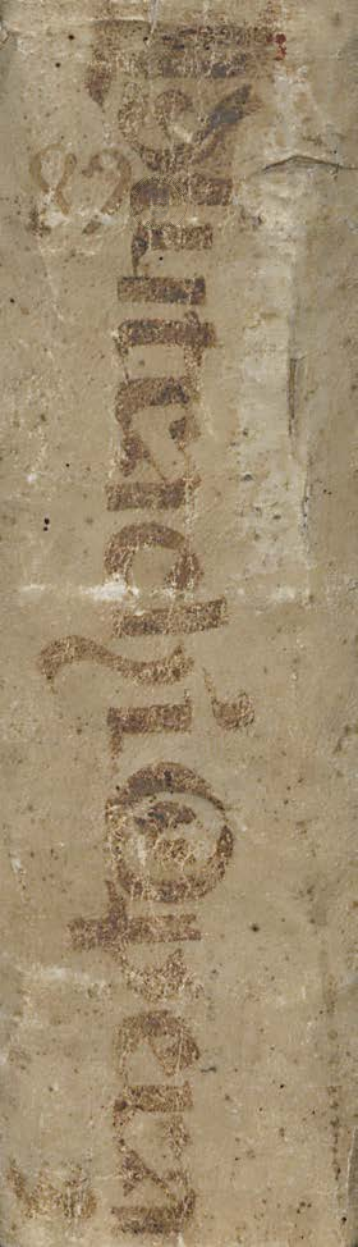

BIBLIOTECA DE LOYOLA
Sala H Estante 2 Plúteo 1

3574

PLVTARCHI

Ethicorum siue moralium

pars III.

GUILIELMO

landro Augustano interprete. A. damnato

E. del C. de P. de la Cruz y de la Cruz

Argumenta hoc tomo contenta, pa-
gella versa indicat.

*conforme al Exprim.
de 1707.*

*Por comission del S. O. p.
Jhs*

Fran. de Olague.

BASILEAE M. D. LXXII.

TERTII TOMI Elenchus.

Commentarius Repugnantiarum Stoicarum	I.	149
Commentarius, Terrestriane an aquatilia animalia sint callidiora.	II.	179
Commentarius, De anima procreatione, quæ in Timæo Platonis describitur	III.	206
Excerpta quedam è Plutarchi commentario de anima procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuiusvis potius quàm Plutarcho adscribi debent	IV.	233
Amatoria narrationes	V.	256
Questiones naturales	VI.	280
	VII.	299
	VIII.	338
	IX.	367
Adversus Colotem, Liber	Eroticus, hoc est, Amatorius Liber	390
De communibus notitiis adversus Stoicos, Liber.	De facie quæ orbe Lunæ apparet, Commentarius	432
De genio Socratis, Liber	Cur nunc Pythia non reddat oracula carmine, Commentarius	475
De Herodoti malignitate, Commentarius.		625

14. vel 20.

3
PLUTARCHI

Commentarius Repugnantiarum Stoicarum.

10 **P**RINCIPIO decretorum consensio nem ex ipsa vita considerari debere censeo. Non enim tam orator (ut dicebat Aeschines) & lex idem debent loqui: quàm vitæ philosophi cum doctrina eius convenire. quippe doctrina philosopho lex est propria & quæ sibi ipsi tulerit: si quidem non ludû & argutias gloriolæ gratia invetas, sed rem summo dignam studio philosophiam, id quod est, censeat esse. Quoniam ergo multa cum ipse Zeno, tum Cleanthes, plurima Chrysippus scripta reliquerunt de rep. de parendo
20 & imperando, de iudiciis, de causis dicendis: in vitis autem eorum nusquam invenitur prætura, legum latio, in senatum progressus, patrocinium apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicum largitio: sed peregrinatio in ocio, eius gustu tanquam Loto detenti, vitam omnem, neque eam brevem: sed oppidè longam inter disputationes, libros, & ambulationes exegerunt: non obscurum est, eos magis secundum aliorum scripta aut dicta, quàm sua decreta vixisse: omninoque vitam in ea quietè consumpsisse, quam
30 Epicurus & Hieronymus laudant. Ipse quidè Chrysippus in quarto de vitis libro, existimat vitam scholasticam siue litterario ocio deditam, nihil à voluptaria differre. Verba adeò ipsius apponam. Qui verò opinantur philosophis congruere maximè ociosam vitam ab initio, non videntur mihi ij errare: censeat delectationis aut alijs similis rei gratia hoc esse faciendum, itaque totam vitam protrahendam.

Stoicorum vitam, eorum placidam repugnare.

PLVTARCHI D E

Hoc, si quis apertius consideret, nihil aliud significat quam suauiter. Non enim sensus eorum fallere vos debet, cum multa apertè, obscurius non pauca pronuncient. Quis autem magis in ocio ista vita consenuit, quam Chrysippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem suas deseruerunt patrias, non quòd esset quod de iis quererentur, sed vt quietè in suaui ocio apud Zosterem suis disputationibus perpetuò vacarent. Aristocreon quidem Chrysippi discipulus & familiaris, æream imaginem in columna ponens, hos elegos inscripsit:

*Hunc Academicos solitum disindere nexus
Chrysippum iuuenem ponit Aristocreon.*

Hic ergo est Chrysippus, senex, philosophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & scholasticam à voluparia nihil differre putat. Qui verò Stoicorum de secta se ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc suis placitis repugnant. Nam imperant, disceptant, consulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates esse putent eas in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus & magistratibus habeant eos, quibus ista munera obtigerunt: prætores iudicent esse eos qui suffragiis deliguntur: leges Chlisthenis, Solonis, Lycurgi leges esse sentiant: cum interim eos prauos & stultos fuisse dicant. ergo rempublicam gerentes, ipsi sibi aduersantur. Et verò Antipater, in iis quæ de discordia Cleanthis & Chrysippi scripsit, narrat Zenonem & Cleanthem noluisse ciues Athenienses fieri, ne viderentur in suas iniurias patrias. Non dicam, si hi rectè fecerunt, Chrysippum peccasse cum inter ciues Athenienses se referri sineret. Id quidem multum repugnantia & absurditatis habet, quod corpora & vitam tam longè à patria apud peregrinos constituentes, nomina nuda patriis suis referuauerunt: perinde

STOIC. RE PVGNANTIIS.

inde ac si aliquis vxore deserta, cum alia viuens, dormiens, liberòsque ex ea suscipiens, nuptias litteris non firmaret, ne iniuriam priori vxori scilicet facere videretur. Rursum Chrysippus in libro De rethorica scribens ita oraturum atque rempublicam gesturum sapientem, vt qui diuitias, gloriam, ac sanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam suam nullos habere exitus, neque ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vsibus non quadrare atque actionibus. Porro hoc est Zenonis decretum, templa deorum non esse ædificanda: quod enim non sit magni precij, id ne sacrum quidem esse. iam fabrorum & sordidas artes exercentium opera, non esse magni precij. Idem illi, qui hæc laudant, nihilominus sacris initiantur, adscendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant sacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli à se putant Epicureos, qui diis immolent: cum ipsi potius coarguantur, sacrificantes in templis & altaribus, quæ neque esse, neque exstrui debere pro indubitato ponunt. Præterea virtutum vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum respectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iusticiam ponens abs se invicem non separari quidem, sed tamen diuerfas esse atque inter se differre. Mox singulas definiens Zeno, fortitudinem ait prudentiam esse in rebus gerendis, iusticiam in distribuendis. vt vnica iam fiat virtus, sed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur discrimen admittere. Neque solus Zeno in hoc argumento sibi repugnare ipsi videtur: sed Chrysippus etiam, Aristonem culpans, quòd reliquas virtutes vnus virtutis dicat diuerfos esse respectus: Zenoni patrocians, qui singulas virtutes sic definiret. Cleanthes in Physicis commentariis dicit, istum ignis esse tonum seu contentionem: qui si in animo fa-

*Virtutum
numerus.*

II.

PLVTARCHI DE

Quis sufficiat ad perficiendum officium, robur vo-
cetur & vis. tum hæc subiungit verba: Hoc autem
sive robur sive vis si in illustribus obiectis sit in qui-
bus persisti debeat, vocatur cōtinentia: cum in per-
ferendis, fortitudo: circa id quod quoque dignum
sit, iusticia: circa deligenda & declinanda, tempe-
rantia. Adversus eum qui dixit:

Nec litem decide, ubi non audita utraq; est pars.

Leonis so-
phisma in
ipsum retor-
quetur.

III.

sic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, 10
rem demonstravit: ut iam invento quod quæreba-
tur, nihil expediat alterū audire. aut nō demonstra-
vit: tum perinde est ac si vel non comparuisset in iu-
dicio, vel inanibus verbis auribus obstrepuisset. at e-
nim vel demonstravit, vel non demonstravit: er-
go non est audiendus qui secundo loco erat distu-
rus. Hoc modo ille interrogando concludens,
tamen & contra Platonis de republica libros scri-
psit, & sophistarum cavilla dissolvit, dialecticā-
que, ut huc conducentem, discipulis discendam
commendavit. Atqui aut demonstravit Plato ea
quæ in Republica scripsit, aut non demonstravit.
proinde vtrum horum ponas, non erat necessarium,
sed supervacaneum & vanum à Zenone contrā scri-
bi. Idem de sophismatibus licet pronunciare. 25

Quæstionis
de deo ordo.

IV.

Chrysippus censet adolescentibus primò audi-
endam esse differendi artem, deinde moralem, de-
nique naturalem philosophiam: & in hac etiam
quæstionem de diis vltimo loco iis attingendam.
Sæpe hoc dicit: sed satis erit verba eius de quarto 30
librorum, quos De vitis scripsit, apponere. Pri-
mum, inquit, videntur mihi secundum ea quæ ve-
teres rectè dixerunt, tria esse genera ad philosophi-
cam pertinentia considerationem: logicum, ethi-
cum, physicum. de his primo loco ponenda esse lo-
gica, inde moralia, vltimo naturalia: atque horum
vltimam esse disputationem de diis: vnde etiam eius
int.

STOIC. REPVGNANTIIS. 7

institutio à sine nomen teletôn invenerit. Enim-
vero id quod vltimo dicit ponendum loco, solet
premittere omnibus adeo moralibus quæstionibus,
nam neque de finibus, neque de iusticia, neque de
bonis aut malis, neque de matrimonio & liberis e-
ducandis, neque de legibus & republica eum quid-
quam videas eloqui: nisi quomodo qui in civitati-
bus proclamant decreta, hæc præmittunt verba,
Quod felix faustumque sit: ita ipse præscribat Io-
uem, fatum, providentiam, mundum vnicum esse, &
finitum, atque eum vna quadam contineri potentia.
quorum nihil persuaseris cuiquam, qui non altè
in phycas disputationes penetrauerit. Audi, quid
de his dicat in tertio De diis libro. Non enim in-
veniri potest, inquit, aliud iustitiæ principium, alia
origo, quàm à Ioue & communi natura petitum. in-
de enim necesse est omnia ista nos exordiri, si volu-
mus aliquid de bonis & malis dicere. Rursum in na-
turalibus propositionibus. Non enim licet vel a-
liter, vel magis propriè pervenire ad explicationem
bonorum ac malorum, virtutum, felicitatis: quàm
si initium ducatur à communi natura, & mundi gu-
bernatione. Ac deinde: Ab his enim suspenden-
da est de bonis & malis disputatio, cum non sit vl-
lum aliud melius principium aut relatio: neque a-
liam ob rem naturæ consideratio adhibeatur, quàm
ad discrimen bonorum & malorum constituendum.
Ergo Chrysippo autore naturalis doctrina morale
simul & sequitur & præcedit. immo planè inextric-
abilis sit inversio ordinis, si hæc posteriore loco po-
nenda sunt, sine quibus priorum cognosci potest
nihil. atque apertè secum ipse pugnat, qui doctri-
nam naturæ cum dicat principium esse doctrinæ de
bonis & malis: non antè, sed post moralia tradi na-
turalem philosophiam iubet. Iam si quis dicat,
Chrysippum in libro De usu sermonis scripsisse, eū
qui logicam disciplinam primam adeat, nō vniuersè

PLVTARCHI DE

aliis abstinere debere, sed & eas quantum licet attingere, is verum quidem dicet, sed tamen confringit crimen. Sibi enim ipsi contrarius est, aliquando doctrinam de deo postremo dicens loco assumendam, quæ etiam ideo teleta appelletur: alias in primis etiam hanc adhibendam tradens. Aetum quippe est de ordine, si omnia ubique sint usurpanda. Id verò maius, quod cum de deo cognitionem principium esse dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: sed ea assumpta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæstionem de deo progredi, sine qua nullum initium, nullum aditum moralis doctrinæ esse dixerat. Porro rationem disputandi in vtrunque partem ait se non prorsus repudiare: sed hortatur ut ea cautè utamur tanquam in iudicio, non patrocinantes aut assensientes alteri parti, sed quid vtrunque probabile sit discernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus assensionis retentionem probant, illud convenit, & instituto ipsorum conducit. Qui verò scientiam constituere volunt, secundum quam ex professo viamus, ab initio ad finem usque debent suis ordinibus vtrunque contraria disponere: & ubi occasio offertur in vtrunque partem disputandi, ibi tanquam in iudiciis, probabilitas est rationum disceptanda. Enim verò quod absurdum sit putare, debere philosophos in contrariis rationibus versari non cum assensione vel patrocinio, sed caudicorum in morem, quasi non veritatis, sed victoriæ causa disputetur: alias contra eum ostendimus. Quod autem ipse in suis disputationibus frequenter adversas suæ sententiæ rationes proposuerit, idque serio, ac tanto cum studio, ut non cuiusvis sit perspicere quid ei placuerit: hoc illi ipsi affirmat, qui vim disputandi in eo admiratur: aiuntque Carneadem nihil dicere proprium, sed argumenta quibus quid in vtran-

De differendo in vtrunque partem.

V.

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

STOIC. REPVGNANTIIS.

vtrunque sententiam dici posset, Chrysippus explicare aggressus fuit, Carneadem arripuisse, iisque vsum quæ Chrysippi sententiæ adversarentur, placita hominis adortum fuisse. & Chrysippo solent acclamare,

Infelix, tua te vis perdet:—

Ilia. f. 47.

quod magnas contra se dicendi ansas præbuerit iis, qui placita ipsius labefactare animum intenderent. Ob ea autem, quæ de consuetudine edidit Chrysippus, ita superbiunt, itaque se iactant: ut non vereantur dicere, omnes omnium simul Academicorum disputationes in vnum congestas non esse dignas quæ comparentur cum iis quæ ille scripsit contra sensus. Atque hoc quidem vel imperitiam, vel vanum sui amorem dicentium talia arguit. Hoc autem verum est, eum cum rursus vellet consuetudini & sensibus patrocinari, seipso fuisse inferiorem, huncque librum illo esse invalidiorem. Proinde impugnat seipsum, qui cum iussisset semper contraria non cum assensione, sed notatione falsitatis proponere: sua ipsius decreta oppugnavit maiore vi quam defendit. & alios monens ut sibi à contrariis caueant rationibus, quod ea assensionem revellerent, ipse rationes quæ assensionem tollerent firmiores eam confirmantibus composuit. Hoc ipsum autem se metuere aperte ostendit, cum in quarto vitarum libro ita scribit: Non temere autem contrariæ rationes proponendæ sunt, & ea quæ in diversam partem probabilia videntur, sed cautè: ne iis circumacti auditores ab assensione desciscant: cum neque horum refutationes satis audire ac intelligere possint, & ita priora perceperint, ut facile excuti eis assensio queat. quando etiam hi qui secundum consuetudinem perceperunt, aut sensilia & quæ iis sequuntur: facile ea dimittunt à Megaricorum quæstionibus in diversam partem tracti, aliisve pluribus & robustioribus argumentationibus. Lubenter itaque Stoicis quæserim, an

PLVTARCHI DE

Megaricas quæstiones existiment validiores esse iis,
quæ Chrysippus sex libris contra consuetudinem
scripsit. quin ipse potius interrogandus est. Con-
sidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De
vfu rationis posuit verba. Tale est quod Stilponis
& Menedemi rationibus evenit. qui cum in magna
sapientiæ existimatione fuissent, nunc iis oppro-
brio factæ sunt eorum ratiocinationes, partim cras-
siores, partim apertè sophisticam fraudem præ se
ferentes. At enim, lepidum caput, illæ ex ratio-
nes, quas tu derides, & oppropria autorum appel-
las, quod vitium eorum in promptu sit: metuis ta-
men ne quos ab asserenda perceptione avellant: ipse
tot libros scribens cōtra consuetudinem, quibus in
venta abs te adicieres, conarerisq; Arcefilaum supe-
rare, nemini legentium scrupulum te iniecturum
providebas? Non enim nudis vitur ratiocinatio-
nibus adversus consuetudinem Chrysippus: sed
tanquam in iudicio, pro causâ graviter animo com-
motus, motusque in aliorum animis excitans, stul-
ta dicere, & inanem sumere laborem adversario ait.
Vtque contrâ dicendi occasionem præcidat, hæc
in Physicis quæstionibus scribit. Licet autem &
vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid par-
tem argumentis experiri, & quantum datur ei pa-
trocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in
vtranque disputare. Et in libro De rationis vfu cum
dixisset, non debere rationis vi nos vti ad ea quæ
non conveniunt, vt neque armis: hæc subiungit.
Nam ad veri inuentionem iis vtendum est, & eius
cognata: in contrariam partem non item. quamvis
hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui co-
hibent assensionem. At illi quidem neutrum se per-
cipere dicentes, in vtramque partem disputat: quod
si quid possit percipi, hoc vno modo putent vel fal-
tem præcipuè veritatem sui compræhensionem præ-
biturâ. Tu autem Chrysippe, qui illos accusas, cum
& ipse

STOIC. REPVGNANTIIS. 11

& ipse de consuetudine scripseris contraria eorum
quæ percepisses, aliôsque in rebus inutilibus ac da-
minosis cum protestatione id facere iubeas: fateris
te differendi facultate fretum, ob ambitionem iuue-
natum fuisse. Stoici rectum seu perfectum officium
(quod ipsi Katorthoma nominant) legis esse præce-
ptum: peccatum, legis interdictum aiunt. ideoque
legem malos à multis factis prohibere, præcipere ni-
hil eis, quia rectè facere non possent. Quis autem
nescit eum qui rectè agere nequeat, non posse non
peccare? Itaque legem sibi ipsi adversantem ponit,
quæ malis imperet quæ præstare non possint, inter-
dicat iis, quibus abstinere non valeant. Etenim ho-
mo qui temperans esse nequit, nō potest non intem-
peranter agere: & qui sapere nescit, desipiat necesse
est. Ipsi quidem dicunt, eos qui interdiciunt, aliud di-
cere, alio interdiciere, aliud mandare. qui enim di-
cat, Non furaberis: dum hoc dicit, simul furto in-
terdicere. Nihil ergo est, quod lex malis vetet, si qui-
dem nihil imperet. Medicum etiam aiunt discipulo
præcipere vt secet & vrat, omissa clausula, vt hoc
tempestiuè & modicè faciat. & musicum suo, vt vo-
ce aut lyra canat: non facta mentione huius condi-
tionis, vt concinnè & consonanter. ideoque puniunt
(vt ipsi aiunt) eos qui absque arte & vitiose egerunt
tale aliquid: quod cum esset mandatum vt rectè hoc
facerent, illi non rectè fecerunt. Ergo etiam sapiens
cum seruum iuber aliquid dicere aut facere, isque
in eo modum non obseruans plectatur: liquet eum
non mediocre, sed perfectum ei imperasse officium.
Sin verò sapientes media officia iniungunt prauis:
quid obstat quin etiam legum præcepta talia ha-
beantur? Porro autem incitatio (sic hoc loco liceat
hormen exprimere) hominis, ratio est eum aliquid
iubens facere. sicut ipse in libro De lege scripsit. Ergo
etiam aphorme (quam nos puto aversionem di-
cere licet) ratio est aliquid prohibens, & inclina-

De officiis
seu rectè fa-
ctum, et lege.
VI.

De accommodatis ad naturam.

VII.

An omnia peccata equalia, id est: omnia officia.

IIIX.

PLUTARCHI DE

ratio, eaque rationi consentanea. Cautio itaque (sic eulabeus interpretor) ratio est, aliquid sapienti prohibens: cauere enim solum est sapientum, neque his cum vitiosis commune. Itaque si aliud est sapientis ratio, & aliud legis ratio: cautione habent sapientes, quae legi sit contraria. ac si lex nihil aliud est, quam sapientis ratio: inventum iam est legem ea sapientibus ne agant prohibere, quae cauent. Vitiosis Chrysippus ait nihil esse utile, nulla re ipsis opus esse. Quod cum in primo De recte factis libro dixisset: rursum ait & commoditatem & gratiam ad media pertinere: quorum nullum secundum ipsos est utile. Ibidem nihil ad naturam accommodatum, nihil congruens esse vitioso asserit, ac proinde nihil alienum a viro bono, prauo nihil accommodatum siue secundum naturam esse, cum hoc bonum sit, illud malum. Cur ergo obrundit, in quouis physico seorsim, in quouis ethico libro inculcans, statim nos ab ortu nostro, partesque, & subolem quadam inter nos necessitudine constringi? cum in primo etiam De iusticia libro scribat ipsa etiam bruta animantia pro ratione eorum a quibus procreata sunt quadam familiaritate devinciri: demtis piscibus, quorum fetus seorsim alantur? Atqui neque sensus est, ubi nihil sentitur, neque accommodatio ad naturam, ubi nihil sit accommodatum. illa enim siue accommodatio, siue familiaritas, siue necessitudo, sensus utique est eius cui familiaritate aut necessitudine coniungitur. Opinio etiam haec earum consequens est, quas ipsi praecipuas appellant, eamque Chrysippus, quanquam multa contra scripserit, omnino tamen deprahenditur probauisse: Neque vitium vitio maius esse, neque peccatum peccato: neque virtutem virtuti, neque perfectum officio perfecto officio praestare. adeoque in tertio De natura libro inquit, Si vitae actus causa Ioui liceat se se efferre, ac magnifice de seipso sentire & loqui:

CON-

STOIC. REPVGNANTIIS. 13

concessa bonis digna ipsorum vitae iactantia, vnumquodque eorum eadem de se iactaturum, cum nulla in re a Ioue superetur. Enimvero idem tertio De iusticia libro dicit, Iusticiam ab iis excipendi, qui voluptatem pro summo bono habeant: qui duntaxat bonum esse dicant, nihil ei nocere. Verba sunt haec, Fortasse enim si voluptari hoc relinquamus, esse eam bonum, non tamen finem, sed ex eorum numero quae per se expetenda sunt & pulchra: incolumis nobis erit iusticia, cum honestatem & ius voluptate maiora bona retineamus. At verò si id tantum bonum est, quod honestum ac suapte natura laudabile sit: peccat qui voluptatem bonum appellat: minus tamen eo peccat, qui etiam felicitatem in ea statuit. cum hic iusticiam aboleat: ille seruet. & huius sententia societatem vitae humanae perimat: ille bonitati & humanitati locum relinquat. Iam quod in libro De Ioue ait virtutes augeri atque pergere: ommitto, ne vocabula videar carpere. quanquam ille quidem hoc in genere Platonem aliosque acriter mordet. Sed ubi vult non omnia laudari quae secundum virtutem agantur: ostendit sane quoddam recte factorum seu katorthomatum discrimen. Sic autem loquitur: Nam cum sint facta secundum virtutem, accommodata naturae sunt ea tantum, quae praecipua sunt siue praeposita: Nimirum enim frigebit, qui laudandum aliquem & praedicandum suscipiat, quia digitum fortiter extendisset, aut continenter abstinuisset a vetula moribunda, aut patienter audisset dicentem tria non omnino esse quatuor. Horum germana sunt, quae in tertio De diis libro scribit. Adhuc enim arbitror, inquit, animos omnes censuras huiusmodi a virtute profectarum actionum, si quis a moribunda vetula abstinuisset, aut morsum muscae pertulisset. Quem praeterea reprahensorem Chrysippi placitorum requiremus, ultra ipsum Chrysippum? Si enim frigidus est, qui isthaec laudet: mul-

PLVTARCHI DE

to utique frigidior est, qui vnumquodq; horum pro
perfecto, magno, maximo iudicat officio. Nam si for
tem esse, & muscæ morsum ferre, sunt æqualia: item
que temperantem esse, & à vetula abstinere: nihil ar
bitror interesse ab vtris virum bonum laudes. Præ
terea in secundo De amicitia docens non cuiusvis
peccati ergo amicitias esse dissoluendas, hæc posuit
verba: Quædam enim omnino sunt dissimulanda,
alia leuiter castiganda, alia grauius, nonnulla planè
diremptione amicitia digna ducenda. Et, quod maius
est, eodem in libro ait, Quia aliis magis, aliis minus
vtamur, idè etiam alios aliis magis minusve esse
amicos, atq; hanc diuersitatem latè patere: cum alij
alium amicitia mereantur gradum, fidei, aliarumq;
id genus rerum. Quid, quæto, his dicendis aliud ef
fecit, quàm quòd harum rerum magna discrimina
demonstrauit? Quinetiam in libro De honesto, vt
evinceret id solum quod honestum est, esse bonum,
talibus usus est ratiocinationibus: Quod bonum, id
expetendum est: quod expetendum, id placet: quod
placet, laudabile est: quod laudabile, id est honestum.
Et rursum: Bonum quod est, id adfert gaudium: quod
tale est, id honorabile: atque hoc porro honestum
est. Hæ verò rationes cum isto pugnant. siue enim
omne bonum laudabile est, fier vt castè à vetula ab
stinere laudem mereatur: siue nò meretur, iam nò o
mne bonum honorabile & gaudio afficiens erit. atq;
sic actum fuerit de hac ratione. fortassis enim fieri
potest, vt ineptum sit alios talem ob rem laudare:
ipsum aliquem tali suo facto gaudere & gloriari ri
diculum non sit. Passim autem talis est Chryssippus.
& quædo contra alios disputat, ne quid sibi con
trarium & discrepans proferat, nihil habet pensi.
Nam in libro De exhortando, Platonem repræhen
dès, qui dixisset, Ei qui neq; didicisset neq; sciret vi
uere, vile esse nò viuere: his vocibus loquitur. Hæc
oratio & secù ipsa pugnat, & minime pertinet ad ex
hortatio-

Chryssippus
sibi repu
gnare.
IX.

STOIC. REPVGNANTIIS. 15

hortationem. Primum enim innuens optimum no
bis esse non viuere, ac quodammodo mori iubens;
ad alia quædam nos magis excitabit, quàm ad phi
losophandum. nam neque philosophari potest qui
non viuit: neque prudens fiet vaquam, qui multum
temporis male & imperitè viuendo pròduxerit. Prò
gressus deinde, malis quoque ait convenire, vt in vi
ta maneât. tum hæc ad verbum. Primum enim vir
tus nuda nihil facit ad id vt viuamus. atq; ita vitio
fitas nihil eò facit vt discedere debeamus. Neq; ve
rò necesse est alios libros evoluerè, è quibus osten
damus Chryssippum sibi repugnare. sed in his ipsis
aliquando Antisthenis illud citans collaudat, qui di
xerat, Aut mentem parandam, aut laqueum. & il
lud Tyrtæi:

Seu per uirtutem uiuere, siue mori.

Quid autem hæc aliud volunt ostendere, quàm mor
tem vita utiliore esse malis & fatuis. aliquando
etiam Theognidem corrigens, ait eum non debuif
se dicere,

Vt paupertatem fugias: — sed ita:

Vt uitium fugias, uel saltu te in maris undas

Cyrne, uel à scopulis deice præcipitem.

Ergone aliter iudicari potest, quàm hæc eum decre
ta ipsum suis inscribere libris, aliis autem scribenti
bus expungere? cum Platoni vitio vertat, quòd is
præstare mortè malæ & inscitæ vitæ ostendat: Theo
gnidem probet, qui consulit vt fugiendæ maliciæ
causa aliquis se præcipiter, aut in mare demergat.
Antisthenem enim laudans, qui mentis inopes ad su
spendium redigit: idem vituperauit, nihil dicens
vitiositatem ad subeundâ facere mortem. Cæterum
in his quæ de rep. disputat, statim insultat rationi de
deo, atq; non rectè metu deorum ab iniusticia Ce
phalum deterrere: & rationem hanc esse expositam
calumniis, & in diuersam partem multis abducere

revulsionibus, ac multa occurrere probabilia quæ
sermonē de pœnis diuinitus irrogandis impugnēt,
similēq; faciant Acconi & Alphitoni, quarum for-
midine puerulos mulieres à malo ocio deterrent.
Hoc modo exagitatam Platonem, alibi rursum lau-
dat, & hæc Euripidea aliquoties producit:

Sed est, tamen si uerba aliquis hæc rideat,

Iupiter, diuq; facia qui mortalium

Vident. —

Similiter in primo De iusticia, Hesiodæa hæc citās:

Oper. 24. o.

Iuppiter de cælo cladem his inmisit atrocem,

Affluxitq; fame populos, & peste necauit:

De iusticia

& volup-
tate.

hæc inquit deos facere, ut punitis malis, reliqui his
exemplis moniti, tanto minùs conentur aliquid ta-
le facere. Rursum in libro De iusticia tertio subiun-
gens, eos qui voluptatem bonum quidem, non ta-
men finem iusticiæ faciant, etiam iusticiam posse re-
tinere: totidē verbis hæc dixit. Fortasse enim si hoc
,, relinquatur voluptati, esse eam bonum, non etiam si
,, nem, cum etiā honestum sit ex eorum numero, quæ
,, per se expetuntur: licebit iusticiam seruari, cum ma-
,, ius ipsa voluptate bonū in honestate & iusticia con-
,, stituamus. Hæc ibi. Ad hæc Platonē cum repræhen-
disset, qui sanctitatem inter bona reliquisse videretur:
non iusticiam modò, sed & magnanimitatem, & tem-
perantiam, & omnes alias virtutes sublatum iri affir-
mat: si voluptatem aut bonam valetudinem, aut vl-
lam aliam rem quæ nō sit absolute honesta, in bono-
rum censu haberi patiamur. Alibi ea aduersus ipsum
scripsimus, quæ pro Platone dici possunt. Hic au-
tem repugnantia est manifesta. vno enim loco dicit,
si quis vnā cum honesto etiam voluptatem dicat
esse bonum, locum fore iusticiæ: alio, nisi solum
honestum pro bono habeatur, omnes tolli virtu-
tes. Ac ne quam suis repugnantis relinqueret excu-
sationem, contra Aristotelem De iusticia scribens,
non rectē eum dicere inquit, si voluptas pro fine
statua-

statuatur, tolli iusticiam, vnāque cæteras omnes vir-
tutes. Iusticiam enim verē sublatum iri: reliquæ quin
maneant, nihil impedire, etsi non per se expeten-
dæ, bonæ tamen & virtutes. ac singulas deinde no-
minatim recenset. Sed præstat ipsius verba appone-
re. Nam cum hac ratione videatur effici, volupta-
tem esse finem: totum hoc mihi non videtur in eo
contineri. Itaque dicendum est, neque virtutum vl-
lam per se esse expetendam, neque vllum vitium fu-
giendum: verum omnia hæc referenda esse ad pro-
positum scopum. Nihil tamen secundum eorū sen-
tentiam obstabit, fortitudinem, temperantiam, to-
lerantiam, similēque harum virtutes esse è bonorū
numero: & his contraria esse fugienda. Scire uelim,
vnquāne disputator aliquis exstiterit petulantior
Chrysippo: qui duos præstantissimos philosophos
repræhendit: alterum, quod non solum honestū pro
bono ponens, omnem virtutem tollat: alterū, quod
virtute pro fine reputata, præter iusticiam etiam re-
liquas virtutes perimi censet. Mirabilis enim est li-
centia, iisdem de rebus differentem, quæ ponit Ari-
stotelem culpans, eadem rursum in accusando Pla-
tone abolere. At enim in demonstrationibus de iu-
sticia expressè dicit, omne perfectum officium, & le-
gitimum esse & iustum factum. quod verò continen-
ter, toleratè, prudenter, fortiter agitur, perfectum
esse officium: ergo etiam iustè factum. Quomodo
igitur quibus prudentiam, fortitudinem, continen-
tiam relinquit, fortitudinem adimit: cum ea ipsa,
quæ perfecte secundum eas virtutes agunt, iustè a-
gant? Dixerat Plato, Iniusticiam animi esse corru-
ptelam & seditionem, quæ ne in ipsis quidem iniu-
stis suam vim amitteret: sed ipsum secum committe-
ret, confugeret, ac turbaret vitiosum hominem. Id
vituperans Chrysippus, absurdè ait hoc dici, Ali-
quem seipsum iniuria afficere. nam iniusticiam non
aduersus iniustū, sed aduersus alium tendere. Obli-

PLVTARCHI DE

rus deinde huius effati, in Demonstrationibus de iustitia, à seipso iniuria affici iniustum ait. nam dum alij iniuriam infert, ipsum sibi iniurium esse, dum sibi auctor est contra leges agendi, seque immerito lædit. Verum in iis quæ adversus Platonem scribit, iniusticiam dici non sui, sed alterius respectu contendit: nam qui seorsim vel pro se sint iniusti, constare è pluribus talibus contraria dicentibus. & aliàs iniusticia sic accepta, ut quæ sit in pluribus, adversus seipsos, ita habent: in vnum autem nihilo tali pertinere, sed quantum ad proximum, ita habent. In demonstrationibus porro talibus argumentationibus utitur, ut ostendat iniustum etiam sibi ipsi iniuriã facere. Aliquomodo causam fieri delicti seu violatæ legis, lex vertat. Iniuste agere, delictum est. ergo qui aliquomodo sibi ipsi causa est iniuste agendi, delinquit in se ipsum. iam qui in vno aliquem delinquit, eum etiam iniuria afficit. ergo qui quævis alium iniuria afficit, seipsum iniuria afficit. Item peccatum est è damnorum genere. quicumque peccat, se indigne peccat. ergo qui peccat, sibi ipsi indigne damnum infert. proinde etiam iniuria se afficit. Aliud. Qui ab alio læditur, sibi ipsi nocet, idque indigne. hoc autem erat iniuste agere. ergo quicumque à quocumque iniuria afficitur, iniurius in se est. Ratione de bonis & malis, quam ipse introducit & probat, maxime consentire cum vita affirmat, & maxime innatas attingere prænotiones. sic enim loquitur in tertio Exhortationum libro. At in primo ea ratione hominem asserit ab omnibus aliis abstrahi, ut nihil ad nos pertinetibus, neque ad felicitatem quicquam conducentibus. Iam nunc video quam bellè sibi consonet, qui rationem abstrahentem nos à vitæ, sanitatis, indolentiæ, sensuum incolumitatis consideratione, eaque; nihil ad nos pertinere dicentem quæ nos à diis immortalibus expetimus: affirmet maxime consentire cum vita & communibus prænotionibus. Sed ne inficiari hæc possit repugnantiam, audire verba

STOIC. REPVGNANTIIS. 19

verba eius De iusticia libro tertio scripta. Itaque ea quæ dicimus, ob excellentiam magnitudinis & pulcritudinis, fabularum similia videbuntur, & non convenire homini humanæque naturæ. Potestne quisquā disertius fateri, se sibi ipsi contraria dicere, quam hic noster? qui ea, quæ ob excellentiam commenta, & homine superiora habitum iri dicit, vitæ humanæ congruere, insitantesque noticias maxime attingere pronunciat. Naturam infelicitatis vitiositatem esse in omnibus physicis ethicisque libris tradit: contendens, vitiose vivere idem esse, quod vivere infelicitate. In tertio De natura cum dixisset, expedire insipienti ut vivat potius quam moriatur, etiam si nunquam sit futurum ut sapiat: hæc subiicit. Talia enim sunt hominibus bona, ut mala quodammodo indifferentibus præstent. Mitto, quod alibi fatus nihil insipienti prodesse, nunc ait ei prodesse vivere insipienter. Cum autem indifferentia sint Stoicis ea, quæ neque bona sunt neque mala: iis potiora dicens esse mala, nihil dicit aliud, quàm non malis mala esse potiora: & præstare infelicem esse, quam infelicem non esse. Atqui si id est, sequetur eius opinione minus etiam conducibile esse non esse miserum, quam esse miserum. ergo damnosius etiam erit. Hoc ille absurdum ut mitigaret, addit hoc de malis. Præstant autem non ipsa mala, sed ratio: cum qua vivere magis convenit, etiam si erimus insipientes. Primum itaque, mala vitiositatem dicit, & quæ eam participant: aliud nihil. Vitiositas autem cum ratione aliquid est coniunctum, aut potius depravata ratio. Ergo nihil aliud est insipientem vivere cum ratione, quam vivere cum vitiositate. Deinde vivere insipientem, vivere est infelicitate. Cui ergo indifferenti hoc præstat? non enim (puto) dicet felicitati: aut hanc infelicitati. Omnino enim hoc illi dicunt, Chrysippum neque permansionem in vita bonis, neque discessum ex ea malis annoverasse. sed vtrumque iis quæ media sunt natura siue indifferentia.

De infelicitate, malis, indifferentibus.

hinc enim & felicitis interdum officium fieri, vt mor-
tem sibi consciscat: & miseri, vt vitā producat. Quæ
verò maior potest dari repugnantia in rerum dele-
ctu & fuga? scilicet suum ē felicibus vt cōueniat ob
defectum alicuius rei indifferentis bona præsentiā
derelinquere: cū quidem nullū indifferens vel ex-
petendum vel fugiendum censeat, solumq; bonum
expeti, malum fugi debere statuāt. itaq; de ipsorum
sententia concluditur, in deliberandis actionibus
non ad bona vel mala respiciendum: sed vitæ mor-
tisq; rationes subducendas cōsectandis aliis qui-
busdam rebus neque fugiendis neque deligendis.

*Virtutes &
vitiā an sen-
tiantur.*

Malorum & bonorum summum esse discrimen fa-
teretur Chrysippus: idque ita esse oportet, si illa sum-
mē miseros faciunt eos in quibus sunt, hæc extremē
beatos. Sensilia autem esse bona atq; mala, in priore
De fine libro sic indicat. Nam cū bona, tum mala
esse sensilia, etiam sic conficitur. Non enim pertur-
bationes duntaxat sentiuntur: vt aegritudo, metus,
aliæq; horum similes. sed & furtum, & adulterium,
aliæq; id genus, sensum sui præbent. sicut etiam in-
superbia, timiditas, & alia vitia haud pauca. Rursū-
que non gaudiū modō, beneficentia, & alia rectē fa-
cta sentiuntur: sed prudētia quoq; fortitudo, ac reli-
quæ virtutes. Hæc quā sint absurda, dicere super-
se deo. repugnare autem ea sententiæ, quā de eo qui
sapientem se factum non animadverterit ipsi habet,
quis neget? quippe si bonum est sensile, tantōq; di-
scrimine differt a malo: ignorare aliquem si subito
fiat de vitioso probus, & virtutem eum non sentire, 30
sed putare se adhuc vitio teneri, nōne est absurdis-
simum? Nam aut nemo ignorare potest, vel de eo
dubitare, quod virtutes habeat omnes, si quidem ha-
bet: aut exigua est, & omnino difficilis perspectu dif-
ferentia virtutis & vitij, felicitatis & miseriæ, pul-
cerrimæ ac turpissimæ vitæ, si quis illa pro his se
adeptum non sentit. Vnum est volumen De vitis,
libri

libri quatuor. in quorum quarto ait sapientem cū
ociosum esse, tum sua negocia tractare. Verba sunt
hæc. Censeo enim ego prudentem & carere nego-
ciis, & pauca habere negocia, & suas res agere: cū
& suarum rerum tractatio, & paucarum perinde sint
elegantēs. Ferē similia horum dicit in libro De se
expetendis. Videtur enim, inquit, reuera ociosa vita
periculis vacare & in tuto versari: etsi hoc pauci per-
spiciunt. Hæc non dissonare ab Epicuro, qui pro-
videntiam idē sustulit, vt deum redderet ocio-
sum, quivis videt. Sed ille idem Chrysippus in pri-
mo De vitis, Sapientem ait vltro regnum susceptu-
rum, vt inde quæstum faciat: aut si rex ipse esse ne-
queat, victurum cum rege, & ei in expeditione adfu-
turum: etiā si talis sit, qualis Idanthyrus Scythia, aut
Leuco Ponticus. Sed & hæc ipsius dictionem appo-
nam, vt videamus an sicut ima & summa chorda con-
cinunt, ita consentiat vita hominis qui ocium &
paucarum rerum tractationem delegerit cum eo,
qui vnā cum Scythis equitet, & Bosporani tyranni
res agat quavis necessitate inductus. Quod enim,
inquit, in expeditione futurus sit cum potentibus,
vitāque vnā acturus, rursū considerabimus, his
intenti. quidam enim ne hæc quidem suspiciatur ob-
similes ratiocinationes: nobis hæc relinquentibus
ob similia argumenta. & paulo post. non modō cum
iis qui iam profecerunt in disciplina & moribus, vt
apud Leuconem & Idanthyrum. Atqui Callisthe-
ni sunt qui vitio vertant, quod ad Alexandrum na-
uigauit spe Olynthi restituendæ, sicut Stagira in-
staurauerat Aristoteles. & Ephorum, Xenocratem
ac Menedemum laudant, qui Alexandri convictum
recusassent. At Chrysippus quæstus causa sapien-
tem obtorto collo in Panticapæum rapit, ac Scythia
rum solitudinem. Nam lucri causa hoc Chrysippus
institui se ipse profiteretur, tres rem faciendi mo-
dos ponens sapienti maxime congruentes: ē regno,
Sapiens an
quæstum ca
piet.

PLVTARCHI DE

ex amicis, ex arte sophistica. At enim passim ad odiū
vsque inculcat:

Nam præter hæc duo qua tandem mortalibus

Re sit opus?

Ceterū in iis quæ de natura scripsit, sapientē ait
si amplissimas opes amittat, reputaturum se vnicam
amississe drachmam. Cū autem illum ibi ita inflas-
set & extulisset, hæc eum ad mercenarias operas &
sophisticam relegat. Quin & exacturum mercedem,
& ante tempus accepturum ait: quādam partem sta-
tim vbi discipulus se ei dederit, aliud tempore exa-
cto. quorū hoc ait esse humanius, illud rutius, quia
*, fraus possit accidere. Loquitur autē sic. Mercedem
exigunt non omnes qui sapiunt eodem modo. sed
*, alius multitudinem, prout tempus dederit, nō pro-
*, mittentiū se discipulos bonos facturos, idq; annuo
*, stipendio: sed se id certo constituto tempore præstiu-
*, ros. Ac deinde. Tempus autē sciet, an statim primo
*, congressu mercedem debeat exigere, sicut fecere
*, complures: aut tempus constituere. qui modus vt vi-
*, detur humanior, ita opportunior est iniuriis. Sed
*, quonam modo sapiens vel pecuniæ erit cōtemtor,
qui accepta syngrapha pro argento virtutē tradat,
& vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel
cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur ne
mercedula defraudetur. Nam fraus nemini sit citra
iniuriam. Itaque cū alibi pronunciaisset sapienti
non fieri iniuriam: hoc loco ait rem eius esse iniu-
riæ obnoxiam. Idem cū in opere De republica di-
xisset, ciues nihil voluptatis causa acturos aut para-
turos: laudauissetq; Euripideum hoc:

Nam præter hæc duo qua tandem mortalibus

Re sit opus? alma cū telluris frugibus,

Tum quæ sitim salubris lympa subleuet.

Paululum progressus, Diogenem laudat, qui in pu-
blico masturbasset, dixissetque adstantibus: Vtinam
liceret

De volu-
ptate.

STOIC. REPVGNANTIIS. 23

liceret sic etiā famem attrito ventre pellere. Quam
autem rationē hoc habet, simul & eum laudare qui
voluptatem eiecisset, & qui voluptatis causa isthæc
ageret, ac eō turpitudinis progredetur? Idē cū
in opere De natura scripsisset, naturam multa ani-
malia pulcritudinis causa protulisse, gaudentem ni-
mirum pulcritudine & varietate: adiecissetque alie-
nissimum à ratione dictum, pauonem ob caudam
eiusque pulcritudinem esse creatum: rursum in li-
bro De republica, audacter insectatur. eos qui pa-
uones alunt & lusciniās. tanquam contrarias legi-
bus à conditore legum vniuersi positis leges sta-
tuens, ac naturam subsannans, quæ studiosē tam ele-
gantia edidisset animalia, quibus sapiens in vrbe lo-
cum non concederet. Qui enim non sit absurdum
culpari eos qui ista alunt ab hoc, qui procreantem
ista laudat naturam? In quinto De natura vbi dixit,
vtiliter nos à cimicibus & somno excitari, & à muri-
bus admoneri vt in rebus locandis curam adhibea-
mus: naturamq; gaudere pulcritudine & varietate:
addit hæc verba. Id maximē intelligi potest è cau-
da pauonis. Ibi innuit pauonem esse factum pro-
pter caudā, non vicissim. an sic factū marem femina
fuisse secuta? In libro De repub. cum dixisset parum
abesse quin etiam sterquilinia pingamus, haud mul-
to post ait quosdam sua rura exornare vitibus arbo-
res ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & co-
lumbas, & perdices vt ipsis caccabent, & lusciniās.
Quam vellem ex ipso audire, quid de apibus & mel-
le sentiret. scilicet enim consequens erat vt si cimi-
ces vtiliter, apes inutiliter datas esse diceret. quod
si his locum in vrbe concedit, cur auditu iucundis
& oblectationem habentibus à rebus arceat ciues? In
vniuersum autem sicut ineptus sit, qui conuiuas cul-
pans quod vtantur bellariis, vino, opsoniis: interim
laudat eum qui ad ista abs se instructa eos invitaue-
rit: sic qui Prouidentiam laudat, quæ pisces, aues,
bbb iiii

mel, vinumque præbuerit, vituperans interim eos qui ista non repudiant, neque contenti sunt

Telluris almæ frugibus, potuq; aquæ,
cū ad sint hæc, & nos alere possint: eū apparet non curare an sibi ipsi contradicat. Idem in exhortatoriis, rem cū matre, filia, aut sorore habere, vesci cibis interdictis, à lecto aut cadauere ad rem sacram accedere, talia esse pronuncians quæ nulla ratione vituperentur: respicere nos iubet in bestias: nam ex iis posse argumenta sumi, nihil istorū vel absurdum esse, vel naturæ repugnans. atque adeo tempestiuè huc aliorum animalium exempla adduci, quæ neq; coitu, neque ortu, neque interitu suo templum, in quo accidunt ista, polluant. Rursum in quinto libro De natura ait, Rectè Hesiodū interdicere ne in fontes aut flumina urinam reddamus. & multo magis cauendum esse, ne ad aram aut simulacrum aliquod deorum meiamus. neq; admittendam esse hanc rationem, fieri hoc ipsum à canibus, asinis, infantibus, sine vlla obseruatione aut cura harum rerum. Ergo absurdum est aliàs brutorū animalium feritatem reprehendere: aliàs ea ad turpitudinem defendendam abviti. Sunt quidā philosophi, qui in facultate animi principe quandam extrinsecus supervenientem motionem ponunt: quæ maximè elucescat in rebus inter se comparatis. nam cū duæ res obijciuntur similes inter se, eiusdemq; momenti, quarum altera sit deligenda, utcunque nulla causa extet quæ in alterā partem impellat, eo quod nullum sit inter eas discriminē: tum illam supervenientem facultatem, inclinando animum, dubitationem istam tollere. Contra hos dicens Chrysippus, ut qui vim naturæ inferrent re contraria, crebrò adducit talum & libram, multaq; alia quæ non possint aliter cadere, aut alia facere momenta, absq; causa aliqua & discrimine, quæ aut rebus ipsis, aut earum incidant circumstantiis. Nam quod causa careat, prorsus non esse: itēq; nullum

An bruta
nobis imi-
tanda.

Oper. 735.

Vis extrinse-
cus animo
decidens.
Optio.

nullum esse fortuitum. in illis autem, quas nonnulli fingant, superventionibus, incurere causas obscuras, quæ nobis non animadvertentibus voluntatem in alteram partem ut inclinet percellant. Atque hoc quidem ex eorum est numero, quæ ab eo aliquoties dicta fuisset notissimum est. quæ autem his adversa dixit, cū non æquæ sint in medio posita, ipsius adeo verbis ego proponam. In libro De disceptandis controversiis, ponens hoc, duos cursores simul metam attingere: disquirat quid arbitro certaminis faciundum sit. Vtrum, inquit, arbitro licet palmam dare utri voluerit, etiam si eum familiari consuetudine magis attingant: ut magis videatur iam de suo aliquid dare, quanquam palma utriusque sit communis. perinde atque in sortitione æquali, cū datur res sorte capienda, pro præsidis arbitrio. Inclinationem autem voco fortuitam. ut si duabus propositis drachmis æqualibus, tamen ad aliam magis quam ad aliam accipiendam animus inclinat. In sexto eorum quos De officiis scripsit libro, ubi dixit quasdam res non magno dignas esse studio aut attentione, existimat iis ad sortē relegatis debere nos optionem fortuitæ animi inclinationi committere. vel ut (inquit) cū duæ drachmæ eodem precio æstimentur: quarum hic hanc, alter alteram putet sibi accipiendā. neutrá tamen cur accipiant existente causa, alterá earum accipiet, omiſsa quæſtione, utra pluris sit: re forti permiffa, quæ efficere potest, ut deteriorē sumat. Quibus ille verbis sortitionem quandam, & fortuitam animi inclinationem introducit, quæ discrimina rerum absque vlla causa constituat.

In tertio De dialectica libro cū dixisset, Platonem, Aristotelem, & alios qui hos subsecuti essent usque ad Polemonem & Stratonem, dialecticæ operam dedisse: maximè autem Socratem. idque acclamasset, Velle se etiam errare cum talibus tantisque viris: hæc verba subiungit. Nam si obiter & extra

bbb v

Dialectica.

*Epichareta
tia.*

*Momenta-
nea felici-
tatis.*

propositum hunc locū tractauissent, poterat aliquis
fortasse eos traducere. cū autem ita accuratē istam
rem egerint, vt qui eam inter facultates potissimas
maximēque necessarias haberent: non est probabi-
le eos tantū à vero aberrasse, quātum suspicamur.
Diceret vero aliquis, Cur tu nullum facis Chrysip-
pe, finem, talibus tantisq; viris aduersandi, eosque
reprehendendi, dum eos putas in summis ac totam
rem continentibus rebus errasse? Non enim arbi-
tror eos de dialectica studio operaque adhibitis
scripsisse: de principio, fine, diis, & iusticia, dicis dū
taxat gratia, atq; ioci. in quibus tu eorum rationem
cæcam, & sibi ipsi repugnantem, multisque aliis er-
roribus contaminatam asseris esse. Gaudium, quod
de malis alienis percipitur, quodam loco dicit nuf-
quam exstare. neminem enim omnino hominum ele-
gantium vnquam gauisurum propter aliena mala.
Sed in secundo libro De bono, cū exposuisset in-
uidiam esse dolorem conceptum de aliis rebus se-
cundis: scilicet quod inuidi cuperent proximū de-
primere, vt ipsi excellerent: annectit illam de malis
aliorum conceptam læticiam: ita inquit. Huic
continuo adhæret læticia ex aliorum malis petita,
in eorum animis, qui proximum volunt deiectum.
similibus verdè causis, aliis tamen naturalibus mo-
tibus animo agitato, nascitur misericordia. Certè
hinc liquet, eum vt inuidiam & misericordiam, ita
etiam gaudium illud de alienis malis putasse exsta-
re: quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum
odio, & turpis lucri cupiditate. Temporis incre-
mento cū multis in locis dixisset non augeri felici-
tatem: sed perinde felices esse qui momento tem-
poris, & qui longo tempore fuissent beati: rursum
sæpenumerò hoc asseruit, ob momentaneam sapien-
tiam ne digitum quidem esse exserendum, quæ ful-
guris in morem transvolaret. Satis erit hic ea pone-
re ipsius verba, quibus vsus est in sexto Moralium
quæ-

quæstionum. Cū enim scripsisset, Neq; omnia bo-
na ex æquo in læticiam incidere, neq; omnibus per-
inde perfectis officiis gloriacionem comitari: ist-
hæc infert. Nam si tantum puncto temporis, aut sub
finem vitæ erat habiturus sapieniam: equidem ne
digitus quidem extendendus fuerit ob sic fruendam
sapieniam. vt cūque longius tempus nihil addat fe-
licitati, neque beatitudo sempiterna magis sic expe-
tenda, quàm quæ punctum temporis duret. Sanè si
sapieniam censuit esse tale bonum, quod vim effi-
ciendæ felicitatis haberet, sicut visum fuit Epicuro:
tantum reprehendenda fuit absurditas & à commu-
ni opinione discrepantia huius placiti. Sed quo-
niam prudentia per se nihil differt à felicitate, est-
que ipsa adeò felicitas: quomodo nō pugnant hæc:
felicitatem vnus scrupuli equalem esse sempiternæ,
& momentaneam felicitatem nullius esse momen-
ti? Virtutes sese invicem consequi Chrysippus
docet: non modò vt vna præditus habeat omnes:
sed quod secundum vnā agens, secundum omnes
agat. & neque virum ait perfectum eum, in quo non
sint omnes virtutes: neque actionem perfectam, in
quam non omnes concurrant virtutes. At verò in
sexto Moralium quæstionum ait scitum hominem
non semper agere fortiter, neque vitiosum semper
timidè. vsu veniret enim vt quibusdam visis oblati
alter persistat in iudicio, alter non persistat. aitque
etiam hoc probabile esse, vitiosum non semper in-
dulgere libidini. Siquidem ergo fortiter agere est
tale, quale vt fortitudine, & timidè agere tale, qua-
le metui obsequi: pugnantia dicunt, simul dicentes
secundum omnes virtutes, omniāve vitia præditum
alter vtro horum agere, & tamen fortem non semper
fortiter, timidum non semper timidè agere.
Rhetoricam definit artem in ornatu & ordine o-
rationis versantem. Rursum in primo libro hæc scri-
psit. Non solum autem liberalis & simplicis

*Virtutum
cohesio.*

cultus ornatúsque orationis cura est habenda: sed etiam actionis congruentis, decentisq; pro statu causæ conformationis vocis, gestus, vultus, ac manuum. Ille idem, qui hæc ita accuratus & subtilis esse voluit, in eodem libro De confictu vocalium locutus: non hunc modò negligendum ait, ac potioribus inhaerendum, sed & obscuritates aliquas admittendas esse, & defectus orationis, atque adeò solæcismos, quos alij sibi turpes esse putarent. Certè modò vsque ad manuum & oris conformationem decorum obseruandum in ornatè dicendo præcipere: modò neque obscuritatis neque defectuum habendam rationem, neque dedecori solæcismos habendū: eius est hominis, qui dicat quidquid in buccam venit. Porro in naturalibus propositionibus mandans quiescere de rebus peritiam aut historiam requirentibus, ait. Neque eodem quo Plato censuit modo putemus humidum alimentum in pulmonem ferri, siccum in ventrem: neque alios similes errores probemus. Ita sentio, summam sibi repugnandi rationem, scēdisimūque errorem hunc esse, cū quis illud ipsum in se admittit, quod in aliis culpauit. Atqui ipse ait connexiones quæ à decem enunciatis proficiuntur, multitudine excedere numerum ccccccioooo: cū neq; ipse id accuratè indagauisset, neque è perito aliquo veritatem percepisset. Enimverò nobilissimi medicorum testimonium Platonij perhibet, Hippocrates, Philistio, Diocippus Hippocraticus: & de poetis Euripides, Alcæus, Eupolis, Eratosthenes: qui omnes dicunt potum per pulmones transire. at Chrysippum omnes refellunt arithmetici, interque eos Hipparchus demonstrat errorem istius in ratiocinatione esse ingentem: siquidem affirmatio facit connexas enunciationes ccccccioooo cio cio il: negatio cccxcioo id cccclii. Vetustiorum quidā id quod evenit ei qui acidum vinum habuit, (nempe vt neq;

Pulmo.

*Connexio
numera.*

*De proge
nis seu præ
cipuis bonis.*

pro

pro aceto id vendere, neque vt vinum posset) Zenoni dixerunt accidisse. cū præpositum seu præcipuum, quod appellabat, neque boni neque contrarij bono vim de ipsius sententia haberet. Sed Chrysippus rem adhuc magis inexplicabilem redegit. Aliquando enim insanire eos dicit, qui diuitias, sanitatem, indolentiam, incolumitatem corporis pro nihilo ducant, neque iis parandis sint intenti. cūq; adduxisset Hesiodum illud:

10 *Fac opus ô Persa, diuum genus.* —
furiosum ait esse, si quis accinat,

—diis prognate omnem fuge Persa laborem.

Idem in libris, quos inscripsit De vitis, rei faciendæ causa tradit sapientem cum regibus victurum, sophisticam docturum mercedis gratia, ita vt ab aliis discipulis eam præcipiat, ab aliis ex pacto accipiat. In septimo De officiis libro, etiam ter saltaturum capite ad terram dato sapientem ait, talento mercedis loco proposito. In primo De bonis libro, quodammodo concedit hoc & largitur volentibus, vt præcipua ista boni, contraria mali vocabulo afficiant. Pono ipsius verba. Si quis hac vocum permutatione vti volet, & aliud sibi bonum dicere, aliud malū: malum autem in omnes res inferat, & non aliò eva-

25 getur: eum quod ad significationes vocabulorum attineat, ab ipso non dissentire, sed tantum sectari communem appellationum usurpationem. Hoc pacto cū admodum propinquum bono constituisset præpositum, ac cum eo quasi miscuisset: alio rursum loco dicit nihil eorum ad nos attinere, iubetq; rationem ab his omnibus avertere. hæc enim in primo De exhortatione libro scribit.

In tertio De natura libro, beatos prædicari ait quosdam reges aut opulentos, nō alia ratione, quam si eorum fortunas laudares, quod lasanis vterent & fimbriis aureis. itē, viro bono perinde esse, si sua omnia amittat bona, ac si drachmā perdidisset: si agro-

30 PLVTARCHI DE

taret, ac si pedē alicubi impigisset. Atq; iccirco huiusmodi repugnantis nō virtutē modō, sed etiā providentiā opleuit. Virtus enim extreme sordida videbitur & indignis quāstibus dedita simul, atq; stolidi, quæ in hisce rebus sese occupet, earūq; causā imperet sapienti vt in Bosporum nauiget, aut in caput præceps saltet. Ridiculus verō Iupiter, qui se à largitione Cresum, Epicarpium, & Charidotam velut cognominari: scilicet quia aureas matellas & aureas fimbrias vitiosis dono det: bonis autē ea quæ vno sint æstimanda denario, vbi Iouis providentia ditati fuerint. Magis etiam ridiculus Apollo, qui desiderat oracula edens de aureis matulis & fimbriis, & de offensi pedis restitutione. Repugnantiam porro demonstratione sua magis deregunt. Nam quis vel bene vel malē vti possit, id aiunt neque bonum esse neque malum. diuitiis, sanitate, robore corporis malē vti fatuos, horum ergo nihil esse bonum. Ergo si deus virtutem non det hominibus, sed bonum vltro expeti ab eo possit: diuitias autem & bonam valetudinem sine virtute det: non bene vsuris dabit utique, sed malē: hoc est damnosē, turpiter, perniciosē. Sed enim, si dii possunt virtutem largiri, neque hoc faciunt: boni aut benigni non sunt, si id non faciunt. si bonos facere non possunt: ne prodesse quidem queunt: cū extra virtutem nihil bonum sit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil est, eos qui aliās boni facti sunt, iudicare secundum virtutem & vires. cū malos etiam boni eodem modo iudicent: vt non magis commodent dii hominibus, quā ab his commodum percipiant. Iam neque se ipsum Chrysippus, neque vllum suorum vel discipulorum vel magistrorum profitetur probum ac virtute præditum esse. Quid ergo putas eos de aliis sentire, nisi id quod dicunt: Insanire omnes, furere, impios esse, flagitiosos, extreme infelices atque miseros. Cū his compara, quod res nostras diuina gubernari

An aliquis
sit probus.
Providētia.

STOIC. REPVGNANTIIS. 31

bernari providentia aiunt. Neque interim ignorant nos in iis esse malis, vt ipsi dii si mutata sententia vel lent nobis malefacere, ac pervertere, adeoque perfundare nos statuissent: nihil possent nostris adicere re miseris, cū nihil malis & miseræ nostræ vitæ posse adiici dicat Chrysippus. quæ vita, si vsus ei vocis concederetur, pronuntiatura haud dubiē esset illud Herculeum:

10 Plenus malorum sum iam, nec superest locus
Aliis nouis recipiendis. —

Cedō, quid magis invicem repugnans potest exco-
gitari, quā hæc duo Chrysippi effata? quorum vnum de diis affirmat eos hominibus quā fieri potest optime prospicere: alterum homines quā miserissimam vitam degere. Pythagoricorum nonnulli eum accusant, vt qui in commentariis De iusticia scripsisset de gallinaceis, vtiliter eos esse editos, quod & e somno nos excitent, & scorpiones cōquirant, & in pugna nobis studium æmulationemq; fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos assereret comedendos esse, ne pullorum multitudine vltiā quā expediret excreverent. At Chrysippus ira has repræhensiones deridet, vt etiam de Ioue Seruatore, Genitore, & patre iusticiæ, æquitatis, atque pacis in hanc sententiam scripserit, libro De diis tertio. Sicut autem vrbes ciuium multitudine abyndante colonias aliquō deducunt vt se exonerent, aut bellum aliquod suscipiunt: ira deus exitij occasiones suggerit. citatque Euripidem & alios testes, qui dixerunt bellum Troianum à diis fuisse commissum, exhaustiendæ gratia multitudinis hominum. Horum omitte alias absurditates, non enim instituimus hoc loco inquirere an falsū aliquid, sed duntaxat quæ sibi repugnantia dixerint. Illud considera, eum deo semper pulcras & ad humanitatem pertinētes tribuere appellationes: facta autē

De cladi-
hominum.

simul sæua, barbarica, Galatica. Non enim coloniã-
rum similes videntur istæ hominum clades atq; in-
ternectiones tantæ, quantas Troianum bellum intulit,
ac Medicum & Peloponnesiacum. nisi fortè aliquas
infra terram & apud inferos conditas isti no-
runt vrbes. Sed Deiotaro Galatæ similẽ deum Chrysip-
pus facit. qui cùm haberet complures filios, cùm
vellet vni regnum domũque relinquere, cæteros
omnes necauit: tanquam vitis palmites si præcideret,
vt vnus aliquis superstes, validus magnũque fiet.
At verò vinitor hoc facit, recentibus adhuc &
exilibus germinibus. & nos cani parentes, catulos
ei aliquot recens natos, atque etiamnum cæcos sub-
trahimus. Iupiter autẽ non tantũ adulescere pas-
sus homines, sed etiam ipse procreans augẽsque,
deinde exquisitis calamitatum & exitij occasio-
nibus pessundat: cùm debuerit potius nullum nascen-
di initium, causam nullam præbere. Leuius est quod
dixi. maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum
oritur absque vitio. nam aut voluptatis studium, aut
auaricia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas bellũ
conflat. Ergo si bellorum, etiam peccatorum autor
est deus, iritans & pervertens homines. Atqui ipse
in commentario De disceptando, & secundo De diis
libro dicit Chrysippus, Nulla ratione dici posse, deũ
turpitudinis vlla ex parte causam esse. sicut enim lex
delinquendi, deus impietatis causa nullo modo dici
consentaneẽ possit: ita rationi convenire, deos etiã
nulla ex parte causam esse turpitudinis. Potest verò
turpius aliquid esse hominibus, quàm si se mutuo ex-
scindant? & tamen eius rei ille deum initia suppe-
ditare ait. Sed dicet me hercle aliquis, alibi ab eo
laudari hæc Euripidea:

Si turpe quid faciant dii, non sunt dii.

&:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

quasi

quasi verò in præsentia aliud nos agamus, quàm vt
repugnantes invicem voces sententiãque eius ap-
ponamus. Et tamen illud ipsum laudatum iam di-
ctum, non bis tẽrve, sed sexcenties obliici Chrysip-
po potest:

Quod facillimum dictu est, ais, incusans deos.

Primum enim in libro De natura, cùm causam mo-
tus cõparasset potioni e varia cõfusã materia, aliter
alia vertenti atque conturbanti, hæc infert. Cùm au-
tem hoc modo omnium rerum procedat administra-
tio: necesse est nos, vt vt habeamus, secundum eam
esse affectos: siue contra nostram naturam morbis
corripiamur, siue mutilemur, siue grammatici fia-
mus aut musici. Et rursus paulo post. Secundum
hanc rationem similiter dicemus de virtute nostra
& vitio, atque omnino artibus, vel inscitia, sicut di-
ximus. Ac mox omnem tollens ambiguitatem: Ni-
hil, inquit, singularum rerum, ne minimum quidem,
fieri potest aliter, quàm secundum communem na-
turam & eius rationem. Cæterum communem natu-
ram, eiũsq; rationem esse ipsi fatum, providentiam,
Iouem, ne antipodes quidem nesciunt. hæc enim
vbique ab illis iactantur: & Homerum ait Chrysip-
pus isthuc,

— Iouis est confecta voluntas,

*Iliad. æ.
initio.*

rectè dixisse, ad fatum respicientem, vniuersiq; na-
turam qua omnia administrantur. Quomodo ergo
hæc coherent? deum nullius turpis rei quovis mo-
do causam esse: & nihil vel minimum secus fieri pos-
se, quàm secundum communem naturam, eiũque
rationem? nam cùm omnia diis adscribuntur quæ
sunt, vtique etiam turpia in iis sunt. Enim verò E-
picurus vtrunq; torquet se, & argutias meditatur, à
sempiterna motione machinatus liberare & absol-
uere voluntatem, ne inculpabilem relinqueret mali-
ciam: Chrysippus solutissimam libertatem huic cõ-
cedit, vt non modò necessariò & fataliter, sed etiam

ccc

secundum rationem dei & naturam vitia fiant opti-
mam. Verba eius hæc leguntur. Communi enim na-
tura in omnia penetrantē, necesse erit omne quod
fit in ratione, & quacunque eius parte, secundum
eam fieri, eiúsque rationem, ac deinceps procedere
sine vllo impedimento. cum nihil foris sit, quod im-
pedire possit administrationem: neq; pars vlla mo-
ueri aliter queat, quam secundum communem natu-
ram. Quæ ergo sunt illæ partium affectiones &
motiones? Affectiones liquet esse vitia & morbos, 10
auaricias, luxurias, ambitiones, timiditates, iniusti-
cias, motiones autem, adulteria, furta, proditiones,
homicidia, paricidia. Horum censet Chrysippus ni-
hil neque magnum neque paruum fieri præter Iouis
rationem, legem, iusticiam, providentiam: vt iam nõ
præter legem fiant delicta, non contra iusticiam in-
iuriæ, non contra providentiam flagitia. At enim
deum ait punire scelera, & multa facere puniendo-
rum malorum gratia, vt in secundo De diis inquires
adversas res aliquando evenire bonis, non vt malis
pœnæ causa, sed secundum aliam dispensationem,
sicut in ciuitatibus. & rursum. Primum autem de
malis intelligendum est eodem modo, quo iam di-
ctum est. deinde, tribui ea secundum Iouis ratio-
nem, siue supplicij causa, siue alia ad vniuersum re-
spiciente administratione. Est verò indigna res,
& fieri & puniri peccata secundum Iouis rationem.
Sed hanc repugnantiam ipse grauiorem facit, in se-
cundo De natura libro hæc scribens. Vitiositas ad
atroces calamitates quandam habet rationem pecu-
liarem. fit enim ipsa quodammodo secundum ratio-
nem naturæ, atque (vt sic dicam) non inutiliter re-
spectu vniuersi. neque enim bona essent. Atque
ita deinde obiurgatis iis, qui æqualiter in contra-
rias partes disputant, vt qui omnino peculiare ali-
quid & subtile dicere vellet: ait non inutiliter mar-
supia amputare homines, calumniari, insanire, in-
vtilis

vtilis esse, damnosus, infelices. Qualis ergo est
Iupiter (de Chrysipneo loquor) rem puniens neque
vltrò neque inutiliter factam? nam Chrysippi ra-
tio efficit vitia omnino culpanda non esse, sed lo-
uem: siue is fecit vitia, quæ nihil prodesse: siue
punit, cum fecisset non inutilia. Rursum in pri-
mo De iusticia libro, cum dixisset deum quorun-
dam flagitiis resistere: vitia autem, inquit, in vni-
uersum tolli neque fas est, neque expediret tolli.
10 Non hæc disputo, an non præstaret nullam esse le-
gum violationem, nullam iniusticiam, nullam stul-
ticiam. Ipse quidem vitia pro viribus philosophan-
do excindens, quæ excindi non expediret, facit
aliquid repugnans rationi ac deo. Ad hæc, cum di-
xisset quibusdam iniustis factis resistere deum, utiq;
flagitiorum innuit impretatē. Porro cum nihil culpan-
dum, nihil vituperandum, ordine omnibus secun-
dum optimam naturam progredientibus, sæpenu-
mero docuisset: alicubi rursum quasdam rerum non
20 paruarum neque vilium neglectiones repræhen-
dendas relinquit. In tertio quidem De substan-
tia cum memorasset etiam bonis quædam talia eve-
nire: vtrum (inquit) ob incuriam quandam negle-
ctis aliquibus, sicut in magnis familiis fures &
25 grana aliquot frumenti excidunt, reliquis interim
rectè administratis? aut quia his rebus præsumt ma-
li quidam genij, vbi re vera admittuntur culpandæ
neglectiones? ait etiam multum esse admixtum ne-
cessitatis. Iam huiusmodi præclarorum virorum
30 calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis,
quod Pythagoræ viuo à Cyloneis est illatum in-
cendium, quod Zeno à Demylo tyranno, Anti-
phon à Dionysio exercuciati perierunt: conferre
cum fursuribus excidentibus quantæ sit leuitatis,
35 mitto dicere. Malos autem genios à providen-
tia his præfici muneribus, qui non sit vitio verten-
dum deo, qui tanquam rex malis & vācordibus

An culpanda sint vitia.

fatrapis ac præfctis provinciis mandauerit, patia-
 tūque ab his despici & contumeliosè tractari opti-
 mos? Et quidem, si multum necessitatis admixtum
 rebus est: neque omnia deus habebit in sua potesta-
 te, neque omnia secundū eius rationem gubernabū-
 tur. Cōtra Epicurum maximè pugnat, eōsq; qui pro-
 videntiam negant, argumento petito à nostra erga
 deos vt beneficos & humanos benevolentia. neque
 attinet verba eius apponere, cū hoc multis locis ij
 scribant. Atqui benignos esse deos non omnes ar-
 bitrantur. Considera enim quid de diis sentiant
 Iudæi, quid Syri: quā plena superstitionis sint que
 poëta de iis habent. Interitui autem obnoxij &
 natum nemo ferè cogitauit esse deum. De quibus,
 vt reliquos præteream, Antipater Tarsensis in libro
 De diis hæc ad verbum scripsit. Breuiter autem no-
 stram de diis sententiam repetemus perspicuitatis
 gratia. Deum igitur intelligimus animal beatum,
 interitus expers, & erga homines beneficum. deinde
 singulos recensens, ait: & verò vniuersi arbitran-
 tur eos interitu vacare. Nullus est igitur ex omni-
 bus Antipatro Chrysippus. Hic enim excepto igni
 nullum deum putat interitu carere: sed ceteros om-
 nes æquè & natos & obituros. atque hoc ferè pas-
 sim ab eo dicitur. verba tamen eius è tertio De diis
 libro adscribam. Alia porrò, inquit, ratio est deo-
 rum. Alij enim nati sunt, & interituri: alij non nati
 sunt. Estque naturæ tractationi convenientius, vt
 hoc ab initio demonstretur. Sol, Luna, & reliqui dij
 quorum similis est ratio, nati sunt: sup̄ter æternus
 est. Ac progressus deinde longius. Idem dicitur
 de sapientia & origine cū reliquorum deorum, tū
 Iouis. alij enim interitui sunt obnoxij, aliorum par-
 tes perennes. His comparabō adhuc pauca quædam
 ab Antipatro dicta. Qui verò, inquit, beneficen-
 tiam diis adimunt, ij ea ratione ex parte quadam ho-
 rum accedunt opinioni, qui ortum quoq; & interi-
 tum

tum in eos cadere existimant. Quòd si ergo perinde absurdus est qui deos interitui obnoxios dicit, atq; is qui providentiam & humanitatem iis aufert: nò minus à vero Chrysippus abest, quàm Epicurus: cum alter æternitatem, alter beneficentiam deorum inficietur. Quin etiam in tertio De diis libro Chrysippus de eo, quòd reliqui dii alantur, ita scribit. Alimentòq; reliqui dii videntur æqualiter, eòque sustentantur. Iupiter autem & mundus * alio modo consumtis & ex igne natis. Hæc quidem pronunciat reliquos deos nutriri, exceptis mundo & Ioue. In primo autem De providentia, Iouem ali ait, tantisper dum omnia in seipsum consumat. Nam cum mors sit animæ à corpore separatio, mundi autem animæ ab eo non segegetur, còtinenter quidem augetur, donec materiam in seipsam consumat: non dicendum esse, mori mundum. Quis videri queat magis sibi invicem repugnantia dixisse eo, qui eundem deum * * Neque necesse est id ratiocinando colligere. disertè enim id ibidem dixit. Solus autem sibi ipsi sufficere dicitur mundus, quòd solus in se omnia habet quibus ei est opus, alitùrque ex se ipso & augetur, cæteris partibus aliis alias consumentibus. Non solùm igitur ibi docens reliquos deos nutriri, exceptis Ioue & mûdo, hîc aut mundum quoque ali, secum pugnare: sed multo etiam magis, quòd crescere mundum dicit, dum ex seipso alatur. nam contrà consentaneum erat hunc solum non augeri, qui sui ipsius consumptionem pro alimento haberet: reliquis diis qui extrinsecus alerentur, incrementum accidere. ipsùmque adeò in eos absumi mundum, cum is ex seipso, hi subinde ex illo alimentum accipiant. Secunda dei noticia, felicitatem continet, & in seipso omnia habentis recondita perfectionem. ideò laudant etiam hoc Euripidis dictum.

PLUTARCHI DE

Etenim deus, si quidem sit reuera deus,
Nihil indiget istis rebus. —

De anima-
tione fetus,
& anima
origine.

At Chrysippus in his quæ adduxi, solum mundum
ex sese totum aptum, sibi que sufficientem affirmat: quia solus omnia in se habeat, quibus ei sit opus. Quid inde sequitur? neque Solem sibi met, neque Lunam, neque vllum alium deum sufficere, ergo ne felices quidem beatiue erunt. Fetus hominis in utero ait à natura ali, tanquam plantam. partu autem editum ab aere refrigerare ac durari, & mutato spiritu fieri animal, itaque animam non abs re psychen à refrigeratione dici. Idem rursus animam tenuiorem & subtilioribus partibus constātem spiritum naturæ esse dicit, secum pugnant. Qui enim tenuium partium & rarum è crasso fieri potuit refrigeratione & densatione? Et, quod maius est, quomodo refrigeratione animatum effici pronunciat, qui solem animatum putat, igneum corpus, & natum ex vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De natura. Ignis mutatio est talis, per aerem in aquam mutatur, ex ea terra subsistente, aer exhalat, aere extenuato, æther in orbem continetur, stellæ autem cum sole è mari accenduntur. Quid autem magis est contrarium incendio, quàm refrigeratio? aut diffusioni, quàm densatio? quorum hæc aquam & terram ex igne & aere faciunt, illa in ignem & aerem vertunt humidam & terrestrem materiam. Ille tamen aliquando incendium, aliquando refrigerationem animationis causam statuit. Quinetiam id quod penitus ignitum fuerit, viuere, & animal esse affirmat: extinctum autem rursus ac densatum, in terram, aquam, corporeamque naturam redigi. Dicit autem primo libro De providentia. Mundus enim omnino ignitus, statim etiam animam suam & principem vim habet. Cum verò mutatur in humidam, & animam intus contentam, quodammodo in corpus

STOIC. REPVGNANTIIS. 39

corpus & animam transit, vt ex iis constans aliam habeat rationem. Nimirum hæc palam incendio etiam animæ expertes mundi partes ait in animam converti naturam: refectione autem rursus animam debilitari & humectari, mutatam in quipiam corporis simile. Absurdè ergo aliàs refrigeratione è carentibus sensu efficit animalia: aliàs maximam animæ mundi partem in sensus & animæ expertia redigit. Absque etiam hæc essent, ratio eius de anima nititur demonstratione ipsi opinioni repugnantè. Fieri enim inquit animam, quando infans nascitur, spiritu refrigeratione tanquam duratione quadam mutato. Natam autem esse animam, & posteriorem esse ortu quàm est corpus sic probat: quia & forma & moribus proles parentum fiat similis. Atque hæc quidem repugnantia est evidens. Fieri enim non potest vt ante partum moribus conformetur anima, quæ post partum demum nascitur. alioquin efficietur animam, priusquam exsistat, similem esse animæ. hoc est, & esse similitudine: & non esse, cum nondum sit nata. Sin dicas, quòd ob temperiem corporum in se similitudine, animæ tamen natæ mutantur: corruptes argumentum de origine animæ. nam fieri potest hoc pacto, vt etiam non orta, tamen in corpus ingressa mutetur ob temperiem similitudinis. Aerem aliquando ait leuem esse, & qui fursum se efferat, aliquando neque grauem neque leuem. Nam in secundo De motu libro, ignem ait carere gravitate, fursum tamen efferri: eodèque modo aerem: quòd aqua terræ magis attribuitur, aer igni. At in Physicis præceptis in alteram inclinat partem: nimirum neque grauitatem ex sese, neque leuitatem habere aerem. Aerem suapte natura ait caliginosum esse, eoque argumento vult ostendere etiam frigidum primo esse. Eius enim tenebras splendori, frigiditatem calori ignis opponi.

Hæc cum in primo De quaestionibus naturalibus mouisset: alibi, puta in libro De habitibus, nihil aliud esse ait habitus, quam aëres. nam ab iis contineri corpora, & ut quodvis eorum quæ continentur, certa sit prædium qualitate, causam esse quo ea continentur aërem. unde in ferro duricies, in lapide soliditas, in argento albedo appelletur. Atqui multum inest absurdi, multum repugnantiae huic opinioni. Nam si aër manet talis, qualis est suapte natura, quomodo nigrum in non albo fiet albedo, molle in non duro duricies, rarum in non denso densitas? Sin verò his permixtus adsimilatur, suamque naturam amittit: quomodo habitus erit, aut facultas, aut causa horum, à quibus superatur? Patientis enim est, & non agentis aut continentis, sed vires suas amittentis isthæc mutatio, qua suas res qualitates perdit. Atqui vbiq; hoc affirmant, materiam suapte natura ociosam & immobilem subiici qualitatibus. qualitates autem esse spiritus aut contentiones (id tonos ipsi dicunt) aëreas: quæ in quibus materia partibus inhærescant, eas informant. Hæc dicere ipsis non licet, aërem natura talem ponentibus. Si enim habitus sit & contentio aer, sibi vnumquodque corporum reddet simile, ut admodum fiat molle. Sin contemperatione cum istis contrarias suæ naturæ formas accipit: materia quodammodo materiei erit, non causa & facultas. Sæpenumerò Chrysippus hoc dicit, extra mundum esse quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremoque carere. eoque Stoici maxime vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus usurpauit atomi sua sponte deorsum motionem: quod non sit in infinito discrimen, secundum quod alia supra, alia infra esse dicantur. Verum idem in quarto De possibili libro, medium quendam locum, mediâque statuit regionem, vbi positus sit mundus. Verba sunt hæc. Itaq; etiam de mundo dicendū est, cum

*Inane.
Locus mundi, & perpetuus.*

eum interitui esse obnoxium. nam etsi argumentis opus est, mihi tamen res sic videtur habere. Eum ab interitu videtur admodum vindicare loci occupatio: nempe quod in medio est. Nam si eum alibi esse cogitetur, omnino ei accidet interitus. Rursumque paulo post. Sic enim quodammodo naturæ eius contigit, ut medium nactus locum, sempiternus sit, statimque talis extiterit. ut cum aliis de causis, tū quia bono quodam casu ita eueniret ut interitum nō admittat, ob id sempiternus sit. Hæc vnâ habent manifestam, & in oculos incurrentem contradictionem: qua medius in infinito locus statuitur. Alia ut obscurior est, ita plus habet absurdi. Dum enim opinatur ab interitu non potuisse tutum seruari mundum, si ei locus in alia infiniti parte obtigisset, satis apparet eum metuisse, ne partibus naturæ eius ad medium vergentibus, dissipatio ac interitus eueniret. Sed id non metuisset, existimans non natura corpora vndiquaque ad medium ferri, non substantiæ, sed continentis causam regionis. de quo etiam sæpe dixit, quod impossibile sit & naturæ contrarium. nō enim esse in vacuo discrimen, cur corpora huc magis quam illuc vergerent. sed mundi constitutionē causam esse quod ad centrum eius corpora vndiquaque inclinent ac ferantur. Satis est huc asserre verba eius è secundo De motu libro. Cum enim dixisset, mundi corpus perfectum esse, partes mundi non perfectas, quia ad totum certo modo affectæ, non perfectæ essent: locutus deinceps de motu mundi, cuius ea esset natura, ut omnes partes ad compagem & cohesionem sui, non ad dissolutionem & contritionem ferrentur, hæc infert. Sic autem toto in se tendente & moto, partibusque hunc motum habentibus è natura corporis: probabile est omnibus corporibus primum esse motum naturalem ad mundi medium, mundo, ut qui sic versus sese moueatur, partibus ut partibus. Hæc aliquis diceret: quid ergo tibi, mi homo.

42 PLVTARCHI DE

mo, accidit, vt horum oblitus pronunciares, mundum, nisi fortuito medium occupasset locum, interitum fuisse. Si enim ea ipsius natura est, vt semper ad medium inclinet, ad idq; partes vndiquaq; contendat: sanè quocunque tandem infiniti loco ponatur sic sese continens atque complectens, integer manebit. Quæ enim franguntur ac dissipantur, iis id accidit singularum partium ad suū proprium locum concessione ab eo quem præter naturam occupauerat. Tu autem putans mundum, si alio inanis loco ponatur, omnino interitum, idque affirmans, atque iccirco medium rei nullum admittenti medium assignans: contentiones illas, complexus, & momenta, vt nullam vim salutis præstandæ habentia omisisti: occupationi loci totā per mansionis causam adscripsisti. Et quidem prædictis hæc annectis, tanquam studio habens te ipsum refellere. Quo autem modo quævis pars mouetur, annata reliquis, rationi cōsentaneum est eodem etiā pro se moueri. Et si, verbi gratia, imaginemur eā in aliquo huius mudi vacuo: sicut vndiquaq; contenta ad mediū ferretur, in eodem manet motu, etiā si verbi gratia subito circum eam inane exstitisset. Ergo quævis pars à vacuo circumuenta, nō amittit momentū quo ad medium fertur suū: ipse mundus nisi medium ei locum casus paret, vim continentē amittet, aliis eius substantiæ partibus aliō sese incitātib; Atq; hæc multa habet valde repugnātia rationibus naturalibus. Hoc verō iam deo etiā & providentiæ aduersatur, q̄ his minimas ac leuissimas causas adscribit, præcipuis & summis ademptis. Quid enim magis cōtinet mudi perpetuitatē, quā q̄ substantia eius suis partib; vnita à sese cōtinetur? atqui hoc fortuito factū casu Chrysippus asserit. Nā si loci occupatio, causā est perpetuitatis, & locus casu occupatus fuit: haud dubiè fortuiti eventus est cōseruatio vniuersi, nō fati aut providentiæ opus. Ratio autē de possibilibus (hoc enim appel-

STOIC. REPVGNANTIIS. 43

appellemus dynata) quomodo nō repugnet doctrinæ de fato? Si enim possibile id nō est, quod aut est aut erit verū, vt sentit Diodorus: sed omne cui contingere queat vt fiat, etiam si futurum nō sit, possibile est: multa erūt possibilia eorū, quæ nō sunt fato insuperabili atq; immobili, & omnia vincente. & sic fati ratio evertitur. Sin est fatū, vt vult Chrysippus, facultas cōtingendi vt aliquid fiat, sape in impossibile incidet. & omne quidē verum necessarium erit, cōprehensum ea quæ in omnia ius habet necessitate: omne autē falsum, maxima causarū obstitente ne fiat verū. Cui enim fatale est in mari perire, quomodo fieri potest vt ei contingat mors in terra? & quomodo Megaris Athenis venire queat, qui à fato impeditur? Quinetiā quæ audacter de visis pronūciat, fati rationi reclamant. Vt enim ostēderet visum non esse ex se perfectā assensionis causam, ait damnosos fore sapientes, qui visa falsa in animis excitēt, si quidem visa assensionē absolute perficiant. sepe enim sapientes aduersum vitiosos vtūtū mendacio, & probabile visum obiciunt, nō tamen assensionem: quæ causa esset futura falsæ opinionis & erroris. Hęc verō à sapiente aliquis in fatū transferēs, dixerit assensiones nō fieri propter fatū. nam sic fatum etiam falsis opinionibus, erroribus, dānis causam præbebit. Sic ratio quæ sapientē facit nemini nocere, vnā ostēdet fatū nō esse omnium causam. Nam si nō opinantur homines vi fati, neq; ledūtur: ne agendi quidem rectē, sapiendi, constāter aliquid sentiēdi, aut vtilitatem percipiēdi causa erit fatū: actūq; est de eo pronunciato, quo fatū omnium rerū causa ponitur. Qui aut respondeat, Chrysippū non perfectam rerū causam, sed antegressam duntaxat causam fatū statuere; rursus ostēdet eū secū pugnare. Aliquādo enim Homerū summis vehit laudib; qui hæc de Ioue dixerit: Ergo quod unicuique bonum dabit ille, malumque Accipite. — & hæc Euripidis:

De possibili
bus & fato.

Ilia. 6, 109.

Quid, o Tonans, sententiae mortalibus
Dicam esse? namque a te nos suspensi sumus,
Agimusque, sic ut stat tibi sententia.

& cum his consentientia multa scripsisset, tandem
aut nihil ne minimum quidem vel quiescere vel mo-
ueri absque Iouis sententia, quae idem cum fato sit.
At enim causa antecedens, infirmior est quam quae
vim in se habet perfectam, aliisque resistentibus non
peruenit eo quo intenderat. Fatum Chrysippus cau-
sam insuperabilem, quaeque impediri aut mutari nul-
lo modo possit pronuncians, ipse Atropon (quasi
immutabilem) & Adrasteam & Necessitatem & ut
finem omnibus imponentem Pepromenen appel-
lat. Vtrum ergo dicemus, in nostra potestate neque
assensionem esse, neque virtutes, neque vitia, neque
officia, neque peccata: aut fatum ad finem propo-
situm non pertingere, & Iouis voluntatem non con-
fieri. istorum enim hoc sequitur si fatum causam po-
nas ex se perfectam, illud, si tantum antepositam.
Nam si causa est perfecta, nostra in potestate nihil,
nihil voluntati nostrae relinquit: si antegrediens,
impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem
sine obstaculo perveniendi. Non enim semel atque
iterum, sed ubique in omnibus Physicis scripsit Chry-
sippus, particularibus naturis ac motibus multa oc-
currere impedimenta: Vniuersi nullum. Et quomo-
do vniuersi motus ad partium motus cum pertineant,
his impeditis ipsi non impediuntur? non enim homi-
nis naturam nihil impedit, si manus aut pedis actio-
ni est quod obstat. neque navis sine ullo impedimen-
to movebitur, si velum aut remigium impediri pos-
sit. Adhuc, si visa non sunt fatalia: assensionem * aut
si fatalia visa ducere ad assensionem statuit: quomo-
do non secum pugnat fatum, de maximis rebus visa
nobis obliuiscens contraria, quae animum diversae tra-
hant: cum quidem dicant, eos qui alteri assentiatur
parti,

parti, & non cohibeat assensionem, peccare: quod si
obscuris imaginationibus concedant, probabilia
duntaxat sententur: si falsis, falsum amplectantur: si
communibus, opinionem quae comprehensione ca-
reat. Profecto autem horum vnum necesse est ut aut
non omne visum sit opus fati. aut omnis approbatio
cuiuscunque visi, delicto careat: aut ne ipsum quidem
fatum reprehensione vacare possit. Cur enim non
culpetur fatum, quod talia visa offerat nobis, quib.
non repugnare aut obuiam ire, sed concedere & ob-
sequi, vituperationem mereatur? Denique in concer-
tationibus adversus Academicos maxime in hoc la-
borant & Chrysippus & Antipater, ut ostendant ni-
hil sine assensione agendum aut suscipiendum esse:
figmenta eos, & inanes positiones tueri, qui volunt
instinctu oblato viso statim nos debere ad rem agen-
dam incitari, non concedere interim aut assentiri.
Rursum Chrysippus ait deum fallacia visa submit-
tere, itemque sapientem: non ut requirant a nobis con-
cessionem aut assensum, sed tantum ut ad agendum
nos conferamus. nos autem quia vitiosi sumus, ob
imbecillitatem assentiri huiusmodi visis. Non est
difficile depræhensum, quam hæc ab iis perturbatæ,
quam adversus ipsos repugnanter dicantur. Qui
enim non opus habet assentientibus, sed duntaxat
agentibus ea, quorum visa submittit eis, nimirum si-
ue deus hic est, siue sapiens, novit ad agendum suf-
ficere visa, iisque abripi consensum. Proinde si no-
uit incitationem ad agendum absque assensione non
effici a viso, & tamen fallentia veritatis specie visa
offert: ultro in causa est, ut impingamus, &
assentiendo iis quae comprehendendi
non possint, erremus.

Commentarius, Terrestria-
ne an aquatilia animalia sint
callidiora.

10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995
1000

VT OBVLVS. Leonidas interro-
gatus quid de Tyrtæo sentiret, re-
spondit se eum existimare poetam
esse bonum ad demulcendos ado-
lescentum animos. quod suis car-
minibus in his excitaret studium
quoddam laudis cum excandescencia coniunctum,
& mortis contemptu. Vereor itaq; amici, ne recitata
heri venationis laudatio, ultra modum excitet ve-
nandi studiosos de nostris adolescentes: ita ut reli-
qua omnia obiter tantum & tanquam nullius mo-
menti agenda putent posthac, & huic vni studio se
penitus addicant. quando ipse etiam denuo, idque
præter ætatem, animo ad eam rem factus commo-
tior mihi videor, & cupere cum Phædra Euripidea

Canibus acclamare,

Diuersicolores insectans ceruas.

ita me exacuit oratio tam crebris & probabilibus
vsa argumentationibus. SOCLARVS. Vera dicis ô
Autobule: videtur enim ille mihi artem dicendi lon-
go post tempore resuscitasse in gratiam adolescen-
tum, ac cum iis quasi vernæ delectationi indulgisse.
Maximè autem me affecit allegatio gladiatorum: cum
ostenderet haud exiguam laudem deberi venatio-
ni, quæ vim animi nostri eam quæ pugnis & ferro
inter se commissis hominum certaminibus gaudet
(sive natura eam siue disciplina indidit) maiori ex
parte ad se trahens, purum præbet spectaculum ar-
tis audacizque cum prudentia coniunctæ, quæ ro-
bore

bore mentis experti opponatur: collaudetque illud
Euripideum:

Vires exiguæ sunt mortalium.

Sed calliditate multiplici

5 Belluas maris, & terrestria,

Et sub cælo uolitantia

Omnia homo domat.

AVT. Enimverò, mi Soclare, inde ferunt inhu-
manitatem & sæuiciam ad homines venisse, cum ij
se adsuefecissent semel gustu cædium percepto in
venationibus ad sanguinem & vulnera animantium
æquo animo ferenda, gaudendumque iis trucidan-
dis. Deinde, sicut Athenis primum aliquis sycop-
hanta à triginta tyrannis necatus, dignus suppli-
cio fuit existimatus, itemq; secundus ac tertius: pau-
latim deinde ij progressi, etiam probos arripuerunt,
& ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus ab-
stinuerunt iniuriam. ita qui primus interfecit vr-
sum aut lupum, laudem inuenit. deinde bos aut
sus, quod proposita sibi sacra gustasset, causam suæ
necis præbuit. hinc iam cerui, lepores, capreæ esui
haberi ceperunt, feceruntque ut oves etiam, & ca-
nes adeò alicubi, equique comederentur. denique
25 cicurem anserem, & columbam cõtubernalem, non
alimenti causa & famis sedandæ sicut feles aut ælu-
ri, sed voluptati obsonantes cum dilaniarent: quid-
quid in natura est truculentum & efferum, roborau-
erunt, & rigidum atque ad misericordiam non fle-
30 xile reddiderunt: humanitatem autem maxima è
parte hebetauerunt. Contrà Pythagorei, ut homi-
nes ad miserationem & humanitatem condofa-
cerent, mansuetudinem erga bestias meditandam
præceperunt. Magnam enim vim consuetudo ha-
bet, leuibus affectionibus hominem paulatim oc-
35 cupatum longè producendi. Verum nescio quo
modo ita ceperimus colloqui, ut neq; heri actorum,

neque hodie fortassis agendorum meminerimus. Cum enim heri dixissemus, ut nostri, omnia quodammodo rationis participia esse animalia: venandi studiosis iuuenibus non insciti neque inuenusti certaminis materiam praeuimus de calliditate marinorum & terrestrium animalium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, si quidem pactis stare volent Aristotimus & Phaedimus. quorum alter terram solertiora proferre animalia se demonstraturum sociis promissit, alter eam laudem se mari adferturum. s. o. c. 10
Illi vero persistunt, o Autobule, in eo quod in se receperunt, ac statim aderunt. prima enim luce vidi eos se parare. Sed si placet, ante illud certamen, ea quae heri tempestiue dici non potuerunt, vel inter pocula minus serio tractata sunt aduersus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam esse Stoa quasi resonare & occlamari efficaciter, mortali ut opponitur immortale, & interitus capaci interitus expertus, corpori incorporeum: ita cum sit ratione praeditum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot seriebus contrariorum inter se comparatorum haec sola imperfecta maneat atque mutila. a. v. r.
Quis vero, mi Soclare, hoc postulauit, ut cum sit ratione praeditum in rebus, negetur esse aliquid ratione carens? brutarum enim rerum abunde est in omnibus animae expertibus. neque alia indigemus re, quam opponamus ratione praeditae: cum omne quod anima caret ac mente, aduersum ei collocare liceat, quod cum anima rationem est natum. Quod si quis postulet, ne natura sit manca, debere animalium alia rationem habere, alia esse bruta: inuenitur qui eodem iure flagitet, animalium alia debere esse vi imaginandi praedita, alia ea carere: alia sensum habere, alia non habere: scilicet ut oppositas habitibus istis priuationes aequalibus veluti momentis natura habeat. Quod si haec postulare absurdum est, cum quodvis animal simul & sentiendi
& ima-

Nullum animal esse brutum.

& imaginandi vim nanciscatur: ne hoc quidem recte postulabitur, esse animalium alia ratione praedita, alia bruta: idque ab iis hominibus qui nihil sentire putent, quod non etiam intelligat: neque animal ceaseant, cui non ut sensus & appetentia, ita etiam opinandi & ratiocinandi vis insit. Etenim natura, quam isti finis certi gratia omnia facere probe dicunt, non eo animal sentiens creauit, ut duntaxat afficeretur sentiendo. Sed cum multa sint naturae eius conuenientia, multa aduersa: non poterat vel momentum temporis incolumitatem suam tueri, nisi quaedam fugere, alia consecrari nosset. Vtrorumque porro cognitionem sensus unicuique animalium perinde praebet, quae vero sequuntur sensum appetitiones & apprehensiones vtilium, perniciosorumque & molestorum auersiones, nullo pacto cadere in ea queunt, quae ratiocinari, iudicare, meminisse, & animadvertere non possunt. Immo quibus expectationem, memoriam, propositum, apparitionem, spem, metum, cupiditatem, moleste ferre ademeris: iis nullo vsui erunt oculi, aures, omnes sensus, omnis imaginatio, cum non habeant qui vtantur iis: praestitque iis carere, quam doloribus & molestia affici, cum non sit declinandi instrumentum. Stratonis etiam Physici exstat oratio, qua sine intelligentia sentiri omnino nihil posse demonstrat. nam saepe numero scriptura aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ita ut nihil eorum obseruemus, sed fallant ac effugiant animo nostro in aliud intento: deinde reuocentur in animum eadem ac recolantur, quae antea erant praetermissa. unde etiam dictum est, Mentem videre, mentem audire, reliqua omnia caeca esse & surda: scilicet quia affectio aurium aut oculorum sensum nullum indat, intelligentia absente. Itaque Cleomenes rex cum in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interrogatus an sibi videretur esse praclarum: Vos, aiebat, d d d

videritis isthuc: mihi animus erat in Peloponneso.
Proinde si natura ita est comparatum, vt intelligen-
do sentiamus, necesse est omnia quæ sentiunt, intel-
ligere. Atque etiam vt demus hoc, sensum ad suum
munus perficiendum intelligentia opus non habere:
vbi sensus discrimine ad naturam suam accom-
modari & fugiendi indito animal destitutum fue-
rit, quid porro est quod memoria id retineat, quod
metuat ei à nocituris, desideret profutura, conse-
cteturque ea, siquidem absint, iisque paret recepta-
cula, suffugia, tum eorum quæ capi possint indagi-
nes moliatur, & declinationes insidiantium? Atqui
in introductionibus quas vocant suis illi ad odium
vsq; inculcat subinde, propositum esse indicatio-
nem perfectionis definientes, aggressionem incita-
tionem alia priorem, apparatus actionem quæ actio-
ni antecedit, memoriam comprehensionem præte-
riti alicuius pronuntiati, quod præsens sensu fue-
rit conceptum. Hæc verò omnia cum intelligentia
sunt coniuncta, omniâq; omnibus conveniunt ani-
malibus. sicut nimirum etiam notiones, quas intus
repositæ dum sunt, noticias, vbi in motu sunt, in-
tellectiones vocant. Iam cum vno ore omnes fa-
teantur: animi (sic enim ipsi nominant) perturbatio-
nes esse falsas opiniones & praua iudicia: mirari su-
bit, quod ab iis prætereuntur animalium acta &
motus, iræ, metus, inuidiæ, adeo que odia etiam at-
que obtrectiones. quid, quod canes ipsi equosq;
peccantes plectunt: non equidem frustra, sed casti-
gandi gratia, dolore iis ægritudinem inferentes, 30
quam poenitentiam vocant. Porro voluptas quæ au-
ribus percipitur, delectatio est seu pellacia: quæ ocu-
lis, præstigiæ. vtroque interim genere aduersum ani-
malia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cer-
vi & equi fistulis atque tibiis: & paguros vi è saxo-
rum cauernis eliciunt lotinæ fistulæ cantu: ac thrif-
sam (siue hæc alofa est) cantando plaudendq; pro-
trahi

Contra Sto-
icos.

trahi aiunt. Rursum præstigiis otus capitur, videns
saltantes coram homines in numerum, & ipse ge-
stiens suas scapulas bellè iactare. Cæterum quæ-
tiam stolidius his de rebus loquentes, neque dele-
5 5 tari neque irasci, neque metuere animalia aiunt:
neque parare se lusciniâ, neque recordari apem,
sed quasi parare se hirundinem, ac veluti irasci leo-
nem, & tanquam metuere sibi ceruum: nescio quid
responsuri sint iis, qui animalia etiam non videre,
10 non audire, non vocem emittere, sed quasi videre,
quasi audire, quasi vocem edere, denique omnino
nō viuere, sed duntaxat quasi viuere dicerent. nam
vt ego sentio, hæc non magis evidentia quam ista
repugnant. Me itaque, Autobule, hæc ita sentien-
tem pone. At humanis moribus, vitis, studiis, ac ra-
15 tionibus degendæ vitæ comparare brutorum quæ
vocantur res, cum aliâs mihi videtur totum esse ple-
num absurdi, tum nulla coniectura ad virtutis (de
qua instituitur disputatio) cognitionem ducere. &
20 si ponamus nihil ista ad virtutem procedere, nō vi-
deo quæ natura principium eis dederit, cum ad fi-
nem ea pervenire sit nefas. AVTOB. Enim verò, mi
Soclare, hoc illi pro absurdo non habent. Nam cum
id statuunt, dilectionem proles nostram principium
25 societatis humanæ ac iusticiæ esse: reliquis anima-
libus, in quibus esse vehementem eam adfectionem
vident, nihilominus pernegant iusticiæ quicquam
in esse. & mulis nulla ad procreationem facientia
desunt membra, cum genitalia vtrôsq; habeant,
30 & in coitu voluptatem etiam perferant: neque ta-
men illi genus suum propagant. Sed & hoc conside-
res velim, an non ridiculi sint, qui Socratem & Pla-
tonem nō in minore esse vitio pronuntiantes quam
quodvis mancipium ac tantūdem stultos, intempe-
35 rantes, iniustos: porro animalium culpant naturam
vt non satis puram, neque absolutè ad virtutes ela-
boratam. quasi verò prauitas & imbecillitas ratio-
ddd ij

nis ab iis non ponatur inter vitia rationis, quibus plena sunt omnia animalia, quorum timiditas, intemperantia, iniusticia, & malicia in sensus nostros plerunque incurrunt. Qui verò postulat vt rectitudinem rationis in se suscipiat, quod natura ad eam factum non est: iis primùm perinde facit, ac si simiæ turpitudinem, testudini tarditatem neget à natura ingentam, quia pulcritudinis illa, hæc celeritatis non est capax. Deinde discrimen in promptu situm nõ animadvertit: nam ratio natura inest. perfecta ratio & virtute prædita industriæ ac disciplinæ debetur. Quo fit, vt quodvis animal rationis sit particeps: quam autem isti requirunt eius rectitudinem ac sapientiam, nullus est homo in quo eam esse queant dicere. Verùm vt visus visui, volatus volatui præstat: (non enim accipiter & cicada æquè videt, neq; ita aquilæ volant, vt perdices) ita etiam nõ omne rationis particeps perinde summam calliditatem atq; celeritatem intelligendi nascitur. Alioqui documenta in animalibus exstât multa societatis, fortitudinis, & in parâdis rebus necessariis ac tutanda familia versutiæ: sicut & contrâ iniusticiæ, timiditatis, fatuitatis. Atque hoc testatur causa, quæ nostris adolescentibus sui certaminis exstitit: quod scilicet exstante discrimine aliquo, alter terrena, alter aquatilia animalia cõtenderet à natura plus ad virtutem adiumeti accepisse. Quod sanè liquet, si cum ciconiis compares fluuiales equos. illæ enim patres suos alunt, hi, vt cū matribus coire possint eos necant. item columbas cum perdicibus. nã alterius generis mares oua perdunt, femellæsq; corrumpūt, non admittentes marem dum incubant. alteri partem curæ in se recipiunt fouendis ouis, primiq; pullos cibant, & femellam si diutiùs evagetur mas rostro tundens ad oua & pullos compellit. Antipater verò ouibus & asinis neglectiõne mundiciæ exprobrans, nescio cur lynces præterierit & hirundines.

nam

nam lynces lyncurium suum planè è medio remouent, occultantq; hirundines pullos suos, docet foras aversos excernere. Et verò quid causæ est, cur arborem arbore nõ dicamus minus docilem, vt ouem canem? aut olus olere timidius, vt ceruum leonem? nimirum, quod sicut de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minus vocale non habetur: ita timidius, segnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura nõ est largita, ea in aliis aliter, ac vel magis vel minus insita, discrimina fecit ea quæ cernimus. Sed, dices, mirum dictu est quantum homo prudètia, solertia, iusticia & societatis procuratiõne reliquis præstet animalibus. Quia enim amice, etiam hæc magnitudine, pedum celeritate, acumine visus, auditus subtilitate, aliis alia homines vniuersos longè superant. Neque tamen propterea cæcus, viribus, auribus carès homo est: neq; manuum & oculorum vi ac quantitate nos natura priuauit, etsi nihil hæc sumus cum elephanto aut camelo comparati. Proinde etiam animalia cætera, quia tardius intelligunt, minùsque rectè ratio cinantur quàm homo, nõ dicemus omni ratione atque intelligentia carere: sed eam possidere imbecillam atq; turbidam, sicut oculum lusciosum & distortum. Ac nisi adolescentes nostros iam nunc sperarem, qua sunt eruditione & in humanioribus studiis diligentia, plurima terrestrium vnum, alterum marinorum exempla conducta in medium prolaturus: non abstinuissim sexcentis docilitatis, sexcentis naturæ bonitatis speciminibus recensendis: quorum nobis copiam è theatris imperariis affatim hauriendam pulcra Roma præbuit. sed hæc nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus suam exornent disputationem. Interim tecum quidpiam volo per ocium cõsiderare. Arbitro ego peculiarem cuique parti aut facultati suâ esse mutilationem, suam deprauationem, suum morbum, quæ in aliud nihil

ddd iij.

cadant. quomodo visui cæcitas, pedi claudicatio;
linguæ balbucies soli accidit. non enim cecum dicitur
id quod natura ad videndum non fuerat comparatum:
aut claudum, cui eadem gradiendi omnem negauerat
facultatem: neque balbum aut blæsum habetur quod
suapte natura linguæ est vocisq; expertus. Ergo
delirare etiam, desipere aut insanire non censebimus
id, cuius naturæ sapere, intelligere, ratiocinari non
est accommodatum. Affici quippe non potest, quod
nulla est facultate præditum, cui affectio aliqua, aut
priuatio, aut mutilatio, aut læsio accideret. Nimirum
verò rabidos vidisti canes aliquando. ipse etiam equos
vidi rabidos: & sunt qui boves quoq; furere, & vulpes
dicant. Sed nobis sufficit canum exemplum controversia
carens: quod testatur animal hoc ratione non contemnenda
præditum esse: quæ conturbata furore isto, qui dicitur
rabies, adficitur. nam neque visui eorum, neque auditui
quidquā accidere mutationis tum cernimus. Enim
verò sicut ineptus sit, qui hominis melancholia laborantis
& insanientis neget abalienatā corruptaq; esse vim
ratiocinandi ac memoriæ: (cū quidem ita receptum sit
consuetudine, vt sic affectum non esse apud se ac mente
excidisse dicamus) ita qui rabido cani aliud accidisse
aliquid putet, quā quod vitæ intelligendi, ratiocinandi,
ac memorandi perturbata desipiens ignoret carissimas
personas, fugiatq; consuetam à prima ætate vitæ
rationem, neq; agnoscat quæ cernit, videtur mihi
ignoratione causæ ductus contentiosè veritatem
impugnare. s o c. Rectè mea sententia iudicās.
Equidem Stoici & Peripatetici contrarium hac
maximè probant ratione, quod iusticiæ esse nullam
originem posse dicunt, nullamque omnino fore
iusticiam, si omnia animalia ratione sint prædita.
Effici enim, vt aut iniuste faciamus iis vascendis
vtendisq; aut vsu eorum omisso vel viuere omnino
nequeamus, vel vita inops futura sit, & quo-

An iusticia
esse possit
brutis ra-
tione præ-
ditis.

& quodammodo belluina. Neq; dicā de Nomadum
& Troglodytarum innumeris millibus, qui præter
carnes cibum alium nullum norūt. Nobis quidem,
qui mansuetè videmur & humaniter viuere, si disca-
mus bruta omnia pro ratione prædita nobisque co-
gnatis habere, ac proinde sine vllō eorum damno ac
cū cautione iis vtī, non video quod opus in terra,
in mari, in montibus, quæ ars, qui vitæ ornatus sit fu-
turis reliquus. Nullum proinde remediū adhiberi
huic difficultati potest, quæ aut vitam aut iusticiam
abolet: quā vt sequamur veterem terminum ac le-
gem, quæ (vt est apud Hesiodū) naturas distinguēs,
ac genera seorsim vnumquodq; ponens,

Pisces, atq; feras iubet, aëreasq; volucres,
Isthæc iusticiæ nulla cū lege ligentur,
Alterum in alterius prædam demittit alium.
Humano generi sed mutua iura dicant.

Operib. 275

scilicet vt cū bruta nobiscum iuste agere nō que-
ant, nos quoque iniuste in ipsa agere non possimus,
quam rationem qui dimittunt, neque vllam vtilita-
tem vitæ, neque vllum iusticiæ aditum relinquunt.
A V T. Hæc quidem tu, amice, planè è sententia il-
lorum dixisti. Verū non cōuenit philosophis, tan-
quam difficulter fetum enitentibus mulieribus, ap-
pendere medicamentum partum accelerans, vt faci-
lè & absque ærumna iusticiam nobis pariant. Nam
ipsi quoque non concedunt Epicuro maximarum
rerum causā fingenti exilem adeo atque nullius pre-
cij rem: inclinationem scilicet atomi leuissimam,
qua is astra, animalia, & fortunam volebat intro-
ducere, & libertatem voluntatis nostræ tueri. * o-
stendere aliquid incertum, aut sumere aliquid ma-
nifestum, & conuenit id quod de animalibus di-
citur, ponere in disputatione de iusticia: si neque
in confesso ponitur, neque aliàs demonstrant. Ete-
nim alia via ad stabiliendā iusticiā perueniri potest,
d d d iiii

non ita lubrica & per præcipitia ducente, & eviden-
tia evertente: sed quam Platone autore meus, So-
clare, filius, tuus socius monstrat non contendendi
cupidis, verum sequi & discere volentibus. Sanè nō
absq; omni iniusticia fieri, quod homo sic agit cum
brutis, id tanquam verum sumserunt Empedocles
& Heraclerus, sapenumero deplorantes, atq; incu-
santes naturam, svt quæ necessitas sit ac bellum, ni-
hil sincerum habeat, multisq; iniustis affectionibus
ad finem suum perveniat: quando ipse etiam ortus
hominis ab iniusticia sit, immortalis re cum mortali
coëunte: delecteturq; id quod nascitur partib. con-
tra naturam à toro avulsis. Verum hæc nimis acerba
videtur esse & libera infectatio. Alia autem est con-
cinna excusatio, quæ neq; eripit animalibus ratio-
nem, & cōvenienter vtentibus hominibus iusticiam
cōservat. quam à veteribus & sapientibus introdu-
ctam, gulæ ac voluptatum studium coitione facta
exturbavit: Pythagoras autem revocavit, docens
quomodo citra iniusticiã vtilitatem percipere pos-
semus. Nō enim agunt iniuste, qui animalia quæ
cicurari prorsus nō possunt, vel dānosa omnino sunt,
plectūt atq; interficiunt. mansueta autem humanā-
que cicurando ad eas operas condocerant, quæ
vniuscuiusq; naturæ conveniunt.

*Fetus equorum, asinorumq; & bouum gemis,
vt ait Aeschili Prometheus, dat deus,
Munera rependens, quæ nostris laboribus
Subeant. —*

sic canum custodia capras & oves defendit, dū mul-
gentur, rudentur, pascuntur. Non enim vita ho-
minibus eripitur, si non apponantur patinæ piscium
plenæ, aut iocinora anserum, neque boues aut hœ-
dos in conuiuia mactent: neque fallendi temporis
causa, aut animi gratia in theatris ac venationi-
bus alias bestias invitas cogāt resistere & pugnare,
alias

alias quas natura non armavit, interficiant. Qui e-
nim ludit, & se oblectat, qui vnā ludant atque gau-
deant socios ludi habere debent: non (quemadmo-
dum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas
saxis petere, ranas autem non ioco, sed serio mori) i-
ta venari & piscari, vt voluptatem capiat bestiarum
cruciatibus & mortibus, aut iis miserabiliter à pul-
lis catulisve abreptis gaudeat. Non enim iniuste fa-
ciunt qui vtuntur animalibus: sed ij, qui hoc faciunt
damnosè, cōtemtim, & cum crudelitate. SoCL. In-
hibe, & summove hæc crimina. Propè enim adsunt
huc accedentes multi, omnes venandi studio dedi-
ti. quos neque facile sit ab instituto suo deducere, &
nihil attinet offendere. AVR. Probè mones. Sed
Eubiorum quidem satis scio, & consobrinum meum
Aristonem, tum Dionysij Delphici filios Acacidem
& Aristotimum hūce, nec non Nicandrum Euthy-
dami F. gnaros esse terrestris venationis, ideoque à
partibus Aristotimi futuros. sicut ab altera parte
Phædimus adducit insulares istos & marinos, Hera-
cleonem Megarenses, Philostratumque Euboën-
sem,

Cura marinarum quibus est operum. —

Hunc autem nostrum æqualem Operatum

Viris annumeres, non est dignoscere promptum:

qui agrestem simul & marinam deam Dictynnam
vtriusque generis præde primitiis sæpe veneratus, i-
ta accedit, vt neutris videatur se adiuncturus. nūm-
nam malè coniciamus mi Operate, communem te fo-
re, & qui medium ferat adolescentum arbitrum.
OPT. Rectissimè coniciis Autobule. iam dudum e-
nim Solonis lex obsoleuit, quæ puniri iubet qui in
seditione neutri se parti adiunxisset. AVR. Huc er-
go adfide, vt si quid incidet teste indigens, non Ari-
stotelis libros excutiendi sint, sed tibi ob peritiam
verum dicenti suffragemur. SoCL. Agendum iuue-

ddd v

Iliad. 1, 85.

38 PLVTARCHI DE

nes,conuenitne inter vos de ordine. ARIST. A-
ctum est de eo inter nos magna contentione:tandē,
vt ait Euripides,

Fortunæ proles fors tulit sententiam,
cūm eō esset provocatum, iussitque terrestrium cau-
sam prius quā marinorum dici. SOCL. Tempus
ergo est Aristōtē, vt tu iam nunc dicas, nos audia-
mus. ARIST. Forum controvertentibus apertum
est * alij fetum perimunt, in ipso partus tempo-
re infantes femellis. Genus est mugilum, quos
pardias appellant: ij ē suo viuunt mucō. Polypus ē
ipsum depascens per hyemem desidet

*Piscium &
piscationis
vituperatio*

*Hesod. op.
521.*

*sept. legum
extremo.*

igne carente domo, prauo contentus in antro,
adeo vel ignauus est, vel gulæ deditus, vel stupidus,
vel omnibus iis culpis obligatus. Itaque rursus Pla-
to in Legibus prohibuit, aut potius voto hoc petiit,
ne marinam adolēcentes venationem vnquam ama-
rent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla sapientiæ
meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatēve
conducens agilitatēq; inest in certaminibus, quæ
adversus labraces, congrōs, aut scaros suscipiuntur.
At in terrestri venatione, ferocia animalia congre-
dientium exercent audaciam & fortitudinem: ver-
suta, insidiantium calliditatem: velocia robur & la-
borum tolerantiam apud insequentes. Atque hæc
bona venationi accepta feruntur: piscatio nulla re
est nobilis. Neque sanē deorum quisquam, mi ami-
ce, dignum se congricidæ putauit titulo, cūm Lyco-
ctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cūm sit
Elaphebolos Diana: ille à lupis, hæc à ceruis occi-
dendis. Quid verò miri hoc? cūm etiam homini a-
prum duntaxat, ceruum, capream, leporem capere
honestius sit, quā emere: thynnum, carabum, a-
miam obsonari quā capere magis decorum? Om-
nino enim piscatio propterea turpis, nullo studio
digna, illiberalis credita est, quod nihil habet inge-
niosum,

SOLERTIA ANIMALIVM. 39

geniosum, nullas machinas, nullam versutiam vsur-
per. In vniuersum verò, quando quibus demonstrat
philosophi animalia ratione esse prædita, hæc sunt:
proposita, apparatus, memoriæ, animorum motus,
pro subole procuratio, gratiarum actio pro acceptis
beneficiis, meditatio vltionis in eos qui læserūt, in-
ventiones rerum necessariarum: indicium virtutis
alicuius, vt fortitudinis, societatis, continentia, ma-
gnanimitatis: consideremus nihilne horum marina,
aut obscuram eorum notationem modò involu-
tam ita, vt vix coniecturis solertibus possit percipi,
habeant: in pedestribus autem & terrenis documē-
ta istorum omnium existēt splendida, euidētia, sta-
bilia. Ac initio mihi contemplare proposita & appa-
ratus taurorum ad pugnam se puluere conspergen-
tium: atque aprorum dentes acuentium. Elephantī,
quia materia quam alimenti sui causa effodiunt aut
excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tan-
tūm ad hanc rem vtuntur, alterum semper acutum
ac recentem sui defendendi gratia seruantes. Leo
semper ambulat pedibus intorsum reductis, itaque
ungues occulit, ne attriti aciem amittant, aut in-
vestigantibus occasionem inveniendi exhibeant.
non enim facillē inuenitur vestigium vnguis leoni-
ni: sed in cæca & exigua incidentes signa, aberrant
venatores. Ichneumon autem, quod auditum vobis
puto, parum differt ab induto thoracem ad præliū
milite: tantum sibi cœni circundat, tamq; densam
sibi circumfigit tunicam, aggressurus crocodilum.
Hirundo, antequam ferum excludat suum, videmus
quo modo nidum adornet. quā bellē fundamenti
loco festucas subiiciat solidiores, iisque adfigat de-
inde tenuiores. & si glutinis loco cœnum desideret
nidus, quo pacto super lacum aut mare ita volitet,
vt superficiem eius tangens alis, eas vdas, non tamē
grauiores faciat: iisque deinde puluerem apprehen-
dens, eo illinat atque constringat laxas dilapsurasq;

*Tauri, aprī,
elephantī
solertia.*

Leo:

Ichneumon

Hirundo,

60 PLVTARCHI DE

partes. opus ipsum figura est angulis & multitudine laterum carente, æquabile & (quantum potest fieri) rotundum in globi morem. sic enim & stabile atque capax fit, & non temerè ansam præbet foris insidiantibus bestiis. Araneæ textum, commune exemplar telæ mulierum, & retibus, non vna de causa admirationem sui præbet. Nam & fili subtilitas, & textura non deiuncta aut staminis in morem diuisa, sed cōtinens tenuis in morem membranæ, & quodam glutinoso humore obscure admixto conferta, tum color æream & caliginosam reddens superficiem fallendi causa, atque ipsa adeo maximè totius machine gubernatio, quod callidi instar venatoris, si quid reti suo implicuit, illico sentiens casses suos cōtrahit, prædāque constringit: hæc inquam omnia eiusmodi sunt, vt nisi quotidie se conspectui nostro offerentia fidem facerent, non minùs fabulæ putarentur, quam coruorum in Africa solertia. qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eo usque eam impleto cauo continente eleuant, dum rostro attingere liceat. Porro aut cum vidissem canem in nauis absentibus lapillos in amphoram oleo non repletam iniicere: miratus sum quomodo intelligeret à grauioribus immixtis leuiora sursum elidi. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumvolaturæ promontorium, ne deficiantur, seipsas exiguis lapillis in os sumtis quasi saburrant. hi quando Taurum traiciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepentia, tum metu aquilarum in os iustæ magnitudinis lapide sumpto taciturnitatem sibi imperant, vt fallere in transitu eas possint. Gruum etiam in volando nobilis est cautio. Nam cum spiritus est largus, & aer asperior, non vt in tranquillitate volant sinu in fronte curuato in Lunæ morem: sed statim in triquetram formam conducto agmine, cuspide eius figuræ scindunt circumfluum aerem, ne ordines rumpi ab eo possint.

SOLERTIA ANIMALIVM. 61

possint. Vbi se in terram demiserunt, eæ quæ noctu excubias agunt, corpus vni insistentes cruri librant. altero pede lapidem perpetuò inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente somno dimissus lapis illico excitat. Vt iam eo minus mirer Herculem, si arcum axillæ subiiciens, & complexus valido brachio,

Duci soporem, dextera lignum premens, neque eum etiam qui primus apertione ostrei quod conuieret expectandam deprehendit: cum obseruauerim Erodij technam. is enim cum à concha quæ deglutiit conuiuentem vexatur, tantisper tolerat, dum eam à calore laxatam emolliendo apertamque sentit: tumque evomens hiantem & diductam, id quod esui est eximit. Cæterum formicarum apparatus & dispositiones exacte enarrare nefas pœnè est: omnes autem præterire, uimiam socordia. Nullum enim ita exiguum habet natura magnarum & pulcrarum rerum speculum. sed tanquam in pura gutta insunt omnium effigies virtutum.

Intus amiciciæ simulacrum est, —

nampe cultura societatis. inest etiam fortitudinis imago, laborum tolerantia. insunt multa continentie semina, multa prudentia & iusticia. Cleanthes, tametsi negabat animalia ratione prædita esse, nihilominus in tale se narrat incidisse spectaculum. Venisse formicas de suo cauo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mortuam. Ex hoc adscendisse alias formicas tanquam ad colloquium, rursum que descendisse. id bis terve factum. tandem has sursum extulisse vermem, tanquam redemptionis precium pro mortua. hoc illas accepto, & reddito formicæ cadauere discessisse. Sed inter ea quæ manifesta sunt omnibus, est in occurrendo æquitatis studium, cum nihil gestantes gestantibus aliquid de via decedunt: & rerum portatu difficilium corrosiones, atque partitiones, vt à pluribus possint ferri in particula di-

Erodian.

Ilia. §. 216.

Formica.

62 PLVTARCHI DE

vulsa. Quod autem minutas suas res aliquando foras efferunt formicae & frigori exponunt, hoc Aratus pluuiam praemonstrari asserit:

*Saepe uis & testis penetrabilibus extulit oua
Angustum formica terens iter.*

*Arat. 956.
Vergil. 1.
Geor.*

Quidam non oua interpretantur: sed versum ita legunt, ut intelligant eas fructus quos reconditos habent, metu rubiginis ac putredinis quam praesentiat imminentem exitioque futuram, foras efferre. Om-
nem earum calliditate superat praesentio tritici germinationis. non enim manet aridum, aut putredinis exors, sed humectatur, & lactescit, cum iam eo tendit ut in herbam mutetur. ne igitur seminis vim seruans, inuile esui fiat: exedunt illud principium seu acumen grani, e quo germen emitti a tritico solet. Non probo eos, qui quasi corporis dissectionem aemulantes, earum caernas rei perspicuendae causa lustrant. si quidem dicunt, a foramine non esse rectum in eam descensum, aut quam alia bestia facile posset perrepere: sed anfractibus atque flexibus cuniculisque varie interceptum in tres desinere cavitates: quarum una commune sit omnium domicilium, secunda penu rerum ad victum pertinentium, in tertiam mortuae reponantur. Puto autem non importunum vobis visum iri, si post formicas elephantum producam: ut mentis vim & in minimis & in maximis corporibus contempler, neque illis non sufficientem, neque his quicquam auferentem. Alij in elephante haec admirantur, quae discens & co-
docefactus in theatri ostentat: figurarum formas inquam & immutationes: tanta varietate & subtilitate, non facile ut humana meditatione, retentione, ac memoria possint equari. Ego autem magis ex his, quos a sua natura & nulla a disciplina habet hoc animal motibus cum animi tum corporis, tanquam sinceris & meris, intellectum ei inesse animaduerto.

Romae

SOLERTIA ANIMALIVM. 63

Romae non ita pridem, cum multi docerentur institutiones admirabiles, gyrusque explicatu difficiles: quidam reliquis omnibus minus docilis, ob idque crebro increpatus & castigatus, deprehensus est noctu sua sponte ad Lunam se exercens, atque discens. In Syria scribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuisse nutritum: quem cum magister hordei demenso quotidie dimidio defraudaret, & aliquando idem domino inspiciente totum demensum affunderet: elephantum hoc viso, proboscide porrecta semissem separasse, itaque ingeniosissime fraudem praefecti sui prodidisse. Alium, cum in mensuram alimen- ti terram & lapides ingereret magister, & carnes iuxta elixarentur, cineres arreptos in olam coniecisse. Alius Romae a pueris vexatus, proboscidem eius stylis qui pungebant, unum ex iis comprehensum sublimem extulit, videbaturque enecaturus. Sed oborto adstantium clamore, paulatim ad terram demisit ac discessit: metum tali homini satis esse poenae arbitratus. De feris autem & seorsum pascetibus, cum alia multa mirabilia narrantur, tum quo modo flumina tranare soleant. Primus se committit fluuius qui aetate & quantitate est reliquis minor omnibus. illi autem stantes in ripa spectant: quod, si ille suo corpore supra aquam extet, iam fiduciam trahendi iudicabitam sibi sciant esse concipiendam. Huc usque proventus oratione, videor mihi propter similitudinem non debere praeterire vulpis astutia. Sane qui fabulas narrant, ij columbam aiunt ex arca emissam Deucalioni certum indicium detulisse tempestatis, cum rursus ingrederetur: serenitatis, cum avolasset. Sed Thraces in hunc usque diem quando concretum gelu fluuium volunt transire, vulpe utuntur ad soliditatem glaciei exploranda. sensum enim accedens, aurem admovent. & si quidem strepitu oblato sentiat aquam prope subterlabi: ratiocinatur non in profundum congelasse aquam,

Vulpes.

ideóq; subsistit, & nisi prohibeat aliquis, retrò abít. si nullum sonitum percipiat, iam audacter transít. Neque est quòd hoc dicamus sensus brutá esse subtilitatem, sed ratiocinationem, cui sensus præbuerit principium. ea autem est talis. quod sonitum edit, mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum est: quod humidum, id sublidere solet. Dialectici aiunt canem in tritiis ea uti argumentatione, quæ è pluribus disiunctis enunciatis conficitur. sic enim secum colligere. Fera aut hac, aut illa institit via, sed neutra: ergo hac, quæ superest, sensu nisi prænotionem nihil suppeditante: ratione assumptiones, iisque conclusionem inferente. Neq; verò canis hoc indiget testimonio: falsum cum sit, & adulterinum. nam ipse sensus cani vestigiis & cursu flexibus persequendis feræ quò fugerit ea demonstrat: valere iussis istis de iunctis aut copulatis effatis. Alioqui verò è multis factis, affectionibus, & officiis canis, quæ neq; olfactui neque visui obvia, sola intelligentia agi ac considerari queunt, natura eius perspicui potest. Ridiculus sim, huius animalis in venatione continentiam, obedientiam, atq; solertiam vobis narrans, quotidie ista videntibus & tractantibus. Romano cuidam in bellis civilibus. iugulato caput amputare nemo potuit, nisi prius canem qui dominum custodiebat, ac pro eo propugnabat circumfusi confodissent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canem qui interfecti hominis corpus adseruabat: cognitóq; eum tertium iam diè cibi expertem aspidere, neq; cadauer deferere tamen: illud quidè humari, canem autè attentè secum duci iussit. Paucis post diebus militum habita fuit lustratio, ita ut singuli rege sedente transirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quiescerat, ut vidit domini sui percussores transire, tremens prorruit, eosq; allatauit, subinde se ad Pyrrhum obvertens: ita quidem ut non rex modò, sed qui aderant omnes suspicionem de iis

Canis.

de iis conciperet. ergo comprehensum & examinatum, leuibus quibusdam signis aliunde accedentibus, falsi homicidium pœnas dederunt. Idem fecisse aiunt Hesiodi illius sapientis canem, qui Ganyetoris Naupactij filios prodiderit, à quibus Hesiodus interfectus fuerat. Quod autem parentes nostri Athenis, cum ibi bonis litteris vacarent, comperere, id dictis evidentius est. Quidam cum in templum Aesculapij occultè intrasset, argenteorum & aureorum donariorum quæ mediocris essent ponderis arripuit, cumq; iis abiit, fefellisse se putans. Sed custos canis, nomine Capparus, cum nemo ædituorum latrantem exaudiret, fugientem sacrilegum inscutus est. & initio quidem saxis petitus, non abstinit: luce autem facta minus eum est secutus, tanto spacio ut videre hominem semper posset eum obseruans: cibum ab eo proietum respuit, iuxta dormientem excubauit, rursum surgentem subsecutus est, obuiis viatoribus. ad blandiens, illum allatrauit atq; vrsit. Hæc cum ij qui sacrilegum persequerentur, ex occurrentibus audiissent, simul colorè & magnitudinè canis exponentibus: alacrius perrexerunt, deprehensumq; sacrilegum à Cromyone reduxerunt: canem in revertendo præeunte, læticiaq; exultante, ut qui sibi capti sacrilegi laudem vindicaret. Athenienses decreuerunt, ut cibus ei publice demensus daretur, & sacerdotibus. ea cura semper demandaretur. Qua in re imitati sunt præcorum Atheniensium humanitatem erga mulum. Cum enim Pericles hecatompedum templum in arce edificaret, atq; (ut fieri adsolet) quotidie lapides multis sarcinis eo subveheretur: mulorum unus qui alacriter quidem opus adiuerat, sed iam ob ætatem vacatione donatus fuerat, in Ceramicum descendens, ac lapides vestantibus, plaustris occurrens, perpetuò vnà versabatur atq; cursitabat, veluti exhortans alios & incitans. Itaq; populus eius studium miratus, tanquam athletæ ob senectutem rude donato publice alimen

ta decrevit. Dicendum est ergo eos qui negant quicquam nobis adversus animalia iuris esse, hactenus recte loqui, si hoc de marinis & in profundo degentibus accipi velint: quæ nullo nobis commercio, nulla gratia, nullo amore coniuncta, omnis expertia sunt iucunditatis. & recte dicitur aqua d' Homerum,

liad. 7, 34.

— sed te genuit mare glaucum:

in hominem immitem & insociabilem. quod nimirum mare nihil benevolum, nihil mansuetum proferat. Qui verò hoc etiam de terrestribus affirmat, immanis est & ferus. Nisi fortè nihil iuris fuisse Lysimacho asseramus adversus Hyrcanum canem, qui & cadaueri solus adsedit, & cum id cremaretur, adcurrrens in ignem sese coniecit. Idem etiam Astum fecisse ferunt canem à Pyrrho (non rege illo, sed alio quodam priuato) enutritum. nam & circa cadauer mortui moratrat, & cum efferretur, lecticæ adfuit, & in rogam deniq; influit, estq; vnà combustus. Poro in pugna contra Alexandrum vulneribus confectus, elephantus sensim & leniter multa spicula promuscide extraxit. & ipse iam malè affectus, non prius tamen procubuit, quam sensit regem ex sanguinem delabi: tū demum, ne corrueret, paulatim sese demisit, vt rex commodius ad solum se inclinare posset. Bucephalus nudus conscendendum se equisoni suo præbebat, ornatus autem regiis phaleris & bullis, neminem excepto Alexandro admittebat: cæterorum si quis accederet tentandi gratia, adversus occurrens magno cum hinnitu insiliebat ac conculcabat, nisi quis fuga salutem consulisset. Neque nescio quodvis exemplum vobis visum iri varietate aliqua constare. Non potest autem facile ingeniosi animalis factum aliquod inveniri, in quo vnus duntaxat virtutis insit indicium. sed elucescit in amore eorum erga prolem simul studium laudis & alacritas, in fortitudine sapientia iræ moderans, & prudentia atq; astutia

astutia non est absque audacia. Si tamen libeat diuidere, & distinguere singula, mansueti simul & excessi animi imaginem proponunt canes, qui avertuntur à subsidentibus in terram. quod hæc pertinent:

Cum clangore canes tunc irruere. hæc sed Vlisses
Astu subsedit, baculumq; abiecit. —

Odis. 8, 30.

non enim porro impetunt canes eos qui se demiserunt, humiliumque animo similes sunt facti. Ferunt etiam præcipuum de Indicis canibus qui in Alexandrum pugnavit, emissis ceruo, apro, & vrsu quietum iacuisse, eosque spreuisse, viso autem leone statim surrexisse, & ad certamen se parasse: palam ostendentem hunc se sibi adversariū contemtis reliquis omnibus deligere. Canes verò qui lepores venantur, si ipsi eos interficiant, gaudent iis dilacerandis ac sanguine eorum potando. si verò lepus desperata salutem (vt sæpe fit) quidquid habet reliquum spiritus in extremum insumens cursum concitat: mortuum natum canis non tangit omnino, sed adstat caudam mouens: significans nimirum se non carnis, sed victorie causa certasse. Versutia autem cum sint multa exempla, ommissis vulpium, luporum, gruum, graculorumque commentis callidis, (sunt enim nota) testem laudabo Thaletem antiquissimum philosophorum: quem ferunt non minimam laudem eo invenisse, quod artem arte dextrè superasset. Salem potantium mulorum quidam fluuium ingressus, fortuito concidit, ac sale in aqua colloquato cum surgens onere se animadverteret leuatum, causam sensit ac memoriæ mandauit. & quoties per amnem transiret, dedita porro opera se demisit, & in vtramq; partem versauit vt vasa in aquam demergerentur. Quod vbi Thales audiuit, iussit loco salis lana & spongiis vasa impleri, iisque oneratum agi mulum. qui cum pro more suo egisset, & aqua onus suum impleuisset: sentiens suas sibi argutias malè cefsisse, posthac ita cautè fluuium transit, vt ne inuito quidem ipso

Asinus.

Perdices.

vasa aqua tangerentur. Alium astum cum fetus amore coniunctum perdices vsurpant. Adsuefaciunt enim pullos suos, qui nondum volare possunt, urgente aucupe supinos iacere, & glebâ aliquam aut quicquillas corpori iniicere ac prætere, tanquam vmbra aut tegumentum quoddam. ipse persequente aliorum abducit atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimque loco cedentes, donec lactatum spe capiendi longè à pullis avellant. Lepores in cubiculum suum redeunt, catulorum alium aliò ponunt, sæpe iugeri intervallo vnum ab alio locantes: ne si homo aut canis superveniat, omnes simul periclitentur. ipsi cum hac illac discurrentes varia vestigia reliquerint, ad extremum saltu magno longè à vestigiis se subducentes, ita dormiunt. Vrsæ quando grauedine, quam pholian appellant, corripitur, priusquam omnino torpeat, grauisque & immobilis fiat, locum receptui destinatum expurgat: eumque subitua incedit quam potest maxime suspensis gressibus, summis insistens vestigiis: tandem corpore in tergum coniecto in antrum suum sese infert. Ceruæ potissimum iuxta vias pariunt, quo carnivora animalia non accedunt. Cerui quando se graves ob pinguedinem & carniū abyndantiam sentiunt, subducunt se aliò: vt quod fugiendo consequi non possunt, latendo impetrent. Terrestrium echinorum (quos erinaceos etiam & ericios appellant) sui defensio & custodia etiam proverbium genuit.

Echinus.

Scit multa vulpes, magnum echinus unum habet.

nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipse

Corpus conuoluens pineæ in morem nucis

Spinis riget horrens, ne uel morderi queat,

Vel tangier.

Elegantior tamen est eius pro catulis procuratio.

Autumni enim tempore sub vites obrepens vuarum baccas

baccas pedibus decutit in terram, easq; circumvolutans se spinis suis excipit: ac nobis aliquando omnibus hoc spectantibus speciem exhibuit ambulantis vix. deinde in cauernam suam descendens, catulis eas à se decerpēdas præbet. Cubile eius duo habet foramina: vnum versus meridiem, alterū versus septentriones. Cum ergo præsentit mutationem aeris, instar gubernatoris vel mutantis obthurat id quod vento est oppositum, alterū aperit. quod cum Cyzici quidam obseruasset, creditus est à se prædicere posse ventum qui esset spiraturus. Societatis tuendæ ac prudentiæ exempla luba scribit ab elephantis exhiberi. Venatores enim fossas quas ad ipsos capiendos faciunt, leuib. sarmentis & terra vili iniecta obtegunt. Cum ergo elephantorum vnus (nam multi simul ambulant) in fossam incidit: reliqui materiam congerunt, & lapides ingerunt, vt illapsus faciliè exire possit. Scribit etiam elephantos diis vota facere, cum se nemine docente mari lustrent, solēq; orientem adorent, proboscide manus loco sursum erecta. Itaq; etiam hoc animal diis est carissimum, vt Ptolemæus Philopator testatum fecit. Cum enim victo Antiocho vellet diis honorē splendide habere, præter alia ob partam prælio victoriā sacrificia, quatuor etiam elephantes immolauit. nocturnis autem ritus insomniis, quod numen ei ob sacrificium illud inuitatum cōminaretur, cum multis vsus est piaculis, tum quatuor æreos elephantos pro occisis posuit. Neq; minus societatem colunt leones. Nam à iunioribus in venationem educuntur atate grauioribus & tardiores. hi vbi defatigati sunt, sedent & iuniores opperiantur. qui prædam nacti, mugitu (qui similis est boati vituli) seniores vocant: hi id statim sentiunt, accedunt, communiq; præda vescuntur. Amores brutorum. mores porrò multorum existere animalium, alij sæui & furiosi, alij habentes non inhumanam elegantiam, neq; inuēstam consuetudinem. Qualis fuit

*Elephas.**Amores brutorum.*

70 PLVTARCHI DE

Alexandreæ amor elephantum, riualem se Aristophani
grammatico exhibentis. amabant enim ambo puel-
lam corollas vendentem, & non minùs euidenter e-
lephas: nam per forum pomarium transiens, semper
ei poma adferebat, diùq; adstabat proboscideq; ma-
nus instar intra vestem inserta pectus sensim contre-
stabat. Draco autem qui Aetolicam feminam ama-
uit, noctu ad eam cômearbat, & ad cutem vsq; subiens
amplexansq; neq; volens neq; imprudens lqdebat: pla-
cidèq; semper sub aurorâ abiit. quod cû adsiduò fa-
ceret, necessarij longiùs remouerunt feminâ. Draco
post id, triduum aut quadriduum nō venit, quærens
(vt apparet) eam, & vagans. tandem ægrè cû repe-
risset, non pro more placidus, sed asperior accessit,
& cû manus eius reliquis voluminibus corpori al-
ligasset, furas, extremâ cauda flagellauit: lenem quan-
dam & amatoriâ iram ostendens, quæ plus indulgen-
tiæ haberet quàm pœnæ. Omitto anferem, qui in
Aegypto puerum adamauit, & Glaucos citharœdæ
amore captum arietem. sunt enim in ore omnium,
& vobis multarum narrationum satietatem obortâ
puto. Iam sturni, corui, psittaci, quando loqui di-
scunt, vocisq; spiritum ita facilem fictu doctoribus
præbent: videntur mihi inter discendum patrocini-
ari alijs animalibus, ac nos quodammodo docere,
etiam eius quæ viua voce exprimitur & articulata
orationis partem ipsis esse. Quo fit vt valdè ridiculi
sint, qui cum istis animalibus sibi comparandos su-
munt pisces, qui neque ad vlulatum quidem aut ad
gemitum satis habent vocis. cû auium à natura
profectis, & nulla disciplina formatis cantilenis
quantum venustatis & gratiæ insit, eruditissimi &
musices peritissimi homines testimonium ferant:
suauissima poemata & carmina, olorum, & lusciniarum
comparantes cantibus. Quoniam autem in do-
cendo quàm discendo plus inest rationis: fides iam
habeatur Aristoteli, qui docere etiam animalia ait.

visam

Voces auu.

A. p. hist.
anim.

SOLERTIA ANIMALIVM. 71

visam enim esse lusciniam, quæ suo pullo canendi
modum traderet atque testimonium ei fert hæc res,
quod eæ philomelæ deterius canunt, quæ parua cap-
ta & convictui matrum erepta aluntur. quæ enim
à matribus educantur, simul discunt: non mercedis
aut gloriæ gratia cantillantes, sed quia delectantur,
& vocis pulcritudinem magis quàm vtilitatem di-
ligunt. Est quod vobis narrem, auditum ex ore
multorum Romanorum & Græcorum, qui rem cor-
ram spectauerunt. Tonfor quidam tonstrinam ha-
bebat ante templum, quod Forum Græcorum ap-
pellant. Is mirifice vocalem & garrulam alebat pi-
cam, quæ & hominum verba, & voces bouum redde-
ret, instrumentorumque sonos: non cogente quo-
quam, sed quod ipsa impensè studeret omnes voces
prodere, nihil non sonorum exprimere imitando.
Fortè evenit, vt in ea vicinia diues quidam efferre-
tur multis tubis accinentibus. cûque pro more ibi
locorum fieret institio, tubicines quia placebant,
iussi cantum diutius protrahere. Ab illa die pica
muta, ita voce omni destituta fuit, vt ne eam qui-
dem ederet, qua necessaria sibi solebat indicare.
Quibus ergo antè vox eius, iis tunc silentium admi-
rationi fuit: etiam eo maiori, quod auditorium soli-
torum eâ pergere ita conticisset. Non deerant,
qui beneficio eandem artem tractantium hoc effe-
ctum suspicarentur. plerique sono tubarum audi-
tum auis percussum putabant & attonitum, vnâque
cum eo extinctam vocem. Verùm nihil erat tale
in causa: sed exercitatio, vt apparuit, vt imitandi in
se se conversa, & vocem tanquam instrumentum cõ-
cinnante atque apparante. Subitò enim rursus emi-
cuit, nihil vltatarum illarum & veterum imitatio-
num, sed cantus tubarum ipsis conuersionibus mo-
dulans, omnesq; mutationes & pulsationum nume-
ros exprimens. vt, quomodo dixi, in animalibus in-
telligi possit facultatem à se ipso discendi rationis

Pica mira-
bilis.

ccc iij

maiores habere vim, quàm docilitatem magistro aptam. Vnam tamen canis disciplinam non videor mihi debere silentio premere, cuius spectator Romæ fui. Erat mimo cuidam, qui tum fabulam perplemam, multarumq; actione personarum constantem docebat. is canis cum alios gestus referebat, rebus & motibus animorum propositis respondens: tum facto periculo in ipso de veneno, quod soporem afferret, sed lethale videri ex argumento fabulæ debebat, panem in quo id exhibebatur accepit, & postquam edisseret, paulo post similem se tremebundo, labascenti, ac caput ob gravitatem sustentare nequunt præbuit: deniq; se tanquam extinctum protendit, trahendumq; & transferendum præbuit: sicut fabulæ rationes postulabant. Deinde articulo temporis ex his quæ dicebantur agebanturq; cognito, sensim principio sese commouit, tanquam si ex alto somno expergisceretur, ac sublato capite circumspexit: post admirantibus omnibus, ad eum accessit ad quem debuit, læticiam simulans atq; comitatem. ea res commouit animos omnium hominum, ipsiusque etiam Vespasiani senis imperatoris, qui vnâ tum in theatro Marcelli aderat. Sed ridiculi fortasse sumus, qui eo nomine laudamus animalia, quod discant: cum Democritus affirmet nos eorum in maximis rebus fuisse discipulos. araneæ in texendi arte atque reficiendi, hirundinis in ædificandi, oloris & luscinie, in suauiter canendi & imitandi. Medicinæ porro trium partium exempla illustria in iis videmus. Non enim medicante duntaxat eius vtuntur specie, cuius quidem subiiciam exempla. Testudines organum, mustelæ rutam mandunt, vbi aliquid de serpente comederunt. Canes certa quadam herba se bili vexante expurgant. Draco oculum obtuse videntem feniculo compunctum acuit. Vrsæ cum primum ex antro suo prodit, aro vescitur agresti, cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum. Alio-

Homines
que à bru-
tis didice-
runt.
Medicina.

Alioqui nausea cum tentatur, ad formicarum cauer-
nam se confert, linguamque suam pinguem & dulci
succo mollitam exerens eis proponit, dum hæc formi-
carum fiat plena. quibus deglutitis iuuatur. Sed
8 & ibis prolationem alui, per intestinorum vltimam
extremitatem ingesta marina aqua se purgant, ani-
madvertisse & imitati dicuntur Aegyptij. & sacer-
dotes eorum, cum se conspergendo lustrant, aqua
ad hoc vtuntur, quæ quæ ibis biberit: quod insecta aut
10 infalubrem nullam hæc aquam tangat auis. Sed &
cibi abstinentia curantur quædam. vt lupi & leones,
qui cum fastidium carniū esu nimio contraxerūt,
aliquantum iacentes & se calefacientes quiescunt.
Tigrin ferunt, si ei hædus porrigatur, abstinere ci-
15 bo per biduum: tertia die esurientem, aliud poscere,
& ni mox detur, caueam conuellerē in quā inclusa
teneatur, interim hædo vt victori iam & contu-
bernali facto parcere. Sed & medicinam quæ mani-
bus administratur exerceri ab elephantis aiunt: qui
20 vulneratis adstantes, comtos, lanceas, & sagittas fa-
cile & absque damno aut laniatione evellant. Capel-
læ Cretenses quod dictamno esca facile eiiciunt in-
fixa ipsis spicula, (statim enim fauciatæ eam herbam,
nihil aliud, sectantur) grauidis mulieribus occasio-
25 nem dederunt obseruandi, eam vim eiiciendi fetus
habere. Hæc, quanquam admirabilia, minus tamen
admirationis merentur, quàm quod bestię sunt quæ
numeri vim intelligunt, & numerare possunt. Sus
boues sunt, quæ regium ibi hortum rigant portati-
30 libus haustis, quorum numerus est definitus, vt quæ-
vis bos quotidie centum id genus vasa aquæ plena
eò portet. plura vt portet, nulla ratione, ne vi qui-
dem vlla efficias. nam sepe quidem tentatum est: sed
bos vbi constitutum numerum absoluit, subsistit,
35 neq; ampliùs progreditur. ita accuratè summā con-
cipit, & in memoria conseruat. Autor Ctesias Cni-
dius. Afri Aegyptios derident, qui de oryge fabu-
Bones.
Canicula
ortus.

Augurium.

lentur, eū ea die & hora vocem emitte, quā fidus
oritur, quod *Serium* & *Canicula* nos appellamus,
ipsi *Sothen*. suas enim vniuersę capras quando illud
astrum cum Sole oritur, certō conuersas ad ortum
intueri: esseq; id firmissimum documentum annuę
circuntionis, maximęque cum astronomicis consen-
tens tabulis. Vt autem oratio nostra colophonem
ipsa sibi imponens desinat, agēdū moueamus (quod
dicitur) ā sacra linea scrupulum, & exigua quādam
de diuinitate diuinationeq; nostrorum dicamus ani-
malium. Non enim exigua, aut ignobilis, sed cū
magna, tum peruerusta pars diuinationis est auspi-
cium. Celeritatem quippe suam aues, vim intelligen-
di ob agilitatem omnibus visis percipiendis aptam,
deo accommodant vtendam: vt is eam convertat &
ad motus, & ad voces, & ad garritus, & ad figuras:
quę omnia aliās insistant, aliās venti in morem ciren-
tur: aliāsque actiones impediunt, alias dirigant &
suis impulsibus ad finem perducant. Idē in gene-
re Euripides aues deorum pręcones appellauit. in
specie autem Socrates olorum conseruum se facit.
Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilę cognomen-
to, accipitris Antiochus delectatus fuit. piscium
appellationem inscitis hominibus duntaxat vel pro
bri vel falsę mordendi gratia tribuimus. Verū e-
nim verō cū sexcenties sexcenta possint enumera-
ri, quę ā terrestribus & aëreis animalibus nobis vo-
luntate deorum pręmonstrantur atque pręsignifi-
cantur: piscium patronus ne vnū quidem tale pro-
ferre potest. muta enim aquatilia omnia, & nihil
providentię diuinę cernentia, in Titanicum mare
impiūmq; abiecta sunt, veluti in sceleratorum regio-
nem, vbi ratio & mens animi exstinguuntur, vt ex-
trema animi parte qua sentitur, confusę & dilute
prędicta ista, magis palpitantium quā animalium
sint similia. *HERACLEO*. Contrahe supercilia,
mi Phædime, tēque excita ad causam marinorum
nostrū

nostrū insulanorūque defendendam. Non enim
iocosę dixit Aristotimus, sed valido vsus est agone,
ac dicendi arte, cui ad forensē rationem nihil prę-
ter cancellos & tribunal defuit. *PHEDIMVS*. Insi-
dię verō, mi Heracleo, dolūsque manifestus nobis
intentantur. Nos enim hesternā adhuc crapula ob-
rutos sobrius, vt vides, pręclarus iste pręmedi-
tatē adortus est. Recusare tamen certamen non li-
cet. Nolo enim de me, si Pindarū æmuler, dici hæc:

*Proposito certamine, pręscriptio
Virtutem in altis coniecerit tenebras.*

Multum enim ocij nobis est, cessantibus non cho-
ris, sed equis, canibus, retibus, & verriculis: cū ob
disputationem hanc inducię hodie omnibus in ter-
ra mariq; versantibus animalibus contigerint. Non
tamen est quod metuatis. Vtar enim eo modicę: ne-
que philosophorum opiniones, neq; fabulas Aegy-
ptiorum, aut Indorum teste carentes, Afrorū ve
narrationes adducens: sed pauca eorum proferens,
quę vbique testes habent eos qui mare exercent, vi-
suq; fidem sui faciunt. Quāquam terrestrium qui-
dem exemplorum nullum in occulto est, sed apertę
sensui cognitionem sui prębent. Mare autem pauca
& exilia prębet, & suorum animalium plerorumque
abscondit ortus, nutritiones, insidias quas invicem
struunt & cauent: in quibus non pauca providen-
tię, memorię, & iusticię opera ignorata, obsunt
nostrę causę. Deinde terrestria animalia ob generis
communitatem & vitę consuetudinem vtcunq;
cum hominum moribus commixta, educationem,
doctrinam, imitationemque consequuntur: quibus
acerbitates omnes & morositates, tanquam dulci
aqua admixta marinę salisugo, delinitur atque con-
ditur, incompressa & inertia omnia excitantur mo-
tum humanorum commercio. At marinorum vi-
ta, magnis limitibus ab hominum consuetudine di-

Pisces cicones.

Piscium diuinationio.

stincta, nihilque adsciticiū habens, nihil vsu partum, sua est tota & genuina, & nullis permixta alienis moribus: non ob naturam hoc, sed propter locum. Natura enim quantū ex se disciplinæ consequi potest, inq; se continet, etiam piscibus largitur. Itaque multas anguillas hominibus præbet cicures, quæ sacræ vocantur: quales sunt in Arethusa. sæpe etiam pisces, qui nominatim vocati exaudiant: qualem ferunt Crasso fuisse murænam, qua mortua fleuit. cum quidem Domitio obiicienti hoc, respōdit: 10 Nōne tu sine lacrymis tres vxores sepelisti? Crocodili sacerdotū non modò vocem agnoscunt vocantium, seque contrectari sinunt: sed etiā rictu ducto dentes manibus purgandos, & linteo tergendos præbent. Nuper optimus Philinus cum in Aegypto vagatus ad nos redisset, narravit, se in vrbe quæ ab Antæo nomen habet vidisse vetulam cum crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato molli- 15 lissimo decorè porrectum. Sacrum verò crocodilum antiquitus narrant Ptolemæo regi, cum ab eo vocatus non compareret, frustra etiam sacerdotibus hor- tantibus atque precantibus, sinem vitæ, qui non multo post secutus est, præmonstrasse. Vt iam neq; 20 preciosæ illius diuinationis exfors sit aquatile animalium genus, neque suo honore careat. quando etiam apud Suram (pagus is est Lyciæ inter Phellos * & Myra) audio homines piscibus adfidere, ex iisque arte quadam tanquam ex auibus præfagia futuro- rum captare. Verum hæc sufficiāt exempla ad osten- dendum, pisces non omnino à nostro genere alie- 30 nos esse, aut qui nulla nobiscum affectione conspirent. Sinceræ autem & naturalis perspicientiæ, magnum est hoc & commune argumentum: quod nul- lum aquatile, dentis his quæ ad saxa adherescunt vel iis adnata sunt, ita facile & absque negotio ab homine capi potest: ut asini à lupis, apes à meropi- 35 bus, cicadæ ab hirundinibus, angues à ceruis. (qui- bus

bus quidem non à cursu, sed serpentes attrahendi facilitate elaphi nomen apud Græcos est.) Sed & o- uis pede lupum ad se vocat, & ad pantheram plera- que aiunt accedere suauitate odoris illecta, maximè 5 simias. Marina autem ferè omnia cum præsentiant, suspiciunturque & caueant insidias calliditate sua, fecerunt vt piscatio non simplex aut expedita esset, sed varia instrumenta, omnisque generis artes ac fal- lacias requireret. Idque liquet etiam ex iis quæ ma- 10 ximè sunt in promptu. Nam calamum piscatoriū non volunt crassum esse, quanquam eo robusto opus sit ob captorum piscium violentas revulsiones: sed te- nuem potiùs eligunt, ne latam faciens umbram, ter- reat animal natura suspiciosum. Quin & funiculum 15 hami paucis nodis nectunt, leuèque faciunt: quòd aliàs dolum sensuros pisces putat. & setæ partes qui bus vncus alligatur, quàm maximè albas faciunt, vt eo faciliùs lateant in mari ob similitudinem colo- ris. Versus autem Homeri,

De hamis.

Ilia. u. 80.

Ille cito plumbi similis, petit impete fundum:
Quod bouis agrestis cornu ducente sub undas
Crudiūoris missum mortem fert piscibus atram:

quidam sic accipiunt, vt putent veteres boum cri- 25 nibus ad hamorum funiculos conficiendos fuisse v- sos. Keras enim quod aliàs cornu significat, hac es- se crinem: vnde Karasthæ tonderi, & Kurà tonsura, & Keroplastes ille apud Archilochum, studiosus co- mæ ornandæ. Sed errant hi. Nam fetis equinis vre- 30 bantur masculis: cum equarum caudæ vrina made- factæ setas habeant invalidas. Aristoteles in his ni- hil ait sapienter aut subtiliter dictum esse: sed reve- ra funiculo ante hamum apponi corniculum, quòd pisces pervorent, si quid aliud attingant. Hamis por- 35 rò vtuntur rotūdis aduersus mugiles & amias, quia iis os est paruum. à recto enim sibi timent. aliquan- do etiam teretem suspectū habens mugil, in orbem

Mutua pi-
sciū auxi-
lia,

78 PLUTARCHI DE

circūnātat, escam cauda verberans, & quod de-
cussit, ad os reflectens. quod si nequit, ore contra-
cto summis labris escam attingit, aliquid inde car-
pens. Labrax elephanto fortiolem se gerit. nō enim
alium, sed ipse seipsum, quando hamum momordit,
capite hinc inde agitato vt vulnus dilatat, dolorēq;
istius tolerans laniationis, vncō liberat. Vulpes ra-
rō ad hamum accedit, sed dolum fugit: capta statim
extrā vertit corporis interiora, (quod ei ob robur
& flexibilitatem datum est) itaque hamum eicit. 10
Hæc quidem intelligentiam demonstrant, vsumq;
eius tempestivum, atque eum artificiosum & subti-
lem. Alia sunt, quibus cum prudentia coniūctus mu-
tuus amor, societatīsq; studium declarantur. Sca-
rus vbi hamum voravit, reliqui scari adiliunt, & fu- 15
niculum morsibus rumpunt. iidem suis in rete illa-
psis caudas tradunt, mordicūsq; tenentes alacri-
ter extrahunt. Anthiæ in gentilibus suis liberandis
maiorē adhibent audaciā. funiculum enim in dor-
sum recipiunt, spinisq; erectis conantur earū aspe- 20
ritate tanquam ferra differare. Atqui nullum novi-
mus animal, quod alij sui generis audeat opem fer-
re: non vrfam, non aprum, non leonem, non panthe-
ram. sed conveniunt quidem in theatris quæ eius-
dem sunt naturæ, inque orbem circumeunt: alteri 25
verō alterum subvenire neque novit neq; curat, sed
ab eo vulnerato aut moriente quā longissimē fu-
git atque desilit. Narratio autem, amice, de elephan-
tis qui in fossam delapsū cōgesta materia educat,
nimis quā absurda est, & aliena: tanquam ē regio 30
edicto iubens nos libris Iubæ credere. quod si vera
est, ostendit multa marina animalia societatis stu-
dio, prudentiāque nihil concedere terrestrium sā-
pientissimō. Sed mox de societate eorum peculiaris
erit sermo. Cæterū piscatores cū vident ple- 35
rosque piscium ex hamis eluctari, ad vim se conver-
tunt, Persarum more sagenis eos circumvenientes,
quibus

SOLERTIA ANIMALIVM. 79

quibus compræhensi nulla calliditate effugere pos-
sint. Nam verriculis & nalsis mugiles iulidēsq; ca-
piuntur, tum mormyri, sargi, gobi, labraces. quæ au-
tem iaciuntur in altum retia, mullum, chrylopum,
scorpium trahunt. quin etiam gripis & sagenis pi-
scēs inclusos rapiunt: quod retium genus panagram 1
Homerus rectē appellavit, quod omnia eo capian-
tur. Sunt tamen adversus hæc machinæ mustelis &
labracibus. Labrax enim cū sentit panagram tra-
hi, vi solum tundit, in eōq; cavitatem efficit, in qua
se continet dum rete transeat. Delphin depræhen-
sus, vbi se in vlnis sagenæ teneri sentit, nihil pertur-
batus, sed lætus intus manet, epulatūque absq; ne-
gocio, tanta piscium copia præsentē. vbi rete prope
ad terram adducitur, eo eroso abit. Quod si non ef-
fugiat, primū nihil aliud patitur, quā quod pi-
scatores mariscis ei circa cristam insutis ita signa-
tum dimittunt. rursus capto verbera ingerunt, agni-
to ē futura. Sed hoc rarō evenit. plerique enim pri-
mū veniam consecuti, posthac à maleficio absti-
nent. Cū autem multa præterea sint prudentiæ in
præcauendis & effugiendis insidiis exempla, sepia
artem præterire non convenit. Vescam enim iuxta
collum habens plenam atro humore, (tholus is vo-
catur) vbi depræhenditur, hunc effundit forās, tene- 25
brāsque circa se efficit mari insecto, vt piscatoris con-
spectum subterfugere possit. imitans deos Homeri-
cos, qui quos saluos volunt cærulea sæpenuerō
nube obiecta eripiunt atque suffurantur. Sed de his
satis. Insidiandi autem & prædandi eorum callidi-
tas in multis cōspicitur. Alter cū seiat omnia quæ
tetigerit dissolui ac colliquari, corpus suum tangi
sinit ab appropinquantibus. Torpedinis vim nostis,
quæ non modō tangentibus stuporem infert, sed e- 35
tiam per sagenam torporem manibus captantium
immittit. quidam, qui eius naturam magis compere-
runt, aiunt si viua in terram excidat, aquā ei super-

Astus pisciū.

30 PLVTARCHI DE

fundentes, torporem sentire per affectā qualitate pī
scis aquam ad manū allatum. Huius ergo rei cū ha
beat innatū sensum, cū nullo cominus pugnat pīscē,
neq; periculum vllum addit: tantū in orbem circū
nans, quasi tela spargit vim à se defluentē, inficitq;
primò aquam, deinde animal per aquā, cū id neq;
defendere se queat, neque effugere, sed quasi vincu
lis irretitum teneatur atque congelet. Notus est et
iam multis piscator, cuiā capiēdis piscibus nomen
est factum: cuius arte etiam sepīam vti Aristoteles
scribit. A collo suo demittit acetabulum instar funi
culi quo hamus dependet, quod & laxatum longē
emitti, & facillimē retrahi in se potest. id pisciculis,
quos propē se videt, mordendum exhibet, paula
timque in se retrahens fraude ad se prādā addu
cit, dum ore contingere possit. Polypus vt colo
rem suum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre,
sic canens:

Marinæ bestię colorī

Aduerte mentem, & sic uasfer omnibus

Versare in urbibus:

& Theognis:

Polypodis fac morem imiteris uersicoloris:

Cui subit is, semper fit similis lapidi.

Sanē etiam chamæleon mutatur: nō vt moliatur ali
quid, aut sese occultat: sed ob metum ita vertitur,
natura meticulosus: & id mutationis consequitur,
vt ait Theophrastus, spiritus multitudinem. parum
enim abest quin totum eius corpus pulmone implea
tur, quo indicatur ipsum spirituum plenum, & mu
tatu facilem esse. At polypi mutatio non est animæ
affectio, sed actio quādā. Mutat enim se dedita ope
ra, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens qui
bus alitur: decipiēdo capiēns non fugientia, & evi
tans prætēvehentia. Nam ipsum sua comedere ace
tabula, falsum: à muræna sibi & congro metuere, ve
rum

SOLERTIA ANIMALIVM. 31

rum est. ab his enim malē tractatur, neq; lædere vi
cissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rur
sum carabus illis in complexū venientibus vincit.
nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxilio:
polypo autem acerabula intrudente perit. Atque
hunc orbem & vicissitudinē mutuō sese insequen
di & fugiendi natura ipsis vt exercitationem ac me
ditationem certaminis de calliditate & prudentia
ingenerauit. Enim verò echinum terrestrem retulit
Aristotimus, qui præsensisset ventos, laudauitque
gruum volatū trianguli forma. Ego autem echinum
nullum Cyzicenum aut Bizantiū, sed omnes in vni
uersum marinos echinos profero, qui vbi tempesta
tem fluctūsque prænoscunt, lapillis sese saburrant: ne
ob leuitatem evertantur aut vndis obortis avellan
tur, sed lapillis prægrauantibus maneant. Volatus
gruum aduentrationes accommodatus, nō est vnius
generis. Sed hoc omnibus communiter notū est pi
scibus, semperque aduersum vndas & fluctum natant,
cauentque ne vento secūdam caudā incidente squa
mæ nudatæ corpus nudum exhibeant, idque dolo
re afficiatur. Itaque proram suorum corporū semper
adversam vndis statuunt. sic enim scissum à fronte
mare branchias constringit, leuiterque per summam
superficiem defluens squamas deprimit, neque cum
horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune est
piscī, excepto ellope. is suapte natura secundo ven
to & fluxu nat, neq; metuit sibi à squamarū erectio
ne, cū earum commissuræ non sint versus caudam
confertæ. Iam thynnus ita exacte æquinoctia & sol
stitia sentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc ta
bulis opus habentem astrologicis. vbi enim eū bru
ma depræhendit, ibi quiescit, eodēque se loco con
tinet vsq; ad æquinoctium. Callidum verò est illud
gruis, quòd lapidem tenet, vt eo excidente evigi
let. Quāto, amice, maior est delphini solertia? Huic
eū nefas sit stare, & motu vacare, in quo natura eius
f ff

Delphinus.

Thynnus.

82

PLVTARCHI DE

semper est, neq; ante mouendi quam viuendi finem facit: quando somnum caprat, corpus sursum ad superficiem maris euehit, supinūq; rursus per profundum demittit, fluctu quodam vegetationis agitat, donec ad terram perveniat. ibi excitatus ē sō-
mno, sursum cum impetu ad maris superficiem effer-
tur, iterūq; post se demittit, itaque sibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de cau-
sa facere thynnus aiunt. Quorum quoniam paulo ante mathematicam prædictionem conversionum So-
lis retuli, cui etiam Aristoteles testimonium perhi-
bet: audi nūc etiam arithmetica eorum scientiam. immo optica me hercle prius dicā, quam videtur non ignorasse Aeschylus. sunt enim hæc eius verba:

In morem thynni obliquos oculos ingerens.

videntur enim altero oculo cæcutire thynni. itaq; in mare ita ingrediuntur, vt à dextra habeāt terram, & egrediuntur, vt à sinistra: planè prudenter atque attentè custodiam corporis meliori oculo commit-
tentes. Arithmetica autem ob societatis tutelam, vt
apparet, & mutuam dilectionē cum haberent opus, ita ad summum eius scientiæ pervenerunt, vt cum gaudeāt convictu & congregatione, multitudinem semper in cubi modum stipent, vniuersis in sex planas superficies distributis. deinde ita natant, vt or-
dinem sic conseruent, figura semper in quam libeat partem versatili. Itaque is qui eos obseruat speculator, si vnum latus superficiei exstantis rectè dinu-
meraerit, statim de toto numero ipsorum potest pronunciare, sciens longitudinem, latitudinem, &
crassiciem figuræ inter se esse æqualia. Amicæ etiam nomen inde habent, quòd simul eant: puto etiam pelamydes. Reliquorum generum, quæ conspiciuntur & viuunt societate devincta, numerus exprimi non potest. Itaq; potius accedamus ad eas societa-
tes recensendas, quæ priuatim piscibus intercedūt. de quibus est is, qui plurimū atramenti Chrysippo con-

SOLERTIA ANIMALIVM. 83

Esam sit, primo in omnibus physicis, omnib. ethicis libris loco positus pinnotheras. Spongothera enim Chrysippus non nouerat, alioquin haud præteriturus. Pinnotheras, cui ab obseruanda pinna nomen
factum, animal est cancri ad formam accedens, (sic res. enim traditur) & cum pinna degit, eiūsq; conchæ apertionem obseruat, foris adsidens apertæ & hianti, donec aliquis pisciculus accidat, qui ab ipsis capi possit. tunc carnē pinnae mordēs, eam de captura monet, vnāque in testudinem intrat. ea concham claudit: sic præda intra suam munitionem recepta simul vescuntur. Spongotheres gubernatur ab animalculo, quod non cancri, sed araneæ simile est. Spongia.
Non enim anima & sanguine caret spongia: sed saxis adnata, vt multa etiam alia, motum habet peculiarem à se ipsa & in seipsam, qui monitore tamen & veluti pædago habeat opus. nam alioqui rara, & multis hiatus apertæ spongia, ob ignauiam & hebetudinem, si quid eorum quæ sunt esui intrauerit in caua ipsius, spongothera indicante se contrahit, atque id consumit. multoque magis homine accedente aut tangente, monita & puncta ab suo custode spongia, quasi inhorret, clauso que ore ita se stipat, vt difficulter possit à venantibus abscindi. Purpureæ gregatim consuescentes, fauim quidem communiter, apum instar, conficiunt: in quo dicuntur generare. musci & algæ quidquid est esui ita in suas testas recipiunt, vt iis in orbem exsertis quasi circumlarem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum depascente. Et verò quis in hisce admittitur communitatem? quando etiam crocodili, quod hullum animal perinde efferum & à societate alienum mare, flumina, paludes, gignunt, tamen in suis cum trochilo commerciis mirificam demonstrat coniunctionem atq; elegātiā. Trochilus auis est ex eorum genere, quæ circa lacus & fluuios versantur. ea crocodilum custodit, non proprio victu, sed eius
fff ij

Crocodilus.

Trochilus.

Hegemon,

Cetus.

reliquis enutrita cum enim sentit ichneumonem luto (sic ut athleta puluere solent) oppletum crocodilo dormienti insidiari, vociferans & tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic curem præbet, ut eum aperto ore intromittat, gaudeatq; eo tenues carnum particulas quæ dentibus inhæserant suis rostro sensim legente & deradente. & ubi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neq; eam prius demittat, quam trochilum evolasse senserit. Piscis autem, qui Græcis Hegemon, quod est dux siue ductor, appellatur, exiguus est, gobio non absimilis quâritate & forma, semperq; adest magno alicui ceto, prænatansq; eius cursum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretum aliquod incidat, unde exitus difficulter detur. sequitur cetus, veluti clauum nauis, cursum eius tenens. & quidquid aliarum est rerum, siue animal, siue nauis, siue lapis, quod ad ceti rectum accidit, id statim demersum in eius ventrem perit. ductorem autem suum agnoscens veluti anchoram intro recipit. intus enim dormit ductor, & cetus eo quiescente subsistit ac stationem agit. rursumq; eo progrediēte sectatur, neq; noctu diēve abscedit. si enim abscedat, vagatur iam erratq; cetus. & multi ceti quasi gubernatore destituti pereunt ad terram elati. idq; nos vidimus apud Anticyram. & memorant ante ceto haud procul Bunis ita in litus egresso atq; putrefacto, pestem ortâ fuisse. Dignum verò est his societatibus & consensui ac consuetudini eas amicitias componere, quas Aristoteles narrat vulpium & serpentum, quia communem inimicum habeant aquilam? aut otidibus cum equis, quibus appropinquare & simum disicere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipsis, aut formicis tantum animadverto mutæ procurationis. nam ut commune opus omnes augent: ita alteri nulla est alterius cura, nulla consideratio. Hoc discrimen magis etiâ elucescet, si ser-

si sermonem convertamus ad ea quæ societatis antiquissima sunt & potissima opera, nempe ad fetus procreationem. Primum enim pisces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens mare inhabitant, instante partu sursum evadūt, potabilium aquarum mitissimam ac placidissimam quærentes. Nam & parvui tranquillitas est commoda, & à belluis immunes sunt fluuij, sunt paludes: ut fetus saluti iam consulant. Quæ causa est, quod piscium maxima vis apud Euxinum procreatur pontum. non enim cete ibi sunt, sed duntaxat exilem phocam, & paruum delphinem habet. tum fluuiorum plurimorum atq; maximorum in eum se effundentium admixtio, temperiem partibus commodâ efficit. Maxime admirabilis est anthias piscis, quem sacrum Homerus appellat. et si pro magno pisces sacrum quidam interpretantur, quo modo os magni sacri appellationem habet, & morbus comitalis cum sit magnus, sacer dicitur. alij sacrum eum intelligunt, qui dimittendus sit, utpote alicuius numinis tutelæ consecratus. Eratosthenes videtur interpretari chrysophryn, sic ab aureis ciliis dictum.

Aureus huic sacro sua cilia circulus ambit.

ellopem putant multi. est enim rarus, & non facilis capto. apud Pamphyliam sæpenuerò visitur: & cum eum capiunt, tum & ipsi piscatores coronantur, & lembos suos sertis redimunt, ac cum strepitu plausuq; adveſti, excipiunt & venerantur. Plerique tamen anthiam putant esse sacrum pisces: itaque dici, quod ubi anthias apparet, nulla est bellua, sed audacter spongiarum captatores vrinant, audacter pisces fetificant, tanquam obsidem securitatis à prædantibus nacti. Causa colligi non facile potest. fugiantne belluæ anthiam, ut suem elephantem, gallum leones: an signum eius præsentia sit locorum belluis carentium, quæ agnoscat ille & obseruet, ut calliditate & memoria præditus. Porro autem piscium fetus

Pontus.

Iliad. π. 407.
Anthias, sacer piscis.

procuratio vtriq; est sexui communis: tantūq; abest
vt mas fetū devoret, vt etiam adfideat ouis, eaq; cu
stodiat. testis Aristoteles. et si qui femellas sectatur,
exiguū aliquid seminis infundunt: quod aliās fetus
ad iustam magnitudinē non excreseat. Peculiariter
phycides ex alga velvti nidum quandam construē
tes, eo suū fetum ab vndis defendunt. Mustelę amor
erga prolem ac dilectio tantū habet suauitatis, quā
tum nulla etiam cicuratisima superare possint ani
malia. Quum parit, & vbi exclusus est fetus, non fo
ris, sed intrō receptū eum ita alit & educat, tāquam
denuō paritura. & cū aliquantū adoleuit, emitti
tur, docetūq; iuxta natāre: deinde rursū per os in
se recipit, receptaculum iuxta ei, & alimentum prę
bens ac locū tutum, dum eō viriū perveniat, vt ipse
tutari se possit. Testudinis quoq; in pariendo, & fe
tu tuendo mirabilis est accuratio. Parit ē mari egres
sa in vicinia. deinde quia incubare, diūve in terra
morari nō potest, ouā in sabulo ponit, læuissimū &
mollissimū ei ingerēs. vbi textit, satīq; tutō obruit,
sunt qui dicāt eam pedibus locū notis impressis no
tare, itaq; facere vt facile ab ipsa agnosci possit. alij
femellam à mare nutritam, sigilla propria & formu
las ibi relinquere ferūt. Id magis mirabile est, quod
diebus xl. obseruatis (tot enim diebus excoquun
tur & rumpuntur oua) sub earum sinem accedūt, &
ynaquęvis suū thesaurū, ita vt non melius homines
cistam cū auro depositā agnoscentes, aperiunt cum
gaudio & alacritate. Crocodili his cętera habent si
milis. sed cōiectatio loci nō dat homini occasionem
causę ratiocinādo explorāda: vnde est, quod nō ra
tioni, sed diuinationi imputetur huius animalis prę
notio. Nam neq; intra, neq; vltra illud spaciū, ad
quod Nilus sua annua eluue perventurus est, pro
gressus oua ponit. vt quicūq; agricola in ea incidat,
cū ipse intelligere, tū aliis queat narrare, quovsq;
effluxurus sit amnis. adeo scitē dimensus est, ne hu
midus

Mustela pi
scis.

Testudo.

Crocodilus.

midus ipse humido incubet. Exclusis catulis, qui pri
mū in lucē progressus nō statim ore arripit obviū
aliquid, muscā puta, culicem, vermem, aut festucam
vel herbā, eū mater moribus dilaniat atq; enecat. so
roces autē & strenuos amat & fouet, iudicio (id quod
sapientissimi hominū postulant) non affectui amorē
tribuens. Phocę etiā pariunt in sicco, paulatim autē
catulos producunt, & mare iis gustandum prębent,
ciunt, dū sic adfuescāt, audāterq; marinā vitam su
stineāt. Ranę in coitu evocationibus vtūtur, vocem
edentes, quę ololygon dicitur, ad amorē & coniu
gium aptā. vbi autem mas femellam sic allexit, vnā
noctem istam cōmorantur. misceri enim in humido
non possunt, & interdiū id in terra verentur facere,
obortis tenebris absq; metu congregiūtur. Aliās au
tem vocē edunt clariorem pluia imminente: idq;
signū est vnū de firmissimis. Sed quā, o care Neptu
ne, pōnē in rem incidi absurdā atq; ridiculam? si me
circa phocas & ranas oratione moras nectentem, sa
pientissimū diisq; acceptissimū omnium marinorū
animal subterfugisset. Quę enim musica lusciniarū,
quę hirundinū industria, quę columbarū humani
tas, quod apū artificii cū alcyonis virtutib. com
parari meretur? cuiusnam animalis ortus & partus
deus tāto honore affecit? Latonę partū ferūt ab vna
insula eius amore capta fuisse exceptū. Alcyoni au
tem circa brumā parienti totū mare deus fluctuum
& pluuiarum vacuum prębet: vt iam animal aliud sit
nullum, quod homines ita meritō ament. huic enim
acceptum referre debent, q̃ media hyeme septem
diebus totidēq; noctibus absq; vilo periculo nauig
ant, itēq; marinū tū terrestri tutius habēt. Quod
si de singulis eius virtutib. pauca sint dicenda: pri
mū ita maritū diligit alcyō, vt nō vno aliquo stato
tempore, sed per totum annum consuetudine eius
vtatur: non ob lasciuia, (neq; enim vnquam alium
fff iij

Vituli ma
rini.

Rana.

Alcyones.

admittit) sed ob benevolentiam & amicitiam, qualis vxori aduersus suum est virum. Vbi autē senectus marem imbecillum, & ad festandum tardum reddidit, ipsa eū suscipiens gestat atq; nutrit, nunquā destituens, nunquā solum relinquens: sed in humeros sublatum vsquequaq; portat atq; fouet, eiq; ad mortem vsq; adest. Ad amorem prolis, & pro eius salute procurationem quod attinet, vbi primū se concessisse intelligit, statim ad nidum conficiendū se confert. Hec non lutum subigit, non parietibus aut culminibus innititur, vt hirundines, neque multis partibus corporis operantibus vitur, vt apes quæ cellulas suas mellis faciundi causa subeuntes toto corpore omnibūque membris laborant. sed alcyoni vnum simplex instrumentū est, os videlicet. Ac nullum aliud adiumentum cū habeat sui studij, tamē quale opus quāq; artificiosum cōficiat, vix vt credant adduci possunt qui nō viderunt: adeo quod illa effingit, aut potius nauis in morem cōpingit, eam habet figuram, quæ sola everti mergi q; non potest. Collectas enim spinas acus marinæ conserit inter se atq; contextit, perinde ac si telæ subtegmen ingereret, ita alias obliquas, alias rectas committens inter se flectendo cōplicandq; atq; sic absoluit teretem nidum, similem nauticæ vno remo agitatæ, figura prominentem habente cuspidem, qualis ferē est piscatorio vasi quod curtū vocant. Ita perfectū deponit in fluxum vndarū, vbi mare leniter accides non satis concinnata, suōq; allisu laxata monet rescire ac stipare, rectē autem compacta stipat, itaq; consolidat, vt etiam lapide aut ferro vix rumpi dissoluiq; possit. Proportio maximam meretur admirationē, & cavitatis forma. ita enim adornatur, vt solam alcyonem recipiat, omnibus aliis aditus sit ignotus, ac ne mare quidem admittatur. Existimo sanē omnibus vobis visum fuisse talem nidum. Mihi verō sapius videnti atq; contrectanti, subiit dicere:

Tale

Tale quid in Delo. & Phæbi me cernere templo

Odyss. 162

memini: nempe aram ceratinam, siue cornutam, quæ inter septem mundi miracula celebratur: quod neque glutine vllō neque aliis vinculis cohærens, è solis dextris cornibus compacta est. Propitium autem mihi precor deum, qui homo insularis aliquid de musica Sirene.

& interrogationem illam deridere, cur Apollo non vocetur Triglobolus. an enim non agnoscunt Venerem Trigloboron, quod nulli ei consecrantur, ei que in mari templa conduntur. aliaque similia: quod ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti autem sacerdotes nullo marino vescuntur. Mystæ Eleusini nullum venerantur, quod scitis: eodēque Iunonis Argiæ antistita honoris gratia abstinet. nā leporem marinum, qui homini est lethalis, maximē interficiunt & consumunt nulli. idēque vt humanis & salutaribus animalibus parcitur. Iam Dianæ Dictynnæ à retibus dictæ, & Apollinis Delphini templi & aræ passim sunt apud Græcos. & locum quem Apollo sibi eximium delegit, coloniam putat esse Cretum delphino duce vsorum. non enim deus ante classem mutata forma natauit, vt fabulari scriptores tradunt: sed delphino misso qui cursum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit. Ferunt etiā Sinopen missos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem avehendum & Bacchum, violento vento eiectos supra Maleam nauigasse inuitos, ita vt Peloponnesum ad dextram haberent. hæc iis vagantibus & oberrantibus delphinum ante proram apparuisse, qui quasi invitans in commodas subinde stationes deduxerit tantisper, dum nauim ad Cirrham constitueret. Ibi cum sacrum ab exscensione è nauī fecissent, quod anabaterium dicitur, cognouerunt de duob. simulacris vnum quod erat Plutonis debere se auferre secum, alterius, quod Proserpinæ, excipere formam, i-

Mullus.

Delphin.

fff v

90 PLVTARCHI DE

psūmque relinquere. Verisimile quidem est deum probare studium musices in delphino, cui etiam Pindarus se comparans, incitari se ait delphini in morē.

Quem placido ē mari

Suavis exivit tibiæ sonus,

magis tamen humanitatem eius deo puto caram esse. Solus enim hominem, ut homo est, amat. terrestrium animalium alia nullum hominem: mansuetissima tantum utilitatis gratia eos à quibus aluntur, & cum quibus consueverunt, ut canis, equus, elephas. Hirundines quantum ipsis opus est domos hominum subeunt, umbram securitatemque querentes. ipsum hominem interim fugiunt tanquam feram. Delphino præter omnia animalia & soli id natura dedit, quod optimi requirunt philosophi, nempe ut amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus est, omnes amat, multis auxilium tulit. Atque Arionis quidem historiam omnium ore celebratam nemo ignorat. Hesiodi tu, amice, tempestiue nos admonuisti.

— sed non oratio sine

liad. i. 55.

Est abs re conclusa suo. —

Qui enim canem laudasses, non debuisti delphinum reticere. Cæcum enim fuit indicium canis latrantis & cum clamore percussores invadentis. * apud Nemeum cadaver Hesiodi mari iactatum sustulerunt, alique ab aliis studiosè excipientes ad Rium exposuerunt, occisumque hominem demonstrant. Myrsilus Lesbios scribit, Enalum Aeolensem, cum amaret Phinei filiam, quæ oraculo Amphitritæ iubente de Penthidibus saxi deiecta fuerat, ipsum quoque in mare insiluisse, saluumque à delphino fuisse ad Lesbum delatum. Benevolentia autem delphinis erga Iassensem puerum, ob excellentiam amor visa est. Cum eo enim quotidie ludebat, iuxtaque nahat, & tangendum se præbebat, patiebaturque ab eo

SOLERTIA ANIMALIVM. 91

ab eo conscendi, & quocumque flecteret vehebat, ad mare spectaculi gratia subinde omnibus Iassensibus concurrentibus. aliquando autem ingenti imbre grandinè; ingruentibus, puer à delphino defluens perijt: delphin una cum excepto cadauere in terram sese eiecit, neque ante ab illo destitit, quam moreretur. iustum ratus una cum eo perire, cui causam exitij contulisset. & Iassensibus monumentum huius casus est moneta nota, puer delphino invehens. Hæc res etiam fabulosa de Cærano historia fidem conciliauit. Is Pari natus, quodam tempore Byzantij delphinos, qui sagena iacta capti extractique in terram, ac iam iam mactandi erant, emtos uniuersos dimisit. Paulo post quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fuisse prædones aiunt, naui in frero quod inter Naxum est & Parum subversa, reliquis submersis, ipse à succurrente delphino sublatus, & in Cythnum est delatus ad speluncam, quæ Cæraneum dicitur, atque etiamnum visitur, atque de hoc Archilochum aiunt scripsisse:

*De quinquaginta Neptunus Cæranon unum
Propicius seruat mortalibus. —*

Cum autem postmodò defuncti corpus necessarij prope mare cremaret, multi delphini apud litus apparuerunt, veluti ostentantes se ad persoluendum iusta venire, & dum id conficeretur adfuerunt. Vlissis porro scutum insigne habuisse delphinum, etiam Stesichorus scripsit: Zacynthij narrant causam, ut Critheus testatur. nam Telemachum puerum in mare profundum de litore prolapsum, delphini seruauerunt, subeuntisque natando extulerunt. & pater ut animali gratiam referret, annulo ac scuto delphinum insculpsit. Sed quando præfatus nihil fabulose me dicturum, nescio tamen quomodo in narratione de delphinis ultra verisimilitudinem proventus sum ad Vlissem & Cæranum: id mihi ipse poenæ im-

92 PLVTARCHI DE

impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Vestrum est, iudices, ferre sententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea stat sententia, quam sic extulit Sophocles:

Orationum quæuis discrepantia,

Vtrinque se peritè prolatae sicut,

Cohæret, in mediumque dicta congruunt.

Nam hoc modo vos etiam in iis quæ alter aduersus alterum dixit, pulcro defuncti certamine, optime ea contulistis, quibus refelluntur, qui animalibus rationem & intelligentiam adimunt.

PLVTARCHI

Commentarius De animæ
procreatione, quæ in Timæo Platonis describitur.

Pater filij Autobulo & Plutarcho S.

VANDO QUIDEM censuistis colligenda, & peculiari comprehendenda commentario ea, quæ sparsè vel differuimus vel scripsimus aliàs alia, quibus Platonis de anima sententiam interpretati sumus ita, vt nobis sensisse is visus fuit: cum ea disputatio aliqui tractatu difficilis, etià excusatione opus habeat, quia plerisque Platoniorum nonnihil aduersatur, ipsa ego verba de Timæo Platonis proponam. Ea ex natura, quæ indiuidua est, semperque eodem modo habet: tum ex ea quæ circum corpora diuisioni est obnoxia: tertium quoddam genus intermedium contemperauit, quod etiam inter Eiusdem & Diuersi si naturam medio loco intercederet. ac proinde id constituit in medio indiuiduæ naturæ, & eius quæ

ANIMAE PROCREAT. 93

circa corpus esset diuidua. Hæc deinde tria sumsit, & in vnam omnia ideam siue speciem contemperauit, Diuersi naturam, quæ difficulter miscetur, in Idem vi concinnans. Miscens autem cum natura, vbi ex tribus vnū fecisset: totum hoc in partes, quot esse conueniebat, diuisit: quarum quævis cōflata esset ex Eodem, Diuerso, & substantia. Sic autem cepit diuidere. Iamprimū narrare, hæc quantam interpretibus materiā dissentienti diuidendi præbuerit, in præsentia immensi esset operis: supervacanei etiam apud vos, qui plerasque sententias legistis. Sed quoniam præstantissimorum virorum quosdam Xenocrates ad se pertraxit, animam dicens numerum esse qui à seipso moueatur: alij Crantorem Solensem amplexit sunt, qui animam misceri dixit è duabus naturis, quarum altera mente cernatur, alia opinabilis sit & sensilibus inhæreat: nisi fallor, horum, vbi explicata fuerint perspicuitas, quoddam nobis exordium fugeret. Est aut de vtroque brevis disputatio. Nā priores animā nihil putāt intelligi debere, quā exortū numeri, indiuiduæ & diuiduæ naturæ mixtione geniti. vnitatem nimirum esse indiuiduam, diuiduā multitudinem: hinc nasci numerum, vnitatem multitudinem definiente, terminūque infinitati imponente, quam binarium infinitum appellant. Zaratas quoque Pythagoræ discipulus, Binarium vocauit numeri matrem, vnitatem patrem: ideoque meliores numeros eos esse dixit, qui adsimiles essent vnitati. Hunc tamen numerum nondum esse animam. ei enim deesse adhuc vim qua moueat & moueatur. Eodem autem & Diuerso mixtis, (quorum alterum motus est & mutationis initium, alterum quietis) animā existisse, vim scilicet non minùs sistendi & insistenti, quā mouendi & motus percipiendi. Crantor, vt qui id maximè proprium animæ officium putaret, iudicare sensilia & sub intellectum cadentia, eorumque & inter se in suo & invicem in diuerso genere

ANIMA AN
NUMERI.

Crantoria
opinio.

discrimina atque similitudines: animam, ut omnia possit cognoscere, ex omnibus ait esse concretam. Esse autem hæc quatuor: naturam quæ mente duntaxat cernitur, semperque eodem habet modo: tum eam quæ corporibus adest mutabilem atque perperfectionibus obnoxiam: ad hæc Eiusdem & Diuersi, quod etiam istarum utraq; particeps sit Eiusdem & Diuersi proprietatum. Isti omnes æquè ita sentiunt, animam tempore non esse ortam, neque originem competere in eam: sed pluribus esse præditam facultatibus, in quas eam Plato contemplationis gratia dissoluens, ponat natam esse & cõmixtam. Eademque illum de mundo etiam sensisse: quem cum sciret esse æternum & nunquam ortum, videret autem difficulter considerari posse quo modo compositus esset & gubernaretur, nisi quis ortum eius & causarum ipsum conficiendum congressionem ab initio posuisset: isti viæ ac rationi instituisse. His ita vniuersè dictis, Eudorus neutrum putat non habere pro se aliquid probabile. Mihi, si probabilitas pro regula iudicandi sit habenda, utriq; videntur à Platonis opinione aberrasse: si non propria placita concinnare, sed consentientia Platonis sententiæ dicere sit propositum. Quippe illa è mente cõprehensibili & è sensibili natura mixtione quam dicunt, non declaratur qui animæ magis, quam aliarum quatumvis rerum sit procreatio. Nam cum ipse mundus, tum quælibet eius pars ex istis duabus constet naturis: quarum hæc materiam & subiectum, illa formam & speciẽ rei nascenti præbuit. & quidquid materiæ informatum est, participatione atque assimilatione intelligibilis (sic enim liceat vocare eam, quæ sola mente percipitur) naturæ statim hoc consequitur, ut tangi viderique possit. Anima autem omnem sensum subterfugit. Plato quidem animam nusquam dixit esse numerum: sed motum qui seipsum semper creat, fonsque sit & principium motus. naturam verò eius numero & harmonia

Refutatio.

nia exornatæ, subiectam his, formamque in se pulcherrimam recipientem. Puto autem non idem esse, secundum numerum animam esse constitutã, & naturam animæ esse numerum. nam secundum cõtentionem (sic harmoniam dico) constituta, harmonia non est anima, ut ipse in Phædone demonstrauit. Liqueat autem hos vim Eiusdem & Diuersi ignorauisse, dum alterum quietis, alterum motus causam faciunt: cum Plato in Sophista Ens, Idem, Diuersum, Motum, Statum, ut quinq; numero, & omnia à se invicem differentia posuerit. Quod autem cõmuniter hi, & plerique Platonis sectatorum timentes atque ægrè ferentes, omnia moluntur, vique pervertunt, putantque tanquam flagitiosam & infandam sententiã debere occultari & negari, quæ mundum eiusque animam non ex sempiternis constituit principiis, neque infinito tempore talem fuisse affirmat: id peculiari disputatione explicatum est. & nunc tantum satis est dicere, istos concertationem, qua Plato fatetur summa cõtentione & præter ætatem se usum aduersus eos qui deum esse negant, confundere, aut potius totam tollere. Si enim origine caret mundus, actum est de Platonis sententiã, qui animam corpore priorem ætate, initium autem motui ac quieti præbuisse intus habitantem, eorumque ducem & primam effectricem causam fuisse. Quæ autem anima, & quo corpore, cuius anima sit, antiquior fuerit, in progressu orationis aperietur. Hoc enim ignoratum, videtur plurimum inuexisse dubitationis, & de fide veræ sententiæ tantum derogasse. Principio meam de re sententiam explicabo, eique fidem quantam possum faciam probabilitate inducenda, qua id quod alienum plerisque & contrarium receptis videbitur opinionibus excusum. Postea ipsis verbis cum interpretationem tum demonstrationem accommodabo. Sic enim res habet, ut mea quidem fert sententiã. Mundum hunc, Heracletus ait, neque deorum quisquam

De ortu mû di.

neque hominum fecit. metuens scilicet, ne postquam de diis desperauissemus, hominem aliquem mundi opificem fuisse suspicaremur. Præstat itaque Platonis sententiam sequi, atque hoc & dicere & canere, mundum à deo esse factum. nam & mundus operum est pulcherrimum, & deus omnium causarum præstantissima. Substantiam autem & materiam ex qua factus est mundus, non natam, sed semper subiectam opifici disponendam se & ordinandam, adque ipsius similitudinem quantum eius fieri potest effingendam præbuisse. Non enim ex eo quod nihil esset existit mundus, sed ex eo quod non pulcrè, non rectè aut perfectè esset. quo modo sunt domus, vestis, statua. Fuit nimirum antequam mundus nasceretur materies, non corporis eò, non motus, non animæ expers: sed corpore informi atque incomposito, temerario & bruto motu præditum. erat autem hoc ipsum inconcinnitas animæ proportionem carentis. Etenim deus neque corpus de incorporeo, neque animam de inanimato redegit. Sed quo modo virum modorum numerorumque musicorum peritum non vocem aut motum, sed concinnam vocem, numerosumque motum efficere volumus: ita deus neque corpori ut tangi & resistere, neque animæ ut imaginari & mouere posset indidit: sed vtrumque sumens principium, alterum obscurum & tenebricosum, alterum turbulentum & amens, ambo imperfecta atque indefinita, iis ordinandis, digerendis atque concinnandis pulcherrimum & perfectissimum confecit animal. Ergo corporis natura alia non est, quam quæ ab eo omnium receptaculum, sedes, nutritrixque dicitur rerum ortarum. Animæ autem naturam in Philebo appellat infinitatem, utpote numeri & rationis priuationem, & in qua defectus, abvndantiæ, differentię, dissimilitudinis nullus terminus iocet, nulla mensura. In Timæo autem cum dicitur indidit commixta naturæ, & quæ circa corpora versans

sans diuidua appelletur: neque multitudo vnitatum aut punctorum intelligi debet, neque longitudines aut latitudines: quæ corporibus conveniunt, & corporum magis sunt quam animæ. sed incompositum, infinitum, seipsum mouens & præditum mouendi facultate principium illud, quod sæpe necessitatem, in Legibus autem palam animam inordinatam dixit & maleficam. Ipsa enim ex sese natura talis erat: mentem autem & rationem harmoniamque solentem nata est, ut fieret mundi anima. Nam omnium capax illa materies magnitudinem, intervallum, spaciumque habebat: pulcritudine, specie, formarumque mediocritate indigebat. adepta autem ea est, dum ita exornata fuit, ut terræ, maris, cœli, stellarum, plantarum, animaliumque omnis generis corpora & instrumenta existerent. Atqui necessitatem quæ in Timæo dicitur, in Philebo infinitas atque mensuræ vacuitas ob exsuperantiam & defectum, materiæ non animæ adscribunt: quo pacto id defendent, quod materiam idem semper informem, omnis qualitatis & facultatis propriæ vacuum asserit, si milēmque ait esse olei odoris expertis quo ad tingendum vtantur vnguentarij. Fieri enim nequit, ut quod suapte natura qualitatis exsors, ociosum, & informe est, id Plato causam mali principiumque ponat, vocetque infinitatem turpem ac maleficam, rursusque necessitatem frequenter deo repugnantem & franos excutientem. Illa enim, quæ (ut in Politico ait) cœlum in contrariam torquet partem necessitas & innata cupiditas, & illius priscæ naturæ vnâ quasi educata confusio, antequam in hunc mundum veniret, vndenam in res inuenta est: si subiectum qualitate carebat, materias nullam vim causæ habens, opifex autem bonus ipse, omnia sibi quantum res ferret similia voluit facere? nihil enim est tertium. Nam hæc in Stoicorum delabemur angustias, qui malum ex non ente absque causa & pro-

Causa mali

creatione introducunt: quando de his quæ sunt, neque bonum neque qualitatis vacuum probabile est substantiam & originem malo præbuisse. Caterum Platoni non accidit idem quod posterioribus, neque neglecta (quod his vsu venit) tertia facultate & principio quod inter materiam & deum est medio loco, admisit absurdissimum illud cōmentum, quod nescio quomodo malorum naturam aliunde irrepisse per accidens & casu fingit. Sanè Epicuro ne momentaneam quidem atomi inclinationem concedunt, quod eum dicant motum absque causa ex non ente introducere. ipsi maliciam, tantumque miseriarum, aliasque circa corpus infinitas incommoditates & difficultates, quarum nulla in principiis causa sit, ex consecutione quadam aiunt existisse. Non ita Plato, sed cum materiam omni discrimine liberasset, deumque à malorum causa quam longissimè collocasset, hæc in Politico scripsit de mundo.

» Is enim ab eo qui ipsum composuit, omnia est adeptus bona. quæ autem molesta & iniusta sunt in cœlo, cum ipsum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. ac paulo post: Progressu autem temporis, obliuione ei obrepente, magis adhuc obtinuit prisca inconnitatis morbus, periculumque est, ne dissolutus rursus subeat infinitum dissimilitudinis locum. Dissimilitudo autem non est in materia, quæ caret qualitate & differentiis. Quod cum aliis multis ignorans Eudemus, Platonem subsannat, quasi hic dum se penumerò matrem & nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum causam, radicem, principium dixerit. Plato enim matris nutricisque nomine materiam afficit: causam autem malorum eam vim, quæ materiā mouet, & circa corpora est partilis, inordinata, bruta, nō tamen animæ exfors motio, facit. quam in Legibus, ut dixi, animā vocat contrariam & aduersantem beneficæ. Anima enim causa est & principium motus: mens, ordinis & cor-

& consonantiæ in motu. Neque deus materiam otiosam constituit: sed stabilivit à bruta turbatam causam. neque principia mutationis & affectionum in didit naturæ: sed cum ea omnis generis motibus atque affectionibus inordinatis exagitaretur, magnam illam infinitatem prauitatemque exemit, instrumentis vsus harmonia, proportionem, & numero: quorum opus est, non mutatione & motu diuersitates & discrimina in rebus efficere: sed ea potius stabilia certa, & eorum quæ eodem semper sunt modo similia reddere. Atque hæc est, mea quidem opinio ut fert, Platonis sententia. Demonstratio autem prima erit, si ea, in quibus ipse sibi dicitur ac putatur contraria dixisse, expediamus. Nam ne sophistæ quidem ebrio, ne dum Platoni tanta imputanda sit perturbatio & inconstantia, ea in disputatione quæ summo studio tractauerit: ut eandem naturam simul & nunquam natam, & ortam dicat. quorum hoc in Timæo, illud in Phædro aiunt exstare. Verba quidem de Phædro omnibus ferè in ore sunt, ubi quod anima non sit genita, ex eo probatur quia se ipsam mouet: & quod non interiturā, ex eo quia non sit genita. In Timæo, Animam verò, inquit, non ut nunc posteriores conatur dicere, ita etiam deus machinatus est corpore iuniorem. non enim fuisset maius natum cum natu minore copulatum ei parere. sed nos, quibus multum temeritatis ac fortuiti adest, sic etiam loquimur. ille autem & ortu & virtute priorem animam corpore, tanquam dominam & obtemperanti imperaturam condidit. Et rursus, cum dixisset, ipsam in seipsa versantem vitæ perennis & sapientis initium diuinum fecisse. Corpus, inquit, cœli factum est ad spectabile, anima autem quæ videri nequeat, sed rationis sit & harmoniæ particeps, à præstantissimo intelligibilium semperque manentium ipsa rerum natarum præstantissima facta. Hic deum rerum sempiternarum præstantissimum,

Platonis dicitur
ita conciliantur.

animam rerum factarum optimam dicens, manifestissimo discrimine & oppositione vsus, æternam & non ortam naturam animæ ademit. Quomodo ergo hæc melius explicabuntur, quam ea ratione, quam accipere volentibus ipse tradit. Ortus enim expertem ait eam animam, quæ ante mundi ortum omnia vitiosè & confusè mouit. rursum ortam & natam eam, quam deus ex hac & stabili optimaque illa natura prudentem ordinatamque confecit, & tanquam formam sensili intelligibilem, mouenti ordinatam præbens, ducem Vniuersi constituit. Hoc enim modo etiam corpus mundi alicubi generatum, alicubi non genitum ponit. Cum enim dicit omne quod sub aspectum cadit non quieuisse, sed cum inordinatis ciceretur motibus, deum id fuisse & concinnasse: item quatuor hæc genera, ignem, aquam, terram, & ærem, antequam Vniuersum iis dispositis conficeretur, motum intulisse materiæ, ab eaque ob inæqualitatem fuisse concussa: equidem corpora facit quæ alicubi fuerint ac subsisterint ante mundi originem. Rursum corpus anima posterius dicens, & mundum esse factum, quia videri & tangi possit, quia corpus habeat, talia autem ostensum sit orta & nata esse: nemo non videt eum corporis naturæ ortum adscribere. Verum perlongè ab eo abest Plato, vt secum ipse palàm dissentiat, ac pugnantia dicat de rebus maximis. Non enim eodem modo, neq; idem corpus à deo factum ait, & fuisse antequam nasceretur. hoc enim palàm esset præstigijs vt. Sed quid intelligendum sit vocabulo ortus, ipse docet. Antehac, inquit, omnia ratione & ordine carebāt. verum vbi deus aggressus est digerere vniuersum, ignem primum, aquam, terram & ærem: (quæ vestigia quidem suarum formarum aliqua habebāt, ita tamen affecti erant, vt par est vniuersum esse à quo deus absit) hæc ergo primum conformauit specie & numero quodq; suo. Etiam antè cum dixisset,

non

non vnus, sed duarum proportionum opus fuisse molem Vniuersi solidam ac crassicie præditam constringere, explicauissetq; igne, terra, aqua, & aere in medio positus deum cælum cōstrinxisse atq; cōstituisse: ex his, inquit, talibus & numero quaternario cōtensis, corpus mundi natū est, proportionem consentiens: atq; hinc amicicia ea præditum, vt ipsum in se cōueniens, dissolui ab alijs rebus, eo excepto qui colligauit, nequeat. quib. verbis manifestissimè docet, non corporis simpliciter, nō molis, nō materiæ, sed cōcinnitatis in corpore, pulcritudinis, similitudinisq; deum fuisse patrem & opificem. Hæc cogitanda sunt etiā de anima. nimirum aliam neq; à deo esse procreatam, neque animam esse mundi, sed facultatem imaginatricis & opiniosæ, brutæ interim incōpositæq; motionis & incitationis, quæ seipsam, idq; semper, moueat. aliā esse, quam deus convenientibus numeris rationibusq; conditam ac genitam, principem nato mundo indiderit atq; præfecerit. Hæc illum sensisse, & non dicis causa cōmentum cum ipsius mundi, tum animæ constitutionē quandam ortumq; præter multa alia hoc etiam arguitur, quod animam aliàs nō genitā, aliàs genitā, vt docuimus: mundum semper ortum & natum, nunquam non natum, nunquam sempiternum dicit. Quæ in Timæo disputat, quid attinet huc afferre? cum is liber totus à capite ad calcem de mūdi ortu sit. Aliàs in Athlanticō Timæus vota faciens, nominat eum deum qui olim opere, nunc ratione exstet. in Politico Parmenides hospes mundū à deo compositum multa ait bona esse adeptum, si quid habet vitiosum aut incōmodum, id ex admixto priore habitu inconcinno & bruto habere. In Repub. de numero differere orsus: Socrates, quem nonnulli Coniugium vocant: Est autem diuinæ, inquit, naturæ progenitæ suæ conversio, quæ numero perfectio comprehenditur. hæc quidem diuinam naturam progenitam nihil vocans

ggg ij

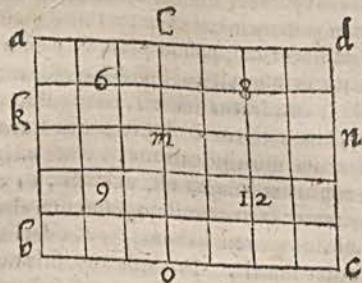
aliud,quàm mundum.

ternarij & quaternarij : tertia quinarij & senarij
(quarum nulla vel per se, vel cum reliquis coniun-
cta quadratum numerum facit) : quarta est septena-
rij & octonarij. quæ reliquis adiecta, xxxvi confi-
cit, quadratum numerum. Illa autem tetractys (si
quaternionē dicere libet, liceat) numerorum à Pla-
tone expositorum perfectiorem habet procreatio-
nem, vbi pares paribus, impares imparibus interval-
lis multiplicantur. Continet autem vnitatem, com-
mune principium parium & imparium. deinde duo
& tria, qui primi sunt eorum quos planos seu super-
ficiem referentes dicunt. tum quatuor & nouem,
primos quadratos. denique octo & vigintiseptem,
qui primi in numeris (vnitate posthabita) sunt cubi.
vnde etiam liquet eum numeros istos non volu-
isse in vna recta linea disponi, sed duobus ordini-
bus, quorum vnus pares, alter impares contineret.

	3	9	27	Ita copulabuntur sci-
1				licet similes cum simi-
	2	4	8	libus, producētque
	5	13	35	numeros planos & cō-
				positi inter se, & mul-

tiplicati. Compositione sic. 11 & 111, sunt v. 1x
& 1v, sunt xiii. 11x & xxvii, sunt xxx. De
his enim Pythagorici quinarium trophon, id est so-
num appellauerunt, rati de tonorū intervallis quin-
tum primum esse, quod sonari possit. xiii autem
lamina is dicitur, quasi defectus : quod de partitio-
ne toni in æquales partes desperauissent. xxxv au-
tem harmoniā (siue ea cōcinnitas, siue est contentio)
vocant, quia conflatur ē duobus cubis primis paris
& imparis numeri : itēque ē quatuor his numeris,
vi, 11x, 1x, xii, quibus & arithmetica & harmoni-
ca includitur proportio, quam progressionem cum
vulgo

vulgo appellamus. Horum vis magis erit conspicua,
si descriptionem proponamus. Esto parallelogrā-

num rectangulum ABCD, cuius latus AB quinqs,
latus AD septem sit punctorum. Seceturque AB
in duo & tria puncta, vbi est punctum K: latus AD
in tria & quatuor, puncto L. ducantur porro à pun-
ctis sectionum lineæ parallele lateribus, vt KMN, &
LMO, quæ se in puncto M invicem secant. Ita figu-
ra KMBQ continebit areolas nouem, LMND octo,
MOCN duodecim, ALMK sex. Totum autem pa-
rallelogrānum xxxv, numeris areolarum quas cō-
tinet, primarum consonantiarū rationes proponit.
Nam vi & 11x sesquiterciā habent rationem, quæ est
in consonantia diatessaron siue Quarta. vi & 1x ses-
quialteram rationem constituunt, quæ est consonan-
tiæ diapente seu Quintæ propria. vi & xii duplā ra-
tionem faciunt, quæ est consonantiæ diapason
seu Octauæ. quin & toni proportio inest, sesquio-
ctaua nimirum, vt 1x ad viii. Ideo numerum qui hos
omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem
xxxv numerus sexies acceptus, cxx efficit:
quot diebus septimestres fetus absolui triditur.

Rursum nouo sumpto initio, multiplicando bi-

narius in tenarium, producit senarium. quater nouem sunt xxxv. octies vigintiseptem, sunt ccxvi. De his numeris, sex perfectus est, æquatque omnes suas partes: dicitur etiam Coniugium, ob paris cum impare mixtionem. ad hæc, constat e principio numerorum, primo pari, & primo impari. xxxv. primus est qui simul & quadratus sit & triangulus: quadratus senarij, triangulus ab octonario. idem nascitur e duorum quadratorum vnus in alterum multiplicatione, iv in ix . itemque trium cuborum summa est, vnitatis, ix , & xxxv. præterea facit parallelogrammum alteram dimensionem longiorem habens, ter duodecim, aut quatuor nouies sumtis. Proinde expositis numeris, laterum, quadrati senario, trianguli octonario, & parallelogrammorum altero ix , altero xii , conficiuntur rationes consonantiarum. Nam xii ad ix ratio, diatessaron exprimit, vt est chorda ima seu neta ad mesen sue mediam. xii ad ix , diapente, vt media ad summam seu hypatam. xii ad sex , diapason, vt imæ ad summam. ccxvi cubus est senarij, suo ambitui æqualis. Iam cum hæc sint proprietates dictorum numerorum: id peculiare habet xxxv, qui vltimus est, quod præcedentium omnium summam continet. Idem dierum quibus Luna suam conversionem absoluit, numerus est. Pythagorici de intervallis ad concentum pertinentibus tonum eo notauerunt. ideoque $xiii$ vocant defectum, quod vnitatem a dimidio abest. Neque vero obscurum est, quin in hisce numeris etiam consonantiarum rationes insint. Nam duo ad vnitatem duplicam habent rationem, qua refertur diapason. sesquialtera ternarij ad binarium, qua diapente. quaternarij ad ternarium sequitertia, qua diatessaron. ix ad xii triplam habent proportionem, qua diapason cum diapente, seu Duodecima quam vocant. ix ad xi quadruplam, qua disdiapason seu Decima quinta.

ix ad

ix ad ix sesquioctauam, qua tonus. Iam si vnitas promiscue & paribus adnumeratur, & imparibus: vniversus numerus denarij suppeditabit multitudinem. Nam ab vnitatem collecti quatuor primi numeri, decem conficiunt. rursum hi pares numeri, i . ii . $iiii$. $viii$. quindecim componunt, trigonorum in ordine quintum. & quod ad imparium seriem attingit, numerus xi ex iis confit, additis $xiii$ ad $xxvii$. his enim duobus mathematici concinne metiuntur intervalla ad cantum apta: dum dies in illo, hoc tonum describunt. Idem numerus xi multiplicando fit, ex vi illius quam diximus tetractyos. Nam si primos quatuor numeros, vnumquenque sumas quater, provenient iv , ix , xii , xvi . quorum summa est xi , in qua continentur omnes consonantiarum proportionem. quippe xvi sesquitercia sunt ad xii ratione, dupla ad $viii$, quadrupla ad iv : xii ad $viii$, sesquialtera proportionem tenent, ad iv triplam. His autem rationibus intervalla diatessaron, diapente, diapason, diapason cum diapente & disdiapason continentur. Idem numerus xi conficitur duobus primis quadratis, i & iv , ad duos primos cubos ix & $xxvii$ additis. quo efficitur, Platonice tetractyn multo esse Pythagorica & perfectiorem & locupletiolem. Sed cum hi quos posuimus numeri spaciū non dent medietatibus quas vocant, quæ in rem propositam introducuntur: necesse fuit maiores terminos iidem in proportionibus sumere. qui verò ij sint, dicendum est. Prius autem dicemus de ipsis medietatibus. Harum vna est, in qua positis tribus terminis numerorum, medius æquali quantitate alterum extremorum superat, ab altero superatur: arithmetica vocant, cui subcontraria est, in qua totidem terminis positis, intervallorum eadem est proportio ad extrema. Termini arithmetice sunt vi . ix . xii . nam ix eadem quantitate excedunt senarium, & deficiunt a

*Hæc sensu,
non verba se
qui cogebar*

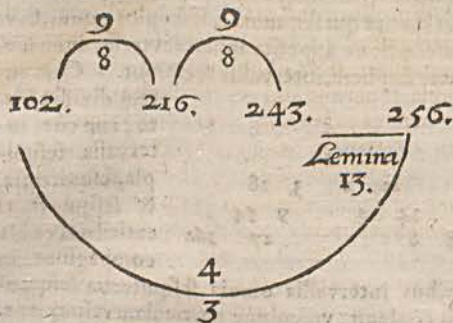
*De medietate
tribus sue pro
gressionibus.*

duodenario. Subcontrariæ termini sunt **VI. XII.**
XII. Octonarius senarium binario superat, quater-
 nario superatur à duodecim. sed & binarius senarij,
 & quaternarius duodenarij est triens. Ergo in arith-
 metica medius terminus excedit excediturq; æqua
 li quantitate. in subcontrariæ autem eadem parte ex-
 tremorum, alterû superat, ab altero abest. illic enim
 ternio medij est triens: hæc duo & quatuor sunt ex-
 tremorum trientes, vnde nomen subcontrariæ inve-
 nit. Eadem harmonica dicitur, quod primas conso-
 nantias suis terminis exprimat: maximo ad minimû,
 diapason: maximo ad medium, diapente: medio ad
 minimum, diatessaron. vt si maximum terminum ad
 netam colloces, medius mesæ obtingat: & hæc cum
 maximo diapente, cum minimo diatessaron sonet. itaq;
 v **III** ad mesen, **VI** ad hypaten, **XII** ad hy-
 paten pertinebunt. Modum porrò huiusmodi me-
 dietates inveniendi simpliciter & perspicue Eudo-
 rus tradidit. Idq; priûs in arithmetica considere-
 mus. Si exponas extremos, & horum semisses con-
 iungas, quod confit, medius erit, siue dupla sit siue
 tripla extremorum ratio. Iam in subcontrariæ, si ex-
 tremorum dupla sit ratio, triente minoris cum se-
 misse maioris compositio medium inuenies. in tripla
 contrâ minoris semissis cum maioris triente mediû
 conficiet. Sint enim termini proportionis triplæ
 extremi **VI** & **XII**: ergo minimi semissis **III**,
 maximi triens **VI** coniungantur, exstiter **IX**, me-
 dius, qui eadem parte extremorum & excedit & ex-
 ceditur. Hoc ergo modo medietates inveniuntur.
 Oportebat porrò eas inferi suprâ expositis nume-
 ris, & duplorum ac triplorum intervalla iis expleri.
 Atqui eorum numerorum quidam nullam omnino
 habent intercapedinem, quidam non satis amplam.
 Igitur multiplicant eos ita, vt spacia medietatibus
 recipiendis habeant sufficientia quas diximus. Pri-
 mum loco vnitatis minimum ponunt senariû, quod
 is se-

ls semiffem trientemq; habet primus: ac proinde reliquos omnes qui fequuntur, fefcuplos ponit. ficut ex descriptione appofita apparet: vtraq; enim medietates duplicib; intervallis recipiunt. Cum au-

[illegible]

prioribus intervallis omnia sesquiquarta sesquioctavis cōpleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulæ interstitium adsumtum facit rationem quæ est numeri ad numerum, vt termini sint CCLVI & CCXLIII. ob hæc ergo Platonis verba coacti sunt numeros denuò augere. Oportebat enim continenter deinceps post senarium poni duos sesquioctavos, at neque octavam partem habet senarius, & si in scrupulos vnitatum comminueres velis rationem, perplexissima futura sit contemplatio. Hæc ergo ipsa res multiplicandi adhibendum auxilium dictavit: vt tanquam in harmonica mutatione secundum primi numeri incrementum tota aueretur descriptio. Eudorus itaque Crantorem secutus, primum numerum posuit CCCXXCIV: qui sit VI in LXIV multiplicatis. huc eos induxit, quod numerus LXIV habet sesquioctavum LXXII, isque rursus hunc XXXI. lis verò quæ à Platone dicuntur magis concinit, vt dimidium ponamus. Nam si CXCII primo loco ponamus, lemma seu defectus post sesquioctavos erit inter numeros ab eo positos CCLVI & CCXLIII. si vero illius duplus CCCXXCIV primo loco ponatur, lemma eadem ratione quidem, sed duplum tamen numero efficietur. Alioqui vt LXXII ad CCCXXCIV, ita etiam CCLVI ad CXCII,

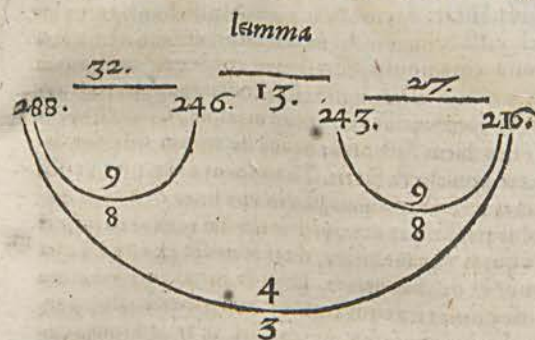

De toni di-
uisione.

proportionem seruant sesquiterciam. Neque absur- 15
da est ad hunc numerum reductio: atq; adeo etiam
Crantoris sententiæ rationem adfert. Nam LXIV
eum cubus est primi quadrati, tum quadratus primi
cubi. isque multiplicans ternarium, qui inter impar- 20
es, inter triangulos, inter sesquiplos ac perfectos
est primus, cxxxi gignit, numerum qui sesqui-
octauum sui respectu alium habet, vt ostendemus.
Prius autem lemma quid sit, & sententiam Platonis
magis perspicietis, si ea paucis in memoriam vobis
redigatur, quæ in Pythagoricis scholis assolent dis- 25
feri. In cantu intervallum vocatur, quidquid conti-
netur sub duobus sonis inæquali tenore differenti-
bus. Horum vnū est is qui tonus dicitur, quo Quinta
Quartam superat. Hunc tonum harmonici in par-
tes diuidi æquales putant posse, quarum vtraque; se- 30
mitonium appellant. Pythagorei desperata in equa-
les partes sectione, minus segmentorum eius lem-
ma vocant, quod dimidium toni non impleat. Itaq;
illi diatessaron duorum tonorum & semitonij sum-
ma definiunt: hi totidem tonorum & lemmatis. Te- 35
stimonium ferre videtur harmonicis sensus, mathe-
maticis demonstratio. Res ita habet. Sumtum hoc
est, &

est, & in instrumentis obseruatum, diapason dupla
constare proportionem, diapente sesquialtera, diates-
saron sesquitercia, tonum sesquioctaua. Idque explo-
rare etiamnum licet, si aut duo pondera proportio- 5
ne dupla de neruis suspendatur duobus, aut de dua-
bus æquali cauitate tibiis alterâ dupla alterius lon-
gitudine facias. maior enim tibia grauiorem sonum
eder, qualis hypate ad netam: de fidibus quæ duplo
intenditur pondere, acutiùs quàm altera sonabit, vt
nete ad hypatam. id autem est diapason. Eodem mo- 10
do si tria ad duo sumantur pondera, quæ est sesqui-
pla ratio, diapente reddet: & si quatuor ad tria, quæ
est sesquitercia, diatessaron. quod si ea inæqualitas
longitudinū aut ponderum fuerit, quæ est nouem 15
ad octo, intervallum toni fiet, non consonantibus
sonis, sed non nihil tamen habens modulationis, qua-
tenus soni seorsim editi suaue & iucundum sonant,
simul autem, asperè & molestè. in consonantiis siue
alternis, siue simul nerui pulsantur, suauiter sensui 20
accidit sonorum cōcentus. Quin etiam rationibus
hoc demonstrant. Nam vt in harmonia è diapente
& diatessaron conflatur diapason, ita in numeris du-
pla ratio ex sesquialtera & sesquitercia. quippe xxi
ad ix sesquiterciam, ad iix sesquiplam rationem 25
obtinent, ad vii duplam. Composita ergo est du-
pla ratio è sesquialtera & sesquitercia, sicut diapason
è diapente & diatessaron. Sed vt hîc diapente tono
amplius habet quàm diapente: ita ibi sesquialtera
sesquioctauo sesquiterciam excedit. Apparet ergo 30
diapason dupla, diapente sesquialtera, diatessaron
sesquitercia, tonum sesquioctaua ratione intelligi.
Hoc ita demonstrato, videamus an sesquioctaua ra-
tio diuidi in æquales possit partes: nam si nequeat,
tonus etiam nequibit. Primum numeri qui sesqui- 35
octauam rationem continent iix & ix, nullum
in medio admittunt interstitium. Quod si vterque
dupletur, duo intervalla efficit is qui inter duplos

interuenit. is est xvii, dupli xvi & xiii. liquet autem si æqualia sint intervalla, inæqualia diuiduam fore sesquioctauam rationem. at inæqualia sunt, alterum sesquisedecimum, alterum sesquiseptendecimum. Ergo inæqualiter secatur sesquioctaua, ac proinde etiam tonus. neutra ergo diuisi toni portio semitonium fit, & mathematici rectè lemma appellauerunt. Atque hoc est quod Plato dicit, deum sesquitercia sesquioctauis explentem, lemma reliquisse, cuius ratio sit in numeris cclvi & ccxliii. Sumatur enim diatessaron in duobus numeris, quorum alterum eiusque trientem alter contineat, ut sunt cclvi & cxcii. quorum minor grauissima voci quatrichordij adscribatur, maior acutissima. demonstrabimus duobus interiectis sesquioctis, relinqui tale lemma seu intervallum, quale in numeris est inter cclvi & ccxliii. Grauiore enim voce vno tono contentiore facta, fient ccxvi. rursus tono sursum eleuata, cclxliii. 20 Hæc xxvii numero excedunt numerum ccxvi. atque hic xxiv amplius est quam cxcii. sunt autem xxvii octaua pars de ccxvi, itemque xxiv de cxcii. itaque de his tribus numeris maximus ad medium, medius ad minimum sequi- 25 octauus est: & intervallum à minimo ad maximum duobus tonis conficitur, quos absoluunt duæ octauæ partes, vna post alteram addita. His remotis, totius sesquitercia inter extremos rationis nihil aliud superest, quam intervallum inter cclxliii 30 & cclvi. nimirum xiii. ideoque hunc numerum lemma, quasi defectum dixerunt. Atque ego quidem his numeris sententiam Platonis evidētissimè expositam arbitror. Alij terminos consonantiae assignantes, acutum numero ccxxcix, 35 grauem numero cxcvi, reliqua eodem modo conficiunt, nisi quod lemma medio inter duos tonos

35 nos loco concipiunt. Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem contenta, sunt cclxliii. Acutior autem ad vnum tonum remissa seu depressa, cclvi. porro cclxliii ad ccxvi rationem habent sesquioctauam, eandemque cclxxxviii 20 ad cclvi. ut utrobique toni sit intervallum. & relinquatur id, quod interest inter cclvi & cclxliii, non iam semitonium, sed eo minus aliquid. cclxxxviii enim numero xxxii amplius sunt quam cclvi, & cclxliii numero 25 xxvii excedunt numerum ccxvi. at cclvi maior est quam cclxliii, quo xiii plus habet. Atqui utroque excessuum, qui erant xxxii, & xxvii, minor est numerus xiii. Itaque diatessaron constare depræhensum est non duobus tonis & 30 semisse toni, sed duobus tonis & lammate. Atque horum quidem hæc est demonstratio. Id autem ex prædictis intelligi facile potest, cur Plato, cum dixisset sesquialtera, sesquitercia, & sesquioctaua fieri intervalla, dum sesquitercij sesquioctauis interiectis explentur: nullam sesquialterorum fecerit mentionem, sed ea omiserit. nam sesquitercia proportionem ad sesquioctauam addita, conficitur sesquial-

tera. His ita demonstratis, quomodo impleantur intervalla & inferantur medietates, etiam si nemo iam antè commonstrasset, tamen vobis exercitationem hanc reliquissim. nunc cum multiique præclari viri id absoluerint, Craptor maximè, Clearchus, & Theodorus Solenses: pauca de eorum dissidio dicere non abs re fuerit. Theodorus enim non, ut illi, duas series instituens, sed in vna linea deinceps duobus triplis exponens, primum nititur naturæ illa quam vocant fissura, duas faciente ex vna, non quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum insertiones ita convenit spacium nancisci: aliàs perturbatum confusumque rem iri, ac traiectiones existuras in primū statim triplum ex primo duplo qui impleant vtrunque * Crantorem tuentur colloca-
* tiones numerorum, planos planis, quadrata quadratis, cubos cubis adversos collocantes atque coniungantes: utque non ordine sumantur, sed alternis pares & plani *

Materia,

semper eodem modo habens, ut forma & species. alterum quod circa corpora diuiduum, tanquam receptaculum & materiam. mixturam autem ex omnibus communem confectam. Substantiam proinde quæ diuidi non potest, & semper eodem modo se habet, non intelligendum est paruitate (quod fit minimis corporibus) diuisionem subterfugere. Simplicitas enim eius, affectionum vacuitas, puritas, & formæ unitas, indiuidua dicitur & impartilis: quibus illa etiam composita, diuidua, & varia quodammodo attingens, multitudinem eorum tollit, habitumque vnum quendam iis ob similitudinem infert. Quæ verò circa corpora versans diuisionem admittit, eam si quis materiam nominare velit, ut naturam priori subiectam, eiusque participem: iis vocis ambiguae vsu, nihil interim nostræ disputationi officiet. Qui verò materiam corpoream misceri cum indiuidua volunt:

lunt, errant. Primum in eo, quòd nullò corporeæ materiæ nomine hæc vititur Plato: quam aliàs receptaculum, omnium rerum capacem & nutricem solet dicere, non circa corpora diuiduam, sed ipsam corpus quod in singularia diuidatur. Deinde, quid intererit inter mundi & animæ procreationem, si vtrumque ex materia & intelligibilibus est constitutum? Ipse quidem Plato quasi abominans animæ ex corpore ortum, ait intus in ipsa corporeum fuisse à deo collocatum, foris que ab illa occultatum. cumque totam animam ratione absoluisse, deinde argumentum de materia proponit, quæ antè, cum animam crearet, nihil opus habuerat, utpote sine materia natam. Similia horū in Posidoniū dici possunt. Nam is quod non longè à materia animam remouit: sed Platonis verba sic accipiens, substantiam terminorum seu extremitatum circa corpora esse diuiduam, eamque cum intelligibili miscens, animam pronunciauit esse ideam eius quod vsquequaque dimensiones habet, ratione numeri constitutam, qui harmoniam contineat. Nam mathematica in medio primorum intelligibiliū & sensibiliū esse collocata: & cum anima perpetuitatem intelligibilium, ac sensilium facultatem ad percipiendas affectiones habeat in se: par esse, ut eius natura in medio sit. Nimirum & hunc latuit, deum corporum extremitatibus postmodò demū, iam anima absoluta vsu ad conformandam materiam, cum dissipatione obnoxiam & vinculis carentem molem definiret ac includeret superficiebus, quæ è triangulis erant concinnatæ. Absurdius etiā hoc, quòd animam ideam facit. cum idea sit immobilis, mobilis admodum anima. & illa cum sensili nihil habeat commercij, hæc in corpora inclusa sit. ad hæc deus ideam ut exemplar fuerit imitatus, animam ut opus opifex confecerit. Quòd autem Plato animam non ponat numerum esse, sed ordinatam ratione numeri, iam antè dictum est. Adversus utrosque illi
h h h

Anima ne-
que termi-
nus, neque
numerus.

lud commune est argumentum, quod neque extre-
mitatibus neque numeris vllum inest vestigium il-
lius facultatis, qua res sensibiles anima iudicat suapte
natura. Mentem quidem ei, & mente sola cernenda-
rum rerum notiones communicatio principij intel-
ligentia sola percipiendi inseruit. opiniones autem,
& persuasiones, imaginationes, & affectiones à qua-
litate corpori inhaerentibus profectas, ne cogi-
tari quidem potest ex vnitatibus, lineis, aut superfi-
ciebus simpliciter esse innatas. Et verò non modò
mortalium animæ vim cognoscendi per sensus ha-
bent. sed ipsam quoque mundi animam ait ipsam in se
reolutâ, vbi aliquid attingit substantia præditâ dis-
sipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipsam per se ipsam
totam sese commouendo narrare, quatenus idem sit
isthuc, quatenus diuersum, & cuius respectu maxi-
mè, quâ, & quomodo sit affectum substantiæ aut mo-
tus ratione. In his cum decem prædicamentorû ali-
quam posuisset notationem: magis adhuc idem de-
clarat in his quæ sequuntur. Ratio, inquit, vera vbi
de sensibili concepta est, & circulus Diuersi rectâ pro-
ficiscens in totam animam de eo nuncium affert: opi-
niones nascuntur & persuasiones veræ atque cõstan-
tes. Cum autem in iis vertitur, quæ intelligentiæ sunt,
& Eiusdè circulus valde agilis ista significauerit, ne-
cessariò scientia absoluitur. Hæc autem duo in qua
re ingenerantur, si quis eam aliud quicquam dixerit
quàm animam, quidvis potius quàm verum dixerit.
Vnde autem hic sensibilia apprehendendi, & opinan-
di motus diuersus ab intelligere illa, & in scientiam
desinente animæ motione obtigerit, dici nõ potest:
nisi hoc firmiter constituamus, nunc Platonem non
vniuersè animam, sed mundi animam componere è
subiectis, nimirum è natura præstantiore & indiui-
dua, atque è deteriore, quàm ipsam circa corpora di-
uiduam appellauit, nõ diuersam à motione opinio-
sa, imaginatrice, & quàm sensibilia afficiat: & quæ non
sit nata,

lit nata, sed perpetuò subsisterit, vt etiam altera. Na-
tura enim quæ intelligendi habuit vim, habuit etiã
opinandi. Verùm illa quidem motui non obnoxia,
non affectioni, innixa fuit rebus semper eodem mo-
do manentibus. hæc autem diuidua & vaga fuit, vt
quæ in motu versantè, dissipabilèmq; incidisset in
materiã. nam neque sensibili nature obtigerat ordo, sed
informis erat atque indefinita: & facultas ei addicta
neque opiniones probè distinctas, neque motiones or-
dinas ordinatas percipiebat: sed plerasque somniorû
similes, temerarias, & quæ tumultu corporeæ facul-
tati adferrent, nisi fortuito in idem cum ratione in-
cidissent. erat enim in medio amborum, naturamque
habebat cum vtrisque cognatam atque consentientem,
vi sentiendi materiã apprehendens, iudicio vim in-
telligentem. Atque hoc ipse pænè disertis verbis de-
clarat. Mea, inquit, hæc est, vt verbo dicã, senti-
tia, fuisse ante originè cœli tria hæc seorsim, Ens, Spã-
cium, Ortum seu procreationem. Spacij enim voca-
bulo adficit materiã, vt & sedis, atque aliàs recepta-
culi. Ens autem vocat, id quod sola mente percipi-
tur, seu intelligibile: Ortum mundi nondum nati sub-
stantiam, nulla sitam alia in re, quàm in mutationib.
& motibus, inter informans atque informatum medio
lòcò ordinatâ, atque effigies eorum quæ ibi sunt huc
transmittentem. Ergo cum ob hæc animã hanc diui-
duam dicit, tum quod sensibili sentiens, & imagina-
bili imaginans vis necesse est comiteretur, ei que adhæ-
reat. Nam vis sentiendi animæ propria, mouetur se-
cundum id quod foris sentitur. Mens ipsa per se stabili-
s erat, & motus expers: insita animæ, in eamque na-
ta imperiũ, in seipsam conuertitur, circularèmq; que
conficit motum, ea quæ ita sunt vt semper sui maneant
similia potissimum attingens. Itaque etiã temperata
difficilis fuit eorum cõmunio, quæ indiuiduo diui-
duũ, nusquã mobili vsquequaque mobile misceret, ac
Diuersa in idem congrredi cogeret. Non erat enim
h h h i j

Eiusdem &
Diuersi con-
gressus.

ipse Motus Diuersum, (vt ne Idē quidē erat quies) sed initium discriminis & inæqualitatis. Vtrunq; enim ab altero principiorum oritur: Idem ab vnitāte, Diuersum à binario. Atq; hæc primū in anima fuerunt commixta, numeris & proportionib. colligata & medietatibus harmonicis. Efficitq; Diuersum Eidem insertum differentiam, Idem in Diuerso ordinem: quod manifestum est in primis animæ facultatibus, iudicandi scilicet & mouēdi. Motus statim in cælo demonstrat Diuersitatē in Identitate, revolutione inerrantium stellarū: & in diuersitate identitatem ordine earundem. In his enim prævalet Idem. Contrā in iis quæ ponē terrā sunt. Motus autē principia habet duo mentem ab Eodem ad Vniuersalia, & sensum à Diuerso ad singularia. Ratio ex vtriusque mixta est, quæ sit intelligentia in intellectu subiectis, opinio in sensibilibus: vtiturq; instrumentis interim & visis ac memoriis, quorū alia in Eodem Diuersum, alia Idem in Diuerso efficiunt. Est enim intelligentia motio facultatis intelligentis circa id quod permanet: opinio autem permāsisio eius quod sentitur circa id quod in motu est. Visum autē (hoc phantasiā dico) complexum opinionis cum sensu constituit in memoria Idem. Diuersum verō id rursus mouet in discrimine præteriti ac præsentis, simul diuersitatem & identitatē attingens. Cæterum oportet eam contemperationem, quæ corpus mūdi conflatū est, adsciscere ad exemplum proportionis, secundū quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, & terra, quæ inter se contemperari difficulter possent suapte natura, immō mixturam omnino & compositionem refugerent. itaque inter ea medio loco ponens aërem igni, aquam terræ propiorem, isthæc primū commiscuit, deinde horum opera etiam illa cum his & inter se contemperauit concinnauique deus. Ita hæc etiam Idem & Diuersum, facultates contrarias & extremitates invicem aduer-

adversantes conduxit, nō ipsas per se sed duas alias substantias, indiuiduam iuxta Idem, diuiduam iuxta Diuersum constituens, suo ordine devinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animæ formam contexuit, quantum fieri potuit ex differentiis similem, ex multis vnā fabricatus. Sunt qui dicant à Platone non rectē pronunciatum Diuersi naturam mixtu difficilem esse. cū ea non modō non respuat, sed etiam amet mutationē: Eiusdem potiùs naturam, stabilem & à mutatione abhorrentem, nō facile admisisse mixtionem, sed aversatam fuisse ac fugisse, vt simplex, sincera, & alterationis vacua permaneret. Hæc qui vitio dant Platoni, ignorāt Idem eorum quæ semper sunt eiusdem modi esse ideam, Diuersum eorum quæ aliās aliter afficiuntur, atque huius esse partes quæcunque tangat, ea diuidere & alterare ac multa redigere: illius contrahere & compingere, vt multa ob similitudinem vnā nanciscantur formam atq; facultatem. Atq; hæc sunt vires animæ Vniuersi. Quæ vbi intrauerunt in mortalia & affectionum capacia corporum instrumenta, ibi vis binariæ & indefinitæ partis magis sese exerit, forma simplicis & vnitati affinis facultatis obscurius subeunte. Neque tamen facile affectum hominis prorsus à ratione separatū depræhenderis, neq; motū intellectus, cui nihil cupiditatis, studij, gaudij, aut molestiæ adsit. Itaq; philosophorum alij ipsos animi subitos affectus, rationes vocant: quod omnis concupiscentia, dolor, ira, sint iudicia quædam. alij virtutes pronunciat ab iis pendere affectionibus: nam & fortitudini rem adversus metum, & temperantiæ adversus libidinem, & iusticiæ adversus lucri appetitionem esse. Iam cū anima & contemplandi vim habeat, & agendi: consideret autem cū vniuersalia tum singulas res, de quibus has sentire, illa intelligere dicitur: communis ratio semper circa Idem Diuerso, circa Diuersum Eidem occurrens, cona-

Anima virtutum contextus.

tur quidem definiendo ac diuidendo separare vnum à multis, indiuiduum à diuiduo: non potest autem sincere in altervtro eorum esse, ideo quod principia vicissim inter se cōplicata sunt atq; commixta. Atque iccirco receptaculum substantiæ ex indiuidua & diuidua deus Eodem & Diuerso constituit, ut in differentia esset ordo. Hoc enim erat nasci. Nam absque his Idem non habuisset differentiā, ac proinde neque motum, neque procreationē: Diuersum autem ordine caruisset, ac porro & ortu & constitutione. Quippe si Eidem accidisset, ut diuersum à Diuerso esset, & Diuerso, ut Idem secum: nihil tamen hæc participatio genitabile effecisset. sed tertio opus erat, quod tanquam materia vtrunque in se reciperet, ab eoque afficeretur. Hæc est materia, quam primam deus constituit stabilitate rerum mente sola percipiendarum infinitatem mobilitatis corporibus inharerentis cū determinaret. Quemadmodum autem vox quædam bruta est & nihil significat: oratio autem, dictio in voce sensum animi exprimens: harmonia porro ē sonis & intervallis componitur: ac sonus vnum est & idem, interval- lum sonorum est differentia & diuersitas: hisq; commixtis cantilena conficitur. sic pars animæ affectionibus obnoxia, indefinita erat & incertis impellebatur momentis: post definita fuit, cū in diuiduam motus varietatem & omnigenam terminus ac forma intrasset. quæ complexa Idem & Diuersum, similitudinibus dissimilitudinibusque numerorum ē discerpantia consensum efficiens, viua est Vniuersa anima, intelligens, harmoniæque & ratio, ducens necessitatem cum vi persuadendi commixtā. Quam necessitatem Fati nomine plerique adsciunt: Empedocles Amiciciam & Dissidium, Heracletus versatilem mundi harmoniam, instar contentionis quæ in lyra est aut arcu, Parmenides lucem & tenebras, Anaxagoras mentem & infinitatē, Zoroastres deum & genium

& genium nominat, illum Oromasdem, hunc genium. Euripides non rectē disiunctiuam particulam copulatiuæ loco vsurpauit:

*Iupiter, necessitas siue hoc rerum fiet,
Mortalium seu mens.*—

nam & necessitas est, & mens vis ea, quæ per omnia penetrat. Aegyptij quidem fabularum involu-
10 rem tegentes aiunt Ori, cū is esset in iudicio damnatus, spiritum & sanguinem patri, carnem & adipem matri fuisse adiudicata. Animæ nulla pars sincera est, nulla mixturæ expers, aut ab aliis secreta. Harmonia enim occulta melior est evidente secundum Heracletum, in qua deus discrimina & diuersitates commiscens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habente ordinata, in sensibus necessitas, in mente sui ipsius potestas. Vis autem definiendi vniuersalia & quæ in partes non secantur amplectitur, ob cognationem. atque contrā facultas diuidendi partilia, ad indiuidua fertur. totum autem gaudet Eiusdem in Diuersum mutatione, vbi ea opus est. Neque secius diuersi motus ad honestum & turpe, ad iucundum & molestum, tum amantium furores, trepidationesque, & lucta honestatis studij contra libidinem, animam demonstrat mixtam esse ē diuina per-
20 persionūque ex sorte parte, & mortali alia atq; affectionibus obnoxia. quarum ipse alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adscititiam quæ optimum expetat. nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex se ipsa producit: mentis autem facta est particeps, à meliore principio inserta. Atque huius duplicis communionis ne cœlestis quidem expers est natura. sed
30 in vtranque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiusdem circuitione vim habere suam, & gubernare mundum. erit autem temporis portio, &
h h h iij

iam sæpe fuit, in qua intelligentia hebetetur, & obdormiat obliuione obrepente & opplente eius quod ad naturam ipsius est accommodatum: id autem quod ab initio consuevit cum corpore, ab eo que afficitur, trahat prægrauetque, & cursum Vniuersi qui in dextra parte est replicet. non tamen plane cum poterit interrompere, sed rursus sese emergent meliora, & respicient ad exemplar dei vnâ conuertentis & dirigentis. Ita vndique nobis ostenditur non totam animam opus esse dei: sed cum sibi innatam haberet mali portionem, à deo fuisse digestam & adornatam, qui vnitate infinitatem definiret, vt substantia fieret termini particeps: Eiusdem autem vi & diuersi ordinem, mutationem & similitudinem admisceret: hisque omnibus quantum fieri res sinebat communionem inuicem & amicitiam numeris & harmonia conciliaret. De quibus etsi au diuistis sæpenumerò, multasque disputationes, multa scripta cognouistis, tamen me quoque aliquid breuiter differere in rem est, prius tamen Platonis 20
» verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerso portionem: post hanc, duplam eius abstulit:
» tertiam huius sesquiplam, primæ duplam: quartam
» secundæ duplam: quintam tertiæ triplam: sextam
» octuplam primæ: septimam vigintiseptencuplam. 25
» Secundum hæc impleuit dupla & tripla interval-
» la, portiones adhuc inde abscindens, & inter ista
» collocans: ita vt in vnoquoque intervallo duæ essent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet & excederetur, altera eodem 30
» numero altero extremorum minor, altero maior
» esset. Cum autem sesquialtera, sesquitercia, & sesquioctaua fierent interstitia: ex his compagibus
» in prioribus intervallis omnia sesquitercia sesquialteris compleuit, vnicuique particulam relinquens. 35
» cuius particulæ interstitium adsumtum facit rationem, quæ est numeri ad numerum, vt termini sint

CCLVI & CCLXIII. Hæc primùm quæritur de numerorum quantitate, deinde de ordine, tertio de vi, de quantitate, qui sint quos in duplis sumit intervallis. de ordine, vnâ omnes in versu sint exponendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in a figura, primò in cuspide posito, deinde duplici serie, vna duplicis, altera triplis subiectis. de vi & vsu, quid nam efficiant adsciti ad animæ generationem. De prima quæstione vt dicamus, principiò eos repudiamus, 5
» qui dicunt satis esse, si in ipsis rationibus vim intervallorum & medietatum quibus ea complentur consideremus: quòd doctrina perinde absoluitur, quoscunque tandem aliquis numeros adsumat, qui spacia habeant dictis proportionibus recipiendis idonea. Nam vt verum sit ij quod dicunt, tamen sine 15
» exemplis doctrina fit obscura, arcemurque à consideratione cui nonnihil venustatis philosophicæ adest. Etenim si ab vnitate orsi duplos seorsim, seorsim triplos exponamus, vt ipse præcipit, fient ordine 20
» ne II. IV. IIX, & III. IX. XXVII: qui adsumta vnitate comuni principio, & multiplicatione & quatuor terminos porrecta, vniuersi sunt septem. Non enim hæc modò, sed sæpe alias quaternarij cū septenario consensus elucescit. Equidem tetraçtys illa seu Quaternio à Pythagoricis tantopere prædicata, nempe numerus xxxvi, id habet mirum, quòd componitur ex primis quatuor paribus & primis quatuor imparibus numeris *. Fit autem quartum coniugium expositorum ordine. primò enim coniunguntur I & II. 25
» Secundum est parium. * nam vnitatem primo loco ponit, vt communem, accipitque V I I I, ac deinceps xxvii. tantum non demonstrans quod in vtroque genere spacium velit relinquere. Verum hæc alibi accuratius subtiliusque explicari convenit. Reliquum 35
» autem institutæ nostræ tractationis est proprium. Non enim Plato mathematicæ contemplationis ostentandæ gratia, in physicum argumentum nulla

Proportio
caelestium
corporum.

112

PLVTARCHI DE

tali re opus habens medietates arithmeticas & harmonicas introduxit: sed quòd hæc ratio maximè conueniret animæ compositioni. Et verò nonnulli in celeritatibus erratium globorum, alij in interval-
lis potiùs, quidam in magnitudinibus stellarum, alij
qui subtilissimam sibi rationem secuti qui videntur
in epicyclorum diametris proportionibus istas quæ-
runt: quòd videlicet harum gratia opifex animam
caelestibus indiderit corporibus in quatuor tribu-
tam partes. Multi etiam Pythagorica huc tradu-
cunt, à medio corporum intervalla triplicantes. Hoc
ita fit, si igni 1 adscribat, antichthoni (seu terræ quæ
nostræ opposita est terræ) 111, terræ 1 x, Lunæ xxvii,
Mercurio lxxx1, Lucifero ccxliii, Soli 10 cccxix.
qui numerus & quadratus est, & simul cubus: itaque
etiam Solem aliàs quadratum, aliàs cubum nomi-
nant. sic etiam reliqua triplicando sub rationem re-
ducunt. Qui sanè procul à vero aberrant, si quis
geometricarum est vsus demonstrationum: osten-
duntq; multo probabiliùs ipsis dixisse qui hinc orsi
sunt, quanquam ij contenti quam proximè pronun-
ciasse vero, exactas rationes non sunt confectati. Hi
sic statuunt, Solis diametrum ad terræ diametrum
proportionem esse duodecupla: terræ ad Lunæ, tri-
pla: inerrantium stellarum quæ minima videatur,
eius diametrum non esse minorem triente diametri
terræ. toti globo terræ ad totum globum Lunæ pro-
portionem esse vigintiseptemcupla. Luciferi & ter-
ræ diametros in dupla, globos in octupla esse pro-
portionem: intervallum eclipticæ & vmbre ad dia-
metrum Lunæ, tripla. latitudinem, quâ Luna à dia-
metro Signorum in vtranque partem evagatur, vn-
cialem. Tum Lunæ ad Solem respectus trientum &
quadrantum intervallis, eam dimidiam, & vtrinque
gibbosam reddunt. vbi autem sex Signa peragravit,
plenilunium tanquâ diapason consonantiam in sex
tonis efficit. Sole autem circa solstitia motus & mi-
nimos

ANIMAE PROCREAT. 113

nimos & maximos respectu æquinoctiorum confi-
ciente, quibus diei quantitatem auget, noctis mi-
nuit, aut contrà: ea ratio in diebus est primis xxx.
Nam à bruma die, adiicit sextantem eius excessus,
quo nox maxima diem breuissimū superabat. sequē-
tibus xxx diebus, trientem: semissem reliquis vsque
ad æquinoctium: atq; ita fescuplis & triplis interval-
lis inæqualitatē tempus ad æqualitatē reducit. Chal-
dæi porrò veris aiunt ad autumnū rationē esse dia-
tessaron, ad hyemem diapente, ad æstatem diapason.
vt sic rectè Euripides definiuerit, quatuor æstatis
menses dicens, totidēq; hyemis, binos hyemis, to-
tidēq; veris: tempestatib. anni se ratione diapason
convertentibus. Nonnulli terræ locum eum tribuūt,
qui est nerui proflambanomeni, id est adsciti in ci-
thara, Lung, hypatā, Stilbonē (sive is est Mercurius)
& Luciferum in diatonis ac lichanis mouēt, Solē-
que ipsum in medio mesæ loco aiunt continere dia-
pason: à terra spacio distantem diapente, ab inerrā-
tib. diatessaron. Sed neq; horum scita atq; elegas ra-
tio veritatem attingit, neq; illi omnino exactam ra-
tionem sequuntur. Quibus igitur hæc nō videntur
à Platonis dependere sententia, ista videbuntur ad-
modū ad musicas quadrare rationes. Nam cū sint
quinq; quatrachorda: hypatarū fidium seu summa-
rum, mediarum, coniunctarum seu synemmenon,
diazeugmenon, id est deiunctarum, & hyperbolæon
seu excellentium: aiunt planetas dispositos esse in
quinq; intervallis, quorum primū sit à Luna ad Solē
& eos qui cursum Solis comitantur Stilbonē atq; Lu-
ciferū. aliud inde ad Martis stellā, quæ Pyroas (qua-
si ignita) dicitur. tertiū hinc vsq; ad Phaethontē, qui
est Iupiter. quartum ab eo ad Phænona sive Saturnū.
quintum iam hinc vsque ad globum stellarum fi-
xarum. ita vt soni qui definiunt quatrachordia, ra-
tionem habeāt errantium stellarum. Iam hoc quoq;
nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas,

lib. X. extre
mo.

vnā mēsam, & vnā paramēsam, seu mēse appositā
statuisse: vt soni stantes numerum errantium stella-
rum referrent. Recentiores proslambanomenon to-
no quā est hypate grauiorem addentes, effecerunt
vt totum systēma disdiapason contineret: ordinem
interim consonantiarum naturā consentaneum con-
fuderunt. Sic enim diapente prius sit quā diates-
faron, si tonus grauis vocis ad hypaten adsciscatur.
Platonem verō constat acutis sonis aliquem adsci-
scere. Nam in Republica hoc dicit, Octo sphaeras sin-
gulas converti, & vnicuique Sirenem insistere, quā
omnes canant, voce edita cum ceteris consonantiā
quandam conficiente. & ex iis omnibus contempe-
rari quandam concentum: atque adeo ipsas diuinas
* res canere de progressu & chōrea * octo neruorum
concinntate. Nam octo erunt etiam primi termini
duplarum & triplarum proportionum, vtrōq; ad-
numerata vnitate. Sed & Musas prisci nouem no-
bis perhibuerunt: quarum octo circa res cōelestes
versentur, nona terrestres demulceat res, ex turbu-
lento errore & inaequalitate eas revocans. Cogita-
te autem cum animis vestris, an nō cōelum & res cōe-
lestes sua concinnitate atque suis motibus agat ani-
ma, quā prudentissima sit facta, & iustissima. huius-
modi verō illam reddiderint harmonicae rationes.
quarum imagines exstent in conspicuis mundi cor-
poribus atque partibus: prima autem atq; praestan-
tissima vis visibiliter temperata sit animae, eam-
que exhibeat sibi ipsi consonantem atque morige-
ram, semper optimae ac diuinissimae parti reliquis o-
mnibus consentientibus. Opifex enim cū adsum-
fisset animam incōpositam, & inordinatis motibus,
brutisque, & discrepantibus inter se vitiosisque ex-
agitata: quādam definiuit ac constituit, alia con-
duxit, atq; inter se concinnauit, harmoniis vsus atq;
numeris. quibus equidem vilissima quoque corpora,
lapides, ligna, cortices stirpium, bestiarum coagu-
la, dum

la, dum inter se coaptantur atq; componuntur, pul-
cerrima spectacula, pulcerrimam remediorum & in-
strumentorum praebent materiam. Vnde factum est,
vt Zeno etiam Citieus hortaretur adolescentes ad
spectandum tibicines: vt inde discerent, quid cor-
nua, ligna, calamiq; possent ratione ad concentum
edendum ea promouente. Nam omnia esse numero-
rum similia quod dicunt Pythagorici, id probatio-
nem requirit. quod autem omnibus rebus ē tāta in-
aequalitate & dissimilitudine communio inter se so-
cietasq; & concentus obtrigit: eius causam esse me-
diocritatem & ordinem numero atq; harmonia con-
stantem, ne poētae quidem ignorauerunt. Hi enim
arthmia, quasi articulata aut concinna si diceret, vo-
cauerūt quae amica nobis & cara essent: anarhos au-
tem, quasi incōcinnos, inimicos. nimirum quod in-
imicicia esset quādam inconcinntas. & qui in Pin-
dari mortem scripsit funebre carmen,

Hospitibus fuit aptus, carus ciuibus ille:

20 satis ostendit concinnitatem & comitatem pro vir-
tute reputasse. sicut & ipse alicubi Pindarus ait, deo
exaudiente virtutem * Cadmum significans. Prisci
porrō theologi, philosophorum vetustissimi, musi-
ca instrumenta in manus deorum imaginibus po-
25 fuerunt: non sanē, quod eos lyra aut cithara lude-
re putarent: sed quod nullum deo opus convenien-
tius esse iudicarent, quā consonantiam & harmo-
niam. Sicut igitur qui proportionem sesquitercias,
sesquiplas, atque duplas quārat in iugo lyrae, testu-
30 dine, & clauis, ridiculus sit: (nam quin & haec debe-
ant inter se longitudinem & crassiciem habere pro-
portione aptam, dubium non est: cū interim har-
monia in fidium sit consideranda sonis) ita probabi-
le est etiam corpora stellarum, interualla circuloꝝ,
35 conversionum celeritates, tanquam instrumenta re-
cto ordine disposita, suam habere cū inter se, tum
ad totam cōpagem Vniuersi proportionem: etiam si

nos quantitas & mensura lateant. Tamen proportionibus istis, quibus usus est opifex, numerisque adscribi par est animæ inter suas partes concinnitate, quibus illa prædita cum cœlū ipsum innumeris bonis impleuit: tum quæ ad terrâ pertinent, tempestatum mutationumque dimensis vicissitudinibus, optimè pulcerrimèque ad procreationem & conseruationem eorum quæ nascerentur, adornauit.

Excerpta quædam è Plutarchi commentario de animæ procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuius potius, quam Plutarcho adscribi debent.

COMMENTARIUS, qui inscribitur de animæ procreatione in Timæo, refert quæ Plato & Platonici magno studio disputauerint. Introducit etiam geometricas quasdam proportionibus & similitudines, ad animæ contemplationem (ut censet) ei conducentes: nec non musicas quasdam & arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab animâ, tribuitque vniuerso animam, & tribuit vnicuique animali quæ id temperet, animam quodâ modo ortus expertem facit, quodam modo obnoxiam ortui. Materiam æternam, & quam deus animæ opera informauerit. Prauitatem esse germen materiæ, ne (inquit) deus malorum causa putetur. Posidonius (ait) non longè à materia animam remouit.

Reliqua omisi. sunt enim in ipso libro iisdem uerbis contenta.

PLV.

Amatoriæ narrationes.

ALIARTI, quæ vrbs est Bæotiæ, puella fuit pulcritudine eximia, uominè Aristoclea, filia Theophanis. Aristoclea. Hanc ambiuerunt Strato Orchomenius, & Callisthenes Aliartius.

de his Strato cum opulentior erat, tum magis amore virginis victus. viderat enim eam lauantem apud Lebadeam in fonte Hercyne, canistrum in sacrificio gestaturam Iouis regis. Callisthenes tamen præferebatur: quod etiam generis propinquitate puellam attingeret. Theophanes in hac re animi dubius, ut qui Stratonem metueret opibus ac nobilitate omnes pœnè Bæotos superatè, rem voluit Trophonio diiudicandam permittere. Strato, cui virginis famuli persuasissent, eam magis ad ipsum inclinare, ipsam puellam voluit optione soluta deligere vtrum vellet. Filia in omnium conspectu interrogata, Callisthenem prætulit. Statim prætulit Strato, iniquo se animo hunc contemptum ferre. tamè duabus interpositis diebus convenit Theophanem atque Callisthenem, petiitque, ut quando nuptias ipsi numen aliquod invidisset, tamen sibi cum ipsis amiciciam paterentur esse integram. Hi non tantum approbauerunt ipsius verba, sed etiam ad festiuitatem nuptiarum invitauerunt hominem. Strato sociorum caterua subornata, multisque famulorum suorum submissis qui sparsim apud istos abderentur, in insidiis latuit: dum virgo ad fontem Cissoëssam (ederaceum dices) maiorum more descendens protelæa (quasi initiatiua nuptiarum sacra) faceret. Ibi concursu ex insidiis facto eam corripuerunt, ipso virginem tenente Stratone. Ab altera parte Callisthenes cum suis manum iniecit (quod cogitatu facile est:) puella inter eam concertationem non obferuantibus qui hac illac raptabant periit. Callisthe-

nes subito amissus fuit, neque dicere quisquam potuit quid ei accidisset: siue mortem sibi ipse conscivit, siue exsiliij causa Bœotiam deseruit. Strato palam super virgine seipsum iugulauit.

II.
Phido.
Melissus.
Actæon.
Archias.

PHIDŌ quidam Argiuis, cum hoc moliretur, qui patria ipsius in alias omnes Peloponnesi ciuitates imperium obtineret: primum insidias tetendit Corinthiis. Itaque misit, qui ab iis peterent adolescentes c10, vigore & fortitudine præstantes: ique hos miserit, duce Dexandro. In animo habebat Phido istos per fraudem opprimere, vt Corinthum viribus deminutâ eò facilius occuparet, opportunissimam eam munitionem totius Peloponnesi futuram: & rem cum quibusdam sociis suis communicauit, inter quos erat Abro. Hic Dexandro, hospitio ipsius vtenti, rem aperuit. Sic Phliasij isti ante tempus opprimendis ipsis constitutum, Corinthum euaserunt. Phido autem magno studio inquirebat quis consilium hoc ipsius prodidisset. Ideo sibi metuens Abro, Corinthum profugit, assumpta vxore & seruis, inque pago quodam Corinthiaco confedit, cui nomen erat Melissus. Ibi sibi filium natum, à loco Melissum dixit. Huius ergo Melissi F. Actæon formæ venustate & pudicitia omnes suos æquales superauit: amatusque est à plurimis, maxime Archia, qui genus ab Heraclidis ducens, opibus & potentia reliquis anteibat Corinthiis. Is cum Actæoni non persuaderet vt sibi se daret, vi rapere puerum aggressus, comelatum venit ad Melissi domum, amicorum & seruorum turba stipatus. reluctantibus autem patre & amicis, ac vicinis quoque accurrentibus, & eripere puerum nitentibus: Actæon dum vtrâq; pars ad se eum trahit, interit. Archias cum suis abeunt. Melissus cadauer filij in Corinthiorum forum cum attulisset, atque ostentasset & à flagitij autoribus vt pœnâ exigeretur petiisset: à magistratu nihil aliud quàm quod est eius miseritum abstulit. Re ergo infestâ

et digressus, Isthmicum conventum exspectauit. ibi consecuta Neptuni ara, Bacchiadas insectatus verbis, patrisque sui Abronis beneficio commemorato, deos comprecatus de saxo sese proiecit. Paulo post Corinthios siccitas & pestis invaserunt. cumq; consulissent deliberatione mali oraculum, misso ad eam rem ipso Archia: respondit deus, iram esse Neptuni, non cessaturam, donec Actæonis mortem vlciscerentur. Hoc vbi audiuit Archias, vltro sibi exsilium à Corintho indixit, & in Siciliam nauigauit, ac Syracusas condidit. ibi cum duas filias genuisset, Ortugiam & Syracusam, per fraudem à Telepho necatus est. quo abusus ad scedam fuerat libidine, & qui naui præfectus vnâ in Siciliam nauigauerat.

PAUPER quidam homo, nomine Scedasus, Leuâris habitauit: qui est Thespiensis regionis exiguus vicus. Filia huic fuerunt duæ, Hippo & Miletia: ab aliis Theano & Euexippa nominantur. Ipse Scedasus vir erat bonus, & hospitalis: quanquam tenui fortuna. Ergo ad se venientes duos Spartanos iuuenes, comiter hospitio exceperit. qui amore puellarum correpti, audere tamen aliquid bonitate Scedasi fuerunt prohibiti. Postridie ad Pythium oraculû, quod iter instituerant, profecti sunt. cumque deum de iis quæ statuerant consulissent, rursum per Bœotiam itinere facto in Scedasi domo diuerterunt. Aberatum Leuctris Scedasus. eius filia, sicut consueuerat, hospites exceperunt. ij solas nacti puellas, per vim vitiauerunt. cumq; eas viderent hanc contumeliam iniquissimè ferre, interfectas in puteum quendam abiecerunt, itaq; discesserunt. Domum reuersus Scedasus, filias nusquam videns, omnia alia quæ reliquerat salua inueniens, expedire se ex hac re nequibat. tandem cane musitate & subinde ad ipsum adcurrente, atq; ab ipso ad puteum redeunte, id quod res erat suspicatus, inventa ibi filiarum cadauera exhaussit. cumq; è vicinis cognouisset, visos pridie fuisse in

III.

Scedasus Aristodemus.
Leuctrica calamitas
Spartanorum.

domum ipsius intrantes Lacedæmonios eos, quibus etiam pridem hospitium dedisset: coniecit hoc ipsorum esse facinus. quod tunc etiam perpetuo puellas laudassent, beatosque prædicassent, quibus ex nuptura essent. Ergo Spartam contendit, Ephoris rem significaturus. Cum in Argolicam pervenisset, nocte ingruente in cauponam quandam divertit. Eodem tum venit etiam quidam senex, Orei Hestiatidis in Eubœa civis. Hic cum ingemisset, diraque Lacedæmonius esset imprecatus: Scedafus hoc audiens, quæsit quidnam mali à Spartanis accepisset. Tum senex ita rem narravit. Sum, inquit, Spartanorum subditus. sed missus ab eis Aristodemus qui Oreum gubernaret (harmostam illi vocant) crudeliter admodum ac nefarie egit. Nam amore filij mei captus, cum ei persuadere vitium nequiret, vim inferre aggressus est, eumque è palæstra abripere. resistente autem pædrotiba, & multis adolescentibus ad opem filio ferendam accurrentibus: tunc quidē discessit. post die autem triremi instructa filium illū meum arreptum in ulteriorem continentē traiecit: ibique libidini ipsius reluctantem cum iugulasset, Oreum reversus cōvivium celebrauit. Ego, qui maturē quid actum esset rescivissem, corpus filij humavi: Spartamque profectus, rem ad Ephoros retuli. sed illi facinoris eius nullam habuerūt rationē. Hæc narratio Scedasi animo mœsticiam attulit, supicanti suam quoque causam Spartanis curæ non futurā. suam interim calamitatem seorsim hospiti narravit. is ei hoc consilij dedit, ut neuti quam appellaret Ephoros: sed in Bœotiam reversus, filiabus sepulcrum cōderet. Scedafus nō obtemperavit: sed Spartā profectus rē ad Ephoros detulit. iisque animum nō advertentibus, ad reges accessit: atque ab his digressus quem vis populariū accedens, suā miseriam deploravit. Tandē cum nihil ageret, per mediā discurret urbem, manūque ad Solem intendēs, ac rursum terram iis feriens, evocavit Furias, ac sibi denique mortem

mortem consuevit. Verum enim verò postea pœnas luerunt Lacedæmonij. Cum enim in omnes Græcos imperium occupavissent, & urbibus præsidia imposuissent: primum apud suos collocatum præsidium Epaminondas Thebanus interfecit. deinde cum ea de causa Lacedæmonij bellum intulissent: occurrerunt ad Leuctra Thebani, moti omine loci. nam & ante ibi fuerunt liberati: quo tempore Amphictyon extorris à Sthenelo factus Thebas venit: eosque inveniēns Chalcidensibus stipendiarios, interfecto rege Euboensium Chalcodonte, à tributo absoluit. Evenit autem, ut omnino succumberent in prælio Lacedæmonij apud ipsum filiarum Scedasi monumentum. Traditum est ante illum conflictum, Pelopidæ uni de ductoribus Thebani exercitus, ob quædam ostenta quæ ipsi non admodum viderentur prospera, de auspicio sententiis perturbato: in somnis adstitisse Scedasum, hortantē ut bono esset animo. nam Lacedæmonios eō ad Leuctra venire, ut Scedaso eiusque filiabus pœnas pendat. ac iussisse, ut ea die quæ pugnam esset antegressura, pullum equinum album ad virginum sepulcrum immolaret. Pelopidam, adhuc Lacedæmoniis apud Tegeā castra habentibus, misisse qui de eo sepulcro explorarent. cumque rē ita habere ex eius loci incolis accepisset, cōfirmato animo exercitum in aciem produxisse, victoriæque esse potitum.

Phocys Bœotius erat, Glisante vrbe natus. Habuit is filiam Callirhoen pulcritudine, iuxtaque pudicia præstantem. Huius coniugiū expetebant xxxi iuvenes è tota Bœotica iuventute nobilissimi. Phocus cum alias ex aliis dilationes nuptiarum fecisset, à vi sibi metuens: tandē illis virgentibus, postulavit ut Apollini Pythio iudicium sponsi filiae deligendi permitterent. Illi indignē ferentes hanc eius orationem, facto impetu hominem interfecerunt. Virgo in eo tumultu effugit, ac per regionem istam se proripuit.

Scelerum impunitas punita.

IV.
Phocus.
Callirhoe.
Hippotas.

puir, insequentib. ipsam iuuenib. cum aut incidisset
in rusticos frumentum in horreo componentes, ab
iis seruata est. occultauerunt enim eam in frumento:
itaq; ij qui insequerantur transuecti sunt cursu. Sic
seruata, prestolata est tempus solennis omniu Bæo-
torum conuentus, quæ Pambœotia vocantur. quod
vbi appulit, Coroneam profecta supplex confedit in
ara Itoniæ Mineruæ, ac de scelere procorum cōque-
sta est nomine & patria singulorum indicatis. Misera
ti puellā Bæoti, succensuerunt procis. Hi eo cōper-
to, Orchomenum confugerunt: exclusiq; ab oppi-
danis, Hippotas cōtenderunt, quod est oppidulum
ad Heliconem inter Thebas & Coroneā sitū. ibi ergo
fuerūt recepti. Miserūt deinde Thebani, qui de-
di percussores Phoci iuberēt. cūmq; nō dederentur,
expeditionē in Hippotas vnā cum aliis Bæotis fece-
runt, duce Phædo tum Thebanorum prætorē. ob-
fessoq; oppidulo, quod munitū erat, siti hostes in po-
testatē redegerunt. Proinde cōpræhenso homici-
das lapidib. obruerunt: reliquos Hippotenses in ser-
uitutē abduxerunt, murisq; & domib. destructis, a-
grum inter Thebanos & Coronenses diuiserunt. Ea
nocte, quæ Hippotarum excidiū præcessit, vocē ex
Helicone crebrō auditā tradunt dicentis, Adsum: &
procos xxx intellexisse eam Phoci esse vocem. Qua
autem die lapidib. sunt obruti, monumentum senis
Phoci Glifante positum, crocum stillasse. Phædo e-
tiam à pugna reuerso nuncium allatum de nata ipsi
filiola: cui omnis gratia Nicostratæ nomen fecerit.

V.
Alcippus.
Damocrita

ALCIPPVS Lacedæmonius ex vxore Damocri-
ta duas filias suscepit. Is cū optimē cōsuleret reip.
remq; ex eius vsu gereret, ab aduersæ factionis ho-
minibus per inuidiā apud Ephoros delatus fuit, iisq;
persuasum mendaci oratione, Alcippum leges con-
uellere instituisse. Iussus itaq; solum vertere, Sparta
abiit. Vxorem aut cū filiabus sequi maritū volen-
tē magistratus retinuit: publicatis insuper Alcippi
bonis,

bonis, ne dos esset filiabus. Cū verò nihilominus
essent qui eas ob patris virtutem ambirent: inimici
edictum de non ambiendis eis impetraverunt. hoc
causā prætendentes, Damocritam sæpenuerō op-
tauisse vt quāprimū filia ipsius filios pararent, vl-
tores paternæ iniuriæ futuros. Ita vnde quaq; circū-
scripta Damocrita, publicam expectauit solennita-
tem, qua de more mulieres vnā cū virginibus, do-
mesticis, & infantibus conveniebant: matronæ autē
procerum seorsim in androne seu conclau quodam
noctem festiuam ducebant. Tum gladio succincta,
vnā cum filiabus in templum se cōtulit, obseruauit-
que id tempus, quo vniuersæ in androne mysteria
peragebant. Ibi aditibus oclusis, multa ad fores li-
gna congescit, quæ fuerant ad eius festiuitatis sacri-
ficiū comparata: ignēq; immisit. Viris autem ad
restituendum incendium accurrentibus, Damo-
crita filias, seque super eas iugulauit. Lacedæmonij
cū nō haberent in quem descreirent, cadauera Da-
mocritæ & filiarum extra fines proiecerunt. Ob
quod facinus irato deo, magnum illum terræ motū
Lacedæmonij immisum fuisse narrant.

QVid causæ est, quod arbores aqua
marina nō aluntur? An eadem est,
ob quam terrestria animalia nō a-
lit marina aqua? nam Plato, Anaxa-
goras, & Democritus putant, plan-
tas animalia esse terrestria. Non e-
nim quia aqua marina alimēto est vt piscibus, ita etiā
stirpib. marinis: sic etiā terrestres plantas animaliaq;
nutriet. cū neq; penetrare possit ob crassiciem suā
radices, neq; sursum efferri ob sui grauitatem. Gra-

I.
Aqua ma-
rina.

Señ. probl.
23.

II.
Aqua plu-
uia.

nem esse aquam marinam, ac terrestrem, & alia multa demonstrant, & quod facilius sustinet naues, & nautatores. Aut quia siccitas maximè officit arboribus? vim autè siccandi habet aqua marina. quæ causa est quod adversus putredinem sales valent: & eorum qui in mari lauant corpora, statim siccam habent asperamq; superficiem? Vel quod pinguedo iis quorum stirpes terra continentur est inimica, & inuicta perdit. Multum autem pinguedinis adest marinæ aquæ: adeo ut etiam vnâ exardescat, soleamûsq; hor¹⁰ tari, ne in flammam ea iniiciatur? Aut quod aqua marina potui inepta & amara est facta, ut Aristoteles ait, admixtione terræ aduersæ. nam & lixiuium sit dulci aqua in cinerem incidete. dissolutio autem eiicit, corrumpitq; id, quod bonum erat & potabile, sicut in nobis febres humorem in bilem cōuertunt? Quæ autè in rubro mari narrant syluestria & plantas germinare, ea fructum nullum ferunt, aluntur autem à fluuiis multum cœni ingerentibus. itaq; etiam non procul à terra, sed ponè eam nascuntur.

CVR à pluuiis aquis potiùs quàm affluentib. arbores & semina adsolent nutrirî? An quia, ut Laito visum, imbres terram suo ictu diuidentes, meatus efficiunt, per quos aqua faciliùs ad radicem penetret? An hoc verû nō est, sed ignorauit Laitus quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleon, & vlua, neq; germinant neq; augescunt, vbi imbres suo tempore non decidunt? Verum autè est quod Aristoteles dixit, nouam & recentè esse aquâ pluuiam, veterem & exoletâ lacuû? Quid si hoc quoq; probabile magis est, quàm verû? nā & fontiu & fluminu aquæ semper sunt recentes, subinde nouis adfluentib. ideòq; ait Heracletus bis in eundè fluuiû neminè posse descendere. Et tamen hæ ipse deterius alunt, quàm pluuiæ aquæ. Ergo aqua cœlestis leuis est atq; ærea, spiritûq; mixta, celerius ob tenuitatem deducitur atq; eleuatur in plantâ? An id maximè alit, quod à re alè

da

da subigitur? id enim est concoctio. contrà defectus concoctionis, quando alimentum validius est, quàm ut ab alendo affici possit. Iam tenuia, simplicia, & insipida faciliùs mutantur. quorum de sensu etiam est aqua pluuiæ: quæ in aere nata & vento, pura ac sincera decedit. Fontana autem & terræ & locis admixta per quæ emanat, multis impletur qualitatibus, ob quas ad alendum minus sit commoda, cum tardius mutandam se corpori nutriendo exhibeat. Imbrum porrò aquas faciliè mutari, argumento id est, quod citius quàm fontanæ aut fluuiales putrescunt. concoctio autem videtur esse putrefactio, sicut Empedocles testatur:

In ligno putrefacta aqua fit sub cortice uinum.
Quid si nulla promtiùs adferri potest causa, quàm quod dulcis est imbris aqua & mitis, vbi statim à vento emittitur? itaq; & pecus eam bibit libentiùs, & rang imbrem expectâtes vocè præ gaudio clariore faciunt, tanquâ lacustris aquæ cōdimentû pluuiæ prestolantes, & semè dulcedinis quæ aquæ in stagno insit. Nā & hoc signum pluuiæ imminētis Aratus posuit:

Aut cùm gens misera, atq; hydris immanibus esca

946.

In limo ueterem ranæ cecidere querelam.

CVR pecori pastores salem proponunt? An, ut plerique putant, ut eo ampliùs alantur atq; crasse sal. fiant? nam & appetitum cibi acuit salis acrimonia, & meatus referando cibum faciliùs deducit ad digestionem. Itaq; etiam graciles & qui parum nutritur, Herophili discipulus Apollonius dulcibus uesci & alica nolebat, sed salsamentis & salsuginem habentibus pro cibo uti iubebat: quorum tenuitas tanquam in fricationis locum succedens, alimentû per meatus corpori apponeret. Aut valetudinis potiùs gratia, & ut abundantia incideretur nutrimenti, adlingendum salem oues adsuefaciant? Aegrotant enim pinguedine nimia contracta. eam verò sales col

iii iiii

liquant ac diffundunt. Idq; adeò obseruant, vt facilius possint eas cute exuere. quæ enim agglutinat & constringit cutem pinguedo, tenuis infirmæque redditur ab acrimonia. Tenuatur etiam sanguis salem lingentium: neque coeunt quæ intus sunt, salibus admixtis. Quin & hoc considera, num magis fecundum fiat inde pecus, & ad coitum pronius. nã canes quoque salsamento eslo celerius concipiunt. & naues quibus sal vehitur, plures alunt mures ob frequentiore coitum.

IV.

Imber cum tonitruo.

CVR aque imbrium qui inter tonitura & fulgura decidunt, ad semina riganda sunt aptiores? nam Astrapæ inde, id est fulgurales, eæ dicuntur. An quia multum spiritus continent, ob conturbationem & admixtionem aeris? Spiritus autem humorem mouens, magis eum sursum emittit? An quia tonitrua & fulgura efficit calor in aere contra frigus pugnans: unde fit vt hyeme minimum tonet, vere plurimum & autumno ob inæqualitatem tēperiei. calor autem humorem coquens germinibus eum amicum commodumque reddit? An quòd vere plurima tonitrua & fulgura fiunt ob causam dictam? vernis autē aquis admodum opus habent semina ante æstatem. itaq; regio quæ vere plurima pluuia rigatur, vt Sicilia, multum bonumque fructum producit.

V.

Sapor salis.

Qui fit, quòd cum sint octo species saporum, solum salsum videmus in nullo fructu nasci? Sanè amarum olea primum fert, & acidum vua: qui deinde in pinguem alter, alter in vinosum mutantur. sed & acerbis in glandibus palmarum abit, & austerus in malis punicis in dulcem. quedam cum punica tum alia mala acidum saporem simpliciter obtinent. acris in radicibus & seminibus frequens habetur. An quia falsus sapor non nascitur, sed existit reliquis corruptis? itaque etiam stirpibus & seminibus quæ nutriuntur, à falso nihil alimenti apponitur. tātum nonnullis condimenti loco est, dum abvndantiam aufert.

An sic.

An sicut mari elixando falsuginē & mordacitatem adimunt, ita in calidis à calore falsugo aboletur? An sapor quidem est, vt Plato ait, aqua per plantam colata. & aqua etiam marina dum colatur, falsuginem amittit. terrestre enim est & crassarum partium. Itaque iuxta mare fodientes, incidunt in latices potui aptos. multi etiam cereis vasis aquam marinam haurientes, excipiunt dulcem ac potabilem, percolato quod falsum erat & terrestre. nam & quies, & longior procursus omnino percolatam marinā aquam potabilem facit * cum in se contineat, & non dimittat terrestres partes. Hæc cum ita sint, probabile est stirpes neque extrinsecus falsuginem admittere, neque si recipiant, in fructū excernere. meatus enim ob tenuitatem terrestria & crassis partibus constantia non percolant. Aut amaroris species censenda est falsugo? sic enim Homerus:

—cuomit ore suo falsuginem amaram

Quæ madido capitis de uertice larga fluebat.

Odyss. 122.

Plato etiam ait vtrunque saporem abstergerendi vim habere & colliquandi: sed falsum id minus facere, neque esse asperum. Videbitur autem amarum à falso abvndantia caloris differre: quandoquidem falsum quoque vim exsiccandi habet.

Quia de causa fit, vt si quis crebrò per roscidas arbores transeat, membra materiam tangentia lepra corripiantur? An, sicut Laitus dicebat, roris humor ob tenuitatem de cute aliquid stringit? Aut sicut rubigo humectatis seminibus incidit, ita à rore viridibus ac tenuibus quæ in superficie sunt morsis & colliquatis, aspergo quedam noxia deferretur, & affusa corporis partibus quæ maximè sunt exsangues, earum superficiem mordet atque lancinat? Nam rori natura inesse quandam rodendi vim, satis ex eo liquet, quòd potus graciliores facit: & pingues mulieres tenuibus vestimentis aut lanis rorē excipientes, videntur eo nimias carnes consumere.

VII. *Aqua.* QVAMOBREM hyeme nauigia in fluuiis tardiùs incedunt, in mari non item? An aer fluuiialis semper alioqui grauis & lentus, hyeme ob frigus circūstans magis etiam densatus, nauigantibus obstat? An fluuiis potiùs hoc quàm aeri accidit? Aquam enim impellens frigus, grauem facit & crassam. quod in clepsydri licet obseruare. tardiùs enim trahunt hyeme quàm æstate. In Thracia apud Pangæum narrat Theophrastus fontem esse, cuius aqua idem vas impletum, hyeme bis tantum appendat atque æstate. Porro crassiciem aquæ in causâ esse vt tardiùs eant naues, ex eo liquet, quod naues fluuiales hyeme maiora portant onera. aqua enim densior grauiorq; facta magis renititur. Mare autem ne densetur, calor prohibet. Videtur enim densatio esse quædam *emollitio.

IIIX. *Marina aqua.* CVR, cum alij humores dum commouentur & versantur, fiant frigidiores, mare videmus dum fluctibus exagitur, incallescere? An quod aliorum humorum calorem, vtpote adscititiâ rem, motus expellit atque differt: maris calorem natium exsuscitant potiùs venti atque augent. Caloris argumentum est pelluciditas, & quod non densatur, quanquam terrestris sit & grauis.

IX. CVR per hyemem minùs amarû est gustatu maris? hoc enim etiam Dionysium aiunt referre aquatorem, amarorem maris non planè esse expertè dulcedinis, vt quod tot fluuios recipiat. Sol autem cum dulcem ac potabilem eius aquam ob leuitatem in superficie versantem conficiat, idque æstate magis quàm hyeme, quando molliùs eam tangit ob caloris imbecillitatem: relinquitur tû portio multæ dulcedinis, quæ nimiam & virosam temperet atq; mitiget amaritudinem. Idque nonnihil etiam aquis potabilibus contingit. Aestate enim sunt deteriores, sole quod leuissimum est & dulcissimum dissipante. hyeme autem recens nascitur dulcedo: cuius necesse

esse est mare etiam fieri particeps dum exagitur, & in ipsum fluuij se evoluunt.

CVR vino aquam marinam affundunt? & ferunt X. piscatoribus oraculum datum, quo iuberentur Bacchum mari immergere. qui procul à mari absunt, gypsum Lacynthiam tostam iniiciunt. Vtrum calor remedio est aduersus refrigerationem? aut potiùs magis eum elidit, restinguendo vino, & vi eius corrumpenda? An verò quod in vino est aqueum & aerium, ideòque ad mutationem admodum procliuē sit, sistitur terrenis iniectis, quorum natura est stipare & densare. Sales porro cū aqua marina attenuantes ac colliquantes quod alienum est & supervacaneum, non sinunt fœtorem aut putredinem ingenerari. At hæc, crassa & terrestria grauioribus implicata vnâque deorsum tracta sedimentum seu fœcem faciunt, vinumq; ita purum reddunt.

CVR magis nauseant qui in mari nauigant, quàm qui in fluuiis, etiam cœlo tranquillo? Sensuum maxime olfactus nauseam mouet, & animi de motibus metus. nam & tremūt, & horrent, & alui humectantur iis, qui imaginando periculum concipiunt. Horum neutrum molestum est nauigantibus in flumine. Nam odor omni dulci ac potabili aquæ familiaris est, nauigatio sine periculo. In mari & odor infolens molestiam adfert, & metuunt sibi, præsentī de futuro fidem non habentes. Itaque tranquillitas foris nihil prodest, dum animus æstuans ac perturbatus, corpus quoque tumultu opplet.

XI. *Oleū. aqua marina.* CVR mare oleo conspersum, pellucidum sit & tranquillum? An, vt Aristoteles inquit, spiritus à leuitate delabens, ictum nullum infert, neq; fluctum ciet? Aut hoc probabiliter dictum est respectu externorum. Vrinatores quidem dicuntur oleum in os sumere, eoque efflato lucem in fundo habere, ac pellucidam reddere aquam. vbi lapsus spiritus pro causa adducere non est integrum. Cogitandum ex-

go, num mare, quod terrenum est atque inæquale, oleum sua densitate cogat atque complanet: atque mare in se coactū relinquat meatus & pelluciditatem visui penetrabilem. Aut quia natura aer mari permixtus lucidus est, conturbandūq; inæqualis fit & umbrosus: oleo inæqualitatem sua densitate laugante, æquabilitatem pelluciditatēq; recuperat?

XIII.

QVAMOBREM hyeme magis quam æstate piscatorum retia putrescunt? cum aliis rebus hoc æstate magis eveniat. An ea est causa, quam Theophrastus adfert? Calorem nimirum frigori cedere, & ab eo circumcirca constringi. hinc calidiores in profundo maris fieri aquas: ut & in terra. Itaque etiam fontanæ aquæ tepidiores sunt per hyemem, magisque vaporant lacus & flumina. nam calor in imum concluditur à prævalente frigore. Aut putredo nullaretibus accidit tum temporis? Etenim frigore concreta & exsiccata, cum ab undis eo facilius rumpuntur, aliquid patiuntur simile putrefactionis & obvitatem corruptionis. magis enim laborant in gelu: (sicut & nerui intenti lacerantur) quia tunc frequentius mare tempestatibus exagitur. Ideo retia piscatores stipant tincturis atque densant, metuentes dissolutionē. Nam alioqui nulla re tinctum rete aut inunctum facilius falleret pisces: cum lini color sit æreus, & in mari facile lateat.

XIV.

QVARE Dorienſibus est mala feni congestio? An malè conyehitur fenum complutum: secatur enim non arida herba, sed viridis: vnde mox putrescit aqua pluuia rigata. Cum autem compluitur ante messē frumentum, id ei auxilio est aduersus calidos & austrinos ventos: qui aliàs non sinerent densari in spica fructum, sed sua calliditate impedirent coalitionem ac dissiparent, nisi terra rigata humor adesset qui spicam refrigeraret atque humectaret.

XV.

Triticū, hordeum.

QVAPROPTER pinguis & profunda terra tritici est ferax, hordei ea potius quæ tenuior est? An quia

quia feminum validiora ampliore indigent alimento: infirmiora leui & tenui? Est autem hordeum tritico imbecillius & laxius. itaque etiam non admodum largè nutrit. Testimonium huic rationi inde suggeritur, quod triticum istud, cui à proventu trimestri nomen est, in aliquantum siccis agris facilius provenit: cum sit exsuccum & minori indigeat nutrimento, ideoque facilius absoluitur.

CVR dicunt,

XVI.

10 *Triticum in cæno serite, hordeumq; in puluerē*
An quia, ut diximus, triticum conficere plus alimentum potest: hordeum non fert eius copiam, sed ea obruitur? Aut triticum, cum sit densum & lignosum, melius provenit in humido emollitum & laxatū solo: hordeo autem ob raritatem ab initio commodum est siccus? Aut quia ob calorem congruit temperies & innoxia est: frigidius autem est hordeū. Aut verentur in sicco triticum serere, formicarum causa, quæ statim ei insidiantur: hordeum autem nō ita
20 facile ex portare ac differre possunt, cum sit grandiusculum.

CVR equorū potius quam equarum setis vtuntur ad funiculum vnde hamus suspenditur? An ut setis aliis in partibus ita hæc quoque robustiora sunt mascula femineis? Aut quia equarū setes lotio subinde madefactæ sunt deteriores.

QVARE teuthis conspecta, signum est magnæ tempestatis? An quia omnes pisces, qui de mollium sunt genere, (Græci malacia vocant) frigus difficilius
30 ter ferunt, ob carnis nuditatem & tenuitatem? nam neque testa, neque cute, neque squama integuntur, intusque duras habent ossesq; partes: vnde & nomen iis factum. Ergo facile sentiunt tempestatem futuram, cum tam citò à frigore afficiantur. Itaque polypus in terram excurrrens, & saxa amplectens, indicium est venti iam iam prorupturi. teuthis autē exsilie fugiens frigus, ac tumultum qui in profundo

maris est. nam præ cæteris malacis ille piscis teneram habet carnem, & attritu facilem.

CVR colorem mutat polypus? An, vt Theophrastus scribit, quia natura timidum est animal, ideo perturbatus una cum spiritu etiam colorem mutat? ideo quoque dictum est:

Semper degeneris mutatur enim color. —

Quid si hoc ad mutationem sufficit, non ad id etiam, quod omnes colores refert? Sic enim colorem mutat polypus, vt eum similem faciat cuiusvis saxi coloris ad quod accedit. Hinc illud Pindari:

Marinæ bestię color

Aduerte mentem, & sic uaser omnibus

Versare in urbibus.

& Theognidis:

Polypodis fac morem imiteris uersicoloris:

Cui subit is, semper sit similis lapidi.

atque hoc versutia & calliditate præstantes aiunt studio habere, vt fallendi eos gratia quibus cum agunt, semper polypum æmulentur. Aut censent eum cute tanquam veste uti, ita facile eam ubi vult induendo atque exuendo. Quid si polypus huic affectioni principium metu suo suppeditat, causæ propriæ in aliis sunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris, rebus defluxus omnibus esse.

non enim animalia modo & stirpes, & terra, & mare, sed etiam lapides à se continenter dimittunt multos defluxus, & æs etiam atque ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia semper aliquid defluit. & tractiones aut insultationes faciunt defluxibus, alij complexus eorum, alij ictus, alij impulsionem quasdam & circuitiones supponentes. maxime autem saxorum marinorum, quando mari ea adsparguntur & refrigerantur, aiunt ad siduam quædam abradi multa ac tenuia ramenta. quæ non accidunt ad alia corpora,

pore, sed vel dilabantur ob meatuum densitatem, vel excidunt per rariores. Polypi autem caro, quod ad spectus ipse possit iudicare, est cauernosa, meatuum plena, defluxuumque capax. Is ergo quando sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitque & aliquandiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas una cum mollicie flagella exhibens particulis quæ offeruntur & non dissipantur, sed congregantur, cum

Argumentum causæ permagnum est, quod neque polypus quarumvis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamæleon albarum: sed uterque iis tantum adsimilatur, quarum defluxibus meatus proportionem habet respondentes.

Quid est causæ, quod lacryma syluestrium suum dulcis est, cerui falsa, & vitiosa? Videtur in causa esse horum animalium calor & frigus. Nam frigidus est ceruus, aper admodum calidus & igneus. itaque ille fugit, hic se defendit aduersus insectantes: cum quidem maxime excandescencia ei lacrymas exprimit. multo enim accidente ad oculos calore (sicut dixit Homerus:

Ignem oculos ardens, setisq; horrentibus asper.)

id quod eliquatur, dulce redditur. Quidam in sententiam Empedoclis concedunt, qui à sanguine conturbato excerni lacrymam putauit, quo modo serum à lacte agitato. Cum itaque aprorum sanguis ob calorem asper sit & niger: tenuis & aquosus ceruorum: consentaneum est tale esse quod ira concitatum alterum, timore consternatum alterum animalium excernit.

Quia de causâ suæ domesticæ sæpe pariunt, alię quæ alio tempore: syluestres semel, & ferè sub idem omnes tempus: nimirum diebus ineuntis æstatis. unde de illud quoque dictum est:

Non iam nocte pluet, quæ sæui uxor parit apris

An quia ob alimenti multitudinem coitus domesti-
carum est vberior? alimenti enim abvndantiam ex-
crementum secundum & stirpibus & animalibus pa-
rit. Iam porcæ syluestres suapte opera, idque cum
metu, quærunt pastum. domesticis semper suppedi-
tant alia natiua, alia comparata alimenta. An potius
ocio & exercitationi illud adscribendū sit? Etenim
domesticæ quiescunt, neque procul evagari volunt
à subulcis. agrestes in montes sese conferunt, ac cir-
cumcuritant: qua ratione etiam nutrimentum dif-
ferunt, inque totum corpus insumunt. Proinde siue
ob perpetuam consuetudinem, siue ob excrementi
abvndantiam, siue quia vnà pascuntur gregatim fe-
minæ cum maribus, domesticæ sues mentionem coi-
tus adferunt, libidinēque concitant. quod de ho-
minibus scripsit Empedocles. *

Agrestium autem, quia seorsim pascuntur, concupi-
scentia hebetatur atque exstinguitur amoris & con-
suetudinis vacuitate. An & id verum est quod Ari-
stoteles dicit, aprum ab Homero chlunem dictum,
quod vnicum haberet testem. plerorūque enim apro-
rum, dum truncis sese adfricant, elidi testes.

*Hist. ani-
mal. 6.28.
Iliad. 535.*

XXII.
*Vrsæ pedes
prioris.*

CVR vrsæ manus est suauissima, & esu iucundis-
sima? Quia quæ partes corporis maximè conco-
quunt alimentum, earum dulcissima sit caro. Opti-
mè autem concoquit, quod transpirat, dum maximè
mouetur & exercetur. Vrsæ autem creberrimè mo-
uet anteriores pedes inter eundem & currendum,
& res quasi manibus contrectandum.

XXIII.
*Vestigia fe-
rarum.*

QVARE verno tempore vestigia ferarum dif-
ficulter indagantur? An quia canes, ut ait Em-
pedocles,

Naribus indagant vestigia certa ferarum,
defluxus iis haurientes, quos ferè in solo relinquunt?
eos autem obscurant vere ac confundunt plerique
odores plantarum & germinum vestigiis sese super-
sternentiū, faciuntque ut ab odorandis iis canes ab-
errent.

errent. Itaque apud Aetnam in Sicilia nemo canes
ad venandum educit, quod ibi multum floreat ac
toto anno pullulet origanū, locique adfidiuus odor
bonus abripiat ferarum vestigia. Fabula etiam fer-
tur, Proserpinam ibi cum flores legeret raptā à Plu-
tone fuisse: ideoque illum locum venerantes tan-
quam asylum nō insidiari pascentibus ibi animalibus.

CVR circa plenilunia minimè indagantur è ve-
stigiis feræ? An ob dictam modò causam? Nam ple-
nilunia rorem spargunt. itaque Alcman rorem lo-
uis & Lunæ filiam in carmine dixit:

XXIV.
Ros.

Ros Iouis proles alit, atque Lunæ diuæ.

Est enim ros pluuia imbecillis ac languida, ut & ca-
lor Lunæ parum est validus. itaque trahit è terra ut
Sol: sed in altum evehere & pertrahere cum nō pos-
sit, dimittit.

CVR indagationem difficilem reddit pruina? An
quod feræ procul è lustris suis prodire ob frigus ces-
santes, non multa edunt signa? ideò etiam aiunt ea
vicinis parcere, ne affligantur longè vagantia per
hyemem, sed semper in vicinia possint pascere. Aut
quia locum indagini aptum oportet non vestigia
tantum, sed etiam odorem exhibere? mouent autem
olfactum quæ à calore soluantur molliter atque la-
xantur. at nimium frigus obiectum odores constri-
git, neque fluere & ad sensum accidere sinit. Itaque
etiam vnguenta ac vinum minùs olere hyeme & in
frigore aiunt: aer enim tunc concretus in se odores
continet, neque patitur differri.

QVOD rei est, quod bruta animalia suis morbis
remedia quærunt atque sectantur, & eorum vsu ple-
runque adiuuantur? Canes enim herbam edunt evo-
mendæ bilis causâ. sues caneros fluuiales perunt,
quorum esu capitis dolori medentur. testudo, ubi
carnem viperæ edit, origano deinde vescitur. vrsam
aiunt quando fastidio & nausea incipit repleti, lin-
gua formicas excipere, iisque devoratis sanari. Hæc

XXVI.
*Animaliū
remedia.*

quidem neque experientia istis, neque fortuito vfu sunt cognita. Num igitur, sicut apem cera odore suo, & vulturem cadauera mouent, eminúsque alliciunt: ita suum cancri, organum testudinem, fornicæ vrsam odoribus ac defluxibus ad eorum naturam accommodatis trahunt, non sensus vtilitatis ratione habita agit? An potius temperamenta corporum animalibus adferunt appetitiones? quæ in morbis ingenerant diuersas acrimonias, dulcedines, & alias qualitates insolentes atq; absurdas, multatis humoribus. quod liquet in grauidis mulieribus, quæ lapides & terram edunt. Itaque etiam medici periti ex appetitionibus ægrotantium de eorum vel salute vel interitu præfagiunt. & narrat Mnasitheus medicus initio morbi pulmonum eum qui capas appetat, seruari, qui ficus, perire: quod temperamentum affectui, affectui appetitus sit consequens. Probabile igitur est etiam bestias, quæ non planè in lethales incidunt morbos, ita affici ac temperari, ut temperiem sequendo ferantur ad sua quodque remedia.

XXVII.
Mustum.

QVAMOBREM mustum, si vas à frigore ambientur, dulce permanet longo tempore? An quia coctio est musti in vinu mutatio? coctioni autem obstat frigus, quia à calore ea fit. Aut contra proprius est vix sapor dulcis, ideoque maturuisse dicitur, quando dulcedo est æqualiter per eam diffusâ? Frigus autem non sinens exhalare calorem vix, sed continens intus, conseruat dulcedinem musti. Atque eadem est causa quod ubi pluuia est vindemia, mustum minus feruet. nam effervescentia à calore est, quem inhibet frigus.

XXIIX.
Vrsus.

CVR de feris omnium minimè vrsus retia corrodit? An quia dentes intemè in rictu habens lina iis non attingit, labiis antè ob crassiciem & magnitudinem coeuntibus? Aut potius robore fretus ea manibus rûpit, laqueosq; diuellit? Aut simul & manibus vititur

vititur & ore, illis calles diripiens, hoc se defendens adversus venatores. Maximu ei præsidium est in volutatione. ideoque potius quàm molietur lina divellere, sæpe se evolvit, itaque salutem consequitur, nihil dentium auxilio opus habens.

QVAENAM est causa, quod frigidas aquas non admiramur, admiramur calidas? cum constet ut harum causa est calor, ita illarum esse frigus. Non enim probanda est quorundam opinio, qui calorem esse vim, frigus non nisi eius priuationem censent: ut ens magis causa sit, quàm non ens. Sed videtur natura admirationem rebus raris attribuisse, ut quæretur quo pacto fiat quod raro fit.

Vides sublime hunc fuscum immoderatum æthera, Qui tenero terram circumvinctu amplectitur? ex Euripida
Cicero II.
Nat. deor.

quàm is multa noctu spectacula exhibet, quantam interdiu pulcritudinem? pleriq; horum naturam arcus autem cælestes, & picturæ nubium iucundæ, & fulgores bullarum in modum erumpentes, quibus exornatum est

CVR vites steriles * * * caprorum nimis pingues minùs sunt ad procreandum apti, & præ adipe vix coeunt. Semen enim abundantia est alimenti, quod corpori exhibetur. Cum itaque vel animal vel planta corporis constitutionem validam adipiscitur, & crassescit: id indicio est, intus nutrimentum omne consumi, & excrementum vel nullum, vel exiguum & sterile relinquere.

CVR vitis vino, maximè quod ex ipsa natum sit, madefacta perit? An sicut caluicies accidit multum vini potantibus, calore vini humorem evaporante? aut

* vinosum est, sicut ait Empedocles:

In ligno putrefacta aqua fit sub cortice lignum. Cum ergo extrinsecus vino vitis rigatur, id quasi ignis viti sit, vimque nutrientem abolet. Aut, quia

mero vis est stipandi, radicibus subit, meatusq; con-
stringit, non permittit humori transitum in plan-
tam, quo alatur & vigeat? An id magis etiam con-
tra naturam videtur, vt in vitem redeat. quod ex ea
abiit? floruit enim humore qui in plantis est. & neq;
alere, neque apponere, neq; pars esse * * *

Desunt multa. Gybertus Longolius è Medio-
lanensi codice adhuc octo quæstiones se adie-
cisse scripsit. eius videndi nunquam mi-
hi copia contigit. G. X.

PLV-

PLVTARCHI
Symposiacôn, id est Cõviua-
lium disputationum liber
primus.

QVAESTIO PRIMA.

An philosophandum sit inter pocula.

ROVERBIVM illud, Sossi Sene *Confer huc*
cio, Odi memorem compotorem, *Macroby Sa*
sunt qui in epistathmos, hoc est bi- *turnal. 7.1.*
bendi magistros siue arbitros in
conviuiis referendum putent, qui
plerunque ea in re importuni sunt
& immoderati. etenim Dorienfes in Sicilia qui de-
gunt, magistrum bibendi in conviuiio Mnamona (id
est memorem) appellasse existimantur. Alij adagium
illud imperare censent obliuionem eorum quæ in-
ter pocula dicuntur atque aguntur. ideóque maio-
rum nostrorum ritu Obliuio & ferula vnâ cū Bac-
cho dedicantur: quo indicatur aut nihil eorum in
memoria habendum quæ per vinum peccantur, aut
leui omnino ac puerili pœna corrigendū esse. Quan-
do autem tibi quoque videtur obliuio malorum re-
vera esse bona, quod idem Euripides pronunciauit: *Orest.*
prorsus autem obliuione conterere quæ inter pocu-
la fiunt, non modò aduersari mensæ officio, quod ei
tribuitur amiciciarum conciliandarum: sed haberi
etiam qui contrarium testentur præstantissimi viri
Plato, Xenophon, Aristoteles, Speusippus, Epicu-
rus, Hieronymus, Dio Academicus, qui operæ pre-
cium censuerunt colloquia conscribere in cõviuiio
habita, existimauerūtq; debere nos colligere quid-
quid de rebus ad humanitatem pertinentibus me-

kkk iij

moria dignum sparsim vel apud exteros vel in Graecia in mensa & inter pocula disputatum sit: ego id opus aggressus, tres iam ad te misi libros, quorum unusquisque decem cōplecteretur quæstiones: missurus etiam breui reliquos, si tibi hæc videbuntur non plane à Musarum & Bacchi venustate aliena. Primum locum huic quæstioni tribuimus, Sine inter pocula philosophandum? Meministi enim aliquando Athenis quæstione post cœnam oborta an in vino, & quatenus utendum esset philosophicis disputationibus, Aristonem, qui tum vnà aderat, dixisse: Sântne igitur, dii boni, qui in conuiuio philosophiæ locum denegent? Tunc ego: Equidem sunt, aiebam, amici. & verò admodum grauem simulantés seueritatem, philosophiam dicunt tanquam matremfamilias non debere loqui inter pocula: Perfasque laudant, qui non cum vxoribus, sed pellicibus suis inebrientur atque saltent. eodémque modo à nobis volût musicâ & histriones introduci, philosophiam omitti: quod neque nos tum seriis vacare rebus possumus, neque illa ad colludendum sit idonea. nam Iso cratem quoque rhetorem in conuiuio vt oraret rogatum, nihil aliud dignatum dicere, quàm hoc vnũ: Quæ ipse nosset, ea in præsentia non esse tempestiua: quæ verò præsens tempus requireret, eorum se esse ignarum. Ibi tum Crato exclamans, Probè (inquit) per Bacchum, eierauit orationem, siquidem erat tales conferturus verborũ comprehensiones, quæ Gratias fuerant è conuiuio exturbaturæ. Séd non similia sunt, opinor, hæc, orationem rhetoricâ, & philosophicam conuiuio excludere. Alia enim est philosophiæ causa, quam, vtpote artem vitæ magistrâ, par est nullo etiam à ioco, ludo, aut oblectatione abesse, adesse omnibus, modumque & morem imponere. nisi fortè temperantiâ etiam & iusticiam velimus à conuiujs arcere, seueritatem earum præscribendo. Quòd si tanquam Orestem qui accipiebant

bant cōuiuio, legib. imperato glêrio adhibito edendum nobis bibendumque esset: nō infelix hoc nostræ inscitæ nobis esset remedium. Si autè Bacchus verè est Lysius & Liber, ac maximè soluit linguâ frænis libertatémque voci plurimâ concedit: stultũ ego arbitrator esse, intempestiuâ velle orationis abvndantiam optimis exuere sermonibus. & cùm in scholis disputetur de officio conuiuarum, ac quæ sit virtus com-potoris, quomodo utendum vino: ex ipsis conuiujs tollere philosophiam, tanquã re comprobare quod verbis docet non valentè. Hæc cùm tu diceres, Non esse æquum vt hac de re aduersus Cratonem disputaremus: finem tamen & notam eorum de quib. inter pocula philosopharemur querere iuberis, vt effugeretur id, quod nō ineleganti ioco torquetur in contentiosos & sophistico morbo laborantes,

Nunc ite ad cœnam, ut pugnandi copia detur.

Ilia. 8, 381

nósque ad id disquirendum exhortarere. ego, Id primum, inquam, considerandũ censeo, quales sint qui vnà adsunt. Si enim in conuiuio sint plures litterati, vt in Agathonis Socrates, Phædri, Pausaniæ, Eryximachi, & in Calliæ Charmidas, Antisthenes, Hermogenes, aliique horum similes: cōcedemus iis vsum sermonum philosophicorum, vt non minùs Musis, quàm Nymphis Bacchum diluant. quem hæ corporibus mitem, illæ animis re vera Malichium & Charidotam, hoc est benignum & beneficũ, præstabũt. Etenim si pauci quidam intersint rudes, tanquã mutæ litteræ in medio vocalium cōtenti inter frequentes eruditos, soni cuiusdam non omnino inconcinni, & intelligentiæ sient participes. Vbi autem multitudo erit talium hominum, qui cuiuscunque aus, nerui, aut ligni malunt, quàm philosophi vocem audire: vtile est Pisistratum æmulari. Is cùm ei quædam cum filiis discordia incidisset, sentirétque hoc inimicis gaudio esse, advocata concione dixit: Voluisse

kkk iiii

ipsum liberis suis persuadere suam sententiam: quia autem obstinatè dissentirent, se ipsis obsecuturum. Sic etiam philosophus inter convivas nō admittens ipsius orationem, mutato instituto iis morem geret, eorūq; rationem probabit, quatenus decoro suo non repugnat: sciētq; homines oratione vti instrumento rhetorices, philosophari posse etiam tacentes, iocantes, atq; adeo etiā disteris impetitos & imperantes. Non enim modò extrema est iniusticia, vt ait Plato, iustum videri cū non sis: sed etiam summa scientiæ philosophari ita vt hoc non videaris agere, & ludentem res serias conficere. Atq; vt Bacche inermes apud Euripidem, & ferro carentes, thyrsulis suis feriunt & sauciant eos quos adoriuntur: ita verorum philosophorum & sales, & risus eos qui non planè sunt stupidi mouent aliquo modo, & circumagunt. Existimo etiam quoddam conuiuuii accommodatum esse narrationum genus, quarum alias historia suggerit, alias sumere e reb. occurrentibus licet, multa philosophicæ doctrinæ exempla, multa pietatis habentes, studiūq; æmulandi facta fortiter, magnanimè, benignè, humaniter, ingenerantia. quibus si quis apud nec opinantes quicquam tale vtatur, is bibentes tanquam pædagogus moderans, non minima ebrietatis mala intercluserit. Sunt qui buglossa vino admiscent, aut solum rigant verbenarum adiantorūque succis imbuta aqua, quòd hæc conuiuuii hilaritatem aliquam & comitatem parare opinantur: imitantes Homericam Helenā, quæ vino medicamentum iniecerit. neque intelligunt fabulam illam longo itinere ex Aegypto vsque deductam tandem in sermones decoros & elegantes desinere. Bibentibus enim narrat Helena de Vlisse,

Odyss. 220

ibid. 242.

*Infracta quantum tolerarit mente laborem,
Cum se uerberibus fædè multasset acerbis. & cetera.*
hoc enim fuit opinor illud mœrorē abolēs nepêthes
medi-

35

medicamentum, omnemque amolens dolorem, oratio præsentis rei & eventibus accommodata. Porro autem elegantiore doctrina præditi homines, etiam si ita philosophentur, vt id præ se haud obscurè ferant: tamen oratione probabili adque persuadendum apta magis vtuntur, quàm violentia demonstrationum. Vides enim vt Plato in Conuiuio de Fine differens, & primario bono, omninoque theologia tractans, tamen non contendat demonstrationem, neque more suo luctatorè referat, qui validis & inevitabilibus aduersarium constingat nexibus: sed mollioribus sumtionibus, exemplis, ac fabulis fidem conuiuii faciat. Cæterum ipsæ etiam quæstiones esse debent magis familiares atque notæ, & interrogationes moderatæ, neq; nimis subtiles: ne iis rudiores opprimantur aut à colloquio fugentur. Sic enim compotores ita solent à conuiuio discedere, vt ad saltationem se aut choreas conferant: si verò ad depugnandum armis, aut discum iactandum eos cogas, non modò iniucundum, sed & damnosum fuerit conuiuuium. sic animos quæstiones faciles concinè & vtiliter mouent: à contentiosis autem, vt ait Democritus, & perplexis vitilitigationibus abstinendum: quæ & proponentem eas in rebus tenuibus & intellectu difficilibus molestè occupant, & præsentibus sunt odiosæ. Nam vt vini, ita orationis quoque ad omnes convivas pertinens esse debet communitas. Qui verò quæstiones proponunt abstrusas, ij ab hac non minùs absunt, quàm grus & vulpes Aesopi. de his vulpes ad cœnam inuitatè grui pulcem tenuè in tabula proposuit, quam ob liquorem hæc diffluentem edere nequireret aut rostro præhendere, itaq; ridicula esset. vicissim grus vulpi ad conuiuuium vocatæ cibum in laguncula proposuit, quæ tenuè habere & longum collum, vt ipsa vulpe interim esuriente per id rostro inserto cibū nullo capere posset negocio. Ita etiam quādo philosophi inter pocula sub-

kkk v

tiles & dialecticas quaestiones suscipientes reliquis
nihil earum intelligentibus molestiam exhibent: hi
contra incantationes, narrationes nugarum plenas,
sermones illiberales, atque forenses proferunt: actum
est de conuiualis societatis fine, & contumelia Bac-
chus afficitur. Sicut itaque, cum Phrynichi & Ae-
schyli tragoediae in res ludicras & fabulosas detor-
querentur, dictum fuit, Quid haec ad Bacchum? ita
mihi saepe incidit dicere ad eos qui in conuiuia ar-
gutas sophistarum traherent: Mi homo, quid haec ad
Bacchum? Cantat enim fortasse aliquis Scolion quod
vocalur carmen, quasi obliquum si diceret, cratere
in medium propositum, & corollis distributis, quas de-
us libertatem donans nobis imponit, non honestum
autem, neque conuiuium aptum. Quandoquidem sco-
lia etiam dicunt non esse genus cantilenae obscure
conditae: sed quia primum solerent cantare praenem
deo una omnes voce, laudes ipsius celebrando: de-
inde unusquisque propriam cantilenam, acceptam
myrto, quam ex eo asaron appellabant, quod canta-
ret is cui tradita ea esset. Et quia deinde lyra circum-
lata, eruditus illud carmen concinne modulabatur,
recusabant rudes musicae: scolion fuit nominatum,
quod neque facile esset, neque omnibus commune
carmen. Alij myrtum non ordine traditam fuisse aiunt,
sed a lectulo in lectulum transmissam: ita ut qui pri-
mus cecinisset, primo in secunda mensa eam mitte-
ret, is primo tertiae: eodemque modo secundi se-
cundis, itaque ob varietatem & flexum multitudi-
nem in circuitione scolion fuisse dictum.

QVAESTIO SECUNDA.

An conuiuia is, qui conuiuium excipit, ipse debeat collocare:
an vero collocationem conuiuiarum arbi-
trio permittere.

TIMO frater meus cum excepisset conuiuium com-
plures, unumquemque eo quo liberet loco iussit
accum-

accumbere: ideo quod & hospites, & ciues, & fami-
liares, & domestici, denique variorum generum ho-
mines erant quos invitauerat. Cum iam adessent mul-
ti, quidam veluti de comedia belle praetextatus, ve-
stitu nimio & comitatu puerorum aliquantum inso-
lentior, usque ad fores pervenit coenaculi: cumque
oculis pervagatus esset personas accumbentium, in-
gredi noluit, sed proripuit sese, multisque qui retra-
herent hominem accurrentibus negavit locum sibi
ipso dignum esse relictum. Hunc ergo qui accumbe-
bant effuse ridentes, iussere cum gaudio & faustis o-
minibus domo emitti. multi enim iam mediocriter
adbiberant. Finita coena, pater me, qui longius ab
illo discumbebam, alloquens: Timon, inquit, & ego
te iudicem nostrae controversiae statuimus. iam du-
dum enim abs me obiurgatur hospitis istius gratia.
Nam si ab initio uti iusseram locum cuique suum ad-
signasset, non impegisset nobis ordinis confusi cri-
men homo ille, gnarus

Ordine quemque suo peditemus equitemus locare. Iliad. B, 554.

Sanè Paulum quoque Aemilium imperatorem aiunt,
cum debellato Perseo in Macedonia conuiuia agita-
ret, usum admirabili ordine atque apparatu omnium
rerum dixisse, Eiusdem viri esse & armatam aciem
quam maxime terribilem, & conuiuium quam iucun-
dissimum instruere. in utroque enim artem ordinis
recte instituendi requiri. Et Homerus praestantissi-
mos viros regnandi; gnarissimos solet Kosmeto-
ras, id est ordinatores populorum appellare. Vos
quoque magnum illum deum alicubi pronuntiatis
ordine confusionem: dum tolleret, mundum consti-
tuisse, nulla re vel addita vel detracta: sed eo natu-
rae descendiissima pulcerrimam formam redeigisse,
quod suis quaeque in locis constitueret. Verum haec
nos grauiora atque maiora a vobis discimus. Ipsi au-
tem cernimus sumtum qui in conuiuia sit, ordo si ab
sit nihil iucundum habere, nihil liberale. Proinde

ridiculum est coquis & mensæ ministris curæ esse
quid primo, quid secundo, medio vltimove loco ap-
portent: atque adeo etiam vnguentis, sertis fidici-
næ (si adhibeatur) suum esse ordinem atque locum:
istos, qui ad hæc vocantur temerè & fortuito iube-
ri discumbere, neque ætatis, magistratus, aliarumve
id genus rerum vllam haberi rationem. cum quidem
conveniente instituto ordine, & honore afficiatur
præstantior, & qui eo minor est, adfuescat locum ce-
dere digniori: præterea is qui collocat exerceatur
in iudicio & coniectura de decoro facienda. Neque
enim suus in cõfessu, suus in adstado locus est potio-
ri, nullus est in discumbendo: neque præbitor, qui alij
prius quàm aliis præbitor, in locis mensarum distribu-
dis discrimina personarum negliget, & principio sta-
tim totum cõvium faciet vnâ (quod aiunt) Myconum.
Hoc ferè modo pater suam causam egit. Frater autem:
Non ego sum (aiebat) Biante sapientior: ut cum ille
arbiter inter duos amicos esse recusauerit, ego vnâ
de tot necessariis, tot aliis iudicium faciam, laturus
non de pecuniaria re, sed de dignitate atque præsta-
tia sententiam: quasi verò non ad tractandum co-
miter amicos, sed ad ægrè iis faciendum inuitassem.
Equidem ineptus fuit Menelaus, & proverbio locum
dedit, qui ad consilium dandum accessisset non vo-
catus. Absurdior fuerit, qui se pro convivatore iudi-
cem constituat, ac disceptare velit nemine ei iu-
diciū deferente, aut causam dicente, quis quo
sit melior aut deterior. cum quidem ij non ad certa-
men, sed ad cœnam venerint. Tum diiudicatio ipsa
non est facilis, aliis ætate, aliis familiaritate præ-
stantibus. oportebatque tanquam declamationem
qui meditaretur in comparandis inter se aliquibus
versaturam, in promptu habere locos Aristotelis, aut
Thrasymachi hyperballontas, quibus de excellen-
tia continentur argumenta. & tamen sic nihil vtile
conficias, inanem duntaxat gloriam à foro & thea-

tro in convivia traduxeris. cumque alias animi per-
turbationes conemur partim consuetudine convi-
uali, illam fortunæ paremus, * quæ multo magis o-
portet ex animo eluere, quàm cœnum à pedibus de-
tergere, ut in convivio possimus faciliè & comiter
cum aliis versari. Nunc, cum iras & inimicicias vo-
catorum tentemus convivio abolere, rursum eas am-
bitione iniecta exsuscitamus atque incendimus, dum
alios deprimimus, alios extollimus. Iam si quidem
accubitui comitabuntur frequentiores propinatio-
nes, missus, colloquia, compellationes: omnino pro
amico & familiari satrapicum habebimus convivium.
Sin erit ut æqualitatem inter convivas velimus aliis
in rebus servare: cur non hoc sumto exordio adfue-
facimus eos simpliciter & absque fastu inter se disci-
bere? cum statim ab ipsa ianua possint cernere, De-
mocritum ad convivium, non * eximium ut * vr-
bè in quo diues accumbens cum tenuissimis * Cum
hæc quoque essent dicta, & sententiâ postularer: Ego,
inquam, non ut iudex adscitus pronuntiabo, sed tan-
quam honorarius arbiter medium feriam. Nam si
quis adolescentes, ciues, aut familiares convivio ex-
cipiat, condocendi sunt, ut aiebat Timon, abs-
que delectu & fastu quemvis locum accumbendi bo-
ni consulere, & viaticum ad amiciciam præclarum
vsurpare facilitatem. Sed de hospitibus, magistratuum
gerentibus, aut natu grandioribus hoc modo philo-
sophari si intendamus, verendum puto ne videamur
fastum ostio atriensis excludentes per posticum ad-
mittere, dum nimiam indifferentiam atque æquali-
tatem introducimus. Hæc enim & consuetudini a-
liquid dandum est, & legibus concedendum. nisi pro-
pinationes etiam volumus & compellationes abo-
lere, quibus adversum eos quibus cum nobis res est,
non promiscuè utimur, sed quantum omnino fieri
potest honoramus

Assessu, carnis missu, plenisque culullis:

Iliad. µ, 311
ut ille

vt ille Lyciorum rex inquit, ordini honoris primas partes tribuens. Alcinoi quoque laudamus, qui hospitem iuxta se collocaret,

Odiss. 170

*Gnatum iussisset cum surgere Laodamanta,
Carus prae reliquis ipsum qui ponere sedebat.*

admodum enim humanum fuit & scitum factum, quod supplicem in locum dilecti recepit. Sed & apud deos est iudicium & discrimen huius rei. Neptunus enim quandoque ultimus venisset in concione, nihilominus

Iliad. v. 15.

In medio cecidit: —

nimirum hoc loco ei conveniente. Minerua autem videtur eximium hunc locum habuisse, vt semper Ioni proxime adsideret. idque poeta innuit, de Thetide dicens:

Iliad. vi. 100.

*Affedit patrique locum cedente Minerua.
& Pindarus disertè dixit:*

Spiranti flammam quæ propè fulmini assidet.

Dicit quidè Timo, non debere multis auferri quod vni tribuas. Atqui is magis adimit, quod proprium vnius sit qui multis facit commune. Proprium autè vnicuique est, quo primas meretur: studium, virtus, adfinitas, magistratus. * Et quod fugere vult ne cōviuis molestiam exhibeat, in id ipsum incidit. nam ægrè facit alicui, qui eum vſitato honore priuat. Ceterum diiudicatio mihi quidem non admodum videtur difficilis. Primum, quia non facile multi vnà invitantur dignitate æquales. Deinde cum multa sint loca honorata, satis copiae est honores distribuendi, modo quis cōlicere possit quis primus sit, quis medius. tum alios iuxta amicum, aut familiarem, aut magistrum collocabit adiungens singulos iis quibus in discumbendo honos fuit habitus. reliquis ego munuscula & amicam tractationem potius, quam honorem adhibeo. Quod si honoribus pares sint conuiuae, interim morosi: vide quam ego machinam admoveam. Honestissimum locum tribuo patri, si

ad sit,

ad sit, aut aucto, socero, patruo, aut alicui cognatorum, ei denique, cui apud conuiuatorem peculiaris sit quædam honoris prerogatiua. Idque adeo commentum vnum est de iis, quæ ex Homeri pulcre præceptis desumuntur. Ibi enim Achilles cum videret

Menelaum & Antilochum de equestri victoria premio contendere, metueretque ne ira & rixa longius procederet, alij illud premium tribuit: verbis hoc præscribens, miseratione se ductum Eumelo hunc

Iliad. v. 538.

honorem deferre, facto autem causam contentionis illorum tollens. Hæc me locuto, Lamprias, qui more suo in lectulo inferiore sedebat, alta voce ex iis qui aderant quæsiuit, Paterentur ne se corrigi delirantem iudicem? Cum omnes iussissent eum libero vt sermone, nihilque parcere:

Quis tandem, inquit, philosopho parcat, qui natalibus, opibus, magistratibus quasi spectandi primarium in theatro locum aliquem in conuiuium tribuat, aut primum ius dicendæ inter Amphictyones sententiæ? scilicet vt

ne inter pocula quidem à fastu simus immunes. Nō enim in collocandis ad mensas conuiuii respiciendum est ad gloriam, aut vniuscuiusvis dignitatem: sed ad iucunditatem. puta, quo modo vnus ad alium sit affectus: quomodo ipsis inter se conueniat. quo

pacto aliæ etiam res in aliquam recipiuntur communitatem. Nimirum qui domum ædificat, non lapidem Atticum aut Laconicum ob nobilitatē præponit: neque pictor colori preciosissimo locum principem attribuit: neque naues compingens faber, Isthmicam abietē, aut Creticam cupressum reliquis

priorem lignis ponit. Sed vt inter se composita atque concinnata totum sint opus factura validum, pulcrum, vtile, sic ea disponunt. Ipsum adeo deum vides, quem Pindarus noster optimum artificem congnominauit, non vbique supra ignem, infra terram posuisse: sed in eo vsum ac necessitatem corporum secutum. Empedoclem audi:

Inspicie tergigraues conchas quandoq; marinas:

Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi sauo

Esse potest, summo ut uideas in corpore terram.

hanc enim habent hæc constitutionem, quam non naturalis locorum distributio, sed noui operis confectio exigebat. Sanè cōfusio & ordinis disturbatio ubique mala est: verum ubi ea incidit hominibus, & quidem potantibus: contumelia, alijsq; infandis malis demonstrat suam prauitatem. quæ præuidere atque præcauere hominis est ordinis atque concinnitatis gnarum se esse profitentis. Rectè eum ista dixisse affirmauimus, ac interrogauimus cūnam nobis istas ordinis atque concinnitatis rationes inuideret. Profectò, inquit, non inuideo, si permittitis mihi, vt quo pacto phalāngem Epaminondas, ego 15 conuiuij ordinem mutem, melioremque redigam. Vniuersi nos potestatem ei permisimus hoc agendi. Ille pueris è medio iussis discedere, in singulos intuius: Audite, inquit, quo modo vos statuerim componere. volo enim prædicere. Videtur mihi Pam- 20 menes Thebanus haud iniuria reprehendisse Homerum, vt amatoris rei ignarum: qui tribus tribubus, curias curiis adiungi iuberet. cū oporteret amatori amasium adponi, vt tota phalanx animato deuincta vinculo conspiraret. Pammenem ego se- 25 cutus, ita conuiuas disponam, non vt diuitem diuiti, iuueni iuuenem, principem principi, amico amicum adiungam: quæ dispositio ociosa est, neque ad benevolentiam parandam augendamve quicquā conducit. sed id quod vnicuique deest accommo- 30 dans, homini qui de rebus ad humanitatem faciendis libenter disserat, studiosum discendi apponā, moroso mansuetum, loquaci seni adolescentem audiendi audum, gloriofo subsannatorem, iracundo tacitum. quod sicubi diuitem conspexero munificū, 35 excitabo ex angulo aliquo & ad eum adducam probum pauperem, vt tanquam è pleno poculo in vacuum

Ilia. 8. 363.

enim aliquid ex illo in hunc defluat. Sophistam vero adfidere sophistæ, aut poetam poetæ nolo:

Vrit enim cantor cantorem, & egenus egenum.

Hesiod. 27.

quoniam Socrates iste & modestus epos conferentes * fomitum flammam quidem, sed periclitantur pulcerrima. Rixosus etiam, dicaces, & iracundos diuello in medium interiiciens placidum aliquem, tanquam ad emolliendum extremorum rigorem. de ditos contrā palæstræ, venationi, aut agriculturæ coniungo. Similia enim quædam inter se coniungta pugnam cient, vt galli: alijs conuenit, vt graculis. Potiores etiam conduco in vnum, & amatores, nō modò quos amor vrit mutuus, vt ait Sophocles: sed etiam qui mulieres & virgines depereunt. Eodem enim flagrantibus igni, magis invicem coalescēt, sicut ferruminatione glutinatum ferrum. nisi quidē 15 fortè eiusdem amore siue maris siue feminæ ardeat.

QVAESTIO TERTIA.

20 *Cur n̄ locus, qui consularis appellatur, in honore habeatur.*

Secundum hæc incidit quæstio de locis. alius enim apud alios locus honoratur. vt Persis medius, quē accubens rex occupat, videtur honestissimus: apud Græcos primus: apud Romanos mediæ mensæ 25 vltimus, quem ipsi consularem vocant: apud quosdam Græcorum iuxta Pontum habitantium, vt Heracleotas, mediæ mensæ primus. Maximè autem de consulari loco dubitatum à nobis fuit, qui cū apud nos haberetur præcipuus, causa eius rei neque 30 vt quia primus, neque vt quia medius esset, definiri poterat. tum quæ ei accidunt, partim non sunt propria, partim nullius videntur momenti. Tria tamen ex his quæ dicta sunt, nos mouerunt. Vnum quod deiectis regibus consules, cū ad popularem formā omnia redigerent, seipsos è medio & regio loco deorsum subduxerunt: ne vel ipse locus tanquam regi-

Plutar.
Pelopida.

imperij ac potestatis reliquæ quædam molestus esset ciuibus. Secundum, quod cum duæ mensæ invitatis tribuuntur: tertia, eiusq; primus locus maxime conuiuatori congruit. ibi enim tanquam auriga aut gubernator dextræ potest intueri in ministeria, & à proximis locis non ita longè remouetur, quin compellare possit & colloqui. locus enim infra eum, vxoris est aut liberorum. qui supra, is vt par est tribuitur conuinarum honoratissimo. Tertium fuit, quod huius loci proprium videbatur: opportunitas nimirum ad actiones obeundas. Non enim consul Romanorum more Archie Thebanorum polemarchi agit, vt litteris inter cœnandum aut sermone aliquo considerationem requirente oblati, tantum fatus In crastinum seria, epistolam reiciat. ac poculum Thericleum arripiat. sed in hoc ipso temporis articulo sollicitum admodum ac circumspectum se præbet. Quippe non modò

Nox incutit gubernatori, qui sapit,

Dolorem, — vt est apud Aeschylum: sed & in quouis conuiuio, quavis animi recreatione & oblectatione conuenit magistratui ac principi curare, vt & audiat, & mader quæ opus est, & subscribat. quod vt facere possit, hunc habet locum eximium: vbi secunda mensa ad primam applicata angulus flexu suo intercapedinem facit, quæ spaciū accedendi, alloquendi, & audiendi præbeat scribæ, lictori, stipatori, nuncio ab exercitu venienti: cum interim consul neque molestiam cuiquam conuiuorum exhibeat, neq; ipsi obturbetur à quoquam, sed & dextram & vocem liberam habeat atq; expeditam.

QVAESTIO QVARTA.

Qualem oporteat esse magistrum conuiuij.

Crato adfinis, & Theo socius noster quòdam in conuiuio cum iam & cœptum esset largius potari, & desitum, mentionem intulerunt de magistro com-

compotationis, censueruntq; me, vt qui sertum gererem, non debere negligere consuetudinem iam ferè omnino exolescentem de eo qui præfesset conuiuio, sed eam in vsum revocare. Hæc sententia ita placuit reliquis, vt vniuersi cum strepitu me ad id cohortarentur. Ibi ego: Quando, inquam, omnibus vobis ita videtur, ego me ipsum conuiuij modipera- torem constituo, iniungoq; reliquis, vt in præsentia bibant suo quisque arbitrato: Cratoni autem ac Theoni autoribus huius decreti, atque legislatoribus, vt breuiter atque sub exemplo explicent, qualis sit arbiter ille compotationis deligendus, & in quem scopum intentus debeat, ac qua ratione moderari compotationi. Ipsi viderint, quomodo inter se vices differendi partiri velint. Cum illi simulata tergiversatione vsi aliquantulum essent, omnes tamen iis suaderent vt principi obtemperarent, & iussa exquerentur: prior ita orsus est dicere Crato. Quemadmodum Plato præfectum vigilum vult esse, se quam maxime vigilem, ita inter conuiuas is debet magister constitui, qui quam maxime sit aptus cõpotando. Talis erit, qui neq; obruat facile ebrietate, & tamen ad bibendum sit alacris. sitq; Cyri similis, qui ad Lacedæmonios scribens, profitebatur se cum aliis in rebus fratre ad regnum gerendum aptiorem esse, tum facile etiam multum meri ferre. nam & vinofus, contumeliosus fuerit & indecorus: & omnino sobrius, iniucundus, ac mores quam conuiuium regendo aptior. Equidem Pericles quoties prætor creatus chlamydem primum indueret, secum solebat colloqui tanquam semetipsum commonefaciens, Animum adverte Pericles, liberis hominibus imperas, Græcis imperas, Atheniensibus imperas. Ita noster conuiuij moderator secum reputabit, Amicis se præfesse: vt neq; permittat eos turpiter agere, neque voluptatibus prohibeat. Et oportet eum cum feruissibilibus bibentium studiis esse accommodatum, tum à

3. de republ.

iocis eorundem haud alienum, sed ad vtraque probè temperatum: ita quidem, ut boni instar vini non nihil ad austeritatem ingenio sit propensior. id enim vino emollietur, & ad mediocritatem redigetur. Atque ut Xenophon ait, Clearchum hominem alioqui austum & agrestem, in proeliis ob audaciā iucundum hilarēque fuisse visum: ita qui natura non morosus, sed grauis sit atque austerus, inter potandum mitescens, amicior sit atque iucundior. Preterea debet peritus quammaximè esse, quam vnicuique conuiuarum mutationem vinum adferat, & ad quod affectionis genus procliuior sit, ac quomodo merum ferat. Non enim vini quidem est aliud alia ad aquam temperatio, quam pincernæ regij habentes cognitā, aliās plus, aliās minus aquæ suffundūt: homo autem ad vinum non habet suum temperamentum. sed & est, & magistro conuiuij cognitum esse debet, ab eoque obseruari: ut musici in morem aliorū animos potando contentiores, aliorum abstinendo remissiones reddens, è diuersitate æquabilitatem atque consonantiam conficiat. ne hemina & acetabulis æqualitas æstimetur, sed modo quodam opportunitatis & vi corporum sua vnicuique vini portio tribuatur. Quod si hoc difficile est, ista quidem omnino tenenda sunt arbitro bibendi communia de naturis & ætatibus. puta, quod senes facilius inebriantur quam iuuenes, qui mouētur subinde quam quiescentes, insomniis & curis vexati, quam qui animo quieto sunt & hilari * affatim & de * abducentes à lasciuiantibus. Atque hæc qui cognita habeat, facilius ignaro decorum concordiamque conuiuij temperando adfiscet. Illud nemo sanè ignorat, magistrum conuiuij omnibus debere amicum esse conuiuiis atque acceptum, cum nullo simultates aut inimicicias exercere. alioqui neque imperando tolerabilis; neque distribuendo æqualitatis obseruans, neque coludendo inculpabilis erit. Talem ergo (aiebat) tibi ego,

ego, mi Theo, conuiuij præfectum verbis tanquam è cera fictum trado. Tum Theo: Equidem, inquit, accipio virum probè & conuiuij conuenienter formatum. nescio autem, an si vbique eo utar, dedecoraturus sim opus. * hunc mihi videtur * conuiuium * adducturum nobis: & visum iri modò concio populi rempub. in sua potestate habentis, aliās schola rhetorica fieri, mox ludus talarius, interdum scena & pulpitum. nisi fortè non videtis inter cenā dum alios de rep. & iudiciis disputantes, alios declamantes & scripta sua recitantes, quosdam mimis & saltatoribus præmia constituentes. Alcibiades verò & Theodorus Polytionis conuiuium pro adyto ubi homines sacris initiarentur vsurpauere, facigerationes & mysticas actiones imitando. Quæ omnia ego præfecto conuiuij nequaquam negligenda arbitror. sed & sermonibus, & spectaculis, & ludicris locum dabit iis duntaxat, quorum vsus ad scopum conuiuij pertingit. is autem est amiciciæ vel confirmationem vel initium voluptate quadam inter conuiuas efficere. Est enim conuiuium oblectatio inter pocula, ob gratiam in amiciciam desinens. Iam cum in omnibus rebus id quod sincerum ac nulla alia re permixtum est, fastidiosum sit & damnosum, ipsa autem mixtio nisi tempestiue & modo adhibito sit, omnia turbet, & cum iucundis vtilitatem detrahat, tum vtilia molesta redigat: nimirum etiam bibentibus arbiter mixtam quandam providebit oblectationem. Quod ergo vulgo dici solet, iucundissimam esse nauigationem prope terram, & deambulationem iuxta mare: id huc transferet, itaque seria iocis temperabit, ut & iocantes serium vtrunque aliquid sectentur, & rursum seria agentes animū recipiant, veluti à nausea, dum ad ludum iocumque propinquum respiciunt. Nam & risus potest ad multa vtilia accommodari, & seriæ res dulcedine aliqua temperari.

Conuiuiū
quid.

*Inter echinopodes uelut, asperam & inter ononit
Interdum florent mollia leucoia.*

Qui verò ludi sine feriis rebus comesatum veniunt
in convivia, eos iubebit accuratè cauere, ne fallant
contumeliâ, sicut altercum vino inferentes, iis quæ
vocantur mandatis, ut dum balbos cantare, caluos
se pectere, aut claudos saltare iubent. Sicut Agame-
stori Academico, qui crurum alterum tabe consum-
tum & exile erat, insultantes compotores, iusserunt
vnum quenq; vno dextro stantem in pede poculum
ebibere, aut multam persolvere. cum autem ius man-
dandi ad ipsum pervenisset, omnes iussit ita ut ipsum
viderent bibere: allatâque inani testa, in eam inser-
to debili pede poculum exhaustit, reliqui omnes
cum periculo facto præstare se id non posse videret,
multam soluerunt. Scitus profecto Agamestor.
atq; ita omnino cum facilitate & hilaritate vlciscen-
da sunt talia. Proinde mandatis istis aduescemus
ut ad voluptatem & utilitatem accommodatè: eâ-
que imperare, quæ iussio sint familiaria, & præstari
ab eo possint, præstantemque ornent. ut muscos iu-
beamus canere, oratoriam artem callentes dicere,
philosophos quæstionem aliquam obscuram solue-
re, poetas versus recitare. Libenter enim vnusquis-
que & alacriter ad rem eam ducitur,

In qua seipso cernitur præstantior.

Sanè rex Assyriorum præconis voce præmiū ei pol-
licitus est, qui nouam voluptatem aliquam excogi-
tasset. at conuiuij rex meritò præmium & honorem
detulerit ei qui iocum contumeliæ purum, & oble-
ctationem vtilem, risumq; non momi & iniuriarum,
sed gratiæ & comitatis socium in conuiuium intro-
duxerit. hanc enim ad rem pleraque conuiuia nau-
fragium faciunt, dum non rectè gubernantur. Est
autem hominis modesti ac prudentis iram atque i-
nimiticias vitare: quarum occasiones in foro ex aua-
ricia,

rich, in palæstra & gymnasiis è contendendi studio,
in magistratib. & honorum petitionibus ex ambitio-
ne, in cœna atque inter pocula è iocis captatæ no-
bis insidiantur.

QVÆSTIO QVINTA.

Quomodo dictum sit, Amor docet musicam.

*Quomodo dictum sit — Musicam quidem
Amor docet, licet fueris prius rudis:*

quæsitum est apud Sossium cum carmina quædam
Sapphica recitata essent. quando etiam Philoxenus
Cycloper camœnis bene sonantibus sanasse amo-
rem scripsit. Dictum ergo fuit, Amorem vim habere
ad omnia audendum, & nouas res tentandum impel-
lendi: quamobrem Plato eum nihil intentatum re-
linquere dixit. Nam & de taciturno loquacem, &
de verecundo officiosum reddit, & de negligente
industriam, de socorde impigrum: & quod maximè
videatur alicui mirum, tenax homo & sordidus in
amorem incidens, tanquam ferrum in ignem, emol-
litur, mitiorque fit & facilius. ut iam non planè rudi-
culum sit illud verbum, vulgo quod fertur, Amantiū
crumenas folio porri ligatas esse. Hoc quoq; dictum
fuit, amorem ebrietati esse similem. Facit enim cali-
dos & hilares, ac dissolutos: & qui tales sunt reddit,
ad cantillandum vocēsque mensura contentas ma-
ximè efferuntur, atque adeo Aeschylum aiunt, cum
vino incaluisse tragœdias scripsisse. Lamprias quo-
que auus noster inter potandum inveniendi ac di-
sputandi facultate sibi ipsi præstabat: ac solebat di-
cere à vini calore vaporem quendam se, veluti à thu-
re fit, sentire edi, quo oppleretur. Iam cum ama-
tios lubentissimè amatores videant, non minùs libè-
ter eos laudant quàm vident: & amor alioqui lo-
quax, in laudando est verbosissimus. nam qui amant,

cū sibi ipsis hoc persuaserunt, tum aliis persuasum volunt esse, pulcros abs se & bonos amari. (quæ res etiam Candaulem illū Lydum eò pertraxit, ut in cubile introduceret seruum, cui spectandam suam vxorem præberet.) Ipsi enim volunt suorum amasiorum pulcritudinis testes esse. itaq; cū laudationes scribunt, eas cantilenis & versibus exornant, tanquam auro statuas, ut & audiantur & memorentur à pluribus. Atque etiam si equum, gallum, aliudve quippiam amasio donent, ut elegans sit & impensè decoratum munus laborat. quo magis orationem, quam adulandi gratia adhibent, suauem esse volunt, nitidam, atque elatam: qualis est poetarum. His collaudatis Sossius: Non minùs commodè, inquit, argumenta aliquis duxerit ex his quæ de musica scriptit Theophrastus: quem librum nuper ego legi. Is enim tria ait musicæ esse principia: dolorem, voluptatem, instinctum diuinum. quorum vnumquodvis vocem à consueto modo auersam ad canendum inclinet. Quippe gemitus dolentium ac eiulatio. 20 nes ad cantilenam sunt procliuës: vnde oratores in conclusionibus, & histriones in deplorationibus sensim ad succinendum videmus accedere. Et exultans animi gaudium eorum, quorum leuiores sunt ingenia, totum corpus exagitat, & ad motum 25 corporis saltationemque numeris aptam concitat, aut (si saltandi quis ignarus sit) ad plaudendum. atque tunc exagitationum hominum videas (quod est apud Pindarum) furores, & conclamationes cum fremitu & cervicum iactatione. modestiores vocem duntaxat ad cantandum, grandiusque dicendum, & ad modos accommodant. Maxime autem diuinus instinctus & corpus & vocem de consueto statu modòq; exturbat atque pervertit. vnde & in originis Bacchi numeri seruantur, & oracula per versus 35 à captis furore vatibus eduntur, paucòsq; insanientium videre est qui nō sua deliria carmine & cātu enūciēt.

His

His ita habentibus, si explicatum in aperto amore intueri velis, ac pernoscere, inuenies nullam aliam animi perturbationē vel dolores adferre acriores, vel gaudia vehementiora, vel maiores furores mentisque abalienationes. sed animam hominis amore 5 capti, instar Sophocleæ urbis

Totam refertam suffutibus & odoribus,

Pæanibus resonantemq; & ululatibus.

initio Ty-
ranni.

10 Absurdum itaque non est aut mirum, si omnia principia musicæ amor in se complexus, dolorem videlicet, voluptatem, instinctum diuinum, cū aliās industrius & garrulus, etiam ad condenda carmina & versus magis vllō animi alio motu præceps sit.

35

QVAESTIO SEXTA.

De Alexandri bibacitate.

Sermo incidit de rege Alexandro, quod is non bibisset multum, sed inter pocula differēdo cum 20 amicis multum extraxisset temporis. Eum vanitatis convicit Philinus ex diariis commentariis regiis, in quibus creberrimè & continenter scriptū est, Hanc diem rex à compotatione dormiuit: aliquando etiā, & postera. Itaque ad venerem quoq; fuit segnior, 25 aliās acer & iracundus, quæ res calorem corporis arguunt. ac dicitur corpus eius suauissimè oluisse, ita ut tuniculæ fragrantia replerentur aromatum odorem æmulante. Quod ipsum etiam caliditati videtur debere: siquidem terræ siccissima & calidissima 30 loca thus & cassiam proferunt: & fragrantiam Theophrastus nasci tradit coctione quadam humorum, quando quod noxium erat, calore excoctum fuerit atque dissipatum. Videtur autem etiam Callisthenes * in calumnia * tanquam egrè fer * cenare 35 re ob * quando etiam magnum calicem, qui Alexandri dicebatur, ad se delatū recusauit, fatus Non velle se epoto Alexandri calice, opus habere Aescu-

lapio. Hæc ergo de bibacitate Alexandri. Mithridatem porro, qui Romanis bellum fecit, in certaminibus quæ instituit aiunt etiam præmium proposuisse ei qui plurimum edisset, & ei qui bibisset plurimum: ipsum utriusque rei victoriam consecutum esse. omnino autem plus solitum bibere quam quisquam ætate hominum, indeque eum Dionysium, quod est Bacchi, cognomentum reportasse. Ea quidem, inquam ego, cognomenti causa horum de numero est, quæ frustra creduntur. Nam infantis eius etiamnum cunas fulmen incendit, corpore intacto, vestigio duntaxat ignis in fronte relicto à coma comprahensi * * Cumque iam virilem attigisset ætatem, rursum illo dormiente fulmen in domicilium incidit, ac propter eum suspensam pharetram pertransiit, sagittis incensis. ex eo vates pronunciauerunt maximam ei fore potentiam sagittaria re & levis armaturæ exercitu, vulgo autem Bacchus appellatus est, quod similia eius fulminibus accidissent. Exinde sermo fuit habitus de iis qui multum bibissent. In his pugil quoque Heraclides fuit numeratus, qui patrum nostrorum vixit memoria, diminutivè Heraclius ab Alexandrinis dictus. Is, cum ei adsiduus compotor nullus obtingeret, quosdam ad matutinam potationem, alios ad prandium, ad cenam rursum aliquos, & tandem alios ad comestationem invitavit, ita ut primis continuò secundi, itaque deinceps tertij & quartij succederent: ipse nulla facta intercapedine omnibus sufficiebat, quatuorque vna comotationes peragebat. Inter hos qui cum Druso Ti. Cæsaris F. vixerunt, medicum bibendo aliis omnibus palmam præripientem depræhensum est quinque; aut sex amygdalas amaras subinde ante comotationem edere solitum ne inebriaretur. & prohibitum, ac ne id facere posset obseruatum, facillimè à vino fuisse victum. Sunt qui putent amygdalides illas vim quandam mordendæ rodendæque tergendæ carnis habere, ita ut etiam de fa-

de faciebus maculas tollant ex ardore Solis contractas. eas ergo ante potationem sumtas amaritudine sua meatus vellicare ac mordere, ut sic humorem à capite devellant, isque evaporetur. Nobis magis hoc visum est, amarorem vim exsiccandi humoremque consumendi habere. Etenim gustatu omnium saporum iniucundissimus est amarus, qui venulas linguæ (ut Plato ait) molliores ac rariores contra naturam constringit. Sed & vulnera ut coquant efficitur iniectionis amaris, quæ siccitate sua humorem consumant. quemadmodum Homerus dixit:

Contritam manibus radicem iniecit amaram.

Ilia. 2. fine.

Omnes hæc pepulit de corpore quippe dolores,

Substitit & sicco contentus vulnere sanguis.

Nam gustatu amarum quod sit, id rectè dixit visicandi præditum. Videntur etiam mulierum quæ vocantur diapasmata, quibus sudores coërcent, amara esse natura, & vi adstringendi prædita, vehementiæ stipanti comitante amore. His, aiebam, sic habentibus, non abs re creditur, amaritudinem amygdalarum remedio adversus vinum esse, cum interiora corporis exsiccans, non patiatur impleri venas, quarum distentione dicunt & conturbatione ebrietatem oboriri. Magnū autem huius rei argumentum est id, quod vulpibus vsuvenit. quæ si amygdalas amaras edant, neque statim aquam lambant, mori humore illico omni consumto.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur senes magis delectentur mero.

Quæsitum fuit de senibus, cur meraciore potu magis gauderent. Il qui refrigeratam eorum corporis habitudinem & calefactu difficilem causantur, cui propterea vini meraci temperies commodius conveniret: nihil novi, sed in promptu quod esset, neque sufficienter verèque causam explicaret at-

tulerunt. Idem enim in reliquis sensibus contingit. Difficiliter etenim mouentur, difficiliter qualitibus adficiuntur, nisi ea nimis iis accidant. In causa est laxatio seu remissio temperamenti: quod ob languorem porro non nisi ictu aliquo percussum solet affici. Itaque etiam odoratus eodem modo se habet ad odores. mouetur enim à meris suauibus. & tactus vulnera dif * nam vulnera * accipientes * quæ laborantibus * isimus fit audiendi sensus. nam musici senescentes, fides acutiùs intendunt, ac duriùs, veluti ictum quandam adhibentes sensui contentiorem vocis sonum. Quod enim ferro duratio ad vim roburq; confert, id corpori ad sensum præbet spiritus. Spiritu ergo minuenta & languesciente, osculum ac terrenum relinquitur sensus instrumentum, requiritq; aliquid, à quo vehementiùs percellatur. tale autem est merum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur seniores faciliùs litteras eminus legant.

26

HAec nobis de proposita questione ita comminiscens argumenta, videndi sensus refragari putabatur. Nam seniores cum procul ab oculis dimouent litteras, legere eas possunt, admotas propius nequeunt. Idq; significas Aeschylus, ita inquit:

* — ipsum, non de propinquo enim

* senex sed scriba perspicuus eris.

Idem hoc Sophocles de senib. magis disertè dixit:

30

Tardè seni sermones accidunt enim,

Aegreq; perforatas aures permeant:

Videt eminus, cæcutit omnis comminus.

Si ergo sentiendi instrumenta senibus ita sunt comparata, ut contentiore & vehementiore sensu faciliùs moueantur: cur lecturi propinquam luminis circumfusionem non ferunt, sed librum ab oculis longiùs

giùs abducunt, splendorem infringunt, aëre tanquam vinum aqua eum diluentes. Fuerunt, qui ad hoc dicerent non luminis deminuendi gratia senes librum ab oculis remouere, sed ut quasi complecteretur & continerent plus lucis, aëreq; splendido implerent spacium quod oculis est & litteris interiectum. Alij in eorum sententiam concesserunt, qui radios visus concurrere arbitrantur. Nam cum porrigatur ab utroq; oculo turbo siue meta, (conum Græci dicunt) cuius apex in ipso insistat oculo, basis rem visam comprehendat: probabile est aliquò usque cono seorsim ferri istos, longiùs progressos concurrere, vnamq; lucem efficere. quo fit ut quidquid videtur, vnicui, non geminum cernatur, tametsi utroq; oculo conspicitur. in causa enim est conorum coitus, è duabus vnam visionem redigens. His ita constitutis, senes ubi litteras propius oculis admouerunt, conis nondum in vnum coniunctis, utroque seorsim attingentes rem videndam, imbecilliùs apprehendunt. longiùs autem ab oculis eas intuentes, luce iam amplificata & confusa in vnam, subtiliùs pervident: tanquam duabus manibus id tenentes, quod vna non possunt. Lamprias autem * Hieronymum * non legit * ingenij præstatiàm incidens: quod iis quæ à visilibus accidunt * ad oculum visu percepta, primum quidem feruntur crassa & magna: itaq; senibus ob propinquitatem obturbant, quorum oculi duriore sunt & tardiùs penetrantur. Cum autem in aërem efferuntur, intervallo iam facto, terrestres partes defringuntur atq; decidunt: tenues ad visum accedunt, & æquabiliter ac sine molestia meatibus applicantur, ut minus turbati, faciliùs apprehendant. Nam florum etiam odores longiùs accidentes, suauiores sunt: si nimis propè florem admoucas, non ita pura sincerave est fragrantia. cuius rei causa est, quod terrestria ac turbida multa vna cum odore exhalant, eumque haustum in propinquo vitiant. si ve

rò remoueas florem aliquantum, terrestria decidunt,
quod sincerum est & calidum, id ob suam tenuita-
tem ad sensus instrumentum perfertur. Nos autem
Platonicum secuti principium dicemus spiritum lu-
cis similem ex oculis excidere, & cum luce quæ cir-
ca corpus est commisceri, ac cum ea con crescere, ita
vt ex ambobus vnum fiat corpus consentiens. Por-
rò mixtio ea fit vnus cum altero, ratione propor-
tionis cuiusdam ac certæ quantitatis. non enim de-
bet alterum ab altero superatum aboleri, sed ex am-
bobus in medium quoddam harmonia & commu-
nitione redactis vna vis confici. Quæ cum sint, prove-
sta ætate hominibus, siue fluxus appellari debet si-
ue spiritus lucidus, id quod per pupillam fertur, si-
ue lux, cum sit imbecillius iam & languidius, non
temperatur neque commiscetur cure videnda, sed
perit atque confunditur: nisi litteras ij longius ab
oculis abducentes, nimium lucis splendorem lan-
guesfaciant, vt non nimia & sincera, sed moderata ac
proportionem consentiens oculo occurrat. Atque ea
causa est etiam, quod animalia quædam noctu vi-
dent. Visus enim eorum diurna luce, cum sit imbe-
cillis, obruitur, cum non possit cum magna & vali-
da luce facultas exilis & languida commisceri: cum
obscura autem luce & tenui, qualis est stellarum, ful-
gorem sufficientem misceri & proportionem ei respon-
dentem emittunt: vt hac temperatione visio pos-
sit fieri.

QVÆSTIO NONA.

*Cur aqua potabili magis eluantur vestes,
quàm marina.*

Theo grammaticus, cum in conuiuio essemus a-
pud Metrium Florum, è Themistocle Stoico quæ-
siuit: Quidnam causa esset, quod Chrysippus tam
copiosa facta eorum quæ absurda ratione aduersa
videntur mentione, (vt quod salsamentum si rige-
tur aqua

tur aqua marina, sit dulcius, quod lana pexa minùs
facile vi diuellitur, quàm sensim dissoluitur: quod
qui ieiunarunt, lentius edunt quàm qui antè aliquid
comederunt) nullam vllius horum causam reddidit
est. Respondit Themistocles, Chrysippum obiter
hæc & vt exempla protulisse: vt corrigeret nos, qui
facile & absque ratione probabilibus saltem capi, ac
contrà quidquid speciem veri apertam non habet,
aversari solemus. Tibi verò, addebat, mi homo, quæ
causa est de his rebus disceptandi? Nam si tantus nobis
causarum inquisitor & considerator ades, non
est quod tam longè à tibi propriis diueritas regio-
nibus. verum hoc expedi, cur Homerus Nausicaam
fecerit in fluuio, nò in mari lauante, quod tamen
erat in propinquo. cum quidem appareat marinam
aquam calidiorē esse & pellucidiorē, ac maiore
vi tergendæ præditam. Ibi Theo, Atqui hæc, inquit,
abs te propositam quæstionem iam pridem Aristoteles
explicauit. Etenim mari permixta sunt partes
asperæ atque terrestres, vade ei salugo. Atq; ideo
mare & facilius fert natantes, & onera sustinet: cum
dulcis aqua ob leuitatem & imbecillitatem iis ce-
dat. Ideo aqua dulcis, vt quæ sincera sit, & imper-
mixta, facile in vestes sua tenuitate penetrat, rur-
sumq; persuens magis quàm marina maculas eluit.
Aut est, cur non videatur tibi Aristoteles hoc pro-
babiliter dixisse? Probabiliter sanè, inquam ego, at
non verè. Video enim cinerem quoque, & lapides,
aut iis deficientibus puluerem aquæ iniici, vt cras-
sior fiat. nimirum quod terrestria ob asperitatem ma-
gis valeant ad eluendas sordes: cum aqua per sese
id ob tenuitatem minùs efficere possit. Ergo maris
crassities non * * *
propter acrimoniam. ea enim meatibus referandis
sordes secum auferunt. Omne autem pingue, difficiliter
ter eluitur, & nouum facit. Pingue autem est mare: ideo
idque in causa esse puto, quod aqua eius non bene

eluit. Pinguem verò esse aquam marinam, ipse Aristoteles docuit. nam ipso teste & salibus inest pingue quippiam: & lucernæ melius ardent sale iniecto: & iniecta in flammam aqua marina vnâ exardescit: neq; vlla est alia aqua quæ perinde incendatur. vtrq; mea fert sententia, idcirco etiâ est calidissima. Sed & alia suppeditat ratio. Finis lotionis est exsiccatio, & maximè purû videtur, quod est maximè exsiccatû. oportet autè humorem qui eluat, vnâ cum fordibus abire, sicut veratrû cû vitiosis humoribus quos expurgat. At dulcè aquâ, eò quia leuis est, Sol facile extrahit. falsa in meatib. inhærescens, ob asperitatem difficilius rescicari rē patitur. Nihil dicis, inquit Theo. nā eodem in libro Aristoteles affirmat, qui in mari lauerint, eos celerius siccati si in Sole steterint, quàm qui in dulci aqua. Dicit verò, inquam ego, sed existimabâ te Homero potius crediturum, qui contrariam sententiam pronunciat. Nam apud hunc Ulixis à naufragio Nausicæ occurrens

Odyss. 137.
ac 218.

*Terribilis iussu, salæ sædatus aquæ vi:
ancillis eius hæc dicit,*

Vos hinc auferte ancillæ, mibi dum salis acrem

Abluero de corpore aquam. —

cûmque in fluuium descendisset,

A capite extersit spumam maris. —

Et verò ingeniosissimè poëta sensit quid hac in re eveniat. Qui enim è mari emergût, ij si in Sole stent, tenuissimum & leuissimum humoris quod est, à calore dissipatur: quod autem falsum est & asperum, id relictum inhæret corporibus, falsugo quædâ concreta: donec potabili ac dulci eluatur aqua.

QVÆSTIO DECIMA.

*Quare Athenis chorus Acantidis, (sive Aiace) tribus
nunquam vltimo loco ponatur.*

*C*Um celebraremus Serapionis victoriâ, qui choro Leontidis tribus vicerat, quem ipse instruxisset,

xisset, exceptis conuiuio nobis, vt qui in ciuitatem tribumq; illam essemus adsciti, accommodata præsentī ambitioni disputatio incidit. Fuerat enim certatum acerrima contentione, splendide ac magnifice præmia disponente Philopappo, Imperatore autem omnibus tribubus ex æquo sumtus præbente. Is Philopappus tum fortè vnâ in conuiuio adfuit, de rebus antiquis quædam narrans, quædâ inaudiens, non minùs humanitatis causâ, quàm ob discendi studium. Proposuit autem tunc Marcus grammaticus tale quidpiam de quo dispiceretur. Neanthem Cyzicenu in iis quæ perscripssisset de fabulosis vrbium asserere, hunc Acantidi tribui honorem eximium habitum fuisse, vt nunquam choro ipsius vltimus locus assignaretur. * igitur dicebat * historix * Quod si id genuinum non est, proposita si in medium omnibus causâ indagatio. Hæc cû Milo socius dixisset, Quid si mendacium istuc est? Philopappus, Nihil (inquit) mali est si ob studiû cognoscendi nobis idem eveniat, quod sapienti illi Democrito. is enim cû fortè ficum ederet, saporque mel referre videretur, quæsiuit è famula, vnde emisset. cûmque ea hortum quendam nominasset, eò iussit se (nam de mensa illico surrexerat) adduci, sibiq; locum monstrari. mirante muliercula, & quid sibi vellet interrogante: Oportet, inquit, me causam dulcedinis invenire, quod fiet loco à me conspecto. tum subridens illa, Adhæde, ait, mensæ. ipsa enim, imprudens in vase quod melle imbutum fuerat, ficus posueram. tum philosophus indignabundus, Enecasti me, inquit. & tamen meditabor, causamque inquiram, quòd dulcedo ficui à natura est attributa. Nos quoque itidem Neanthi leuitatem in rebus nonnullis non vsurpabimus pro subterfugiendi disputationem occasione. nam, vt nihil vtile aliud, saltem exercitationis copiam ista præbebit. Ex eo vniuersi ad laudandam illam tribum sese dederunt, con-

*Præfiguntur
Aeschylus tria
gœdii.*

quistis quæcunque ad gloriam ei parandam viderentur conducere. Venit enim in mediū Marathon, pagus seu curia illius tribus: & Harmodius Aeantibus adscriptus fuit, qui curia scilicet Aphidnæus fuisset. Glaucias autem orator in acie quoque apud Marathonem cornu dextrum huic tribui fuisse datum ex elegiis Aeschyli (quas ille, qui magna cū gloria illud prælium obiisset, postea solo verso conscripsit) demonstrabat. quin & Callimachum polemarchum arguebat ex ea fuisse tribu: qui & præclarissime sese gessit, & post Miltiadem, cui suffragatus erat, maxime autor illius fuit pugnae. His à Glaucia dictis ego id adieci, Decretum etiam, cuius vi Athenienses in prælium eduxit Miltiades, factum fuisse prærogatiuam tenente Aeantide tribu: & Plataica pugna maxime nobilem fuisse eiusdem tribus virtutem. itaque etiam eandem tribum sacrificium Sphragitidibus nymphis oraculo Delphico præceptum pro victoria gratias agendi causa, in Cithæronem adduxisse, hostiam & reliqua præbente ciuitate. Sed vides, aiebam etiam reliquis tribubus multa esse eximia, mea præcipue: nam Leontidem me dicere intelligitis, quæ gloria nulli concedit. Proinde considerate, an non hoc sit probabilius, id ad demulcendam deliniendamque Aiæcis, à qua Aeantidi tribui nomen est, iracundiam esse institutum. Non enim facile patitur Telamonis F. se posteriore loco haberi, sed ob iram & contendendi studiū paratus est quidvis in quosvis conari. Is ergo ne difficilis & implacabilis esset, visum fuit quod ei posthabito molestissimum erat futurum præcauere, & ita rem temperare, vt tribus ipsius nunquam vltimo loco poneretur.

PLV-

PLVTARCHI
Symposiacôn, id est Cōviualium disputationum liber secundus.

QVAESTIO PRIMA.

Quæ nam sint quæstiones, qui sales conuiuio de sententia Xenophontis magis minúsque convenientes.

HORVM quæ ad cœnas & conuiuia apparantur, Sossi Senecio, quædam necessarium habet ordinem, vt vinum, cibi, opsonia ac stragulae nimirum vestes & mensæ: alia voluptatis gratia sunt introducta, vltimo nullo, vt auditiones, spectacula, scurræ: quibus vt præsentibus delectantur conuiuæ, ita absentibus citra molestiam carent, neque conuiuium eo nomine tanquam minus perfectum culpât. Ita etiam sermonum alij à moderatis hominibus ad vsum conuiuio rum adhibentur: alios admittunt considerationem probabilem habentes & loco magis quàm fistula aut barbitum convenientes. quorum exempla admixta etiâ præcedens liber habet. prioris generis, An philosophandum sit inter pocula, An loca assignare conuiuiis rex, aut accumbere suo vnumquenq; arbitrato sinere debeat * talia: posterioris, Cur amatores ad poeticam sint proclues, De tribu Aeantide. Horum ego illa voco ad conuiuium pertinentia, hæc communi nomine conuiualia. sunt autem conscripta promiscuè, non distinctè, sed vt memoria suggerebat. Neque debet mirum videri lectoribus, si hæc tibi inscribentes, quædam prædictorū ex tuis

m m m ij

colloquiis conduximus. nam si disciplina recordationem non faciat, tamen hæc sæpe in idem concurrunt. Cum autem in singulos libros quæstiones sint decem à nobis collocatæ, hoc in libro ea prima est, quam nobis Xenophon Socraticus quodammodo ⁵ suggessit. At enim Gobryam à Cyro cæna exceptum cum alios Persarum mores fuisse admiratum, tum quod talia invicem interrogabant, qualia interrogari quàm non interrogari erat iucundiùs: & talibus impetebant se mutuo falsè dictis, quib. impeti quàm non impeti erat suavius. Nam si nonnulli laudando offendunt: cur non summam admirationem mereatur illorum faceta calliditas, quorum etiam sales voluptati essent iis in quos depromebantur. Excipiens ergo Patris nos *, Quàm vellem, aiebat, audire istæ interrogationes cuius generis ac modi essent. Non enim exigua mihi pars dexteritatis in consuefcendo est accurata scientia & observatio interrogandi ac iocandi. Magna, inquam tum ego. Sed vide an non ipse Xenophon id genus in Socratico & Perficis demonstraverit conviviis. Si tamen videtur, ut ipsi quoque conemur eam ratione ostendere, primum arbitror iucundum esse de his interrogari rebus, de quibus in promptu sit responsum: hoc est, quarum peritus sit qui interrogatur. Nam ²⁵ de ignotis interrogati cum non habet quod respondeant, ægrè ferunt: tanquam id postulati quod dare non possint. aut demonstrationes argumentaque proferentes parum firma, perturbantur & hærent. Quod si responsio non modò facilis sit, sed etiam ³⁰ subtilis, id respondentem iam voluptatem adfert. Fit autem, cum de iis interrogantur quæ ipsis nota plerique ignorant, ut de astrologicis aut dialecticis. Nam non agens tantum, aut dies exigens in re aliqua, sed etiam differens ³⁵

Vbi ipse seipso præstet arte plurimum,
læticia perfunditur, gaudetque se interrogari iis de rebus,

rebus, quas se habere cognitæ nesciri nō vult. Hinc fit, ut qui peregrinati, ac multas pervagati sunt longinquas regiones, morésq; & instituta barbarorum inspexerūt, & mare nauigauerūt exterū, de iis rebus ⁵ se interrogari gaudeant, lubentérq; narrent, & depingant sinus atque loca: existimantes ita se laborum suorum gratiam quandam & solamen reportare. Omnino autem quæ nemine interrogante ipsi vltro narrare solemus, de iis quæri è nobis gaudemus: ¹⁰ quod videmur iis gratificari, quibus alioqui eramus nostra narratione obturbaturi. Id genus morbi maxime in iis existit, qui cōplures nauigationes confecerunt. Qui magis sunt sciti, interrogari audent de iis rebus, quas ipsi cum præclare gesserint, edifferere præsentibus verentur atque abstinent. Probè igitur Nestor, qui cognitam haberet Ulixis ambitionem, ita hominem compellat:

Inclyte dic age maxima Achivum gloria Vhisses,

Iliad. n. 544.

Quæcepistis equos ratione hos.—

²⁰ Molesti enim sunt qui seipsos laudant, suosque prosperos successus recēsent, nisi quis præsentium * coacti dicant * itaque interrogantur * de legationibus & administrata republica * si quid magnum & splendidum confecerint. Ergo minimè de his, ²⁵ utpote invidi & maligni interrogant. Sed averfantur hæc, & locum narrationi non concedunt, neque volunt ansam sermoni præbere, qui dicentem ornet: neque in gratiam responsuri querere de iis, quæ eorum inimicos & malevolos sentit audire nolle. At ³⁰ verò Uliisses hæc ad Alcinoûm:

Induxti mentem nostros audire dolores

Narrantis, gemitusq; graves audere loquentis.

Odyss. 1. 12.

Et ad chorum Oedipus:

Colon.

³⁵ *Graue est reconditum, hospes mi, pridem malum*
Reuocare in memoriam.

Sed Euripides contrà:

m m m iij

Suauid' est laborum præteritorum memoria,
* non adhuc oberrantibus nouas adferunt. Cauenda enim sunt interrogationes de calamitatibus. Agrogro quippe animo narrant damnationes sui, aut liberum mortis, aut parum felices terra marique negociationes. Contra si quæras quomodo ad tribunal causa steterint, aut à rege compellati fuerint, aut aliis in tempestatem prædonisve illapsis periculum ipsi subterfugerint, pergratum feceris si id sæpiuscule facias: & re ipsa ministerio sermones quodammo-
do fruentes, expleri iis narrandis atque commemorandis non possunt. Gaudent etiam interrogati de laetis amicorum successibus, de filiorum profectibus in studio litterarum, in agendis causis, in amiciciis regum. Lubentius etiam & alacrius narrant interrogati inimicorum & malevolorum dedecora, damna, ac damnationes convictorum sceleris, & in res aduersas delapso: quod facere vltro cauent, ne videantur alienis malis gaudere. Iucundius etiam est venatori, si de canibus percussere, aut certaminum studiosum de gymniciis ludis, vel amatorem de formosis. religiosus & sacrificandi studiosus narrare sollet somnia, & quas res oraculi, ominis, victimæ adiumento, deorumve propicia voluntate prosperè peregerit. Senes, etiam si narratio omnino nihil ad rem factura sit, tamen delectant qui ex ipsis aliquid quærunt, gratiamque ineunt eorum dicendi voluntate exitanda.

Odys. 248

Dic mihi Nelide uerum clarissime Nestor,
Qua periisse scias ingentem Agemnona morte?
Tunc Menelaus ubi fuit? Argos Achaicum an illum
Illo non tenuit tum tempore?

simul de multis rebus interrogat, & occasiones varia differendi suggerit. secus quam nonnulli, qui necessitate circumscribentes, & in arctum responsa cogentes, suauissima senes oblectatione defraudant.
Vni-

Vniuersè autem qui voluptatem malunt quam molestiam asferre, huiusmodi proponunt quaestiones, quarum responsis non vituperatio, sed laus: non odium aut inuidia, sed benevolentia & gratia auditorum committitur. Atque hæc quidem de interrogationibus. Salibus autem qui nequit cautè, artificiosè, ac tempestiue uti, omnino iis abstineat censeo. Sicut enim in lubrico loco etià si subvertunt, qui tantum in transcurso cursu attingunt: ita in vino quævis oratio non satis commoda occasionem nobis peccandi præbet. Est, cum salibus magis quam cõviciis exagitamur. cum hæc ab ira incòsultò proficisci sæpe videamus: illos non à necessitate, sed studio cõtumeliæ & malignitate. & in vniuersum differere * magis quam nugantibus succensemus * Quod autè omnino * aderit. * sales, cõvicium autem * esse, & factum de diti opera atque cum apparatu. Qui enim falsamentarium te appellet, is palàm cõvicium facit. qui dicat, Meminimus te cubito nares emigere, falsè punit. Et Cicero ad Octavianum, qui ex Africa oriundus videbatur, orante ipso dicentem se non audire, Atque, aiebat, aurem habes perforatam. Et Melanthius cum à comico poëta derideretur, dicebat: reddis mihi symbolum non debitum. Magis autem sales seu dictoria (Græcum scommata sic explicemus) mordent, quod instar hamatorum telorum diutius inhaerent. molestaque est morsis oblectatio elegantiae grata audientibus. nam voluptatem ex dicto capientes, credere * vituperare dicenti * enim est * peccati præ- * scommata est autore Theophrasto. Itaque auditor à se id quod deerat suspicioni addicit, tanquam sciens & credens. Qui enim ridet & delectatur dicto Theocriti ad quendam qui furari vestes videbatur, & ex ipso quærebat iræne ad cœnā, dicentis: iturum se, sed ibi etiam dormiturum: is confirmanti crimen similis est. Itaque in tempestiua iaciens dictoria etiam præsentis malignitatis quodam conta-

*De false dictoria
Ejus Macr. 7.
Sat. 3.*

II. discip.
Cyr.

gio inficit, tanquam gaudentes aliorum contumeliis. Enimvero preclara illa Lacedæmone inter alias hæc fuit disciplina, falsè dictis alios impetere citra molestiā, & equo animo disteria ferre. nā si quis iniquus ferret, alter statim mordendi finem faciebat. Quomodo itaq; non sit difficile disterium invenire gratum ei qui incessitur: quādo etiam citra molestiam falsè dicto impetere, haud vulgaris est peritiā & dexteritatis. Verum enimvero primum ea mihi videtur disteria, quæ fontibus molestiam adferunt, voluptatem aliquam adferre & grata esse iis qui procul à culpa & crimine absunt. Ut cum Xenophon per iocum introducit turpissimum hirsutissimumque illum, pro amasio Sambaule vexatum. Et cum Quintus noster in morbo diceret, manus sibi esse frigidās, Aufidius Modestus: atqui, inquit calidas eas ē provincia reportauisti. hoc enim Quinto sanè risum mouit, & oblectationi fuit: proconsuli autem furi opprobrium fuisset & conviciū. Itaque etiam Critobulum formosissimum Socrates ad certamen pulcritudinis provocans, iocabatur, non subsannabat. itēque Socratem Alcibiades falsè notabat de rivalitate propter Agathonem. Reges quoque delectantur iis quæ in ipsos tanquam pauperes & priuatos dicuntur. ut cum disterio impetitus à Philippo mentis affecla dixit, An non ego te alo? Quippe mala quæ non adsunt obiicentes, interim arguunt bona quæ adsunt. Oportet autem certò & constanter boni aliquid adesse: alioqui id quod dicitur, ambiguam & controversam habebit significationem. Nam qui prædiuiti minetur se creditores eius ipsi immisurum, aut abstemium vel temperantem ebrium esse ac per vinum peccare dicat, vel liberali ac magnifico sordidi & cuminifectoris nomen imponat, aut in patrociniis ac gerenda repub. magnum in foro se reum peracturum iactet: ridendi materiam atque hilaritatis præberit.

rit. Ita Cyrus amicos ad earum provocans certamina rerum, in quibus inferior erat, comis fuit atque graciosus. Ismenias cum tibiis caneret ad sacrificiū, neque litaretur, qui conduxerat tibiis ei ademit, atque ipse ridiculè cecinit: cumque id corona repræhenderet, Diuinitus, inquit, est canere gratosè. ibi subridens Ismenias, Immo, ait, me canente dii oblectati moram prodixerunt: tu autem ut missos ipsos faceres, propere sacrificium acceperunt. Porro qui bonas res per iocum nominibus probrosis adficiūt, id si accuratè agant, magis delectant quàm qui aperte laudant. sicut magis etiam mordent, qui honestis nominibus in conviciando utuntur: ut qui improbos Aristidæ, timidos Achillis nomine appellant. sic & Oedipus apud Sophoclem:

Huius fidelis amicus ab initio Creon.

Huic simulationi ab altera parte respondet ea quæ in laudando versatur. Hac usus Socrates, Antisthenes in conciliandis hominum studiis & amore solertiam, lenocinium & cōductionem appellabat. Cratetem autem philosophum, qui in omnes intrans domos amanter & honorificè excipiebatur, Ostiāpertorem vocabant. Elegans disterium etiam sit, cum vituperationi gratiarum actio adiicitur. sic Diogenes de Antisthene dicebat:

*Mibi qui caput uelauit, & uī perpulit
Mendicus essem uti, atq; extorris ædibus.*

Et Laco gymnasijs præfecto qui ligna non fumantia præbuerat, id se vitio dare simulans, Horum causa, inquit, apud vos non licuit lacrymare. Sic ille, qui conuiuium quotidie præbentem plagiarium vocabat & tyrannum, per quem tot annis suam non vidisset mensam. & qui factus ē paupere diues à rege, per insidias sibi aiebat ocium & somnum esse erepta. Et si quis in uersione usus incuset Aeschylī Caberos, quod aceto carituri essent domum fabricati: quod i-

psi erant per iocum minati. Hæc enim magis tangūt, acriorēque habent gratiam, ita vt non offendant, neque lædant eos qui laudantur. Oportet autem cum qui concinnē vti volet dicteris, vitij & studij inter se discrimen habere cognitum. aliud enim sunt avaricia & contendendi cupiditas, aliud musica & venationis studium. quorum illa sibi obiici homines indignē ferunt, hæc gaudent. Itaque non inueniūt Demosthenes Mitylenæus, cū cantilenis & citharæ dediti cuiusdam fores pulsasset, isque aperuisset, & ingredi iussisset, Faciam ait, si prius citharam ligaueris. Inueniūt parasitus Lysimachi, qui cū ei rex scorpium ligneum vesti iniecisset, perterritus profiliuit: cūque ludum sensisset, Te quoque, inquit, rex, volo perterrefacere, da mihi talentum. Sunt etiam talia discrimina eorum quæ corporibus accidunt. nam aduicus aut compressus nasus si obiiciatur, ridere solent. Et Philippus Casandri F. non indignatus est, cū ei dixisset Theophrastus: miror oculos tuos non canere, fistula narium ipsos subeunte. Et Cyrus eum qui aduico esset naso, iussit sic enim quadraturum. Aegrē autem ferunt, si oris aut nasi tetrum fœtorem exprobres. Rursus caluicie non curant notationem, oculi defectum iniquissimē audiunt sibi exprobari. Antigonus quidem ipse in oculum amissum iocabatur. & aliquando oblato edito quod magnis erat perscriptum litteris: Vel cæcus, aiebat, hæc legere possit, Theocritum autem Chium interfecit. quod cū ei pollicerentur amici, fore omnia ipsius salua, vbi ante oculos regis peruenisset: responderat, Omnem ergo sibi salutis spem esse ademtam. Leo Byzantius cū ei Pasiades dixisset, Lippitudinis contagio mihi abs te accidit: Imbecillitatem, aiebat, corporis mihi exprobras, non animadvertens filium tuum Nemesein (quæ vindictæ dicitur dea) in tergo gestantem. gibbosum autem filium habebat Pasiades. Hoc vitij etiā Archippus Athen-

theniēsis populi cōsiliarius iniquo animo passus est sibi à Melanthio obiici: qui eum non procurare, sed procurare pro republica dicebat. Sunt qui ista moderate & leni animo sustineāt. vt amicus Antigoni cū poposcisset talentum, neque impetrasset: satelites sibi dari petiit, ne per insidias talētū sibi, quod in humeris portare iussus esset, eriperetur. Ita ad externa ista alij aliter adfecti sunt, estque magna animorum inæqualitas. Epaminondas cum collegis reipub. principibus conuiuans, acetum postremo bibebat. interrogatūque an hoc ad valetudinem conducere, Respondit se hoc ignorare, scire autem facere hoc ad recordationem rationis victus quam domi teneret. Proinde oportet ingeniis eorum quibus cū agimus & moribus consideratis iocos vsurpare, idque eniti, vt absque molestia & cum gratia colloquamur. Amor autem cū alijs, tum maxime in dicteris summam habet varietatem, quæ alijs molesta accidunt, alijs grata. cæterum hæc obseruandum est tempus & locus. Sicut enim ignem initi d restinguit spiritus, ob illius imbecillitatem: autem autem nutrit atque roborat. sic nascens adhuc amor & latens, succenset iis qui ipsum detegunt: vbi eluxit & manifestatus est, alitur scommatibus, iisque quasi inflatus arridet. Gratissimum est amantibus, si amatis presentibus eis per iocum ipsum amare obiiciatur, aliud nihil. Tum si vxores suas diligunt, aut adolescentulos ingenuos, omnino exsultant, eoque sibi applaudunt, quod amor eorum ipsis faciet obiicitur. Atque hæc de causa Arcefilaus, cū quidam in schola amori deditus hæc proposuisset questionem, Videtur mihi nulla res aliam rem tangere: atqui, inquit, tu hunc tangis, demonstrans formosum quendam ephebum qui ponē adsidebat. Quin & eorum qui interfunt ducenda est ratio. Nam quæ inter familiares & amicos audientes ridemus: ea si nobis dicatur vxore presente, aut patre, aut precepto-

re, indignamur. nisi fortè aliquid proferatur, quod
ij quoque gratum habeant. Verbi gratia, si quis a-
liquem philosopho præsente incesat cauillo, quòd
absque calceis incedat, aut noctu scribat: vel patre
audiente parsimoniam: vxoris apud aures, quòd a-
lios non amet, ei soli obnoxius sit atque seruiat. Sic
Tigranes Cyro interroganti, Quid vxor tua aget,
cùm te inter calones haberi audiet? respondit: non
audiet, sed coràm videbit. Ipsa etiam communica-
tio eorum quæ obijciuntur, diſteria facit tolerabi-
lora vtunque. vt cùm in paupertatem pauper, in
ignobilitatem ignobilis, in amorem amator aliquid
iacit. non enim per contumeliam, sed ioco videtur
dici, quod à simili dicitur. alioquin irritat & mole-
stiam adfert. Fuit quidam imperatoris libertus, re-
cens ditatus. is vnà in conuiuio discumbentibus phi-
losophis aliquanto proteruius & petulantiùs insul-
tans, quæsiuit, Quànam de causa è fabis albis nigris-
que, tamen pallida fieret puls: vicissim ex eo quæres
Aridices, qui albis & non albis loris tamen puniceæ
vibices incuterentur: fecit vt homo graui dolore i-
ctus è conuiuio discederet. Amphias autem Tarsen-
sis, qui hortulano patre editus putabatur, cùm præ-
fecti amico obiiceret, quòd nullis esset natalibus: ista
tim hæc subiecit: atqui & nos ex iisdem nati sumus
feminibus. fecit eo dicto, vt cooriretur risus. Scitè
etiam psaltes quidam Philippi serò perceptam disci-
plinam curiositatèque inhibuit. nam cùm rex eum
repræhendere de quibusdam modis & harmoniis
vellet: Absit verò, aiebat, ô rex, vt tam malè tecum
agatur, isthæc vt meliùs me noris. dum enim vide-
batur seipsum mordere, regem citra molestiam casti-
gauit. Ideò etiam comicorum nonnulli dum seipsos
quoque insectantur, acerbiter suam videntur de-
minuere. vt Aristophanes in caluiciè, & Agathonis
* lipsin. Cratinus quoq; Pytinam fabulam docuit.
Id etiam diligenter est curandum, vt diſterium ob-
ter

ter & subito ad interrogationem iocumve alterius
alicuius aptetur, non longè repetitum & adſcitum
cum apparatu videatur. Nam sicut iras & pugnas
in conuiuiis obortas faciliùs ferunt: si verò extrin-
secus superveniens aliquis turbas det vel convicia
ingerat, eum pro inimico & odio habent. ita venia
datur libertati ac dicacitati, si è re præsenti simplici-
ter & absque fastidio nascatur. Si verò nihil ad ser-
monem præsente faciat, sed alienum sit, simile est
inſidijs & contumeliæ scomma. quale illud Timage-
nis ad maritum mulieris vomere solentis:

Καὶ οὐκ οὐκ ὁρᾷς τὴν δὴ μῦθον ἀδύγῃ.

cùm poëta dixisset τὴν δὴ μῦθον. & ad Athenodorum *
philosophum, an Musica ad amorem prolis faceret.
Quod enim intempestium est, & ad institutum non
facit, id malevolentia & contumeliæ speciem gerit.
ac talia qui admittunt, ij ob orationem, rem leuiſ-
simam (vt ait Plato) grauissimam luunt pœnam. Qui
autem opportunitatem norunt & obseruant, ij Pla-
toni testimonium ferunt, qui dextrè eruditi atque
instituti opus esse ait, eleganter & gratiosè iocari.

QVÆSTIO SECYNDÆ.

Cur voraciores simus circa finem autumnii.

25 **E**LEVSINE secundum mysteria, vigente tum ma-
ximè solenni cœtu, conuiuium apud Glauciam
rhetorem agitabamus. Ibi cùm cœnandi finem alij
fecissent, frater Xenocles more suo fratrem nostrum
30 Lampriam scommate ob voracitatem Bœoticam im-
petiuit. Ego ipsi Epicuri verbis Xenoclem ultus.
Non enim, aiebam, mi homo, omnes finem volupta-
tis extremumquè faciunt priuationem omnis dolo-
ris. Lampriæ autem, qui Peripatum & Lyceum hor-
35 to Epicuri præfert, necesse est Aristoteli testimoni-
um perhibere. Is verò vnumquenque seipso eda-
ciorem esse circa extremum autumnum asserit: cau-

famque rei adponit, quam ego non memini. Bene est, inquit Glaucias: ipsi enim absoluta coena eam quæremus. Remotis mensis Glaucias & Xenocles diuersas autumnæ causas imputauerunt. ille, quod aluum subducens vacuando corpore subinde novos creare appetitus, hic, quod maturi plerique fructus acrimonia quadam & vi vellicandi præditi, stomachum quouis opsonio atque condimento magis ad cibi appetitionem provocarent. quando etiam qui inedia laborant, pomo aliquo gustato concupiscen-
tiam cibi recuperant. Lamprias autem dixit, innatū nobis calorem, quo alimur, per æstatem dispersum, imbecilliores esse & rarum. eum autem sub autumnæ exitum colligi, ac viribus augeri, intus occultatū ob frigus circumdatū & defationem corporis. Ego, ne asymbolus interfuisse disputationi viderer, dixi, Aestate nos magis siticulosos esse, plūsque humoris sumere ob æstum. hoc autem tempore naturam in mutatione more suo contrarium quarentem, nos magis famelicos reddere, alimentūq; siccum temperiei corporis reddere. Sed & cibos non planè causa huius rei vacare. nam quæ è nouis & recentibus sunt fructibus, non mazæ modò, legumina, panes, triticum, sed & carnes animalium ipso hoc anno natorum quæ eduntur, succis à veteribus differre, magisque allicere vespcentes solent.

QVÆSTIO TERTIA.

Gallina priusne fuerit, an ouum.

Cum aliquantum temporis somniis monitus ouo
rum esu abstinuissem, amici periculum fecerunt
an ne corde quidem vescerer. quo cum me vesci aliquoties vidissent, in eam venerunt suspicionem, me
Orphicis aut Pythagoricis obnoxium statutis, quo
modo nonnulli cor & cerebrum vt ortus principia,
ita oua eandem ob causam abominari. & Alexander
Epicureus risus causa protulit versum,

Sine

Sine fabam comedas: caput aut genitoris, idem fit:

quasi oua inuissent Pythagorici illo versu, dum fabas cyamos à fetu dictas nominat: & sentirent perinde esse vesci ouis, atque animalibus quæ oua gignunt. iam causæ defensio erat quàm ipsa causa futura absurdior, si homini Epicureo somnium proposuissem. itaque illam opinionem per iocum ab Alexandro prolatam non repudiaui. erat enim homo elegans, & sic satis litterarum studiosus. Ex illo igitur perplexam is quæstionem illam, & multum disputatoribus facessentem negocij in medium protraxit de ouo & gallina, vtrum horum prius exstiterit. Ac Sylla quidē sodalis noster, fatus nos parua quæstione tanquam instrumento ingentem & grauem de origine mundi quæstionem subruere, finem fecit dicē. Cum autem Alexander quæstionem derideret, vt quæ nihil ad rem eam faceret: Firmus ad finis meus, Ergo, inquit, in præsentia mihi atomis vttere. Nam si exilia debent esse magnorum principia, idque ponē dum est, par est ouum gallina prius fuisse. est enim ouum, vt in rebus sensilibus, simplex, magis varia & ex pluribus mixta gallina. Vniuersæ autem principium reliquis est prius: semen verò principium est, ouum semine amplius, animali minus est. Vt enim profectus medium est inter indolis bonitatem & virtutem: sic ouum profectus quidam est naturæ à semine ad animatum corpus proficiscentis. Ad hæc, sicut in animali aiunt primū nasci arterias & venas: ita rationi consentaneum est ouum animali prius exstitisse, vt quod contineat in contento. Nā & artes initio rudia fingunt & informia opera, postmodò singula suis formis cōcinnantes. quare etiam Polyclethus fictor dixit, Opus tunc esse difficilimū, cum ad vnguem exigitur lutum. Itaque etiam probabile est cum natura initio sensim moueret materiem, hanc segnius obtemperantem informia indefinitaque produxisse rudimenta, cuius modi est

ouum: deinde his conformatis & effectis animal esse absolutum. Vt verò primum nascitur eruca, deinde siccitate concrescens, tandem rumpitur, atque è se aliud alatum animal exhibet, quod psÿche dicitur, papilionis genus quoddam: ita hic ouum prius existit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatione necesse est prius re mutata esse id, è quo mutatur. Considera enim scinipes & terenides in arboribus & lignis innasce, humoris putrefactione aut coctione. quibus nemo negauerit priorè natura esse vim generandi. Nam materia aduersum ea quæ nascuntur rationem habet matris, vt ait Plato, & nutricis. materia autem omne id est, ex quo constituitur id quod nascitur. Supra hæc iam (aiebat ridens)

Cantabo gnaris — Orphicam & sacram orationem, quæ non gallina modò antiquius ouum facit, sed ei omnium in vniuersum rerum principem ortum adscribit. Ac de reliquis quidem, quæ plus habent mysterij, fauebo linguæ, vt cum Herodoto loquar. Cùm autem varias animalium formas contineat mundus, nullum ferè genus expers est originis ex ouo. sed & volucra gignit, & natantia innumera, & terrestria vt lacertas, & in aqua terraq; degentia vt crocodilos, & bipeda vt gallinā, & pedib. carentia vt serpentes, & multis pedibus prædita vt locustam. Ideò haud abs re ouum in orgiis Bacchicis consecratum est, vt exemplum omnia gignentis & in se continentis. Hæc vbi Firmus disseruit, Senecio: Atqui, inquit, eorum quæ tu protulisti exemplorum vltimum primo loco tibi refragatur. imprudensque adeò Firme mundum loco eius quæ in proverbio est ianuæ contra teipsum aperuisti. Mundus enim primò omnium existit, vtpote perfectissimus. Quippe rationi congruit perfectum imperfecto prius esse natura, vt mutilato integrum, parte totum. Nihil enim rationem partis habet, respectu eius quod ortum non sit. vnde nemo dicit hominem

hominem seminis esse, aut oui gallinam: sed contra ouum gallinæ, semen hominis dicimus, quòd ista ex his sint, inq; iis nascantur, ortumq; deinde suam naturæ tanquam debitum reddat. deest enim iis quod ipsoꝝ naturæ est proprium: itaq; à natura habet, vt aliquid simile eius vnde excreta sunt efficere velint: & seminis rationem definiunt, genituram ortu indigentem. nihil autem eo indiget, quod non sit neque exstiterit. Oua autem planissimè videmus naturam habere cuiusdam in animali concretionis & coitionis, quæ talib. instrumētis & vasis indigeat. Hinc est, quòd nullum ouum è terra editum memoratur: atq; Tyndareum de cœlo delapsum poëtæ fabulantur. Animalia autem perfecta & integra hodièq; terra parit: mures in Aegypto, passim serpentes & ranas & cicadas, extrinsecus alio principio, aliq; vi accidente. in Sicilia sub seruile bellum, cùm sanguinis multum, & insepulta cadauera computruissent in terra, copia bruchorum erupit, qui per totam dispersi insulam frumentum corruerunt. Hæc ergo è terra nascuntur & aluntur, eaq;ue genitabilia facit cibi abvndans excrementum: vnde voluptatis gratia vnum cum altero coit animal, ac corpus miscet, indeq; alia oua, alia viuos edunt partu fetus. eòq; maxime liquet animalia è tellure orta primum, iam porò alio modo & invicem coeundo subolem propagare. Deniq; tota hæc quæstio talis est, ac si interrogares an fuerit matrix ante mulierem. Sicut enim matrix ad ouum, ita se rursus ouum habet ad pullum, qui in eo conceptus ad partum reservatur. vt nihil iam differat dispiciens quomodo gallinæ ante oua fuerint, ab eo qui inquirat quomodo mares & semina exstiterint priusquam penes exstarent & vuluæ. Et verò plerq; partium vnà cum totis subsistunt, facultates partibus inhaerent, actiones facultatibus comitantur, effecta actionibus. effectum autem facultatis progneradi partium ad hoc destinatarum

est semen & ouum. vt omnino necesse sit hæc totius
ortum tempore subsequi. Sed & hoc perpende, an
non sicut concoctio alimenti nulla fieri potest non-
dum nato animali: ita ne semen quidem possit, aut
ouum. etenim hæc concoctionib. quibusdam & mu-
tationibus confici apparet: neq; fieri villo modo po-
test, vt alimenti abundantiam natura nondum nato
animali habeat. Cæterum semen utrunq; principij
naturam sibi vindicat, ouū obtinere principij ratio-
nem non potest. non enim primum subsistit, neq; to-
tius obtinet naturam, cum sit imperfectum. Itaque
absque principio animal nasci nō dicimus: sed prin-
cipium viuī fetus edendi esse, à qua primum mate-
ries mutata fuerit vi, temperiem quandam & mixtio-
nem indente fetificam. Ouū porro itidem vt sangui-
nem & lac, esse ex eorum numero quæ post nutritio-
nem & concoctionem supernascuntur. Nunquam
enim visum est ouum, quod è cœno esset concre-
tum: sed in solo animali coit atque nascitur. At e-
nim innumera animalia in cœno nascuntur. Et quid
de aliis dicam? tam multis captis anguillis, nemo
vnquam vidit genitale semē aut ouum anguillæ. sed
etiam si quis omnem exhauriat aquam, omnem li-
mum, nihilominus aqua in locum istum denuò cō-
fluente anguillæ nascuntur. Necesse verò est id po-
sterius nasci, quod ad sui ortum alio indiget: prius
id exsistere, quod nasci absque alterius potest admi-
niculo. De hoc enim prima est quæstio * nam &
nunc nidos conficiunt aues priusquam oua ponant,
& mulieres cunabula antequam pariant. non tamen
aibus nidos, cunas infantibus priores dixeris. Non
enim terra, inquit Plato, mulierem, sed mulier terrā
imitatur, & alia feminei sexus. Proinde probabile
est primum ortum ex terra temporis perfectione
absolutum fuisse, nihilq; indigentem huiusmodi in-
strumentis, receptaculis & vasis, qualia nunc ob im-
becillitatē natura parat atq; machinatur parientib.

Quæ.

An lucta sit certaminum vetustissimum.

SOSICLEM Coronensem, qui Pythia vicerat præ-
latus reliquis poëtis, nos gratulatorio ob victoriā
conuiuio excepimus. Cum autem instaret certamen
gymnicum, plurimus fuit sermo de luctatoribus: nā
multi ac nobiles aduenerant. Aderat tum Lyfima-
chus, vnus de Amphictyonum procuratoribus. Is a-
iebat nuper se grammaticum audiuisse, qui luctā o-
mnium certaminum esse antiquissimum pronuncia-
ret, idq; ipsius vocabuli testimonio confirmaret. Sō-
lere enim recentiores plerunq; res nominibus illis
affici, quæ essent antiquiorum: quomodo etiā à
lyra ad tibiā essent contentionis & pulsationis ver-
ba translata. Locum porro vbi omnes athletæ exer-
cerentur, palæstram appellari, à pale, id est lucta no-
men primò adeptum, quod deinde etiam recens in-
uentis accommodatum fuerit. Id sanè, inquam ego, te-
stimonium est parum firmum. nam palæstra à pale di-
cta fuit, nō quòd lucta antiquissimū de certaminib.
esset: sed quòd ex omnib. certaminum formis ea so-
la luto, puluere ac ceromate indiget. Nam neq; cur-
sum, neq; pugillationē in palæstra elaborant: sed so-
lius luctæ & pancratij sunt volutationes istæ. liquet
enim pancratij ē lucta & pugillatione esse compo-
situm. Alioquin etiā rationi qui sit conueniens, lu-
ctā q̄ certaminū est artificiosissimū & versutissimū,
simul etiam veterrimū haberet. Id nimirū vsus vitæ ne-
cessarij primò proferūt, quod simplicissimū & artis
expers, vi magis quam artificio conficiatur. Hæc me
locuto, Sosicles: Rectè, inquit, dicis. tuòq; dicto fi-
dē cōciliabo ē nominis significatione. pale enim mi-
hi videtur dicta à verbo paleuan, quod dolo & frau-
de deicere notat. Mihi verò, inquit Philinus, à pal-
mo, qui palæstra Græcis est, pale nomen habere vide-
tur. hæc enim maximè manū parte agunt luctantes,

n n n ij

vt pugno pugiles: vnde & nominum est diuersitas. Quinetiam cum poëtis sit palynan humidū aliquid corpori inspergere & applicare, & maxime luctatores videamus hoc facere, inde licebit vocabuli originōrepetere. Hoc quoq; aiebat, vide, an nō à pelas, quod propē significat, rectius palen deducamus. nā cursorib. cum hoc sit propositū, quā lōgissimē aveli & distare invicem: pugilibus ne admodum quidē cupientibus arbitri certaminū permittant vt se mutuo complectantur: solos luctatores videmus mutuis complexibus sese devincire, & concertationis maiorem partem variē miscendis atque constringēdis invicem corporibus peragi.

QVAESTIO QVINTA.

Cur inter certamina Homerus semper primo loco pugillationem, proximo luctam, ultimo cursum recenset?

His dictis cum Philiuū nos laudauissemus, rursum Lyfimachus: Quod ergo, inquit, certamen dicemus primum fuisse, potius quā stadium, vt apud Olympiam. Hæc enim apud nos in singulis concertationibus introducunt post pueros luctatores viros luctaturos, & pugilibus sufficiunt pugiles, itidēq; pancratiaſtis pancratiaſtas. ibi autem vbi decertauerunt pueri, viros vocant. Immō, inquit Timon, ordinem ratione temporis potius considera, quem Homerus tradidit. Nam de gymniciis certaminibus apud eum semper primō pugillatio, deinde lucta, postremō cursus refertur. Ibi Crates Theſſalus hoc admiratus, Dij boni, ait, quanta ignoramus. sed si in promptu habes aliquos in hanc ſententiam verſus, quæſo haud grauātē eos nobis ſubiicias. Ad hæc Timo: Funebria, inquit, Patrocli certamina fuiſſe ab Achille eo quem dixi ordine inſtituta, omnium ſerē aures etiamnum perſonat. Sed ordinem hunc poëta æquabiliter ſeruans, Achillem fecit ſic Neſtori dicētem:

tem: — ego hoc te munere gratis

Adſicio: neq; enim pugnis, lucta, iaculōue

Certabis, curſuue.

ſenem autem inter reſpondendum ſenili more gariendo eum confundentem.

Nam pugil Oenopidem pugilem Clytomedea uici,

Anceus lucta Pleuronius eſt mihi ſtratus:

Iphiclus curſu uictus.

Rurſum Uliſſes introducitur, Phæaces provocās ad concertandum

Pugnis, uel lucta, uel curſu deniq;.

us reſpondet:

& Alcino- Odif. 8, 206
ibid. 245.

Non etenim pugiles ſumus hæc, luctæ ſue periti:

Sed pedibus celeres.

vt appareat poëtam non forte fortuna aliās alio ordine uſum pro eo atque in buccam veniſſet: ſed ea quæ tum ſecundum leges agi receptum erat ſecutum fuiſſe. ſic autem agebatur, cum adhuc priſcus ordo conſeruaretur. Cum finiſſet orationem frater, dixi ego, Reliqua ſanē mihi vera videri, ſed interim cauſam non aperiri. Sed & reliquorum nonnullis parum probabile viſum fuit, de pugillatione & lucta prius, quā de curſu fuiſſe inſtitutum certamen. & abſ me contenderunt, vt rem accuratiūſ explicarem. Dixi ergo, vt tum mihi ad animum accidebat, Videri mihi hæc omnia imitationes exercitationēſq; rerum eſſe, bellicarum. Itaq; poſtremo ſemper loco grauis armaturę introducitur certamen, quod argumento eſt hunc eſſe finem exercitationis corporis ac certaminis. & quod triumphantibus, permittitur vt partem muri demoliantur, hunc habet ſenſum, Vrbi murorum non eſſe magnum uſum, uiris præditæ pugnandi vincendiq; gnaris. Lacedæmone is qui coronarium certamen uiciſſet, eximium in acie locū habebat, vt propter regem ſtans pugnaret. Solus quoq; omnium animalium equus in partem certaminum & coronarū

n n n iij

198 PLVTARCHI

venit, quia solus natura & exercitatione factus est, ut in proelio homini adsit. Quæ si non perperam dicuntur, iam hoc, inquam, consideremus: Eorum qui pugnant primum opus esse ferire, & ictus evitare. secundum ubi iam congressi manus conferunt invicem trudere & subvertere adversarium. (qua re maxime aiunt apud Leustra Spartanos à nostris palæstricæ peritis fuisse oppressos. ideoq; etiam quidam apud Aeschylum bellicosus appellatur

Acer. & in rigidis gnarus luctarier armis.
ac Sophocles alicubi de Troianis ait, eos esse

Equites, sagittas arcu gnaros tendere,
Et timiente cum scuto luctarier.)

tertium vel fugere si vincantur, vel insequi victos. Ergo haud abs re pugillatio primum habebat locum, secundum lucta, tertium cursus. Est enim pugillatio ictus & declinationis imitatio, lucta complexus & pulsationis, cursu discunt fugere & persequi.

QVAESTIO SEXTA.

Cur picea, pinus, earumque similes arbores inoculationem non admittant.

SOCLARVS convivium nobis præbens in hortis quos Cephissus amnis circumfluit, demonstrabat arbores omnis generis inscisionibus, quas vocant inoculationes, variè exornatas. Vidimus enim è lentisco oleam pullulantem, & è myrto malum Punicam. erant etiam quercus pira bona ferentes, & platani malorum furculos, ficus mori germina quæ excepissent, aliæq; stirpes ita inter se permixtæ ut iam fructum ferrent. Alij ergo Soclarum iocosè incessabant quod genera & plantas poetis sphingibus & chimaeris monstrosiores aleret. Crato autem nobis ad disquirendum proposuit, quidnam esset causæ, quod ex solæ stirpes quæ oleosæ sunt, hanc permissionem non admittunt. non enim videri coniferam pinum, aut cupressum, aut pinum, aut piceam, quæ

SYMPOSIACON II. 199

quicquam diuersi generis aleret. Eius verba excipiens Philo, Est, inquit, mi Crato, ratio hæc de re apud doctos, quæ agricultura confirmat. Aiunt enim oleum esse plantis inimicum, & celerime perire stirpem quamcunq; voles, si invigatur oleo, sicut & apes. Dicitæ autem arbores pingues sunt, ac natura ita ad humorem coquuntur maturanturq; ut picæ quoque & resinam lacrymēt, incisq; libro quasi sanies quædam in vulnerib. earum foras erumpente humore concresecat. quin & tæda earum liquorem emittit oleosum, & pinguedo eius renitet. Inde est, quod olei in morem cum diuersi generis rebus permixtionem non recipiunt. Postquæ suum sermonē absoluit Philo, Crato ostendit etiā corticis naturā (sua quidem sententia) ad hoc cōferre aliquid: qui ob suam tenuitatem atq; siccitatem iis quæ inferuntur sedem atq; firmam inolescendi facultatem non præbent. verum hoc faciunt corticosa & humido prædita libro, quæ insitam propaginem facile suo sibi humore agglutinant. Ad hæc Soclarus: Porro, inquit, non male hoc quoq; cogitatur, id quod capax alienæ debet esse naturæ, oportere esse mutatu facile: ut superatū alterius qualitatib. adsimiletur, nutrimentumq; suum mutare possit ita, ut insiticio adsimiletur. Etenim aliquid consituri, terram antè diluere solemus atq; emollimus, ut diffusa eo promptius ob facilitatē percipiendi affectiones amplectatur ea quæ inferimus. cum dura & rigida mutationi non sit apta. Istæ autem, de quib. sermo est, arbores, cum lignis leuibus sint prædita, temperamentū non admittunt, neque subigi se aut mutari patiuntur. Iam ne hoc quidem, aiebat, obscurum est, debere id quod in se recipiat ad id quod inferatur rationem loci habere: loci autem natura feminea ut sit & secunda, requiri. itaque stirpium eas quæ fructus sunt feracissimæ insunt: tanquam mulieribus lacte abyndantibus alios infantes lactandos si subicerent. Piceam aut, & cupressū,

& alias id genus arbores cernimus omnino parē ac
maligne fructum ferre. Sicut enim qui mole carnis
graves sunt, ij plerunq; prolem non procreant, con-
sumto in ipsum corpus alimento ita, vt nihil genita-
lis excrementi relinquatur: ita istiusmodi arbores
nutrimentum omne in se absumentes, in magnitu-
dinem excrefcunt amplam, fructum autem vel non
ferunt, vel exiguum, & qui tardē perficiatur. vt mi-
rum non sit si alienum in eo nō nascitur, in quo etiā
propriū quod est, ægrē alitur.

QVAESTIO SEPTIMA.

De remora pisce.

CHAREMONIANVS Trallianus aliquan-
do, cum omnis generis pisciculi fuissent propo-
siti, vnum ex iis ostendens nobis acuto capite &
prælongum, huic similem dicebat esse piscem, quem
a detinenda naue echeneidem Græci, Latini remo-
ram appellant. Aiebātque eum piscem se vidisse,
cum mare Siculum nauigaret, admiratūque fuisse
eius vim, cum nauigationi is haud exigua tardita-
tem moramque inieciſſet: donec tandem a proreta
captus fuit, exteriori parieti nauis adhærescens. Nō
defuerunt qui Charemonianum riderent, vt qui fa-
bulosum & incredibile figmentum pro re vera acce-
piſſet. Erant etiam, qui naturales illas rerum dissen-
siones (antipathæas vocant) iactarent, & multa huius
generis comemoraret. Nimirum enim Elephantem
furentem conspecto arte infania solui: viperā fisti si
fagi termitē admoto eam contigeris: taurū agreſtem
ficui alligatū quiescere: succinum omnia leuia ad se
trahere, ocimo demto, & iis quæ oleo sunt imbuta:
magnetem allio inuictum ferrum non trahere. quorū
omniū cum manifesta sit experientia, causam ta-
men si non prorsus nefas, saltē difficile est scire. Hoc
verō, inquam ego, subterfugere disquisitionem est,
non

non causam rei exponere. Id autem consideremus,
multa accidentia esse, quæ non rectē, pro causis ta-
men habentur. perinde ac si quis existimet viticis
flore fructum vitis matureſcere, quoniam ita vul-
go dicitur,

Florente vitice matureſcit uia iam.

aut propter fungos qui in lucernis cōcreſcunt, con-
fundi & nubib. cogi aërem: aut ad vncos vngues cau-
sam esse, non accidens vlcere adfecti visceris. Sicut
ergo istorū vnumquodq; adfectioni comitatur, ab
iisdem ortum causis: ita vna etiam causa est cur na-
uis & tardius eat, & remoram adſciſcat. Cum enim
sicca sit, & admodum grauis humore nauis, proba-
bile est ſublagentem mari ob leuitatem ſubire cari-
nam, & fluctum * puro * * facile recedentem.
Quando autem admodum madida algam multam
& muscum concretum attrahit: tunc & ligni ictus
fit obtuſior, & fluctus accidens ob lentorem ſuum
non facile delabitur. itaque etiam parietes nauium
detergent, muscum & algam a lignis dimouentes.
inter quæ consentaneum est cum etiam remora ad-
hærescat ob lentorem, causam tarditatis, non con-
fectarium causæ tarditatē efficientis creditū fuisse.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur equos lycospadas dicunt feroces esse.

EQuos lycospades sunt qui a frænis quæ lupata
dicuntur appellatos putent, ob ferociam & con-
tumaciam sic domitos. At pater noster, minimē ex
tempore loqui solitus cum æqua omnibus potestas
esset, & qui semper vsus fuisset præstātissimis equis,
equos aiebat, quos etiamnū pullos adorti essent lu-
pi, si effugissent, bonos evadere & cursu veloces, ac
dici lycospadas, quasi tractos a lupis. Eius rei cum
testimonium ipsi complures dedissent, causā cur iste
casus ferociore alacriorēsq; faceret equos in que-

tionem venit. Plerique hanc adferebant rationem, metum isto eventu, non ferocism indi equo: proinde cum essent facti meticulosi & qui facile quamvis ad rem pauperent, celeriter sese incitare in morem ferarum aliquando casibus istarum. Ego autem considerandum dixi, numnam contrarium magis sit verum: neque ideo agiliores fiant pulli quod effugissent vim adorientium bestiarum: sed nunquam eam fuerint evitaturi, nisi celeres essent & feroces. Non enim Vlissim edo factum prudentem, quia Cyclopem effugisset: sed ideo effugisse, quia erat prudens.

QVAESTIO NONA.

Quare ovīs à lupo morfa caro sit suavior, lana autem pediculos gignat.

SECUNDUM hanc quaestio de morfa à lupo ovibus incidit, quae dicuntur carnem habere dulcissimam, lanam pediculos gignentem. Non ineptè autem visus est Patrocles adfinis noster de dulcedine rationari, carnem morfu eius ferè colliquari. Esse enim spiritum lupi adeo feruidum & ignitum, ut ossa etiam durissima in ventre colliquet atque emolliat. atque ideo à lupis morfa celerius quam alia liquefcere. De lana autem dubitatum fuit, An fortasse ea non generet pediculos, sed evocet proprietate quadam asperitatis incidentis aut caloris carnem discernentis. Hanc autem vim conciliari morfu lupi & spiritum mutantis usque ad crines iugulati. Et historia fidem huic rationi fecit. Nouimus enim venatores & coquos, alteros vno ictu feram sternere, ut suffocata absque spiratione iaceat: alteros agrè multis ictibus occidere. & quod magis mirum sit, alteros eam vim cum ferro indere vulnere, ut mox putrescant, ac ne vnum quidem diem se à putredine defendant: alteros cum non tardius interficiant quam illi, tamen nihil tale in carnem inferre, sed eam diu manere

manere integram. Quod autem iugulatio & mors animali mutationem adferat, quae ad cutem usque, capillos unguesque pertineat, id Homerus quoque declarare solebat, de cute & loro dicens,

—bovis, qui ui iugulatus.

Quae enim animalia non morbo, neque senectute dissoluuntur, sed iugulantur, eorum pellis valida est & densa: quae autem à feris mordentur, eorum & ungues denigrantur, & capilli defluunt, & pelles laxae fiunt ac ruptu faciles.

QVAESTIO DECIMA.

Veteresne rectius fecerint qui in convivium suam cuique portionem tribuerunt, an qui nunc in commune praebeant.

QUO tempore eum magistratum gessi, qui quod anno dat appellationem Eponymus dicitur, domi in sacrificiis plerumque cenae ita agitabantur, ut sua cuiusque portio tribueretur. Id cum nonnullis impensè probaretur, fuerunt qui à commune alienum dicerent atque illiberale, putarentque ubi primum deposita esset corona, debere mensas ad pristinum morem reformari. Non enim edendi, aiebat Agias, & bibendi gratia, sed compotandi, puto, & una edendi gratia nos invicem vocamus. at ista carnum in portiones diuisio sublata communione multas facit cenas, multos cenantes, neminem alterius convivium: quando veluti à lanij mensa pondere acceptam quisque partem sibi proponit. Et quid refert, calicemne convivarum cuique proponas peculiarem, sextariumque vini plenum, & propriam mensam, (quo pacto Demophontidae Orestem feruntur cena ex- Euri. Iphig. Taurica cepisse, iubetes pro se bibere, neque observare alios) quam id agere quod hodie fit, ut quisque sibi propriis pane & carne tanquam à proprio praesepi vescatur nisi quod nobis non incumbit necessitas tacita-

di vt Orestem conuiuio accipientibus. Immò hoc ipsum conuiuas ad communitatem omnium rerum provocat, quòd & còmunì utimur invicem sermone, & cātu pſaltriæ oblectantis aut tibicinē ex æquo fruimur, & crater in medio positus, nullis circumscriptus finib. fons exstat amiciciæ largus, modūque fruendi habet appetitu definitum: non quo modo panis & carnis iniustissima portio æqualitatis mensura iniustissimè se venditat apud inæquales. Idem enim & ei qui paulo indiget, nimium est: & ei qui multo opus habet, non sufficit. Ergo sicut, amice, qui multis ægrotantibus æqualia medicamenta mensuris & ponderibus exactis distribueret, per esset ridiculus: ita etiam habendus est præbitor, qui homines neque sitientes æqualiter neque esurientes, vniuersos æquali modo voler curare, mensuram & quòd cuique tribuendum sit arithmetica, nò geometrica definiens ratione. In cauponam quidem vnus, publica omnes mensura vna videntes: ad cœnam autem quisque proprium apportantes ventrem venimus, quem non æquale, sed sufficiens ei quòd sit, impleat. Neque verò Homericæ illæ cœnæ militares atq; castrenses huc sunt trans ferendæ: sed æmulanda potiùs antiquorum humanitas, qui vt omnem venerarentur communionem, non victus modò & recti, sed chœnicis etiam & cibi societatem honori duxerunt. Valeant ergo Homericæ cœnæ, à fame & siti non vsquequaque liberæ, & quibus præfint reges Italicis cauponibus ad rem attentiores, qui in ipsis præliis præcisè commemorent, quantū in cœna apud ipsos: quivis biberit. Pindaricæ nimirū meliores, in quibus heroës venerandam iuxta mensam permiscuntur: ea enim vera est permixtio, cū omnia omnibus sunt communia: sicut contrà divulsio est, quæ crimen discordiæ amicissimis ingerit, cū ne opsonium quidem communicare posse videntur. His dictis cū placeret Agias, instigauimus vt contrà

ad Iliad. 8.
262. 345. v.
detur alludere.

trà diceret * Insolens, inquit, Agiæ quippiam vsu venit, si tantum gerens ventrem, iniquè fert æquam * se accipere portionem, vnus ipse de helluonibus? Nam in communi pisce, non insunt spinæ, dicebat Democritus. Atqui hoc ipsum, inquit, maximè Mœran, id est fatum à danda cuique sui portione dictū, Necessitati præfereat. Aequalitatis enim, quam

Socios sociis deuineire, urbes urbibus

Euripidea anus ait, operam nihil magis requirit, atque communio mensæ: estq; eius vsus à natura, non instituto, necessarius, non ab opinione nouatus atq; introductus. Plura porrò de communibus edenti inimicus est qui minus accipit, & tanquā celeri fluctu incitatam nauem non potest adsequi. Non enim ad amiciciam cōducens, aut conuiuio conueniens exordium est, puto, suspicio, rapina, manuum concertatio, & pulsatio cubitorum: sed absurda hæc sunt, canina, & quæ pleraque in convicia & rixas definant, non conuiuarum modò invicem, sed etiam aduersus mensarum ministros & reges. Quandiu autem Mœra & Lachiæsis, cui à sorte nomen, in cœnarum & conuiuiorum communione æqualitatē administrauerunt, nihil videre licuit indecorum, nihil il- liberale. sed & conuiuia datas, & conuiuij regem datymonem, & ministros mensæ datros à distribuendo & diuidendo dicebant. & Lacedæmonij Kreodetas, id est carniū diuifores habuerunt non vulgares, sed primarios viros: quādo id munus etiā Lylandro in Asia rex Agesilaus mandauit. Tum demum distributio è conuiuiis est eiecta, cū luxur ea occupauit. nimirum enim non poterant placenta, candyli, carycæ, aliæque condimentorum & opsoniorum fercula diuidi: sed devicti istis deliciis ac gula studio, æqualitatem portionum prodiderunt. Argumento est, quòd etiamnum sacrificia & publicas cœnas portionib. distribuis agitant, ob victus simplicitatem & mundiciem. vt omnino qui distribu-

Phanissæ.

tionem in vsum revocat, simul etiam reducat frugalitatem. Sed ubi proprium est, ibi commune perit: ubi quidem non est æqualitas. Non enim propriæ rei possessio, sed alienæ involatio, & id quod commune est sibi vindicandi libido initium fecit iniuriæ & discordiæ: quâ termino & modo proprietatis tollentes leges, cognomines factæ sunt in Græco sermone eius facultatis, quæ commune æqualiter distribuit * quando ne coronam quidem vult distribui unicuique nostrum à rege, neque lectulos & loca: sed etiâ si amasiam aliquis aut pialtriam adducat, communia hæc sunt amicorum, ut (quæ Anaxagoræ fuit sententia) omnes res vnum fiant. Quod si horum proprietas nihil perturbat, neque impedit communicationem maximarum rerum & maxime seriarum, sermonum inquam, propinationum, comitatis: designamus Parcisi iniuriam facere, & proli Fortunæ Sorti, ut eam appellat Euripides, quæ neq; diuitiis primas, neque gloriæ tribuens, fortuito aliàs aliò vergens, pauperem & humilem extollit, neque * omni libertate priuatum esse finit. diuitem verò & magnum citra molestiam castigat, condocefaciens cum ad ferendam æquo animo æqualitatem.

PLVTARCHI

Symposiacôn, id est Cõviuium
disputationum liber
tertius.

IMONIDES poëta, Sossi Senecio, quodam in conuiuio cum videret hospitem accumbere tacitum, & cum nemine verba commutantem, Mi homo, dixit, siquidem stultus es, sapiens factum edis: si sapiens,

sapiens, stultum. Etenim inscitiam præstat occultare: verum hoc difficile est inter pocula.

Nam vinum vel prudentem cantare coëgit,

Et tenerum videre, pedesq; inferre choreis,

Atque tacenda loqui, nec idonea dicere distu.

Ody. 4. 69.

Vbi quidem, si non fallor, poëta vinolentiæ & ebrietatis constituit discrimen. Nam cantus, risus, saltatio, iis qui mediocriter abbibere possunt accidere. * gartire, & ea dicere, quæ reticere præstabat, iam ebrietatis est opus. Itaque Plato etiam in vino maxime plerorumque hominum animi affectiones existimat posse perspicere. Et Homerus cum caneret,

—neque mensæ his interuenerat usus:

Ody. 9. 35.

25 satis ostendit ita se existimare, vini & mensæ communionem plurimum ad notitiam mutuam conducere. Non enim contrahitur notitia inter tacite edentes ac bibentes: sed ad loquendum provocat vinum. 20 inter loquendum multa aperiuntur atque deteguntur aliàs occulta, invicemque innotescunt compositores. ut non inepte Aesopu ille increpauerit: Quid quæris, ridiculum caput, illas fenestras, per quas in alterius cogitationes alter potest inspicere, vinum 25 enim nos aperit ac ostentat, non sinens latere: sed speciem atque larvæ adimit, lege tanquam pædagogus quàm longissimè semoto. Proinde Aesopo, Platoni, & si qui alij examinare quempiam volunt, tormenti loco sit merum. Qui autem mutuo in se 30 inquirere nihil curat, neq; deprehendere vnus quem alter occulta habeat satagunt, amice tantum vnâ consuescere experunt: ij tales tractant quæstiones ac disputationes, quibus adversitates fortunæ obruantur, fiduciam autem recipiat animi pars optima, & liberalibus studiis deditum ingenium in elegantes & 35 eruditas collocationes tanquam in pascua & prata sibi cõsueta producat. Hinc adeo factu est, ut nos

quoque hanc tibi tertiam decuriam compotatoria-
rum quaestionum confecerimus: e quibus prima est
de coronis.

QVAESTIO PRIMA.

An inter pocula utendum sit fectis floribus.

Athenis olim de coronis quaestio incidit in con-
uiuio, quo Eraton musicus coplures exceperat,
cum Musis rem sacram fecisset. Nam ut à cœna om-
nis generis festa fuerunt circūlata, Ammonius sal-
se quodāmodo nos notauit, qui pro laurea roseam
gestaremus coronam. aiebat autem omnino floreas
coronas esse pueriles, & magis ludentibus virgini-
bus ac mulieribus, quā philosophorū convenire
musicorūque hominum congressibus. Mirorūque
ad eū, aiebat, Eratonem hunc, qui colores in canti-
lenis abominans, pulcrūque incusans Agathonē,
qui cum Myfos fabulā doceret, primus fertur chro-
maticum genus tragœdiæ immiscuisse: ipse nobis
variis, ut videtis, floridisque coloribus conuiuium
oppleuerit. dumque per aures accidentem oblecta-
tionem excludit, voluptatem oculis & olfactui ob-
uiam quasi per aliud ostium introducit in animā, vo-
luptati fertum destinans, non pietati. Atqui hocce
vnguentum fragrantiam edit durabiliorem quā
flores isti, inter manus muliercularum corollas ple-
tentium emarcescentes. Enim verò in conuiuio phi-
losophorum locus non est ullus voluptati, nulli an-
nexæ utilitati, neque principium aliquod naturalis
appetitionis comitanti. Sed quemadmodum ij qui
ad cœnam ducuntur à vocatis amicis, more sanè hu-
mano, iisdem fruuntur rebus: (qualis Aristodemus
à Socrate fuit perductus in Agathonis domum con-
uiuium exhibentis) qui verò vltro accedat, ei fores
præcludi oportet. ita voluptates quæ cibū potūq;
sequuntur, appetitionibus accitæ naturalibus, locum
habent: alia quæ non invitata nulla ratione, tantum
luxu-

luxuriā quadam instigante obrepunt, arcendæ sunt.
Sub hæc adolescentes, qui cum Ammonio non con-
sueuerant, perturbati festa paulatim detraxerunt.
Ego autē, qui scirem exercitationis gratia & dispu-
tationis hæc ab eo in medium proposita, Trypho-
nem medicū compellans: Heus tu, inquam, aut vnā
nobiscum deponenda est tibi pulcrè ardēs rosarum
floribus corona, aut dicendum, ut apud nos subin-
de solebas, quid ad bibendum adiumenti adferant
flores coronæ. Excipiens verò meum sermonē Era-
ton, Ita scilicet, inquit, decretum est, nullam admit-
tere voluptatem quæ symbolum non det, & oblecta-
tionē aspernari nisi mercedem nobis præbeat? Aut
vnguentū potius & purpuram aversemur ob luxum
iis adhærentem tanquam dolosas vestes, dolosos co-
lores, ut barbarus ille dicebat: sponte autem sua na-
ti colores & odores simplicitate præditi sunt & pu-
ritate, nihilque differunt à frugibus arborum? Non-
ne enim stultum sit saporis natura præbente colli-
gere, iisque frui: odores autem & colores eadē sup-
peditante, ob elegantiam ac voluptatem in iis efflo-
rescentem spernere, quod nullam aliam extrinsecus
utilitatem adferant? Hæc enim inter se pugnare vi-
dentur, Naturam (quod vos dicitis) nihil facere fru-
stra, & isthæc delectationis causa esse condita, nul-
lam aliam utilitatem conferentia. Iam hoc confide-
ra, iis quorum stirpes terra continentur, ac quæ ger-
minant, folia data esse ob conseruationem fructus,
utque foueant plantas, eaque ita facilius calor ac fri-
goris vicissitudines perterant: flores dū permanent
in planta, nullam utilitatem adferre nisi quod no-
bis odoratu aut visu sunt iucundi: cum & odores mi-
rabiles edant, & varietatem coloribus tincturisque
inimitabilibus exhibeant. Itaque foliis avulsis veluti
dolent & mordentur plantæ, & vicerofum iis quod
dam accidit detrimentum, ac denudatio indecora.
& non tantum, ut voluit Empedocles,

*Foliorum
vires.*

Omnino foliis debemus parere palmæ:
sed & reliquis omnibus arboribus, neque nos ornare illorum cum dedecore, vi & contra naturam foliis eas spoliando. At enim florum detractio vindemiæ cuidam est similis, tantumque à nocendo abest, ut ij vltro marcescentes deciderent nisi tempestiue demantur. Quemadmodum ergo barbari pellibus pecoris loco lanæ vestiuntur: ita mihi videntur qui è foliis potius quam floribus coronas texunt plantis non uti convenienter rationi. Atque hanc ego sertorum venditricibus stipem confero. Non enim sum grammaticus, ut memoria referre possim carmina, quibus ostenditur priscos sacrorum certaminum viatores floreis redimitos fuisse sertis. Sanè Musis consecratam fuisse roseam coronam, memini me legere in Sapphonis versibus, quibus iadocam quandam mulierem ita alloquitur:

*Te simul lethum rapiet, iacebis,
Nec suo quisquam celebrabit ore:
Particeps non es quoniam rosarum
Pieriarum.*

Audiamus tamen, an etiam à medicina floribus aliquod testimoniū Trypho perhibeat. Proinde Trypho in partes dicendi succedens, Prisci, inquit, horum nihil inobseruatū reliquerunt, ut qui plurimis plantarum vti essent remediis, & exstant etiamnum argumenta rei. Tyrij enim Agenori, Chironi Magnetes primitias offerunt, quod ij primi medicinam fecisse existimantur. Radices enim plantarum erant, quibus ægrotos sanauerunt. Bacchus porro non eotantum nomine medicus est habitus, quod vinū invenit medicamentum validissimum & suavisimū: sed quod ederam quoque facultate sua vino maxime resistentem in honore habendam docuit, eaque bacchantes coronavit, ut minus à vino læderentur, edera suo frigore ebrietatem restinguente. Sed & nomi-

nomina quædam manifestant veterū hac in re summam diligentiam. Nam & nucem caryam dixerunt, quod spiritum grauem ac soporem incutientē profundum exhalans, lædat qui sub ea recumbunt. & narcissum, quia torporem (qui narce Græcis est) nervis incutiat, grauedinemque torpidam: unde & Sophocles eum veterem magnorū deorum coronā appellat, nimirum Manium. Rutam quoque peganoa ea de causa dictum autumant, quod ob siccitatem calore mixtam semen genitale constringat & coagulet, ideoque prægnantibus planè sit inimica. Qui vero amethystum cum herbâ, tum cognominem eius gemmam nomen à prohibenda ebrietate habere putant, ij errant. vtrumque enim à colore dictum est. neque enim folium herbæ liquido est colore, sed violæ & viuo temperie diluto simile. Multa alia commemorari possent vocabula stirpium, à facultatibus earum deducta: sed & hæc ipsa sufficiunt ad industriam veterum demonstrandam, ac peritiam. quam etiam adversus ebrietatem adhibuerunt. Maxime enim merum quando caput ferit, & intendit corpora, perturbat, sensuum principio percusso. At florum exhalationes mirabiliter contra hoc mali præsidio sunt, caputque veluti arcem muniunt ad ebrietatem pellendam. nam & calidi flores molliter aperiendis meatibus faciunt ut perspirare vinū possit: & quæ leuiter frigida sunt, mediocri contactu vapores repellunt. ut violacea & rosacea corona: vtrumque enim horum adstringit, reprimique odore suo ea quibus caput grauatur. Cypri porro flos, & crocus, & baccaris eos qui adbibuerunt ad somnum molestiæ vacuum adducunt. exhalant enim mite quidpiam & gratum, quo inæqualitates quæ inebriorum corpori accidunt, asperitatēque diffunduntur, ita ut tranquillitate oborta retundatur & digeratur id quod crapulam erat facturum. Quorundam etiam florum odoribus sursum dissipantur.

tis ad cerebrum, sit vt & meatus qui sunt instru-
mento sentiendi expurgentur, & humores inci-
dantur, sensim absque vehemēti ictu aut agita-
tione disculsi, simulque cerebrum natura frigi-
dum refocilletur. Itaque ferta ē floribus texta præ-
cipue à ceruice suspendentes, hypothymidas ap-
pellabant, vnguentisque quibus ea erant delibu-
ta, pectus inungebant. Testatur etiam Alcæus, iu-
bens vnguentum sibi affundi super multa passum
caput & canum pectus. Sic etiam inde odores à
calore eiulantur in cerebrum, rapientibus eos na-
ribus. Non enim ideo hypothymides vocauerunt
collo appensas coronas, quod animum castra sua
in corde habere putarent: (est enim thymos ani-
mus) sed propter exhalantem potius fragrantiam,
quam ipsi apothymiasin nominant. Mirum verò
nemini debet videri, si exhalationes fertorum vim
tantam habent: cum memoriæ proditum sit vm-
bram similacis interficere homines in ea dormien-
tes, quo tempore planta maximè turget & flo-
rem parturit suum. & spiritum à papauere defluen-
tem non cautè obseruatum ab iis qui succum col-
ligunt, subvertere homines. herbam autem alyf-
sum si duntaxat in manum sumatur, immò non-
nullos si modò intueantur eam, singultu liberare.
eadem pecori & caprarum gregibus conducere di-
citur, si iuxta caulas plantetur. Rosa autem Rhod-
on Græcis haud dubiè dicitur, quia multum odo-
ris exhalet. quo fit, vt etiam celerrimè marcescat.
naturalem autem habet vim refrigerandi, adspe-
ctu igneum aliquid ostentans, idque non absque
ratione, nam in superficie eius tenuis ef-
floreſcit calor, eò à frigo-
re expulſus.

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA.

De natura ederae, calidane sit an frigida.

HER cū nos Tryphonem laudauissemus, re-
nidens Ammonius, Indignū verò fuerit, inquit,
tam variam & floridam orationem contradicendo
tanquam corollam discerpere. vnum id me offen-
dit, quòd in eam intexta fuit edera, & frigore suo di-
sta merū restinguere. Etenim calida est edera, eiúsque
fusus vino admixtus inflāmando vim eius inebrian-
di & conturbandi auget. & palmitem ederae avul-
sum ferunt instar lignorum igni curuatorum intor-
queri. vitex etiam, quæ aliis plantis saepe per com-
plures dies incumbit, ederam celerrimè fugit, im-
mò autem statim perit liqueſcens eius caliditate.
Maximum argumentū est, quod Theophrastus nar-
rat, iussū ab Alexandro Harpalum hortis qui erāt
Babylone Græcas inferere plantas solo iis in locis
admodum seruido, alsiosas & foliis luxuriantes vm-
bramque amantes herbas plantis reliquis permiscuiſ-
se: solam ederam non fuisse à solo receptam, quan-
quam magno conatu, magnaque contentione plan-
tare eam Harpalus eniteretur: sed exſiccata periiſ-
se. quippe calida ipsa temperari cum tellure calida
non potuit, sed periit. Nam exsuperantia facultates
perduntur. quæ causa est, vt contraria appetant, ac
calorem ament frigida, frigus calida. atque hinc mon-
tosa, ventisque & niuibz exposita loca facib. aptas
& picem ferentes maximè pròducunt arbores, vt la-
ricem & pinum coniferam. Præter hæc, mi Trypho,
algida & frigida stirpes facilè folia amittūt ob pau-
citatē calore & imbecillitatē compulso, & plan-
tam deferente: oleam, laurum, ac cupressum semper
virentem conseruat pinguedo & calor, sicut & ede-
ram. Proinde carissimus Bacchus hanc non vt auxi-
lium aduersus ebrietatem adhibuit, aut vino aduer-
sam: qui merum ab inebriando apertè methy, & sese

*lib. 4. hist.
stirp.*

Methymnæum appellauit. Sed mihi videtur, quem admodū vinosi vero destituti vino, hordaceo vtuntur potu, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt. ita qui hyeme desideraret viteam coronam, vbi nudam & folijs vacuam vidit vitem, ob similitudinem ederaceam amplexus. Nam & palmitis ambages istæ, lubriciq; in progrediēdo ambitus atq; lapsus, & foliorum flexilis atq; inordinata circumfusio, & maximè corymbus ipsæ vix immaturæ densæ, iamq; colorem ducenti similis, vitis formam imitantur. Quinetiam si quid contra ebrietatem facit edera, calore id eam suo facere dicemus, aperiente meatus, aut potius concoctionem meri adiuuante. vt sic quoque medicus abs te factus Bacchus gratiam tibi, ô Trypho, debeat. Ad hæc vocem cohibente Tryphone, & quid responderet meditante, Eraton iuniores nos singulatim compellans hortabatur, vt aut Tryphonem pro coronis propugnātem adiuuaremus, aut coronas deponeremus. Et Ammonius securitatem ostendebat, pollicens nihil se dicturum aduersus ea quæ proposuissēmus. Itaq; cum Thrypho etiam hortaretur ad dicendum: Demonstrare, inquam ego, ederam esse frigidam nō est meæ operæ, sed Tryphonis: is enim ea vt frigus inducente ac stipante frequenter vtitur. Caterū ex his quæ dicta sunt, inebriare ederam vino admixtam verum nō est. Quam enim bibentibus adfectionem infert, non ebrietatem rectè dixeris, sed perturbationem abalienationēq; mentis: qualem altercum etiam, & multa alia inducunt, insania animum exagitantia. Avulsio autem palmitis illa, ratione vacat. hæc enim quæ contra naturam fiunt, non sunt naturalibus imputanda facultatibus. sed & ligna curuantur, igne humorem educente vi ex ipsis ita contorta. Cognatus autem calor id natura habet vt augeat atque alat. Atque hoc vide, an non frigiditas aliqua corporis multiplices illos flexus & humilitatem ederæ

ederæ humi serpentis efficiat * nes, crebrò afflita: sicut cum viator ob imbecillitatē crebrius confidet, deinde rursum viam init. Itaque etiam amplexu opus habet edera & fulcro, ipsa seipsam sustentare & producere non valens ob inopiam caloris, cuius est fursum efferre. Nix porrò quod liquefcit & defluit ab edera, id ob humiditatem folij fit. aqua enim niuem delet, & ob laxitatem ipsius incidit, vt pote congeriem exiguarum ac crebrarum bullarū. Itaque in valde frigidis, sed humectis locis, nix non minus quam in apricis fluit. Iam ille perpetuus vi-
ror, & (vt vocat Empedocles)

— folij constantia firma,

non est à calore: vt neque foliorum delapsus à frigore. nam myrtus, & adiantum, non calida hæc, sed frigida, semper virent. Sunt qui æquabilitatem temperamentī pro causa assignant. Empedocles præterea proportionem quandam congruam meatuum ponit, qui ordine & æquabiliter alimentum transmittant, ita vt sufficienter id affluat. At quorum folia defluunt, iis non suppediat alimentum, ob raritatem superiorum, & inferiorum angustias meatuum: cum neque hi submittant, neque illi conseruent alimentum, sed quod exiguum acceperūt, confertim profundant. vt quæ haustris rigantur inæqualiter perforatis. Quibus autem aqua sufficit, ea semper alimentum quod satis sit & proportionē conueniat, retinent, perpetuòque virent, consenscunt nunquam. Quid quod Babylone sara edera provenire & durare noluit? Laudo equidem generosam plantā, quæ Bæotij dei cliens mensæq; afflecta noluerit ad barbaros migrare, neque imitari voluit Alexandrum istis gentibus similem factum, sed subterfugit inquilini, repulitque conditionem. Causa vero non fuit calor, sed frigus cōtraria temperiei impatiens. Quod enim accommodatum est alicuius naturæ, ab eo id non perditur, sed fouetur atque

alitur. sicut thymum fert terra sicca, quamquam calidum. At Babylone ita aestuosum & praefocato molestum aërem esse aiunt, ut multi diuitum vtribus aqua impletis frigoris corpori conciliandi causa indormiant.

QVAESTIO TERTIA.

Cur mulieres minimè, facillimè senes inebriantur.

Mirum verò videbatur Floro, quòd Aristoteles in libro de ebrietate cum scripsisset, maximè senes, minimè mulieres ebrietate capi, causam non explicauisset: alioqui nihil tale solitus omittere. eam verò in quodam familiarium cōuiuio inquirendam in medium proposuit. Tum Sylla: Alterum, inquit, cognosci ex alteropotest: & si de mulieribus causam repperimus veram, non multum disputare opus erit de senibus. naturæ enim maximè sunt inter se contrariæ, humiditate, siccitate, læuitate, asperitate, mollicie, duricie. Quod ad mulieres attingit, primum in causa esse arbitror corporis humidam temperiem, quæ & carnis teneritatem efficit, & nitorem in læuitate, & purgationes. Cum ergo vinum in multū incidit humorem, vincitur aciemque suam amittit, sitq; omnino languidum & aquosum. Quin etiam ex ipso sumi aliquid potest Aristotele. Nam eos, qui vno haustu & citra respirationem magna siccant pocula, quod amystrizare dictum fuit, à veteribus ait perhibitum non facillè inebriari. nimirum quòd merum in his non diu moretur, sed impetu impulsu per corpus transeat. Plerumque autem sic bibere mulieres videmus. Probabile etiam est earum corpora ob perpetuam humorum detractionem multis aperiri meatibus, ac incisa esse quasi haustis quibusdam & tubulis: in quos illapsu merum celeriter abeat, neque principibus partibus adhærescat, quarum perturbatione oboritur ebrietas. Porro senibus deesse suum pro-

propriū humorem, principiū ipsum Græcum eorum nomen videtur indicare. gerontes enim didi sunt, non tanquam fluentes ad terram, sed quòd eorum constitutio corporis iam quodammodo facta sit terrea. sed & rigore eorum, & duricies, & asperitas siccitatem naturæ declarat. Vbi ergo abberunt, par est corpus ob siccitatem spongiæ instar cauernosum accipere vinum, quod permanens deinde feriat atque prægrauer. Sicut ergo aquæ à densis locis delabuntur, ita ut lutum non faciant, in raris autem facilius subsidunt & miscentur: ita vinum in senilibus corporibus moram facit attractum à siccitate. Præter hæc videre licet ea quæ ebrietati comitantur inesse vltro naturæ senum. sunt autem maximè euidētia, tremor membrorum, linguæ hæsitatio, garrulitas, iræ acres, obliuio, & error mentis. quorum pleraque etiam sanis senibus cum adfint, leui momento & quavis exagitatione inducuntur: ut in senē ebrietas non peculiarium accidentium creatio sit, sed communium quædam contentio. cuius rei argumentum est, quòd nihil tam simile est seni atque temulentus iuuenis.

QVAESTIO QVARTA.

Frigidioresne temperamento, an calidiores viri sint femina.

HÆC cum dixisset Sylla, Apollonides qui ordini bus militaribus præfuerat, accipere se dixit de senibus prolatam rationem. de mulieribus autem, videri sibi prætermittam earum frigiditatem, quæ calidissimum restinguat merum, vimque eius & feruorem opprimat. Cum hoc quoque videretur dictum probabiliter, Athrylatus Thasius medicus moram quandam iniecit, esse quosdam iniquens, qui feminas non frigidas, sed viris calidiores censent: alios, quibus vinum non calidum, sed frigidum videatur. Quòd cum miraret Florus: de vino, inquit Athry-

latus, rem explicandam huic relinquo, me demon-
strans. nam paucis antè diebus hac de re fuimus
in nos collocti. Feminarum autem caliditatem
existimant primùm glabrie demonstrari, consum-
to à calore excremento, quod abundans alioqui in
pilos vertitur. Deinde sanguinis multitudine. qui
cùm fons caloris in corpore videatur esse, tã copio-
sus est feminis, vt eas inflammet atque incendat, ni-
si multæ eis & celeres accendant purgationes. Ter-
tium argumētum ab eo ducitur, quod in sepulchris
fit, ac calidiora feminarū quàm marium corpora ar-
guit. Traditum enim est vespillones cadauera vren-
da ita componere, vt decem virilibus apponerent v-
num muliebre, vnāque incendere. quod muliebre
corpus quidpiam tædæ simile atque pingue habeat,
efficiatque eo vt reliqua etiam facilius ardeant. Por-
rò si id calidius est quod ad gignendum est procli-
uius: cùm virgines prius quàm pueri ad rem vene-
reā incitentur, ne hoc quidem leue est argumētū
muliebris caliditatis. Maius etiam hoc & ad persua-
dendum aptius, quod gelu & hyemem mulieres fa-
cilius perferunt. pleræque enim minùs algent quàm
viri, omninoque paucas vestes desiderant. Ego au-
tem, inquit Florus, his ipsis rationationibus ever-
ti istam iudico opinionem. Primùm enim quod fri-
gus magis tolerant, eò fit quia sæpenuerò simile à
simili minùs afficitur. Deinde non semen genitale
prius in mulieribus nascitur: sunt enim frigidiores:
sed alimentum duntaxat & materies quæ maris sub-
iiciatur semini. tum longè citius desinūt parere mu-
lieres, quàm gignere viri. Quod vruntur cadauera
mulierum promptius, ob pinguedinem fit, quæ cor-
poris pars est frigidior. itaque iuuenes & qui corpo-
ra exercent, minimè pinguescunt. Illa autē mensura
purgatio non est copiosa, sed vitiosa & corrupti san-
guinis. qui concoqui cùm non possit & excremen-
tum sit locum in corpore non inueniens vbi subsi-
stat,

stat, ob imbecillitatem excidit planè languidus &
conturbatus caloris defectu. quin & horror ac rigor
plerunque purgationem patientibus accidens, satis
ostendit frigidum esse & inconcoctum id quod agi-
tatur & secedit è corpore. Qui verò glabries calo-
re potius quàm frigus causam habere dicatur? cùm
videamus calidissimas corporis partes maximè pilis
obseri. omnia enim ista vi caloris in superficiem ex-
pelluntur, ab eo vellicatam & apertam. Leuitas au-
tem à densitate est quam frigus effecit. Denfiora au-
tem mulierum esse quàm virorum corpora, mi Lui-
te, discere possis ex iis qui concumbunt cum mulie-
ribus vnguento aut oleo delibutis. opplentur enim
vnguento inter concumbendum, etiam si mulieres
non contrectent neque attingant, corpore id ob ca-
lorem & raritatem attrahente. Verùm enim verò de
mulierum natura, aiebat, in vtranque partem satis
fortiter est disputatum.

20

QVAESTIO QVINTA.

Vinum an facultate sit frigidum.

Id autem scire vellem, qui suspēctio incidisset hæc,
vinum esse frigidum. Putasne, aiebam, nostram esse
hanc opinionem? Cuius ergo alius, inquit? Memi-
ni, dicebam, iam dudum me incidisse in Aristotelis
hac de re disputationem. Sed & Epicurus in conui-
vio multa de eo disseruit, quorum (nisi fallor) summa
huc redit. vinum non perfectè esse calidum, sed in se
atomos habere quasdam calorem efficientes, alias
quæ frigus gignant. ipsum vbi in corpus est admis-
sum, alias amittere, alias ex ipso adsciscere corpore,
& ad naturam temperiēque vtentium sic accom-
modari, vt alij ebrij frigeant, alij caleant. Atqui hæc,
aiebat Florus, rectè nos per Protagoram ad Pyrrho-
nem ferunt. Liquet enim de oleo, lacte, melle, itē-
que aliis disputare iustos, subterfugituros naturæ sin-
gulorum explicationem, quod ea dicemus nata mix-

tionibus & temperationibus mutuis. Tu verò quomodo colligis vinum esse frigidum? Duabus rationibus, inquam, tum è tempore loqui coactus. quarum quæ à medicis est sumpta, priore loco referam. Languente stomacho, & ob imbecillitatem cōfirmationis indigente, nihil calidum adhibent, vino tantum dato medentur. sic & fluxus ventris, & sudoris eruptiones vino sistunt: utpote non minus, sed magis quam nix possit constringente frigoris vi & inhibente materiam. Alioqui si vim calefaciendi vinum haberet, perinde erat opinor merum ori ventriculi ad-mouere, atq; ignem niui. Iam somnum pleriq; refrigeratione fieri putant, & medicamenta somnum inducentia pleraque frigus incutientia sunt, ut mandragoras, opium. Verum ista vehementer, viq; magna compellunt atque cogunt. Vinum paulatim frigus alliciendo, motum suauiter sistit, eo quod magis aut minus est differens ab illis. Ad hæc calor vim habet gignendi. humor enim fluidus redditur, vigorémque & robur spiritus à calore nanciscitur, vimque exstimulantem. At qui multum meri bibunt, se-gniores sunt ad coitum, nihilq; validi aut bene temperati gignunt: sed ob frigiditatem seminis atque prauitatem inanes sunt eorum cum mulieribus per-mixtiones. Et verò quæ hominibus à frigore acci-dunt, tremor, grauedo, pallor, agitatio spiritus in membris, linguæ titubatio, contentio extremitatū in nervis ac torpor: ea omnia ebriis cōtingunt. Ple-risque ebrietas in resolutionem membrorum desi-nit, ubi merum calorem omnino profligauit atque exstinxit. Incommoda porrò corpori à temulentia illata sanant, ab initio tegmine iniecto & decubitu fouentes: tum postridie lauacro, vnguento, cibisq; iis qui molem corporis non exagitantes sensim revo-cent calorem à vino dissipatum & è corpore fugatū. Tamen, aiebam, in his quæ cernuntur, etiam obscu-ras vestigamus similitudines atque facultates. At de ebrietate

ebrietate qualis sit, nihil attinet anxie inquirere. Nā vt apparet, & maximè, uti diximus, similes sunt seni-bus ebrij: ideoque vinosi maturè admodum sene-scunt, multosque eorum ante tempus caluities & ca-ni occupant. Præterea acetum vini quædam natu-ra est & vis. de omnibus autem restinguentibus ni-hil est quod igni magis aduersetur: omnium maxi-mè id flammam vincit & comprimit ob exsuperantē frigiditatem. Sed & fructuū qui sunt vini sapore æ-muli, videmus à medicis ad refrigerandum adhiberi, ut malis acidis ac punicis. Ipsum mel nonne aqua pluuia vel niue temperantes in vinum vertunt, fri-gore dulcedinem ob cognationem si exsuperet in austeritatem mutante? Antiqui nonne ea de causa de repentibus draconem, & ederam de stirpibus Baccho consecrauerunt, quia frigida & gelida sunt natura? Si verò putant, eo signo vini calorem mon-strari, quod post haustam potum cicuta veneni vim retundit: nos id inuertes dicemus vinum cum cicuta temperatum, immedicabile esse venenum, bi-bentemque omnino interficere: ut non magis resi-stendo calidum, quam adiuuando frigidum sit vinū. nam cicuta quidem nulla alia quam frigus inducen-di facultate vim habet necandi.

QVÆSTIO SEXTA.

De tempore coitus.

Adolescentuli quidam, qui non ita pridem anti-quorum ad doctrinam sese contulerant, Epicurū insectabantur acriter, quod in conviuum sermonē neque honestum neque necessarium de coitus op-portuno tempore intulisset. esse enim aiebant extre-mæ intemperantiæ, hominē provec-tæ ætatis in cœ-na adolescentibus præsentibus mentionem facere veneræ rei, ac disputare ante cœnam, an à cœna ea sit vtendum. Ad hæc Xenophontem quidā pro-

duxerunt, qui conuiuas à cœna abduceret non * in
 equis ad concumbendum cum vxoribus. Zopyrus
 autem medicus, probè in Epicuri versatus philoso-
 phia, aiebat eos non satis attentè legisse Conuiuium
 Epicuri. Non enim eum ab initio ea quæstione pro-
 posita, eam deinde differendo tractauisset: sed cum à
 cœna ad deambulandum excitauisset adolescentes,
 de temperantia fecisset verba, & eos à lasciuiâ deter-
 ruisset. quòd nimirum res venerea cum alijs faciliè
 noceret, tū maximè si quis eam à cōuiuiō exerceret. 10
 Sin verò præcipuè de hoc fuisset quæstio, utrū præ-
 stabat philosophum omnino nihil disputare de coi-
 tus tempestiuo vsu: aut cum tempestiuè eo & cum
 ratione vtendum sit, nō absurdum erat alibi de com-
 modo eius tempore colloqui, in conuiuiō verò &
 mensa turpe? Mihi quidem contrā videtur phi-
 losophus fuisse culpandus, qui interdū in præsentia
 variorum hominum de eo in schola quæreret. nam
 calice proposito inter familiares & amicos, vbi e-
 tiam vices dicendi aliquid demunt orationi, atq; 20
 inter pocula, quomodo turpe sit dicere audirè eo-
 rum aliquid, quæ vtiliter de vsu rei venereæ dicun-
 tur? Ego quidem per canem adiuro, optare me, suos
 diuerfos illos obscenos Zenonem in conuiuiō
 aliquo aut ioco, quàm in tam serio de republica ope 25
 re posuisse. His verbis percussi adolescentes silen-
 tium tenuerunt. Cum autem alij à Zopyro peterent
 vt Epicuri hoc de argumento rationes exponeret:
 Equidem singula, inquit, non satis exactè memoria
 teneo: puto autem eum istius venereos maximè a- 30
 versatum, vbi corpus concussione perturbatur atq;
 contremiscit. Omnino enim merum corpus de suo
 statu eiicit, tumultusque ciet. quòd si ita affectā mo-
 lem corporis non tranquillitas aut somnus excipiat,
 sed aliæ à re venerea exagitationes, elisis & quasi mo- 35
 litione quadam subrutis iis, quæ maximè compinge-
 re atque continere illam debebant, periculum est ne
 tota

rota funditis subvertatur compages. Non enim tūc
 genitura promptè effluit, repletionē eius exitum ob-
 thurante, sed vi & confusa avellitur. Itaq; censet E-
 picurus quando quies corpori accidit, ac nutrimen-
 ti per corpus penetrantis digestio finem habet, tum
 venerea vtendum re, corpore iam aliud alimentum
 requirente. Adstipulatur autem Epicuro à maiori-
 bus ad nos propagata ratio. Diurnum enim tempus,
 quando iam concoctio suas obit partes, imbecillio-
 res ad coitum facit. A cœna autem ad eum ferri, non *
 caret periculo. nam incertum est, an nondum suba-
 cto ob imbecillitatem concoquentis facultatis nu-
 trimento, superveniens huic exagitatio, duplex in-
 commodum faciat. Subiecit tum Olympicus. Mi-
 hi Clæni Pythagorici dictum admodum probatur:
 qui interrogatus quando res cum vxore esset haben-
 da respōdit, Cum maximè lædi voles. Nam & quod
 Zopyrus dixit, rationem habet: & aliis temporibus
 alia incommoda sequi rem hanc & difficultates vi-
 20 deo. Itaque sicut Thales vt coniugium evitaret, ma-
 tri ad hoc contrahendum adhortanti intidō Non-
 dum appetuisse, postea iam præteruisse tempus vxorē
 ducendi dixit. ita etiam ad rem veneream expedit
 vnumquēq; affectum esse, vt decumbens Nondum
 25 tempestiuum, surgens Non iam ampliùs tempestiuū
 eius vsum dicat. Athletica, aiebat ibi Soclarus, ni-
 mis sunt quæ dicis, & cottabum eorum ac carnum
 voracitatem redolentia, adeoq; intempestiua. Ad-
 sunt enim iuvenes mariti, quos oportet vxoribus dā
 30 re operam: neque nos omnino fugit Venus, sed ac-
 cedimus nimirum ad eam, cum in deorum hymnis
 dicimus, Produc moram fenestuti pulcra Venus. I-
 taque, si placet, consideremus an scitè & convenien-
 ter Epicurus præter omne ius veneri noctē adimat:
 35 cum Menāder, homo amatoris deditus voluptati-
 bus, nocti deorum præstantissimū numen attribuat.
 Existimo enim rectè voluptati coitus velaminis lo-

eo tenebras prætendi: ne si luce coëamus, verecundiam ab oculis profligemus, libidinique audaciam paremus, ac memoriam evidentem, quæ inhærens exsuscitet iritæque cupiditates. Visus enim omnium quas corpore percipimus affectionum est acerrima, si Platoni credimus, & quæ propinquis visis animum vehementer excitet, adque nouarum voluptatum & recentium imaginationem instiget. Nox autem furiosam operi libidinem detrahens, naturam subducit atque sedat, neque patitur visu ad lasciuia ferri. Absque etiam hæc essent, quæ ratio hoc efficit, ut à cœna venientes lauti, ac fortasse etiam ferto redimitti & vngueto delibuti, vxorem auersantes dormiamus: interdiu autem inter medias actiones è gynaeco vxorē concubitus gratia accersamus, aut galili in morem sub auroram congregiamur? Vesperam enim, mi sodalis, laborum requiem, diluculum laborum initium nouimus. illamque à soluendo dictus Lyfius Bacchus regit cum Terpsichora & Thalia: hoc nos ad Opificem Mineruam, & Forensē Mercuriū excitat. Itaque vespēram cantus occupant, choreæ, hymenæi,

Comiq; cœnæ, & resonanti fistula cantu.

Mane audias malleorum sonitus, & stridores ferrarum, & publicanorum antelucanas vociferationes, ac præconum clamores in iudicium vocantium, aut ad nauandam regi vel principi operam. quo tempore nullus voluptati est locus,

Cessatq; Cypri, & adolescentum vigor,

neque Bacchi iam thyrsus aut coronæ vsurpantur, curis sese intendentibus. Porro autem Homerus neminem heroum vel cum vxore vel cum pellice concubentem fecit: Paridem duntaxat è pugna profugum in gremium se abducere Helenæ scribit: non mariti, sed adulteri rabiosi diurnum coitum ostendens esse. Et verò ne corpus quidem potissimū post cœnam à coitu lædetur, ut visum Epicuro; nisi

Ilia. 7. 445.

quis

quis rem tentet ebrius planè, aut distentus. sic enim dubium non est, quin damnosa sit res & periculosa. Si quis autem mediocriter vino ciboque vsus corpore emollito, animoque sereno tempestiue coeat: neque ob molem magna corpori accidet conturbatio * refrigeratio, aut è suis sedibus trajectio atomorum, ut ait Epicurus * reddens seipsum verò quodammodo * implebit nouo affluxu post factam evacuationem. Id magis cautionem requirit ita ut te venerea vtamur, ut ne corpus sublime & conturbatum curæ animi, & occupationes rerum necessariorum laborisque excipientes statim exasperent, natura non satis ad quiescendum intercedentis nacta. Non enim omnes, amice, Epicuri ocium & animi tranquillitatem philosophia partam abvndè in promptu habent. multæ quemvis quotidie exercent ærumnæ: quibus neque commodum, neque conueniens est ita affectum corpus tradere rabioso coitui * numen verò beatum & interitus expers maneat ita, ut nullam nostri curam suscipiat. Nobis autem, si leges ciuitatis rectè colimus, cauendum est ne ad templa & sacrificia accedamus paulo antè venerea re vsi. Itaque expedit nocte & somno interiecto, iustoque intervallo adhibito, mundos rursus quasi de integro, & ad nouū diem noua cogitantes, ut ait Democritus, surgere.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur mustum minimè inebriet.

ATHENS vndecima die mensis Anthesterionis primitias noui vini delibant, diemque illum à doctis referendis Pithæciam vocant. utque apparet, antiquitus de vino antequam gustarent libantes, vota faciebant, ut sibi vsus eius medicamenti salutaris innoxiusque foret. Apud nos mensis Prostatērius dicitur, quasi Patronalis: sextaque eius die statutum est

PPP

sacris Bono Genio factis gustare vinum post flatum Fauonij. is enim ventus omnium maxime vinum mouet ac mutat: & quod vinum hunc subterfugit, id iam videtur perduraturum. Cum de more pater sacrificasset, vinumque à cœna laudaretur, adolescentibus qui vnà nobiscum philosophiæ operam nauabant, questionem proponebat pater, cur mustum minime inebriaret. Id plerisque videbatur incredibile & rationi aduersum. Hagias autem dicebat, Dulcia vsquequaq; offendere & satietatem inducere. itaq; neminem facile tantum musti poturum, quantum ad ebrietatem sufficeret. si nimirum sedata appetitionem ob insuauitatem cessare. A dulci autem diuersum esse suauem saporem, etiam Homero notum fuisse, qui dixerit,

Ody. v. 69.

Casus, & mel dulce, suavis, stillaq; vini.

Vinum enim cum ab initio sit dulce, suauis temporis successu fieri, quando concoctione sapor eius in austerum mutatur, ipsumque veterascit. Aristænetus vero Nicæus in quibusdam se libris legisse ait, idq; memoria recolere, dulcia vino admixta reprimere ebrietatem & medicorum nonnullos præcipere ebriis, vt dormituri panem melli intinctum edant. Si quid ergo dulcis sapor facit ad retundendam meri vim, par est mustum nondum mutata dulcedine non inebriare. Hæc nos valde sumus adolescentulorum admirati in argumentorum inuentione acumen, quod obvia non arripientes, de suo quæ promerent habuerunt. Nam quæ omnibus sunt exposita, & facile apprehenduntur, aut grauitas est musti, vt ait Aristoteles, penetrans ventrem: aut quia in musto reliquum est multum aerei, multum aquosi. quorum illud statim vi facto exitu abit, hoc meraciore partes facit languidiores. inveteratio excreto aquoso. fitque vinum sic minus ad mensuram, vi autem validius.

Quæ-

QUESTIO OCTAVA.

Cur acrothoraces, id est semiebrii, magis motibus citantur absurdis, quam admodum ebrii.

ERGO, inquit pater, quandoquidem Aristotelem semel dimouimus, peculiare etiam aliquid quaramus de semiebriis, qui acrothoraces Græcè dicuntur. nam quantumvis in hoc genere questionum acutissimus, causam tamen mihi videtur non satis subtiliter & exactè reddidisse. Dicit enim, vt puto, sobrii ratione sibi constare, valde inebriati etiam sensum esse obrutum. at semiebriorum adhuc valere vim imaginatricem, iam conturbata ratione: itaque eos & iudicare, & quid visis pareant, malè iudicare. Sed quid vobis videtur. Mihi quidem, aiebam, seorsim consideranti hæc ratio sufficere poterat ad causam intelligendam. Si verò proprium aliquid iubes proferre, videamus an non id discrimen corpori sit imputandum. Nam semiebriorum animus duntaxat est conturbatus, corpus eius impetibus adhuc insere uire potest: nondum obrutum. vbi autè oppressum vini vi fuerit, destituit animi proditque incitationes. itaque ebrii vsque ad facta non progrediuntur, illi corpus peccata animi adiuuans habentes, non quod magis insaniant, sed quia plus ad delinquendum virium habent, vehementius exagitari depræhenduntur. Quod si ab alio orsi principio rem consideremus, vim vini, nihil obstat quin varia ea sit & pro quantitate mutetur. sicut ignis lutum moderatus indurat, nimius colliquat, ac facit vt fluat. & contra ver febres excitat incenditque, anni calore crescente sistuntur atque desinunt. Quid ergo impedit etiam animum a vino naturaliter commotum, vbi conturbatus & irritatus fuerit, rursus remitti & sedari vino augescente. Veratrum quidem purgandi hoc habet initium, quod molem corporis pertur-

*Problem. 28
sect. 3.*

ppp ij

bat: sed si iusto minus exhibeatur, turbatur, non purgatur corpus. Soporifera quoque nonnulli intra modum fumentes, turbulentiores fiunt: nonnulli amplius fumentes, dormiunt. Probabile etiam quodammodo est, conturbationem quæ semiebris accidit, ubi maximè viguit, deinde concidere: & ad eam rem vinum esse adiumento. Multum enim haustum, vnà corpus inflamat, furorèmq; animi consumit. sicut lugubres cantilenæ & fistula funebris initio animum commouet, lacrymâsque extrudit: animo autem ad miserationem inducto, paulatim deinde abolet dolorem. Similiter & vinum videas ubi vehementer conturbauit & irritauit vigentem effruescereque solitam animi partem, rursum sedare obrepens, animumque ebrietate progrediente placare.

QVAESTIO NONA.

Cur aut quinque bibantur, aut tria, aut non quatuor.

Hæc ego cum dixissem, Aristoteli (qui ei mos erat) exclamans, Decretus est, inquit, reditus me diocritatum iustissimæ & quàm maximè Democriteæ, quæ ab intempestiua quadam sobrietate, tanquam à tyranno quodam extorris acta diu exfulauerat. Sicut enim Lyricorum canonum gnari, proportionum sesquialtera Diapente concentum, dupla Diapason, sesquitercia Diatessaron languidissimum constitui aiunt: ita Bacchicarum harmoniarum gnari, tres dispexerunt vini cum aqua concentus, diapente, diatriton, diatessaron. sic enim dicunt & cantant, Quinque bibenda esse, aut tria, aut non quatuor. Quinque enim sesquialteram rationem habet, tribus aquæ cyathis in duos vini admixtis. Tria duplam, duobus ad vnum. quatuor sesquiterciam, tribus aquæ cyathis vni vini affusis. qui est sanè principum in curia mentem habentium, aut dialecticorum

rum supercilia attrahentium, quâdo mutationes orationum contemplantur sobrius & invalidus potus. De cæteris duorum ad vnum mixtio vim illam parat, qua semiebrii redduntur,

Non autè motas concilians animi fides:

nam neque sobrium finit esse, neque omnino vœcordiam à mero induci. Duorum autem ad tria contemperatio, scitissima est, somnum concilians, curarum obliuionem ingenerans, & secundum Hesiodum illud nouale,

Quod natos mulcet blandè, damnisq; medetur,

motus animi feroces in nobis incópositosq; sedat, altamque ei tranquillitatem parat. Adversus hæc Aristoteli dicta nemo dixit, cum satis appareret eum iocari. Ego autem iussi eum sumto poculo tanquam pro lyra contendere laudatam illam temperiem: simulq; puer accessit merum infundens. Ille verò recusauit cum risu dicens, musicam illam ratione non instrumentis tractari. Pater autem hæc superioribus adiecit, videri sibi priscos Ioui duas nutrices apposuisse, Idam & Adrasteam, Iunoni vnica Eubœam, Apollini quoque duas, Veritatem & Corythaleam: Baccho autem plures, quod oporteret deum istum pluribus Nympharum mensuris cicuratum atq; castigatum, mansuetiorem prudentioremq; reddere.

QVAESTIO DECIMA.

Cur carnes magis sub Lunam putrescant, quàm sub Solem.

CONVIVIO nos accipiens Euthydemus Suniæ, aprum iustæ magnitudinis apposuit. quem cum mirarentur præsentem, Alium dixit multo maiorem dum afferretur à Luna corruptum esse, & se de causa valde dubitare. nō enim verisimile videri, Lunam maiorem carnes putrefaciendi vim habere, quàm So-

lem, qui ea utique sit calidior. Tum Satyrus: Non hoc, inquit, maximè mirum est, sed multo magis id quod venatores vsurpant. Cum enim aprum aut ceruum confectum è longinquo in urbem advehit, æreum ei clauum tanquam putredinis amuletum infigunt. Finita cœna Euthydemus cùm quæstionem in medium revocasset, Moschio medicus dixit, Putrefactionem esse colliquationem & fluxum quædam carnis corruptæ inque humorem mutatæ, omninoque humectari quæ putrescunt. Calefactionem porro omnem si sit mollis & languida, commouere humorem, & humida resolueret. si igneus sit calor, cõtrà carnes exsiccare. Hinc manifestum fieri quod in quæstione versaretur. Lunam quippe sensim tepesciendo humectare corpora: Solem igneo suo feruore potiùs eripere humorem è corporibus. Eoque respicientem Archilochum, naturæ convenienter dixisse:

*Ut spero, multos Serius hauriet,
Reddetq; siccos igneus incidens.*

Apertiùs etiam Homerum de Hectore, cuius capiti Apollo nebulam quandam obducit umbrosam,

Ilia. v. 190.

— ne neruos membraq; Solis

Torrent radij. —

Lunam verò imbecilliùs emittere lumen:

Nam nigra non excoquitur una illo satis,

ut ait Ion. His dictis ego: Placent mihi, inquam cætera. Id vnum non probatur, quòd quantitati potiùs caloris, quàm proprietati totam rem adscribi video. Nõnne enim videmus Solem hyeme minus calefacere corpora, magis per æstatem putredinem iis inducere? Atqui contrarium fieri oportuit, si ob caloris languorem putredo eveniret: nunc cùm magis intèditur æstus, celerius corrumpuntur carnes. Enim verò Luna non ob caloris inopiam & imbecillitatem

licitatem, cadaueribus putredinem inducit: sed hæc causa potiùs est imputanda peculiari vi defluentis ab ea facultatis. In promptu enim est, quodvis calidum non habere vnicam tantùm qualitatem, quæ magis minùsque calendo differat à sese ipsa. sed multæ sunt ignis facultates, nulla inter se convenientes similitudine. Nam qui aurum fundunt, flamma de paleis succensa aurum domant. medici è palmitibus igne facto medicamenta concoquenda leni igne calefaciunt. flammam è myrica ad emolliendum & forni madum vitrum aiunt esse commodissimam. lignum oleaginum vstione sua corporibus commodè calefaciendis inseruit: balneis aduersum est, eorumque contignationi & fundamentis nocet crematù. Hinc est quod ædiles sciti non sinunt conductores oleaginis lignis vti. quemadmodum etiam non patitur loliginis semen iniici suffitibus. exhalantia enim isthæc, dolores capiti, & caliginem oculis obducunt lauantium. Quapropter mirum non est Lunam à Sole differre, hoc siccantes, illa relaxantes corporibus mortuis immittente defluxus. Quæ etiam est causa, quòd nutrices infantulos admodum cauent Lunæ ostentare. nam pleni humore, viridium instar lignorum, convelluntur & pervertuntur. & videmus eos qui in lumine Lunæ decubuerunt, ægrè surgere, quasi attonitos, & sensuum quoddam torpore correptos. humor enim à Luna diffusus aggrauat corpora. Dicitur etiam ad expediendum partum Luna conducere, cùm orbe fulget dimidio: quòd laxandis humoribus dolores mitiget. Hinc arbitror etiam Dianæ vocabula Lochææ, quod est partui præfectæ, & Eilythææ siue Lucinæ fuisse facta: cùm eadem sit Diana quæ Luna. & Timotheus disertè dixit:

*Per cœruleos siderum polos,
Celeremq; partu solvere Lunam.*

Cæterum etiam in rebus anima expertibus manifesta est vis Lunæ. ligna enim in plenilunio cæsa fabri abiiciunt, vtpote tenera, & facile flaccescunt propter humorem. & triticum coloni properant melle deficiente in area convertere, vt siccatum sit teredo aptius. grana verò quæ vigente Luna in aream ponuntur, inter terendum rumpuntur maximè, emollita ob humiditatem. Ferunt etiam plenilunio farinam subigi melius, nam fermentatio etiam si intra modum fiat, tamen totam massam corrumpit fluo idamque reddit. Carnibus autem putrescentibus nihil aliud accidit, quàm quòd còtinente spiritu in humorem mutato rarefcunt atque diffuunt. Idem vsu venire aëri est cernere. Maximè enim plenilunio rorem iacit colliquatus. quod Aleman etiam lyricus obscure innuens, rorem aëris & Lunæ appellat prolem: stirpes ea nutriri inquit. Sic vndique testimonium humiditati Lunæ fertur * & mollientem vim. Clauus proinde æreus siquidem transfixus à putredine, quod aiunt, carnes tuetur: videtur hoc fieri ob insitam aëri facultatem adstringendi. Nam ærugine ad tales casus vtuntur medici loco medicamenti: & eos qui commorantur in secturis ærariis, aiunt lippitudine solui, ac si cilia amiserint, ea denuò iis enasci. Nam quæ à chalcitide abicit fauilla, & in palpebras occultè incidit: ea fluxus reprimat, stipendòque restinguit lacrymam. Ideòq; ab Homero æs aiunt titulis euenoris & noropis adfectum: scilicet quia visu adiuuando hominibus proficit. Aristoteles autor est, quæ æreis cuspidibus & gladiis insiguntur vulnera, corpori minorè inferre dolorem, & faciliùs sanari, quàm quæ à ferreis. quia scilicet æs in se quidpiam medicamenti habeat, idque in vulnere statim relinquat. Ià putrefacienti adstringens, sanas corrumpenti esse aduersum, obscurum nò est. Nisi quis forte traiectu clauum dicat humore ad se trahere, subinde adfluentem ad id quod læsum est.

Itaq;

Itaque circa eum ipsum locum vbi infixus fuit clauus, aiunt vibicem quandam aut nauu cerni: & non esse alienum à ratione, reliquam carnem manere integram, corruptela eò affluente.

PLVTARCHI

Symposiacôn, seu Conuiuialium disputationum liber quartus.

OLYBIUM Africano præcepisse nouimus, Sossi Senecio, ne è foro vnquam digrederetur inter negocia versans ciuium, nisi priùs aliquem sibi amicū fecisset. Amicum autem hæc existimamus non prefere aut sophisticè eum intelligendum, qui perpetuus sit & immutabilis: sed còmuniter beneuolum. quomodo Dicearchus vnumquèq; censebat dare operam debere, vt omnium benevolentiam sibi conciliaret, amiciciam autem cū bonis iniret. Etenim amicicia multo tempore & per virtutem paratur: benevolentiam vsus, colloquium, & ioci ciuiliu viro- rum alliciūt, opportunitate affectionis animi ab humanitate profecti & gratia adiuuante. Sed vide, an non id præceptum præterquam quod foro accommodatum est, etiam ad conuiuia pertineat: vt non antè sit inde discedendū, quàm vnà accumbentium alicuius benevolentiam & amiciciam fuerimus nati. Nam in forum quidem nos ob negocia nostra aliòsque vsus conferimus: qui sapiunt, in còuiuium veniunt nò minùs amicorū parandorum, quàm presentes delectandi causa. idèò operà dare aliquid inde vt asportes, illiberale profectò est & importuni hominis: amico auctum abire, iucundum est &

PPP V

honestum. contraque is qui id facere negligit, ingrati sibi & inutilem facit consuetudinem, itaque discedit, ut qui ventre non animo conuiuia fuerit. Quippe conuiuia non obsonij modo, vini, & bellariorum, sed & sermonum, ioci, comitatis in benevolentiam desinentis particeps futurus venit. Et luctantium quidem complexus atque tractiones puluerem desiderant: amicis apprehensionibus vinum sermone temperatum ansas praebeat. vino enim oratio humanitatem & comitatem adiicit, & a corpore in 10 animum quasi per canales deriuat: quod nisi sit, oberrans in corpore vinum, nihil melius repletionem efficit. Ita quemadmodum marmor igne candentis ferri nimiam molliciem & fluxum refrigerando sistens, 15 validum & formabile reddit: sic conuiualis sermo non diffuere omnino patitur vino bibentes: sed inhibet eos, ac dissolutioni humanitatem venustatēque admiscet: si quis bibentes tempestiuē oratione attingat, cum eos vinum quasi sigillo amicitiae formandos quam tenerimos & mollissimos redegit, 20

QVAESTIO PRIMA.

Multiplēne cibis, an verò simplex concoctio sit facilior.

Proinde quartae conuiualium quaestionum decuriae principium nobis erit quaestio de multiplici cibo. Nam cum ad Elapheboliorum festiuitatem Hyampolin venissemus, Philo medicus conuiuio nos accepit, sane quam operoso apparatu. Ibi cum vidisset 30
* Philinum eum adolescente pane solo vesci, aliud requirere nihil: Hercules, inquit, nimirum hoc illud erat quod in proverbio dicitur,

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.
simulque profiluit, ut aliquid vtilis cibi iis adferret: 35
ac multo post rediit, caricas eis & caseum apportans. Tum ego dixissem usu venire hoc iis qui supervacanea

neae & preciosa apparant, ut negligerent necessariae atque vtilia, iisque carerent: Non enim, inquit, Philo, memineram Philinum Sosrati nobis exemplum aemulari, quem nullo alio cibo potuē quam lacte 5
usum ferunt totam vitam exegisse. Verum huic quidem a mutatione quadam initium huius victus rationis oblatum fuisse credibile est. Nostrum autem, quo pacto Achillem Chiron, nutriens iste, statim a natalibus sanguine carentibus * ut ostendere 10
videatur, se aere & rore ali, quod de cicadis fertur. Nos verò, aiebat Philinus, nesciebamus, ut Hecato-
phonia qui cœnauissemus (a cœde centum victimarum dicta) nunc tali utendum prandio? nā apud nos prandia obsonij expertia, tenuia ac salubria, tanquam 15
medicamentum sunt, quibus ad tam splendidas & copias distentas cœnas utimur. Idque eò, quod saepe inau-
diuimus multiplici victu simplicem non modò paratu faciliorem esse, sed etiā concoctum. At hæc Marcio: Corrumperet, inquit, tuum tibi Philinus appa- 20
ratum, dehortans & deterrens a vescendo conuiuas. Sed si meam operam implores, sponsor iis pro te si-
deiubeo, multiplicem cibum simplici facilius concoqui: ut audacter fruantur appositis. Petiit ergo Philo a Marcione, hoc ut faceret. At Philinus cœna fi- 25
nita a nobis provocatus, ut multiplicis cibi aggredere-
tur accusationem: Non meus, inquit, hic est sermo, sed ipsius Philonis. Identidem enim hic dicit nobis, primum bruta animalia, quia cibis utuntur
vnius generis, & simplicibus, saniora esse homini- 30
bus: quæ verò inclusa aluntur, procliuia ad morbum
esse, obnoxiaque cruditati, quod mixto & condito
utatur alimento. Deinde nemo fuit medicorum ita
temerarius, aut ad res nouandas audax, ut offerret
febricitanti cibum varium: simplicem & nidoris ex- 35
pertem, ut concoctionis facilem patientem exhibent.
Affici enim oportet alimentum, mutarique subactum
ab iis quæ insunt nobis facultatibus. Sed & tinctura

simplicium colorū facilius inhaeret: & fragrantissi-
mum oleum maximē seplasiariis medicamentis mu-
tatur: & alimentum simplex vniūque generis faci-
limē à concoctione adficitur. Multae autem & vari-
ae qualitates invicem nonnihil cōtrariē, repugnan-
do sese mutuo abolent (instar multitudinis conve-
narum ac promiscuae turbae in ciuitate) neque con-
sentientem admittunt constitutionē, dum vnaque-
vis suapte natura alienis reluctans coitionē respuit.
Vinum nobis evidens huius rei indicium suppeditat.
celerrimē enim inebriat diuersorum vinorum
vsus, quas allocenias Græci dicunt, similis autem est
ebrietas cruditati à vino non cocto profectae, idēo-
que vitant mixtum vinum potiores: & qui miscent,
clām id faciunt, vt qui insidias struāt. Mutatio enim
& inaequalitas animum de statu suo exturbāt. quam
ob rem musci quoque magnam adhibēt cautionem
in multitudine neruorum agitanda: quibus nihil
præter mixtionē & varietatem mali adest. Ipse hoc
ausim affirmare, facilius cōtrariis sermonibus fidem
ac assensionem parari posse, quā concoctionem di-
uersis qualitatibus. Sed ne ludere videar, his omis-
sis ad Philonis dicta reuertor. Eum quippe sæpenu-
merò dicentem audimus, difficultatem concoctio-
nis alimento accidere à qualitate, dum varia mixtu-
ra damnosa est, & alienas generat qualitates: itaque
oportere vnumquemque id nutrimentum sumere,
eoque contentum esse, quod suae congruere naturae
compertum habeat. Quod si suapte natura nihil est
concoctū difficile, sed multitudo est quae turbat &
corrumpit: tanto adhuc magis fugienda puto om-
nigena ista atque varia esse, quibus recens nos Phi-
lonis coquus, tanquam domino contrariam artem
faciens, infecit, nouitate & mutatione appetitū per-
vertens non renuentem, sed ad alia ductum, obque
varietatem vltra id quod satis est se proferentē. * a-
liam ex alia venans capturam, si oblectatae ani-
mae

mae * non bibens, & non exsaturatus, plurimus in
pratis efflorescit. Hæc Socratis etiam meminisse ex-
pedit, qui iubebat cauere à cibis qui non esurien-
tes ad edendum allicerent: nihil aliud nimirū quā
ciborum multiplicem varietatem vitare mandans.
Varieras enim est, quae vltra quā vsus sit frui nos
facit spectaculis, auditionibus, re venerca, ludis io-
cisque, supervacaneis rebus multa initia cupiditati
fruendi suggerentibus. At in iis voluptatibus, quae
simplices sunt & vnius modi, naturae modum oble-
ctatio non excedit. Denique facilius mihi videtur
ferri posse muscus qui multitudinem neruorum, &
alepta qui vnguentorum compositorum vsus lau-
det, quā medicus qui ciborum varietatem com-
mendat: vbi mutationes & diverticula de recta ad
sanitatem via detrudunt. Hæc postquam disseruit
Philinus, Mihi verò, inquit Marcio, Socratis exse-
crationi obnoxius videtur non modò qui vile ab
honesto segregauit, sed & qui voluptatem à sanita-
te separat, tanquam huic aduersantem & inimicam,
ac non potiùs adiutricem. Etenim dolore, vt instru-
mento violentissimo, raro admodum idque inviti
vimur, de reliquis voluptatem nemo, ne si velit qui
dem, repudiauerit. Hæc & in nutrimento, & in so-
mno, & in lauacro, & vntione, & discubitu semper
adeft, laborēsque excipit, & ægrum fouet, aliena
multis convenientibus naturae delentem. Nam quis
dolor, quis defectus, quod venenum ita facilē & sim-
pliciter morbo soluit, vt lauacrum tempestiue vsur-
patum, aut vinum indigenti datum, vel cibus? hæc
cum voluptate adhibita statim molestiam omnem
abolent, naturamque in suum pristinum statum re-
ponunt, veluti serenitate & tranquillitate inducta.
Contrà cum dolore coniuncta remedia, ægrè & pau-
latim aliquid efficiunt, naturam cum difficultate
& violentia quadam molitionis exagitantia. Non
ergo est, quod nobis vitio vertat Philinus, si non
amba-

ambabius (quod aiunt) vela manibus attollentes vō
luptatem fugimus: sed conamur voluptatem cum
sanitate concinnius, quam philosophorum non-
nulli cum honestate coniungere. Jam in in primo
tuo, Philine, argumento falsi mihi videre, bruta
animalia simpliciore quam homines alimento, & sa-
nitate meliore frui ponens. quorum neutrum est ve-
rum. Alterum refellunt Eupolidis capre, alimentum
suum predicantes & à varietate omnisq; generis ma-
teria laudantes. sic enim loquentes facit:

Omnigena nos materies pascit, abiectis

Tencros, & ilicis, arbutiq; sarculos

Decerpimus. tun præter hæc cythisus, boni

Phascusq; odoris, & smilax folio ubere.

Oleaster, & lentiscus, atque fraxinus,

Quercus, edera, erica, myrica, rhamnus, pallidum

Verbascum, & asphodelus, cistibuscq; & æsculus,

Thyma, thymbra, nos opibus alunt largè suis.

quæ enim hæc recensentur, innúmeras profectò sa-
porum habent & odorum differentias, atq; virium:
Iliad. α, 50. cum quidem maior pars sit omissa. Alterū Homerus
refutat, qui peritius pronūciat pestē bruta primū
invadere. Sed & breuitas vitæ brutorum ostendit
quàm sint morbis obnoxia mortiq; vicina. Nullum
enim omnino longæuum est: nisi fortasse coruum di-
cas & cornicem, quæ videmus omnis generis cibus
vesci. Porro scite nimirum ē victus ratione eorum
qui ægrotant iudicium de facilibus aut difficilibus
concoctu petitur: cum labor & exercitationes cor-
poris & cibum incidentia ad concoquendum faci-
ant, nequaquam autem convenient febricitatibus.
Ratione verò caret, quod discordiam & pugnam va-
riorum ciborum metuisi. Nam siue natura id quod
ipsi accommodatum est ē similibus sumit: in ipsam
molem corporis varium nutrimentum multas à se
statim dimittit qualitates, vt cuique parti accidat id
quod

quod ei est conducibile: fiatque illud, quod Empe-
docles docuit.

Dulcia continuò se dulcibus applicuerunt,

Acribus acra se iunxerunt, tristia amaris,

Et res illa calidas petierunt feruida partes.

Siue res secūs habet, tamen calor spiritus mixturam
dissoluit per eā sese didens, & cognata cognatis ap-
plicatur partibus. Corpus enim, quale nostrum est,
ita multipliciter mixtum & tam variis coaceruatum
ē partibus, consentaneum est ē varia potius mate-
ria quàm simplici conquirere suū nutrimentum. Sin
aliter est, & tamen concoctionis ea est natura, vt al-
teret mutetq; alimentum: in vario id celerius me-
liusque efficietur. A simili enim nihil afficitur. ipsa
pugna & dissidium mixtione contrarij magis mu-
tat elanguescentes qualitates. Tum si omnino mix-
ta, Philine, & varia repudias: non modò cœnā præ-
benti & cibos adornanti maledicito Philoni: sed
multo magis cum regia ista & auxiliaria miscet me-
dicamenta, quas deorum manus appellauit. Eras-
stratus quidem stulticiam & supervacaneam eorum
damnat diligentiam, qui fossilia, herbas, à feris, è
terra & mari depromta confundant remedia: cen-
setq; expedire vt illis omisiss, in ptisana, cucurbi-
ta, & oleo aqua temperato medicina relinquatur.
Atqui (inquis) varietas excitat & allicit quasi præ-
stigiis captam appetentiam, sui ipsius non compo-
tem: nimirum, lepidum caput, mundicies, & stoma-
cho succus congruens, odor bonus, atque omnino
suauitas facit vt plus edamus & bibamus. Quare igi-
tur non crassam nos farinam loco pultis subigimus?
cur nō pro asparagis githia & scolymos apparamus?
quapropter nō vice fragrantis huius & mitis vini è
dolio bibimus agrestius, quod culicū circumsonent
chori? Quia, diceres, salubris ratio victus non est
fuga voluptatis: sed mediocritas & ordo volu-

pratibus adhibitus, quæ appetitum vtilitati morigerum præbeant. Sicut autem vehementiorem ventum gubernatores multis fugiunt artibus: eundem ubi posuit & elanguit excitare de integro nemo potest. ita non magni est laboris appetentiæ reluctari, & nimiam reprimere coercendo: præpropere autem deficientem, & languescentem, officiūque deferentem suum roborare & resuscitare, pergrauē est, amice, & difficilis res operæ. Ergo præstat multiplex nutrimentum simplici, & quod ob vnicam formam satietatem in propinquo habeat: quanto facilius est naturam incitatum inhibere, quam incitare detrectantem. At verò quod nonnulli dicunt repletionem defectu magis fugiendam esse, verum non est. immò contrà abvndantia tum demum nocet, cum in corruptelam aliquam & morbum definit: indigentia vt maximè nihil inferat mali, ipsa tamen per se est naturæ aduersa. Atque hæc quidem sunt tanquam neruis contrariis cantata aduersus ea quæ tum commentatus fuisti. Id autem quodammodo vos fefellit, de his qui dicuntur circa salem & cuminum, quod aliud quidem varium est, aliud suauius * si nimium auferas. adhærescit enim appetenti & accipienti corpori, visu viam sternente. Vacuitatem autem appetentiæ * & vagum, aut omnino eiicit natura, aut ægrè ob penuriam tolerauit. Id vnum modò memineris, varietatem non in abyrtacis & candylis & carycas esse: sed curiosa ista & supervacanea sunt ac inanania. Varietatem verò etiam Plato concessit, præclaris suis illis ciuibus bulbos apponens, oleas, olera caseum, obsonia omnis generis, atq; adeò ne bellariis quidem eorum defraudans cœnas.

QVÆ

QVÆSTIO SECVNDA.

Cur tubera videntur à tonitru crescere: & cur creditum est dormientes fulmine non feriri.

CORONANTIBVS nobis Elide Agemachus tubera eximie magnitudinis apposuit. Ibi mirantibus hoc ceteris, quidam subridens, Nimirum, inquit, digna sunt tonitribus nuper auditis: vt qui rideret eos qui è tonitribus oriri tubera putarent. Erāt qui dicerent à tonitru terrā rumpi, quòd aëre tanquam clauo vteretur: tum eos qui tubera quarunt, è rupturis coniecturam ubi sint facere: indeq; opinionem apud multos insinuasce, non monstrari, sed generari tubera à tonitru: perinde ac si quis cochleas putet facere imbrem, non præcedere & indicium eius esse. Agemachus autem rem veram esse contendebat, postulabatque ne quod mirabile esset, idè fides ei derogaretur. Habent enim, aiebat, multa etiam alia fulmen & tonitru, eorūque præmonstrationes miracula, quorum aut omnino nequeunt cognosci, aut difficulter intelliguntur causæ. Etenim qui rideri solet, proverbioque materiam dedit bulbus iste, non paruitate sua fulmen effugit, sed quòd vim habet ei aduersantem: sicut ficus etiā, & vituli marini pellis, vt fertur, atque hyænæ, quibus extrema velorum inducunt nauicularij. Aquas etiam quæ inter fulgura decidunt, agricolæ & putant esse & nominant incrementis idoneas. Atque omnino stultum est ista mirari, cum in istis rebus ea videamus evenire, quæ omnium minimè sunt credibilia: scilicet ex humido flammam emicare, è molibus nubibus asperos sonitus edi. Hæc ego, aiebat, nugar, vos ad causæ indagationem exhortans, ne videar morosus, dum pro tuberibus symbola exigo. Tum ego ita sum locutus: Videtur mihi Agemachus ipse dextram porrexisse disputationi. Nihil

enim in praesentia videtur probabilius, quam inter-
tonandum multum aquae genitabilis decidere. Cau-
sa est admixtio caloris. Nam ignis quod est acutum
& purum, id in fulgur abit. pars verò grauior & spi-
ritu praedita involuta in nube, eam mutat, ac frigore
expulso humorem tepefacit: unde aqua admodum
lenis incidit in stirpes, & mox crassescendi causa
est. Sed & peculiarem temperiem, saporémque pecu-
liarem ista complutis aqua infert. quo pacto & ros
suauius pecori pabulum redigit, & arcus coelestis in
qua nube elucet, ea soluta lignis fragrantiae pluri-
mum inserit. eoq; indicio fidei nostri sacerdotes ista
cremant, in qua nubem iridis putant defluxisse.
Multo autem magis probabile est fulguralibus &
fulminalibus aquis, spiritibus, & caloribus altè pe-
netrantibus terram converti, itaque laxari & hiare,
quomodo calores quidam & humores sanguinei in
corpore tubercula glandosa & strumas efficiunt.
Non enim videtur, quia tuber neque sine aqua
generatur, sed radicibus caret, & adhuc & solu-
tum ex sese subsistit, terra aliquomodo affecta & mu-
tata. Quod si vobis haec ratio videtur exilis: talia ta-
men sunt pleraque tonitribus & fulminibus comi-
tantia: itaq; hisce affectionibus maximè opinio que-
dam diuinitatis adest. Aderat tum vnà rhetor Do-
rotheus. Is, rectè, inquit, dicis. Non enim duntaxat
vulgo & indoctis ea est, sed etiam quibusdam philo-
sophis opinio. Ipse memini apud nos fulmen inci-
disse in domum, & multa mirabilia fecisse. nam & vi-
num è dolis illaesis consumpsit: & hominè dormien-
tem transvolauit, neq; ipsum laedens, neq; vestè tan-
gens: & cinguli æs, quo obductus erat, colliquauit.

omne & confudit. Philosophum autem Pythago-
ricum, qui tum ibi peregrinabatur, accedens causam
quaesuit. is autè abominatus rem, ipsum pro se ius-
sit dispicere, ac diis vota facere. Audio etià fulmen
prope

prope militem, qui templum Romæ custodiebat, de-
cidisse, calceorumq; aduersis loris, nullum aliud ma-
lificium intulisse. & cum argentei caliculi in ligneis
repositi essent operculis, ligno incolumi argentum
colliquatum fuisse inventum. Hæc vel credas licet,
vel non credas. Id omnium maximè mirum est, quod
omnes ferè compertum habemus, corpora de cœlo
tactorum putredinis expertia perdurare. multi enim
ea neq; cremant, neq; defodiunt, sed sapimento cir-
cundata relinquunt: vt videantur perpetuò putre-
dinis vacua, & Euripideam Clymenen refellat, quam
de Phaëthonte dicit, — carus ille nunc mihi

Aliqua in conualle computrescit mortuus.

Sulfur quoq; theon inde puto nominatum, ob simi-
litudinem odoris ignei & acris, quem edunt ista ful-
mine corpora: ob quem puto canes etiam auēsque ab-
stinere cadaueribus fulmine percussorum. Huc vsq;
enim causam, vt etiam lauri, dixerò. Reliqua hūc iu-
beo dicere, qui in tuberibus probè est versatus: ne
idem nobis accidat atq; Androcydi, cuius inter om-
nia opera laudem obtinuerunt pisces circa Scyllam
pisci. creditusq; est, vt qui impensè piscibus delecta-
retur, magis hac animi adfectione, quam arte ibi fuis-
se usus. ne inquam nos quoq; aliquis dicat voluptate
inductos de tuberibus disputare, quorum (vt vi-
des) controversa est generatio. In his, cum probabi-
litate videretur satis inesse dictis, & causa nō in ob-
seuro latere: egoq; monerem tempestiuum nō esse,
vt quemadmodum in comœdia suo tempore machi-
na tollitur, & tonitrua eduntur, ita hæc etiam in con-
uiuio nos de fulminibus disputationem introdu-
ceremus: in id consensere, vt reliqua omitterentur:
de causa tamen, ob quam dormientes fulmine non
ferirentur, audire se aliquid percipere ostenderunt.
Ego tamen nihil proficerem causa attingenda, cuius
communis est ratio, tamè ita ferè dixi. Fulminis
ignis mirabili est subtilitate atq; tenuitate, quā sta-

tim à prima origine habet ex pura & sincera substantia: & quidquid ei humidum aut terrestre admiscetur, id sui motus celeritate excutit atque expurgat. Nihil quidem de cælo tactum, vt ait Democritus * * ferre sub puro æthere * iubar. Proinde corpora densa, vt æs, vt argentum, & horum similia, fulmen excipiunt, corrumpunturq; & liquefcunt eò quòd repugnant atq; resistunt. At per rara, multis hiantiaq; meatibus ob laxitatem eorù sine tactu discurret fulmen, vt per vestes & arida ligna. idem viridia vrit, arreptum ab humore, eòq; incenso. Ergo si verum, dormientes fulmine haud necari, hæc querèda est causa, non alibi. Magis enim firma sunt, & solida, atq; resistunt corpora vigilantium, vtpote omnibus partibus spiritu oppletis: quo etiam sensus intendente tanquam in instrumento & constringente, validum fit & secum continens densumque animal. Idem corpus in somnis laxatur, rarum fit & inæquale, imbecillum, ac diffusum, multisq; referatur meatibus, spiritu remittente ac deferente: vnde etiam voces odorèsq; excurrunt nullo sui sensu prebito. Quod enim renititur, renitèdòq; patitur, non occurrit iis quæ offeruntur: minime autem iis, quæ ob tenuitatem & celeritatem talem, qualis est fulminis, dissipantur. Nam quæ minus sunt valida, ea munit natura duricie aliqua aut densitate, vt non facile patiantur. quarum verò inexpugnabilis est vis, ab his minus læduntur quæ cedunt, quàm quæ resistunt. Huc accedit consternatio, quæ fulminibus ingruentibus incescit, ac metus & pavor: ob quæ multi nihil aliud passi, mortem metuendo sunt mortui. Itaq; tonitru oborto pastores condocefaciunt pecus, vt in vnum concurrant, seq; invicem applicant. nam quæ palant à reliquis avulsæ oues, abortum faciunt. Et innumeros videre est mortuos tonitru, in quibus nullum ictus aut adustionis appareret vestigium: quòd nimirum præ metu anima eorum

rum è corpore auis instar evolasset. multos enim exanimauit ventus tonitru, vt ait Euripides. Nam aliàs quoque de omnibus sensibus auditus facillimè afficitur, perturbationesq; & metus à strepitu orti, quammaximè animum exagitant: contra quos dormienti stupor præsidio est. Vigilantes cum præsentione exanimantur, tū metu corpus re vera constringente & densante, ictū resistendo faciunt validiorè.

10

QVAESTIO TERTIA.

Cur in nuptiis plurimi ad cenam vocantur.

IN nuptiis Autobuli filij aderat vnà in festiuitate Sossius Senecio, Chæronea ad nos profectus, vnà cum multis aliis, qui eam sua exornabant præsentia * ansas etiam de * cur plures quàm aliàs sit ad cenam invitarentur nuptialem, disquirendum proposuit. etenim legumlatores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maximè numerum definitiisse eorum qui ad nuptias vocarentur. Hecataeus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philosophis, meo iudicio nihil probabile dixit. scilicet sponsum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conscios atque testes liberum se liberam, ingenuum ingenuam duxisse. Contra enim Comici eos qui splendide & sumtuosas faciunt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumvallare * non facinus sponsæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipsi nihil interim pronunciantes. Hæc primus ego: Nullius, inquam, conuiuij causa ita manifesta, ita celebris est, vt nuptiarum. Nam & rem sacram diis facere, & amicum discessurum excipere cōuiuio, aut peregrè venientem licet, ignorantibus hoc necessariarum multis. Nuptialis autem mensa indicem habet hymenæum alta voce inclamantem, & facem, ac tibiā, quæ Homerus ait

35

mulieribus ad fores stantibus esse admirationi. itaque cum nemo ignoret conviviū agitari, verēcundia ducti omnes necessarios, familiares, & quocunque tandem pacto sibi coniunctos invitant. Proban-
ribus id reliquis, Theo sermonis in partē succedens: 5
Esto, inquit, hæc: non enim abludunt à vero. Sed, si placet, id adde, huiusmodi convivia non amicorum tantum esse, sed & ad cognatos pertinere, ad finitatem alterius familiæ in gentem adscita. Ac quod plus
habet momenti, duabus in ynam coeuntibus fami- 10
liam, cum accipiens datis familiares & amicos, tum dans accipientis existimans sibi comiter demerendos, duplicem convivarum faciunt numerum. Denique cum multa, adeoque pleraque in nuptiis mulieres peragant: ubi adsunt mulieres, necesse est etiam viros adhiberi.

QUESTIO QUARTA.

Virum mare an terra obsonio prebendo prestat.

GALEPSVS Eubœæ, ubi thermæ sunt, locus est natura ita factus, ut multa habeat ad voluptates liberales conducentia. itaque est cœnaculis & conclauibus exædificatus, ut quasi pro communi totius Græciæ refectorio vsurpetur. Ibi cum & terrestria 25 multa capiantur animalia, & volucra, non minus mare annonam mensæ commodam suppeditat, in locis puris marique ponē littus profundo multos bonosque alens pisces. Maxime autem is locus frequenter vere vigente. Multi enim tunc eo conveniunt, 30 mutuæque utuntur in omnium copia rerum consuetudine, & per ocium plurima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant colloquia. Cum autem ibi degeret sophista Callisthenes, difficile erat alibi cœnare. Erat enim comitas eius tanta, ut denegare invitanti nemo posset: & id iucundissimum, quod omnes elegantes solebat in unum locum congregare. Sape-

Sæpenumerò quidem imitabatur Cimonem de antiquis, multos omnique generis convivas amicè ad cœnam vocans. plerumque tamen Celeum, quem primum narrant nobilium ac bonorum virorum instituisse quotidianum conventum, idque Prytanem appellasse. Idem autem huiusmodi convenientes coetibus sermones sunt habiti. Evenit aliquando, ut maiorem in modum varij appositi cibi occasionem præberent querendi de obsoniis, terrane an mare ea
suppeditaret commodiora. Ibi cum reliqui fere omnes terrestria laudarent, multa, omnigena, & innumera generum ac discriminum varietate abundantia: Symmachum Polycrates compellans, Tu verò, inquit, animal bimare, totque innutrite maribus, quæ
sacram apud vos ambiunt Nicopolin, non defendis Neptunum? Equidem volo, respondit, Symmachus, teque mihi adiutorem advoco, qui iucundissima Achaici maris parte fruere. Enim verò, inquit Polycrates, a consuetudine ordiemur. Sicut enim de multis
poëtis unum qui reliquis præstat eximio nomine
poëta afficimus: ita cum multa sint obsonia, piscis
tamen obtinuit, ut vel solus vel præcipue piscis obsonium appellaretur, quia virtute reliquis omnibus
multo antecellat. Nam obsonivoros & obsoniorum
cupidos vocamus, non qui bubulis carnibus delectantur, ut Hercules, qui post carnem virides ficus
edit: non qui sicubus, ut Plato: non qui vuis, ut Arcefilaus: sed qui subinde in foro piscario versantur, & tintinnabulum celeriter exaudiunt. Et Philocra-
tem Demosthenes auro prodicione partito secorta & pisces emere dicens, gula studium ac libidinem homini exprobrauit. Ac non inepte Ctesiphon quodam obsonivoro in senatu vociferante, Crepabo medius: Nequaquam, inquit, nos piscium escam facias. Iam
qui versiculum huncce fecit,

*Ad capparim vivis, cum liceat ad anibiam,
quid sibi voluit? Quid, bone Iupiter, volunt sibi, qui*

ad oblectationem se mutuò invitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nōne quòd in littore cœnam, vt est, suauissimam esse sentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & capparin mensæ adhibeat?) sed quòd copiosi ac recentes pisces mensam sint instructuri. Adde quòd omnium aliorum obsoniorum precium exceditur à marino. Cato sanè non vltra modum, sed verè dicendo invehens in luxum vr̄bis dixit, Pluris vendi piscem quàm bouem. Testem enim piscium plenam tanti vendunt, quantum vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco præcedente (quod fuit sacrificij solennis genus) mactatis. Porro vt de medicamentis medicus optimè, de canu musicus iudicat: sic etià de obsoniorum præstantia is, qui impendio iis studet. Non enim Pythagora hæc arbitro vtemur aut Xenocrate: sed Antagora poëta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cum Scyllam pingeret, pisces circa eam ad viuum vsq; studiosissimè expinxisse, quòd obsoniis esset deditus. Antagoræ autem poëtæ in castris congros elixanti atque accincto superveniens Antigonus rex, putâsne (inquit) Homerum congros coquentem Agamemnonis res gestas descripsisse? & ille nō ineptè respondit: Tu verò putas Agamemnonem res istas gessisse, curiosè inquirendo quis in castris congros elixaret? Hæc, inquit Polycrates, ego pro piscium patrocinio attuli, fretus & testimonio pisces vendentium, & consuetudine. Ego verò, ait Symmachus, seriò rem, ac magis dialecticè aggrediar. Nam si id est obsonium, quod cibum reddit suaviorem: utiq; optimū id fuerit obsonium, quod maximè detinere appetitum in cibo valet. Ergo sic vt philosophi, qui à spe quam vnicè prædicabant, Elpistici dicti sunt, nihil esse pronunciauerūt quod vitam magis cōtineat atq; spes, qua nō cōdiente eam vita sit intolerabilis: ita etià ad alimentum id pōnemus

mus appetitū continere, sine quo id planè ingratum & incommodum sit futurū. At eorum quæ terra suggerit, nihil tale inuenies. mare verò salem suppeditat. Primum absq; sale nihil omnino est esui, qui admixtus ipsum etiam panem condit. Itaq; eodem in fano Neptunus & Ceres habentur. Deinde reliquis obsoniis sales dulcius sunt obsonium. Nam heroës tenui & frugali vsi & exercitatione adsueti victui, omnemque adsciticiam & ociosam voluptatem à mensis arcentes suis, ita quidem vt castris ad Helle-spontum positis, tamen piscibus abstinerent: carnes nihilominus absq; sale edere non sustinuerunt: testantes id solum obsonium repudiari non posse. Vt enim colores lumine, ita saporis sale opus habent vt sensum adficiant, nisi graues iis & molesti accendant. Cadauera enim magis sunt eiicienda quàm simus, aiebat Heracletus. Omnis verò caro mortua est, & cadaveris pars: salis autem vis tanquam anima superveniens, gratiam ei ac voluptatem conciliat. Itaque etiam acris & falsa ante cibum sumunt, & omnino quibus plurimum salis adest. hæc enim alliciūt appetitum ad alia obsonia, hisq; ille delinitus ad reliqua alacris recensq; se confert. si verò ab aliis inci-piat, mox elanguescit. Non ad cibum proinde duntaxat, sed ad potum quoque condimenti vim sales habent. Homerica enim illa cepa potus condimentum, nautis potiùs & remigibus quàm regibus conveniebat. Qui verò cibi mediocrem falsuginem, ob consensum cum ore ventriculi, vini omne genus gustu suaue & mite reddunt, omnem aquam gratam potu. Tum earum quas cepa adfert molestiarum nihil adest salis. quin & digerit reliquos cibos, molliorèsq; & obsequentiores concoctioni reddit: vt & condimenti gratiam, & vim medicamenti sales corpori conferant. Ceterum marina obsonia reliqua præterquam quòd sunt suauissima, maximè etiam sunt innoxia. nam & carnosa sunt, & non perinde vt

carnes grauant, sed facile concoquantur & digeruntur. Testimonium mihi perhibebunt Zeno hic, atq; etiam me hercle Crato, qui ægrotantes ante omnes alios cibos ad piscem ablegant, vt leuissimum. Nec caret ratione mare saluberrima & elaborata corporibus alimenta gignere: quando etiam nobis aërem tenuitate & puritate commodum edit. Rectè ais, inquit Lamprias: sed aliquid præterea de hac re commentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iudæos subfannans, Eos à iustissima carne abstinere. Nos autem dicemus iustissimum esse obsoniū quod è mari petitur. Nam vt cum terrestribus nullum aliud ius nobis intercedat, saltem iisdem aluntur rebus, aëremque, lauacra, potum indidem vnde nos hauriunt, & pudorem iugulata incutiunt miserabili voce: tum pleraque nobis familiaria convictu facimus. Marinum verò omnino à nobis alienum est genus, & quasi in alio mundo natum educatūque viuit: neque vox vlla, aut adspèctus, aut ministerium ab eorum cæde nos revocat. nullus enim nobis vsus est eius animalis, quod ne viuit quidem apud nos: neq; vllò nobis amore erga illud opus est. Sed què nos incolimus locum, ipsis est tanquam orcus. nam in eum simul atq; pervenere, moriuntur.

QVAESTIO QVINTA.

Virum suum venerantes Iudæi, aut potius auersantes, carne eius abstinent.

HÆC cum essent dicta, & quidam in diuersam partem disputare intendissent: Callistratus eorum sermonem profligans, Quomodo, inquit, vobis dictum vrdetur in Iudæos, iustissima eos carne abstinere. Præclare admodum, aiebat Polycrates. Ego quidem vehementer dubito, vtrum Iudæi in honorem porci, aut quòd animal illud abominentur, esu carniū suillarū sese abstineant. Nam quæ apud ipsos dicuntur,

dicuntur, fabularum sunt similia. nisi fortasse habent serias quasdam rationes, quas non efferunt. Ego itaque, aiebat Callistratus, arbitror id animal in aliquo apud istam gètem esse honore. Porcus deformis est. quid tum postea est etiam fœdus. tamen cantharo, gryphe, crocodilo, fele turpior non est, aut natura ineptior: quorum alia ab aliis Aegyptiorum sacerdotum sanctissimis coluntur. Quòd autem sui paritur, isq; in honore habetur, non caret ratione. Prima enim sus (vt aiunt) rostro terram findens, vestigium arationis impressit, ac vomeris opus submonstravit: quem hynin inde dictum sunt qui putent. Iam Aegyptij qui cauam & mollem incolunt regionem, omnino etiam aratri vsū non admittunt: sed postquam Nilus eluuiæ suæ solum rigauit, eum subsequentes, sues in agros depellunt. eæ verò calcanda ac fodienda tellure celeriter eam altè subvertūt, semēq; occulunt. Neq; rapi in admirationem hoc debet, si sunt qui hac de causā suū esu abstinent: cum apud barbaros alia animalia in maiore sint honore ob causas viliores, aut etiam planè ridiculas. Nam murem araneum (si quidem is mygale est) diuinos reperisse honores aiunt apud Aegyptios propter cæcitatem: quòd tenebras luce antiquiores ij arbitrentur: eamque è muribus nasci quinta ætate, in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lunæ deficiente. Leonem verò Soli dedicant, quòd de curuiunguibz quadrupedibus sola leæna videntè edat fetum, quòd momento temporis dormiat, oculique dormientis suffulgeant. & quod Leontini fontes & hiatus suos noua aqua repletos inveniunt, Nilo exundante quando Sol per Leonem transit. Ibi narrant recens ex ouo exclusam duas appendere drachmas: quantum etiam recens nati infantis cor appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum inter se & cum rostro comparatione, triangulum representat æquilaterum. Et quis tandem has culper

Aegyptiorum ineptias: cum memoria proditum sit Pythagoricos quoque album venerari gallum: & de marinis nullo maxime vtricaque abstinere. magos autem, qui à Zoroastre descendunt, terrestrem echinum quam maxime venerari, mures aquatiles odifse, diis que carum & beatum iudicare eum qui plurimos interfecerit. Existimo autem Iudæos, si abominarentur porcum, interfekturos eum fuisse, sicut mures necant magi. Nunc tam interficere, quam edere suum iis est religio. Et fortassis rationi hoc consentit, sicut asino suus est apud eos honor, qui fontem aquæ eis demonstravit: ita suum eos revereri, ut factionis & arationis magistrum. Nisi forte etiam leporum esu abstinere Iudæos dicendum putemus, quod
* ut pollutos & impuros averfentur. neque * sermo.
* nem excipiens Lamprias: sed leporis quidem * propter * * bestia similima. Videtur enim lepus magnitudine & celeritate sentiendi instrumentorum pollere. nam & color, & aures, & nitor oculorum, & falsum mirabiliter convenit: ut nihil omnino tam parum tam magno sit, ad formam quod attinet, simile. Nisi me hercle etiam ob similitudines æmulatione Aegyptiorum ducti, velocitatem animalis diuinam reputant, itemque sensus instrumentorum subtilitatem. Nam leporum oculi adeo sunt indefefsi, ut etiam apertis iis dormiant. Celeritate autem exaudiendi videtur aliis anteire. cuius admiratione ducti Aegyptij in suis sacris litteris picto lepore auditum significant. Suillam autem carnem Iudæi abominari * quod maxime barbari abhorrent à vitiliginibus & lepra, quas putant esu harum carniū adscisci. Etenim videmus suem sub ventre plenum esse lepra & scabiosis maligne pustulis: quæ sanæ existimantur à prava corporis affectione & corruptela eorum quæ intus sunt in superficiem erumpere. Porro autem suis victus ita turbidus & immundus non caret vitio. nullum enim animal videmus ita gaude
re cœ-

re cœno ac sordidis impuris que locis. etiam si non ineamus rationem ortus & naturæ quam in sese habent. Oculi etiam porcorum ita dicuntur confracti, & humi defixi, ut nihil eorum vnquam cernant, quæ supernè sunt, neque in cœlum intueantur: nisi supini contra naturam facti pupillas sursum obvertant. ideoque animal hoc, aliàs clamosissimum, ubi supinatum fuerit, tacere attonitum insolenti conspectu cœli, maiorique metu vociferationem eius reprimi putant. Si verò fabulosa etiam licet huc adferretur Adonis à sue interfectus. Adonis autem idem cum Baccho esse creditur: & multa peraguntur in vtriusque sacrificiis, quæ fidem faciant huic sententiæ. Alij Adonidem fuisse amasium Bacchi autumat. & versus est in hunc sensum Phanoclis, amoris dediti hominis:

*Per montes errans diuum eum nosset Adonis,
Cyprida consuetans egregiam, rapuit.*

Hæc Symmachus admiratus admodum ea quæ erant dicta, An tu, inquit, gentilem nostrum deum ô Lampria, Euium & excitatorem mulierum dictum, & cuius gloria infanientium floreat honoribus, Ebræorum mysteriis transcribis atque adoptas? aut vera est ratio quædam, quæ Adonidem cum Baccho eundem esse demonstret? Mœragenes autem succurrens: Fac, ait, hunc missum. Ego, qui Atheniensis sum, respondeo tibi ac dico, diuersos neutquam esse. Et quidem pleraque huc pertinentia argumenta, iis duntaxat nota sunt & dici fas est, qui Trietericam (seu triennalem) apud nos Panteldan (perfectum nimirum numinis cultum) initiati tenent. Quæ verò edisserere inter amicos nulla religio prohibet, maxime apud vinum & dona Bacchi, ea, si isti iubent, paratus sum proferre. Cum iuberent & flagitarent omnes: Primum, inquit, maximæ & perfectissimæ Iudæorum solennitatis & tempus & modus cum Bac-

chisacris congruit. Quod enim ipsi vocant Ieiuniū,
id sic celebrant, vt maximē feruente vindemia pro-
ponant mēsas in quibus exposita sint omnis gene-
ris fruges: & sub tabernaculis desident, potissimū
ē palmitibus & edera quæ contextuntur: & diē quæ
festum antecedit, Tabernaculariam nominant. Pau-
cis verò post diebus aliam festiuitatem nō obscurē,
sed omnino apertē Baccho nuncupatam celebrant.
Est etiā solenne apud eos festum cradephoria à pal-
mitibus gestandis, & thyrsophoria, vbi thyrsos ge-
stantes in templum inrant. quid intus faciant, igno-
ro: credibile est Bacchi ab iis sacra peragi. nam & tu-
bis exiguis, sicut Argiui Bacchanalibus, vtūtur ad e-
uocationem numinis: & alij progrediuntur citha-
ris ludentes, quos ipsi Leuitas appellant, siue à Ly-
sio, siue ab Euio (vtraq; vox Baccho congruit) ita di-
ctos. Opinor etiam sabbatorum ferias non planē à
Baccho esse alienas. Quod enim Sabbos etiamnum
multi Bacchos appellent, eamque edāt vocem dum
orgia Bacchi celebrant * licet & ē Demosthene o-
stendere, & ē Menandro, & non de * aliquis fortē
dixerit, factum esse ob asebesim, id est impietatem,
qua tenentur bacchantes. Ipsi autem huic sermoni
testimonium dicunt. sabbatum enim colentes, maxi-
mē ad bibendum & ebrietatem inuicem sese inuitāt:
aut si qua grauior res obstat, omnino quidem gusta-
re merum in more habent. Has fortasse aliquis esse
coniecturas asserat. Sed alia sunt argumēta, quæ pla-
nē nostram demonstrant sententiam. Primum enim
* arguit hoc pontifex maximus, qui festis diebus mi-
stratus ingreditur, hinnuli pellem auro contextam
indutus, tunicamque ad talos pertinentem gestans,
& cothurnos. multa autem tintinnabula dependent
de veste, quæ inter ambulandum strepitum edunt,
vt & apud nos. Sonitibus autem nunc vtuntur in
* sacrificiis, & aratas dei nutrices appellant, monstra-
tūq; in aduersis sublimi thyrsus expressus, & tym-
pana.

pana. quæ sanē non alij deo, quā Baccho conue-
niunt. Porro autem mel sacrificiis nō adhibent:
quod de ius admixtione vinum corrumpi videatur,
eoque libabatur & ebrietas parabatur antequam vi-
tis exstiteret. & hodiēque barbari qui vino carent,
mulsū bibunt, dulcedinem radicibus austeris & vi-
ni saporem emulātibus medicantes. ac Græci Ne-
phalia, id est sobria, hæc & libationes melleas diis of-
ferunt: quod vino maximē aduersam naturam mel
habeat. Bacchum verò à Iudæis coli, id quoq; argu-
mento nō leui est, quod inter multas pœnarum for-
mas vna maximē odiosa est, qua vino interdicatur da-
mnatis ad certum tempus, quod à iudice præscribi-
tur, qui autem sic puni- *

Desunt reliqua huius libri. Exstant autem capitulum indi-
ces, quos subiungo.

QVAESTIO SEXTA.

Quis apud Iudeos deus.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur dies planetis cognomines, non secundum illorum ordi-
nem, sed inuerse numerant. in qua etiam de
ordine clauorum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur annulos potissimū in digito gestant, qui medio
proximus est.

QVAESTIO NONA.

In sigillis deorumne, an sapientum virorum ge-
renda imagines.

QVAESTIO DECIMA.

Cur medium lactuce à mulieribus non comedatur.

PLVTARCHI

Symposiacion, seu conuiu-
lium disputationum, liber
quintus.

Vis hoc tempore tuus, Sossi Se-
necio, sit de voluptatibus animi
& corporis sensus, mihi quidem
ignotum est,

— multi dirimunt quoniam nos
Vmbrosi montes, atque obstreperi
maris undæ.

Ilia. æ. 156.

Olim sanè mihi videbare non admodum amplecti,
aut probare eorum sententiam, qui animo nullâ pe-
culiarem delectationem, nullum proprium gaudiû,
nihil quod pro se ipse expeteret concedebant: sed
eum simpliciter vitam corporis comitari, eiûsq; asse-
ctionibus vnâ vel gaudere vel mœrere censebant, vt
pote qui instar materiæ formas in se admittentis re-
rum, aut in morem speculi simulacra eorum quæ car-
nis sensibus accidunt recipientis adfectus esset. Cu-
ius illiberalis opinionis falsitas cum multis aliis de-
tegitur argumentis: tum in conuiujs vrbanis atque
belli homines statim à cœna ad colloquium veluti
secundas mensas se conferentes, iisque invicem ob-
lectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in
corpus redit, restâtur suum esse peculiarem penum
voluptatibus animi, propriâsq; ei voluptates, alie-
nas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur.
Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbêt,
parum percipiunt voluptatis: saturatis autem iis &
fletu misso dormire oris, ipsæ tum pro se commo-
do cibo potûque fruuntur. ita animus in partem ven-
nit voluptatum quæ edendo bibendôq; percipiuntur

cor-

SYMPOSIACON V.

corporis appetitionibus in morem nutricis infer-
uiens, eiûsq; desideriis se accommodans, concupi-
scentiamque demulcens: vbi verò illud mediocri-
ter affectum conquieuit, ibi tum defunctus suo mi-
nisterio & negociis vacuus exinde suas ad volup-
tates convertitur, disputationibus se recreans & disci-
plinis, historiisq; & subtilium rerum quæstionibus.
Et quid de his dicam? cum videamus importunos
homines, & à litteris humanioribus alienos à cœna
animum ad alias voluptates quàm longissimè à cor-
pore abducere, ænigmata, griphos, & nomina certo
numerationum symbolo tecta proponendo, atque hinc
mimis, ethologis, Menandroque & eius fabulas ag-
entibus locum conuiuia cesserunt, non quòd dolorem
aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blan-
dumque motum adferrent: sed quòd naturalis in
animo vniuscuiusq; cõttemplandi & philosophandi
cupiditas suam quandam delectationem requirit,
postquam occupationibus & ministerijs quæ cor-
pori impendimus, liberati sumus.

QVAESTIO PRIMA.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel
mœrentium gestus repræsentant: iratos aut dolen-
tes verè, molestè feramus.

TALES disputationes habitæ sunt etiam te præsen-
te. Cum enim Athenis Strato comœdiam docē-
do magnam reportasset laudem, ac frequentes de i-
pso sermones, Boëthius Epicureus nos conuiuio ex-
cepit, multis qui ab eadem erant secta ad cœnam ad-
hibitis. Deinde quod fieri inter doctos adiolet, co-
mœdiæ mentio sermonem eò deduxit, vt querere-
tur, Qua de causâ iratorum, dolentium, aut meruen-
tium sibi voces non sine molestia audimus: qui ve-
rò istos animi motus imitatio exprimit, vocesque
& gestus referunt eorum, nos delectant. Isti omnes *

fff

vno ferè ore hanc adferebant rationem: Præstare imitatorè verè sic adfecto, eò quòd ipse sic adfectus non sit: idque nos sentientes delectari & gaudere. Ego autem, tametsi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponerem, tamen hæc dixi. Cùm natura simus ratione præditi, artiumque amantes, in quæ scire & artificiosè aguntur, idque feliciter, familiariter afficimur, eaque admiramur. Nam veluti apes ob studium dulcedinis suum omnem materiam, cui melleum aliquid inest, consecratur: ita homo natura artificiosus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione constantia amplectitur & diligit. Itaque si puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itémque si rude argentum, & simul argenteum animalculum aut poculum præbeas, id potius deliget, cui videt aliquid rationis & artis esse admixtum. Itaque istius modi homines etiam magis delectantur ænigmatibus, & sociis aliquid involucri ac difficultatis habentibus: nam elegantia & subtilitas naturam, utpote ei accommodata & vernacula, nemine docente ad se trahit. Quoniam ergo is qui verè irascitur aut dolet, in quibusdam cõmunibus adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autem calliditas & probabilitas visitur, si quidem ea successu non careat: his delectari solemus, offendi istis. Etenim eodem nos modo adficiunt spectacula. Homines enim morientes aut morbo conflictatos sine molestia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam locastam (in cuius faciem aliquid argenti admiscuisse ferunt artificem, ut æs hominis exanimati & contabescentis speciem in superficie referret) cum voluptate spectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicis non leue est argumentum, non circa visum aut auditum, sed in animo esse oblationem quæ è spectaculis & auditionibus percipitur. Quippe

Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, molestum est ingrátumque auditu. qui autem gallinæ cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tabe correptos non adspicimus absque molestia: eorundem simulacra spectare nobis est volupe, quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ convenit. Alioquin enim quid pasci, aut qua extrinsecus adfectione accidente Parmenonis suam ita admirati sunt homines, ut in proverbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rem celebri, quosdam idem æmulando certasse. cùmque homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, sed nihil ad Parmenonis suam, quandam cum porcello sub axilla gestato prodidisse: & cùm vero suis grunnitu homines tamen dicerent, Et quid hoc ad Parmenonis suam: cum emissio in medium porcello arguisset, non veritatem eos in iudicando, sed opinionem sequi. Quo maxime fit manifestum, eandem sensus adfectionem non eodem modo animum adficere, nisi accedat persuasio, id quod fit studiosè ac cum ratione confici.

QVÆSTIO SECUNDA.

Poeticam concertationem antiquam fuisse.

CUM Pythia celebrarentur, disputatum fuit de æbolendis adficiendis certaminibus. Nam cùm ultra ea, quæ tria erant antiquitus instituta certamina, tibicinis Pythici, citharistæ, ac citharædi, admixtus esset tragædus: quasi porta aperta iam non resisti potuit confertim irrupentibus omnis generis auditionibus. atque inde varietas quidem certamini non iniucunda & festiuitas parva est: seueritas tamè & elegantia deminuta: & cùm iudicibus multum molestiæ factum est, tum multæ (ut solet) multis vicis inimiciæ. Non postremo loco censebant fabularum scriptores & poetarum gentem inde amoliendam.

Ilia. v. 886.
620. 795.

neq; hoc odio litteraturæ impulsus, sed quòd ij longè
omnium certantium nobilissimū pudorem incute-
rent, molestiamq; adferrent, cū omnes sciti elegā-
tēsq; haberentur, neq; tamen vincere vniuersi pos-
sent. Nos autem in concilio dehortati sumus eos, 5
qui mouere res constitutas ac nouare cuperent, cer-
taminūque tanquam musico instrumento neruorum
& vocum multitudinem vitio darent. Atque in cœ-
na, quam Petrus præmiis tribuendis præfectus præ-
bebat, cū de eadem re sermo incidisset, musicæ su- 10
mus patrocinati: pronūciauimusq; poëticā non serò
aut nuper ad sacra certamina venisse, verū antiqui-
tus coronas pro victoria reportasse. Non deerant,
qui putarent me obsoletas res in medium adductu-
rum, puta Oeolyci Theffali sepulturam, & Amphi- 15
damantis Chalcidenfis: in qua ferunt Homerum &
Hesiodum carminibus certasse. Ego his, quòd gram-
maticorum sermonibus omnia essent trita, vt & eos
qui in funebribus Patocli ludis non hastam iacien-
do, sed dicendo præmium meruissent, Achille huic 20
etiam rei munera largiente: his inquam omis-
sis, id dixi, quòd Acastus Peliam patrem funerans poëma-
matum certamen instituit, idq; Sibylla vicit. Hac
cū multi me repræhenderent, & narrationis tan- 25
quam absurdæ testem aliquem poscerent: commo-
dū recordatus asserui Acesandrum in opere de A-
frica autorem eius esse. Sed huius, aiebam, lectio
non est omnibus in promptu. Scriptum autem Pole-
monis de thesauris Delphicis existimo plerisq; ve- 30
strū curæ fuisse vt egerent: itaque oportet, homi-
nis variè docti, & non oscitanter in rebus Græcis
versati. Ibi ergo legeris in Sicyonio thesauro repo-
situm libellum aureum, dedicatum ab Aristomacha
Ery poëtria, cū Isthmia vicisset. Neque 35
est quod attoniti spectemus Olympia, tanquam Fa-
ti in morem certamina immutabilia cui sint. Nam
Pythia musicorum tres aut quatuor concertationes
exordij

exordij loco habebant. Gymnicum certamen ini-
tiò ferè ita fuit institutum. Olympiis omnia, cursu
excepto, additamentorum loco acceperunt. Multa
etiam quæ posuissent, deinde rursū sustulerunt, vt
certamen quod mulo tergo equitem gestante, & al-
terum quod curru iunctis mulis obibatur. (hoc ape-
nam, illud calpen vocabant.) Sublata est etiam coro-
na quæ pueris quinquertio certantibus fuerat pro-
posita: omninoq; multa in festiuitate ea nouè sunt
10 instituta. Iam hoc quoque notum est, olim singulare
certamē apud Pisam fuisse celebratum, vbi quidem
etiam necaretur victus aut se dedens. ne denuò au-
torem historię requiratis, cuius si mihi inter pocula
nomen memoria non suggerat, ridiculus fiam.

QVAESTIO TERTIA.

*Quid cause sit, quòd pinus Neptuno & Baccho sacra ha-
betur: & quòd initiò e pinu corona victoribus Isthmi-
co certamine data est, deinde ex apio,
nunc rursū pinea.*

20 CORINTHI in cœna, cū nos Lucanius pōtifex
maximus excepisset conuiuio, quo tempore I-
sthmia agebantur, quæstio incidit, qua de causa è pi-
nu corona eo certamine victori daretur. Ac Praxite-
25 les quidem enarrator fabulosam rationem attulit, di-
cens ita ferri: Melicertæ corpus inventum fuisse à
mari ad pinum allisum. Etenim non procul Megaris
locum esse, qui pulcræ cursus appelletur: quòd Me-
garenses ferant hac Inò cum infante quem gestabat
30 ad mare cucurrisse. Vulgatam porro aiebat esse o-
pinionem, peculiare Neptuno esse pineum sertum.
Hac cū addidisset Lucanius, arborem etiam Bac-
cho consecratam haud abs re Melicertæ honoribus
fuisse destinatam: hoc ipsum in quæstionem venit,
35 ecqua tādē ratione veteres pinum Neptuno Bac-
choque consecrauissent. Ego ostendi mihi nihil ea
in re inesse absurdi videri. Vterq; enim, aiebam, deo
rrr iij

rum humido & genitali principio præesse censetur
& Neptuno à fecundandis stirpibus, Baccho Den-
drita, id est arborum tutori, omnes propè Græci sa-
crificant. Verumtamen dicere aliquis possit, pecu-
liariter Neptuno pinum convenire: non, quod A-
pollodorus putavit, quia mari finitima stirps sit, aut
quia itidem ut mare ventos delester (nā & hoc sunt
qui dicant): sed ob navium potissimum constructiones.
Pinus enim, & cognatæ ei arbores picea ac larix, cum
ligna navigiis aptissima suppeditant, tum picis ac
resinæ vnguentum, sine quibus compactorum ligno-
rum nullus erat futurus in mari usus. Pinum porro
consecrare Baccho, quia vino suavitatem concil-
liet. Nam quæ loca pinubus abundant, in iis vinum
suaue vites generant. Theophrastus id calori terræ
impūtat. vniuersæ enim pinum in argillosis nasci lo-
cis: & argillam, calidam cum sit, excocioni vuarum
subseruire? sicut eadem aquam etiam leuissimam &
suauissimam edit, præterea admixta frumento, addi-
tamentum largum eo sua caliditate roborando au-
gendūq; adfert. Enimverò probabile est e pinu ipsa
vitem accipere sua emolumenta, cum ad conseruan-
dum vinum multis modis ea conducatur. Nam & pice
vniuersa vasa oblinunt, & resinā multi vino admiscēt,
ut de Græcis Eubæenses, & in Italia qui ad Padum
accolunt. & e Gallia Viennæ vicina vinum picatum
adfertur, quod in summo est apud Romanos precio.
Hæc enim non tantum bonum quendam odore in-
dunt, sed vinum quoque commodum redigunt, ca-
lore suo musteas & aquosas partes celeriter confi-
cientia. Ea postquam dicere fuerunt, de rhetori-
bus is qui maxime libros ad humanitatem facientes
evoluisse videbatur: Dij boni, inquit: quasi verò
non nuper admodum e pinu ceperit corona Isthmi-
orum peti, cum antè apio redimerentur? Sanè in
in comædia audire est auarum quendam ista di-
centem:

Liben-

*Libenter Isthmia precio hoc uendam tibi,
Apio corona quanto prorsus uenditur.*

Narrat etiam Timæus historiæ scriptor, Corinthiis
cum de Sicilia cum Carthaginensibus dimicaturi
ad pugnam irent, occurrisse quosdam qui apium fer-
rent. quod cum plerique aduersum oblatum esse pu-
tarent omen, quia apium videtur inauspicatum esse,
& qui periculose agrotant, eos apio opus habere di-
cimus: Timoleon animos suorum dictis erexit, I-
sthmiorumque admonuit, quibus Corinthij victo-
res apio coronarent. Ad hæc prætoris Antigoni na-
uis, cum e puppi eius sponte enatum esset apium, I-
sthmia fuit cognominata. Iam scolium hoc carmen
manifestum testam in more fuisse ait apio testam *.
sic autem est compositum.

Minerva tellus iusta ualidis ignibus

Bacchi nigrum gremio oculis acris sanguinem,

Ore Isthmicos suo tenetq; furculos.

Aut hæc, aiebat, non leet * pinum, ut non adsciti-
ciam aut nouam, sed maiorū more usurpatam, & an-
tiquitus in coronis Isthmicis cui locus fuerit, prædi-
cantes. Commouit nonnihil adolescentes quidem
sermo hic, à viro varix doctrinæ multiplicisque lit-
teraturæ habitus. Lucanius verò me intuens, simul-
que renidens, Proh Neptune, inquit, quanta littera-
rum copia. Alij autem, ut apparet, ignoratione & im-
peritia nostra abvsi cōtra nobis persuaferunt, pineā
fuisse apud maiores nostros Isthmiorum coronā: a-
pium autem e Nemea imitatione quadam, alienum
cum esset, huc obrepisse, Herculis gratia, pinumq;
suo loco expulsam, habito apio pro re his sacris ido-
nea, aliquanto post tempore pinum recuperasse pri-
stinam dignitatem, & nunc esse in summo flore atq;
honore. Mihi quidē fides facta est, animūq; adverti:
atq; adeo multa testimonia huius rei edidici ac com-
memini. Nimirū Euphorio sic de Melicerta scripsit:

rrr iij

Ploantes puerum tunc frondibus imposuerunt
De pinu suntis : unde & mos ferre coronam
Isthmia uincenti. neque enim illo tempore Mnemes
Natus ad Asopi partu prorepserrat undas
ille Charon, apij primus qui tempora densis
Implicuit fertis : inuentor moris, & auctor.

Et Callimachus apertius etiam aliquanto rem expli-
cat, apud quem Hercules sic dicit de apio :

Hoc tibi Neptuno peragent certamina sacra,
Victori signum congruet Isthmiaco.

Atque Corinthiacis pinus uictoribus olim
Gloria, nunc Nemeæ ritibus obsoleat.

Præterea, nisi fallor, incidi in Proclis scriptum, qui
narrat primò certatum fuisse de pinea corona : de-
inde cum inter sacra haberi hoc certamen cœpisset,
eò ē Nemeæ festiuitate traductam fuisse coronam ex
apio. Fuit autem Procles iste vnus ex iis, qui in Aca-
demia Xenocrati operam dederunt.

QVAESTIO QVARTA.

De eo quod est apud Homerum,

Iliad. 1, 203.

Ζωγότερον δὲ νῆαυς. —

VIDEBATVR nonnullis qui in cœna nobiscum ade-
rant ridiculus Achilles, qui iuberet meraciùs (id
enim est quorundam opinione *ζωγότερον*) infundere
Patroclum, & hanc subiungeret mādato causam, vt
diceret velle se hoc idē fieri, quia carissimos viros
suo excepisset contubernio. Niceratus ibi Macedo,
sodalis noster, contendebat non merum, sed calidū
appellari eo loco Zoron : à feruendo & vita voca-
bulo declinato. neque id ratione carere, vbi amici
homines aduenissent, nouū denuò tēperari craterē :
cum nos quoq; diis libaturi, de integro vinū miscea-
mus. Socrates autem poeta recordatus Empedoclis,
qui

qui dixerat in vniuersali mutatione Zorotera fieri
quæ prius fuissent permixtionis expertia: ab Achil-
le vinum probè temperatum aiebat Zoron dici: ne-
que esse quod obftet, quo minus Achilles Patroclo
imperet, vt vinum ad potum bene temperet. neque
nouum aut insolens esse, quòd cōparatiua loco po-
sitiuorum vsurpantur. Antipater verò socius noster
aiebat, prisca Græcorum lingua annos fuisse horas
dictos : Za aut solere magnitudinem notare: itaque
ab Achille preciosum & vetustum vinum Zoron,
quasi Zaoron nominatū. Ad hæc ego in memoriam
eos revocare iussi, quòd cum dicerent Zoroteron
pro calido accipi à nonnullis, simul intelligerent ea
lore celeritatē innui. vt cum nos famulos iubemus
calidiùs, id est velociùs, ministeria obire. Sed tamē,
inquam, puerilis est vestra contentio, qui veremini
ne absurdo alicui obnoxium Achillem faciatis, si fa-
teamini eum præcepisse vt meracius vinum infun-
deretur. quod suspicatus fuit Zoilus Amphipolita.
Qui sanè primū id ignorauit, quòd Achilles Phœ-
nicem & Vlissem sciens esse senes, & diluto non de-
lectari, sed mero, reliquorum senum more, iussit va-
lidiorem potum apparari. Deinde cum esset Chæro-
nis discipulus, & non imperitus victu curandi cor-
poris rationum, ratiocinatus nimirum est corpori-
bus in ocio præter consuetudinem degentibus tem-
peramentum cōvenire remissiùs & languidiùs: nam
equis quoque inter alia pabula apium præbet, non
absque ratione: sed quia e qui præter morem ociofi
læduntur pedes, aduersus quod damnum remedio
est vt quod maximè apium. itaque in Iliade non in-
uenies aliàs equo apium exhibitum, aut aliquid simi-
lis saporis. Sed Achilles, vtpote medicus, cū equos
solerter curauit: & corpori suo desidens in ocio fa-
cillimam rationem victus vt saluberrimam procu-
rauit. viros autem qui in pugna diem exegissent, exi-
stimans nō eo victu quo desides esse tractandos, vi-

num præberi iussit meracius. Aliàs quoque Achilles natura non videtur fuisse vinosus, sed immitti ingenio: ut quidam de eo dixerit,

Iliad. v. 467.

Non etenim mihi est animo, aut placabilis hic uir,

Sed ualdè rigidus. — Atque ipse quodam loco liberè collaudans seipsum, multas se insomnes noctes ait exegisse. cum sanè breuis somnus merum bibenti non sufficiat. Et Agamemnoni convicium faciens, temulentum appellat, primo hoc vitium loco exprobrans, quod odisset maxime. ut iam omnino rationi convenientissimum sit, eum istis viris ad se venientibus operam dedisse, ne vini mixtio, qua ipse soleret uti, illis ob vini imbecillitatem non satis esset accommodata.

QVÆSTIO QVINTA.

De his qui multos ad cœnam vocant.

CUM Alexandria rediremus, & nemo non amicorum nos conuiuio exciperet, factum est ut de discumbendo multi orirentur sermones, cum res ea multis inconvenientibus videretur difficultatibus patere: eò quòd singuli multos, & vtcunque eò perzinere creditos ad cœnam vocabant: itaq; & in conuiujs turbulenta fiebat conversatio, & mox eadem dissoluebantur. Cum autem Onesicrates medicus non multos, sed admodum necessarios & intimos cœnæ adhibuisset, venit mihi in mentem eius quod Plato dixerat, de augmento vrbium, posse ad conuiuia accommodari. Magnitudo enim conuiui iusta est, quandiu conuiuium manere potest. ubi ob conuiuarum multitudinem modum excedit, ut iam compellationes, mutua comitas & noticia excludantur, ne conuiuium quidem est. Oportet enim non ut in exercitu internuncijs, aut in triremi iussu gubernatoris renunciantibus uti: sed vnumquemque pro se cum alijs colloqui: cum conuiuium chori in morem

morem personam imam ita collocare debeat, ut summam exaudire possit. Hæc ego cum dicerem, auus noster Lamprias in medium iam proloquens: Ergo, inquit, non in cœnando duntaxat, sed & in vocando ad conuiuium, opus habemus moderatione. Est enim, puto, etiam quædam humanitatis incontinentia, neminem compotum præteriens, sed omnes tanquã ad spectaculum aut ad auditionem trahens. Mihi quidè non ita ridiculum facturus videtur conuiuij præbitorem panis vel vini defectus, ut spacijs & loci inopia: cuius oportebat semper copiam paratam esse non tantum invitatis, sed vltro etiam superuenientibus hospitibus atque peregrinis. Iam panis aut vinum si non sufficiat, culpam licet in seruos tanquam furto rem ij minuerint conferre: loci inopia, in multitudinem insumti, socordiae est invitantis imputanda. Mirabiliter etiam probatur Hesiodus, quòd cecinit:

Vastum principio chaos exstitit. —

Theog. 116,

oportuit enim spacium & locum initio poni, ubi reciperentur res natæ. quod non obseruans meus filius, conuiuium heri tale instituit, in quo iuxta Anaxagoræ dictum omnes res simul essent. Enimvero etsi loci apparatusque sit satis, tamen vitanda est conuiuarum multitudo, quæ communionem sermonis & compellationum e conuiuio tollit: cum tolerabilius sit vini, quàm loquendi communicatione a cœna abesse. Itaque Theophrastus iocans constringas appellauit conuiuia vini expertia, ob loquacitatem ibi defidentium. Sermonis autè societate abolent, qui multos in vnam cœnam ingerunt: immò id efficiunt, ut perpauci inter se colloquatur. duo enim aut tres proximi inter se cõfabulari possunt, longius remotos neq; norunt, neq; adspiciunt, equi cursum distantes

Hæc ubi tendebat alij Telamonius Ajax,

Hæc ubi Pelides alij. —

Proinde non rectè diuites luxuriant, domos ædificantes, triginta lektorum atque amplius capaces. is enim apparatus est conuiuiorum ab amiciciæ mutuo vsu alienorum & solennis pompæ præsidem potius quàm conuiuij rectorem requirentium. Verùm illis cum venia hoc licet. inopes enim & verè cæcas putant fore diuitias & inclusas, si non tanquam in tragœdia testes habeant spectatores. Nobis ne multos simul invitemus hoc erit remedij, vt sepe numero paucos vocemus. Nam qui raro admodum, & (quod aiunt) per harma conuiuia instruunt, iis necessitas incumbit vnumquemque familiarium & notorum in numerum conuiuiarum cooptadi. Qui frequentius, ternos aut quaternos vocando conuiuia nauis instar quibus amnes traiciuntur laxa & leuia reddunt. Cæterum discrimen aliquod multitudinis amicorum facit causæ adsidua ratiocinatio. Vt enim ad vsus nostros non vniuersas eorum copias, sed singulos ad eos advocamus, ad quos apti sunt: ad deliberationem prudentes, ad causam dicendam discretos, ad peregrinationem quibus victus est expeditus & ocium: ita ad conuiuia quoque subinde idonei sunt adhibendi. Idoneos voco, principi conuiuium præbenti eos qui magistratum gerunt, si quidem amici sint, & procures ciuitatis: In nuptiis autem & nataliciis, qui genere attingunt, & Iouis Homognij sunt participes. Atque in talibus conuiuiis & festiuitatibus maximè illi convocandi sunt, qui invicem in bona sunt gratia. Neque enim cum deo alicui sacrificamus, omnibus simul etiam vota facimus, quantumvis eodem in templo, eodem altari colantur: sed cum tres misceantur crateres, aliis è primo, è secundo aliis, sunt quibus è tertio libamus. Invidia namque extra deorum stat chororum. Diuinus autem nimirum etiam amicorum est chorus benevolè distributus in conuiuiis.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA.

Quid causa sit, quòd initio cœna angustè, postmodò laxè sedetur.

His dictis, illicò quæsitum fuit de angustia accumbentium initio, ac deinde laxatione: cum videatur contrarium debuisse fieri, corporibus in cœna distentis. Fuerunt qui formam discumbendi causarent. omnino enim in latum discumbere nos, vt qui dextras in mensam protendamus: cœnati autem magis in latus nos obvertamus, corporisque figuram acutam reddamus: neque iam secundum superficiem ferè, sed ad lineam spacium occupemus. Sicvt ergo tali minus loci occupant si recti, quàm si proni cadant: ita vnumquemque nostrum principio in faciem proclinari dum in mensam intuemur: deinde transformare accubitus in altitudinem ex latitudine. Plerique stragulo causam adscribebant. id enim dū accumbitur, dilatarì & laxius fieri: quomodo calcei attritu paulatim diducuntur, & pedispacium concedunt. Senex autem iocans, Duos, inquit, conuiuium habet dissimiles præfectos ac duces. initio famem, quæ planè expers est artis instruendorum ordinum. deinceps Liberum patrem, quem ducendi exercitus peritissimum fuisse apud omnes in confesso est. Sicvt ergo Epaminondas exercitum incitatus ductorum in angustias coniectum & se invicem conturbantem ac atterentem ipse in ducis partes succedens evoluit, inque ordinem reduxit: ita nos ab initio à fame confusè in vnum conductos & permistos nactus Bacchus, qui Lyæus & Chœrus à soluendo & choris instituendis dicitur, in ordinem venustum atque humanum componit.

QVAESTIO SEPTIMA.

De his qui fascinare dicuntur.

CVM in cœna sermo incidisset de iis qui fascinare dicuntur, & oculum habere fascinatorem: fue-

runt qui totam rem nugas esse dicerent atque deri-
derent. At Metrius Florus, qui nos conuiuio exce-
perat: Famam, inquit, mirabiliter adserunt ea quæ
eveniunt: sed ignoratio causæ fidem historiæ déro-
gat: iniuria id quidem. Etenim innumera sunt, quo-
rum cum substantia in aperto sit, causæ tamen nos
latent. Omnino autem qui in singulis probabilita-
tem requirit, is quod mirabile est ex omnibus rebus
tollit. atqui ubi causæ ratio deficit, ibi dubitare &
inquirere, hoc est philosophari, incipimus. ut philo-
sophiam quodam modo perimant, qui admirabilib.
fidem detrahunt. Oportet verò cur vnumquodque
fiat, causam ratione investigare: an fiat, ex historiis
est percipiendum. Narrantur autem multa talia. No-
uimus enim homines, qui intiendo infantibus po-
tissimum noceant, qui ob humiditatem habitus sui
imbecillitatemque ab istis adficiuntur atque in de-
terius mutantur. cum solidis & compactis iam cor-
poribus hoc minus accidat. Phylarchus sanè refert
Thibios qui olim circa Pontum habitauerunt, non
infantibus modò, sed adultis etiam exitium attu-
lisse: obtutu enim eorum, spiritu ac sermone ad-
fectos, tabuisse & ægrotasse. idque senserunt ut appa-
ret conuenæ, seruos inde emtos educentes. Sed de
his hoc quidem fortasse minus est mirum. Contre-
ctatio enim & contagium habet quoddam appa-
rens adfectionis principium. Et quemadmodum re-
liquarum auium pennæ si cum aquilæ componan-
tur pennis, pereunt defluentibus ob putredinē plu-
mis: ita nihil impedit, quò minus hominis còtactus
alius utilis sit, alius damnosus. Quòd autem damno
aliquis afficitur tantum inspiciente altero, id evenit
quidem sicut dixi: non creditur autem, quia cau-
sam habet indagatu difficilem. At verò, inquam
ego, quodammodo tute causæ vestigium quoddam
callēmque; venandæ attigisti, ad defluxus corporum
perueniēdo. Odoꝝ enim, vox & fluxus, halitus sunt
quidam

quidam defluxus à corporibus animalium gelati,
& quasi partes eorum: ac sensui accidentes adfi-
ciunt eos. Ac multo magis probabile est talia à cor-
poribus animalium deferri, ob calorem & motum
spiritui quasi palpitatione quadā & conturbatione
ingenerata: qua corpus assidue pulsatum quosdam
emittit defluxus. Maxime autē id fieri ab oculis, con-
sentaneum est. Visus enim cum multis cieatur moti-
bus, cum spiritu quē emittit, simul mirabilem quan-
dam igneam vim disseminat: cuius opera multa ho-
mo cum patitur tum agit. Voluptatibus quippe mo-
deratis, & item molestiis adficitur homo à visibilibus
rebus quæ offeruntur: & amores quibus nullus ve-
hementior animis motus accidit, ab aspectu princi-
pium ducunt: adeò ut fluat & quasi lique scat amans,
cum intuetur in id quod amat, inque id veluti transit.
Itaque maxime puto miretur aliquis eos, qui lædi vi-
dendo hominem cum sentiant, agere & lædere iti-
dem, id verò negant. Mutui enim formosorum obtu-
tus, & quod per oculos excidit, siue id lumen est, si-
ue fluxus quidā, amatores colliquat atque perdit do-
lore voluptati permixto, quem ipsi Glycypicron, id
est dulcamarū nominant. Nam neque tangentes, neque
audientes ita vulnerantur & adficiuntur, ut cum in-
spiciunt & inspiciuntur. adeò enim diditur incen-
dium ab oculis, ut necesse sit planè ignaros esse amo-
ris, qui Medicam naphtham mirantur ignem ex in-
teruallo ad se rapere: cum formosorum corporū ad-
spectus etiam è longinquo respicientium ignem in
animis amore captorum accendant. Præterea regio
qui laborant morbo, eos sæpenumerò cognouimus
sanari si in auem charadrium (siue ea sit rupes) inspi-
ciāt. tali natura, ut apparet, prædito animali, ut mor-
bum è corpore adfecti elabentem ad se trahat, at-
que recipiat oculis tanquam defluentem quandam
humorem. itaque charadrius arquat non intue-
tur, neque sustinet, sed clausis oculis se avertit: non

invidens (vt putant nonnulli) remedium quod ab ipso petitur, sed quia quasi ictu quodam lauciatur. De reliquis morbis cum maximè tum facillimè lipitudinis cōtagium ad vnā degentes peruenit: tam acrem habet vim visus adficiendi alterum. Admodum rectè dicis, inquit Patrocles, de corporis quidem affectibus. sed quæ in animo sunt, vt est etiam invidia, quoniam pacto vel modo per oculos damnum conspectis inferunt? Nescis verò, aiebam, adfectum animum corpus afficere? Equidem & cogitatione actus venerei pudenda eriguntur, & exardescentiæ canum in certaminibus aduersus feras sæpe lumina extinguunt atque excæcant. tum animi agridudo, auaricia, rivalitas colorem mutant, habitumq; corporis adfigunt. nullo autem horum minùs inuidia vbi animum subiit, corpus quoq; prauitate occupat: quam pictores probè conantur pingendo liuoris vultu exprimere. Sic ergo invidia adfecti cum intendunt oculos in aliquem, radios tanquam veneno imbuta iacula excipientibus partibus animo proximis, nihil (puto) absurdi fit si lædatur in quem illi sunt intuiti. Nam & morsus canum grauioribus sunt si irati mordeant: & semina hominum efficaciora, si amantes coëant: & vniuersè animi adfectionibus facultates corporis roborantur atque intenduntur. Itaque eorum quæ aduersus fascinum amuleta dicuntur prodesse visum putant contra liuorem, avertentia visum vt minus penetret in eos qui inspiciuntur. Hoc ego, inquam, tibi conuiuij causa symbolum persoluero. Tum Soclarus: Si quidem, inquit, nos priùs id probemus. est enim aliquid in tua oratione, quod adulterinum videtur. Nam si pro veris habemus ea, quæ vulgò de fascinantibus dicuntur: non ignoras scilicet, quòd amicos & domesticos, quidam verò etiam patres oculum habere fascinantem putant, ideòque uxores ipsi prolem non ostendunt, neque ab hisce diu conspi-

conspici sinant. Quomodo ergo inuidiæ fascinus imputabitur? Quid obsecro dices de his qui fascinare semetipsos feruntur? Vtique enim auditum tibi hoc est: aut saltem istud legisti,

Quondam pulcer erat crinibus Eutelidas.

Sed sese ipse uidens placidis in fluminis undis,

Liore infamis perdidit inuidiæ.

Fascinus attraxit morbum, formamq; peremit.

- 10 Ferunt enim hunc Eutelidam sibi ipsi visum forma insigni, eoque adpectu adfectum, hinc in morbum incidisse, valetudinèque cum forma amisisse. Sed vide quid comminisci possis, quo isthæc absurda amoliare. Aliàs, inquam, admodum hoc fecero commodè. Nunc autem, qui è tanto, vt vides, calice bibam, intrepidè causam esse hanc pronuncio, Quòd omnes animi adfectiones si diu inhæreant, prauos ingenerant habitus: qui vbi vim naturæ adepti sunt, quavis occasione concitati sapenumè etiam invitos ad familiares impellunt adfectiones. id adeò animadvertere possis in timidis, qui salutaria etiam metuunt: in iracundis, qui carissimis etiam sunt difficiles: in amatoribus & libidinosis, qui ad extremum ne sanctissimis quidem abstinent corporibus.
- 25 Magna enim vis est consuetudinis habitum ad familiarem adfectionem deducendi: & qui ad lapsum sunt procliuēs, eos necesse est ad obvia quæque offendere. Quare admiratione non est dignum, eos qui invidendi & fascinandi habitum sibi parauerunt, ea adfectione etiam aduersus suos commoueri: quod vbi fit, non quod volunt, sed quod naturæ ipsorum congruit faciunt. Sic vt enim globus globi in morem, cylindrus cylindri modo voluitur, ob diuersitatem figuræ: ita invidum inuidiosè aduersum omnia ciet invidia. Et verò consentaneum est à talibus maximè sua & quæ cara habent lædi. Præclarus autem ille Eutelidas, & qui alij sese dicuntur fasci-

1. Aphoriz.

nasse, non absque causa id videntur passi. Lubrica enim res est, vt ait Hippocrates, admodum valida corporis constitutio: & corpora vbi ad summū pro-
fecta sunt vigorem, non consistunt, sed momento in contrarium impelluntur. Cū ergo cōfertim au-
ctis corporibus, se ipsos melius quā expectauis-
sent adfectos vident, ita vt sese contemplantur at-
que admirentur: tum corpora mutationi propinqua sunt, & in deterius porro habitu vergente, se ipsos
* fascinare putāt. * Idque magis fit ab aqua, quā
* ab aliis speculis, quando vndæ subsistunt. respirare enim in ipsos intuentes: vt quibus aliis nocuerunt, ipsi se lādant. Atque hoc fortassis etiam puerulis accidens, sæpe facit vt falsō causa in inruentes con-
feratur. Vt finem dicendi feci, Caius Flori gener: 15
Democritea verò, inquit, visā vobis in nullo sunt nu-
mero, nulla eorum (veluti de Aeginetis proverbio dicitur) ratio habetur? quæ is ab invidis emittit, at-
neque sensus planè expertia, neque impetus, ple-
na maliciæ & liuoris emittentium, quibus stipata 20
& inhærescentia iis qui fascinantur, hos turbent, corpūque & animum eorum lādant. Sic enim pu-
to sentire hominem, hancque sententiam diuinis & magnificis extulisse verbis. Omnino verò, in-
quam. Sed miror qui non obseruaueritis, me deflu- 25
xibus istis nihil aliud quā animam & propositum voluntatis ademisse: ne putetis me adulta iam no-
cte visā vobis & animata ac intelligentia spectra of-
ferentem, laruis vos terrere ac perturbare voluisse.
Manè ergo, si videbitur, de his dispiciemus. 30

QVÆSTIO OCTAVA.

Cut malum Homerus aglaocarpum, id est insignem
fructu, Empedocles mala hyper-
phlœa, dixerit.

CHÆRONEAE quodam in conuiuio, cū om-
nis generis apposita essent poma, cuidam vnā
accum-

accumbentium subiit versum Homeri pronunciare:

Egregio mali fructu, sicut quæ suavis.

Odyss. 13.

Hæc quæsitum fuit, cur malum poëta peculiariter
dignatus esset hoc nomine, vt præstantem fructu di-
ceret. Id Trypho medicus aiebat factum compara-
tione fructus cum arbore, quem parua admodum, &
vilis adpectu fert pulcrum atque magnum. Alius
quidam dicebat in solo hoc arboreo fructu pulcri-
tudinem ex omnibus compositam formis conspici.
nam & contactu est instar violæ, vt non inquinet,
sed fragrantia oppleat tangentem: & saporem habet
suauem, estque olfactu & visu iucundissimum ma-
lum: vt meritò laudetur, quod omnes vnā sensus al-
liciat. Hæc nos mediocriter nobis probari diximus.
Sed cū Empedocles scripserit, aiebam 25

οὐ γὰρ ἐφ' ἕνδεσσι σιδοῖαι, καὶ τὸν ἄρ' ὀφθαλμὸν μὴ λῆ.

Punicorum pomorū appellationem intelligo, quia
scilicet sub autumnū exitum & calore eneruato ista
arbor fructum suum excoquit. imbecillum enim eo-
rum & tenuem humorem sol non sinit coire, nisi aër
incipiat frigidior fieri. itaque Theophrastus hanc
solam arborem ait in vmbra rectius & celerius fru-
ctum suum maturare. Quo autem sensu sapiens ma-
la dixerit hyperphlœa, dubito. maximè cū non
elegantia carmini parandæ gratia nitidissimis ad-
iectiuis tanquam floridis coloribus exornare suas
res Empedocles soleat: sed singulis naturā aliquam
aut vim exprimat. vt cū corpus animæ circumda-
tum vocat tellurem amphibrotē, quasi vndiqua-
que mortalem: & aërem nephelegeretam, tanquam
nubes colligentem: & polyæmaton iecur, id est
multo præditum sanguine. Hæc ego cū dixissem,
grammatici quidam dixerāt mala dici hyperphlœa
ob vigorem. Nam à poëtis placet sumi pro eo quod
est maiorem in modum vigere & germinare. & An-
timachum hoc sensu dixisse, Cadmeorum urbem

frugibus vegetam. itémque Aratum de Sario:

καὶ τὰ μὲν ἔρποντες, τῶν δὲ φλόων ὄλισσε πᾶντα,

viriditatem & florem fructuum phloi voce adfecis-
se. esse etiam quosdam de Græcis, qui Phloos Bac-
cho sacrificent. quoniam itaque de omnibus fructi-
bus in malo maximè vigor & viror permanent, hy-
perphlœum fuisse à philosopho nominatum. Lam-
prias autem auus noster aiebat vocem hyper, non
modò nimij & vehementis habere notationem, sed
etiam eius quod extrà est aut suprâ. Sic enim à no-
bis hyperthyron dici superiorem ianuæ postem, &
hyperoum sublimius cœnaculum. & Homerum car-
nes victimæ exteriores vocasse hypertera, vt inte-
riores enkata. Videamus an non huc præcipuè Em-
pedocles respexerit, quòd cùm alij fructus foris cor-
tice (is enim phlœos est) ambiantur, iique putami-
na quæ vocât, involucria, membranas, tegmina, in su-
perficie habeant: solus mali cortex intus est glutin-
osa & pinguis tunica, qua semen continetur: id ve-
rò quod esui est foris circa eam circumpositum, hy-
perphlœon (quasi situm extra corticem) rectè ap-
pelleitur.

QVAESTIO NONA.

*Quid sit causa, quòd ficus amarissimi saporis ar-
bor, dulcissimum producit fructum.*

QVAESITVM posthæc est de ficu, quânam de
causa ita pinguis & dulcis fructus ex amarissi-
ma nasceretur arbore. Nam & ficus folium ob aspe-
ritatem thrion nominatur: & lignum succi plenum,
edit crematam fumum acerrimum, & cinis ob acrimo-
niam summa est ad tergendum vi præditus. &
quod maximè mirum est, cùm floreant omnia quæ
germinant fructumque edunt, sola ficus flore caret:
ac si verum sit quod fertur ficum fulmine nunquam
tangi, id ipsum quoque adscribendum videri pos-
test

test amarori & prauæ qualitati stipitis. talia enim de
cœlo non tangi videntur: sicut etiam phocæ pellis,
& hyænæ. Excipiens hæc sermonem senex dicebat,
dulcedine stirpis istius compressa elisâque in vnum
fructum, non iniuria reliquum succum acrem & in-
commodum relinquere. Sicut enim iecur bile in v-
num locum secreta sit dulcissimum: ita ficum, dum
in fructum suum dulcedinem & pinguedinem om-
nem dimittit, ipsa expers fit dulcedinis. Nam quo-
dam bono succo arborem istam esse præditam, ex
hoc signo colligerem, quòd rutam aiût sub ficu aut
propè nascentem, suauiore fieri, & sapore mitio-
re: quòd quasi participet quâdam eius dulcedinem,
qua restinguatur nimis virofa qualitas. nisi me her-
cle contrâ ficus alimentû ad se rapiens acrimoniam
rutæ subtrahit.

QVAESTIO DECIMA.

*Quinam sint, qui circa salem & cuminum dicun-
tur. ibidemq; cur salem Homerus di-
uinum dixerit.*

FLorus cùm nos excepisset cõuiuio, querebat qui-
nam essent qui in proverbio dicuntur ad salem &
cuminum esse amici. Atque hoc quidem promtè
soluit Apollonophanes grammaticus, dicens eo ada-
gio notari qui ita sunt inter se familiares, vt etiam
sale & cumino solis propositis vnâ cœnent. Interim
quæstio incidit de salis honore, cùm & Homerus
disertè dicat,

Diuino sale conspersit: — & Plato lege homi-
num salis corpus dicat diis esse carissimum. auxitq;
difficultatem quæstionis hoc, quòd Aegyptiorum
sacerdotes castissimi cùm sint, sale in vniuersum
abstinent, adeò vt pane quoque insulso vescantur.
qui enim salem sunt abominati, si diuinus est, & diis
gratus? Ac Florus quidem missos facere iubebat

Aegyptios, & Græcanico more aliquid de re propo-
sita dicere. Ego autem non aduersari hoc loco Græ-
cis Aegyptios dixi. Nam castimoniam professio etiā
liberis operam dare, (aiebam,) ridere, vinum bibe-
re, multaq; aliās studio digna prohibet. Fortasse sa-
libus etiam abstinent qui castitati se destinauerunt,
quod ij ob calorem ad rem incitent venereā, vt qui
dam autumant. Probabile est etiam eo ab iis salem
nomine repudiari, quod sit condimentorum iucun-
dissimum. quid enim impedit, quin salem reliquo-
rum condimentorum condimentum esse, iisq; sua-
uitatem conciliare dicamus. quo factum est vt Gra-
tiarum nomen salibus imponeretur à quibusdam: vi-
delicet sale necessitatem cibi in suauitatem con-
vertente. Ergone, inquit Florus, idcirco credemus sa-
lem diuinum appellari? Equidem, inquam, causa hæc
non est vilissima. Etenim ab hominibus ea, quæ vul-
gata sunt, suisque per totum humanum genus per-
vadunt vsibus, quam maximè diuinitatis titulo di-
gnantur: vt aqua, vt lucem, vt anni tempestates. nam
terram quidem nō diuinam modò, sed etiam deum
arbitrantur esse. Et tamen quod ad vtilitatem atti-
neat, nulli horum cedit sal, qui alimento in corpus
recipiendo præsidium est, efficitque vt cum appe-
titu sit nutrimenti concinnitas. Verum enim verò
id quoque considera, an non sali id etiam diuinum
contigerit, quod cadauera putredinis secunda & du-
rabilia adseruans, aliquanto tempore morti resistit:
neque patitur id quod mortuum est, penitus abole-
ri. sed quemadmodum anima, nostrarum rerum di-
uinissima, diffluere non sinit molem animalis, sed
eam continet: ita salis natura imitatur animæ opus,
dum cadauera arripiens, id quod ad interitum ver-
gebat, constringit atque cohibet, partibus quādam
inter se concinnitatem atque amiciciam indens. Ita-
que Stoicorum etiam nonnulli carnem tum demum
veram aiunt esse carnem, quando anima salis instar
per

per eam diffusa facit vt consistat & permaneat. Ne-
que nescis ignem fulminis quoque sacrum dici &
diuinum: quod corpora de cælo tactorum per mul-
tum tēporis putrefactioni resistere videmus. Quid
ergo miri est, si & salem prisca diuinū suspicati sunt
esse, quando eiusdem est cum diuino igne naturæ?
Vt conticui, Philinus: An, inquit, genitabile quod
sit, tibi non videtur diuinum? cum quidē deus prin-
cipium sit rerum omnium. Anni. Atqui, inquit, ad
generandum haud parum facere sales creditur: quod
pertinet etiam facta abs te Aegyptiorum mentio.
Equidem qui canibus alendis operam dāt, cum eos
seguiores ad coitum vident, falsis cibis falsamentis-
que carniū excitāt languentem eorum libidinem.
Naues quoque salem vehentes, incredibilem mu-
rium producant copiam. hoc fieri dicunt nonnullis
femellis citra maris coitum salem duntaxat lingen-
tibus. est autem probabilius falsugine ad coitū mu-
res vtrinque stimulari. Atque hac fortasse de causa
pulcritudinem mulieris non ociosam aut inueni-
stam, sed gratiosam & ad permouendum aptam, sal-
sam vocant atque acrem. Puto etiā Venerem à poë-
tis è mari ortam fingi, fabulāmq; de ipsa editam fuisse
tanquā è salo natā, vt sub hoc involucre salis vim
genitabilem proponerent. Omnino autem marinos
deos secundos, & multorum liberorum parentes fa-
ciunt. Denique de terrestribus & volucris nul-
lum planè inuenies animalibus, quod fecunditatis
gratia vel cum quouis marinorū comparare liceat,
Atque huc pertinet Empedoclis versus;

Fecundos pisces inscitam ducere gentem.

Symposiacion, seu Conuiu-
lium disputationum, Liber
sextus.

IMOTHEVS Cononis F. Sossi
Senecio, cum eum à sumtuosis ab-
ductum & militaribus cœnis Pla- 10
to in Academia scitæ atque simpli-
ci, & (vt Ion dicebat) non inflam-
matione turgenti adhibuisset men-
sæ, qualem somnus sincerus & visa somniis breui-
bus occasionem præbentia sequuntur, corpore tran- 15
quillitate perfuso: postridie discrimine animadver-
so dixit, Eos qui apud Platonē cœnassent, insequen-
ti etiam die bene habere. Magnum enim profectò
ad diem suauiter agendum est adiumentū bona cor-
poris temperies non obruti, sed expediti, & ad om- 20
nes actiones absq; offensa promptè se dātis. Sed aliud
non minus bonum obtigit iis qui apud Platonē cœ-
nauissent: nimirum consideratio eorum quæ inter
pocula fuerant disputata. Etenim voluptatum quæ
ē cibo ac potu percipiuntur, illiberalis est recorda- 25
tio, & evanida prorsus, odoris puta aut nidoris pri-
diani reliquæ. Argumenta autem quæstionū & ora-
tionum philosophicarum semper recenti memoria
obversantia, etiam eos qui non interfuerunt com-
municata non minùs delectant quàm qui coràm au- 30
diuerunt. quando hodièq; eruditi homines Socra-
ticis fruuntur conuiujs, perinde atq; ij qui tū in cœ-
na adfuerunt. Atqui si voluptatē ea præbuisent quæ
ad corpus pertinent, oportuit Xenophontem & Pla- 35
tonem non dictorū, sed in Calliæ & Agathonis adi-
bus appositorum obsoniorum, placentarum, bella-
riorum descriptionē relinquere. Nunc hæc illi nulla
digna-

dignati sunt mentione, quanquam cum sumtu fuisse
apparata credendum est: quæ autem commentati
doctè inter se sunt conuiuæ, ea litteris mandauerūt:
nobisq; exempla tradiderunt non modò colloquen-
di inter pocula, sed etiam memorandi disputata.

QVAESTIO PRIMA.

Cur ieiuni magis sitiant quàm esuriant.

- 10 Sextum ergo hūc symposiacion tibi mitto librum.
In eo primū agitur de causa, ob quam ieiuni ma-
gis sitiant quàm esuriant. Hoc enim præter rationē
fieri videbatur, cum defectus sicci nutrimenti à iei-
nio suam videretur naturalem expletionem potiùs
desiderare. Dixi tum ego, Eorum quæ in nobis sunt
15 aut solū, aut maximè calorem nutrimento indige-
re. Idque adeò nos in eo cernere, quòd neq; aer, ne-
que aqua, neque terra nutrimentum requirunt, ne-
que consumunt quod eis appropinquit: solus id ig-
nis facit. Hinc etiam adolescentes senibus voracio-
20 res sunt ob calorem: & contrà senes ieiunium faci-
limè ferunt, quòd obtusus eorum iam & exilis est ca-
lor: sicut & exsanguium animalium, quæ ob inopiam
caloris minimo indigent alimento. Quin & vnum-
25 quenque exercitationes corporis, vociferationes, &
quæ alia motu calorem augent, suauis alacriùsque
edere cogunt. Cæterū caloris nutrimentum, quod
naturæ eius primò conveniat, arbitror esse humore.
quod & austæ oleo flammæ arguunt, & cinis omniū
30 rerum siccissima, quòd combusto humore terrestres
partes exsuccæ relinquuntur. Ad hæc ignis diuellit
ac dissipat corpora, eximendo iis humore quo glu-
tinabantur & cohærebant. Ergo cum ieiunamus, pri-
mū ē reliquiis nutrimenti in corpore calor vi hu-
35 morem eripit: deinde ipsum aggreditur natuum
carnis humorem inflammatio, succum persequens.
hinc siccitate tanquam in luto oborta, potum magis

quàm cibum corpus desiderat: donec bibendo refectus calor & confirmatus solidi nutrimenti appétitionem excitet.

QVÆSTIO SECVNDA.

Indigentiane famem & sitim efficiat, an verò meatuum figura mutatio.

His dictis, Philo medicus primam propositionem impugnavit, non ab indigentia sitim, sed mutatione meatuum figuræ effici adserens. Ostendunt hoc, aiebat, qui noctu sitiunt: qui si obdormiāt, absque potu siti liberantur. & febricitantes inclinante morbo aut prorsus decedente, simul etiam sitire desinunt. multis ubi lauerunt, aut adeò ubi vomuerūt, sitis abiit. Atqui humor nulla harum rerum augetur: sed pori seu meatus duntaxat mutata figura ordinè alium affectionemque nouam præbuerunt. Manifestius hoc in fame apparet. Multi enim ægroti simul & indigi sunt alimenti, & appétitione carent. nonnullorum cum impleti sunt, nihil remittunt appetitus, sed perseverant atque intenduntur. Iam multi eorum qui inediam tolerauerunt, oliua salsa aut capri gustata statim refecti sunt, appetitúsque eorum instauratus. Quod quidem maximè ostendit famem nobis quadam meatuum affectione, non indigentia accidere. cum ista non famem excitent deminuendo nutrimento, quando ipsa quoque nutriunt: sed salforum ciborum cum ore ventriculi consensio in causa est, dum acrimonia sua id cogentes & stringētes, rursumve aperientes & laxantes, cibi appétitionem efficiunt. Hæc argumenta mihi probabiliter quidem excogitata videbantur: sed adversari potissimo naturæ fini, ad quem ab appetitu vnumquodq; ducitur animal, expletionem eius quod defecit considerante, semperque id quod naturæ accommodatum est persequente. Enimverò id quo maximè animal à rebus inanimatis differt, id negare ad salutem eius

eius ac durabilitatem conducere: (quomodo ad nostri conseruationem nobis oculi cæterique sensus dati sunt) sed existimare affectionem hanc esse meatuum magnitudine ac paruitate evenientem: hominis est nullam naturæ rationem habentis. Deinde corpus deficiente nativo calore horrere, non item sitire aut esurire humoris & nutrimenti naturalis inopia, est à ratione alienum. Alienius etiam istud, si vacuationem natura appetit ob abvndantiam, eam impletionem requirere non indigentia impulsam, sed alia quadam affectione. Porro autem animalium istæ indigentia & repletiones, nihil ab iis quæ agricolæ faciunt habent diuersi: sed similes multæ vtrinque sunt affectiones, similia auxilia. Nam aduersus siccitatem irrigatione utimur, & aduersus æstum mediocri refrigeratione, & quæ nimis algent, fouere conamur tegendo, & multa circumponendo: & quæ in nobis sita non sunt, à diis petimus, ut dent rores molles, & apricationes cum vento moderato. quia scilicet semper eius quod deficit impletionem temperiem natura conseruat. Atque sic etiam nutrimentum videtur dictum, τὸ τροφικὸν τῶν ζώων, quod naturæ conseruet. Conseruatur autem, plantis quidem absque sensu ex ambiente aere, ut ait Empedocles, aqua do commodum sibi alimentum haurientibus. Nos autem appetitus querere docet & sectari quod deest nostro temperamento. Sed eorum quæ allata fuerunt singulorum falsitatem consideremus. Nam quæ aperiendi vim habent & acrimoniam, ea fortasse non appetitum, sed morsum receptantibus nutrimentum partibus inferunt, sicut pruritus quosdam tangendo lancinatorum. Atque ut eam affectionem demus appetitiuam esse: probabile est eius modi cibis attenuata ea quæ par est excerni, fierique indigentiam non mutatione meatuum situs, sed iis vacuatis ac repurgatis. Acuta enim, acria, & salsa materiam comminuunt atque differendo dissipant: ut recens ex-

* tritis succedat alimenti appetitio. Neque in lau-
cro ob mutationem figuræ meatuum sitis cessat, sed
carne humorem recipiente vapore ij humido implē
tur. Vomitus autem quod à natura alienum est eii-
ciens, ei fruendi accommodatis sibi facultatem con-
ficit. Non enim abvndantem, sed naturæ convenien-
tem humorem sitis appetit. itaque etiam si copia a-
lieni adsit, tamen indiget homo. nam naturæ congru-
enti humori impedimento est peregrinus, neque eū
permisceri sinit, donec alieno ciecto, suum meatus
humorem recipiant. Porro febres humorem in pro-
fundum repellunt: mediisque inflammatis partibus
omnis eō concedit, oppressusque renetur. itaq; vsu
venit multis, vt & vomant, interioribus partibus ob
densitatem humida foras elidentibus: & sitiant ob
indigentiam ac siccitatem reliqui corporis. Cū er-
go remissit febris, & calor ē medio decessit: humor
rursum dispersus redit, & pro sua natura in omnes
diditus partes simul & interiora alleuat, & carnem
de aspera & sicca mollem teneramque redigit: sæpe
etiam sudores ciet. itaque sitim faciens inopia defi-
nit, humore à grauata & cum ægitudine ipsum reii-
ciente parte in suum à quo desiderabatur locum re-
migrante. Sicut enim in horto, in quo puteus aquæ
ditissimus sit, tamen nemine eam hauriente & rigan-
te, plantas sitire & alimento destitui necesse est: ita
in corpore si humor omnis in vnum contrahatur lo-
cum, mirum non est indigere cætera & arere: donec
is rursum diffundatur. Id quod accidit & febricitan-
tibus morbo remittente, & iis qui sitientes obdor-
miunt. nam etiam his somnus humorem ē medio re-
ductum æquabiliter in omnes partes digerit, eoque
implet. At illa meatuum figuræ mutatio, quæ famem
& sitim inducat, qualis tandem est? Ego enim non
invenio meatuum alias differentias, quam secundum
multitudinem, & quod vel clauduntur vel aperiun-
tur. Et conuiuentes quidem, neque cibum possunt
neque

neque potum admittere: aperti vacuum & spacium
parant, quæ est indigentia eius quod naturæ sit fa-
miliare. Etenim, lepidum caput, stipationes eorum
quæ tinguntur locum habent, cū acribus rebus &
vim detergendi habentibus supervacanea excreta &
eliquata, meatibus tincturam reddunt receptu faci-
liorem atque retentu, vacuum indigentia excipiente.

QVAESTIO TERTIA.

10 Cur fames potu sedatur, sitis cibo sumto sit vehementior.

His dictis, qui nos invitauerat: Mediocriter, in-
quithæc disputata sunt: sed ad aliam veniamus
quæstionem, omisis in præsentia meatuum vacua-
tionibus & repletionibus. Cur fames potu compe-
scitur: cū sitientes contrā si quid ederint, acrius si
ti vrgeantur? Qui meatuum ratione causas reddūt,
ij mihi videntur facillimè & summa cum probabilita-
te, vt non verissimè etiam, hæc explicare. Cū enim
meatuum, qui omnibus insunt corporibus, alij aliā
habeant proportionem: latiores tam siccum quā
humidum recipiunt nutrimentum: graciliores po-
tum admittunt, cibum non item. horum porro eva-
cuatio sitim, illorum famem gignit. Hinc ergo est
quod sitientes si edant, nihil inveniunt auxilij, mea-
tibus ob tenuitatem non capientibus siccum alimē-
tum, & adhuc manente in iis familiaris nutrimenti
indigentia. Atqui esurientes si bibant, humor per
maiores penetrās meatus, & eorum vacua implens,
nimiam famis placat vehementiam. Mihi verò verū
videbatur esse id quod vsu venire dicebant: causam
autem quæ adsignabatur non probabam. Etenim a-
iebam, si quis meatibus istis, quibus nonnulli inherēt,
multūmq; iis tribuunt, carnem perforatam conten-
dat: is eam admodum flaccidam, tremulam, fluxam-
que statuatur necesse est. Non ab iisdem autem corpo-
ris partibus potum cibūq; recipit, sed illum quasi

percolari & diffuendo secerni aliò, nimis quàm est fabulosum & à re alienum. Ipsa enim cum humore permixto comminuens cibos, & auxilio vtens calido innato, atque spiritu, subtiliùs quàm vllum possit instrumentum secando diuidendòque nutrimentum attenuat, vt omnis eius pars omni parti corporis conueniens accommodatàque redigatur: non foraminibus quibusdam aut meatibus applicata, sed vnita cum re nutrienda, eiùs adnascens. Verùm absque etiam hæc essent, ne solutus est quidem quæstio-
nis difficilissimus nodus. Sitiens enim si edat, non etiã bibat, non modò non restinguit sitim, sed multo quàm erat acriorem reddit. De hoc nihil dictum est. Còsidera autem, aiebam, an nos probatas ex iis quæ apparèt positiones sumamus. Primum hoc, humorẽ à sicco consumi & aboleri: siccum humore imbutũ & emollitum, diffundi atque exhalare. Deinde, non existimandum vel famem sicci, vel sitim humidi nutrimenti talem esse elisionem, qua ipsum planissimè tollatur: sed esse indigentiam mediocris & sufficiẽ-
tis. nam qui omnino horum altervtrò destituuntur, ij neque esuriunt, neq; sitiunt, sed mortem obcunt statim. His ita positis, iam non difficile est causam in venire. Etenim sitis edendo intenditur, cibo sua siccitate humorem qui sparsim imbecillis in corpore est reliquus contrahente & omnem liquorem absumente. sicvti videmus terram & puluerem, & multo magis mixta humorem omnem in se recipere atque abolere. Contrà famem necessariò mitigat potus. Humorem enim ciborum reliquias aridas & exiles rigans ac diffundens, succo ingenerato & exhalationibus, eas effert in corpus, indigentibusq; applicat partibus. Itaque non malè Erasistratus humorem cibi vehiculum dixit. nam quæ ob siccitatem aut aliam affectionem ignaua sunt & grauia, admixtus atrollit sursumque euehit. Multi autem etiam cum non bibissent: sed tantũ lauissent, continente fame aciq; liberati

liberati sunt. Quippe humor extrinsecus subiens, succulentiora facit adque nutriendum aptiora quæ sunt intus: ita vt vehementia & sæuicia famis remittat & mitigetur. Ideò eorum quoque, qui inedia vitam finire volunt, multi diu durant sola aqua pota: quantisper scilicet non omne id siccitas absumsit, quod apponi corpori, idque alere potest.

QVAESTIO QVARTA.

Quæ sit causa, quòd è puteo hausta aqua, si in ipso puteo aere pernoctet, frigidior redditur.

Hospiti frigidam bibere solenti, ac luxurianti ea in re, famuli aquam frigidiorẽ hoc modo redigebant: vas, quo hausta erat aqua, in puteo suspēderunt, ita vt superficiem aquæ non contingeret, itaq; per noctem reliquerunt. postridiẽ ad cœnam allata, recenti erat frigidior. Erat autem is hospes medicriter litteratus, aiebatque hoc se desumissẽ ex Aristoteleis iis, quæ addita ratione ille scripsit. Rationem autem esse talem: Omnis aqua priùs calefacta, magis refrigeratur. vt ea quæ Imperatoribus paratur, igni admota dum ferueat, vase dehinc multa niue accumulata circumdato frigidior redditur. Sicvt etiam nostra vtique corpora vbi lauerimus, faciliùs frigescent: quia laxatio à calore accidens corpus multis meatibus patens rarius fecit, ac rarum redegit: vt iam externum aerem confertim recipiens, vehementiùs mutetur. Ergo aqua dum è puteo hauritur ista, eaque agitatione præcalefacta, in aere celerius refrigeratur. Laudauimus ergo hospitem, qui fortiter memoritèrque suam dixisset causam. Ipsam verò rationẽ in dubiũ vocauimus. Aër enim in quo vas pēdet, si frigidus est, quomodo aquã calefacit? si calidus, qui denuò refrigerat? absurdũ enim est idẽ ab eo dẽ affici còtrariis modis, nullo interveniẽte discrimine. Tacente illo & hæsitante, Nihil est, inquam ego,

quod de aere dubitemus: cum sensus eum frigidum esse doceat, maxime in profundo putei: ut nullo modo possit aquam calefacere. Sed potius aer iste frigidus, cum totam putei aquam prae multitudinem eius refrigerare non possit, partem eius ademtam facilius subigere & sua qualitate adficere valet.

QVAESTIO QVINTA.

Quare lapilli & plumbea lamina in aquam iniecta, frigidiores eam faciunt.

ENimvero de lapillis & incudibus quod dixit Aristoteles, iis iniectis aquam refrigerari & durari, puto te memoria tenere ita in problematis ab eo esse positum, ut rem tantum narret, nos autem causam indagemus: est enim difficilis inventu. Omnino, inquam: & mirer, si nos non subterfugiet. Considerate enim. Primum omnino non videtur tibi ab aere aqua frigore praecipuari, dum is erumpit foras. Aer autem plus habet virium, lapidibus & incudibus renitens. non enim sinunt eum ut aerea & scintilla vasa elabi: sed sua densitate cohibentes a se in aquam repellunt: ut integra fiat & valida refrigeratio. Itaque etiam hyeme fluuij frigidiores mari sunt. vim enim in eos exercet aer repressus, qui in mari ob profunditatem dissipatur, nulla re ei renitente. Alio autem pacto probabile est tenuiores aquas magis a frigido refrigerari: vincuntur enim prae imbecillitate. Cotes vero & lapilli aquam faciunt tenuiorem, ad se trahentes quicquid ei admixtum est turbidi & terrestri: ut tenuior & imbecillior facta aqua facilius a frigore subigatur. Sed & plumbum de natura frigidis est: ut quod cum aceto tritum cerusam lethalium venenorum frigidissimum edat. & lapilli ob densitatem frigus in profundum perferunt. Etenim omnis lapis nihil est quam e frige facta & gelu adstricta terrae concretum quippiam: tanto quique magis, quanto est densior, itaque absurdum non est, si

est, si frigiditatem aquae renitendo auget & lapis & plumbum.

QVAESTIO SEXTA.

Quamobrem niuem paleis & vestibus iniectam conservant.

TVM hospes paululum moratus: Qui amant, inquit, maxime cum amatis suis, ubi hoc non datur, de iis loqui cupiunt. Itaque ego sum erga niuem affectus. quae quoniam in promptu non est, eaque caremus, scire desidero quid causae sit quod a calidissimis rebus adseruatur. etenim paleis eam involuentes & rudibus pannis per multum temporis integram retinent. mirum vero si calidissima frigidissimorum tutantur atque continent naturam. Omnino, inquam, mira res est, siquidem vera sit. Sed non est ita: verum nosmet ipsi decipimus, male ratiocinando statim calidum esse, si quid facultatem habet calefaciendi. cum tamen videamus eandem vestem hyeme calorem, aestu frigus parare. quomodo nutrix illa tragica Niobes liberos

Calefacit & refrigerat centonibus

Leuidentis uestium.

Et Germani quidem vestibus tantum contra frigus, Aethiopes adversus solum aestum se muniunt: nobis ad utrumque usus est. Cur ergo vestem potius a calefaciendo calidam dicamus, quam a refrigerando frigidam? Immo si sensus iudicium sit faciendum, magis frigida quam calida videbitur. Nam tunica nobis primum induentibus frigida accidit, & lectus decumbentibus. postmodum quidem cotepefaciunt nostro calore impleta isthaec: quod simul calorem cohibent, ac frigus externumque aerem a corpore arcent. Febricitantes sane & aestu adflati, continenter vestes mutant, quod frigidum esse sentiunt quo amiciuntur. iniectum autem id, statim calescit a corpore. Proinde sicut vestis nos calefacta calefacit, ita niuem frige facta frige facit. frigescit autem a tenui spiritu quae

nix emittit. is enim insitus eam continet solidam: & spiritu dilapso nix aqua iam fit ac liquata disluit: emarcescitq; albedo niuis, quam spiritus cum humore spumosa permixtio indiderat. Simul itaque & frigus veste ambiente intus cohibetur: & aer externus arcetur, ne concretum niuis corpus diffindat aut laxet. Utuntur autem fullonem nondum expertis pannis, quia filum ob asperitatem & siccitatem non patitur centonem grauitur niui incidere, eiusve collidere raritatem. sicut & paleæ ob leuitatem molliter incumbentes non comminuunt compagē niuis: alioqui autem densæ & probe regentes, excludunt calorem aeris, & frigiditatem niuis decedere non sinunt paleæ. Cæterum secretionem spiritus niuem liquari, sensu constat. nam cum nix liquefit, spiritum gignit.

QVAESTIO SEPTIMA.

Percolandumne sit vinum.

* **N**IOER ciuis noster à schola venerat, cum philosopho nobili non multum versatus temporis, sed tantum, ut ex eo non obseruante disceret quod maxime is molestum aliis usurpabat: nempe ut studium eius omnia reprehendendi, & quavis de re eos qui vnà aderant suggillandi imitaretur. Itaque cum Aristio nobis cenam præberet, non contentus apparatus conuiuij reliquum ut sumtuosum & superuacaneum taxare, vinum quoq; aiebat non debere inferri colatum, sed præcepto Hesiodi obtemperantes è dolio id bibere viribus adhuc innatis prædixit. hanc verò colandi purgationem primum ei neruos præcidere, & calorem restringere, qui exhalet & e-languescat vino sapius diffusio. deinde in hac re apparere curiositatem quandam & luxuriam, quæ id quod utile est in suauitatem impendat. Sicut enim gallinaceos gallos & porcos castrare, ut caro eorum contra naturam fiat tenella & feminea, non sit sanorum

rum hominum, sed gulæ studio perditorum: ita (si licet honesta translatione uti) merum vnguibus despoliant (aiebat) & effeminant qui id diffundunt per colum. cum neque ferre merum ob imbecillitatem possint, neque eos intemperantia moderatè bibere sinat. Itaque hoc commento vtuntur, quo largius potandi studiū excusent. Ergo adimunt vino vim suā, ipsum tamē relinquētes: quomodo iis qui ad frigidā bibendā temperamēto sunt parū comodo, exhibere decoctā solemus. Etenim aciem vini roburq; in percolando tollunt atq; excernunt. Magnum verò argumentum est vinum corrumpi, neq; vigorem eius durare, sed emarcescere, quod veluti à radice sua à face abscinditur. At enim veteres vinum disertè facis vocabulo adfecerunt: quomodo hominem solemus capitis aut animæ nomine adficere, à principe parte deminuto vsi vocabulo: & trygân, hoc est facere dicimus vindemitores, ac vinum diatrygisi, quasi perfectatum, dixit alicubi Homerus. solētq; vinum passim æthopa & rubrum dicere: nō pallidum & luteum, quale nobis Aristio à multa purgatione præbet. Tum ridens Aristio: Non, inquit, pallens mi homo, neque ex sanguine: sed quod primo statim ad spectu mite se & mansuetum esse profiteatur. Tu verò malles Baccho repleti nocturno, & nigros turbines concitante: vituperasq; purgationē. At qui hæc tamquam bile vomitu egesta, quod mero inest graue, ebrietatem, ac morbos generans aufert, facitq; ut à nobis facile placidumq; usurpetur. Ac tale vinū Homerus æthops vocat, atq; potū heroib. fuisse: nō vtiq; caliginosum, sed splendidum ac pellucidum. neque enim euenor (id est viris conducens) & æthops, quod est clarum, quæ de vino dixit, etiam ærei adiecisset nomina, quod aliàs norops, quasi præfulgidum, appellat. Sicut ergo Anacharsis ille sapiens aliā Græcorū instituta reprehendens prunas laudauit, quod fumo excluso domi ignem portarent: ita nos à

Hom. in Apoll.

Odyss. 341

*Ilid. 2. 461
Ilid. 7. 16.
Odyss. 621*

fapientibus vobis aliàs fortasse accusari poterimus
in hoc autem quid tandem delinquimus, quòd me-
ri facultatem turbulentam eiicientes atq; dissipantes,
ipsum interim hilaritate quadam, non fucato or-
natu gratius reddentes, neque aciem tanquam ferri
eius & vim retundentes, sed quasi sordes quasdam
& rubiginem expurgantes, adhibemus mensis? At-
qui, inquires, non colatum merum plus habet virium.
Nimirum, mi homo, etiam furiosus & insaniens ho-
mo plus roboris habet. verum is vbi elleboro aut vi-
ctus commoda vsus ratione ad se rediit, tunc vehe-
mentia illa & virium contentio discedit atq; evane-
scit: verus autem vigor cum sanitate mentis coniū-
ctorum corpori redit. quo videlicet pacto etiam vi-
ni purgatio demta ea vi qua animum percellit & ad
insaniam impellit, habitum ei mitem & salubrem cō-
ciliat. Existimo autem permultum interesse inter su-
pervacaneum cultum & mundiciem. Nam mulieres
fuco, vnguentis, auro, purpurâque dum vtuntur, cu-
riose & impensius quàm par est ornatui indulgere vi-
dentur. lauacro eas vti, oleo invngi, comam compo-
nere, nemo prohibet. Venustè discrimen hoc Home-
rus expressit, vbi lunonem se ornantem facit.

Ilia. 8. 170.

Principio ambrosia sordes de corpore diuo

Eluit, & liquido mundum perfudit oliuo.

hactenus industria & mundicies est. cum autem au-
reas fibulas sumit, & arte elaboratas in aures, tandē-
que ad cesti præstigas se confert: hoc iam ociosa &
supervacanea est curiositas, matronamq; dedecens
procacitas. Proinde etiam qui vinum aloë aut cin-
namomo vel croco inficiunt, ij quasi mulierem com-
tam curiosè in convivia adducit & prostituunt. qui
autem quod vino inest sordidum & invtile adimūt,
ij purgat illud atq; sua opera commodius reddunt.
Alioqui curiositati ociosa omnia imputabis, orsus
ab ipsa domo. Cur, inquires, ita est incrustata? cur ad-
versus aërem purum maximè aperta? cur patet lumi-
ni ver-

ni versus occasum solis aditus? cur poculorum vnū
quodque detritum tersumq; fulget atq; splendet?
An verò, inquam, poculum sordidum esse, vel pra-
uum edere odorem non debet: quod ex eo bibitur,
sordibus debet & immundicie plenum esse? Et quor-
sum attinet reliqua referre? Ipsa tritici elaboratio
dum panis ex eo conficiatur, quæ nihil aliud quàm
purgatio est, vides quantum requirat negocij. non
enim modò alvei, cola, concussiones, secretiones ad
pinsendum adhibentur frumentum & farinas: sed
& contritio quæ è pasta asperitatem elidat, expurga-
tàmque materiam ita cogat, vt esui cocta esse possit.
Quid ergo absurdi habet res, quòd vini etiam sœ-
culentas partes, aceris aut fursuris in morem, colan-
do expurgamus? præsertim cum sine sumtu id fiat,
sine labore.

QVAESTIO OCTAVA.

Quæ sit causa bulimi.

20 **A** MAIORIEVS nostris ad nos propagatū est quod-
dam sacrificium, quod archon (qui magistratum
præcipuum gerit) in publico, reliquorum quivis do-
mi suæ peragit. vocatur autem bulimi expulsio: & ser-
uorum aliquem viticeis verberantes ferulis per fo-
res eiiciunt, additis his verbis: Foràs bulimum, in-
trò diuitias & sanitatem. Me archonte complures
sacrificio se adiunxerūt. Ritè omnibus peractis cum
rursus discubuissemus, quæri ceptum est primū
de ipso bulimi vocabulo, deinde quid verba sibi vel-
lent quæ recitantur dum seruus exturbatur, maximè
autem de ipsa affectione & eius circumstantiis. Vi-
debatur ergo bulimus famem (is est limos Græcis)
ingentem aut publicam notare: maximè apud nos,
qui Aeolica dialecto p pro b vsurpamus. non enim
35 bulimum antiquitus, sed pulimum quasi polylimū,
id est famem multam, appellamus. Sentiebamus au-
tem à bubrosti diuersum esse: argumento repetito.

1114, 132. ex Ionicis Metrodori. Narrat enim is Smyrnæos antiquitus Aeolenses sacrificare Bubrosti taurum nigrum, concisumque in frusta vnâ cum ipsâ pelle igni totum cremare. Iam cum omnis fames morbo similis sit, maximè autem bulimus accadat adfecto contra naturam corpore, rectè opponi ei vt indigentia diuitias, vt morbo sanitatem. Sicut verò nauseare dicti sunt primùm quibus in naui ac inter nauigandum stomachus langueret: deinde consuetudo obtinuit, vt vox ea quocunque modo sic affectis tribueretur, ita bulimus quoque inde ortus, in reliqua peruasit. Atque hæc quidem ex omnium sermonibus tanquam symbola collecta fuerunt. Vt verò attingimus quaestionem de causa bulimi: id primùm dubios nos tenuit, cur maximè bulimus incesset per aliam niuem ambulantes. Brutus quidem in discrimine vitæ adductus bulimo fuit, cum Dyrhachio Apolloniam proficisceretur per niuem copiosam, & eorū qui cibos gestabant nemo ipsum consequeretur. ibi cum iam animo deficeret ac consideret, coacti sunt milites ad muros accurrere, & ab hostibus excubitoribus panem flagitare: quo statim accepto, Brutum recreauerunt. isque vrbe potitus, humanissimè vniuersos tractauit. Accidit bulimus equis etiam atque asinis, maximè cum caricas aut mala gestant. & quod maximè mirum est, de omnibus quæ esui sunt, apprimè panis reficit non homines modò, sed iumenta quoque: vt vel minimo panis frustulo vescendo confirmetur atque progrediantur. Facto silentio, ego (qui animadverterem antiquiorum argumentis propositis ignauos & ingenio minùs acri præditos exsaturari & acquiescere: alacrioribus autem & solertibus principium offerri commodum audendi aliquid pro sese in quaerenda & investiganda veritate.) Aristotelis sententiam commemoravi: qui docet foris magno circumfuso & effusi frigore corpori interna vehementer incallescere, ma-

re, magnamque ita colliquationem effici. quæ si ad crura defluat, lassitudines gignat ac grauitates: sin ad principia motus & respirationis, exanimationes & imbecillitatem. Hæc ego cum dixissem, alij impugnarent rationem hanc, alij defenderent: Soclarus, Imitium (inquit) huius argumenti optimè habet. Nam per niuem ambulantium corpora admodum circum refrigerari & densari, verum est. A calore autem fieri colliquationem quæ principium respirationis invadat, non arbitror. Mihi potius videtur calor intro compulsus & abvndans intus consumere nutrimentum, eoque deficiente ipse quoque ignis instar exstingui. Itaque bulimo correpti cum vehementer efuriunt, tum admodum exiguo cibo sumto reficiuntur: quod eibus ingestus quasi fomes est iterum excusitando calori. Cleomenes verò medicus in vocabulum bulimi limon, quo fames significatur, absque re insertum fuisse aiebat: vt pinam bibere in Katapien quod est deglutire, & in anakypsen sursum respicere, Kypsen quod deorsumintueri est. Neque enim est aiebat, vt putatur, bulimia famis species, sed adfectio stomachi ob concursum deliquium animi faciens. Sicut itaque odorata remedio sunt exanimationibus, ita panis reficit bulimia tentatos. non quod cibo indigeant, (nam minimo eo sumto recreantur) sed quod panis spiritum vimque languentem revocat. Esse autem non famem, sed exanimationem bulimum, iumenta docent, quæ odore caricarum & malorum sic adficiuntur. non enim indigentia odor, sed morsum quandam in ore ventriculi exagitationemque eius efficit. Nos vt hæc tolerari, ita sentiebamus probabiliter à contrario principio aliquas posse ratiocinari, non densari in bulimo, sed rarefcere stomachum ponentes. Etenim spiritus qui à niue defertur, est quasi æther istius concretæ substantiæ & ramentum tenuissimarum partium, & vi præditum secundi diuidendique non carnem modò, sed argentea etiam

atq; area vasa. videmus enim hæc niuem non continere: quippe expirando ea cōsumitur, exteriorēque vasis superficiem humore opplet tenui ac glaci ei simili, quem spiritus relinquit per meatus occulte exiēs. Is ergo niueus spiritus per niuem ambulanti-
 5 acutus & flāma in morem incidēs, extrema vere videtur secando, & penetrare carnem ignis instar. Inde corpus maiorem in modum rarefcit, calorque foras fluens à frigore spiritus superficiem ambientis restinguitur. itaque roridum sudorem corpus eva-
 10 porat ac tenuem, liquatūq; & simul vires consumūtur. Quòd si quis tum quiescat, non multum caloris è corpore dilabitur. Cū verò motus corporis nutrimentum celeriter calefacit, & calor foras se proripit, carne laxata: necesse est magnum virium fieri
 15 defectum. Cæterum frigus non densandi modò, sed etiam liquādi corpora vim habere, constat. Acribus enim hyemibus cotes plumbeæ liquantur * est cū defudatione * Et quod multis non esurientibus accidit bulimia, ostendit fluxum magis quā
 20 densationem corporis. Rarefcunt autem hyeme, * ob quam diximus tenuitatem: alioqui etiam lassitudine & motu calorem in corpore situm acute: qui attenuatus & fatigatus copiosè fluit & disseminatur
 25 per corpus. Mala denique & caricas probabile est tale aliquid exhalare, quo iumentorum attenuetur calor & in partes minimas dissipetur. alia enim alijs vt reficiuntur naturali ratione, ita etiam læduntur.

QVÆSTIO NONA.

30

Cur poeta reliquis liquoribus peculiares adiciens appellationes, oleum duntaxat humidum dixerit.

DISPVTATVM aliquando fuit, cur cū multi sint
 35 liquores, & poëta solitus sit singulos suis ornare epithetis, lac album, mel flauum, vinum rubrum nomi-

nomians: oleo tamen ab eo tantū, quod ei cum omnibus liquoribus est commune, humidi appellationem adiunxerit. Ad hoc dictum fuit, Sicvt dulcissimum est quod penitus & omnibus suis partibus
 5 dulce est, albissimum, quod penitus album: (penitus sic intelligo, vt nihil ei contrariæ naturæ sit admixtum) ita id quoque maximè humidum dici debere, cuius nulla pars sicca sit. Hoc autem oleo congruit. Primū enim læuitas eius æquabilitatem partium demonstrat: cū contactu omnes eodem modo affectæ depræhendantur. Deinde tanquam speculum intuentis faciem optimè repræsentat. nihil enim ei asperum inest, quo resplendescencia divelli
 10 posset: sed ab omni parte ob humiditatem etiam mininum quodque lumen ad oculos reflectitur. sicvt contrà lac solum ex omnibus liquoribus speculi munere non fungitur, quod ei multum terrei est admixtum. Porro oleum in motu minus quā vllus alius liquor strepitum edit. est enim penitus humidum.
 20 reliquorum humorum dum fluunt & mouentur, duræ & terrenæ partes impingunt atque reliduntur, eoque strepitum edunt ob asperitatem. Quin etiam solum oleum non permiscetur alijs. Est enim densissimum, neque habet inter siccas & terrestres in se ipso partes spacia aut meatus quib. recipiat id quod
 25 incidat, simul etiam ob partiu similitudinem inconcinnum alijs, & continuū ipsum est. Et cū spumat oleum, spiritum non admittit ob continuitatem & tenuitatem. Hæc etiam causa est cur ignis oleo alatur. Nulla enim quā humida re ignis nutritur, idque solum ardet, quod humidum est. Nam igni incenso aer in fumum abit, terrena in cinerem versa relinquuntur: solum humorem ignis depascitur, eoque secundum sui naturam alitur. Aqua sanè, vinū,
 35 aliique liquores multum turbidi admixtum, multum terrei habentes, flammam illapsu suo diuellūt, asperitatēque sua & pondere opprimunt atq; restin-

guunt. oleum, quia sincerè humidum est, ob tenui-
tatem mutatur, & ab igni superatū ardet. Maximum
humiditatis argumentum est, quòd minima quan-
titate latissime diffunditur. non enim mellis, non a-
quæ, non alius vilius liquoris tam exigua gutta tam
late se profert: sed plerunque ob siccitatem maturè
absumitur. Oleum, quia vsquequaque duci potest,
ac molle est, corpori vngendo obducitur, & quàm
longissimè defluit, membræque sua humiditate imi-
tatur, iisque ita adhærescit vt non facilè evanescat. 10
Vestem aqua madefactam videmus mox resiccare.
olei autem maculas eluere non est vulgaris laboris.
maximè enim penetrat, quia tenuissimum est & hu-
midissimum. quando vinum quoque dilutum Ari-
stoteles ait difficilius elui è vestibus: quòd magis 15
tenue factum, facilius in meatus subeat.

QVAESTIO DECIMA.

*Quæ causa sit, quòd maciata carnes si de ficu sus-
pendantur, mox tenerescunt.*

20

INTER cœnandum laudabatur Aristionis cocus,
quòd cum alia obsonia eleganter parauisset, tum
recens iugulatum Herculi gallum apposuisset ita te-
nerum, cum tamen recens adhuc esset & pridie vi- 25
xisset. Hæc cum Aristio dixisset, celeriter hoc effici,
si maciatum animal illicò de ficu suspenderetur: cau-
sam huius rei quærebamus. Equidem spiritum vali-
dum & vehementem à ficu exhalare, cum visus pla-
nè testatur, tum id quod de tauris fertur: scilicet fi- 30
cui alligatum taurum etiam ferocissimum, quiesce-
re, tactumque admittere, & omnino ferociam quasi
elanguescentem deponere. In acrimoniam tamen ar-
boris maior pars causæ collata est. Est enim arbor 35
hæc omnium plantarum succi plenissima, quo & fi-
cus ipsa, & lignum, & cortex plenus est. Itaque fi-
culnum lignum crematum fumo maximè mordet:
& com-

& combusti cinis lixiuium præbet summa tergendī
vi præditū. Hæc verò omnia sunt caloris. Iam quòd
succus eius, lac coagulat iniectus, sunt qui dicant
non fieri inæqualitate figurarum lactis quæ ab eo
apprehendantur & conglutinentur elisis in super-
ficiem læuibus ac rotundis: sed quòd ob calorem
eliquet humoris instabiles & aquosas partes. Argu-
mento etiam est id, quòd inutilis succi dulcedo fit,
quia potum facit pessimum. Non enim læue ab in-
æqualibus, sed frigidum & crudum à calore sistitur.
& ad hoc sales faciunt, vtpote calidi: repugnant
autem isti apprehensioni & glutinationi, cum maxi-
mè natura iis vim dissoluendi dederit. Spiritum igitur
calidum, acrem, incidendique vi præditum fi-
cus emittit: isque incidit & concoquit carnem auis.
Idem fit si frumenti aceruo imponatur, aut iuxta
nitrum: calore id efficiente. Esse autem triticum ca-
lidum colligunt ex amphoris, quibus in tritico po-
sitis vinum celeriter consumitur.

20

PLVTARCHI

Symposiacorum, seu Con-
vivialium disputationum,
Liber septimus.

30

CITI hominis atque humani di-
ctum, Sossi Senecio, in ore habent
Romani, quisquis ille fuit: qui cum
aliquando solus cœnasset, Se edis-
se isto die, non cœnauisse pro-
nūciauit. nimirum cœnam semper
indigere communitate quadam & amicicia quæ ei
suauitatem pararet sentiens. Euēnus quidem ignem

35

liad. 6. 214. condimentorum suauissimum dixit. salem Home-
rus diuinum, plerique Gratias appellant, quod plu-
rimis rebus admixtus gustui eas commodas, gratio-
sasque & iucundas reddat. Cœnæ autem & mensæ
condimentum reuera diuinissimum est amicus præ-
sens, familiarisve aut notus homo. nō quod vnà edit
& bibit, sed propter communicationem colloquij:
modò aliquod sit in vtròq; dictis operæpre-
cium. multis enim inanis inter pocula loquacitas
prauos animi motus iniicit atque pervertit. Itaq; in
rem est non minus sermōes quàm amicos proba-
re, quos ad cœnam adhibeas. Estq; hæc aliter sen-
tiendum ac pronuntiandum, quàm Lacedæmoniis
placuit. si enim si adolescentem aut hospitem in Phi-
ditia acceperint, foribus commonstratis, Hæc, aie-
bant, nullus egreditur sermo. Nos si nosmet condo-
cescerimus ad rectè loquendū, licebit nostros ser-
mōes omnes apud quosvis homines efferre: quod
eorum argumenta nihil habent impudicū, nihil ma-
ledicum, nihil malignum, nihil illiberale. Idque iu-
dicari potest ex hisce exemplis, quorū hic liber de-
curiam septimam continet.

QVAESTIO PRIMA.

Tym. eo.

*Ad eos, qui Platonem reprehendunt, quod potum
deferri per pulmonem dixerit.*

AESTIVO tempore quidam vnà bibentium ver-
ficulū illū qui omnibus in ore est fortè protulit:
Pulmones madefac, astrum etenim nunc oritur, mero.
Tum Nicias Nicopolita medicus: Mirum nō est, in-
quit, ab Alcæo homine poeticae dedito ignoratum
fuisse, quod etiam Platonem fefellerit. Quancum
Alcæus quidem defendi vtcunque potest. nam pro-
babile est pulmonem stomacho vicinū liquore e-
tiam frui, eoque rigari. Plato autem ita disertè scri-
bens potum per pulmonem trāfire, etiam iis qui ad
defen-

defendendū ipsum animo sunt promtissimo, nullam
verisimilis rationis occasionem reliquit. Error enim
magnus est. Primū quia necesse est humidum nu-
trimentum cum sicco permisceri, probabile est am-
bobus commune vas subiici stomachum, qui cibum
mollem & madefactum in ventrē didat inferiorem.
Deinde cū pulmo vndiquaque laevis sit & densus,
quomodo farina cum potione hausta exibat, & non
in eo retinebatur? nam & hoc vnum est de iis, quæ
adversus Platonem Erasistratus rectè obiecit. Iam
cū in plerisque partibus corporis finis & vsus con-
sideretur à philosopho, ad quem à natura sit factum
vnumquodque: etiam lingula, quæ epiglottis dicitur,
perpendenda fuit vtilitas. Non enim supervaca-
nea est: sed eò collocata, vt interim dum deglutitur
alimentum, asperam arteriam constringens obsteret,
ne quid omnino in pulmonem incidat. nam si quid
illabatur, id tussī vehementem facit asperitatem &
lancinationem. Proinde epiglottis ianuæ instar in-
tergerinæ in vtranque partem inclinari se sinens, lo-
quentibus nobis stomacho incidit, edentibus aut bi-
bentibus arteriæ, mundum spiritui cursum respira-
tionemque seruans. Porro qui sensim bibūt, eorum
scimus humidiores esse ventres quàm qui confer-
tim humorem hauriunt. his enim potus rectā in ve-
sicam impetu transit: apud illos diutius inhaeret ci-
bus, eoque emollit, vt permisceatur & maneat. quod
neutiquam eveniret, si humor statim inter haurien-
dum secerneretur. Sed nos complectimur, simulque
cum cibo eum in ventrem demittimus: & vt Eras-
tratus dixit, liquore tanquam vehiculo sicci nutri-
menti vtimur. Hæc Nicia locuto, Protogenes gram-
maticus: omnium, ait, primus Homerus animad-
vertit cibi vas esse stomachum, potus autem aspe-
ram arteriam, quæ bronchus, & antiquis aspha-
ragus dicitur, vnde & vocalibus hominibus eri-
spharagorum appellatio obtigit. Nam cū dixisset

quomodo Hæstoris Achilles hasta petierit

Ilia. x. 325. Fauces, accelerant ubi ualde uulnera mortem: addit,

Non tamen asphragum simul abscondit. —
canalem nimirum spiritus *

Sub hæc orto silêtio Florus: itane, inquit, Platonem
deserto vadimonio reum peragi sinemus? Nequa-
quam verò, inquam ego: ne damnari vnà cū Platone
sinamus Homerum. Hic enim tantum abest ut hu-
morem ab arteria avertat, ut cibum quoque etiam
vnà iniiciat.

Odyss. i. 373. Ille cruciavit per fauces frustra cruento

Mixta mero, —

nisi vel hoc dicere quis sustineat, Cyclopi ut ocu-
lum, ita etiam meatum nutrimenti fuisse vnicum:
aut faucium vocabulum, quæ est pharynx Homeri,
omnibus & priscis & recentioribus pro arteria ac-
cipientibus, nos ad stomachum detorquebimus. Atque
hæc non inopia testium, sed veritatis studio adduxi
impulsus. Etenim testes Plato cum multos, tum præ-
claros habet. Omitte enim si lubet Eupolin, qui in
Colacibus seu Parasitis, ita dixit:

Potare iussit Protagoras, ut Sirij

Pulmonem habeat sub ortum ardentis humidum.

omitte etiam elegantem Eratothenem, qui scripsit, 25

Dulci pulmones irriguuntque mero.

Euripides quidem liquidò ostendit se acutiùs non-
nihil Erasistrato vidisse, his verbis,

Vinum canales per pulmonis transiens.

Vidit nimirum pulmonem cavernas habere, & per- 30
tutum esse meatibus, per quos humor permeet. Non
enim spiritus opus habuit meatibus quibus educe-
retur: sed propter humorem & quæ vnà cum eo il-
labuntur, coli instar foraminibus multis est apertus
pulmo. Neque minùs, mi homo, pulmoni convenit 35
quàm stomacho, vnà eiicere potentiam aut farinam.
Non enim stomachus noster est, ut quidam opinan-
tur, læ-

ur, lævis & lubricus: sed asperitates habet, qui-
bus probabile est cum incidunt tenuia & exilia, ad-
hærescere ea, & non deglutiri. Sed neque hoc dici,
neque illud commodè potest. Nullis enim verbis

5 exprimi potest naturæ in obeundis actionibus suis
industria. neque dicendo dignè explicari potest eius
instrumentorum solertia, spiritus in quâ & caloris.
Porro autem testem Platoni cito Philistionem Lo-
crensensem, peruersum hominem, qui vestra arte ma-

10 gnâ sibi gloriam parauit: atque Dioxippum. ij enim
non aliam viam ab ore enarrant, quàm quæ est à Pla-
tone indicata. Neque verò illam tanto honore di-
gnatam epiglottidem ignorauit Dioxippus. sed ad
eam aut humorem in deglutendo secerni, in arteriâque

15 delabi, de volente se in stomachum cibo. & in arte-
riam sanè esculentorum nihil incidere: stomachum
vnà cum sicco nutrimento etiam aliquâ humidi par-
tem admixtam excipere. Est verò hoc probabile.
Nam epiglottidem ait arteriæ præpositam esse ve-

20 lvi sepimentum & penu, ut sensim paulatimque po-
tum percolet, ne subito confestim ve infusus spiri-
tum opprimat aut turbet. Itaque etiam aues carent
epiglottide. non enim hauriunt aut lambunt potum,
sed reſtris immerſis paulatim eum in arteriâ dimit-

25 tunt atque sic eam rigant. Enim verò testium satis est.
Platonis dicto primum ipse fidem conciliat sensus.
nam arteria vulnerata nõ deglutitur humor, sed ve-
luti canali rupto foras erumpere, & tanquam per fi-
stulam proſilire cernitur: quantumvis integro in-

30 terim illæſo que stomacho. Id quoque omnes noui-
mus, affectionibus circa pulmonem comitari arden-
tissimam sitim, ob siccitatem aut calorem, aliâve
causâ vnà cum inflammatione appetitum ingeneran-
tem. Evidentius etiam hoc est indicium, quod anima-

35 lia vel nullum vel admodum paruum habentia pul-
monem, omnino potu non indigent, neque eum ex-
petunt. eo quod certis partibus innata est humidi-

tatis appetentia, quæ verò partibus iis carent, neq;
vſus eius eſt, neque cupido. Denique videbitur ve-
ſica fruſtra eſſe data. Nam ſi ſtomachus vnà cum ci-
bo potum excipit, inque ventrem demittit: nullo pe-
culiari opus erit meatu alimento ſiccò, ſufficietque
vnus communis ambobus per idem foramen ean-
dem in ſentinam conuectis. Nunc ſeorſim veſica
eſt, ſeorſim inteſtina: quòd nutrimentorum alte-
rum à pulmone, alterum à ſtomacho pergit, ipſa in
deglutitione ſeiunctorum. Inde eſt, quòd in excre-
mento humido nihil viſitur ſicci ſimile vel colore
vel odore. atqui natura ferebat, vt ſi in ventre cum
eo còmiſceretur, qualitibus etiam eius imbuere-
tur, neque purum & incontaminatum ſecerneretur.
Sed ne lapis quidem vnquam in ventriculo concre-
uit. at verò rationi erat conſentaneum, non minùs
ibi quàm in veſica humorem cogi ac concreſcere, ſi
omnis potus per ſtomachum eo ferretur. Enim ve-
rò apparet ſtomachum de humore per arteriã præ-
terlabente ſtatim attrahere, quantum ſufficit ad me-
diocriter emolliendum, inque ſuccum converten-
dum nutrimentum. itaque nullum humidum is re-
crementum facit. pulmones autem, quando è potu
ſpiritum & humorem quibus debuit partibus diſtri-
buerunt, reliquum in veſicam excernere. Hæc certè
multo ſunt illis probabiliora. Veritas ipſa in talibus
rebus fortassis comprehendendi non poteſt. neq; de-
cuit tam contumaciter impetere philoſophorù glo-
ria & facultate principem, Platoniorum in ſcripto-
rum reſeſtione, ob rem obſcuram, totq; diſputatio-
nibus expoſitam.

QVÆSTIO SECYNDÆ.

*Quid ſit apud Platonem Kerasbolos, & cur ſemina
quæ in boum incidere cornua, incocti-
bilia & dura ſiant.*

SEMPER querendi materiam præbuerunt Kera-
bolos & Ateramon. non quid ſignificarent, (li-
quet

quet enim ea ſemina quæ in boum cornua incide-
runt, fructum edere durum & incoctum creditum
uiſſe: atque inde vocabulo translato hominè præ-
fractum atq; contumacem ateramona & Kerasbo-
lon dictum.) ſed de ipſa cauſa dubitatum fuit, cur
hoc ſeminibus in boum cornua incidentibus acci-
deret. Ego ſæpe denegaui amicis cauſæ inventionè:
maximè quòd eam inueniri non poſſe Theophra-
ſtus innuiſſet, cum multis collectis, quorum nos cau-
ſæ fugerent, inueniri que non poſſent, (quod genus
ſunt quòd gallina poſtquam ouum edidit, feſtuca
adhibita ſeſe luſtrat: quòd vitulus marinus coagu-
lum ſuum deglutit: ceruus cornu ſuum defodit: e-
ryngium, ſi vna caprarum id in os ſumat, vniuerſum
gregem ſiſtit.) etiam illam de Kerasbolo adiunxiſ-
ſet quæſtionem: vbi res quidem creditur, ſed cauſa
aut neuti quam poteſt, aut difficillimè inueniri. At
enim Delphis in cœna ſodalium quidam me còpel-
larunt: dicentes non modò

Conſilium melius iam repleta incidere alio,
ſed etiam ad reſpondendum de propoſitis quæſtio-
nibus à vino nos reddi multo quàm aliàs alacrioris
& audacioris: ideòque poſcentes vt de propoſita re
aliquid pronunciarem. Ego cum id denegarem, ad-
ſtipulatores habui non viles, Euthydemum ſacerdo-
tij collegam mihi, & Patrocleum adſinem: qui non
pauca id genus ex agricultura & venatione profere-
bant. quale eſt quòd grando ab iis qui ei obſeruan-
dæ ſunt præſecti ſanguine talpæ, vel centonibus mu-
liebribus avertitur. quòd fructus capriſici ſylueſtris
alligatus hortenſi ſicui, non ſinit fructum huius de-
fluere, ſed continet atq; vnà maturat. quòd ceruas,
vbi capiuntur, falſam lacrymam, apros dulcem emit-
tere eſt depræhenſum. De quibus ſi inqueſtionem
ſuſcipias, illicò Euthydemus abs te poſtulat ratio-
nem de apio & cumino. quorum illud inter germi-
nādum ſi calcetur & conteratur, aiunt melius auge-

scere: hoc si ferant diris imprecationibus & conui-
ciis adhibitis. Hæc cum Florus risum iocumq; pu-
taret, de istis autem non debere causæ tanquam in-
compræhensibilis investigationem omitti: reperi,
inquam, medicamentum, quo vsus hunc adducas vt
adversus nos dicat: vt tu quoq; soluas quædam pro-
positorum. Videtur mihi frigus istam indomitam ri-
giditatem (quod est ateramon) tritico & legumini-
bus ingenerare, comprimens & cogens habitum vs-
que ad duriciem. calor autem dissolubiles res, mol-
lesque redigit. Itaque non rectè contra Homerum
hoc à quibusdam dicitur,

—non tellus fruges, sed suggerit annus.

Nam quæ loca calorem habent natura infusum, tem-
periem aëre mitem præbente, molliores esserunt fru-
ges. Ergo quæ à manu statim in terram perveniunt
semina, ea penetrantia fouentur, ac magis dum oc-
cultantur, calore ac humore terræ fruuntur. Quæ
verò in boum impingunt cornua, ea non potuerunt
illa, quam Hesiodus optimam vocat, positus cōmo-
ditate: sed delabentia & loco suo aberrantia, iactata
magis quam sata videntur. proinde aut frigoribus
planè corrumpuntur, aut his eorum in nudas inci-
dentibus tunicas rigida, exsucca, & lignosa reddun-
tur. Vides nimirum lapidum quoque & lignorum par-
tes terra contentas atque stirpes molliores iis com-
seruari à tepiditate soli, quam sint quæ eminent. ita-
que etiam fabri lapides operi habiles defodiunt sub
terram, tanquam maturandos & coquendos à calo-
re: qui sub dio nudiq; iacent, frigore rigidi & intra-
stabiles rediguntur, operisq; resistunt. Fructus quo-
que etiam si in area maneant diutius sub dio & nu-
di, magis ferunt dirigescere, quam qui statim con-
duntur. sæpenuero etiam ventus ventis, tantibus su-
pervenies, frigore suo fruges præduras efficit. quod
Philippis Macedonica vrbe aiunt evenisse. recon-
ditis palea opitulatur. Mirari autem nō debemus, si
audia-

audiamus agricolas narrare, de duobus contiguis
fulcis alterum incoctibilem fructum ferre. & quod
maximum est fabarum alias alium gignere satum su-
setum. nimirum quod aliis plus, aliis minus spiritus
frigidi vel aquæ incidit.

QVAESTIO TERTIA.

Cur vini medium, olei summum, mellis infimum
sit optimum.

10 **D**ERIDEBAT socer noster Alexion Hesiodū, Oper. 369.
qui è summo & imo dolio iuberet vinum bibe-
re, medio parcere, quod ibi vinum esset optimum.
Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei sum-
mum, mellis infimum esse optimum? at Hesiodus
15 nos vult omisso quod in dolij medio est vino exspe-
ctare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat.
His dictis valere iussu Hesiodo, se contulerunt ad cau-
sam diuersitatis inquirendam. Ac de melle quidem Meli
ratio non multum nobis exhibuit negocij: cum ne-
mo ferè nesciat id quod leuissimum est, ob rari-
tem esse leuissimum, densa ob gravitatem subside-
re. atque etiam si vas subvertas, tamen rursus exi-
20 guo tempore vtrunq; suum locum occupauerit, grā-
ui se demergente, leui ad superficiem efferente. Ne
25 de vino quidem probabilia defuerunt argumenta.
Primum vis eius calor cum sit, consentaneū est eum
maximè in medium conduci, idque ibi optimū con-
seruare. deinde quod in fundo est, facit vitari: quod
in summo, ab aëre vicino corrumpi. Nam nouimus
30 ab aëre vinum lædi: idēque dolia defodere aut in-
tegere solemus, vt quā minimum aëris ea tangat.
& quod maximum habet momentum, aër non ita fa-
cilè nocet pleno vase vino, vt aliquantum vacuato.
nam in exhausti locum aër confertim subiens, maiō-
35 rem infert mutationem. in plenis doliis vinū ipsum
se se sustentat, non multum extrinsecus admittens,
vnde vitari possit. De oleo non vilis incidit dispu-

Oleum.
uuu ij

tatio. Quidam imum olei dicebat esse deterrimum, quia id amurca conturbetur: neque ideo summum esse optimum, verum ideo videri, quia ab eo quod ei officit longissime absit. Alius densitatem causabatur, ob quam nulla cum re permiscetur, neque vllum alium humorem in se admittit, nisi violentia & istu diffundatur. vnde fit, vt aërem quoque non recipiat, sed eum tenuitate atque continentia suarum partium à se repellat, neque ab eo, vtpote non prævalente, corumpatur. Huic rationi Aristoteles videbatur repugnare, qui (vt ait) obseruauisset oleum quod in reconditis est vas, odoratus fieri, & omnino melius. deinde aëri causam, quod reddatur melius, adscribit. est enim largior, magisque prævalet, si subeat in vas non repletum. Quid verò, inquam ego, si aër eadem vi & prodest oleo, & obest vino. Etenim vetustas vino conducit, oleo nocet. aër vtrique accides, aufert. Nam humorem refrigeratum digerit. oleum autem ob continuitatem expiratione carens, facile veterascit. dictum probabiliter. quia in superficie accidens aër, recentia facit. itaque vini summum est vilissimum, olei optimum. nam ætas oleum pessimè, vinum optimè adficiat.

QVAESTIO QVARTA.

25

Cur veteribus Romanis mos fuerit, nunquam omnino inanam mensam tollendo facere, neque lucernam vnquam exstingui sinere.

FLORVS Philarchus nunquam ita sinebat planè mensam tolli, vt non aliquid cibi in ea relinqueretur. aiebatque sibi probè compertum, non hoc modo patrem auumque ipsius studiosè curasse, sed ne lucernam quidem passos à cœna exstingui, alioqui cauere solitos ne oleum frustra infunderetur. Aderat vna Eustrophus Atheniensis. Is, Quid proderat hoc, aiebat, iis, nisi astum Polycharmi nostri didicerunt qui se

qui se multo tempore meditatum dicit, vix tandem inuenisse quomodo caueret ne oleum pueri suffurarentur. statim enim se extinctas lucernas oleo implere, & postridie visere an etiamnum plenæ sint. Tum Florus ridens, Quando, inquit, hæc quæstio soluta est, agendum causam dispiciamus, qua inductos priscos probabile sit istam lucernis mensisque adhibuisse cautionem. De lucernis prius quæsitum fuit. Ac sententia Cæternij, quem is generum habebat, hæc fuit, Antiquos ob cognationem cum sacro & perenni igne omnis ignis interitum abominatos fuisse. eum autem, vt hominem quoque, interire vel vi extinctum, vel naturæ suæ ductu elanguescentem. ac sacro quidem igni adversus vtrumque opem ferri semper alendo & custodiendo: alterum passos fuisse vitro extingui, si ipsi vim non fecissent, neque tamen ei vitam invidisse tanquam pecudi quæ frustra aleretur. Sub hæc Lucius Flori F. dixit, reliqua sibi probari: cæterum sacrum ignem non ideo fuisse cultum, quod cum alio igne putarent meliorem dignioremve esse. sed quemadmodum Aegyptiorum alij totum genus canum venerantur atque honorant, alij luporum, alij crocodilorum, vnicum tamen vel canem, vel lupum, vel crocodilum alunt, quia vniuersos non possunt: sic priscorum cultum & custodiam sacri istius ignis, tesseram fuisse obseruantiae adversus omnes ignes. Nihil enim animato similis esse quam est ignis: qui per se mouetur & nutritur, suoque splendore animæ in morem res manifestat omnes: & maxime vim non expertem vitalis principij ostendit dum exstinguitur ac perit: inter pereundum vocem edens, ac reluctans interitui, animalis instar quod vi necatur. Nisi tu, aiebat, in me respiciens, melius habes aliquid. Ego verò, inquam tum, nihil eorum quæ dicta sunt repræhendo. Adderem autem, hunc morem condocefactioni ad humanitatem inseruuisse. Nam neque fas nobis est nutrimentum perdere

ubi affatim nos saturati sumus, neq; fontem obthurare aut occultare quando aqua satis bibimus, neq; signa nauigationis itinerisve abolere postquam vsumus iis. Sed relinquenda ista sunt, vt alius etiam post nos vsui esse possint. Proinde indecorum etiam est ob auariciam lumen lucernae, quando eius vsum porro nos non desideramus, exstinguere. sed conseruandum relinquendumq; est, si quis fortè veniat cui eo etiam nū ardente & splendente sit opus. Quippe, si fieri quiret, etiam visum atque auditum, immò prudentiam quoque & fortitudinem aliis vtendam dare debebamus ipsi dormituri aut quieturi. Hoc verò considera, an non gratitudinis meditando causa antiqui neutiquā absurdè nimij in hoc fuerint genere: cum & quercus venerarentur frugiferas, & ficum quandam Athenienses sacram appellarent, & morū exscindi prohiberent. Non enim hac ad superstitionē faciunt propensos, quod nonnulli dicunt: sed in rebus sensu animaque carentibus ad studium referendae mutuò gratiae praestant. *Oper. 747.* dāque opera nos adfuefaciunt. Itaque rectè Hesiodus verat cibum apponere ex ollis, nondum libato: sed igni vult suas primitias suūmq; ob ministerium offerri honorem. rectè Romani quòd alimentum luernae dedissent, iis vsi reliquerunt, passique sunt viuere & fulgere. Hae ego cū dixissem, Eustrophus: Ista, inquit, etiam ad rationem de mensa quaesiti aditum praebent. Nimirum semper aliquid censuerunt à cena relinquendum seruis & vernulis. gaudent enim communicatione hac magis, quàm alioquin accipiendo. Iccirco Persarum reges, vt fertur, non amicis modò & proceribus ac stipatoribus solebant de cena portiones mittere: sed semper seruorum quoque & canum cena in ipsorum mensa proponebatur: cū, quantum omnino fieri poterat, omnes quorum utebantur opera, suae mensae facerent participes. nam cibi communicatione etiam

etiam ferissima cicuratur animalia. Hae ego ridens, Piscem verò repositum, aiebam, non trahimus in medium, qui proverbio est nobilitatus? & Pythagorae chrenicem, cui prohibuit insideri, docens nos semper aliquid de praesenti in futurū relinquere, & craftinae diei hodie meminisse? Nobis quidē Boeotia in ore est semper, Relinque aliquid etiam Medis: ab eo tempore quo Medi Phocidem & extrema Boeotiae incursando populandōque vexauerunt. Perpetuò autem & vbique id in promptu debet esse, Relinque aliquid etiam superventuris hospitibus. Quamobrem ego etiam Achillis inanem semper & famelicam improbo mensam. nam & Aiace ac Vlisse legatis ad ipsum venientibus, nihil parati habens de integro cogitur coquere & obsonio mensam instruere: & rursus Priamum volens comiter tractare,

Proripuit sese, et candentem protinus agnum

Ilia. 9, 621.

Maiauit: — quo diuidendo assandōque maiorem noctis partem consumsit. Sed Eumæo, sapiens videlicet viri sapiens alumnus, nihil negocij exhibuit Telemachi advetus. statim enim ei ad mensam collocato cenam praebuit, lances apponens plenas

Assatae carnis, cenae de nocte priori

Odys. 7, 50.

Reliquias. — Quod si hoc vile videbitur, illud certè exiguum non est, appetitum posse inhibere dum adhuc fruendi adest copia. minus enim absentia concupiscunt, qui adfuerunt abstinere praesentibus. Sub hac Lucius, Audiuissē me ex aia memini, mensam esse sacram: porro autem sacrarum rerum nullam debere esse inanem. Mihi verò, inquit, mensa etiam terrae videtur esse simulacrum. nam praeterquam quòd nos alit, rotūda etiam est, & stabilis, & rectè Vesta à quibusdā appellatur. Sicut ergo terram volumus semper aliquid nobis vile producere & efferre: ita censemus mensam quo-

uuu iij

que nunquam debere vacuam, & omni destitutam apparatu relinqui.

QVAESTIO QVINTA.

Maximè cauendum esse à voluptatibus, quas de-
pravata præbet musica: & quomo-
do sit cauendum.

Voluptatū
discrimen.

PYTHIIS Callistratus Amphictyonum procu-
rator, tibicinem quandam ciuem amicūque, 10
cū is ad nomen dandum præstò in tempore non
venisset, certamine secundum leges arcuit. nobis
autem conuiuium præbens, eum adduxit, veste &
sertis tanquam in certamine vnà cum choro elegan-
ter ornatum. Et erat me hercle initiò scitus eius can- 15
tus. Sed deinde cū facto de conuiuii periculo sen-
sisset plerosque eò inclinare, vt voluptatis gratia
eum quidvis sinerent facere, lasciuosque cantus ti-
biæ admitterent: iam sese aperiens, ostendit musi-
cam quo vis magis vino dementare eos, qui promi- 20
scuè & effusius ea sese oblectant. nam accumbenti-
bus non iam sufficebat clamare & plaudere: sed
plerique tandem etiam profluerunt, & vnà motus
illiberales ediderunt, istis numeris & carminibus
conuenientes. Postquam finem fecere, & conui- 25
uium quasi è furore quodam ad se rediit, voluit qui
dem Lamprias dicere aliquid, & adolescentes libe-
rè obiurgare: tamen verenti ne nimis morosus mo-
lestusq; videretur, ansam quasi præbuit hac sua ora-
tione Callistratus. Intemperantiæ, aiebat, crimine 30
ego soluo studiosos audiendi & spectandi. non ta-
men prorsus adsentior Aristoxeno, qui hisce solis
voluptatib. ait accini, Pulcrè. Nam & obsonia & vn-
guenta pulcra vocatur, & pulcrè se vixisse aiunt, qui
suauiter ac sumtuosè cœnauerunt. Videtur autè Ari- 35
stoteles etiā non iustā adferre causam, cur solæ dele-
stationes spectaculorum & auditionū intemperan-
tiæ cul-

tiæ culpa vacent: quia scilicet hominis eæ sint pro-
priæ, reliquæ etiam à brutis percipiuntur. Video e-
nim multa horum quoque musica demulceri: vt ser-
uos fistulis. & equabus cū ineuntur, hippothorum
accinunt modum. Et Pindarus cantilena se ait motū
fuisse in morem marini delphinis,

In pelago quem dulce melos quieto

Exciuit:

10 saltantes autem capita attollunt, ad aspectu gauden-
tes, & histriionum imitatione hac illac humeros ia-
stant. Non ergo video quid proprij hæ voluptates
habeant, quia solæ sint animi, reliquæ corporis, & in
corpore desinētes. cātus autem, rhythmus, saltatio,
cantilena, sensum prætervolantes in ea animi parte 15
quæ gaudio adfici potest, suam delectationem infi-
gunt atque pruritum. Itaque harum voluptatū nul-
la est occulta, neque tenebris & parietum (vt mulie-
res aiunt) ambitu opus habent: sed stadia his & thea-
tra sunt parata, & cū multis spectare aliquid aut au- 20
dire est iucundius atque honestius: nimirum nobis
non intemperantiæ & luxuriæ, sed liberalis elegan-
tisque oblectationis testes adfiscientibus quamplu-
rimos. Hæc cū disseruisset Callias, Lamprias vidēs
istos auditionum choragos etiam magis efferrī ani- 25
mis: Non hæc, inquit, causa est fili Leonis. Sed mihi
videntur prisci Bacchum non rectè filium Obluio-
nis fecisse, cū patrem debuerint. Hoc enim tu quo-
que, puto, inductus non reminisceris quòd eorum
quæ circa voluptates cōmittuntur peccata, alia intē- 30
perantiam, alia ignorationem & errorem habet cau-
sam. Nam vbi damnum conspicuum est quod dabitur,
ibi intemperantia homines rationem vincente delin-
quunt. vbi non statim aut palām merces incontīnē-
tiæ tribuitur, hæc ignoratōne rei damnosæ peccant. 35
Itaque eos, qui in cibo, potu, re venerea modum ex-
cedunt, vnde morbi multi, pecuniæ perditio, & ma-
la fama sequuntur, incontinentes dicuntur. qualis

Theodectes ille ex oculis laborans amica supervēniente dicens, Vale carum lumen. & Abderita Anaxarchus:

Is namq; ut perhibent, miserē prudensq; sciensq;

Vi. it. quippe voluptates amplexa stupensq;

Natura (haud paucis ea formidata Sophistis)

Retrosum ad vitium recto de tramite agebat.

Quos autem ventris, pudendorum, gustus, olfactusque voluptatibus repugnantes iis ne capiantur & si ubi cauentes, aliæ circumveniunt, insidiosæque per oculos aut aures subeunt: ij etsi non minùs laborant quàm illi, atque afficiuntur, non perinde tamen intemperantes incontinentesque vocamus. non enim scientes, sed ob imperitiam labuntur: & putant se voluptatum victores esse, si in theatro totū diem sine cibo & potu exigāt. perinde ac si olla eo se iactet, quod ventre aut fundo apprehenso non moueatur loco, cum auribus arrepta facile transferri possit. Ita que Arcefilaus aiebat nihil interesse, posteriorine corporis an priore parte quis cinædus esset. Est autem timēda etiam mollicies ea & voluptatis studiū, quo aures & oculi titillantur. Nam neq; urbem censendum est capi non posse, si cum reliquis portas obicibus, catractis munitas habeat, vna tamē sit quæ hostes intromittat: neq; in victus à voluptate est, quem si non venus, at musæum aut theatrum ceperunt. nihilo enim minus à via recta declinavit, animamq; voluptatibus agendam ferendamq; prodidit. ea verò vehementiora quàm ullus coquus aut vnguentarius medicamenta, magisque varia cantilenarum & rhythmorum ingerētes, his nos capiūt, ac corrumpunt, nostro ipsorum damnatos quodammodo testimonio. Etenim obsonia quidem repræhensionem merentur nullam, neque si quis permutet (ut est apud Pindarum) in mensis quæcunque tellus ac maria suggerunt appositis iuxta panibus, Sed neque oblo-

obsonium vllum, neque cibus, neque optimum hoc potum vinū ita voluptate perculerint: ut modò catus tibi & moduli domum, si non etiam urbem, impleuerunt tumultibus, plausibus, cōclamationibus. Quare maximè ab huiusmodi cauendum est voluptatibus. sunt enim validissimæ: ut quæ non circa gustum, tactum, olfactum, in partem animi brutam desinant: sed ipsam intelligendi ratiocinandiq; facultatem attingant. Ad hæc à reliquis voluptatibus, etiam ubi ratio non repugnat satis validè, tamen aliæ sæpenuerò affectiones nos abstrahunt. nam & in foro piscario sordes annulum obsoniorum cupido auferunt, & à sumtuoso scorto parsimonia absterret, aut rivalitas. sicut apud Menandrum scilicet apud lenonem compotorum unusquisque, eo per insidias proteruam producente puellam cuius,

Edebat, in sese intuens, bellaria.

est enim grauis pœna intemperantiæ pecuniam fenore accipere: & non vsque ad eò facile est crumenam soluere. At hæc voluptates, quæ liberales dicuntur, quāsque insano tibiærum & musices amore capti sectantur, & aures oculosque iis habent deditos, vndique percipi possunt, in certaminibus, in theatris, in convitiis, aliis sumtum præbentibus. Propterea facile ab iis corrumpuntur, qui non habent rationē pædagogi loco tutantem & regentem. Facto silentio, Quid inquit, faciet ergo ratio, quid dicet ut nos seruet? neque enim opinor aurium illa Xenocrate opercula circumponet, neq; è media corna abiget, cum audiemus lyram componi, vel tibiam moueri. Tum Lamprias, Nequaquam, inquit. Sed quoties istæ nobis offerentur delectationes, Musæ sunt accersendæ, confugiendumque in priscorum Heliconem. qui enim sumtuosam amat, ei non possumus Penelopem adducere, aut Pantheam nuptū tradere. At qui mimis gaudet, cantilenis, ac carminibus mala arte prauaque imitatione conditis: hūc possumus ad Eu-

Phaedro.
ripidem, Pindarum, Menandrum traducere, falsum
que auditum (vt Plato ait) potabili oratione prolue
re. Nam sicut magi à malis genis occupatos iubent
secū legere & recitare Ephelia nomina: sic nos in i
stis preludiis & saltationibus, vbi furores sunt & cō
clamationes bellicæ cum tumultu & ceruicū iacta
tione: sacrarum & venerandarum istarum memores
litterarum, & iis comparantes cantilenas, poemata,
inanēque orationes, non percellemur istis, neque
nos obliquos quasi rapido amne ferendos dabimus. 10

QVAESTIO SEXTA.

*De vmbis, quas vocant: & an ab alio vocatus ad a
lios ad cenam ire debeat, ac quando
& ad quos.*

Qvæsitum fuit quando mos ceperit vt ad cenam
venirent vocati non ab eo qui præbet cōviuiū,
sed ab aliquo eorum qui inuitati sunt: vmbas vo
cant, qui hoc pacto veniunt. Videbatur autem So
crates autor, qui Aristodemo persuasit vt non inui
tatus secum iret ad Agathonis conviuium. & quidē
ridiculē evenit Aristodemo vt Socrate in via subfiste
te ipse prior ingrederetur, nimirum vmbra corpus
præcurrens quod à tergo lumen habet. Posteriori
bus autem temporibus in excipiendis conviuiis ho
spitibus, maxime principibus viris, necesse fuit, cum
ignoraretur quinam eos sequerentur, quosve ij ma
gnificarent, conviuatori facultatem invitandi inte
gram relinquere, numero quidem certo constituto
conviuarum: ne id ei vsuveniret, quod aliquando
Philippum regem ruri inuitanti accidit. venit enim
rex ad cenam multis cōmitantibus, non multis ap
paratam hominibus. ibi cum videret hospitē esse an
xium, circummisit qui amicos clam moneret, vt lo
cum placentæ relinqueret: cuius expectatione cum
illi parcius vincerentur appositis, cena omnibus
suffe-

suffecit. Hæc ego cum ad præsentēs veluti nugās di
xissē, placuit Floro vt serio de vmbis istis disqui
reretur, deceretne eum qui sic invitaretur obsequi,
& ad conviuium accedere. Ac gener quidem eius
Cæsernius totam rem improbabat. Maxime aiebat,
Hesiodo est obtemperandum, & amici ad cenā vo
candi: proximum est, vt notos & necessarios inuite
mus ad communicationem libationum, mensæque
& sermonum qui in vino habentur, atque iocorum.
Nunc quemadmodum qui nauigia locant, impedi
menta etiam sua eos quos vehunt iniicere sinunt: ita
nostra nos conviuiā aliorum potestatis facimus, fini
musque ea quibusvis hominibus impleri, siue apti ij,
siue inepti sint. Mirer verò si quis scitus homo ad
convium veniat à conviuiā inuitatus, quod idem
est atque non inuitatus, quem conviuij autor plerū
que etiam non nouerit. & si notus ei, vsūque aliquo
coniunctus tamen vocatus non sit: maius iam dede
cus fuerit ad eum ire, ac cōviuij eius inuiti quasi ex
probrantem, velle tamen vi quodammodo fieri par
ticipem. Priorem porro vel tardiorē eo qui inuita
uit ad aliam venite, habet aliquid pudorem incuti
ens: neque ciuile est tot testibus apud conviuas o
pus habere, quibus doceas te non inuitatum, sed vm
bram venire. rursus sectari & obseruare aliquem dū
is lauet & vngat se, aut ire velit, cunctantem vel pro
perantem, illiberale sic satis est & gnathonicum: si
quidem Gnato fuit homo aliena edendi callentissi
mus. Iam cum nullibi magis locum habeat, Effare lin
gua si quid iactare mediocre cupis, quā inter pocu
la, vbi plurimum libertatis & facetiarū adest iis quæ
dicuntur & aguntur: quomodo hæc sese gerere debe
at, qui non genuimus neq; vocatus conviuiā sit, sed
spurius quodammodo in censum conviuarum irre
pserit? nam & vti, & non vti libertate aduersus præ
sentes, obnoxium est calumniæ. Neque parum inest
mali in ipsa nominū leuitate & scurrilitate, cum quis

nomē vmbrae nō fert iniquē, sed ita appellatus fert
atque respondet. nam turpibus nominibus vtendo
homines etiam ad rerum turpitudinem adfuescūt.
Itaque ego alios inuitans, vmbrae quoque iis con-
cessi: (est enim valida vrbis consuetudo) ipse vmbrae
loco vocatus adhuc resisto, neque venio. Sub hac
verba cū esset quietum, Florus: Hoc, inquit, poste-
rius plus habet perplexitatis. Nam sic inuitare ne-
cesse est cū hospitibus conuiuium paramus, sicut
antē dictum fuit. quia neque absque amicis eos exci-
pere par est, neq; facillē scitu quibus cum amicis ho-
spes advenit. Tum ego ad ipsum, Vide ergo, in-
quam, an qui sic inuitandi facultatem dederunt, etiā
inuitatis dederint obtemperandi & ad conuiuium
adeundi. non enim convenit dare aut petere, quod
dare honestum non sit: neque hortari ea ad quae nō
decent, neque assentiri & agere ea pulcrum. Sanē
quod ad principes & peregrinos attinet, locus inui-
tationi & delectui non est, sed qui cum iis venerunt
accipiendi sunt. Aliās autem qui cōviuium praebet,
amicus agit si amicum vocet, cū non ignoret suos
notos, familiaresque & necessarios. maior enim ho-
nor tribuitur, maior initur gratia, cū non occultē
ferat se tales maximē amplecti, cum iis lubentissimē
degere, iisque gaudere honoratis aequē & vocatis.
Est tamen vbi id amici voluntati liberum debet re-
linqui. Et quemadmodum deo sacrificantes, quibus
idem templum, eadem est ara, iis communiter vota
faciunt, neque seorsim eos nominant * * Non e-
nim obsonium, non vinum, non vnguentum tantam
voluptatem adfert, quantam vnā accumbens ami-
cus gratusque conuiua. Enimverō quærere atque
percunctari, quibus obsoniis, quibus bellariis, quo
vini genere, quali vnguento maximē delectetur is
qui conuiuiū est excipiendus: nimis est importunū
atque insolens. non absurdum neq; iniucundum ta-
men, ei qui multos habet familiares, amicos, necessa-
rios,

rios, mandare vt ipse secum ad cōviuium adducat,
quorum praesentia maximē ei sit suavis atque acce-
pta. Nam neque nauigare, neque habitare, neque
in foro versari quibus cum nolis, ita molestum est,
vt vnā cum quibus nolis, in conuiuiū adesse: con-
trarium verō iucundissimum. Est enim conuiuium
communio seriorum, iocorum, actionum, & sermo-
num. itaque non quivis id frequentare debent, sed
amicicia inter se devincti & familiares, vt suauiter
hoc fiat. Quippe cibos quidem coqui diuersorum
saporum apparant, austeros, pingues, dulces, acrés-
que inter se permiscentes. cōviuium autem bonum
esse nequit & gratiosum, in quod homines diuersa-
rum gentium & affectionum coniecti sunt. Ceterū
quemadmodum Peripatetici aiunt esse quoddā pri-
mum mouens, quod ipsum non moueatur: & extre-
mum quod moueatur, neq; vim ipsum mouendi ha-
beat: inter hac quod & motū adferat aliis, & ab al-
iis ipsum quoq; moueatur. ita ratio docet tres esse
in conuiuali re: vnum qui inuitet duntaxat, alterum
qui duntaxat inuitetur, tertium denique, qui & inui-
tetur & inuitet. De primo dictum est: neq; abs re fe-
cero, si de reliquis etiam quid mihi videatur expo-
suero. Is ergo qui ab alio ad cōviuium vocatus alios
eodem inuitat, primū, ni fallor, multitudine debet
abstinere, neque tanquam ex hostico cōmeatum pe-
tens omnes suos secum ad cœnam rapere: neque in-
star eorū qui oppida capiunt multitudine nimia suo-
rum amicorum amicos regis exturbare & elidere:
quo fieret, vt qui conuiuium praebet, eadem fortuna
vteretur, qua ij qui Hecatae & auerruncatoribus ge-
niis cœnas exponunt, de quibus nihil ipsi aut fami-
lia gustant, fumo interim & molestiis vexati. Aliās
in nos ludunt, qui dicunt,

Delphis sacra re facta, nunc carnes emit.
sed id verē accidit iis, qui hospites importunos, aut
amicos exceperunt multis vmbis stipatos: qui har-

pyiarum in morem cibos differunt atq; depopulan-
tur. Secundum est, vt non quibuscumque sibi adiunctis
ad alios cœnatum eat, sed præcipue inuitet conui-
uatoris amicos & familiares, quasi cum illo certami-
ne inuito antevertens vocationem. Si id non datur, 5
secum ducat de suis amicis, quos ipse rex vellet à se
vocatos: humano adducat nimirum humanos, erudi-
to eruditos: & quos cœuiuij præbitor voluisset quo
que modo alloqui, cumq; iis vsum aliquem familia-
ritatis contrahere. Est enim haud dubie argutum & 10
urbanum, hoc modo affecto regi occasionem noticiæ
& comis consuetudinis parare. Qui verò diuersæ
factionis & inconcinnos secum trahit, (puta si ad so-
brium bibaces, frugali sumtuosos, iuueni potiori, se-
nes austeros, graue loquentes, & barba sapietiæ pro- 15
fessionem ostentantes adferat) intempestius est,
quod amici congressus loco insuauitatem quandam
introducatur. Etenim oportet vocatum non minus
conuiuium præbenti, quam hunc vocato iucundum
esse, quod fiet, si non se modò, sed & quos secum ad- 20
ducit, commodos comēsque præstet. Qui superest
tertius, ab alio ad aliq̃ inuitatus, is si nomen vmbrae
repudiat atq; ægrè fert, omnino videbitur vmbra
metuere. Ipsa tamen res maximam requirit cautio-
nem. Nam neque est honestum promtè quemvis sic 25
vocantem comitari, neque temerè. Principio confi-
derandum, à quo voceris. Si non admodum fami-
liaris sit, sed diuitum aliquis & satrapicorum, qui
veluti in scena opus habeat satellitio splendido, aut
putet se admodum magno honore adficere & præ- 30
clarè demereri eum quem secum ducere vult: statim
recusandum est. Si amicus inuitet & familiaris, non
facile adfertiendum est. sed tum demum cum vi-
debitur opus habere colloquio aliquo & communi-
catione aliam opportunitatem non inueniente: aut 35
longo post reuersus tempore, vel discessurus osten-
dat se benevolentia ductum cupere socium te cœnæ
sibi

*Vmbrarum
conuiuialium
decorum.*

sibi habere: & neque multos, neque alienos, sed vel
solum te, vel cum paucis amicis adducat: aut præ-
ter hæc omnia id agat, vt vocato cum conuiatore
probo homine & amicicia digno aliquod consuetu-
dinis & amicicia conciliet principium. Nam mali-
quidem, quanto magis nos apprehendere student,
tanto magis sentium instar amoliendi & transilien-
di sunt. & si probi ad non probos ducant, nequaquam
est obsequendum, neque admittendum, vt tanquam
per mel sumas venenum, amicum parando prauum. 10
Absurdum etiam est, ad omnino ignotum & cum quo
nihil tibi vnquam familiaritatis fuerit ire: nisi quis
sit (vt dixi) virtute præstans, qui amoris & amicicia
hoc statuatur exordium, si facile & candidè cum alio
ducente accedas. Atque adeò ad familiares quoque 15
potissimum eos eundem est vmbrae cōditione, qui-
bus permillum est ad nos quoque adductis vmbrae ve-
nire. Philippo quidem ioculari scurræ videbatur ma-
gis mouere risum qui invocatus, quam qui vocatus
ad cœnam veniret. Bonis autem viris & amicis ad 20
bonos & amicos honestius est ac suauius, si ad non
vocantes inexpectati accedant cum alijs amicis, ita
enim simul & conuiuium præbenti læticiam, & ho-
norem ducentibus parant. Minimè omnium ad du-
ces, aut diuites, aut potentes ire decet non inuita-
tos ab ipsis, sed ab alijs. cauenda enim est non planè 25
carens ratione impudentiæ, ruditatis, & ambitionis
opinio.

* * *
30 Menelaum Homerus fingit vltro venire ad Agame-
mnonem, cum is conuiuio exceperet præstatisimos
Græcorum:

Solliciti agnoscens ualde anxia pectora fratris.
ideo errorè eius noluit detegere & arguere non ve-
niendo. quod morosi faciunt, & reprehendendi cu-
pientes: qui huiusmodi erroribus amicorum infi-
diantur, magisque gaudent negligi quam honorari,

Iliad. B. 408

xxx

vt conquerendi habeant occasionem.

QVAESTIO SEPTIMA.

*An tibia sint adhibenda conuiuio.**In Symposio.**Ilia. 2. 629.*

HAERONEAE in conuiuio praesente Diogeniano Pergameno disputatum fuit de acroamatis siue auditionibus. Ibi negotium nobis exhibuit sophista quidam prolixam gerens barbam, Stoicae sectae homo, Platonem allegans qui culparet tibicinam inter pocula adducentes, cum ipsi colloquio invicem se oblectare nequirent. Philippus vero Prusienfis ab eadem secta, qui tum una aderat, missos facere iubebat illos Agathonis conuiuas, qui quavis tibia, quovis musico instrumento suavius sonarent. non enim id mirum fuisse, si ipsis praesentibus nullus tibicinae locus relinqueretur: sed hoc, si non cibi etiam potusque obliuio praevoluptate & delectatione conuiuas cepisset. At vero Xenophon (aiebat) pudori non duxit sibi, cum Socrate, Antisthene, aliisque hominum similibus praesentibus Philippum scurram adduceret, eumque, sicut Homerus cepam, condimentum vini conuiuii ostenderet. Plato quoque cum Aristophanis de amore sermonem veluti comaediam suo conuiuio inseruit: tum ad extremum foribus, quod aiunt, apertis introduxit drama quammaxime de variis vinum, Alcibiadem ebrium, & comescantem eumque coronatum. Iam iocosa illa cum Socrate de Agathone coconcertatio, & Socratis laudatio, fasce est, bonae Gratiae, quod Apollinem cum concinnata lyra in conuiuium venientem, conuiuae obsecrauerunt ut tantisper sileret, dum oratio isthaec absolueretur? Ergo cum isti viri, tanta in differendo venustate praediti, nihilominus vsi sunt adscitis rebus, ac iocis huiusmodi varietatem suis conciliauere conuiuiis: nos qui ciuilibus & forensibus, atque adeo si ita vsu veniat rudibus & agrestibus non nihil hominibus permiscemur, hanc est conuiuii exturbabimus elegantiam atque oblectationem, aut inde nos propriemus, tamquam Sirenes

ad-

adventantes si fugeremus? Equidem admiratione sui excitauit Clitomachus athleta, surgens & discedens, cum amatorius sermo inferretur. Philosophus vero ribiam est conuiuio fugiens, aut psalteriam metuens fides concinnantem, facigerumque iubens cum clamore celeriter lumen accedere, ridiculus non sit, innoxias omnino voluptatis, sicut canthari vnguenta, abominans. Nam sicubi alias, maxime inter pocula alludendum hisce rebus est, animusque deo dedendus. Mihi quidem alioqui carus Euripides, suam legem neuiqua persuasit, musicam ad luctus & moestitias transferendam statuens. ibi enim medici loco adistere agrotantibus debet sobria & industria ratio: huiusmodi vero Baccho admiscere voluptates, & ludum iocumque deputare convenit. Est vero scitum illud Laconis, qui, cum Athenis noui certarent tragœdiae spectans apparatus choragorum, studia docentium, & conatus, dixit: Non sapere ciuitatem, quae tantum in res ludicras impenderet studium. Omnino enim ludendo ludendum est, & neque magno sumtu, neque neglectione occasionum ad alias res vtilium redimenda animi relaxatio: sed inter pocula & per ocium degustandae haec oblectationes, interimque dispiciendum si quid ex iis percipi possit utilitatis.

Medea, choriv verba,

QVAESTIO OCTAVA.

Quae nam potissimum acroamata cena sint adhibenda.

His dictis sophistam rursus volentem repugnare, ego inhibens, id potius, inquam, considerandum est Diogeniane, quodnam de multis acroamatibus genus conuiuio sit accommodatum, hortemurque sapientem hunc ut diiudicet. cum enim nullo afficiatur, nullo demulceatur, nihil periculi est ne per errorem suavius meliori praeferat. Tum ille, Diogeniano & nobis hortantibus, nulla interposita mora: Cetera, inquit, in orchestram & scenam reicioid vero introduco, quod nuper Romae irrepsit in conuiuia,

xxx ij

neq; adhuc apud multos cernitur. Noſtis nimirum Platonis dialogos partim narratione, partim actione quadam conſtare, qui ideò dramatici dicuntur. De his facilimos pueri edocentur, ita vt memoriter recitent. adiunguntur autem geſtus convenientes ſeſ perſonarum moribus, & vocis effictio atque forma, & affectiones dictis congruæ. Hæc auſteri quidem & eruditi maximo opere probauerunt. effeminati, & quorum aures inſcitia atque bonarum imperitia rerum corruptæ eſſent, quos Ariſtoſenus bilem aiebat vomere ſi enharmonium cantum audirent, expulerunt. Neque mirer expulſiſſe, mollicie omnino obtinente. Hæc Philippus nonnullos videns iniquiùs hæc ferentes: Deſine, inquit, mi homo nobis conuicium facere. Nos enim ſumus, qui primi rem iſtam, cum Romæ introduceretur, ægrè tulimus, reprehendiſſe eos, qui putarent Platonem debere in vino animi cauſa & ludi audiri, contenderentq; eius dialogos ad vnguenta & bellaria audiendos eſſe. quādo etiam Sapphūs & Anacreontis carmina ſi recitentur, verecundia ductum me debere poculum deponere arbitrarer. Multa verò mihi in mentem veniunt, quæ ſi proferam, metuo ne ſeriò adverſus te diſſeruiſſe videar. itaque, vt vides, vnà cum poculo id ſodali tribuo, vt dulci ſermone falſum auditū demulceat. Excipiens tunc cum Diogenianus: Atqui & hos, inquit, audio ſobrios ſermones, ita vt vinum nobis non videatur imperare. metuo ne ipſe crimen ſubeam. Et ſanè multa acroamata ſunt amputanda. *Tragædia.* Primùm tragædia, non admodum ea conuiuium apta, vt quæ grauiùs ſonet, moliatúrque imitationem rerum animo ingentes motus inferentium, & miſerationē excitantium. A ſaltatione porrò Pyladeam remoueo, tumidam ſcilicet, & adfectuum plenam, multaque requirentem perſonas. Quòd ſi tamen locus eſt *Saltatio.* Socraticis iſtis ſaltationis laudibus, Bathylleam admitto, pedeſtrè, & cordaci affinem, Echoni, aut Pani alicui

alicui aut Satyro cum Amore comeſanti, ſaltando * reſpondentem. De comædiis, vetus ob inæqualitatē non eſt bibentibus accommodata. Nam & quæ in auditorum compellationibus, quas parabæſes appellant, libertas dicendi ſeria uſurpatur, nimis intemperans eſt atque vehemens: & leuitas conuiciandi ac ſcurrilitas admodum ſaſtidioſa atque aperta, & repleta indecoris verbis, laſciuiſque nominibus. præterea ſicvt in principum conuiuiis vnicuique accumbentium adſtat pincerna: ita oportebit vnicuique conuiuarum adēſſe grammaticum, qui ſingula enarret, quis ſit apud Eupolidem Laſmodias, apud Platonem Cineſias, Lampo apud Cratinum, ac alij qui in comædiis exagitantur. vt iam vel ſchola grammatica fiat conuiuium, vel ſurda & ignota diſtèria differantur. Quid dicam de noua comædia, quæ ita conuiuiis immixta eſt, vt faciliùs ea ſine vino, quàm ſine Menandro peragantur? Nimirum enim & dictio iucunda ac pedeſtris rebus inſperſa eſt, vt neque à ſobriis contemptatur, neque ebriis ſit moleſta: & vtiles ſententiæ atque ſimplices vnà fluentes, etiam duriffima ingenia per vinum veluti ignem molliunt, & ad manſuetudinem ſeſtunt: tum ſeriorum cum iocis contemperatio nullam aliam ad rem facta videri poteſt, quàm vt eos qui bibere & animos relaxarunt, ſimul & oblectet & iuuet. amatoria quoq; eius locum habent apud eos qui biberunt, & paulo poſt dormitum ad ſuas vxores abeunt. nam neque puero rum amor in Menandri eſt comædiis: & vitia virginibus oblata, commodè in nuptias vertuntur, meretrices ſi introducuntur procaces & feroces, caſtigatationibus aut pœnitentia adoleſcentum amores earum diſſinduntur, ſi probæ, & viciffim amantes: aut pater alicuius inuenitur verus, aut tēpus amori præſcribitur conſuetudinem verecundam humanamq; habenti. Hæc vt hominibus alia in re occupatis vide

Menandri
laus.

antur nullum habere operaprecium: ita inter bibē-
dum non miror si iucunditas eorum & elegantia nō
nihil facit ad effingendum componendūque ani-
mos, morēsq; ad humanitatem conformandos. Sub
hæc verba Diogenianus siue sine siue intervallo fa-
cto tacuit. Cum autem sophista rursus eum adori-
retur, & quædam Aristophanis assereret carmina re-
citanda: Philippus me compellans, Hic quidem, in-
quit, suæ satisfecit cupiditati, suauissimum sibi Me-
nandrum laudando: videturque reliquorum porro 10
nullam habere curam. Sunt autem multa adhuc a-
croamata, de quibus nihil nobis disputatum est, &
ego ex te aliquid audire pervelim. nam de certami-
ne eorum qui animalcula sculpunt, cras agemus, si
* hōspiti & Diogeniano ita videbitur. Sunt ergo, di- 15
Mimi. cebam, mimi, quorum alij argumēta, alij ludicra ap-
pellantur: neutrum, vt ego arbitror, genus conui-
uii conueniens, argumenta ob longitudinem actio-
num, & sumptuum difficultatem: ludicra, quod ita
scatent furrilitate & inanitate verborum, vt ne à pu- 20
erulis quidē, qui dominis modestis calceos portāt,
spectari ea deceat. quanquam multi etiā vxoribus
iuxta accumbentibus & impuberibus filiis imitatio-
nes ostentant rerum & verborum, quæ magis qua-
vis ebrietate animos perturbant. Enimverō cithara 25
antiquitus, & iam inde ab Homeri temporibus eo
nomine nota fuit, quod socia conuiuij esset: ac tam
diuturnā amiciciam atque sodaliciū non conuenit
diuellere. id modō à citharcedis petamus, vt nimi-
os luctus & gemitus ē carminibus eximentes, boni 30
omnis modos & genio indulgentibus accommoda-
tos sonent. Tibiam, ne si velimus quidem, à mensa ar-
cere licet. nam libationes eam exigunt vnā cum co-
rona, & vbi pæani accinens diuinum cultum absol-
uit, suauī cantu desinens per aures transit, iucunda 35
eas perfundens voce, quæ tranquillitatem ad animū
penetrantem efficit: vt si quid tristitiæ & curarum
mero

mero non sit discussum, id venustate & mansuetudi-
ne cantilenæ circumventum conquiescat. si quidem
modum tibia non excedat, neque nimios animo ad-
ferat motus, eūve exagitet atq; extra se rapiat mul-
5 titudine sonorum atq; modulorum emollitū, & ad
errandum procliuē redditum. Nam sicut pecora
orationem hominis non intelligunt, sibilis autem &
palpationibus accuratis, & fistulis aut conchis exci-
tantur ac sopiuntur à pastoribus: ita quod anima ha-
10 bet pecoris & gregis naturam respiciens, rationisq;
non capax, neque eius dicto obtemperans, cantile-
nis & rhythmis incantantes componere solēt ac pa-
care. Verū si mihi dicendum sit quod sentio, nun-
quam vel tibiæ vel lyra cantus absque sermone &
15 oda delectaturus conuiuium videtur. Sic enim ad-
* suescendum est studio sē, vt ludos quoque & ioca
nō sine liberali sermone obeamus: cantilenam, rhyth-
mūque tanquam condimentum colloquio adhi-
beamus, non seorsim vsurpemus, aut delicatū in
20 iis luxuriemus. Quemadmodum enim voluptatem
in vino & cibo vnā cum nutrimenti vtilitate subeun-
tem nemo aspernatur: vnguentariam autem, vtpote
ociosam & supervacaneā Socrates veluti alapa infli-
cta eiecit. ita psalterij vocem aut tibiæ aures ferien-
25 tem non audiamus: tum demum admittamus, quan-
do cum docto carmine coniuncta nos inuitat & ob-
lectat. Existimo etiā Marfiam illum à deo fuisse sup-
plicio adfectum, quod capistro & tibiis cum sibi os
obthurasset, ausus fuit nudo cantu decertare ad ver-
30 sus odam citharæ coniunctam. Id vnum caueamus,
ne conuiuiis qui litterato colloquio oblectare se in-
vicem possunt, aliquid tale ad aures admoveamus,
quod impedimentum potiūs sit delectationis, quā
delectatio. Non enim ij duntaxat stulti sunt, qui do-
35 mi & à se habentes salutem,

Aliunde aliam sibi uolunt adsciscere,
vt ait Euripides: sed & hi qui cum in se ipsis multa le-

ticiæ habent reposita instrumenta, id magno studio agūt, vt delectantia extrinsecus accersant. Admodū certē inepta & rustica habetur regis Persarū adversus Antalcidam Spartanum magnificentia, quādo coronam ē rosa & croco confertam in vnguentum intingens ei misit, natiua pulcritudine extincta, factaque floribus iniuriæ contumelia. Simile tamen est convivis, qui in sese venustatem & musicam habent, obturbare tibiis ac psalteriis, & alienam extrinsecus allegando propriam atque domesticam perdere delectandi rationem. Maximē acroamatibus locus fore videtur in convivio fluctuante, & ad litem contentionēve aliquam se accingente, vt vel convicia aliqua aboleantur: vel quasi proposita quæ ad ingratum certamen & contentionem sophisticam effrat, tollatur: vel rixa concionalis aut forensis inhibeatur, donec de integro placidum ac tranquillū fiat convivium.

QVAESTIO NONA.

Inter vinum deliberare, non minus Græcum fuisse quā Persicum.

IN cœna quam nobis Nicosthratus præbebat, disputabamus de argumento, quod Athenienses erant in concione tractaturi. Et cum quidam diceret nos Persicum sequi morem, qui consultarems inter pocula: excipiens verba eius Glaucias, Qui magis, inquit, Persicum, quā Græcū. fuit verō Græcus qui dixit,

Consilium melius capietur ventre repleto.

Græcis quoq; cum Agamemnone Ilium obsidentibus, dum ederent ac biberent, cepit

Consilium sapiens primus tum texere Nestor: cum quidem hac ipsa de causa autor regi fuisset, vt præstantissimos ad convivium inuitaret.

Il. ad. 1. 70.

Tu cœnam senibus præbe. —

Colle ctis multis, qui consulet optima pare.

Itaq;

Itaque etiam Græcia, quæ plurimis vsa est bonorum institutorum generibus, & maximē à prisca gente vsurpatis, in vino eorū collocavit primordia. Nam quæ apud Cretenses Andrea, quasi virilia, apud Spartanos Phiditia, quasi Frugalia, quondam erant, loco arcanorum conciliorum & confessus optimatū fuerunt. sicut, puto, etiam quod hîc est Prytaneum, & Thesmœthesion. neq; procul hinc abest nocturnus apud Platonem conventus præcipuorum ac reip. gerendæ gnarissimorum virorum, in quem res maximæ & deliberationem requirentes arduam reiiciuntur. Qui autem ultimo

Mercurio libant, cū iam dare corpora somno

Odyss. 138.

Est animus, —

nōne coniungunt cum

vino rationem: quando vt præsentī & vnā dispicienti prudentissimo deo vota faciūt iam discessuri. Antiquissimi verō ipsum Bacchum, tanquam nihil Mercurij egentem, Eubulen (hoc est bonum consiliariū) & eius gratia noctem Euphronem quasi prudentiæ aptam appellauerunt.

QVAESTIO DECIMA.

Reclene fecerint, qui inter pocula deliberauerunt.

HÆC cum Glaucias disseruisset, censuimus turbulentas istas disputationes satis commodē sedatas esse: quæ vt eo magis obliuione cōtererentur, Nicosthratus quæstionem in medium proponens illocutus est: Antehac institutū istud mihi nō magnæ fuit curæ, vt qui id pro Persico haberem. nunc quia depræhensum est Græcū esse, ratione videtur opus habere, qua defendatur ab evidente absurditate. Etenim ratio tanquam oculus in humido quod fluctuet, agitare sese commodē nequit, estque inefficax. tum quidquid molestum nobis est, id quasi reptilia à sole, exagitatū vndique & sese proferens, iudicium animi facit lubricum & inconstans. Itaque

XXX V

sicvt lectus bibentibus quàm sella est commodior,
quia corpus continet ille, & omnis motionis vacuū
præstat: ita maximè conducit animam in quiete ser-
uare: aut si id fieri nequit, sicvt pueris vbi quiescere
non possunt, neq; hastam neq; gladiū porrigemus,
sed crepitaculum vel pilam. quomodo etiā Bacchus
ferulā ebriis tradidit, leuissimū telum & mollissimū
defensionis instrumentum, vt cū celerrimè feriāt,
quamminimū lædāt. Ridiculi enim errores ebriis
sunt parandi, non miserādi aut tragici, magnāq; tra-
hentes secū calamitates. Porro autē quod summum
est, vt in consultatione de maximis rebus imprudēs
atque rerum imperitus prudentes sequatur, & peri-
tis assentiat: hoc vinum ebriis adimit. ideoque Pla-
to etiam vino nomen ait factum *οἶνος*, quia efficit vt
qui bibunt, sapere se putent, *οἷος δὲ αὖ νόσος ἐστίν*. Nam ne-
que nobilis, neque pulcer, neque diues quisquā bi-
bentium sibi ita videtur, etiam si videatur, vt pruden-
tem sese opinatur. Atque hinc est quod vinum lo-
quaces facit, intempestiuāq; garrulitate & animi ela-
tione præire autoritate omnibus volente implet:
quasi verò nostrum iam sit non audire, sed audiri po-
tius: non sequi, sed ducere. Verū hęc quidem faci-
lè quis collegerit, cū sint manifesta. Audiamus ta-
men si quis contrariam tueri sententiā velit siue iu-
niorum siue seniorum. Tum insidiosè omnino & so-
phisticè frater noster: An, inquit, existimas quen-
quam in hoc articulo temporis reperire posse ratio-
nes ad hanc quæstionem probabiles. Et cū Nico-
stratus diceret, omnino se arbitrari in præsentia tot
hominum qui & litteras humaniores & vinum ama-
rent fieri posse: renidens frater: Tu verò, ait, censes
tandem te satis ad nos hac de re disseruisse, ad ciui-
lem autem actionem deliberandam ineptum à vino
esse redditum? an hoc non magis perinde est, ac si
quis putet bibentem oculis bene cernere, interim
compellantes non exaudire, auribus percipere ta-
men

men exactè sonos cantorum ac tibicinū? Nam sicvt
verisimile est sensum ad vtilia potiùs quàm ad ele-
gantia converti: ita etiam cogitationes. Neq; ducar
ego admiratione, si vino occupatum aliquid rerum
philosophicarum subterfugiat animum. sed eundem
ad considerationes rerum agendarum advocatū col-
ligere se, & prudentia augeri probabile est. Ita Phi-
lippus cū Chæroneæ per ebrietatem multa nu-
garetur, essetq; ridiculus: simul atq; de pace & sce-
dere ei oblata est mentio, vultum composuit, super-
cilia contraxit, eiectisque animo vagis & lasciuio mo-
tibus, admodum bene deliberatum ac sobriū Athe-
nienfibus responsum dedit. Sanè aliud est bibere,
aliud inebriari: & qui ita abbibunt, vt iam delirent,
eos censemus debere dormitum se conferre. Viri au-
tem cordati non est quod metuamus ne, si largiùs
sese potu invitent, ac conuiuium protrahant, ratio-
nis aut peritiæ suæ detrimentum patiantur, cū hi-
striones aut citharistæ superveniūt. nihilo enim de-
teriùs in conuiuiis, quàm in theatris se gerent. quip-
pe peritia insita corpus quoq; suis actionibus inte-
grum, ac motus animi rectè comitans præstat. Mul-
tis quoque proteruitatem, qua audacia adiuuari so-
let merum inserit, non impudentem eam neque im-
modicam, sed gratiosam & probabilem. Sic etiam
Aeschylus fertur potus suas scripisse tragœdias, om-
nēsque eas Bacchi fuisse: secus quàm Gorgias, qui
vnum de Aeschyli dramatibus maximum, (quod
inscribitur Septem ad Thebas) Martis fetum dixit.
Nam cū, vt Plato ait, vinum vnà cum animo cor-
pus calefaciat, agile reddit hoc, meatūsque perrum-
pit, visis cū audacia iunctis, sermonemq; proripien-
tibus. Nonnulli enim ingenio ad inveniendū apto,
sed dum sobrii sunt minus audaci & quasi concre-
to, quando ad pocula ventum est, thuris in morem
à calore correpti exhalant. Enimverò metum, quo
nulla alia res magis impedimento est consultanti-

bus, vinum profigat: multas etiam alias adfectio-
nes illiberales & degeneres exstinguit: & maligni-
tatem ac similitudines tanquam duplices animi (vt ille
ait) plicas explicat: ac verbis omnes vtriusque gene-
ris in animo adfectus detegit. Ad hæc libertatis di-
cendi, ac per eam veritatis fecundissimum est vinū,
quibus absentibus nihil peritia, nihil iudicii soler-
tia prodest. Sed multi vino obsequentes potius præ-
clare consulunt, quam suam sententiam insidiosè &
vastre occultent. Nulla ergo causa est, cur vinum for-
midemus, quia motus animi concitet. neque enim
deterimos excitat, nisi in pessimis, quorum nun-
quam est sobria consultatrix animi facultas. sed sicut
Theophrastus solebat tonstrinas appellare, ebrietas
vini expertis & tristis inhabitat in animis inerudito-
rum, perturbata ab ira aliqua, aut malevolentia, aut
contendendi libidine, aut illiberalitate. quorum vi-
tiorum pleraque retundens magis quam acuens vi-
ni vsus, non stultos aut futes redigit, sed callidos:
non vtilium negligentes, sed honesto intentos. Qui
verò versutiam pro calliditate, & vanitatem illibe-
ralitatemque pro prudentia vsurpant, par est vt pro-
fatis etiam censeant eos qui in vino simpliciter ac
absque dolo suam exponunt sententiam. Contra
antiqui Bacchum Liberi & Lysij seu Solutoris no-
minibus adfecerunt, & ei vaticinandi magnam ad-
scripserunt facultatem. non, quod Euripides dixit,
ob debacchationes & furores: sed quòd seruilem
metum & infidelitatem eximens, eaque animum li-
berans, homines inter se veritate dicen-
diq; libertate vi doceat.

PLV-

PLVTARCHI

Symposiacòn, siue Con-
vivialium disputationum,
Liber octauus.

QVAESTIO PRIMA.

*De diebus illustrium quorundam virorum natali-
bus: simulq; de his, quos dy genuis-
se dicuntur.*

QUI philosophiam è convitiis ei-
ciunt, Sossi Senecio, non idem, sed
peius agunt quam qui lumen inde
tollunt. Nam lucerna sublata, mo-
desti ac pudici homines nihilo fi-
ent deteriores: quippe qui pluris
faciant mutuò se revereri, quam invicem videre. At
vbi incititia & bonarum artium imperitia ad vinum
accedunt, iam ne aurea quidem illa Mineræ lucer-
na modestum gratiosumque effecerit còviviū. Vt
enim homines qui convenerūt silentes cibo imple-
antur, nimis quam est porcorum mori affine, atque
haud scio an etiam fieri nequeat. Qui verò sermo-
nem in convivio relinquit, ordinem & vtilitatem
colloquij inde excludens: multò est ineptior, quam
si quis velit còvivas semper edere & bibere, vinum
autem iis merum infundat, cibumque inconditum
& immundum apponat. Nullus quippe cibus, nul-
lus potus nò quo còvenit modo apparatus, ita insua-
vis, ita noxius est, vt sermo intempestivè & stultè in
còvivio circumvagatus. Equidem philosophi ebie-
ritatem vituperantes, delirationem è vino obortam
appellant. quid autem est delirare, quam inani &
nugaci oratione vti? & cum garrulitas incompòsita
ac nugæ vino accedunt, finis incitissimus ingratif-

simusque; sequitur contumeliæ & bacchatio. Non itaque inepte apud nos Agrionis festo mulieres Bacchum requirunt tanquam fugitium, deinde finem querendi faciunt, dicuntque eum ad Musas confugisse, atque apud eas latere occultatum: paulo post ecena finita ænigmata & griphos invicem proponunt. docente id mysterio, inter pocula sermone utendum esse, qui aliquid commentationis atque eruditionis habeat: quæ si ebrietati adsit, ferocia & infania vini celatur à Musis benigne detenta. Proinde quæ pridem in Platonis nataliciis nobis audire & dicere contigit, primo loco hic liber complectitur, qui est convivialium disputationum octauus.

SEXTA die mensis Thargelionis, cum natalem Socratis diem celebrauissimus, postridie eius dici Platonis natalicia egimus. eaque occasio primum nobis oblata differendi fuit ea, quæ ad præsens tempus quadrarent. Princeps colloquij Diogenianus Pergamenus fuit, ita fere locutus: Non malè Ion de Fortuna pronunciauit, eam cum à sapientia differat plurimum, per multa huius operum similia facere. Hoc quidem illam scitè fortuito lusu effecisse, ut horum philosophorum natales dies non modò ita contigui essent, sed prior etià eius qui gloria & ætate anteuisset, doctorque alterius fuisset. Mihi verò multa occurrerunt quæ dicere de iis, quæ in idem tempus inciderunt. Quale est de Euripide. Is natus ea die, qua ad Salaminam Græci cum Medis nauali proelio decertauerunt, mortuus est die natali Dionysij senioris, Sicilia tyranni. cum quidem, ut Timæus ait, Fortuna simul & imitorem tragicarum calamitatum subduxit, & actorem earum autoremque introduxit. Mentio etiam facta est huius rei, quod Alexander Magnus & Diogenes Cynicus ille una eademque die è viuis excesserunt. Conuenit quoque regem Attalum suis in nataliciis diem suum obiisse. Pompeium Magnum alij suo natali, alij pridie eius periisse apud Aegy-

Fortuna.

Aegyptum aiebant. In mentem venit porro & Pindarus, qui Pythiis natus, multos pulcrosque hymnos Apollini suppeditauit. Florus autem Carneadem quoque nolebat præteriri in Platonis nataliciis, Academia nobilissimum antistitem. ambos enim natos festo Apollinis die: Platonem Athenis cum Thargelia agerentur, Carneadem Cyrenæ, cum ibi Carnia celebrarentur. Vtrunque sacrificium in septimum diem incidit: & vos vates atque sacerdotes Apollinem ut ea die natum Hebdomagenam, quasi Septimanatum, appellatis. Itaque eos qui Apollinis filium faciunt Platonem, non puto aliquam deo ei contumeliā facere, qui nobis hunc maiorum vitiorum & morborum medicum Socratis, tanquam alterius Chironis opera parauit. simul etiam commemorauit somnium Aristonis & vocem unā oblatam, quæ eum per decem menses concubitu & contactu uxoris abstinere iuberet. Sub hæc Tyndares Lacedæmonius: De Platone quidem, inquit, dignum est canere & dicere:

Non hic creditus est mortali de patre natus

Esse. Deo genitore satus sed ducere vitam.

Ilia. u. 258.

Equidem non nihil vereor, ne gignere non minùs repugnet diuinæ naturæ perpetuitati, quàm natum esse. nam gignere etiam mutatio est quædam & adfectio. idque significauit Alexander, cum diceret se morti & interitui esse obnoxium sese tum maximè sentire, quando rem haberet cum muliere, & cum dormiret. nempe quod somnus remissio quædam esset ab imbecillitate proficiens: generatio autem quævis sui portiunculæ in alium transitus & perditio. Recipio tamen animum, audiens ab ipso Platone deum non natum & æternum nominari patrem opificemque mundi & aliarum rerum natarum: non sanè quod semine emittendo ista genuisset: sed alia quadam vi materiæ principium genitabile, quod affecerit & mutauerit eam, inseruisset.

Quando uolucrem feminam uenti quoq;

Fetu replet meatus in partu tamen—

Neque existimo absurdum esse, deum non humano more coeuntem, sed aliis quibusdam ansis per alias res contactibusque mulierem mortalem diuino implere semine. Et quidem mea non est hæc ratio, sed Aegyptiorum: qui Apin sic concipi aiunt Lunę contactu, omninoq; mari deo cum mortali femina concedunt consuetudinem: vicissim verò non existimant marem hominem feminæ deæ partus fetusve principium posse præbere: quia sacrificia deorū in aëre, * ventis, caloribus, humoribusq; certis ponuntur.

QVAESTIO SECVNDA.

Qua ratione dixerit Plato, deum semper geometriam tractare.

SECVDVM hæc facto silentio, Diogenianus de-
nuò sic est orsus: Quandoquidem de diis facta est
mentio, lubetne ipsum in suis nataliciis Platonē con-
sortem adhibere, & considerare quoniam consilio
pronunciauerit deum semper geometriam exerce-
re? si quidem hoc dictum est Platonis. Ego cum sub-
iecissem, non esse hoc expressè in vllō ipsius libro
scriptum, tamen satis habere fidei, & Platonice es-
se formæ: statim excipiens sermonem Tyndares, Exi-
stimasne, inquit, Diogeniane subtile obscurumque
aliquid per ambages hac oratione innui? non id-
ipsum, quod tam sæpe idem dixit scripsitq; laudans
geometriam, ea nos à sensibus quibus attenti sumus
auelli, & averti ad naturæ sola mente percipiendæ
atque sempiternæ contemplationem, quæ contem-
platio finis est philosophiæ, non secus quàm inspec-
tio arcanorum sacrorum finis est initiationis. Nam
voluptatis & doloris ille clauus, quo animus cor-
pori adfigitur, id videtur maximum habere malum,
quod sensilia facit intelligibilib. evidentiora, vimq;
facit

Phadone
Platonis.

facit intellectui, ut adfectionem magis quàm ratio-
nem in iudicando sequatur. Adhuc enim ob ve-
hementiam dolorum & voluptatū intentus esse va-
gis & mutabilibus corporis accidentibus tanquam
ei quod sit, excæcatur, ut cernere id quod re vera
est non possit, instrumentumque animi & lumen in-
numeris præstatiis oculis amittit, quo solo diuina
natura conspicitur. Iam cum in omnib. mathematis,
tanquam planis & læuibus speculis, intelligibilium
veritatis vestigia & imagines appareat: maximè Geo-
metria, quam Philo reliquorum principem & me-
tropolin vocat, excitat & convertit intellectum ve-
luti repurgatū, & paulatim à sensu liberatū. Quam-
obrem Plato ipse reprehendit Eudoxū, Archytā, &
Menæchmū, qui cubi duplicationē aggredierentur
in instrumenta & mechanica opera conicere, tenta-
rētq; hoc modo duas lineas medio loco datis dua-
bus proportionales invenire *. hoc enim pacto
aiebat corrumpi & perdi geometriæ bonum, rur-
sum ad sensilia refugientis, neque sursum se effe-
rentis, neque apprehendentis æternas & corporis
expertes imagines: quib. deditus deus, semper deus
est. Post Tyndarem Florus socius eius, & qui sem-
per per iocū simularet diceretq; amatorē se eius es-
se, Bene abs te factum est, inquit, qui orationē non
tuam feceris, sed in medium proposueris. voluisti ni-
mirum ostendere, Platonem demonstrare non diis,
sed nobis necessarium esse geometriæ vsum. Non
enim profectò etiam deo opus est mathematico, tan-
quam instrumento, quod à rebus natis ad æternas
eius traducat intellectum: cum ea in ipso, cum ipso,
& circa ipsum sint. Verum hoc vide, an non te fefel-
lerit Platonem aliquid conueniens & domesticum
hoc involucri significare voluisse: quippe Socrati
non minùs Lycurgum, quàm (quod putauit Dicæar-
chus) Pythagorā adiungens. Nam Lycurgus, quod
nostri, arithmeticam proportionem, ut popularem &

Geometria.

turbæ aptam, Lacedæmone eiecit: geometricam v̄t
quæ paucorum modesto imperio & legitimo regno
conveniret, introduxit. Quippe illa numero equale
omnibus tribuit, hæc ratione cuiq; id, quod mere-
tur: neque omnia confundit, sed habet notabile bo-
norum & malorum discrimen, non qui sorte aut li-
bra, sed discrimine virtutis & vitij suum quisq; adi-
pisceretur. Hanc deus proportionem rebus immit-
tit, quæ, in Tyndara, Iustitia & Nemesis appellatur,
ac nos docet quod iustum est pro æquali, non quod
æquale est pro iusto ducere. Quam enim pleriq; se-
ctantur æqualitatē, omnium iniusticiarum maximā,
eam deus tollens, quātum omnino fieri potest suum
cuique pro eo atque dignus est conseruat, geome-
tricē id ratione ac lege definiens. Cū nos hæc lau-
dauissemus, Tyndares invidere se dixit, Autobu-
lūque hortatus est vt Florum reselleret. Id hic re-
nuit, sed peculiarem quandam protulit sententiam.
* Neque geometria, aiebat, vllam rem aliam, quā
extremitatum accidentia considerat: neq; deus alio
modo condit mundum, quā dum materiam defi-
nit, ex se infinitam. non hoc ob magnitudinem aut
multitudinem: sed quia incomposita & imperfecta
est, antiqui solebant eam infinitam & extremis ca-
rentē nominare. Etenim forma & figura, omnis rei
formata & figurata finis sunt sue terminus: quo-
rum priuatione materia suapte natura informis erat
& insignurata: numeris & proportionibus in eam in-
sertis tanquam devincta & circumstricta lineis, &
per lineas superficiebus ac crassiciebus, primas for-
mas & discrimina corporum tanquam fundamen-
torum exhibuit, ad gignenda ærem, terram, aquā,
& ignem. Octo enim bases, itēque viginti habenti-
um corporum, tum cuborum & metarum æquali-
tates in lateribus, similitudines in angulis, atque
concinuitates edi ex materia incomposita atque va-
ga absque eo qui determinaret atq; disponderet geo-
metricē,

metricē, nullo modo potuerunt. Itaque cū infini-
to terminus esset impositus, Vniuersum concinna-
tum ac temperatum optimē atque definitum fa-
ctum est, & omnia fiunt: materia semper vi ad infini-
tatem tendente & geometricam subterfugiente sui
tractationem: Ratione autem eam comprehendente
ac circumscribente, & distribuyente in formas &
discrimina, vnde omnia quæ nascuntur ortum sta-
tūq; suū habent. His dictis petebat, vt ipse quoq;
aliquid in medium conferre. Ego autem collaudatis
eorum sententiis vt genuinis, & satis probabiliter
propositis, Tamen, inquam, ne earum vos pœniteat,
neque omnino aliō respiciatis, audite rationē quæ
hac de re apud doctores nostros maximē probata
est. Inter maximē geometrica theoremata, aut po-
tius problemata est, Datis duabus figuris tertiā ad-
iungere, alteri earum æqualem, alteri similem. quo
invento ferunt Pythagoram sacrificasse. est enim
haud dubiē hoc multo splendidius & scitius illo,
quo ostenditur anguli recti in triangulo subten-
sam quadratum æquale quadratis eum continentium la-
terum posse. Rectē, inquit Diogenianus: sed quid
hoc ad propositum? Facile, respondi, intelligetis, in
memoriam revocata diuisione, quæ in Timæo est,
vbi prima ē quibus mundi origo est in tria diuidit,
quorum vnum iustissimo nomine deum, alterū ma-
teriam, tertium formam appellamus. Materia proinde
subiectorum vt quod maximē inordinatum & in-
compositum est: idea exemplorum pulcherrimū: deus
causarum præstantissima. Is ergo nihil voluit infini-
tum relinquere, quantum omnino res tulit: sed om-
nia ornare ac digerere ratione & mēsurā numeroq;
secundum naturam. fecitq; ex omnibus subiectis v-
nam rem, magnitudine materiæ parem, forma ideā
similem. Itaq; istud problema sequens, cū duo es-
sent, tertium fecit, facit, conseruatque perpetuū
mundum materiæ æqualem, ideæ similem. Et cū

Euclid.
6. 25.

hic ob annatam corporis necessitatem nunquā non
ortibus, mutationibus, omnisque generis affectio-
nibus sit obnoxius: à patre & opifice ei succurritur,
qui proportionem ad exemplar substantiam defini-
rit, aut etiam pulcrius quā quod mensura respon-
det ambitus rerum.

QVAESTIO TERTIA.

Cur nox sonos facilius reddat quā dies.

Proble. 37.
sect. II.

ATHENIS cum Ammonio, qui tum ibi tertium
erat prætor, nobis cœnatibus, tumultus domum
circumsonauit foris prætorem inclamantium. Qui
cū suorum ministrorū quibusdam missis turbam
compescuisset, hominēque sedasset: quæsiuimus
quidnam causā esset, quod qui intus sunt, eorum
qui foris sunt vocem exaudiunt, non item verò hi
illorum. Ammonius hoc ab Aristotele explicatum
aiebat. vocem enim eorum, qui intus sunt, forās in
aërem copiosum atque apertum elatam statim dissi-
pari & evanescere: eorum qui foris sunt intrò acci-
dentem nihil tale pati, sed contineri atque perma-
nere notabilem. Id verò (aiebat) magis rationem exi-
git, cur noctu voces magis sint sonoræ, & simul cum
magnitudine claritatem purè conseruent. Mihi qui
dem videtur Providentia non ineptè hoc machina-
ta ut tum auditus clarè sonos percipiat, quando vi-
sus aut nullum aut perexiguū vsum habet. Cū
enim aër sit tenebrosus

Desertæ nollis, cæcæque, — vt ait Empedo-
cles: quantum videndi sensus amittit, tantum audi-
tui redditur. Sed quoniam etiam eorum quæ natu-
ræ necessitate eveniunt causæ inquirendæ sunt, &
materialium instrumentaliumque causarum tractatio
propria physici est: quisnam vestrū probabilem pri-
mus rationem invenerit? Facto silentio, Boëthius:
Cū essem, inquit, etiamnum adolescens & sophi-
stica

rica deditus, postulatis utebar è geometria desum-
tis, & ea ponebam, quæ demonstratione carerent:
nunc utar quibusdam, iam antè ab Epicuro demon-
stratis. Quæ sunt, in eo feruntur quod non est. mul-
tum enim inane sparsum est & immixtum aëris ato-
mis. Is ergo vbi diffunditur in latitudinem, ac cir-
cumcurstationem nanciscitur: tum ob raritatē exi-
gua ista & tenuia quæ particulas interiacent, inania
sunt, multūque spaciū insertum præbent. quādo au-
tem comprimuntur & in angustias densantur, vique
inter se coguntur: foris ingens latūque relinquunt
spaciū, magnasque divulsiones. Atque hoc nocte fri-
gus efficit. nam calor laxat, divellit, soluitque densa-
ta. idēque corpora quæ feruent, molliuntur, liquan-
tur, ampliorem occupant locum: cōtrā verò quæ
densantur aut refrigerantur, ea in sese redeunt atque
contrahuntur, vacuūque relinquunt in vasis quibus
continentur, & locis quæ deseruerunt. Iam vox si of-
feratur & occurrat corporibus multis atque frequen-
tibus, aut omnino obtunditur, aut divulsiones pati-
tur magnas, multasque relaxationes & moras. At in in-
ani & corporum vacuo intervallo læui cōtinuo ex-
peditoque cursu ad auditum pervenit, ob celerita-
tem simul cum forma claritatem retinens. Vides e-
nim vasa quoque inania si pulsantur, facilius sonum
reddere, ac longè resonare, sæpe etiam in orbem
sonitum didere magnum. vas autem quod imple-
tum est siue solido siue humido corpore, mutum
omnino est, voce spaciū non habente & viam qua
exeat. De ipsis verò corporibus aurum & lapis ob
densitatem exiles sonos obscurosque edunt, vocē-
que in iis celeriter exstinguuntur. æs vocale est &
sonorum, quia multum habet vacui, & mole est le-
ui atque tenui, non ex multis & continentibus com-
positum corporibus, sed abvndè habens admixtum
substantiæ cedentis & non cum alia consertæ. quæ
cū aliorum motuum copiam facit, tum vocem fa-
yyy iij

cilè excipiens transmittit, donec aliquid veluti in
via occurrens inani obstructo eam hebetet: vbi iam
subsistens desinat porro ire propter obthurationē.
Hæc mihi videntur noctē resonabilem facere: diem
eò minus hoc habere puto, quòd calore & dissolu-
tione aëris longa intervalla atomorum reddit. mo-
dò ne quis primò à nobis posita impugnet. Tum
ego iubente Ammonio aliquid contradicere: Tuæ
quidem, inquam, primæ suppositiones circa multum
inane versantes maneant. Enimverò hoc non rectè
ponitur, inane ad vocem conseruandā & promouen-
dam facere. Quod enim tangi, affici, & ici non po-
test, silentio est quietique accommodatum. At vox
sc̃tus est corporis personantis: sonum transmittit ac
personat id quod cognatum ei est, & ab eo adfici-
tur, motu facile, & leue atque æquabile, obsequens-
que ei quod validè & continenter fertur: qualis est
noster aër. Etenim aqua, terra, ignis, muta suapte na-
tura, omnia tamen sonum edunt & fragorem ac fre-
pitum spiritu illapso. Aes inane nihil in se habet: sed
æquabili læuiq; temperatum spiritu facilè pulsatur
ac resonat. Quòd si visu ratiocinandum est, ferrum
potius videtur aliquid habere fungosum, & inanitate
multa patens, atq; instar fauorum capsulæ excava-
tum: & tamen admodum malè sonat, omniumque
metallorum est mutissimū. Nihil ergo attinebat no-
cti molestiam exhibere, constringendo cogendō-
que eius aëre, alibi autem spacia & inanitates relin-
quēdo: quasi verò aër voci impedimēto esset, eiúsque
naturam vitaret, cuius ipse substantia, forma & vis
est. Præter hæc, oportebat sanè noctes intēperatas,
quales sunt caliginosæ & hybernæ, resonatiores esse
serenis & bene temperatis: (quòd huc compellan-
tur atomi, ibi autem vbi discedunt locū corporum
inanem relinquunt) & quod promptissimū est, frigi-
dam diem nocte tepida & æstiuā. quorum neutrum
est verum. Itaq; hac ratione omissa, Anaxagorā pro-
duco,

duco, qui aërem à Sole ait motu tremulo & trepi-
dante cieri: quod manifestum est è minutis istis ra-
mentis quæ perpetuò per lumen dissulant, frustu-
lisque, quas Græci quidam tilas, quasi flocculos, vo-
cant. hæc ille ait ob calorem sibilantia & strepitantia
facere sonitu suo, vt interdiu voces difficilius exau-
diantur: noctu eorum agitationem & sonum tolli.
Hæc me fateri Ammonius, Ridiculi, inquit, fortasse
videbimur, cum & refellere Democritum, & corri-
gere Anaxagoram aggrediemur. Enimverò Anaxa-
goricis istis corpusculis adimendus est sibilus, neque
verisimilis ille, neque necessarius: cum sufficiat tre-
mor & motus eorum in lumine exagitationum sæpe-
numerò ad diuellendas & disiciendas voces. Nam
aër, corpus (vt dictum fuit) vocis & substantiam se-
se præbens, siquidem tranquillussit, rectè profici-
scentes, læues, & continentes sonorum portiuncu-
las longè provehit. Tranquillitas quippe aëris so-
nora est: & contrā. ac sic etiam dixit Simonides:

20 Nam neque tunc flatus uentorum intrebuit ullus,

Qui folia concutit arborum:

Qui ne mortales mea uox penetraret ad aures,

Suauē disciceret melos.

25 Sæpenumerò quidem neque speciem ullam vocis aër
conturbatus articulatam sinit efformatamque ad au-
res pervenire: quanquam de multitudine semper ali-
quid & magnitudine perferat. Cæterum ipsa per se
nox nihil habet quod aërem commoueat: dies ma-
gnus aliquid, Solem nimirum, sic vt ipse dixit Ana-
xagoras. Hæc in dicendi partes se sufficiens Thrasy-
lus Ammonij F. Quisdam, inquit, per deos nobis ac-
cidit, vt putemus causam conferendam in occultas
& considerando duntaxat perceptibiles aëris mo-
tiones, interim manifestam eius exagitationem &
35 diuulsionem negligentes? Nam magnus ille in cælo
dux Iupiter, non latenter, neque sensim minimas aëris
yyy iij

particulas concitans, sed palam sese in conspectum proferens excitat & commouet omnes res,

Dans dextra signum, populosq; ad nota laborum

Euocat exorients sua munia. — iiq; sequuntur, & tanquam denuo renati noua die noua consilia susci-
piunt, (vt ait Demoeritus) non mutis aut ineffica-
cibus actionibus. Quo sensu etiam Ibycus diluculum clyton haud male appellauit, à Klyan quod au-
dire est: tunc enim audire & loqui homines incipiunt. Nocturnus autem aer tranquillius plerumque
& silens, omnibus quiescentibus, vocem integram
& sinceram haud abs re ad nos mittit. Aderat ibi Aristodemus Cyprius. Is, vide, inquit, Thrasylle, ne hoc nocturne pugne & profectioes magnorum exercituum
refellant, nihilominus resonantibus vocibus
tunc quantumvis turbato exagitatq; aere. Sed & penes nos aliquid est causae. Quae enim noctu loquimur,
plerumque turbulenta & cum aliqua animi commotione iubentes alios, aut interrogantes aliquid, contentius
vociferamur. Nam quod eo tempore, quo
maxime solemus quiescere, surgimus ad agendum aut loquendum, id non exiguum aut placidum est,
sed magnum, & urgente graui aliqua necessitate:
vnde etiam voces feruntur vehementiores.

QVAESTIO QVARTA.

*Cur sacrorum certaminum aliud aliam habet coronam,
palma omnibus est communis? inibi etiam cur
magnas palmae glandes appellent nicolaos.*

ISTHMICA festiuitate cum Sospiis iterum certamini praesesset, caetera quidem conuiuia subterfugimus, cum is multos simul hospites, & saepe vniuersos ciues inuitallet: semel, ubi domi suae conuiuium
maxime amicis & litteratis praebuit, ipsi quoque
ad Herodem rhetorem missam ei à discipulo palmam & coro-

coronam de consertarum genere adferens, quae discipulus ille laudationis concertatione victor meruerat. Ea Herodes amplexus remisit. dubitare autem se dixit, quam de causa alia certamina alias habeant
coronas, palmam communiter omnia. Neque enim, aiebat, fidem mihi faciunt, qui foliorum aequalitate causantur, ea dicentes quasi insurgere invicem atque concurrere, & sic quodammodo certamen lucramque referre, tum victoriam nunc dici à non concedendo, *ut sine ip.* Nam permulta alia tantum non mensura & pondere exacte oppositis inter se foliis alimentum distribuentia, admirabilem aequalitatem & ordinem ostendant. Probabilius hi, qui opinantur antiquos palmam ob pulcritudinem & germinandi venustatem dilexisse, quae ratione etiam Homerus Nausicaam germini palmae contulerit. Neque ignoratis quosdam honoris gratia rosas, lychnitidibus, malis, atque etiam punicis iis victores petiisse. At enim palma nihil adeo evidenter pulcrius reliquis habet, cum
in Graecia fructum quoque non ferat qui esui sit, sed imperfectum & immaturum. nam si, vt in Syria & Aegypto, glandem daret adspectu & suauitate omnia spectacula & bellaria superantem, non erat sane quod cum ea compararetur. Imperator quidem, vt narratur, Nicolaum philosophum peripateticum singulari prosequens amore, suauibus moribus hominem, gracili & procero corpore, faciem plenum emicantis punicei ruboris: maximas & pulcerrimas palmas nicolaos nominauit: sicque etiam cum dicitur. Haec cum dixisset Herodes, quaestione ipsa non iniucundiorum visus est de nicolaos mentionem iniiecisse. Proinde, inquit Sospiis, maiore studio quivis suam de quaestione in medium conferat sententiam. Primum ego hoc adfero, oportere victoris gloriam quantum omnino fieri potest ab interitu & senio esse immutabilem. Palma autem inter maxime longaeuas plantas vel praecipua est. quod etiam Orphica haec testantur:

Odys. 3. 162.

Vitam agebant germinibus similem palmarum altè comantium.

Soli autem ferè huic verè id adest plantæ, quod tanquam verum de multis dicitur: nempe folia firma & semper durantia habere. Nam neq; laurum, neq; oleam, neq; myrtum, neq; aliam vllam earum stirpiū quæ foliis negantur spoliari, videmus ita semper eadem folia seruare, Sed prioribus defluentibus, & aliis suppullulantibus * sicut vrbes * quodvis animal perdurat, & implacabile * Palma nullum abiiciens è se natum folium, constanter foliis suis semper ornatur. quam eius vim victoriæ robori potissimum accommodant. Vt finem dicendi Sospis fecit, Protogenes grammaticus nominatim compellans Praxitelem enarratorem, Siccine, inquit, patiemur oratores à signis & coniecturis argumenta ducen-
tes propositum conficere? nos nihil ex historiis habemus, quod conferamus ad hanc quæstionem? Sane mihi videor meminisse nuper me in Atticis legere, quòd Theseus primus in Delo certamè instituens
avulsit frondem de sacra palma, inde etiam spadice dictam. Tum Praxiteles, Sunt ista, inquit: sed hoc ipsum quæri potest, qua de causa non lauri vel oleæ,
* sed palmæ frondem avulserit, cum victoriæ præmiū statueret. Vide ergo an non hoc præmij sit Pythicum, & Amphictyones Pythiis primùm victores in honorem Apollinis lauro ac palma coronauerit: vt qui deo non lauros, non oleas, sed palmas consecrarent. sicut in Delo Nicias cum pro Atheniensibus sumtum in ludos faceret, & Athenienses apud Delphos, & Cypselus antè Corinthius. Alioquin enim iste deus studiosus est certaminum, de citharam pul-
fando, de cantu, de disci iactu, & (vt nonnulli putant) etiam pugillatione. Idem hominibus certantibus opem fert, quod Homerus testatur. nam Achilles hæc verba ponit:

Nunc

Nunc prodire duos iubeo. certare paratos

Illicibus infestis pugnorum. utrius Apollo

Vitricem manibus sortem concesserit. —

& de sagittariis eum qui vota Apollini fecisset victo rem facit, iactatorem & qui vouere neglexisset, à scopo aberrare. Equidem Athenienses quoq; apparet non temerè aut sine ratione Apollini gymnasium dedicasse. nimirum enim à quo sanitas nobis est deo, eum firmam quoq; corporis largiri cōstitutionem, & robur in certamina censebant. Porro cum & leuia & graua sint certamina, Apollini pugili Delphos, cursori Cretenses aiunt sacrificare & Lacedæmonios. Spoliorum verò & manubiarū trophæorumq; dedicationes Delphis nonne testantur, vim huic deo maximam esse ad concedendum victoriam? Eo adhuc loquente interrumpens sermonem Caphisus Theonis F. Hæc quidè, inquit, non redolent historicos aut enarratorios libros, sed è mediis deprompta Peripateticis locis probabiliter sunt argumentata: ac præterea tragædiorū more sublata machina deū eratis prolaturi, quo terreretis qui vobis contradicerent. Ac deus quidem, vt par est, omnibus æquè benignum se præbet. Nos autem secuti Sospidem, bene enim præiuit, rursus de palma loquamur, amplas sermoni occasiones præbente. Babylonij eam celebrant atque decantant arborem, quod ipsi c c c l x vtilitatum genera præbeat. Nobis autem Græcis minimè est utilis: sed ad athleticam philosophiam fortasse id etiam fecerit quod sterile est. Nam cum palma pulcerrima sit & maxima, ob intemperie apud nos non fert fructum: sed alimento in corpus ideò infumto, parum ei, idq; vitiosum superest ad semen creandum. Peculiare autem præter hæc omnia est quod dicam, & cum nulla alia planta commune.
* Palma lignum, si supernè onere imposito premas, non deorsum adfligitur aut concedit, sed contra incuruatur, quasi vi renitens prementi. Eodem modo

Ilia. f. 659.

ib. 863. 872

res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem & molliciem concedunt, ij fleantur atq; deprimuntur: qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non corpora modò, sed animi quoque eriguntur & augentur.

QVAESTIO QUINTA.

Cur qui nauigant, ante diem aquam è Nilo hauriunt?

FVit qui quæreret quamobrem nauicularij noctu & non interdiu è Nilo aquarentur. Visum est non nullis eos Solem metuere, qui humida calefaciendo præueniens ad putrefactionem faceret prona. omne enim quod calefactum aut tepesfactum est, semper ad mutationem est propensius, iam antè adfectum qualitatis suæ remissione. At frigus cum alia in suo continere & seruare statu videtur, tum vel maximè aquam, quæ natura sua pte eo conseruatur. ostendit hoc nix, qua carnes in multum tempus à putredine vindicantur. Calor cum alia, tum mel quoque sua qualitate exuit: quod crudum alia quoq; à corruptela defendens, elixando perditur. Maximam huic causæ fidem conciliauerunt aquæ palustres: quæ hyeme potui non minùs aliis aptæ, æstate vitiantur & morbosæ fiunt. Itaq; cum nox hyemi respondere credatur, æstati dies: existimant aquam minùs obnoxiam fore mutationibus, si noctu hauriatur. Hæc satis verisimilia cum haberentur, alia se prodidit ratio, nauicam experientiam fidemq; nimirum respiciens. Noctu enim dicebant aquam sumi, fluuio adhuc placido & quiescente: interdiu multis hominibus aquantibus & nauigantibus, multis etiam bestiis in eo vagantibus, conturbari statim ac limosum fieri. quod autem tale est, facillè putrescit: cum omnia mixta faciliùs sinceris putrescant, mixtione pugnam, hac mutationem inferente. est autem putrefactio de mutationum genere, ideòque pictores colorum mixtionum corruptelæ nomine adficiunt, & tingere Homer-

rus

rus *δύωαι* extulit. communis autem cõsuetudo * sincerum & purum, corruptionis & interitus experts. Maximè autem terra aquæ admixta eam vitiat, potuiq; facit incommodam. Itaq; stantes aquæ & in cauitatibus inhærentes facillè putrescunt, ob multum terræ admixtum: fluentes fugiunt & repellunt offerentem se iis terram. Et Hesiodus rectè præcepit: *Operib. 593*

Iugis aquæ de fonte, cui non turbida lymphæ

Defluat. —

Salubris enim aqua est, quæ non corrupta sit: hoc fit, si non misceatur, sed pura maneat. Huic rationi non leue testimonium perhibent terrarum discrimina. Aquæ enim montanam & lapidosam permeantes terram, quia non multum terræ secum trahunt, validiores lacustribus & in plano fluentibus sunt. Nilus verò molli solo cõtensus, aut potiùs velut sanguis carne temperatus, impletur quidem dulcedine & saporibus vim efficacem & nutrimento aptam habentibus: mixtus tamen terra, turbidusq; fluit: idq; magis etiam, si conturbetur. nam motus humori terreas partes admiscet, quæ abscedunt ob grauitatem suam vbi aqua quiescit. Propterea noctu aquantur, simul etiam Solem antevertentes, qui tenuissimas & leuissimas aquæ partes semper attollens consumit.

QVAESTIO SEXTA.

De his, qui serò ad cœnam veniunt, atque ibidem de vscabulis akratissima, ariston, de pnon.

Filios meos iuniores, cum in theatro acroamatis intenti diutius hæssissent, tardiùsque ad cœnam venirent, Theonis filij per lusum & iocum cœnæ prohibitores & noctucœnantes appellabant aliisq; id genus verbis utebantur. Tum aliquis natu maiorum dixit, Ad curre cœnam esse, qui seriùs ad cœnam adesset. celerius enim quàm lento gressu videri properasse, quando moram traxit. Et Batti, qui apud Cæsarem fuit sannio, iocum retulit, Cœnippetas vocan-

PLUTARCHI

350

tis eos qui non satis maturè ad cœnam se contulissent: quòd quantumvis occupati, tamen ob cœnandi cupiditatem non abnuissent inuitati. Ego autem dixi, Polycharmum Athenis in rep. versantem oratorem, cum vitæ suæ rationem redderet in concione sic dixisse: Præter alia, viri Athenienses, nunquā vocatus ad cœnam ultimus veni. hoc enim videtur admodum popolare: sicut contra quos tardè venientes præstolari coguntur, insuaves & imperiosos iudicant, molesteq; ferunt. Soclarus verò ut patrocinaretur adolescentibus: Atqui, inquit, Pittacum Alcaeus non ea de causa Zophodorpidam seu nocturnantem dicitur appellasse, quod serò cœnaret, sed quia plerunque obscuris & vitiosis vteretur conviuis. Antiquitus quidem prandium vitio vertebatur, & ideo acratissima dictum aiunt ab incontinentia ducto vocabulo. Ibi interpellans Theo, Nequaquam, inquit. Sed fides adhihenda est iis qui vitæ ratione qua prisci vsi sunt, memoriæ prodiderunt. Hi docēt illos cum & laboribus dediti & temperantes essent, manē panem edisse mero intinctum, aliud nihil. Itaque hoc dictum fuit akratissima, cum akratōn sit merum. Obson autem vocabatur cœna, quod ad eam serò (id est opse) negotiis iam defuncti se conferret. Ex hoc oborta est quæstio de vocabulis ariston & dapnon, vnde nam essent ducta. Et ariston quidem idem cum akratismate esse Homerus videbatur testari, qui Eumæum facit prima luce ariston apparare. videbaturq; hoc probabile ut propter matutinā horā diceretur aristol, quasi auriol, id est manē. Dapnon dictum censebatur, quod à laboribus requietē præberet. cœnamus enim vel peractis iam rebus, vel inter agendum. Atque hoc etiam ex Homero potest deduci:

Odys. x. ini
tio,

Iliad. x. 86.

Tempore quo cœnam, qui cædit ligna, parauit.

Nisi forte ariston quasi optimum dicitur, quod prout quacung; è materia & sine negotio petitur: dapnon

SYMPOSIACON VIII. 351

pnon verò, quod apparatu & labore indigeat. Hæc Lamprias frater noster, ut erat dicax & risus captator, Ostendere, inquit, possim Græcis Latina vocabula millies huiusmodi rationib. affinia esse, quādo tanta nugandi licentia nobis datur. Est enim Romanis dapnon cœna, quasi cōmunio: quia antiquitus seorsim solebant prandere Romani, cœnare cum amicis. Prandium autem ij ariston dicunt, ab hora, *ωπὸ τοῦ ἰσθίου*, nam endion significat meridianū tempus, & meridiari endiazan. aut cibum matutinum voluerunt notare & nutrimentum quo vterentur priusquam indigerent *ωπὸ τοῦ ἰσθίου*. Atq; ut omittam stragula, vinum, mel, oleum, gustare, propinare, aliāque multa quæ Græcis vocibus Latini expriment: quis neget comesationem à Komo nostro dici, & miscere à cerasæ, etiam de Homeri sententia:

Miscuit hæc laticem dulcem in cratere Lycæi.

& mensam, quia in medio ponatur, panem quia famē minuat, *πῶπρον ἀνίπρωτα*, coronam à capite, cum Homerus alicubi galeam stephanen (stephanos autem serutum est) dixerit. sed & cedere est à *δραρυ*, & dentes à *δόντες*, & labra à capiēdo cibo (quod est *λαμβάνειν* *αὐτὸ βορᾶν*) deductum. Itaque vel hæc cum dicuntur, risus cohibendus est, aut ne illis quidē ita facili per vocabula tanquam cuniculos permittendus est aditus, ut alias res planē excindant, alias deiciant.

Iliad. x. 12.

QVAESTIO SEPTIMA.

De symbolis Pythagoricis, in quibus præcipitur hircinam domo non esse recipiendam: & lectum, quando ex eo surgimus, conturbari debere.

CVM aliquādiu Roma abfuissem, eò me reuersum Sylla reditus gratulandi gratia (ut est Romani moris) ad conviuium vocauit, ad quod etiam de sodalibus alios non multos adhibuit, inter quos Lucium quoque ex Etruria, discipulum Moderati

Pythagorici. Is cum videret Philinum nostrum animatorum esu abstinere, occasionem (vt fit) de Pythagora loquendi nactus, Etruscum fuisse affirmavit eum: non (vt alij quidam) quod maiores eius Tyrreni fuissent: sed ipsum in Etruria natum, educatum, institutum. & argumentis utebatur ad eam rem non minimis, quæ a symbolis Pythagoræ sumebat. quale est quod e lecto surgentes ille iubebat conturbare vestem stragulam: & olla sublata eius vestigium in cinere non relinquere, sed confundere: & hirundinē domo non recipere, neq; supra scopas transire, neq; alere domi quod ungues haberet curuos. hæc aiebat scribere quidem & disserere Pythagoreos, re autem ipsa solos obseruare & tenere Etruscos. Cum hæc Lucius dixisset, maximè id visum fuit absurdū quod ad hirundines attinet: nimirum animal innoxium & hominum amans perinde arcendum esse, atque curvunguā illa quæ ferissimā & cædis sunt studiosissima. Nam quod vnicum nonnulli veterum attulerunt ad soluendum symbolum, innui vitandam calumniatorum & susurronum consuetudinem: id ne ipse quidem Lucius probabat. minimum enim susurri habet hirundo, garrula & vocalis non magis est quàm pica, perdix, gallina. Numquid ergo, aiebat Sylla, ob prolis necem fabulis vulgatam abominantur hirundines, vt nos eminus à tali flagitio deterreat? quando Tereū & mulieres impia ista & nefaria perpetrassē aiunt, & aues etiamnum Daulides appellat. & Gorgias sophista cum hirundo stercus in ipsum eiecisset, respiciens ad eam dixit, Non probè hoc philomela. An hoc quoque commune est? nam lusciniā, quæ culpam earundem sustinet tragœdiarum, non arcent, non exiguūt. Fortassis, inquam tum ego, hæc aliquam habent rationem. Verū hoc confidera primum, an quæ causa est curvunguæ, eadem etiā sit hirundines domo excludendi. Carnivora enim est hirundo, & maximè cicadas Musis sacras & canoras

Qui. G. Me-
tam.

ras interficit, iisque vescitur: ac propter terram volitat, exigua venans animalcula, vt ait Aristoteles. Deinde sola contubernaliū immunis nullōq; dato symbolo inhabitat. Enimverò ciconia, quāquam a nobis neque regitur, neque fouetur, neque tutelā aut auxilium vllum accipit: persoluit tamen mercedem loci quem occupauit, dum infesta hominibus animalia rubetas & angues circumiens interficit. Hirundo his omnibus potita, exclusis & educatis pullis suis abit, turpiter ingrata. Porro quod est grauissimum, de his quæ nobiscum habitant, sola hirundo & musca non circurantur homini, neque tangi se patiuntur, neque consuetudinem aut societatem vilius operis ludivē admittunt. quod musca facit metu incommodi, & quia subinde abigitur. hirundo autem, quia natura odit homines, & ob infidelitatem semper suspiciosa manet & cicurationis fugax. Ergo si hæc non rectā, sed reflexē vt imagines aliorum in aliis sunt consideranda, Pythagoras hirundinem exemplar inconstantiae & ingratitude ponens, nō vult vt eos qui tēporis sui gratia ad nos se applicant, seque insinuant, admodum familiares nobis faciamus, cumque iis larem, domum, & sacra intima communemus. Hæc ego fatus arbitror me dicendi licetia fenestrā aperuisse. audacter enim iam reliquis symbolis morales accommodauerunt cæteri explanationes. Ollæ formam aiebat Philinus Pythagoricos dum abolere mandant, docere nullum debere euidens relinquī iræ vestigium: sed vbi ea deferbuit, animusque confedit, omnem esse memoriam offensarum obliuione conterendam. Lecti conturbatio quibusdam videbatur nihil habere occultum: sed statim apparere, indecorum esse vbi vir cum vxore concubuit, locum & quasi expressam imaginem relinquī. At Sylla putabat hoc magis pertinere ad dehortandum à diurno somno, notariq; manē ideo apparatus ad somnum sublationē, vt intelligamus no-

ctu dormiendum, interdiu agendum, & ne vestigiū quidem corporis in lecto rehuendū. nullus enim vsus est viri dormientis, vt neque mortui. Huic opinionī suffragari videtur id, quod Pythagorici sociis præcipiunt ne quem onere leuent, sed in tollendo & subeundo iubent: scilicet omne ocium, omnem se-
gniciam eo prohibentes.

QVAESTIO OCTAVA.

Quare Pythagorici de animalibus maximè pisces pro cibo sint auersati.

¶ Thac dicta Lucius neque repræhendens neque laudans quietè tacitūque secum meditans audiuit: Syllam nominatim vocans Empedocles, Si Lucius, inquit, socius noster ægrè fert quæ dicta sunt, tempus est vt nos quoque finem faciamus. si verò ad silentium legitimū hoc spectat, id saltem arbitror non esse dictū nefas, aut vetitū aliis explicari, cur piscibus maximè abstineant Pythagorici. hoc enim & de antiquis narratur: & in discipulos incidi Ale-
xiceratis qui nostro tempore vixit, reliquis mediocriter vescentes, atque etiam mañantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Quam autem Tyndares Lacedæmonij causam * dicebat hoc silentij præmiū habere * pisces vocari ellopes, quòd
vocem habent deinctam & conclusam * & cognominem mihi qui cessauī Pythagoricè ratiocina-
ri * mentem retinentes * sed tanquam minorem. & omnino silentium eos pro deo habere: quippe cum dii quoque sua opera & facta intelligentibus v-
bi volunt sine voce ostendant. Ad hæc cum Lucius placidè & simpliciter dixisset, veram rationem fortassis etiamnum reconditam esse & infandam: probabilia autem fas esse confectari: primus Theogrā-
maticus, Magnum, inquit, puto & non facile esse, e-
vincere Pythagoram Etruscum esse: in confesso est, diu eum cum sapientibus Aegyptiorum fuisse ver-
satum:

satum: æmulatūmq; multa & probasse, maximè de sanctimoniiis sacrificiorum. quale est etiam de fabis. nam Herodotus scribit neq; serere fabam, neq; edere Aegyptios, atq; etiam à conspectu ejus abhorre-
re. scimus autem hodièq; sacerdotes ea abstinere: qui cum sanctimonie singulari student, etiam salern
vitant, ne vel cibum vel condimentum mari affine
vsurpent. Huius rei alias alij adferunt causas. Vera
autem hæc est, quòd mare oderunt vt alienum à no-
bis elementum, omninoq; inimicum humanæ natu-
ræ. Neq; enim deos, vt Stoici stellas, ex eo nutriri
putant: sed contrà in id periisse patrem ac seruatore
regionis, quem Osiridis defluxum nominant, eum-
que deplorantes in læua ortum regione, in dextra
interemptum, Nili obscurè innuunt in mare exeun-
tis interitum. Itaq; neq; aquam eius bibèdo aptam,
neque quidquam eorum quæ gignit & educat pu-
rum & accommodatum sibi putant: cum neq; com-
muni spiritu alantur, neq; cognati cum nostro ali-
menti partem capiant: sed qui reliqua omnia seruat
nutritq; aër, iis perniciosus sit, vtpote præter natu-
ram vsūmq; & ortis & viuētibz. Neq; mirum vi-
deri debet, si marina animalia aliena censent, & non
idonea quæ suo sanguini spirituiq; admisceant: quòd
gubernatores nauium ne alloquio quidem dignā-
tur obuiam facti, quòd victum hi è mari quærerent.
His collaudatis Sylla addidit de Pythagoricis, eos
maximè sacrificia gustasse, deoq; libasse. Piscium
verò nullum immolari, nullo rem sacram fieri. Ego,
cum illi dicendi fecissent finem, Pro mari, inquam,
adversus Aegyptios propugnant multi & philoso-
phi & indocti, reputantes quot commoditatibus vi-
tam nostram faciliorem suauiorēq; redegerit. Py-
thagoricos verò à piscibus ideò abstinere quia sint
alienæ gentis, ridiculum est & absurdum: immò in-
humanum & Cyclopicum præmium cognationis ij
præbuerint reliquis atq; adfinitatis, coquentes ea &

Enterpæ

Mare.

absumentes. Et quidem fertur capturam piscium emisse aliquando Pythagoras, ac captos dimitti iussisse: non qui tanquam alienigenas & inimicos negligeret eos, sed ut pro amicis & familiaribus captivis precium liberationis persolveret. Itaque contrarium iubet istorum hominum nos suspicari mansuetudo & humanitas: nimirum iusticiam meditandam gratia, & usu discendam, eos à marinis potissimum abstinuisse. quod reliqua animalia utcumque maleficio causam necis hominibus præbent, pisces neque iniuria nos adficiunt, neque adficere possunt quantumvis ad hoc à natura videantur instructi. In promptu est cum è sermonibus, tum è sacrificiis veterum ostendere, non esum modò, sed & eadem animalis innoxij eos pro facinore impio & nefario duxisse. multitudi-
ne tamen superflua oppressi, simulque oraculo Delphico (ut aiunt) iubente opitulari frugibus quæ perderentur, mactare aggressi sunt: interim tamen animis turbatis & meticulosi, facere hoc & operari nominaverunt, ut qui animato interficiendo magnum aliquod facinus committere se arbitrantur. & in hunc usque; tamen diem id maximo opere observant, ne iugulent victimam nisi immolata annuat. adeò sibi ab omni cauere iniusticia. At enim, ne reliqua cõmemorem, si à solis cuniculis aut gallinis omnes abstinuisent homines: eorum animalium breui tempore multitudo tanta fuerat exsitura, ut nulla vrbs habitari, nullus fructus percipi potuisset. Itaque carni-
um esum, quem initio necessitas introduxit, nunc ob voluptatis studium tollere difficile est. Sed marina animalia, neque acrem nobiscum, neque aquam communem absumentia, neque ad fruges terræ accedentia, sed veluti peculiari contenta mundo, suisque circumscripta terminis, quorum iis transgressio morte est sancita: neque parua neque magnam ventri aduersus ipsa occasionem præbent: quævis autem piscatio evidenter à gula & cupiditate obsonij proficiscitur,

Facere.

ciscitur, nullo iure maria conturbante & profundum subeunte. Neque enim licet nullum frugiperdã, aut scarum viuorum, aut mugiles labracelve seminilegos appellare: quæ nomina terrestribus imponimus, maleficia eorum accusantes. immò quæ minima etiã consecretantes de musca aut fele conquerimur, horum de nullo accusare possis vel maximum piscem. Idcirco Pythagorei non lege tantum ab omnibus hominibus, sed natura etiam ab omni innoxio iniuriã abstinentes, minimè, aut omnino nequaquam usi sunt piscibus pro cibo. cum præter iniusticiam piscatio videatur intemperantiam quandam & gulæ incontinentiam secum trahere, sumtuosa & curiosa. Quã obrem Homerus non tantum Græcos facit piscium esum vitantes, cum quidem ad Hellespontum castra haberent, sed neque delicatis etiam Phæacibus, aut luxuriosis procis, utrisque insularis, cibum è mari petitum proposuit. Ulysses verò socij cum tantum maris nauigassent, nunquam hamum demiserunt, nunquam fundam aut rete, quandiu farina adfuit:

*Sed cibus è nauis consumtus ubi fuit omnis,
paulo antequàm Solis boues adorirentur, pisces nõ
cibi delicatioris, sed nutrimenti necessarij gratia venati sunt*

Odys. 14. 329

*Incuruis hamis, ventres urgente famis ui.
eadem necessitate & ad piscandum, & ad cædendum
Solis boues adigente. Itaque non apud Aegyptios
duntaxat & Syros, sed apud Græcos etiam sancti-
monie pars est abstinere à piscibus: ritu non iusticiam
modò tuente, sed curiositatem quoque; cibi aver-
sante. Sub hæc Nestor: meos verò, inquit, ciues, Mega-
rensiū instar nullo in numero censetis? At qui sæpe
ex me audiisti, sacerdotes, qui nobis hieromones
vsurpantur, nullum edere piscem. Neptunus enim
phylalmius dicitur, quasi genitabilis in mari.
& qui ab Hellene pristino genus suum ducunt, Primi-*

zzz iij

genio sacrificant Neptuno, quod hominem ex humida ortum natura censent, vt etiam Syri: itaque piscem venerantur vt cognatum, & vnâ educatum, rectius Anaximandro philosophantes. Is non in iisdem pisces & homines, sed homines in piscibus innatos principio adseruit, cumque nutriti essent (vt veteres putant) & iam ad sese tuendum satis haberent virium, eiectiones terram occupasse. Ergo sicut ignis materiam in qua accessus fuit matrem patremque suum devorauit, vt ait is qui Hesiodi operibus carmen de Ceycis nuptiis inseruit: ita Anaximander hominum patrem matremque communiter pronuncians piscem, ab eius esu dehortatus est.

QVAESTIO NONA.

Fieri potest, vt propter cibos noui existant morbi.

CONSTANTER adseribat Philo medicus, morbum qui elephantiasis dicitur non ante multum adeo temporis ortum esse. nullum enim veterum medicorum de eo mentionem facere, cum quidem in res minutas, viles & obscuras disputationem infumere non posthabuissent. Ego autem testem ei citavi e philosophia Anthenodorum, qui in priore de morbis popularibus libro narrat, primum Asclepiadis aetate non elephantiasin modo, sed & hydrophobam (qui est aquae timor) innotuisse. Hec cum qui vnâ aderant mirum putarent, si nouae adfectiones tunc demum in natura exstitissent: non minorem admirationem mereri hoc visum est, si tam longo tempore tanta accidentia potuissent latere. & tamē ad hoc plerique inclinabant, humaniorem rati eam esse sententiam, quae naturam in talibus sanè rebus minimè studiosam nouadi poneret, neque eam faceret in corpore humano tanquam vrbe res nouas molientem. Diogenianus autē aiebat etiam animae morbos adfectionesque communi quodam & auita progredi via. Et quidem multiplex, aiebat, est vitiositas, variāque audet: anima in sua ipsius est potestate, vt si velit, ab

camu.

ea mutari & verti facile queat. nihilominus incompressi motus eius ordine quodam & mensura continentur, sicut maris effusiones: nullumque nouum aut veteribus non commemoratum vitij genus erupit. Sanè multas cupiditatum differentias, innumeros timoris motus, sexcentas doloris species atque voluptatis formas enarrando quis non defatigetur?

Sed non veri sunt ista, uel nunc edita:

Semper fuere, quando exstiterint nemo scit.

Sophoc. Antig.

Nedum corpori nouus morbus, aut serò orta adfectio potuerit accidere, quod non habet sicut animā proprium atque à se mouendi sui principium, sed cum natura communibus deinctum causis est, eaque temperatum temperie, cuius etiam infinitas intra terminos vagetur certos, veluti naus quae in anchoris stans hac illac fluctuat. Morbus quidem gigni absque causa nullus potest, neque est vis vlla quae ex nihilo aliquid contra leges naturae possit producere. diffiçulter autem noua inuenietur causa, nisi nouum aerem, peregrinamque aquam & ignotos cibos prioribus ex aliis quibusdam mundis aut intermundiis pronunciemus nunc demum in nostrum hunc confluxisse. Etenim ex iis morbi nobis contingunt, e quibus viuimus: neque sunt peculiaria morborum semina, sed istorum vitia respectu nostri, nostraque in iis delicta naturam perturbant, perturbationes autem discrimina habent sempiterna, quae nouis saepe numero adficiuntur nominibus, nam nomina sunt consuetudinis, adfectiones naturae: unde cum haec determinata sint, illa varientur, error est ortus. Sicut autem in partibus orationis, earumque inuicem constructionibus nouus subito barbarismus aut solacismus non potest exsistere: ita corporis temperamenta definitos habent lapsus & errores: in natura quodammodo iis quae contra naturam sunt comprehensis. Scitè fabularum scriptores fingunt proflus insolentia & mostrosa animalium nata esse in pugna

zzz iiii

neque tempore neq; ordine eodem constâtibus: horum inter se complexiones nonnunquam nouas & insolentes adfectiones gignere? Qualem Thucydides scribit Athenis pestem extitisse. ex eo maximè colligens nouâ fuisse, quòd carnivora animalia abstinerent esu cadauerum. Circa rubrum verò mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cum aliis inauditis accidentibus sunt vexati, tum angues exigui qui nati sunt exertis capitibus furas & brachia perederent, & tacti rursum carnem subirent, ac per musculosa serpentes inflammationum vim intolerabilem excitarent. idque morbi genus prius aut posterius ullis aliis obtigisse nemo comperit. vt & multa alia. Quidam cum diu laborasset vrinæ difficultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excreuit. & hospitem nostrum nouimus Athenis Ephebum cum multo semine eiecisse bestiolam asperam, multis pedibus celeriter ambulantiem. Timonis in Cilicia nutricem Aristoteles refert quouis anno per duos menses in fouea quadam se continuisse, sola respiratione ostendentem se viuere. & in Melonæ scriptum est morbi iocinoris hoc esse indicium, quòd eo laborans mures domesticos accuratè obseruet & confectetur, id verò nunc fieri nusquam videmus. Ideò non mirari debemus, si quædam existant quæ olim non fuere: aut interciderunt nunc, quæ antiqui habuerunt. In causa est natura corporis quæ identidem aliam atque aliam fortitur temperiem. Ceterum aërem nouum, aut alienigenam aquam introducere mittamus, quando ita videtur Diogeniano. quanquam eos qui à secta Democriti sunt nouimus hoc dicere ac scribere, mundis qui foris sunt pereuntibus, corporibusque alienigenis inde huc defluxu quodam perlatis, simul incidere principia sæpe pestilentia & morborum ignotorum. Mittamus etiam singulares corruptelas quæ apud nos ob terræ motus, siccitates, imbrésve eveniunt: quibus & spiritus

spiritus & aquæ, cum terrigenam habeant naturam, necesse est vnâ corrumpantur & mutantur. Mutationem autem ciborum & obsoniorum ac victus rationis, quanta ea facta est, non prætereamus, Quippe multa eorum quæ gustari olim & comedi non solebant, nunc pro suauissimis haberi videmus: qualia sunt mulsam vino mel, & vulua. quin & cerebrum antiquitus abominabantur & proiciebant: vnde factum vt Achilles ei Agamemnonè compararet. Nouimus etiam adhuc multos antiquorum gustare cucumerem, peponem, malum Medicum, & piper non sustinuisse. Proinde cum ob hæc probabile est corpora insolito modo adfecta esse, & mutata temperie paulatim alterare qualitatem, excrementumque peculiare conficere: tum ordo etiam ciborum immutatus non leue discrimen intulit. Quas enim vocant frigidas mensas, ante ostrea crudam lactucâ vt concoctu facilem exhibebant. nunc à Platone à cauda ad caput traductæ prima pro vltimis apponunt. Magnū etiâ illud de præbitionibus, quas vocat propomata. Nam antiqui ne aquam quidè biberunt ante quàm edissent. nunc ante cibum captum vino opleti, humectato & feruente corpore cibum aggrediuntur, tenuia & acuta vique incidendi prædita ad appetitum excitandum ingerentes, ac deinde aliis vscientes. Verùm nulli ad mutandum corpora nosq; morbos creandū facultati cedit lauacrorum varietas, quibus corpus multis modis adfectum, ferri instar emollitur ac fluit, & à frigore deinde duratur. Qui paululum nos ætate antecessere, ij si balneum nostrum foribus apertis introspexisent, dicturi erant puto,

Stagna Pyriphlegethon subit hæc Acherontia feruens.
Maiores enim nostri ita lenibus atq; tepidis vti sunt balneis, vt Alexander Magnus in balneo febricitans dormiuerit: Galatarum autè mulieres pulcem cum suis pueris inter lauandum ederint. Nunc rabiosis

liad. 1, 378,

Balnea.

Odyss. 16, 512.

videntur similia balnea, & latrantibus, atque convel-
lentibus laniantibusque. aer autem qui in iis hauri-
tur, mixtum ex humore & igne quidpiam, nullam cor-
poris partem finit quiescere, sed omnem etiam indi-
uiduam particulam conturbat, suorumque est statu dimo-
uet: donec inflammatos nos & feruentes ipsi restin-
guamus. Nihil ergo, Diogeniane, opus est huic di-
sputationi extrinsecus adscitis mediis, aut inter-
mundiis: sed recta mutata victus ratio satis virium
habet ad alios gignendum, alios abolendum morbos. 10

QVAESTIO DECIMA.

*Cur autumnalibus somniis minimum fidei
adhibendum sit.*

FLORVS cum incidisset in lectionem quaestio-
num Aristotelis physicarum, ad ipsum Thermo-
pylas allatarum, cum ipse multas animo dubitatio-
nes concepit (ut solent ingenia doctrinae studiosa)
tum alios iis impertiuit. testimonium ferens Aristo-
teli, qui dixit multam sciendi cupiditatem multa fa-
cere principia. Et sane reliqua in ambulationibus
diurnis quaestiones non insuauiter nos oblectau-
runt. Quod autem de insomniis fuit dictum, ea ma-
ximè iis mensibus quibus defluunt folia, esse incerta
& mendacia, nescio quomodo se rursus protulit,
cum Fauorinus à cena res tractaret alias. Tuis qui-
dem sociis, meis filiis videbatur soluisse nodum Ari-
stoteles, neque aliud quaerendum putabāt, sed cum
eo causam in fructus conferendam: qui recentes &
humore turgidi multum turbulentumque in corpore
spiritum generent. Non enim vinum duntaxat & o-
leum recens expressum in lucernis probabile est ob-
strepere, calore flatum quasi fluctum quendam eden-
te: sed & frumentum nouum, & poma videmus tu-
mere atque distendi, donec flatus & cruditas eorum
discutiatur. Cibos porro quosdam esse qui diffici-
les

les somnos faciant, & animam perturbent, testatum
fieri fabarum exemplo, & polypodis capite, quibus
abstinere iuberentur qui diuinare per somnum cu-
perent. Fauorinus ibi, quanquam Aristotelis esset
impenhissimè studiosus, & Peripateticę philosophię
maximam verisimilitudinis tribueret laudem: tamen
tunc sententiam quandam Democriti tanquam de
fumo squalidam detrahens expurgare ac perpolire
cepit. Id primò ponebat pervulgatum, ut aiebat De-
mocritus, visa per meatus in corpora subire ac altè
penetrare, ac dum sursum efferuntur, facere ut in so-
mno appareant simulacra. visa autem ista vndiquaque
ferri, delapsa à supellectile, vestimentis, plantis: ma-
ximè autem ab animalibus, ob iactationem multam &
calorem. eaque visa non modò habere expressas & for-
mam referentes corporum similitudines: (ut Epicu-
rus sentit, eatenus Democritum sequens, atque exin-
de ab eius desciscens doctrina) sed & motuum ani-
mi, consiliorum, & affectionum tam lenium quam
vehementium imagines secum trahentia, ita accide-
re ad animum veluti animata, & significare ea opi-
niones eorum à quibus sunt emissa, cogitationes, co-
natus: siquidem articulas adferentia & inconfusas
imagines occurrant. Id autem maximè fieri, quando
per aerem leuem motu feruntur expedito & celeri.
Autumnalis verò aer, quando folia defluunt, admo-
dum est inaequalis & asper, ideoque visa variè diffi-
cit, & eorum evidentiam tarditate lationis hebeta-
tam, facit evanidam & imbecillam. sicut contrà ab
turgentibus & calidis excurrentia multa & velocia,
noticias recentes & significantes exhibent. Tum
Autobulum leniter renidente ore intuens, Video,
inquit, te iam velut in umbra pugnam contra isthęc
visa meditari: & contra opinionem, tanquam pictu-
ram veterem, aliquid conari reprehensionis. Tu ve-
rò, aiebat Autobulus, desine simulare adversus nos.
non enim nescimus te, quia sententiam Aristotelis

*Democritus
de visis opi-
nio.*

probari cupis, tanquam vmbra ei opinionem De-
mocriti comparauisse. Hanc ergo missam faciamus,
& Aristoteleam impugnemus, quæ nouas fruges &
cara poma immerito incusat: quibus ver & æstas pa-
trocinatur, quando maximè vegetæ fruges & suc-
co plenæ (si quidem Antimacho credimus) & re-
centes in cibum vsurpatæ, minùs fallacia & vana no-
bis somnia conciliant. Menses verò ij, quibus folia
decidunt, iam hyemi propinqui, dum concoquunt
frumentum & quod pomorum superest, gracilia ea
reddunt ac rugosa, & quæ ad furorem diuinum in-
citandi omnem iam amiserint aculeum. Iam vinum
quoque qui bibunt citissimè, Anthesterrone hoc fa-
ciunt mense, qui hyemem subsequitur: diemque il-
lum quo gustatur nouum vinum, nos boni dæmo-
nis, Athenienses Pithægiæ à doliis aperiundis ap-
pellant. videmus autem de masto feruente adhuc
ne operarios quidem haurire. Itaque dona deorum
desinamus calumniari, & alia via disquisitionem cau-
sæ ingrediamur: ad quam nos ducit temporis no-
men, & ventosorum inaniūque somniorum. Au-
tumni enim extremo nomen tribuitur hoc, vt folia
delicere dicatur, quæ tum ob frigus & siccitatem
plantarum defluunt: nisi quæ calidæ sunt & pin-
gues, vt oleæ, lauri, palmæ: aut humectæ, vt myrtus
& edera. his enim temperies opitulatur: reliquis
non item. non enim gluten quo folia continentur
permanet, sed vel frigore humoris congelat, vel ob
inopiam & imbecillitatem exsiccat. Equidè quod
vigent adolefcuntque plantæ, id habent ab humore
aut calore: contrarij: iis frigus & siccitas perniciem
adferunt. Itaque eleganter solet Homerus homines

*Odys. 3. 261. δαφνός, id est humidus siue succulentos appellare: &
Iliad. 4. 600 γαυρία δαφνός, quod est concalescere: contra
Iliad. 7. 325. ψυχρὰ δαφνός & ἀνέμους, quasi rigoris efficax & frigoris,
passim. quod triste sit aut formidandum. ἀνέμους autem &
ἐμμετρίως de mortuis dicuntur, quod vt exsuccos eos
& ari-*

& aridos traducat. Porro sanguis qui in nobis prin-
cipem vim obinet, simul humidus est & calidus: se-
nectutem vtraque deficit qualitas. videtur autem
anni circumeuntis quasi senium esse finis autumni.
nondum enim humor appetit, & tamen calor vis
abiit. Indicium rei est non obscurum, quod eo tem-
pore ob frigus simul & siccitatem corpora sunt ad
morbos procliuia. Est verò necesse simul cum cor-
poribus adfici animos, & maximè densato spiritu di-
uinandi facultatem retundi, qui quasi speculum ca-
ligine oppleatur. nihil ergo evidens, nihil artus ha-
bens, nihil apertum visis offert is, quandiu crassus,
tenebrosus, & compressus manet.

PLVTARCHI

Symposiacon, id est, Con-
vivialium disputationum,
Liber nonus.

NOVUS Symposiacon liber, Sossii
Senecio, continet sermones Athe-
nis habitos in Museis: quia noue-
narius numerus maximè Musis co-
venit. Qui liber quod plures de-
nario haftenus vsurpato quæstio-
nes continet, mirum videri non debet. omnia enim
Musis reddenda erant quæ ad ipsas pertinent, nihil
ex iis tanquam sacrificiis auferendum, quibus plura
& pulciora debemus.

AMMONIVS præturam Athenis gerens, cum
Diogenio sorte comparata pueros tenebatur pro-
ducere concertatum ephebos, qui litteras, geome-
triam, rhetoricen, musicamque discebant. Itaq; ne-

biles magistros ad cœnam vocauit. aderant autem
frequentés alij litterati, & familiares ferè omnes. Sa-
nè Achilles de iis qui certarent solis iis qui singula-
ri pugna congressuri erant cœnam promissit: volens
(vt aiunt) si qua in armis ira inuicem aut simulas
concepta esset, hanc ab iis deponi in conuiuio men-
sæq; communicatione. Ammonio autem cōtrarium
evenit. nam magistrorum cōtentio inter pocula est
facta multò vehementior: iamq; etiam propositiones
& quæstiones confuse & incompositæ fiebant. 10
Itaque Ammonius primùm Eratonem canere ad ly-
ram iussit. Qui cùm Hesiodi operum exordium
caneret,

Vnica non tantum est contentio: —

laudauit quòd attemperatè id carmen cecinisset. De-
inde de versu opportuna vsurpatione intulit men-
tionem, quæ non gratiam modò, sed interdum vti-
litatem quoque habet magnam. Statimque in ore
omnium fuit rhapsodus ille, qui in nuptiis Ptole-
mæi sororem ducentis vxorem, quod facinus vide-
batur insolens & nefarium, ab his esset orsus versib. 20

Iuppiter uxorem post hæc uocat, atq; sororem.

Et alius, qui apud Demetrium regem à cœna, cùm
ei filium Philippum adhuc puerulum misisset, prom-
tè cecinit: 25

Hunc filium mihi tu, ceu dignum est Hercule

Nobisq; cura educere. —

Et Anaxarchus in cœna malis petitis ab Alexandro
surgens, dicēsq; 30

Euri. Orest. Aliquis manu ferietur mortali deus.

Omnium optimè Corinthius puer captiuus, qui
cùm patria eius capta Mummius de ingenuis pue-
ris produceret qui litteras scirent, & scripturam eo-
rum inspiceret, hunc ipse exarauit versum: 35

Odyss. 306. Terq; quaterq; illos, qui tum periere, beatos.
commotum enim ferunt nonnihil Mummius illa-
crumasse,

crumasse, liberòsque demisisse omnes pueri huius
ad fines. Mentio etiam facta est vxoris Theodori tra-
gædi, quæ eum imminente certamine secum con-
cumbere non est passa: sed postquam intrauit ad cam-
5 victoria potitus, amplexa, sicq; allocuta est:

Agamemnonis proles, nunc ista tibi licent.

Exinde multa etiam intempestiue dicta à nonnullis
sunt recitata, quòd scire ea & cauere nò esset inuti-
le. Quale est, quod narratur Pompeio Magno è dif-
10 ficili bello reuerso, magistrum filia, vt specimen ede-
ret eruditionis, libro allato eam hinc iussisse ordiri:

E bello rediisti, utinamq; in eo periisses.

Cassio Longino cùm allatus incerto autore rumor
esset de filij, qui peregrinè erat, morte, neq; verù com-
15 perire, dubitationemq; amoliri posset: senator iam
grandior natu eū adiit, &: Cur, inquit, Longine non
contemnis rumorem malignum & fide indignum?
cùm noris & legeris illud:

Fama quidem non tota perit uel decipit ulla.

20 Qui verò Rhodi grammatico versum exigenti cum
in theatro is documentum suæ artis ederet, hunc
protulit,

Mox ex insula abi, neque enim te turpior alter:

25 obscurum est contumeliosè voluerit iocari, an
imprudens errorem commiserit. Hæc quidem tu-
multum vrbane sedauerunt.

Iliad. 7. 428.

*Hesiod. fine
Operum.*

Odyss. 7. 72.

QVAESTIO SECVNDA.

30 *Cur a principem inter litteras locum
obtineat.*

QVAESTIO TERTIA.

*Qua proportionè numeri vocalium & semino-
calium comparentur.*

35 **C**AETERVM cum moris esset in Museis, vt sor-
tes circumferrentur, & qui ea inter se compone-
Aaa

De littera
Alpha.

Oper. 403.

370

PLVTARCHI

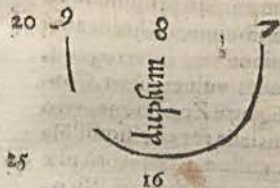
rentur, alter alteri eruditas proponeret quæstiones: metuens Ammonius ne inter se committeretur qui eandem profiterentur artem, præcepit vt citra fortitionem geometra grāmatico, rhetor musico proponeret, idq; vicissim. Proinde princeps Hermes geometra proposuit grammatico Protogeni hanc quæstionem, cur Alpha primum inter litteras haberet locum. Is causam attulit, quæ tradi in scholis solet. vocales optimo iure mutis & semivocalibus antecire. vocalium alias longas, alias breues haberi, alias ancipites: de quibus ancipites haud dubiè prærogatiuam habeat, rursum de ancipitibus ordine eam reliquis faciliè priorem, quæ vtriq; præponi, neutri postponi soleat. tale autem esse alpha, id enim neq; post iota, neque post ypsilon collocatum in vnâ cum iis coire vult syllabâ, sed veluti indignans resilit, suumque querit primordium. istorum vtri alpha præposueris, consonabunt, vnâque suo obsequio facient syllabam, vt in auster, aura, maia, Aiax, ac innumeris aliis. Itaque tribus his tanquam quinquertio vincit, pleraque alias litteras eo quod vocalis est: vocales, quod anceps: ancipites, quod semper eas præcedit, nunquam subsequitur. Desinente Protogene, me appellans Ammonius: Tu verò, inquit, homo Bæotus non opitularis Cadmo? quem ferunt ideò alpha primum litterarum posuisse, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non secundum, aut (vt Hesiodus) tertium, sed primum inter res necessarias ij existimant. Nihil verò, inquam. si quid enim possum, meo potius quàm Bacchi aui me patrocinari æquum est. Lamprias enim auus meus aiebat, primam naturam vocem articulatam facultate litteræ A efferrî. nam spiritum qui in ore est, maximè labiorum motibus fingi, quibus sursum versum ductis primo exeat sonus iste, simplex admodum, & nullum exhibens negocium, neque linguæ operam flagitans vel expectans, sed ea suo se loco continente emis-

SYMPOSIACON IX.

371

te emissus. itaq; etiam infantes hanc primum edere vocem. dictū autem esse αα, quia vox sentiat: & multa alia, vt αει, αὐτὸν, ἀνὰ δάσος, tum αἶψα & ἀποψα. haud abs re sic dicta, quod tum hæc vox ore excidit. quia & mutarum nomina litterarum, hac tanquam illustratione suæ vti cæcitat, vt Beta, Gamma, reliqua: solum Pi carere hac facultate, cum phi & chi non sint nisi Pi & Kappa aspiratum. Cum ad hæc Hermes diceret, vtrunque sibi rationem probari: Cur ergo, aiebam, non tu nobis explicas si qua sit ratio numeri litterarum. Mihi quidem esse videtur, idq; colligo inde, quod non fortuito mutæ & semivocales inter se & cum vocalibus comparatæ suam habent multitudinem, sed secundum primam portionem, quam vos arithmeticam vocatis. Cum enim sint nouē, & octo, & septem, fit vt medius numerus æquali intervallo & superet & superetur.

Muta. Semivocales. Vocales.

Extremorum autem maximi ad minimi proportio est, quæ est Musarum ad Apollinem: cum scilicet septenarius huic, illis novenarius forte sit destinatus. & compositi extremi, duplum medij haud abs re faciunt: cum semivocales vtrunque quodam pacto vim participant atque sonum. Mercurius, aiebat, primus deorum in Agypto traditur inuenisse litteras: itaq; ibi Aegyptij signū primæ faciunt litteræ: non rectè, meo quidem iudicio, muto vocisq; experti animali primum locum in litteris deferentes. Mercurio autem quaternio omnium maximè est consecratus, & multi sunt, qui eum quarta mensis die natum ferant. Primum autem inventas xvi litteras, quæ Punicæ propter Cadmum dicuntur, quaternio quater sumtus exhibet. & de his quæ postmodò additæ sunt, quæ

Aaa ij

tuor Palamedes, quatuor alias Simonides reperit. Iam omnium numerorū primus est perfectus ternarius, principio, medio & fine constans: senarius, quia omnib. sui partibus æquatur. de his igitur senarius, a quaternario multiplicatus, primus perfectus a primo quadrato, multitudinē xxiv procreauit. Adhuc eo loquente Zopyrio grammaticus haud obscure deridebat ac submurmurabat. cessante autē, se non continuit quin magnas isthæc esse nugas diceret. nō enim ratione aliqua, sed fortuito casu numerum & ordinem litterarum qualis est existisse, sicut hoc quoq; temerē euenit, ut primus Iliadis versus totidem constet quot primus Vlissæ syllabis: quod ipsum extremis quoq; eorū operū versib. contigerit.

15

QVAESTIO QVARTA.

Vtram Veneris manum fauciarit Diomedes.

SECYNDVM hæc Hermæam aliquid proponere volentē Zopyrioni, nos prohibuimus. Rhetor autē Maximus longē petita occasione eum interrogauit, vtram Veneris manū Diomedes vulnerauerit. Confestim verō vicissim interrogante Zopyrione, utro pede claudicauerit Philippus: alia res est, inquit Maximus. nam de hoc quidem nullum argumentū præbuit Demosthenes: tu si te ignorare fatearis, alii ostendent quo loco manum vulneratam indicet acutis Homerus. Visus est nobis Zopyrio hære: eoq; tacente Maximum orauimus ut ostenderet. Is ergo, Primum (inquit) cū versus hanc habeant sententiā:

Iliad. i. 335.

Atq; hæc magnanimus Tydides dirigit hastam,
Transiliensq; manum summam ære recludit acuto:
facile apparet si voluisset læuā fauciare, nihil ei opus fuisset transilire, cū dextræ suæ læuam Veneris haberet oppositam. Tum probabile est voluisse eū validiorem manū & qua magis teneret Aeneam quem ferebat, vulnerare, quā icta eum dimitteret. Deinde cū

35

cū in cælum rediisset Venus, subfannans eam Minerva, ita loquitur:

*Haud dubiè Cytherea alicui persuasit Achivæ,**Ibid. 422.**Vt Teucros, nimum quos diligit ipsa, sequatur.*

5 Dumq; manu sponsam blandè demulcet Achiuam,
Aurea in extrema signauit fibula vulnus.

Existimo autem te quoque optime magister, cū aliquem discipulorum comiter demulces, atque palpas, non sinistra id manu, sed dextra facere. quo modo veri simile est Venerem blandissimam deorū heroïnas contrectasse deliniendi gratia.

10

QVAESTIO QVINTA.

15 Cur Plato dixerit vigesimo loco ad sortem venisse animam Aiæis.

HÆC cū reliquos omnes fecissent hilariores, Sospis rhetor Hylam grammaticū videns moestum tacere, (non admodum enim feliciter ei res ce-

pub.

20 debat, sicuti artem suam ostentare conabatur) exclamauit,

*At Telamoniadæ sola hinc prociū abstulit umbra:**Odyss. 542*

& qui versus sequuntur, eos pronuncians, contentiore iam voce ultimos extulit.

25 Verūm ades huc, adhibeq; meis sermonibus aures,

Et mentem compefce lubens, animūq; ferocem.

Neque dissimulauit Hylas se præ ira sinistra respondere. Aiæis, inquit, anima vigesimo loco ad fortitionē apud inferos ducta, suam cū leonina commutauit naturam. mihi verò sæpe ad animum accidunt verba comici senis hæc:

30

*Præstat asinus fias, quā qui ualent minis**Virtute, ut videas lautius, ac te, uiuere.*

35 Tum ridens Sospis, Enim verò, inquit, interim dum in asinos mutantur, si qua tibi cura Platonis est, expone nobis, quānam ratione is Aiæis Telamonij

Aaa iij

animam vigesimo loco à fortitione ad delectū iuisse scripserit. Cū Hylas abominaretur, vt qui subsannari se ob rem non satis feliciter gestam putaret: frater meus excipiens sermonem, Quid, inquit? nōne Ajax semper ab Achille secundus habetur pulcritudine, magnitudine, & fortitudine? est autem viginti decurio secundus: decurio inter numeros primas gerit, vt inter Græcos Achilles. Nos cū rideremus, Hæc, aiebat Ammonius, sint sanè abs te Lampria, Hylam ioco petendi causa dicta: sed quoniam in te munus rationem reddendi vltro suscepisti, causam nobis non ludens, sed seriò agens profer. Turbatus hæc Lamprias, post paruuli temporis silentium in hanc dixit sententiam. Plato cū in more hoc habeat, vt per nomina ludat nobiscū, maximè id facit, quando fabulam aliquā disputationi de animo admiscet. Ita cæli mentem currum vocat volucrem, harmonia constantem mundi conuersionem. & hæc nuncium eorum quæ præsens apud inferos vidisset, Erem facit Pamphylium, Harmonij F. innuens his ambagibus, nasci animas secundum harmoniam & compingi cum corporibus: digressas autem ab iis, vndiquaque in aërem coire, indeque ad secundum ortum se conferre. Quid ergo impedit quin quod vigesimum significat, dixerit quasi *εἰκοστὴν*, quod est opinabile: quod fabulam fingeret de anima mortui. Semper enim tres causas Plato attingit, quas & vel primus, vel maximè animadvertit. nempe quatenus fatum, fortuna & arbitratus noster soleant commisceri, interque se conseri. Nunc autem mirabiliter significauit quam vim vnumquodque nostris in rebus habeat, delectum vitæ nostro adscribens arbitrio: nam virtus & vitium libera sunt. quod autem pie viuunt qui rectè delegerunt, contrà qui malè, id fatali necessitate devinciens. fortium autem absque ordine dispersarum accidentia, fortunam insinuat educationi & ciuili vitæ quæ cuique

Phædro.

que obtingit * multæ nostrorum præoccupant. Perpende autem hoc, fortuitorum causam querere esse à ratione alienum. si enim ratione quadam fors videatur evenisse, non iam fortunæ, non casui, sed facto cuidam & providentiæ imputari debet. Loquente adhuc Lampria, apparebat Marcum grāmaticum aliquid supputare & numerare secum. Cū autem dicendi finem illi fecisset, tum Marcus: Quas Homerus, inquit, animas in Necya recenser, de his anima Elpenoris non est in numerum referenda, insepulto corpore nondum reliquis permixta manibus, sed in finibus etiamnum vagans. Tiresiæ quoque anima reliquis adnumeranda non est,

Cui uita sancto tribuit Proserpina mentem,

Ody. ii. 494

Vt solus sciret.—

colloquereturque cum uiuentibus & eos intelligeret, priusquàm biberet sanguinem. His ergo subtractis si reliquas, Lampria, numeres, inuenies Aiace vigesimum in conspectum venisse Vlisis: & huc alludere Platonem.

QVAESTIO SEXTA.

Quid innuat fabula de victo Neptuno: & simul cur Athenienses secundam diem Boëdromios in mense eximant.

OBORTO autem omnium tumultu, Menepilius Peripateticus Hylam alloquens, Videris, inquit, quæstionem hanc non fuisse subsannandi contumeliæ causam propositam. Sed tu, mi homo, Aiace isto pertinace & infauti (vt Sophocles appellat) nominis omisso, ad Neptunum te confer. Hūc enim ille nobis solet narrare sæpenumero victum: hæc à Minerua, Delphis ab Apolline, Argis à Iunone, in Naxo à Libero patre: & tamē ubiq; animo æquo tulisse suum infortunium. Nam hæc quidem commune cum Minerua habet templum, in quo etiam ara

Aaa iiii

376

PLVTARCHI

Obluionis est dedicata. Tum Hylas, vt qui iam ad hilaritatem rediisset, Id verò, inquit, te Menephile fefellit, quòd secūdam diem mensis Boëdromionis nos eximimus, non propter Lunam, sed quòd ea die de Attica contentio Mineræ cum Neptuno creditur fuisse. Omnino, aiebat Lamprias, quantum ciuilitate prior fuit Thrasybulo Neptunus, quando
* non victor, vt ille, sed victus *

(Hic ingens est hiatus. periit enim finis huius questionis, & quinque subsequentes totæ. Quod enim sequitur, fragmentum est duodecime. Caput indicem subiiciam. G.X.)

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur lyrica carmina in tres partes diuidantur.

QVAESTIO OCTAUA.

Quo differant intervalla concinna, quæ iuxta dicuntur, à consonantiis.

QVAESTIO NONA.

Quæ causa sit consonantiæ: & cur consonantibus simul pulsatis, cantus grauiori adscribatur.

QVAESTIO DECIMA.

Cur, cum Solis & Lunæ eclipticorum circuituum idem sit numerus, Luna sæpius videatur deficere quàm Sol.

QVAESTIO VNDECIMA.

Quale sit, quòd dicimur non iidem perdurare ob adsiduum substantiæ fluxum.

QVAESTIO DVODECIMA.

Vtrum sit probabilius, stellarum numerum parem esse, vel imparem.)

iureiu.

SYMPOSIACON IX.

377

iureiurando autem viros decipiendum. Et Glaucias: * Audiui, inquit, ego, hoc adversus Polycratem tyrannum fuisse dictum: fieri potest, vt etiam in alios usurpatum fuerit. tu verò cur hoc quæris? Quia, inquit, Sospis, pueros me hercle video talos, Academicos argumenta rapere. nihil enim huiusmodi stomachi differunt ab his qui interrogant, pârne sit an impar quod manu continent. Ibi surgens Protogenes, meque nominatim invocans: Quid accidit nobis, inquit, qui patimur rhetores istos aliis irridendis luxuriare? nihil ipsi disputamus, neque stipem huc conferimus? nisi fortasse dicent se communionis inter pocula exfortes esse, Demosthenis laudatores atque imitatores, qui tota vita nunquam bibit vinum. Nô hæc, inquam ego, horum est causa: sed nos nihil ex ipsis quesiuimus. Et nisi habes aliquid potius, videor mihi ipsis propositurus vnam de Homericis questionibus legum contrarietate constantem.

20 QVAESTIO SVpra DECIMAM
Tertia.

De legum contrarietate, ex Iliadis libro tertio.

25 QVAM, inquit ille? Dicam tibi, aiebâ, illisq; simul proponam: proinde animos attendant. Nimirum expressis conditionibus Alexander cum Menelao singulari certamine se congressurum protestatur.

Me nunc in medium committite cum Menelao,

De cunctis opibus decertatum. & Ioue nata.

30 Vtrius nostrum fuerit victoria, coniux

Hunc Helena, atque omnis mox gaza sequatur ad ædes.

Rursumq; Hector hanc eius protestationem publice omnibus exponens, tantum non iidem vitur vocibus:

Arma iubet Teucros reliquos, cunctosq; Pelasgos

Pouere humi Paris: & se solum cum Menelao

Aaa v

Iliad. γ. 69.

Ibid. 88.

Committi in medio ferro ut decernere possint.
Victori coniux Helena, omnis gazæq; cedat.

Conditionem accipiente Menelao, iureiurando pactum sancitur: sic incipiente Agamemnone:

Si Paridi dabitur Menelaum sternere letho:
Tum gazam teneat, sitq; illi Tyndaris uxor.
Fuluus Alexandrum si uero necat Menelaus,
Dardanidæ gazam reddant, Helenamq; marito.

Iam cum vicerit quidem, non tamen interfecerit Alexandrum Menelaus, utriq; habent quo se tueatur: cum alteri reposcant, utpote victo Paride, alteri red dituros negent, quia occisus non sit. Hæc controversia quomodo rectissime possit diiudicari, & legum repugnantia tolli, non philosophorum est, non græmaticorum videre, sed rhetorum litteratorum, quales vos estis, & orationes tractantium. Ad hæc Sospis: Potior, inquit, & maioris autoritatis est oratio eius qui conditionem obrulit, legisque vim habet: qui verò oblatam accipiunt, ius addendi aliquid non habent. Condicio autem non de cæde & morte fuit, sed de victoria. Idque admodum iustè. Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autè est, qui vincit. Aliàs sæpe melior à deteriore interficitur, ut postea Achilles periit sagitta ab Alexandro istus, quem nemo (arbitror) victu à Paride propter mortem dixerit, neque victoriam Paradis, sed iniustam fortunæ sortem. Hector autè ab Achille victus est etiam priusquam occideretur, cum cum non sustineret, sed fugeret præ metu: qui enim non subsistit, sed fugit, is palam & absq; excusatione victus est, fateturq; adversarium sibi virtute præstare. Ideò primum Iris rem Helenæ nuncians inquit:

Ibid. 137.

De te proceris nunc decertabitur hastis:
Illius uxor eris, qui iacet Marte secundo.
Deinde Iupiter Menelao victoriam prælij tribuit:

Sanct

Sanct nunc pugna fortis uicit Menelaus.

Iliad. 8, 13.

Ridiculum enim fuerit, victorem dici qui aliquem sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauentem in pede vulnerauerit: Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cum hic desperata pugna profugerit, & in gremium mulieris subiuerit: & ex ipsa conditione qui tulerat Paris melior eo victorque probetur. Tum Glaucias hæc subiecit: Primum in decretis, legibus, fœderibus, pactis semper posteriora prioribus plus valere, maioremque habere auctoritatem censetur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimens. Deinde prior tantum verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, & exsecratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus: ut hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantum provocatio. Testatur etiam Priamus, cum sacramento dicto discedens à certamine ait:

Novit Iupiter hoc, & cætera numina cæli,

Iliad. 9, 308.

Vtrum Parcarum tristi vis destinet orco.

norat enim hac lege fœdus istum. Ideoque Hector paulo post inquit:

Fœdera nostra quidem Saturnius irrita fecit.

Iliad. 11, 69.

nam imperfectum manebat certamen, neutro mortuo. Itaq; repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cum prius in posteriore compræhendatur, qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et ut in summa dicam, Agamemnon conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neq; mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: ut hæc Menelai, qui adversarium neque vulnerauit neque occidit. Ut ergo in veris legum repugnantis iudices id amplectuntur quod ni

hil habet controversiæ, obscuriore repudiato: ita hæc id pactum censeamus potius esse & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nulli obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentum, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequa; per exercitû obambulans,

Iliad. 7. 450

Sicubi Alexandrum formosum cernere posset: restatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. nam cum effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse:

Ibid. 102.

De nobis utrum morti fors destinat atræ,

Is pereat: reliqui bellum mox solvite pace.

Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt eo interfecto certamen absolueret suo fine: quem cum non necasset, non cepisset, nullo iure præmii victoriæ postulabat. Et quidem non vicit: quod colligere ex verbis eius potest, Iouem incusantis, & irritos suos conatus deplorantis,

Ibid. 365.

Non est te superum, genitor: crudelior ullus.

Vlcisci iam posse Parim, data damnaq; rebar:

Dissiliit in manibus gladius mihi: missaq; frustra

Exiit hostilis sine vulnere corporis hasta.

ipse enim fatetur nihil esse scutum pertundere, & gleam delapsam hosti accipere, si eum non feriat & interficiat.

QVÆSTIO DECIMAQVARTA.

Quædam de numero Musarum haud vulgari-
ter disputata.

POST hæc Musis libauimus, cumque Apollini earum duci prænam cecinissemus, accinere libuit Eratoni Ilyram pulsanti Hesio dea de Musarum ortu carmina. Finito cantu Herodes rhetor, Audite inquit. Qui à nobis auellunt Calliopam, cum regibus eam versari aiunt: non (puto) syllogismos dissoluen-
tibus,

tibus, aut declamantibus vel disputantibus, sed ista agentibus, quæ oratorum & ciuiliū sunt virorum opera. De cæteris autem Musis Cleo exornationis genus introducit: nam Klea sunt laudes, & Polymnea historia: est enim mnæa, id est memoria multarum rerum. aliquando etiam omnes tanquā in Musas mneias vocari dicunt. Ego mihi Euterpæ etiam partem aliquam vindico: siquidem verum est quod dicit Chrysippus, ei sorte obtigisse gratiam & oblationem colloquij. non enim minus colloquia, quàm causas forenses & deliberationes tractat orator: cum nostra ars habeat rationes benevolentiam captandi, patrocinandi, defendendi. maximè autem laudationibus vtimur & vituperationibus: quas si artificiosè vsurpamus, non vilia neque parua consequimur: sin imperitè & sine arte, excidimus. Nam illud,

Proh Iupiter, cum tuis quàm carus honoratusq;

Odyss. 35.

Hic mortalibus est. — *

autem magis, vt qui in colloquiis concinnitatem habeant, persuadendi facultatem & venustatem arbitror convenire. Tum Ammonius: Iniquum sit Herodes, inquit, tibi succensere, & * manu Musas apprehendentibus. Amicorum enim res communes sunt. Ideò multas Musas genuit Iupiter, vt affatim omnibus bona haurire liceret. Neque enim venatu, militia, nauigatione, aut manuariis artibus omnes indigemus: eruditione & sermone opus habemus omnes,

30

Quicumq; terræ munere vscimur.

Itaque vnam Mineruam, vnam Dianam, vnum Vulcanum, Musas fecit multas. Cur verò nouem, neque plures aut pauciores fecerit, ecquid nobis edideres? nam id arbitror tibi esse meditaturn, ita studio Musarum, & multo in iis colendis. Quid autem, inquit Herodes, in hac re est reconditi? In ore omnes ha-

Nouem quas
lis numerus
bent

bent nouenarium numerum, & nemo non eum decantat, ut qui primum sit primi imparis quadratum, & impariter impar, scilicet quia in tres aequales diuidatur impares. Et Ammonius in lenem solutus risum: Viriliter, inquit, hæc memoria repetiisti, atque his id quoque adde, numerum hunc e primis conflatum esse cubis vnitatem & octonario: rursumque alio modo e duobus triangulis ternario & senario, quorum vterque etiam perfectus est. Sed quid hoc ad Musas magis quam ad reliquos pertinet deos: ut Musas habeamus nouæ, Cereres, Minervas, Dianas non item? Non enim existimo id quoque tibi persuasum esse, Musas tot esse, quia matris earum nomen totidem constet syllabis. Cum risisset Herodes, & silentium factum esset, Ammonius nos hortatus est ut causam quaereremus. Itaque frater meus isthæc dixit. Antiqui tres agnoscebant Musas: huiusque adferre demonstrationem apud tot tantosque viros, indocti est & inurbani. Causa fuit, non quam nonnulli adferunt, quod cantus genera tria sint, diatononempe, chromaticum, & enharmonium. neque termini intervalla continentes, ima nimirum, media, & summa chorda. Sanè Delphi Musas sic appellauerunt, non rectè vni scientiæ, aut portioni potiùs scientiæ, musicæ inquam harmonicæ, id nomen accommodantes. Enim verò prisci, ut mea fert opinio, cum obseruassent omnes scientias & artes quæ ratione & sermone absoluuntur, in tribus versari generibus, philosophico, oratorio, & mathematico: dona hæc fecerunt trium deorum, quas Musas dixerunt. Post, & sub ætatem Hesiodi, cum iam facultates istæ latius se proferrent: in partes seu formas cum diuiderent, animadvertenterunt vnâquaq; tria in se continere discrimina, scilicet inesse in mathematica musicam, arithmetica, geometriam: in philosophia differentiam, morum & vitæ rationem, naturæ considerationem: in oratoria primum exornationis existisse, deinde

Philosophia diuisio.

deinde cōsultationis, vltimò iudicalem facultatē. quorum omnium cum censeret nihil deo, Musa, meliori; principio & præside carere, bona ratione totidem Musas non fecerunt, sed agnouerunt. Sic ut ergo nouenarius in tres diuiditur terniones, quorum quivis denuò in tres vnitates secatur: ita vnicum & commune est, orationis circa veritatem relictudo: diuiditur autem in tria genera, quorum vnumquodque in tria singularia diducitur: quorum vnicuique sua obtigit Musa, eius fouens ornansq; facultatem. Non enim puto à poetis me & astrologis reprehensive iri, quod earum artes omiserim: cum nobiscum hoc sciant astrologiam geometriæ, poeticam musicæ esse adiutam. His dictis, Trypho medicus: Qui, ait, factum est, ut nostræ arti Musam occluderes? subiecit Dionysius Melitenis: Multos tu excitas ad culpandum Lampriam, nam & nos agricolæ Thalamam nobis vindicamus, platarum & seminum bene germinantium (hoc est thallan) curam ei conseruationemq; inscribentes. Atqui, inquam tum ego, non rectè hoc facitis. Vobis quippe est Ceres Anyfidora, & Bacchus qui arborum curam gerens, castum auget frugum splendorem, ut ait Pindarus. Medicos etiam habere Aesculapium præsidem scimus, & Apolline Præne uti vbique, nusquam Musarum princeps. Etenim verum est quod Homerus ait, omnes homines deorum indigere ope: at non omnes omnium. Verum hoc miror quomodo sefellerit Lampriam, quod Delphi dicunt. nimirum Musas apud ipsos non neruorum, non sonorum cognomines haberi: sed cum trifariam diuisus sit mundus, primam esse portionem stellarum inerrantium, secundam errantium, tertiam eorum quæ infra Lunam sunt. has omnes inter se esse confertas ac compositas harmonicis rationibus, & cuius Musam custodię causa prepositam, primæ hypatam seu summam, imæ neten siue infimam, mediæ mesen, quæ iis interiecta cōtinet,

vnâq; circumducit (quantum fieri potest) mortalia
cum diis, & terrena cum cœlestibus. Idq; etiam Pla-
to involuto sensu innuit per nomina Parcarum, alte-
ram Atropon, alteram Lachesin dicens. nam octo
sphærarum conversionibus, totidem non Musas, sed
Serenes præfecit. Ibi excipiens sermonem Mene-
philus Peripateticus: Delphorum, inquit, ratio vt-
cunq; probabilis est. Plato autem absurdè, qui sempi-
ternis & diuinis circuitibus loco Musarum Serenes
infixerit, genios non valdè humnaos aut benignos:
Musas verò aut planè omiserit, aut Parcarum affe-
cit nominibus, filiasq; Necessitatis appellauerit. A-
liena enim est à Musis Necessitas, amica iis Suada,
quæ multo magis, puto, quàm Gratia Empedoclis
intolerabilem odit Necessitatem. Omnino, aiebat
Ammonius, quæ causa nos inuitos & cõtra consili-
i animi cogit facere aliquid. At Necessitas apud deos
non est intolerabilis, non refractaria, non violenta,
nisi malis, sed sicvt lex in rep. optima optimum est: ita
diis Necessitas immutabilis est & ineluctabilis,
partim quia mutatio ei non potest accidere, partim
quia mutata dii nolunt. Cæterum Homerica-
rum fabularum præter rationem nos terret. nam poë-
ta quoq; rectè per ambages significauit Musices ea-
rum vim nõ inhumanam neq; perniciosam illam: sed
quæ hinc isthuc abeuntib. animis, vt apparet, & post
mortem vagantibus ingeneret amorem cœlestium
ac diuinorum, obliuionem verò mortalium, derine-
atq; & incantet oblectando, præ gaudio sequentes
& vnâ circumvolantes. nã huc ad nos obscura quæ-
dam velvti echo Musicæ illius perueniens, rationib.
excitat & admonet animas eorum quæ isthic sunt:
circumventas & stiparas carnis sepimentis & adse-
ctionibus *. Anima autem ob indolis bonitatem sen-
tit & meminit, itaq; adscitur, vt ab insanissimo amo-
re nihil differat eius desiderium, cupientis neq; ta-
men valentis sese corpore exsoluere. Neque tamen
ego

Necessitas.

Serenes.
Odyss. 4. 167

ego ista planè amplector. Sed videt mihi Plato, sic-
vt axibus nomen fusi & coli, vertebræ stellis, ita Si-
renum quoque hæc vocabulum Musis insolenter im-
posuisse, quasi diuina Manibus annunciantes, quem-
admodum Sophoclis Vlisses ait aduenisse

Phorci puellas, Manibus qui iura dat.

Musæ autem sunt octo globis, vna locum ponè ter-
ram est sortita. Quæ octo Sphærarum revolutioni-
bus præsumt, eæ errantium stellarum aduersus iner-
rantes & ipsarum invicem conseruant harmoniam.
Vna quæ locum Lunæ & terræ interiectum custodit,
atque obit, ea mortalibus gratia, rhythmis & harmo-
niæ (quantum horum eius ipsos recipere natura finit)
indit facultatem ac rationem, & ciuilem persuaden-
di, qua societas humani generis adiuuetur: demul-
cetq; & sedat animorum tumultus, vagantescq; vel-
vti ex auiis revocat placidè & componit.

Sed quæ cara Ioui non sunt,

Consternantur, ubi audiunt

Picridum uocem.

vt ait Pindarus. His cum acclamasset Ammonius
more suo versum Xenophanis,

Ista probabiliter sunt dicta, propinquaq; ueris,
iusissetq; vnumquenq; suam dicere sententiam: e-
go paululum moratus, sicvt, inquam, Plato nominib.
tanquam vestigiis deorum se facultates putat inue-
nire: ita nos quoque similiter imponamus cœlo &
rebus cœlestibus Vraniam Musam, quæ à cœlo no-
men habet. Et probabile est res cœlestes non multa
aut varia opus habere gubernatione: quandoqui-
dem iis vnica & simplex causa est natura. Vbi verò
multi errores, multa contra mensuram evenientia,
multa delicta: eò iam octo Musæ sunt transferen-
dæ, quarum alia alij vitio medicetur. Porro cum
vitæ nostræ pars alia seriis, alia iocosis rebus transi-
gatur, & vtrique opus sit vt hoc concinnè fiat at-

Muse qui-
bus rebus
prefecte.

que moderatè: seria videtur Calliope, Cleo, & Thalia, quæ nos ad noticiam deorum introducit, procurare, & ad bene gerendam rem auxilio esse. reliquæ autem id quod ob imbecillitatem nostram ad immoderatum & ferum aliquid iam inclinat, non negligere, sed saltatione, cantilena, & chorea modos habere suos, harmoniæque & ratione temperatum modeste excipere, atque composita oblectatione prosequi. Ego autem, cum Plato singularum actionum duo statuatur principia, insitam voluptatum appetentiam, & ad sciticiam extrinsecus opinionem quæ bonum concupiscat: alterumque interdum affectum, alterum rationem appellet: quorum utrumque varias rursus habeat differentias: ambo ista video magna & diuina prorsus moderatione opus habere. Nam rationis statim alia facultas est civilis & regia, cui Hesiodus Calliopam præficit. studium honorum Cleo maxime solet collaudare & ambitioni alacritatem addere. Polymnia discendi memorandique facultati animæ præest. itaque Sicyonij etiam unam de tribus Musis Polymathæam dixere à multiuogo discendi studio. Euterpæ nemo non considerationem veritatis de rebus naturalibus adscripserit: cum nulas vel puriores vel pulciores ulli alij generi reliquerit voluptates & oblectationes. Quod ad cupiditates attinet, Thalia hominem de fero sociabilem facit in conuiujs. ideo qui amicè & hilariter comportant, eos thaliaz amicum dicimus, non qui per vinum culpam committant. Libationibus autem quæ fiunt concubitu Erato interest, ut cum ratione & tempestiuè is fiat persuadens, tollitque inde voluptatis molliciem & nimios stimulos, facitque ut in amicitiam & fidelitatem, non in contumeliam & lasciuiam res exeat. Denique aurium & oculorum oblectatio, siue rationi magis, siue affectioni subita congruit: siue communis amborum est: eam reliquæ duæ Melpomene & Terpsichore ita componunt, ut altera

altera non sit incantatio quædam, sed læticia: altera non præstigia, sed delectatio.

QVAESTIO SUPRA DECIMAM
Quinta.

Tres esse saltationis partes, lationem, speciem, ostentationem: tum quid sit unum quodque horum: & quid poetica cum saltatione sit commune.

DEINDE placenta, quæ pyramus dicitur, omnibus saltando vincentibus præmium. Arbitratur autem cum Menisco pædotriba decernebatur Lamprias frater. Nam pyrrichen ille commodè saltabat: & manibus gesticulans in palastra videbatur reliquos superare pueros. Cum autem saltarent multi alacrius quam artificio musico convenientius: duos qui probabantur, & concinnitatem studerent reseruare, quidam rogauerunt, ut lationem unam ex altera saltarent. Quæsiuit ergo Thrasylus ex Ammonio, quidnam sibi vellet nomen lationis: occasionemque præbuit plura ei de partibus saltationis differendi. Dicebat verò Ammonius saltationis tres partes haberi, phoran, schema, dæxin (quæ fortassis Latine lationem, speciem, ostentationem dixeris.) Saltationem enim è motibus & habitibus (schesis ipsi vocant) certis constare, ut cantilenam è sonis & intervallis. Hæc autem quies siue mansio finis est saltationis. Motibus ergo nomen lationum tribuitur: habitus siue dispositiones, species appellatur, in quas motus isti desinunt, quando Apollinis, aut Panis, aut Bacchæ alicuius exprimentes formam corpore & eius dispositione (quod artis est) sic conquiescunt. Tertium, siue demonstratio id est, siue ostentatio (dæxin puta) non imitatio est, sed re vera interpretatio argumenti. Equidem poetæ propriis nominibus demonstratiue vtuntur, quando Achillem, Uliſsem, cælum, terram nominant, sicuti ea vul-

gò appellantur. vt autem maiorem vim verbis concilient, & imitationem aliquam expriment: nouandis vocabulis & translationibus indulgent: quando aquas infractas scribunt *παραρρέειν* & *παχλάειν* & tela ferri *παραβύβονα χροῖον ἄσαι*, & de pugna vbi in neutrá partem inclinat victoria,

Ἰσας ὕσμιν κισφαλὰς ἔχιν. —

multas etiam compositiones nominum carmini aptant imitatione aliqua constructorum, vt apud Euripidem Gorgonicida volans sub Iouis diuum ætherem. & de equo Pindarus: Quado ad Alpheum corpus ἀπὸ πύκτου (stimulo non compunctum) præbuit. & de curruum concertatione Homerus:

Ἄρματα δ' αὖ χαλκῷ πεπυκασμένα κασιγδῶν τε ἵπποις ὠκυπέδεσιν ἑπείχον. —

Eodem modo in saltatione schema formā imitatur & exemplar: latio autem significat aliquem animi motum, actionē me, aut facultatem. deixes adhibet ad res ipsas manifestandas, cælum, terram, propinquos, quod cum sit ordine quodam & numero, ad finitatem habet cum vocabulis poeticiis, quæ ornate & politè efferuntur. qualia sunt,

* *Καὶ Θέμιρ κισθεῖλαι, ἱλικοβλήφαρέντ' Ἀφροδίτῃ, Ἡρώ τε χρυσοσίφανον, καλῶν τε Διώνῃ. ἑλλῶες δ' ἔχινοντο θιμισσοῖλοι βασιλῆες, Δωρὸς τε, Ξεθὸς τε, καὶ Αἰόλος ἱππιόχαρμος.* 25

Nisi enim sic habeant carmina, nimis pedestria videntur & malè dimensā, qualia sunt: 30

Ἐχίνοντο τῷ μὲν Ἡρακλῆς, τῷ δὲ Ἰφίτος. Τῷς ἡ πατήρ, καὶ αὐτὴ καὶ παῖς βασιλῆας, καὶ ἀδελφοί, καὶ πρέστοι, καὶ δὲ ἑλλας Ὀλυμπιάδα.

Huiusmodi enim errores etiam in ostentationibus committuntur, si non probabilitatem & venustatem decoro simplicitatque adiunctam habeant. Deniq; Simoni-

Simonidis huc potest transferri dictum, vt poësis loquens saltatio, hæc tacita nominetur poësis. quod ille in picturā cum poësi vsurpauit comparatione. Quāquam profectò neque pictura poësis vtitur opera, neque poësis picturā: saltatoriæ arti & poetica maxima coniunctio & communicatio est. præcipuè in carminibus quæ saltantibus accinuntur ambè efficacem figurarum & nominum imitationem conficiunt. Videri autem potest, sic in pictura, poemata similia esse lineamentorum quibus circumscribuntur formæ * ostendit autem istis hyporchematis maximè laudem sibi parauisse, & seipso superior fuisse in animis ducendis, quia altera alterius opem requirit. Nam illud, *

15 *Ἀπὸ λασσὸν ἵππον, ἢ πύνα Ἀμυνδαίου ἀγωνίῳ ἐλελίσσμενος ποδὶ μέμνο καμπυλοῦ μέλος δύνῃ.* aut illud:

Οἷος αὖτ' Ἀπότιον ἀνδριμόρτε πῶδιον πῖτατ' ὁσάτων κίρσα δὲ μὲν μανύων ἐλάφῳ. * 20 *ταὺ δ' ἐπ' αὐχένι σφίφοιαν ἔτρεον κάρτα πάντα ἔτοιμον,* & quæ sequitur. tantum nō enim videntur hæc poemata dispositionem saltationis provocare, & pedes manūsque, atque adeò totum corpus quasi funiculis quibusdam cantu suo trahere & intendere, quod 25 his cantatis quiescere & continere se non possit. Ipse quidem non veretur haud leuiore instinctu ad saltationem quā ad poësin ferri. & cum senuerit,

Nunc facilem saltum noui pedum admiscere inquit.

30 Cretensem vocant modum. Enimverò nulla maior deprauatio musicæ vllam partem occupauit nostra ætate, quā saltationem. ideòq; ei id accidit, quod metuens Ibycus dixit: Metuo ne aliquo aduersus homines delicto honorem ab hominibus redimam. 35 Etenim saltatio adscita ad sodalicium vulgari quadam poetica, societate cœlestis illius poeseos amissa, in stultis & attonitis theatris obtinet tāquam

tyrannus subiugata sibi quadam exili musica: omnē autem apud prudentes & diuinos viros perdidit ro-
vera honorem. Hæc ferē, Sossi Senecio, sunt vltima
eorum, quæ tunc in Musæis apud bonum Ammo-
nium fuere disputata.

PLUTARCHI

Eroticus, hoc est Amato-
rius, liber.

FLAUIANVS. In Helicone ais Au-
tobule sermones de amore fuisse
habitos, quos vel conscriptos abs-
te vel memoria cōprehensos, quod
de iis subinde e patre quasiuisti,
nunc nobis rogatu nostro es enun-
ciaturus. AVTOBVLVS. In Heli-
cone apud Musas, Flauiane, Amatoria agentibus
Thespensibus. nam certamen quinquennale cele-
brant vt Musis, ita etiam Amori, magnificē admodū
& splendidē. FLAV. Scisne quid petitori abs te
simus: quotquot ad audiendum confluximus. AVT.
Non, sed nouero vbi dixeritis. FLAV. In præsen-
tia noli sermoni inferere prata & umbras, ederaque
& aquæ discursus, aliâque id genus, quæ nonnulli in
locorum descriptionem trahentes satagunt Plato-
nis lissum & viticem illum lenitèrque sursum emis-
sum herbam studiosius quàm rectius transcribere.
AVT. Neque verò, mi Flauiane, narratio his opus
habet exordiis. ipsa statim occasio, vnde cepta fuit
disputatio, chorum flagitat, scenâque indiget, & re-
liqua nihil à dramate absunt. precemur modò ma-
trem Musarum, vt propicia sit, nōsq; in sermone cō-
memorando adiuet. Pater, cum iam dudum, ante
nos natos, matre recēns ducta ob dissidium quod-
dam & rixam quæ parentibus eorum inciderat ve-
niret;

Phædro.

niret Amori sacrificatum, matrem vnâ ad festiuita-
tem adduxit: huius enim erat votum & sacrificium.
Domo secum comites habuit familiares. Thespiis
autem inuenit Daphnæum Archidami F. qui Ly-
sandram Simonis filiam amabat, omniumque pro-
corum gratia primus erat: Soclarum quoque Ari-
stionis F. Tithora venientem, aderat etiam hospites,
Protogenes Tarsensis, & Zeuxippus Lacedæmonius.
De Bæotis notorum plurimos aiebat pater ibidem
fuisse. Biduum itaque aut triduum ea in vrbe placi-
dē philosophando in palæstris & theatris vnâ exe-
gerunt. deinde fugientes molestum citharædorum
certamen præfationibus & studiis præoccupatum,
plerique tanquam ex hostico castra mouentes in He-
liconem se subdixerunt, & apud Musas diuerterunt.
Prima luce venerunt ad eos Anthemion & Pisias, vi-
ri celebres, & vterque Bacchonis, qui formosus v-
surpabatur, necessarius, ac quodammodo ob bene-
volentiam eius discordes. Res ita habet. Erat The-
spis mulier genere & opibus pollens Ismenodora,
& quæ reliquo tempore pudicē vixisset: nam haud
satis diu vidua absque crimine manserat, quanquam
ætate integra & forma non pœnitenda. Cæterum
evenit, vt cuiusdam Bacchonis amicæ & familiaris
mulieris filio Ismenodora vxorem ambiret puellam
quandam Bacchoni cognatam. ergo quia sæpe cum
eo colloquebatur & vnâ erat, adfecta nonnihil est
amore aduersum adolescentem: cūque & audiret
de eo dici in bonam partem, & ipsa humaniter lo-
queretur, videretque multitudinem generosorum
amatorum, amare eum cepit. nihil verò indignum
se ipsa facere cogitauit, sed contracto matrimonio
vitam cum Bacchone degere. Quæ res cū per se
videretur insolens, tum mater quoque adolescentis
suspectam habuit domus maiestatem filio grauio-
rem: quidam etiam æqualium & venationis socio-
rum eo quod ætas Ismenodoræ non cum ipsius ado-

Ismenodora
Baccho.

lescentia congrueret Bacchonem terrentes, & disce-
riis incessentes, difficiliore matronij oppugna-
tores iis ipsis fuere qui serio id dissuadebant. Tamē
Baccho aliis omisis, Pasiæ & Anthemioni quid ex-
re foret deliberandum dedit: quorum hic iam seni-
or, auiculus eius, Pasiæ amatorum acerrimus erat,
ideoque nuptias pro virili impediēbat, & Anthemi-
onem culpabat, qui Ismenodoræ adolescentem pro-
deret. Contrā Anthemio eum malē aiebat facere, &
ceteroqui probum, hæc emulari vitiosos amatores,
dum domo, matrimonio, rebusque magnis amicū
priuaret, ut is horum rudis & adolescens diutissimē
in palæstris se nudaret. Ergo ne se invicem irritan-
tes paulatim exandescerent, aduenerunt arbitrium
patri & qui cum eo erant deferentes. De reliquis a-
micis tanquam de composito Pasiæ Daphnæus pa-
trōcinabatur, Anthemioni Protogenes. Qui cum
esset infectaretur Ismenodoram: & Hercules, in-
quit Daphnæus, quid non expectemus, quando e-
tiam Protogenes adest bellum amori facturus? cui
seria & ioca omnia circum amorem & propter amo-
rem sunt: cuius causa oblitus litterarum, oblitus pa-
triæ est. à qua nō quinq; duntaxat dierū spacio abest
Laij exemplo: qui tardus fuit & terrestris amor. Tu
us verò, Protogenes, amor ē Cilicia vsque Athenas

— alas præpetes rotans trans mare ad volauit,
ut formosos viseret, cumq; iis oberraret. Videbatur
autem principio talis quædam causa Protogeni suæ
fuisse peregrinationis. Oborto risu, Protogenes: E-
go verò, inquit, tibi videor nunc amorem impugna-
re, non pro amore propugnare aduersus intemperan-
tiam & libidinem, quæ turpissimis factis atque affe-
ctibus in honestissima se nomina intrudit? Turpissi-
mum verò vocas, aiebat Daphnæus, nuptias, & viri
cū muliere cōsuetudinem? qua nulla est aut fuit vn-
quam sanctior coniunctio. Hæc quidem, respōdebat
Protoge-

Protogenes, ad generationem necessaria non malē
laudibus vehunt legum latores, & apud multitudi-
nem prædicant. Veri amoris ne minima quidem par
ticularia in gynæceo exstat: negoque ego nos dum ad-
versus mulieres aut virgines afficimur, amare. Nam
neque musca lac, neque fauos apis amat: neque fa-
ginatores & coqui benevolentia causa vitulos &
aves in tenebris saginant. sed quemadmodum ad ci-
bum natura moderato & sufficiente ducit appetitu:
nimius iam vitium ingenerat, quod gulosis & hel-
luatio dicatur sanē. ita comparatum est natura, ut
vir & mulier mutuò à se voluptatem expetant: quæ
verò ad hoc mouet concupiscentia, vehementior fa-
cta & effrænis, non conuenienter amor vocetur.
Amor enim ubi generosam adolescentis attigit in-
dolem, in virtutem per amicitiam desinit: his autem
cupiditatibus, quib. mulier & vir se invicem auent,
si res optimē cadat, licet corporis voluptate potiri,
& formæ ætatisq; fructum percipere. sicut Aristip-
pus testatum fecit, qui Laidem apud se vituperanti
quod non amaret, respondit. A vino quoque & pi-
sce non puto amari me, tamen utroque libenter ve-
scor. Nam finis concupiscentiæ voluptas est & frui-
tio: amor expectatione amicitia amissa, non vult
permanere, neq; colere formæ gratia id quod mole-
stum est, neq; id quod floret, si non fructum ingenij
ad amicitiam & virtutem commodum efferat. Au-
dis tragicū quendam maritū hæc vxori dicentem:

Odisti ego me inuisum facile patiar tibi,
Lucro meamq; ducam contumeliam.

Nihilo magis hoc amator est, qui non ob lucrū, sed
rei veneræ causa perfert vxorem prauā & inhumā-
nam. sicut Philippides comicus Stratoclem orato-
rem deridens fecit,

Aurſæ retrò uerticem quā uix amas?
Si tamen hic quoque adfectus sit amor nominādus,
Bbb v

effeminatus & spurius, & in gynæceum tanquam ad Cynosarges pertinens: (immò sicvti aquilam quandam dicunt genuinam & montanam, quam Homerus nigram & venatricem vocauit: alia autem sunt spuriarum genera, quæ circum paludes captant pisces & aues ignauas, & sæpe cibi egentes lugubrem edunt præ fame sonum) genuinus amor est puero: rum: nō fulgens desiderio, vt de virgineo Anacreon ait, neq; vnguētis delibutus: sed nudum eū & absque mollicie videbis in scholis philosophorum aut circa palæstras & gymnasia, ac venationes adolescentum, acuta & generosa admodum voce ad virtutem eos exhortantem qui digni sunt accurratione. mollem autem istum & domo affixum inuenies in mulierum gremiis & spondis versantem, semper mollia confectantē, & voluptatibus indulgentem à fortitudine, amicitia, instinctu animi diuino alienis, dignum qui damnetur. Damnavit quidem Solon, qui puerorum amore & sicca vnctione seruis interdixit, concubitu mulierum non item. Est amicitia de rebus pulcris & scitis: voluptas vulgare quippiam & illiberale. ita liberale non est à seruo amari puerum. non enim hic amor nocet, vt mulierum. Plura dicere cupientē Protogenem repressit Daphneus, inquit: Rectē per Iouē Solonis est à te facta mentio: eoque vtemur iudice amatoris:

Ad Thebas pueros in floribus expete amænis,

Et femora, & dulcis corporis. —

Adiunge etiam Soloni Aelchylum:

Femoris honorem non reueritus es tamen

Ingrate mi pro tot frequentibus osculis.

Pro coniugio honeste.

Alij derident eos, si velut sacrificuli & arioli amatores iubent in femora & coxam inspicere. Ego autem hoc permagnum pro mulieribus argumentum censeo. Si enim consuetudo naturæ aduersa cum viris nihil adimit amatoris benevolentis, neque eam laedit:

dit: multo magis probabile est mulierū & virorum amorem naturæ opera vtemem per amicitia ad gratiam pervenire. Quod enim, Protogenes, mulier viro obsequium præstat, gratia fuit ab antiquis dictū. quo sensu Pindarus dixit Vulcanum è Iunone sine gratiis natum: & quæ nondum tempestiua nuptiis esset, eam sic compellat Sappho:

Videre mihi parua esse puella, & gratiarum expers.

Et ex Hercule quidam quærit,

An ui puellam cognouisti, an gratia?

Masculorum autem concubitus, si cum invito fiat, violentus est: si cum volente, coniunctus molliciei & insanis secundum Platonem & belluinus ac naturæ repugnans, omninoque ingratus, scordus, & nihil habens venustatis. Itaque arbitrator Solonem ista scripsisse iuuenem adhuc, & semine turgentem. propecta autem ætate isthuc:

Grata mihi Veneris nunc sunt, & dona Lyæi,

Musarumq;: uiris dant ea læticiam.

cū iam veluti ex æstu & tempestate pueriliū amorum vitam in tranquillitate matrimonij & philosophiæ collocasset. Enimverò si verum querimus Protogenes, vna & eadem est amoris erga mulieres & pueros affectio. Si autem contendendi ductus studio divellere vis: grauis culpæ damnabitur puerilis amor. qui cū tardè in vita, & intempestiue, quasi spurius & occultus exstitisset, genuinum amorem expellat. Heri enim, amice, aut nudius tertius post denudationes corporum adolescentium in gymnasia obrepens, taciteq; illiciens & provocans, paulatim deinde in palæstris pennas adeptus, non compe sci porro potest: sed cōtumeliosè circūscribit amorem illum coniugalem, qui generi humano immortalitatem parat, naturam nostram pessum euntem illicò resuscitans generando. Is verò masculorum amorem voluptatē inficiatur, pudore & metu com-

pulsus. cumque opus ei sit aliqua præscriptione honesta dum formosus consecratur: culpam amicitiae ac virtutis prætextu velat. Itaque in puluere versatur, frigida lauit, supercilium attollit, philosophari se ait & pudiciam seruare foris, legis scilicet metu. 5
at noctu & per ocium

Pomum remoto dulce custode eripit.

Si verò, ut Protogenes ait, non est puerilis amoris communicatio rei veneræ: quomodo amor est Veneræ absente, cui deæ forte hoc obtigit ut amore 10 foueat, qui honorem & vim tantam omnino nanciscitur, quantam illa tribuit. Sin est amor absque veneræ, tanquam ebrietas sine vino è ficulneo aut hordeaceo potu, is absque fructu & sine turbabit, fastidiosusque erit. Hæc cum essent dicta, præ se tulit 15 haud obscure Pælias, succensere se Daphnæo, & eius sermonem iniquis ferre. Cumq; is paululum conticisset, Proh Hercules, inquit Pælias, leuitatem & audaciam. hominè sine è professo marem cum femina pudendis canum more devincire? & Amorem è 20 gymnasiis, ambulationibus, & sub dio pura atque aperta conversatione traducere atque includere in macella, cultellos, medicamenta, & veneficia lasciuarum mulierum. Nam pudicæ quidem neq; amare cõuenit, neque amari. Hoc loco pater aiebat se Protogene apprehenso dixisse:

Hæc uerba Achilum populum ad arma iam uocant.

Etenim per Iouem Pælias facit ut Daphnæi causæ me adiungam, modum ille excedens, & nuptialis amoris diuinitusq; insitæ amicitiae societate è matrimonio tollens: quæ si amatoris suadela & gratia priuetur, quantum videmus iugis & frænis à pudore & metu agrè continebitur. Non magnæ mihi curæ est, aiebat Pælias, hæc ratio. Daphnæum quidem video perinde atq; æs affici. nã & æs non ita facile ab igni, 35 ut à fluente & ignito ære, si quis affundat, colliquatur emollitumq; fluit: & hunc non perturbat Lysandra

dræ pulcritudo: sed ad ignem accedens, quem illa * plurimum occultè habet iamdudum, eius contagio adficitur: neque obscurum est, nisi celeriter ad nos confugiat, colliquatum hominem iri. Interim video 5 id fore, quod maximo opere effectum vellet Anthemio, ut offendam arbitros & me ipsum. itaque desino. Sanè hoc ad rem cõducit, aiebat Anthemio. nam ab initio statim aliquid de proposito argumento dicendum fuerat. Hæc Pælias: Hoc, inquit, protestatus, omnibus mulieribus quod ad me attinet suos 10 permitti amatores, Bacchoni aio cauendum esse ab Ismenodora diuitiis: ne dum eum in tantum fastum molèmq; admiscemus, imprudentes tanquã in ere stantem aboleamus. Magnum enim est si adolescente cum muliere tenui & humili coniuncto, masculus 15 sexus (ut vinum aqua dilutum) antecellit. Atqui hæc imperatura & superior est futura, quantum apparet. non enim aliàs proiecta gloria tanta, & nobilitate generis, atque opibus, ambiuisset adolescentulum chlamyde etiamnũ indutum, & cui adhuc pædagogus sit opus. Itaq; ij qui sapiunt, ipsi tanquam 20 alas mulierum præcidunt luxum ab opibus profectum, qui eas ita inanes facit & leues, ut sæpe auolent. Alioqui præstat aureis compedibus ligatũ manere (quod fit in Aethiopia,) quã diuitiis vxoriis. * Hoc verò non dicis, aiebat Protogenes, quod ineptè & ridiculè Hesiodi præceptum nos invertimus? siquidem is dixit:

30 Tum tibi coniugij maturè fœdus initur,
Cum triginta annos. uel paulo plùsue minùsue
Implevis uitæ. quatuor quater, aut super unum
Nata annos nubat.—

nos totidem serè maiori natu mulieri tanquam palmas & ficus * & immaturum virum applicabimus. Amat, dices, eum, & vritur. Quid verò prohibet, quin comestatum ad fores eius ipsa eat, cantet

Redit dispositio ad Bacchonis & Ismenodora causam.

Oper. 694.

carmen quod à fletu ad ianuam vocatur paraklausithyrum, imagunculas fertis ornet, omni conatu cum riuilib. decertet. hæc enim amatoria sunt. tum supercilium demittatur, luxu abstineat, & formam induat huic morbo convenientem. si verò pudet, & casta est: domi desideat modestè, expectetque procos & studia ambientium eius nuptias. Mulierem quidem amare profitentem quis non fugiat & abominetur, metuens ne impudiciam hanc faciat sui matrimonij principium? Postquam loqui desit Pro-10 togenes, Vidēsne, inquit Daphnæus mi Anthemio, rursum eos è causâ propositum facere * necesse nobis qui non negamus, neque fugere, qui coniu-
* gialis amoris in choro sumus. Et profectò per Iouē, inquit Anthemio, defendit pluribus eos amare: sed
15 adversus obiectionem de diuitiis est agendum, quæ maxime terret Pesiās. Tum patet meus ista dixit: Quid tandem non dabitur mulieri vitio, si propter amorem & diuitias Ismenodoram reiiciamus? Esto enim imperiosa & diues. quid formosæ & iuenculæ faciemus? quid nobilitate sua superbienti & illu-20 stri? Pudicæ verò nihil austerum, molestum
* * *

Diuitiæ per
se non face-
re imperio-
sas mulie-
res.

& intolerabile habent. Idèd eas Pœnas siue suppli-
cia vocant, viris iratas quando temperantes sunt. 25
Nōne igitur optimum est è foro nuptum ducere
Abrotonum aliquam Thraciam, aut Bacchidem Mi-
lesiam, quæ eo ipso quòd emitur, spondeat se obe-
dientem viro fore? Sed tamen & harum nonnullis
nouimus viros turpissimè seruuisse: quando etiam 30
tubicinæ Samiæ & saltatrices, Aristonica, & tympanum
gerens Oenanthe atq; Agathocleæ regiis dia-
dematibus insultauerunt. Semiramis Syra ancilla
fuit famuli regij, regisque pellex. quam cum Ninus
rex ille magnus congressus dilexisset: adeò subegit 35
eum atque contempsit mulier, vt postulauerit etiam
ab eo concedi sibi, vt per vnum diem ipsa in folio
regio

regio federet, darètque mandata. quod vbi rex de-
dit, imperauitque vniuersis vt Semiramidi perinde
atque sibi obtemperarent & iussa capefferent: prin-
cipiò ea stipatorum pertentans animos moderatè
5 quædam iussit: at postquam vidit eos nihil refraga-
ri, alacriterque obire mandata, capere eos Ninum,
mox vincire, tandem necare iussit. quibus factis, ip-
sa regnum Asiæ splendide per multos annos ges-
sit. Belestia verò, dij boni, nōne barbara & emta
10 mulier fuit? cuius templa & fana Alexandrini habet,
Veneris Belestiæ nomine, ob amorem rege id per-
mittente. Quæ verò hæc Delphis communi cū Cu-
pidine templo & sacris fruitur, aureæque stat iuxta
reges & reginas Phryne, quānam dote suos subegit
15 amatores? Verum sicut isti ob suam imbecillitatem
& molliciem imprudentes mulierum præda sunt fa-
cti: ita rursum alij ignobiles atque pauperes ductis
diuitibus splendidisque vxoribus corrupti nō sunt,
neque de animi magnitudine quicquam dimiserūt,
20 sed honorati & imperantes ipsi amicè cum iis vixē-
re. Qui verò vxorem in arctum cogit & comprimit
velut annulum digito ob gracilitatē aliàs delapsu-
rum: similis est eorum qui equas tondent, & deinde
ad fluuium vel lacum adducunt. nam suam formam
25 conspicientes scēdatam, ferociam dicuntur amitte-
re, ac pati porro ab asinis se conscendi. Equidem il-
liberale est diuitias vxoris virtute aut genere anti-
quiores ducere: iunctas autem his rebus auersari,
stultum. Antigonus præfecto munijndæ Munychiæ
30 scribens, iubeat nō modò millum facere validum,
sed & ipsum canem macerare: nimirum vt Athenien-
siū opes attereret. At marito diuitis vel formosæ mu-
lieris non convenit vt eam deformem pauperem ve-
redigat: sed vt seipsum continentia ac prudentia, ni-
35 hilq; eorum quæ vxor habet stupendo æqualem ei,
suique iuris præstet, moribúsque suis veluti in tru-
tina pondus momentumque sibi paret, quo vxorem

De etate in
aqualium ma-
trimonio.

Bacchonem
Ismenodora
rapit.

deprimat & sibi obtemperantem habeat. & ut simul
utiliter * Quineriam aetate Ismenodora ad nu-
ptias idonea est, ut quæ parere possit. audio enim in
ipso eam nunc aetatis vigore esse. simulq; ad Pasiā
arridens, Nullo enim, aiebat, rualium grandior na-
tu est, neque canos habet, ut nonnulli eorū qui Bac-
chonem adflectantur: quorum si tempestiua habetur
consuetudo, quid impedit quin ipsa quoque adole-
scentem tractare possit melius, quam quævis iuuen-
cula? Difficulus enim commiscetur iuuenes, & vix
longo temporis decursu ferociā libidinēq; exuunt:
initio astant & iugum detrectāt, maxime autem si
* quis amor existat, is, sicut ventus gubernatore ab-
sente nauim, facile matrimonium conturbat atque
confundit, cum iuuenes invicē regere & parere non
possint. Iam si nutrix infātem, puerum magister, e-
phebum gymnasij præfectus, amator amasium, adul-
terum lex & prætor regit, ac nemo sui prorsus iuris &
omnis imperij immunis est: quid mali habet res, si
cordata mulier aetate minoris mariti iuuenis guber-
net vitam: utilis quia prudentia eum superat, suavis
autem & grata amando futura? In summa verò vene-
rari nos, qui Bœoti sumus, Herculem decet, & ma-
trimonio aetate inæqualium non esse iniquos: cum
sciamus hunc Megaram uxorem suam annos natam
xxxix Iolao nuptum dedisse, annum tunc agen-
ti sextum supra decimum. Dum hæc illi inter se col-
loquuntur, Pasiæ socius (sic enim narrabat pater)
equo citato ex vrbe venit, mirum renunciāns, au-
daxque facinus. Etenim Ismenodora existimans, ut
erat probabile, ipsum Bacchonem neutiquam à nu-
ptiis abhorrrere, tantum eos vereri qui dehortaban-
tur: statuerat adolescentem non dimittere. Itaque
accitis qui amicorum maxime erant audaces, eiusq;
amori fauebant, & mulieribus familiaribus, re cū iis
composita, horam expectauit, qua Baccho erat in
palæstram præter domum ipsius iturus. Qui ut eō
venit

venit vnctus, duobus aut tribus comitantibus, ipsa
sub fores ei occurrit Ismenodora, ac chlamydē mo-
dò eius attingit: amici autem formosum istum pulcrē
in chlamyde ipsa & lana arreptum frequentes intra
domum pertulerunt, statimq; fores occluserunt. Sim-
ul & mulieres intus Bacchoni chlamydem deri-
puerunt, & nuptialem iniecerunt vestem. serui au-
tem circumcurstantes olea laurōque fores nō Isme-
nodora modò, sed Bacchonis etiam redimiuerunt.
& tibicina canēs per vicum transiit: Thespisium
verò & hospitum alij risere, alij indignati sunt, ac
gymnasio præfectos instigauerunt, quorum est vali-
dum in ephebos imperiū, & valde diligenter atten-
dunt eorum facta, sed qui certabant, nihil istos mo-
rati, theatro relicto ad fores Ismenodora accurre-
runt, ibique inter se collocuti & altercati sunt. Post-
quam ergo Pasiæ amicus tanquam in bello advenit
concitati equi cursu, idq; ipsum perturbatē renun-
ciauit, raptum esse ab Ismenodora Bacchonem: Zeu-
xippum aiebat pater risisse, utq; erat Euripidis stu-
diosus, versum hunc pronunciasse.

Luxurians opibus more hominum mulier agit.

Pasiā verò exsiliētem clamasse: Proh deū fidem,
quis finis erit evertentis ciuitatem nostram licen-
tiæ? iam enim libertas nostra in violationem legum
excidit. quāquam ridiculum fortasse est ob leges &
ius indignari, cum ipsi naturæ vis fiat, iniuste sub
mulierum redacta imperium. Quid Lemnus tale ha-
buit? Eamus nos, eamus, ut gymnasium quoq; & cu-
riam mulieribus tradamus, si omnino eneruata est
ciuitas. Ergo præeuntem Pasiā Protogenes comi-
tatus est, partim socius indignationis, partim eū de-
mitigans. Anthemion autem: Audax profectò, in-
quit, facinus hoc est, & re vera Lemnium. ipsi enim
nouimus vehementem mulieris amorem. Tum reni-
dens Soclarus: Putas verò, inquit, raptionem vimq;
factam esse, non defensionem & callidum artificium

astuti adolescentis, qui ex vlnis amatorum profugerit in manus pulcræ & formosæ vxoris. Noli hæc, aiebat Anthemion, dicere aut suspicari de Bacchone. qui etiam si non fuisset natura simplex & candidus, tamen me hoc non celasset: cui & alia sua arcana credebatur omnia, & sciebat me hac in re promptissimū esse Ismenodoræ adiutorem. Amori autē (non iræ, vt aiebat Heraclitus) repugnare difficile est: qui quod cupit, vel vita vel pecunia vel fama redimit. Nam quid modestius Ismenodora in vrbe fuit? 10 quando aut turpis de ea sermo, aut suspicio facti inhonesti de eius domo incidit? Sed videtur profectō diuino aliquo instinctu, qui humanam excedat rationem, impulsa fuisse. Ibi Pemptides arridens: Nimirum, aiebat, corporis quidam est morbus, qui facer dicitur. vt absurdum non sit morbum animi furiosissimū & maximum à quibusdam sacrum & diuinum appellari. Cæterum sicut in Aegypto aliquando vidi vicinos duos litigantes, cum serpens arrepsisset, ambos eum bonum genium vocare, ita qui- 20 dem, vt sibi eum vterque vindicaret: ita non sum miratus amorem, ingens ac diuinum bonum à vestrum aliis in virorum conclauiis, ab aliis in gynæceum trahi: quando tanta vis, tātus honor est amori, vt à quibus omnino expelli debebat & opprimi, ij eum amplificent atq; prædicent. Et adhuc quidem me continui, quod de re propria magis quam cōmuni videbam esse disceptationem. Nunc autem Pashia digressus, libenter è vobis audiuerō, quoniam respexerint ij, qui primi nomen dei Amori fecerunt. Postquam 30 conticuit Pemptides, & pater cepit aliquid de hac re dicere, alius ex vrbe venit, qui verbis Ismenodoræ Anthemionem accerferet. Nam tumultus crecebat, & gymnasij præfectis inter se non conueniebat, cum alter reposcendum Bacchonem censeret, alter negotio non necessario supersedendum duceret. Proinde surrexit Anthemion, & abiit. Pater autem Pem-

Pemptidē nominatim alloquens, Videre, inquit, rem mihi tentare magnam, audāxque facinus, atque adeo immobilia, quod dicitur, mouere, causam postulans reddi ac demonstrari nostrarum de iis opinionum. Sufficit enim antiqua & à maioribus ad nos propagata persuasio, qua nullum evidentius inueniri potest argumentum.

Neque enim scientiam hanc mens callida repperit: sed fundamentum quoddam & basis pietati communis est posita: cuius si vno in loco labefactetur stabilitas & certitudo, reliqua omnia ruinam minabuntur. Audiuiſti haud dubie quo tumultu exceptus fuerit Euripides, cum hoc fecisset Melanippæ principium:

15 Iupiter, sed haud noui, nunc mutatus mihi

Inimicus est. —

& quidem fidebat autor tragædiæ, diligentissimè & ad publicos conuentus accommodatè scriptæ: mutauit tamen versum, isq; nunc sic legitur,

20 Qui dictus est à ueritate Iuppiter.

Neque verò refert, vtrum de Ioue vel Minerua, an verò de Amore quæ perhibentur, in dubium vocēs. Non enim nunc primū aram & hostiam Cupido exigit, neque ab aliqua barbarica superstitione advena est, sicut Atte quidam & Adonē qui dicuntur, ab semimaribus & mulieribus introductus, vt libidine quadam inconuenienti fruatur, & meritō tanquam spurius inter deos ad causam dicendam citetur. Enim vero Empedoclea ista legens amice,

30 Est in eis & Amor, planè quā cætera longus,

Quamq; eadem latus: sed cum tu conspice mente,

Nec stupidus frustra hunc oculorum lumine quære:

intelligendum est hæc de Amore dici. Neque enim visu deus, sed intelligētia à nobis cernitur iste, vnus de antiquissimis, de quorum singulis si certum indicium quæras, omnia templa pervagans, & quamvis

Ccc ij

aram sophisticum sub examen vocās, nihil calumnie
& inquisitionis relinques immune. Ne procul abea.

A. Non ego satis video qualis dea sit Venus.

B. Hæc est, quæ hominibus inscribit Cupidinem,

Cuius, quæcunq; terras incolimus, proles sumus.

Venerem sane Zadoron, id est vitæ largitricem Em
pedocles, Frugiferam Sophocles scitè & convenien
ter appellauerunt. Tamen magnū illud & admiran
dum opus est Veneris, sed quod Amor adiuuet præ
sens. quo absente res venerea neq; expetendum ali
quid est, & omni honore ac amicitia vacat. Coitus
enim absq; amore, sicut fames & sitis, implenda fi
nitus cupiditate in nihil pulcrum definit. sed Venus
Amore fastidium abolens, amicitia ingenerat & ani
mos temperat. Itaq; Parmenides Amorem osten
dit Veneris operum esse antiquissimum, in libro de
ortu mundi sic scribens:

Ante omnes alios superos genuit Amorem.

Hesiodus autem naturæ congruentius mihi videtur
Amorem facere omnium antiquissimū: vt per eum
omnia nascentur. Ergo si Amorem decretis ei hono
ribus spoliamus, ne Veneris quidem cultus suo lo
co manebit. non enim hoc dici potest quosdā Amo
rem conviciis exagitare, abstinere ea à Venere. sed
ex eadem scena audiuntur hæc,

Amor ociosus est, & occupat pigros. & rursum:

O liberi, non Cypris est tantum Cypris,

Sed plurimis respondet nominibus suis.

Est oreus illa, vis est indomabilis,

Et Rabies est insana. —

Sicut & reliquorum ferè deorum nullus effugit ma
ledicta inscitæ ad conviciandum facilis. Considera
enim Martem veluti in area tabula Amori è regio
ne & ad lineam oppositum, quantos ei honores de
tulerint homines, & qualibus vicissim impetant
conviciis.

Cæcus,

Cæcus, mulieres, est Maiors, nihil videns

Similis apro quæcunq; conturbat mala.

& Homerus eum homicidiis pollutum vocat atque
Alloprofallon, quod subinde ab vna parte ad alte
ram desciscat. Chrysippus nomen Martis ægus inter
pretans obtrebat & calumniatur, ita exponens vt
ansam dederit iis qui rationi repugnantem partem,
in qua irarum ardores existunt, putent Martis voce
innui. Sic alij dicent Venerem esse concupiscentiam,
& Mercurium sermonem, & artes Musas, & Miner
uam sapientiam. Vides quantum nos maneat impie
tatis profundum, si singulos deos in affectiones, fa
cultates, & virtutes transcribamus? Video, aiebat
Pemptides. neque deos mutari in affectiones ani
mi fas est, neque has pro diis putare. Quid ergo, in
quit, pater Mars an videtur tibi deus? Respondit Pem
ptides Martem sibi deum videri eum, qui partem ani
mi irascentem & virilem componat. Tum exclama
mas pater, Ergone, inquit, quod nos perturbat, Pem
ptida, quod pugnax est & adversariū deum habet?
quod amoris, societatis, & congressus est efficax, eo
caret. est verò deus qui homicidia, arma, iacula, mu
rorum oppugnationes, prædationesque inspiciat &
gubernet Enyalios & Stratius inde dictus: adfectio
animi & amicitia in nuptias & communitatem de
sinens nullum deorum testem, inspectorem, ducem,
adiutorēque habet? Sed capreas quidem qui ve
nantur, & lepores, sylvestre quoddam numen est
quod præsens exhortetur & adiuuet: & Aristæo vo
ta faciunt foueis actis aut laqueis positis qui lupis
aut vrsis insidiantur,

Ille feris primus pedicas quia tendere cepit:

& Hercules cum esset sagittam aui intentaturus, al
terius dei auxiliū implorat, vt est apud Aeschylum,

Venator Apollo sagittam recta dirigit:

viri autem pulcerrimam amicitia: venationem mo

Ccc iij

lientis, neq; deus, neq; genius ullus conatum adiuuat? Ego quidem neque quercus, neq; mori, neq; labrusca, quam Homerus prædicans *ὕψιστος* ob tenebritatem vocat, germine deformius aut deterius germen hominem censeo, mi Daphnæ: cum eius pululatio progressum habeat pulcritudine cum corporis tum animi splendentē. Est ne, inquit Daphnæus, per deos, qui secus sentiat? Ii, aiebat, pater, me hercle, qui opinantur arationis, sationis, plantationis curam diis convenire. Non enim Nymphæ quedam 10 illis sunt Dryades, eundem cum arbore finem æui fortitæ: & Bacchus (vt apud Pindarum est) arborum fructus, autumnūque splendidum efficit: adolescentum & puerorum in flore ætatis formandorum componendorūq; nutritio atq; incrementa nulli 15 deorum aut geniorum curæ erunt. neq; est qui procuret vt natus homo ad virtutem recta feratur, neq; indoles eius generosa avertatur & frangatur destituta ductore, aut ob prauitatem eorum cum quibus viuit? Mihi quidem hoc turpe dictu videtur, ingratiq; puto est, hoc loco humanitatē deo detrahare, quæ vsquequaq; dispersa, nulli vsui nostro deest, etiam eorum quorū finis necessarius magis est quā pulcer. Ita statim partus noster, sanè non speciosus, vt qui doloribus & sanguine conficiatur, tamen ha- 25 bet diuinam inspectricem & obstetricem Lucinam. Nimirum autem præstabat non nasci, quā fieri malum inopia curatoris & custodis. Iam ne ægrotatē quidem hominē deus deserit, qui istis est præfectus vsibus, neq; morientem. Sed est quidam qui animas 30 hinc abducit auxiliarius, qui somnum conciliet, & animam ad manes deducat. sicut ille ait:

Non nox enim genuit me principem lyrae,
Valēmus, uel medicum: sed qui mortalium
Animas suis ductor reponam sedibus.

Et quidem hæc multas habent difficultates. Nullum
verō

verò sanctius dici potest studium, neq; certamen, vltimēve contentionem arbitrio suo gubernare magis conuenit deo, quā pulcrorum & formosorum. nihil enim habet turpe, nihil coactum: persuadendo 5 & gratia labor verē dulcis factus ducit ad virtutem & amicitiam: quæ neq; sine deo potest ad debitum finem pervenire: neq; alium habet ducem & præsidem de diis, quā Amorem Musarum, Gratiarū, & Veneris sodalem. Desiderij enim suauem segetem 10 seminans tacite in viri præcordiis, vt ait Melanippides, suauissima pulcerrimis permiscet. Aut quomodo aliter dicemus Zeuxippe? Omnino sic potissimum, ait hic: contrarium enim apertē absurdum est. Tum pater: Nōne, inquit, absurdū & hoc sit, cum 15 amicitia quatuor sint genera, sicut antiqui distinxerunt, primum naturale, secundum cognationis, tertium societatis, quartum amoris, & quodvis reliquorum habeat deum aliquem sibi præfectum, siue Amicitia patronum, siue Hospitalem, siue Gentilem aut 20 Paternum: solum quartum quasi impium absq; procuratore relinquatur: cum quidem plurimum curæ & gubernationis desideret. Id quoque, aiebat ille, à ratione est alienum. Enimverò, intulit pater, Platoni quoque hac aliquis manū iniecerit. cuius sententia 25 * & egredientia. Furor enim à corpore in animam diditus intemperie aliqua, aut commixtione, aut noxij spiritus illapsu, morbus est asper ac difficilis. Alius autem est non expers diuini instinctus, neque indigena, sed advena afflatus & conturbatio rationis, eiusque principium & motus à meliore est facultate. eius communis adfectio vocatur enthusiasmus, qui est furor diuinitus immissus. Sicut enim 30 *ἐμπνοή* vocatur quod spiritu est repletum, & *ἡνεργον* quod prudentia huiusmodi exagitatio & fluctuatio animæ enthusiasmus dicitur, ob communicationem diuinioris facultatis. Enthusiasmorū porro genus diuinationi coniunctum sit Appolline

Amicitia genera quatuor.

Furorū genera.

inspirante: cum bacchatione, à Libero est patre.

— *Et cum Corybantibus saltabitis,*

inquit Sophocles. nam Magnæ matris & Panici furores Bacchi cum orgiis conveniunt. Tertium genus à Musis est, quod excitatum in tenera anima atque placida, poëticam & musicâ vim exsuscitat. Arimanius autem ille & bellicosus enthusiasmus satis nocum est quod debeat Marti: cui eo conciti bacchantur sine Gratiis & cithara * * * populum armans. Restat autem furoris quo ratio in homine conturbatur non obscurum aut tranquillum, Daphnæ, genus: de quo è Pemptida hoc queram * * fructum, thyrsus quassat: diuinorum furorum eum qui circa pueros præclaros & pudicas feminas cernitur, longè acerrimum esse & calidissimū. Nonne enim vides, bellatorem armis positus liberari bellico furore?

Illius ex humeris læti mox arma ministri

Detrahere. —

spectatq; deinde reliquos ipse bello defunctus. Bacchicas quoque & Corybanticas saltationes modulatione è trochæo, & cantu è Phrygio modo emoto sedant. Eodémq; modo Pythia à tripode & spiritu digressa conquiescit. Furem autem amatorium, ubi is hominem rectè invasit atq; inflamavit, non Musa aliqua, non demulcens incantatio, non loci mutatio compefcit. Sed & præfentes amant, & absentes desiderant, & interdum sestantur, & noctu ad fores excubant, & sobrii vocant puleros, & bibentes canunt. Et non, ut quidam dixit, vis poëtarum ob efficacitatem somnia sunt vigilantium: sed de visis amantium est verum. loquuntur tanquam ad præfentes, salutant, incusant. Etenim visus videtur alia simulacra in humido depingere, facile evanescentia & intellectum destituentia. at visæ amantiū quasi vi ignis inscripta in encaustis, imagines in memoria relinquunt, motu, vita, sermone prædita, semperq; permanentia. Cato Romanus dice-

dicebat amantis animam degere in amasiæ * * & species, & mores, & vita, & actiones: quibus ductus celeriter conficit magnū iter, ut Cynici aiunt: compendiosam inveniens viam ad virtutem. etenim amiciciā * veluti fluctu, adfectione simul cum deo invehens. Dico autem summam rei: enthusiasmum amantium neque diuino afflatu carere, neque alium habere deum præsidem & aurigam quàm eum cui nunc rem sacram facimus, diemque festum agimus. Enimvero cum dii maximè à potetia & utilitate laudètur, (quomodo de bonis etiam humanis duo hæc, regnum & virtutem, diuinissima, censemus atque appellamus) tempus est ut consideremus, an ulli deorum Amor potentia cedat. Sanè magnam vim victorix effert Venus, ut Sophocles ait: magna vis Martis. & quodammodo reliquorum deorum facultatè in hæc duo videmus diuidi, ad bonum aliquod adipiscendum, & ad resistendum malo. ab initio innatum fuit animis ut Plato ait * * formas. Hoc igitur initio perpendamus, quod res venerea denario prostat: neque eius gratia quisquam non amans vel laborem pertulit, vel periculum adiit ullum. Ac ne hæc Phrynas nominemus, amice, aut Laidas, Gnatæonium

Sub uesteram lucernæ succendens iubar *
sæpenumero expectans & vocans præteritum.

At subito exorients uentus — magni amoris ac desiderij, concubitus cum femina reddidit precio Tantalii talentis comparabilem. Aded imbecillis & fastidiosa est Veneris gratia, Amore non adspirante. Idque hoc argumento magis etiam cognoscet. Multi concubitus socios passi sunt esse alios, non cum scortis modò, sed etiam uxores iis suas prostituentes. ut Cabbas ille Romanus, qui cum Mæcenatem excepiisset, & eum nutibus videret ad suam uxorem alludere, sensim capite inclinato somnum simulavit. cum autem interim seruorum quidam ad mensam ac-

*Amoris siue
Cupidinis
potentia.*

cessisset extrinsecus, ac vinum saffuraretur, apertis oculis, Perдите, inquit, an nescis me soli dormire Mœcenati. Hoc quidem indignum est facinus fortasse: & erat quoque Cabbas sannio. Argis contentio erat Nicostrato & Phayllo de republica. Eò cum venisset Philippus rex, apparebat hunc si vxorẽ que erat insigni forma, rege abvtendam præberet, magistratum aliquẽ sibi & principatum impetraturũ. cũque sentiret hoc Nicostratus, & circa fores domus obambulare, Phayllus vxori crepidas subligauit, chlamydẽque & causia Macedonica ornatam, tanquam vnum de pueris regiis, ignotam aliis regi submitit. An verò cum tot fuerint sintque amatores, vltum nosti qui vel Iouis honorandi gratia amasium prostituisset? Non quidem puto: vnde enim? quando etiam tyrannorum qui se dictis aut factis in rep. opponat, nemo est: multi autem qui de amore formosorum & bonorũ aduersus eos certamina susceperint. Perhibitum est enim Aristogatonem Atheniensem & Menalippum Agrigentinum non continuisse cum tyrannis, etsi eos viderent omnia vastare, & violentæ indulgere libidini. postquam autem tyranni eorum tentarunt amasios, tanquam asyla & sacrosancta defensuri cum capitis periculo illis resisterunt. Fertur etiam Alexandrum Theodoro Proteræ fratri scripsisse, Mitte mihi muscam tuam, & pro ea talenta x accipe, nisi ipsam amas. & rursus cum vnus de sociis Antipatridas ad ipsum cum psalteria comesatum venisset, & ea perplacuisse, quæsiuisset ex Antipatrida, numnam amaret psalteriam: cũque is admodum à se eam diligi respondisset: fatum Malè ergo pereas malus: abstinuisset etiam cõtractu mulieris. Porro autem considera, quantum amoris ad sit operibus Martiis, nõ ignaui (vt Euripides vocat) non mollis,

Non mollibus puellarum infixi genis.
Vir enim Amoris instructu repletus, nihil indiget Marte

Marte pugnaturus in hostem: sed sui dei fretus præsentia, per

Ignem, marisq; fluctus, atq; turbines

Venti paratus est transire, —

amici gratia, prout is iusserit. Etenim de Niobæ filiis apud Sophoclem, cũ ij sagittis necarentur, vnus nullum alium auxiliarium inclamat, quàm amasium:

O * circum me componere.

Scitis verò Cleomachus Pharfalius qua de causa in pugna perierit? Mihi sanè, inquit Pemptidas, ignotum est, sed audire velim. Et profectò cognitione digna res est, aiebat pater. Flagrante inter Chalcidenses & Eretrienes bello, Chalcidensibus auxilio venerat Cleomachus. Videbantur autem hi peditatu satis valere, sed equites hostium pellere magni erat arduique res laboris. itaque Cleomachum socij hortabantur, magno virum animo, vt primus equitatum hostilẽ invaderet. Is ex amasio qui vnã aderat quæsiuit, spectatõrne esse certaminis vellet: cũque is affirmasset, blandẽque exosculatus galeam ei imposuisset, animo elatiore iam Cleomachus Thessalorũ optimis ad se collectis, alacriter in hostem irruit, ita vt equitatum eorum conturbauerit atq; disiecerit. fugaque exinde etiam grauis armaturæ militum facta, vi Chalcidenses victoriam obtinuerunt, Cleomacho in pugna interfecto. Eius sepulcrum in foro monstrant Chalcidenses, cui etiamnum magna insit columna. cũque antè masculum amorem vituperassent, tum altero magis amplexi sunt atque honorauerunt. Aristoteles Cleomachum quidem scribit mortuum, cũ pugna vicisset Eretrienes. eum verò, cui osculum amasius dedit, fuisse de Chalcidensibus è Thracia, missum auxilio Chalcidensibus Eubœensibus. itaque cani apud Chalcidenses: O pueri, quibus bonæ gratiæ boniq; parentes obtigerũt,

non invidete bonis formæ & ætatis fructum. cum
fortitudine enim etiam membra soluens amor in
Chalcidensium floret urbibus. Dionysius poeta in
quæstionibus Antonem amatoris, amasij nomē Phi-
listum prodit. Apud nos, Pemptida, Thebanos nō
ne amator amasium armatura donat, inscripto nomi-
ne ardet? Mutavit autem apud nos ordinem grauis
armaturæ Pammenes, amatorius homo. & Homerū
culpauit ut amoris ignarum, qui secundum tribus &
curias institueret manipulos Achæorum, neq; amo-
rē iuxta amasium collocasset, ut sic illud fieret, quod
ipse dixit:

Ilia. β. 362.

Aspida tunc scutum, galeam galea, atq; uirum uir

Fulciebat. — quæ sola est inuicta acies.

Nam tribules profectō, familiares, adeoque paren-
tes etiam & liberos sunt qui deserant. per medios a-
matorem & amasium nullus unquam penetrauit ho-
stis. qui etiam nulla cogente necessitate ostentant
audaciam suam & vitæ contemptū. Sic Thero The-
salus sinistram parieti applicuit, & sensē dextra stri-
cto pollicem amputauit, provocans ad hoc æmulan-
dum riualem, alius quidam cum in pugna cecidisset
in faciem, ab hoste iam icturo petiit ut expecta-
ret tantisper dum se in tergum converteret, ne ama-
sius eum videret in tergo vulneratum. Non modò i-
taq; bellicosissimæ gentes amoris sunt deditissimæ,
Bæoti, Lacedæmonij, Cretenses: sed & de veteri-
bus Meleager, Achilles, Aristomenes, Cimon, Epa-
minondas. nam & hic amasios habuit Asopicum &
Caphisodorum, qui cum eo apud Mantineam oc-
cubuit, ac iuxta sepultus est. & Mo* terribiorē ho-
stibus factū quod primus substitisset & ferisset Euc-
namus Amphissenis, heroicis honoribus est à Pho-
censibus ornatus. Herculis verò amores enumerare
est ob multitudinem molestum. Iolaum certē exi-
stimantes fuisse amasium eius, etiamnum veneratur,
amorēque amantibus amasij iureiurando apud se-
pul-

pulcrum eius firmare solent. fertur etiam rei medi-
cæ peritus cum esset, Alcestidem iam desperatā Ad-
meto restituisse coniugis amatori, suo amasio. Quin
& Apollinem Admeti fuisse amatorem fabulæ aiunt,
ideoque ei per magnum annum seruuisse. Commo-
dum autem nobis incidit Alcestidis mentio. Nam
cum Marte quidem non multum est mulieribus rei.
furor autem amatorius ad audendum aliquid, atque
etiam moriendum impellit. Quod si quid ad veri-
tatem fabulæ cōducunt, Alcestis, Protefilas, & Or-
phei Eurydice ostendunt, soli Amori Plutonem esse
dicto audientem, quanquam hic aduersus alios om-
nes, ut est apud Sophoclem, neq; æquitatem curat,
neque gratiam,

Soloq; iure simpliciter stristo utitur:

tamen amantes reueretur, iisq; solis non est impla-
cabilis neque indomitus. Proinde bonum quidem
est, amice, sacris initiatum esse Eleusiniis. ego autem
Amoris orgia agentibus eiusq; mystis video melio-
rem esse apud manes conditionem: neq; fidem fabu-
lis adhibens, neq; omnem tamen derogans. Bene e-
nim dicunt, & diuina quadam fortuna veritatem at-
tingunt, dicentes Amori deditis reditum ab inferis
concedi: quorsum autem & quomodo ignorant, vel
uti à semita aberrantes, quam primus hominum Pla-
to philosophiæ auxilio perspexit. Sunt quidem etiā
in Aegyptiorum fabulis exilia quædam veritatis ve-
stigia: sed indagatorem desiderant acutum, & qui
magna è paruis venari queat. itaq; ea missa faciemus.
Ceterum post vim Amoris tantam, iam nunc confi-
deremus eius erga homines benignitatem & gratiā.
non an multa ipso utentibus bona paret: cum hæc
omnibus sint manifesta: sed an pluribus ac maiori-
bus commoditatibus amantes adficiat. Nam Eu-
ripides quidem, quanquam amatorius minimū hoc
admiratus prædicauit, — *musicam*
Amor docet, quamlibet eius rudem prius.

ille verò & socordem antè, prudentem facit, & fortem qui priùs inaudax erat: (quomodo advrendo ligna de mollibus dura redigunt) munificus autem & liberalis sit omnis amans, quanquam adhuc fuerit renax, avaricia ista & pusillanimitate quasi ferro igne emollita: ita ut magis iam gaudeat dans amasio, quàm ab alio accipiens. Nollis enim, quomodo ad Anytum Anthemionis F. cum splendido convivio hospites excepiisset, comestatum venerit Alcibiades amasius eius, & dimidio ferè poculorum ablato discesserit. hospitibusque molestè ferentibus, & contumeliosè Anytum ab Alcibiade tractatum esse dicentibus, ac superbè responderit Anytus: immò humaniter sanè, qui, cum licuerit ei omnia auferre, tam multa mihi reliquerit. His delectatus Zeuxippus: dii boni, inquit, quàm parum abest quin à maioribus ad nos propagatum Anyti propter Socratem & philosophiam odium aboleretis: si quidem ita placidus in amore & generosus fuit. Esto, inquit pater. Præterea autem è morosis & tristibus in convictu humaniores redigit atque suaviore. nam sicut

Fit domus accensi flammis illustrior ignis:

ita hominem quoque calor amoris facit luculentior. Multi tamen sunt, quibus aliquid planè rationi adversum accidit. qui si in ædibus noctu fulgorem videant, divinum hoc deputant, atque admirantur: cum verò animum abiectum & humile subitò impleri vident elatione, libertate, magnificentie studio, venustate, largitate, non subit iis re ipsa coactis Telemachi illud dicere:

Odyss. 18. Ommino est est aliquis intus deus. —

Illud verò, aiebat Daphnæus, nonne divinum est, quòd amator reliqua omnia contemnens ferè, non socios modò & familiares, sed leges etiam, magistratus, reges, nihilque metuens aut demerens, atque etiam

tiam bellicosum fulmen audens subsistere: simul atque formosum vidit,

Vt gallus alas trepidus dimittens paucis,

omnisque eius audacia & ferocia animi penitus cecidit. Est verò apud Musas non indigna quæ commemoretur Sappho. Nam Romani quidem Cæcum Vulcani F. aiunt ignem & flammam ex ore evoluisse, ipsa autem verè igni mixta loquitur, & per carmina calorem corde conceptum emittit, suaue sonantibus musis amori medicans suo, ut ait Philoxenus. Sed nisi ob Lysandræ amorem oblitus es, Daphnæe veterum oblectamentorum, in memoriam reduc nobis elegantes illos Sapphus versus, ubi ait repente visa sibi amasia vocem inhibitam, arsisse corpus, seque pallore, tremore, & vertigine correptam. Cum id carmen recitasset Daphnæus, ut excipiens sermonem pater, An non, inquit, hæc aperte ostendunt à deo occupatum animum? non hic animi æstus divinus? quid tale aut tantum accidit Pythiæ cum tripodem attigit? quænam orgia agentium tibia, & Magnæ matris carmina atque tympanum sic animo abalienauerunt? Idem corpus, eandem pulcritudinem multis cernentibus, solus amatorius homo capitur. idque certa de causa. non enim intelligimus Menandrica ista,

— est morbus opportunitas

Animæ, quod illius vulnus accipit graue.

sed in causa est deus, alium tangens, alium præteriens. Quod autem initio tempestivum dicere fuit, id ne nunc quidem ad animum accedens, & in buccam veniens, ut optimus ait Aeschylus, puto omitendum: est enim valde magnum. Fortassis enim, amice, reliqua etiam omnia, quæ sensu nullo percipiuntur, alia per fabulas, alia legibus, alia denique ratione fidè principio invenerunt. certè ut de diis hæc concipere remus, quæ obtinet, opinionè, omnino autores nobis

ducēsque fuerunt poētæ & legum latores: adde his
tertio loco philosophos. Omnes hoc vno dicunt
ore esse deos. de numero eorū, ordine, natura, & po-
testate maximæ sunt inter ipsos dissensiones. Quos
enim philosophi deos agnoscunt, ij morborum, se-
nij, laborūque expertes perhibētur, qui (vt ille ait)
latē sonantem Acherontis effugere traiectum. Itaq;
etiam philosophi poētārum istas Eridas. Litas non
admittunt, neque Terrorem & Metum volunt deos,
aut Martis esse filios. in multis rebus etiam legum
conditoribus repugnant. vt Xenophanes, qui Aegy-
ptiis præcipiebat, si Osirin mortalem crederent, ne
eum colerent, si deum, ne deplorarent. Rursum poe-
tæ & legumlatōres neque audire philosophos, neq;
intelligere possunt, quando hi ideas quasdam, & nu-
meros, & vnitates, & spiritus pro diis ponunt deni-
que maxima est sententiarum diuersitas & repugnā-
tia. Ergo sicut olim fuerunt Athenis tres factiones,
Paralorum, Epacriorum, Pedæorum, inter se discor-
des & animis abalienatis: quæ tamen in vnum coe-
uantes, communibus suffragiis Solonem composito-
rem, arbitrum, & legumlatorem delegerunt, qui ci-
tra controversiam omnibus aliis virtutis videbatur
anteire, sic tres illæ sectæ de diis dissentientes, aliæ-
que suis suffragiis aliō tendentes, neque facili vna
alterius sententiæ subscribentes, de vno Amore con-
sentiunt, eūque vnanimes in deorum numero po-
nunt poetarum, philosophorum, legislatorumque
maximi, confertim collaudantes, & prolixè. Pitta-
cum quidem Alcæus negat à Mitylenæis consensu
creatum tyrannum. Nobis autem rex, princeps, &
moderator ab Hesiodo, Plarone, & Solone in Aca-
demiā ex Helicone deducitur, coronatūque & or-
natus invehitur cum multis amiciciæ societatisque
bigis. non quales ait Euripides

Sine ære facta contineri compede:

frigi-

frigidam ille & molestant vsus causa præ turpitudi-
ne prætexens amorī necessitatem. Sed quæ alis ferā-
tur, ad res pulcerrimas & diuiniore, de quibus alij
melius dixerunt. Hæc locuto patre, Soclarus: vides,
inquit, iterum te eandem incurrere culpam? qui ne-
scio quomodo vi te subducis, iniusteq; (liceat enim
dicere quod sentio) debita nos defraudas sacri ser-
monis explicatione. nam & nuper Platonis Aegy-
ptiorūq; quasi inuitus mētionem cum fecisses, de-
inde eos præteristi, & nunc idem facis. Sanè quæ
Plato, aut potius opera ipsius deæ istæ elocutæ sunt
disertè, ne iubentibus quidem nobis te relaturū ar-
bitror. quod verò obscure innuisti Aegyptiorum sa-
bulam de amore cum Platonis sententiis eodem re-
dire, id omnino tibi explicādum & apud nos edisse-
rendum est. erimus autem contenti, etiam si pauca
de rebus magnis audiamus. Rogantibus simul etiam
aliis, pater sic disseruit, Aegyptij eodem quo Græci
modo duos faciunt Cupidines, vulgare vnum, (qui
Pandemos est) alterum coelestem, tertium autem
censent esse Solem, * Venerem valdè venerantur.
Nos autem videmus magnam esse Cupidinis cum
Sole similitudinem. Ignis enim neutrum est, quod
putauerunt quidam: * autem calor dulcis & geni-
tabilis qui ab eo defertur, corpori præbet nutrimen-
tum, lumen, & dimissionem * ea verò inde ani-
mis. Vt autem Sol per nubes & caliginem calidio-
res radios mittit: sic amor post iras & obtrectatio-
nem reconciliato amasio suauior fit, & acrior. Et sic
vt Solem accendi exstinguīque putant nonnulli: sic
etiam de amore tanquam mortali & instabili cogi-
tant. Iam neque corporis constitutio non exercita-
ti Solem, neque amorem ferre potest animus non
eruditus liberaliter: vtrūq; eodem pacto statu suo
mouetur, morboq; corripitur, dei vim, nō suam cul-
pans imbecillitatem. Hoc tamen interest, quod Sol
pulcra & turpia ostendit in terra intuentibus. Amor

*Solis & a-
moris com-
paratio.*

D d d

tantum curat pulcrorum splendorem & in hæc sola
inspicere atque intentos esse sinit, reliqua omnia iu-
bet contemnere. Terram autem dum Veneris affi-
ciunt vocabulo, similitudinem quandam assequun-
tur. etenim admisceri aliquid ei diuinum ac celeste
potest: per se sola inefficax est ac tenebrosa Sole nõ
affulgente, sicut Venus absente Amore. Probabile
itaque est Lunam Veneri, Solem Cupidini adsimi-
lem esse, potius quàm vllis aliis è numero deorum:
non esse tamen prorsus eosdem. nõ enim idem cum
anima est corpus, sed ab eo diuersum: sicut Sol etiã
oculis, Amor sola mente cernitur. Quòd si non vi-
deatur dictum hoc acerbius, contraria pronunciaue-
ro esse Solis & Amoris effecta. Avertit enim Amor
animum ab intelligibilibus ad sensilia, venustate
& splendore ad specus illiciens, persuadensque vt
semper in se & circa se * reliqua & veritatem alij
cui * autem nihil. Infelices autem in amore
videmur euntes secundum terram, vt ait Euripides,
quia alterius vitæ sumus imperiti, aut potius eorum
obliuione, quorum Amor est recordatio. Sicut enim
cùm à sopore excitati in copiosam & splendidam lu-
cem prodimus, omnia quæ animo per somnium ob-
lata fuere evanescent: ita eorũ quæ hæc fiunt & mu-
tantur memoriã percellere Sol, & inficere solet in-
telligentiam, cùm ob voluptatem & admirationem
istorum obliuiscimur. Et quidem res ipsa verè ibi &
circum ista animis obtingit. hæc autem * som-
niorum amplectitur, stupetque rem pulcerrimam &
diuinissimam. 30

Somnia fuderunt fallacia dulcia circum:

cùm persuasum habeat hic omnia esse honesta & pre-
ciosa, nisi obtingat diuinus & modestus amor qui
medeatur & seruet * per corpora veniens bo-
nus ad veritatem ex inferis, & campum veritatis: cu-
* ius copia, mūdiciēs, & falsi vacuitas fundata est, pul-
* critudinem amplecti, & congregi aliquanto post tē-
pore

pore desiderant: efferens sursumque emittens beni-
gnè adstat sicut mysteriorum in sacris præmonstra-
tor: huc rursus missis, ipsa quidem per se anima nõ
congregitur, sed per corpus. Sicut autem geometra
pueris, qui nondum initiari per se possunt formatũ
corporis & passionis expertum contemplationi, ta-
stilia & visilia effingentes exempla sphaerarum, cu-
borum, dodecaëdrorum proponunt: sic nobis cœle-
stis Amor pulcrorum pulcra specula, mortalia & mo-
tibus obnoxia diuinorum & sola mente cernendo-
rum machinatus, in figuris coloribus formisque ado-
lescentium rutilantia ea nobis exhibet, memoriã-
que his initio inflamatam sensim excitat. vnde ob
prauitatem nonnulli amicorum & familiarium ex-
stinguere conantes vi & absq; ratione animi istã af-
fectionem, nullum eius fructum perceperunt vtilem,
sed fumo sese & tumultu oppleuerunt, aut ad volu-
ptates tenebrosas & illegitimas effuse ruentes con-
tabuerunt. Qui autem sana ratione verecundè tan-
quam furorem ei igni ademerunt, & in animo reli-
querunt lumen atque fulgorem cum calore: (non
concussionem, vt quidam dixit, mouentis se ad se-
men, & lapsum atomorum ob tenuitatem & titilla-
tionem elisarum: sed diffusionem mirabilem & se-
cundam tanquam in planta germinante & argescen-
te, meatuq; aperientem obsequij & benevolentia)
ij paruo temporis spacio corpus amasiorem præte-
reuntes intus feruntur, indolẽmque attingunt eo-
rum, & avocato visu, invicẽ sese in actionibus & ser-
monibus iam cõtuentur, si qua honesti species & si-
mulacrum in animis insit. sin verò, iis valere iussis,
aliò se conferunt: apis in morem, quæ multa viridia
& florentia præterit, quia iis nihil mellis insit. vbi ve-
rò vestigiũ aliquod diuinitatis, defluxumq; & simili-
tudinem ablandiẽtem nacti sunt: iam præ volupta-
te & admiratione extra se rapti eã adfectantur, sunt
que amicissimè affecti aduersus illud verè omnibus

amabile, beatum, diligendumq; Poëta quidem ple-
raque ita de Amore scribunt, vt ad eum alludere &
inter comensandum ista canere videantur: pauca de
eo seriò dicunt, siue prudentes hoc & dedita opera,
siue deo ad veritatem ducete. De his est etiam, quod
de natalibus eius dicunt: Acerrimum deorum pe-
perit pulcrè calceata Iris, auricomò mixta Fauonio.
nisi forte grammatici fidem vobis fecerunt, qui hanc
comparationem ob adfectus huius varietatem aiunt
institutà. Quorsum enim aliòtasebat Daphnæus. Au-
dite, inquit pater. sic. n. cogit nos loqui id quod vi-
detur. Iris quidè affectio est visus, eiusq; refractione
quòd sensim rorida, læui aut & mediocriter illu-
minata nubi is incidens, solè refractis radiis eiusq;
lumen intuetur, opinionemq; nobis hanc facit, qua-
si verò id quod videmus in ipsa insit nube. Sic & A-
moris callidum commentum in generosis pulcrisq;
amantibus quandam efficit refractionem memoriæ
ab iis quæ foris apparent & dicuntur pulera, ad diui-
num illud, amabile, verèque beatum & admirandum
pulcrum. Verùm plerique in pueris & mulieribus tã
quam speculis expressam eius imaginem confectan-
tes & apprehendentes, nihil stabilis voluptate do-
lori permixtæ possunt adipisci: videturq; ea verti-
go, is error eos pervertere, vt in nubibus tanquam
vmbri iane capient desiderium: puerorum in mo-
rem, qui arcum cœlestem manibus volunt arripere,
id quod apparet ipsis captantes. Alio modo se inge-
nuus & modestus gerit amator. Ibi enim refrangi-
tur ad diuinam & sola mente contuendam pulcritu-
dinem: & pulcritudine oblata visibilis corporis, eo
vti tanquam memoriæ instrumento satis habet, & in
eius consuetudine læticiq; inde percepta magis et-
iam intellectus ipsis inflammatur. itaq; neq; hæc cū
corpore degens lucem illam desiderantes & admira-
tes desidēt: neq; post mortem eò delati, huc rursus
profugientes ad fores & domicilia recens maritatu-
rum

rum corporum obversantur, imagunculæ difficilia
exhibentes somnia virorum & mulierum voluptati
& corpori deditorum, & quibus nullo iure amantiū
nomen tribuatur. Qui enim verè est amatorius, eò
profectus, & quantum fas est pulcrorum vsus cōsue-
tudine, alatus est, & orgiis initiatus semper circa
Themidem versatur sursum choreas ducens atque
vnà circumvehens: donec rursus in Lunæ & Vene-
ris prata veniens & obdormiens, nouum ortum au-
spicetur. Sed hæc maioris sunt proposito argumen-
ti. Cæterum Amori id quoque adest, quod reliquis
diis adesse Euripides dixit:

Ab hominibus se gaudet honoribus adfici:

& contra. Est enim benignissimus iis, qui scitè eum
suscipiunt: grauis contumaciter eum aversantibus.
& neq; hospitū suppliciumq; iniurias tam celeriter
Iupiter Hospitalis, neq; parentū imprecationem Ge-
nitalis persequitur atq; vlscitur: quàm mox ama-
tores circumscriptos Cupido exaudit, rudium & su-
perborum hominum vindex. Quid enim referà Eu-
xynthetum & Leucomantidem, quæ in Cypro para-
kyptusa, id est prospiciens, etiamnū appellatur. Vos
autem fortasse non audiistis pœnam Gorgūs Cre-
tensis, cui idem ferè vsu venit, quod parakypitusa. ni-
si quod hæc quidem caput exserens vt amatorè suum
efferri videret, in lapidem est conuersa. Gorgonem
adamauit Asander, iuuenis probus, & qui illustri na-
tus genere è re lauta ad tenuem redactus fortunam,
tamen nusquam de seipso desperaret: sed Gorgo-
nem, quæ ob diuitias (vti apparebat) à multis certa-
tim petebatur, vxorem sibi dari postulauit: cognat-
us ipse quidem, & qui suam causam omnibus puel-
læ tutoribus ac necessariis probasset, multos tamen
& egregios haberet riuales.

(Desunt valde multa.)

Porro quas dicunt causas & generationes amoris,
neutrius sunt sexus propriæ, sed communes vtriuf-

que. Nam imagines profecto quæ amorem propens-
fos subeunt ac discurrent, mouentq; & titillant cor-
pus ad semen prolans aliis figurationibus nõ pos-
sunt à pueris, nequeunt à feminis. & pulcras has fa-
crasq; recordationes vocamus nos ad diuinam, ve-
ram, ac cœlestem illam pulcritudinem, quibus quasi
alis animus subleuatur. Quid ergo impedit, quo mi-
nus proficiscantur vt à pueris & adolescentulis, ita
& à mulieribus, quando indoles casta & modesta in
ætate florente & venustate formæ elucescit? quo-
modo rectum calceum pedis pulcritudinē monstra-
re dixit Aristot. cum in forma honesta & corpore pu-
ro vestigia animæ erecta conspiciunt ij, qui isthæc
animadvertere callent. Non enim voluptatum qui-
dem studiosus interrogatus vtrum

Ad mulieres inclinet, aut potius mares, cū responderet

In partem utraq; pulcritudo me nouet,

videbitur conuenienter suæ cupiditati respondisse:
amator autem formæ & generosus membrorū disci-
mine non pulcritudine & indole suos amores mo-
derabitur. sanè equorum studiosus nõ minus ample
æetur Podargi celeritatem, quàm Aetham Agame-
moneam, venationisq; deditus nõ masculis tantum
canibus gaudet, sed etiã Cretenses Spartanâsq; ca-
niculas alit: pulcritudinis verò & humanitatis amās
non erit idem aduersus eundem sexum, sed tanquã
vestium discrimen statuet inter eos? Atqui formam
virtutis esse florem dicunt. absurdum verò dictu est,
mulieres non florere, neq; indolem ad virtutem a-
ppram ostendere. Rectè quidem Aeschylus scripsit,

Flagrans mulieris oculus adolescentulæ

Me nequitiam latebit, expertæ uirum.

Ergo in forma mulieris ingenij procacis, impudici
& corrupti indicia exstant, modesti & pudici nullū
lumen effulgebit: aut multa quidem inerunt & appa-
rebunt, nullum tamen mouebit & amorem alliciet?
neutrum

neutrum profecto horū veritati & rationi congruit.
sed cōmuniter, sicut demonstratum est iis in vtroq;
inhærentibus sexu, veluti inani exstante. * O Da-
phnæ, illas impugnemus rationes, quas modò retu-
lit Zeuxippus, amorem idem faciens cum incompo-
sita cupiditate, & quæ animum ad lasciuiam impel-
lat. non quòd ita sentiret ipse, sed sæpenumerò au-
disset morosos & amoris rudes viros, quorū alij mi-
seras mulierculas cum dote attractas cū in rei fa-
miliaris administrationem & ratiocinationes illibe-
rales coniecerunt, quotidie cum iis delitigant: alij
pueros potiùs quàm mulieres sectantes, quomodo
cicadæ in scillam aut aliud tale suum semen dimit-
tunt, ita celeriter libidine exsaturata in quouis cor-
pore aut valedicunt matrimonio, aut id curæ non ha-
bent, neque operam dant vt ament & amentur. Ster-
gesthæ autem sterger, quod est diligi & diligere, v-
nica littera à stegan, quod est perferre, differunt, pri-
māq; fronte ostendere videntur benevolentiam tē-
pore & consuetudine necessitati permixtam. Cui
verò coniugio Amor adspirauerit, primū tāquam
è Platonica ciuitate eiicit voces Meum, Tuum. non
enim simpliciter communia amicorum * sed cor-
poribus tantum definientes animas vi cōducunt &
colliquāt, cū neq; velint duo esse, neq; duo se esse
censeant. Deinde mutua reverentia, qua maximè o-
pus habet coniugium. Nam externa illa, legum ne-
cessitate magis quàm voluntate constricta, ob pudo-
rem & metum,

Per multa fræna, multaq; gubernacula

desiderat. Amori tantum adest continentiæ, mode-
stix, fidelitatis, vt etiam si libidinofam attigerit ani-
mam, eā ab aliis amoribus avertat, ferociāq; & pro-
teruitate excisis, verecundiam, taciturnitatem, tran-
quillitatem, modestiāq; conciliet, vniq; amatori
faciat morigeram. Inaudiuistis haud dubiè quid Lai-
di obtigerit. Nobilis illa, & tā multis amata viris, q̃

D d d iiii

*Amoris cō-
libidinis dī
scrimen.*

Ilia, v. 295.

Pro feminis

Amoris er-
ga maritū
historia.

fui desiderio Graciam inflammavit, atque adeo de
qua duo maria certauerunt: postquam eam Hippo-
lochi Thessali amor invasisit, Acrocorintho, qui viri-
di (vt ille ait) vnda alluitur, deserto, magnum aliorū
amatorum clam subterfugiens exercitum, modestē
ad eum concessit. ibi verō eam mulieres invidia pul-
critudinis & emulatione impulsæ in templum Ve-
neris adductam lapidibus obruerunt: vnde, vt pro-
babile est, hodiēq; Veneris homicidæ templum di-
citur. Nouimus etiam ancillulas, quæ herorū cōcu-
bitum fugerint, & priuatos qui reginas spreuerint,
cum cor eorum dominio suo Amor occupasset. Sic
vt enim Romæ dictatore creato reliqui magistratus
abdicantur omnes: sic quos Amor dominus invasisit,
illi à reliquis omnibus dominis liberi & manumissi
tanquam sacris addicti serui postmodo degunt. Mu-
lier autem ingenua, vi amoris cum suo contempera-
ta marito, amplexus vrsarum & draconum potius su-
stinebit, quàm contrectationem & concubitum alie-
ni viri. Cuius rei cum ab vndē exemplorum sit, apud
vos Cupidinis populares atq; cultores tamē par est
Cammæ Galaticę mulieris facinus referre. Hęc cum
esset forma venustissima, vxor Sinati Galatię regu-
li, adamata fuit à Synorige Galatarū potentissimo.
qui cum marito viuente neque persuasurum se mu-
lieri adulterium, neq; vim inferre posse videret, Si-
natum interfecit. Erat Cammæ refugium & solamen
calamitatis, sacerdotium Dianæ auitum, in cuius æ-
de plerumq; commorabatur, neminem admittens,
quanquam multi ipsam & potentes ambirent. Cum
autem Synorix ausus esset eam de nuptiis appellare,
non subterfugit, neq; facinus eius culpauit, ad quod
scilicet non alia prauitas, sed amor ipsius & deside-
rium impulisset. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit
eam in matrimonium petiturum. Occurrit mulier, da-
tāq; dextra ad arā Dianæ hominē adduxit. Ibi cum
de mulso, quod veneno infecerat, ē patera libauisset,
dimi-

dimidium ipsa ebibit, reliquūq; Synorigi ebiben-
dum propinavit. postquam ebibisse vidit, altē subla-
to eiulatu, nomine maritum invocans, Hanc ego, in-
quit, diem præstolans adhuc sine te Sinate carissi-
me vitam acerbam toleravi. nunc verō lætus me ac-
cipe, vltam tui gratia scelestissimum virum, vtq; ti-
bi vitæ, ita huic mortis sociam perlibenter factam.
Ac Synorix quidem lætica vinctus, paulo post viuen-
di finem fecit: Cammam ferunt diem illam noctē-
que supervixisse, valdeq; alacrem & hilarem deces-
sisse. Talia multa cum sint facta & apud nos, & apud
barbaros, quis eos ferat qui Venerē maledictis in-
cessunt, negantq; eam amori adiunctam posse amici-
ciæ autorem fieri. Maris quidem cum mare consue-
tudinē, potius verō intemperantiā & lasciuiam
aliquis considerans, dicere possit:

Probē.

Non Veneris hæc sunt opera, sed libidinis.

itaque qui corpus suum libenter prostituunt, eos
omnium deterrimos censemus, nullāq; iis fidem,
nullam reverentiam, nullum amicitiae vsum tribui-
mus: sed verē, vt est apud Sophoclem:

Tales amicos quisquis amittit, solet

Gaudere: quāq; habent, cupiunt amittere.

qui verō non mala indole præditi decepti aut vim
passi sunt, neminem hominum magis oderūt quàm
autores scelestis, eosque semper suspectos & inui-
sos habent, ac oblata occasione iniuriam grauiter vl-
ciscuntur. Nam Archelaum Crateuas, quem is ama-
sium habuerat, interfecit, & Alexandrum Pheræum
Pytholaus, & amasius Perandrum Ambraciotarum
tyrannum necauit, ægrē ferens se ab eo interroga-
tum ecquid vterum ferret. * * simul cū vxoribus,
iniriā hæc sunt amicitiae, tanquam magnorum sacro
rum communicatio. Et voluptatis quidem exigua
est portio. sed qui hinc quotidie pullulat honor, gra-
tia, amor mutuus, atque fides ostendit Delphos ne-

Pro matri-
monio.

quaquam delirasse, qui Venerem harma quasi cur-
rum a coniunctione nominauerunt: neque Home-
rum, qui coniugum concubitus amicitia voce or-
nauit. tum Solonem peritissimū fuisse coniugalium
legum conditorem, qui ter minimum quouis men-
se maritum cum vxore coire iussit, nō sanē volupta-
tis causa: sed sicut ciuitates inter se fœdera tēporis
aliquo intervallo renouant: ita volens amicitia ma-
trimonij subinde hac ratione instaurari. Atq; mul-
ta, inquires, malē & furiosē agunt mulieres amantes. 10
nōne verō plura maseulus amor habet fœda? * *
mori, & inscriptionē sepulcri nancisci. Sed quemad-
modum ea affectio furor aduersum pueros, ita neu-
trum amor est. Caterū omnem mulieribus detra-
here virtutem, rationi repugnat. & cum earum pu-
dicicia, prudentia, fides, iusticia, quin & fortitudo,
audacia, magnanimitas in multis elucescat insignis,
planē ineptum est, naturam earum ad alia omnia of-
ficia idoneam, vituperandi gratia dici ad solam ami-
ciciam nihil habere concinnitatis. Nam & virorum 20
suorum & liberorum suorū amantes sunt natura mu-
lieres, & naturales illas diligendi adfectiones tan-
quam yber aliquis ager in se habent, facilēque reci-
piunt amorem, neque à Gratiis neq; à Suadela alie-
næ. Quo autem modo poësis sermoni condimenta 25
quædam modulorum, mensurarum, rhythmorū ac-
commodans, cum ea quæ ad docendum faciunt effi-
caciōra, tum ea quæ nocent cautu minùs facilia re-
degit: sic natura mulieri accommodans venustatem
adspēctus, & illecebram vocis formæq; impudicæ 30
ad luxuriam & dolos, honestæ ad benevolentiam vi-
ri parandam multum contulit adiumenti. Equidem
Plato Xenocratem, aliās generosum & magnanimū,
sed interim moribus austerissimis, hortatus est vt
Gratiis rem sacram faceret. Probam autem & pudici-
cam mulierem aliquis iuberet nō ineptē Amori im-
molare, vt propicius & iucundus matrimonio ad-
sit.

fit. * muliebribus. neque vir ad aliam se conse-
rens, cogatur dicere isthæc comœdiæ verba:

Qualem miser mulierem afficio iniuria.

Etenim in coniugio amare quàm amari maius est bo-
num: vtpote abolens multa, immò omnia delicta
quæ matrimonium corrumpunt atque dissipant. Iam
vehementes illæ animi commotiones & morsus, mi
Zeuxippe, qui initio connubij interueniunt, non est
vt vereare tanquam vlcus aut laniationem. quanquā
ne hoc quidem sit reformidandum, cum proba mu-
liere etiam accepto vulnere connasci: quomodo e-
tiam arbores inter se coalescunt. est autē exulcera-
tio fetus producendi initium. non enim permiscen-
tur, quæ se invicē non adfecerunt. Perturbant etiam
mathemata pueros, cum ad ea se primū conferūt,
15 & philosophia adolescentes. at neq; his semper ad-
harefcit illa acerbitas, neque morsus amātibus. sed
quemadmodum fit liquoribus in vnū confusis, prin-
cipio effervescentiam quandam & conturbationem
20 Amor efficere videtur, paulo pōst tēpore subfudens
& repurgatus stabilissimā adfectionem gignit. Hęc
enim est re vera totorum per tota mixtio, quando
amantes vicissim vnā viuunt * Epicureis con-
tactibus istis & complexionibus videtur collisiones
25 percipere & resultus, vnitionem autem tantam non
efficere, quantam amor præstat ad societatem con-
iugum sese adplicans. Nam neque maiorem alter al-
teri voluptatem præbere potest, neque magis perpe-
tuas vtilitates, neque aliis in coniunctionibus mor-
30 ris honestas & omnibus expetenda cōmoditas per-
inde eminet,

Vnanimis quàm cum didicere maritus & uxor

Odyss. 3. 183.

Incoluisse domum. —

cum & lex eis adsti-

35 puletur: & ipsos deos ad communis prolis procrea-
tionem indigere Amoris opera, ostendat natura. Sic
enim poëtæ aiunt cælum terræ amore, phyci So-

lem Lunæ amore teneri, & coire, ac fetu implere. & terram hominum matrem & animalium atque stirpium, necesse est aliquando planè perire, ubi acris Amor materiem deferet qui pars est dei, cessabitq; ipsa desiderare & persequi motu principiumq; diuinum. Sed ne longè videamur evagari, aut omnino nugari, nosti amores puerorù instabilissimos vulgò dici, & falsè de iis hoc iactari, istam amicitia ouï instar trifariam diuidi: & amatores Nomadum instar cum in floridis & virentibus ver consumserint, statim tanquàm ex hostico castra mouere. Et quado Biosophista importuniùs non nihil formosorum crines Harmodios vocauit atque Aristogitones, quòd iis enatis pulcra tyrannide amatores sese abdicare cogantur: hæc non rectè intentantur crimina germanis amatoribus: scita sunt autè quæ de Euripide dicuntur. is enim Agathonè formosum, cui iam lanugo genas vestire inciperet, amplectens & deosculans dixit, Pulcororù etiam finem autumnus pulcrum.

Coniugialis amoris exemplum.

excipit solum * * in ipsis quoq; canis viget & rugis, & vsque ad sepulturam monumentumque perdurat. Ac puerilium amorù paria pauca possunt, vxoriorum amorum multa enumerari millia, quæ firmiter omnem cõmunione & fidelitatis societatem ad finem vsque vitæ conseruauerint. Vnum ego referam, quod mea ætate, imperante Vespasiano, accidit. Iulius, qui in Gallia defectionis autor fuit, cum alios multos habuit, vt fieri solet, sui conatus socios, tum Sabinum quoque, hominem non degenerem, & qui diuitiis gloriâq; omnes alios facile vinceret. Hi rebus arduis tentatis, successu caruerunt: cumq; supplicia se daturos presentirent, partim se ipsos è vita eduxerunt, partim in fuga capti sunt. Sabinò autem ceteroqui facilè licebat fuga ad barbaros facta saluti suæ consulere. Sed vxorem duxerat optimam, nomine Emponam (Gracè Heroidem diceres)

ceres) Hanc cum neque ducere secum posset, neque deferere sustineret: & ruri haberet sub terra effossas cameras, in quas reponi res viles possent, duobus tantum notas libertis: reliquos famulos omnes dimisit, se veneno sibi mortem consciturum simulans. duos quos fideles norat, adsumsit, & in specus istas subterneas descendit: misso ad vxorè liberto Martiali, qui patronum veneno extinctum, & casam vilæ cum eo concrematam esse renunciaret. Volebat enim luctu vxoris fidem facere sui, quem fingebat, interitus. Idque etiam evenit. Nam ea vt erat, accepto nuncio, lamentans & eiulans in terram proiecit sese, tresq; dies, ac totidem noctes sine cibo ita exegit. Quod ubi rescivit Sabinus, metuens ne se prorsus vita exsolueret: occultè Martialem ei significare iussit, viuere se etiamnum, & occultari: rogare autem vt adhuc aliquantulum in lugendo perseveret, accurateq; mariti interitum simulet. Tragediam huius calamitatis vxor admodum artificiosè egit: tamen noctu desiderio visendi ad maritum ventitauit, nemine obseruante, & tantum non apud inferos cum eo consuevit. Exactis septem mensibus, facta spe impetrandæ veniæ, veste, tonsura, & capitis redimiculo ignotum redditum obuiis Romam perduxit. Sed re infecta, in suam is specum rediit: ipsaq; cum eo maiorem temporis partem sub terra exiges, interdum Romam iuit, amicis & necessariis mulieribus se visendâ præbens. Et, quod creditu difficilimum est, cum iis lauans fefellit, vterq; gerens. Nam medicamentum, quo mulieres comâ invgentes faciunt auri in morem rutilam & fuluam, pinguedinem habet, qua caro siue sit grandior siue rarefcit, itaq; diffunditur quasi, & maior sit eius moles, hoc illa in cæteris membris vsa affatim, attollens se & turgidum celauit ventris onus. Partus verò dolores sola ipsa pertulit lænæ in morem, ad maritum in foueam sese abdens: natosq; duos, vt sic loquar, catulos edu-

cauit. peperit enim filios duos, quorum alter in Aegyptio occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiscum fuit, nomine Sabinus. Ipsam Cæsar interfecit: sed cædis pœnas dedit, exiguo temporis spacio tota stirpe ipsius funditus interemta. Nullam enim rem hoc facto tristiores istud tulit imperium: neque fuit, cur vllius rei adspæctum magis & dii & genij averfarentur. Miserationem quidem spectantibus ipsa exemit magnanimitate sua & grandiloquentia, quibus maxime iritavit Vespasianum. desperata enim salute, mortem suam commutationem vocavit: dixitque suavius sibi fuisse in tenebris & sub terra vivere, quàm ipsum videre imperio potiri. Hæc aiebat pater finem disputationi de Amore fuisse impositum in vicinia Thespensium. Visum enim fuisse quendam de Pæsiæ fociis Diogenem, qui concitato gressu accederet. Tum Soclarum dixisse adhuc eminus venienti: Non sanè puto, Diogenes, bellum nuntiaturus ades. Illum verò respondisse: Bona verba, quin vos nuptiis iam conceptis pergitis celerius, sacrificium absentia vestra morantes? Ibi omnes exhilaratos fuisse, demto Zeuxippo, quis ægritudinem animi non dissimularet. Is tamen iam, vt apparet, concessit Ismenodoræ: nuncque vltro coronatus & alba veste indutus, ei ad deum accedenti ductor est. Eamus ergo. Nimirum verò, aiebat pater eamus, vt rideamus hominem, & deo supplicemus. non enim obscurum est, quin præsens lætusque adsit iis quæ aguntur.

PLV-

PLVTARCHI
De facie quæ in orbe Lunæ apparet, Commentarius.

* * Initium deest.

- 10 Hæc Sylla dixit. Mæ enim fabulæ convenit, indeque desumptum est. Sed quorsum attineat contra illas in promptu sitas & omnium ore celebratas opiniones de facie Lunæ exordium dicendi facere, principio libenter interrogaverim. Cur verò, inquam ego, nihil attineret? cū alterius questionis difficultates nos ad hanc compulerint. Sicut enim diuturnis vexati morbis, quando de vilitatis remediis & consueta victus ratione desperauerunt, ad lustrationes, amuleta, & somnia se convertunt: ita necesse est in questionibus difficiles explicatus habentibus, quando communes, probabiles, & receptæ rationes non faciunt fidem; alienas tentare, neque eas contemnere, sed veterum commenta palàm in medium producere, veritatēque ex omnibus inquirere. Vides nimirum statim, quàm absurdè quidā dixerit formam quæ in Luna cernitur, affectionem esse visus, præ imbecillitate splendori cedentis, quod cæcutire dicimus. Non enim animadvertit ille, id potiùs debuisset accidere in Solem intuentibus, qui acris & vehemens nobis offertur, sicut etiam Empedocles nō in-
- 20
25
30
35

Faciem in Luna, non esse visus refractionem.

Sol radiis acer, lumen Lunæq; benignum.

nam Hiladram Lunam dicit, quod lumen eius blandè alliciat ac citra molestiam conspiciatur: deinde rationem reddens, cur hebetes & imbecilles oculi nullam differentiam formæ in Luna videant, sed læ-

uis & plenus iis eius orbis refulgeat: qui verò acutè vident, magis subtiliter discernant faciei formas, & discrimen liquidius notent. Oportebat enim contrà, nisi fallor, siquidem victo * * oculi imaginatione faciebat. vbi id quod afficitur est imbecillius, * id quod apparet. Inæqualitas verò planè eam redarguit rationem. non enim in continua umbra & confusa nititur visus. Et Ageſianax non ineptè hoc significauit scribens,

Hanc circum rutili totam lux funditur ignis:

In medio quædam species sed glauca puellæ

Conspicitur, cyano mage cærule, cuius ocelli,

Et frons ostendunt suffusum pulchra ruborem.

Faciẽ in Luna non esse imaginem Oceani.

Omnino enim abduntur umbrosa circumfusa lucidis, vicissimq; ea premunt abscissa, prorsusq; inter se implicatur. * pictoriam quæ per * esse figuræ * & adversus Clearchum Aristoteles videtur vestrū non inconvenienter vero dixisse. vester enim est Aristoteles, antiqui familiaris, quanquam multa Peripateticæ philosophiæ decreta pervertit. Cū Apolloniades orationem interrumpens quæreret, quænam Clearchi fuisset opinio: Nemo, inquam ego, omnium est, quæ minùs ignorare deceat, atq; te, eius sententiā, quasi è penatibus accitam à geometria. Dicit enim eam quæ vocatur facies, simulacra esse specularia & imagines magni maris in Luna apparentes. Nam & orbita cū reflectitur sæpe attingere solet ea quæ non rectà videntur: & plena Luna omnium speculorum æquabilitate & splendore purissimum est. Ita 30 que sicut arcū cœlestem vos putatis visu ad Solem refractio in nube conspici, cui humida sensim læuitas & colliquatio inest: ita ille existimauit mare exterum in Luna conspici, nō eo, quo est situm loco, sed quo visus radij refracti eius resplendentia attingit. 35 sicut rursus Ageſianax scripsit:

Aut maris immensi opposita sub parte frementis

In spe-

In speculo ardenti representatur imago.

His delectatus Apollonides: peculiare (inquit) profectò & nouum hoc opinionis commentum est, hominis neque insciti, & audacis. sed quoniam reflectebatur? Primum, inquit, si mare exterum vnus est naturæ, continuum scilicet & in se confluens: atque autem in Luna apparentes maculæ quasi isthmis quibusdam à splendore umbrosa diuidente ita distinguuntur, ut avulsa à se & suis finibus circumscripta sint, & lucidorū in umbrosa penetratio texturæ cuiusdam figuræ efficiat, vnde oculorum & labiorum forma similitudine summa exprimitur: oportet autem plura maria opinari esse, quæ isthmis & continentibus dirimantur, (quod & falsum est, & absurdū) aut si vnicum sit, nō sanè respondentem eius imaginem ita diuulsam in Luna apparere. nam hoc quidem tutius est interrogare quam pronūciare de eo te præsentem, an orbis terrarum tam longus latūsq; cū sit, possit vniuersus eodē modo visus à Luna refractus * mare contingere, & eos qui in Oceano nauigant atq; etiam habitant, ut Britanni: præsertim cū dicatis terram cum Lunæ globo comparatam ne centri quidem æquare rationem. Atq; hoc quidem, aiebam, considerare tui est muneris. Refractio verò visus ad Lunam, non iam tuū est aut Hipparchi. quam mi * sed multis non probat se de natura visus disputans, quem statuit * ipsum habere simili modo affectā temperiem ac concretionem probabilius est, quàm ictus quosdam & resultationes habere, quales atomis Epicurus adfinxit. Non vult autem, puto, Lunæ corpus nobis perhibere Clearchus mole præditum ac solidum: sed astrum æthereum & luciferum, cui vos negatis huiusmodi infractionem visus convenire: itaq; actū erit de refractione. Si tamen eā admittimus, quæremus cur in sola Luna maris imago faciei specie appareat ut in speculo, in nullo alio astro. Atqui ratio hoc exigebat, ut visus sic

E e e

Luna an
terrea, an i-
gnea, an in
se aerē con-
tineat.

vel ab omnibus, vel à nullo afficeretur. Sed * ad Lu-
cium respiciens dicebam: reminiscere eorū quæ pri-
mo sunt à nobis dicta loco. Et Lucius: Verum, in-
quit, ne nimis videamur cōtumeliosi in Pharnacen,
Stoicorū opinionē nulla adhibita refutatione, præ-
tereuntes, dic aliquid adversus eū, qui vniuersi aë-
ris & mollis ignis mixturam ponit esse Lunam: dein
de veluti in tranquillitate oborto horrore dicit aëre
nigredine perfulso fieri visum formæ simile * Pro-
be, inquam ego, Luci, honestis verbis res absurdas
velas. Non autem sic socius noster, sed quod verum
est dixit, fuggillare illos Lunam, quam nāvis & ni-
gris maculis opplent, modò Dianam & Mineruam
appellantes, modò mixturam, confusionem aëris ca-
lignosi & ignis (vt sic dicam) carbonosi: & quæ non
ex sese accendatur, propriamve habeat lucem, sed
obscurum quoddam sit corpus, semper fumigans &
igne vltum: qualia sunt fulmina quæ splendoris ex-
pertia & fuliginosa poetæ dicunt. Iam quod ignis
carbonarius, qualem illi adscribunt Lunæ, neque
constare neque perdurare vllō modo possit, nisi ma-
teriam solidam, ipsumq; sustinentē simul & nutrien-
tem corripit: arbitror rectius, quā à nonnullis est
factum philosophis, eos animadvertisse, qui iocātes
Mulciberum dicunt claudum idē cognominatum
fuisse, quod ignis sine ligno nō magis progreditur,
quā claudus sine scipione. Porro si Luna ignis est,
vnde ei tantum aëris subiit? Nam supremus quidem
hic, & in orbem ad siduo agitatus motu locus, non
aëris est, sed præstantioris alicuius naturæ, quæ om-
nia tenuia redigere, & accendere vi sua soleat. aut si
natus ibi aër est, quomodo non mutatur ab igne in
atherem pristina exutus forma, sed tanto tempore
cum igni manet incolumis, clauī instar eodem in lo-
co infixi? cum enim rarus sit, & confusus, non per-
mansio ei, sed mutatio congruit. Neq; verò concre-
tus dici aër iste potest, igni admixtus, & humoris o-
mnis

mnis terræq; expers, cum quibus solis condescere
aërem sua finit natura. Tum motus suo impetu & in
lapidis & in plumbo qui inest aërem accendit: ne-
dum eum, qui in igni tanta cum celeritate circum-
agitur. Empedoclem sanè repræhendunt, qui Lu-
nam aëris concreti in morem grandinis massam fa-
cit, quæ à globo ignis contineatur. At ipsi Lunam,
quæ globus igneus sit, aërem in se multum hinc in-
de dispersum aiunt continere: cum quidem non ha-
beat ea in se rupturas, aut profunda, aut cavitates:
(quæ ei tribuunt, qui terrestrem statuunt) sed aër ni-
mirum superficiei curuitatis eius incumbat. Id verò
& à permanfionis ratione est alienum: & fieri non
posse, pleniluniorum contemplatio docet. nō enim
debuerunt nigra ista & vmbrosa distinctè cerni, sed
aut deminui & occultari, aut vnā effulgere Sole Lu-
nam occupante. Etenim apud nos aër qui in profun-
do & cauis terræ est, quā Luna non penetrat, obscu-
rus & luminis egens manet: qui foris terræ circum-
funditur, colore quodā & luce illustratur. Nam aër
cum ob raritatem suam faciliè quasvis recipiat qua-
litates, maxime à luce, vt vos dicitis, tantum etiā at-
tingente, totus mutatus illuminatur. Hæc ergo vt
iis qui in cauernas quasdā & profunda Lunæ aërem
compellunt, videntur probè opitulari: ita vos redar-
guūt, qui ex aëre & igne nescio quomodo eius com-
pingitis globum. Fieri enim non potest, vt vmbra in
superficie relinquatur Lunæ, quando Sol omnē eius
eam partem illustrat, quam nos nostro visu stringi-
mus. Me adhuc loquente Pharnaces: Hoc, inquit, il-
lud nobis vsu venit ex Academia deductum, vt cum
adversus alios dicimus, subinde ipsi eorum quæ af-
firmamus, non adferamus demonstrationem: & qui
nobiscum disputare velit ei defendenda sua, non
nostra sint impugnanda. Me tamen hodie nunquam
eò adducetis, vt ea defendam, quæ vos Stoicis cri-
mina intentatis: nisi prius à vobis mihi satisfiat hæc

de commissa culpa, quod imas mundi partes supremo collocatis loco. Tum Lucius ridens duntaxat, Heus tu, inquit, noli nos impietatis reos facere, eo pacto quo Aristarchus putauit Cleanthem Samium violatae religionis à Græcis debuisse postulari, tanquā Vniuersi lares Vestamq; si loco mouisset: quod is homo conatus ea quæ in cælo apparēt tutari certis ratiocinationibus, posuisset cælum quiescere, terram per obliquū evolui circulum, & circa suum versari interim axem. Ipsi autem de nobis dicamus. 10
* Qui verò terram ponunt esse Lunam, quinam ij, mi homo, magis inferiora superiora faciunt quàm vos? qui terram hæc sublimen in aëre suspenditis, longè maiorem Luna: sicut in defectibus & mora Lunæ in umbra quantitatem eius metiuntur mathematici. 15
Nam umbra terra minor à maiore illuminante corpore proicitur: cuius umbræ in summo exilitas ne Homerum quidem (vt aiunt) fefellit, qui à mucrone eius noctem *νύκτα*, id est acutam, denominauit. & tamen ab hoc mucrone Luna in defectu occupata, triplum suæ quantitatis spacium ad emergendum desiderat. Cogita ergo, quot Lunis terra æqualis sit, si eius umbra, quæ est minima, tres Lunas æquat. Et tamen de Luna vos solliciti estis ne cadat, de terra fortasse Aeschylus vobis persuasit de Atlâte sic scribēs: 25

Ilia n. 394.

Lunæ cū terra comparatio.

Terram polumq; stat ille columna fulciens,
Humerisq; pondus ingens sustinet suis.

Ergo Lunā tenuis aër suffusus gestat, solidum onus portare non sufficiens: terram adamante subnixæ columnæ fulciunt, vt est apud Pindarum. atque ideo ne terra cadat non metuit Pharnaces, miseratur autem Lunæ conversioni suppositos Aethiopes aut Taprobanos, ne in eos tāta moles decidat sollicitus. Atqui Lunæ auxilio est ne cadat motus & eius impetus: quomodo quæ fundis imposita in orbem rotata delabi non sinuntur. Nam motus naturæ conueniens

ueniens vnamquaque rem agit, si non ab alia aliqua re aliò avertatur. Itaque Lunam grauitas non mouet, cū à cōuersione circulari eius motus profligetur: magisque rationi erat consentaneū, mirari si illa eodem semper maneret loco, sicut manet terra. Nunc verò quod Luna huc nō fertur, id magnam habet causam: terrā, quæ omni alio caret motu, probabile est solo suo pondere cieri. Est nanque terra quàm Luna grauior, nō modò quia maior, sed quod præterea Luna ob calorem & inflammationē leuior est reddita. Ombino autem apparet ex iis quæ dixisti, Lunam, siquidem ignis est, magis indigere terra & materie cui insistat & inhæreat, & qua contineatur ac tanquam fomite alatur vis ipsius. non potest enim cogitari ignis, qui sine materia conferuetur. Terram autem vos dicitis sine fundamento & radice perdurare. Planè, inquit Pharnaces, cū suum à natura sibi destinatum obtineat locum, nempe medium Vniuersi: is enim est quò omnia grauiā vndiq; 20
vergentia, ibi subsistunt. Superior autem regio omnis etiam si suscipiat terrenum aliquid violento motu sursum elatum, statim id elidit deorsum, aut dimittit potiùs naturali momento hac declinans. Ad hoc ego, vt qui vellem Lucio tempus reminiscendi dari, Theonem vocans: Quis, inquā, tragicorum dixit medicos

Eluere amaro amarā bilem remedio?

Cū respondisset Theo, Sophoclis hoc esse: Necessitas, inquam, cogit, hoc illis vt concedatur. Verū philosophi audiendi non sunt, quando absurda absurdis volunt evertere, impugnantque admirabiles sententiās, vtentes ad hoc aliis à ratione magis etiam alienis. quemadmodum hi nunc lationem ad medium introducunt. Cui quid nō inest absurdi? nōne sequitur terrā esse globum, quæ tot altitudines, profunda, inæqualitates habet? nōne habitari eam ab antipodibus, qui instar terebinthi aut stellionum

Contra centrum mundi & terre disputatio.

Ece iij

imis corporum partibus sursum obversis terræ ad-
hærescant? nōne nos ipsos non ad lineam & angu-
los rectos ei insistere, sed obliquos & inclinatos e-
briorum instar? nōne massas quæ circā talenta ap-
pendant per profundum terræ delatas, ubi ad me-
dium pervenerint, nulla re occurrente aut sustinen-
te tamen, subsistere: aut si motus vehementia me-
dium fuerint prætervectæ vtrō ad id reverti? nōne
segmenta trabium ab utraque terræ parte abscis-
sa non semper deorsum ferri, sed foris ad terram ac-
cidentia pertrudi intrō ad medium, ibiq; collidi?
nōne rapidus aque fluxus delapsus, ubi ad medium
pervenerit, quod est ipsorum sententia punctū cor-
poris expers, subsistet, & circa polum illum circum-
fundetur, illicq; perpetuò librabitur ac pendebit?
quorum quædam talia sunt, ut ne falsa quidem ima-
ginatione in animum quisquam ea possit inducere.
Hoc verò est inferiora facere superiora, & omnia
invertere, & quæ sunt usque ad centrum deorsum:
* quæ infra illud, sursum ponere. Ergo si quis terræ
consensu in medio eius staret umbilico ad centrum
locato, fieret ut simul & caput sursum, & pedes sur-
sum haberet. & si locus in oppositam partem effode-
retur, prospiciens iste * deorsum sursum trahi
qui effoderetur. & si alius contrariis vestigiis stare
intelligeretur, utriusque pedes sursum tendere di-
cerentur. Proinde huiusmodi tamque alienis à ra-
tione opinionibus onusti (quas non experientia, sed
præstigiatoris alicuius circulatorisve apparatus, &
trivialis nugæ suggerunt) easque in res philosophi-
cas attrahentes: eos dicunt inferiora superioribus
adiungere, qui Lunam, quæ terra sit, non in medio,
sed in sublimi collocat. At enim si omne corpus gra-
ue eodem fertur, & ad centrum suum omnibus par-
tibus vergit: terra non ut centrum Vniuersi potius,
quàm totum, sibi omnia grauia ut suas partes vindi-
cabit. Argumento est * erit vergentium, quibus
non

non medium mundi causa est suorum momentorū,
sed cognatio cum terra, à qua vi repulsa, rursus ad
eam se conferunt. Sicut enim Sol omnes partes, ex
quibus constat, ad se convertit: & lapidem terræ ut
sibi convenientem accipit * & fert ad eum. Itaque
horum vnumquodque temporis progressu vnitur
cum ea & coalescit. Quod si quod est corpus ab ini-
tio terræ non attributum, neque ab ea auulsum, sed
peculiari natura pro sese constat: (qualem isti Lu-
nam faciunt) quid obstat quin seorsum id subsistat
suis compactum propriis ac constrictum partibus?
nam neque demonstratur terram esse medium mun-
di: & eorum quæ hic sunt comparatio & constitutio
respectu terræ, ducit nos ad intelligentiam modi,
quo ea quæ ad Lunam isthic accidunt permanere sit
probabile. Qui autem omnia terrena & grauia in v-
num compellit locum, facitque omnia partes vnius
corporis, non video cur non eadem necessitate le-
uia deuinciat: sed sinat tot ignes seorsum consistere,
neq; censet debere vniuersas in vnum cogi corpus
stellas, quod commune sit leuium & igneorum om-
nium. Sed Solem quidem vos mi Apollinida, innu-
meris stadiorum millibus abesse à summo cœlo di-
citis, ac Luciferum supra eum, & Mercurium aliosq;
planetas, inferiores stellis inerrantibus, & qui magnis
inter se spaciis diuisi motus suos conficiat: pōderib.
verò & terrenis corporib. nullā putatis in mūdo in-
ter se distātiā, nullum spaciū tribui. Videris ridicu-
lum esse, negare Lunā esse terram, quia distat ab infe-
riori regione: & dicere stellam eā esse, cum tot sta-
diorum millibus à superiore cœlo depressa, & quasi
in fundum quendā demersa sit: tanto quidē inferior
astris est, ut mensura intervalli non possit exprimi,
& vos mathematici in ea ratiocinanda numeri defi-
ciant. terram quodam modo attingit, ac ponē eam
circumvecta, vel uti orbitam currus quandam repli-
cat. ut ait Empedocles:

*Quæ circum summam **

Non enim vmbra eius superat sæpenuerò, paulatim emergens ob Solis illuminantis magnitudinem. sed ita videtur proximè, & ferè in vlnis terræ circumagi, vt terra lumen Solis ei obstruat, quando non attollit sese supra vmbrosam hanc, terrestrem & nocturnam regionem, quæ est terræ sorte concessa. Itaque arbitror nobis audacter dicendum in terræ terminis esse Lunam, ideòq; ab huius extremis, lumini Lunæ officii. Considera porrò omis-
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995
1000
1005
1010
1015
1020
1025
1030
1035
1040
1045
1050
1055
1060
1065
1070
1075
1080
1085
1090
1095
1100
1105
1110
1115
1120
1125
1130
1135
1140
1145
1150
1155
1160
1165
1170
1175
1180
1185
1190
1195
1200
1205
1210
1215
1220
1225
1230
1235
1240
1245
1250
1255
1260
1265
1270
1275
1280
1285
1290
1295
1300
1305
1310
1315
1320
1325
1330
1335
1340
1345
1350
1355
1360
1365
1370
1375
1380
1385
1390
1395
1400
1405
1410
1415
1420
1425
1430
1435
1440
1445
1450
1455
1460
1465
1470
1475
1480
1485
1490
1495
1500
1505
1510
1515
1520
1525
1530
1535
1540
1545
1550
1555
1560
1565
1570
1575
1580
1585
1590
1595
1600
1605
1610
1615
1620
1625
1630
1635
1640
1645
1650
1655
1660
1665
1670
1675
1680
1685
1690
1695
1700
1705
1710
1715
1720
1725
1730
1735
1740
1745
1750
1755
1760
1765
1770
1775
1780
1785
1790
1795
1800
1805
1810
1815
1820
1825
1830
1835
1840
1845
1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020
2025
2030
2035
2040
2045
2050
2055
2060
2065
2070
2075
2080
2085
2090
2095
2100
2105
2110
2115
2120
2125
2130
2135
2140
2145
2150
2155
2160
2165
2170
2175
2180
2185
2190
2195
2200
2205
2210
2215
2220
2225
2230
2235
2240
2245
2250
2255
2260
2265
2270
2275
2280
2285
2290
2295
2300
2305
2310
2315
2320
2325
2330
2335
2340
2345
2350
2355
2360
2365
2370
2375
2380
2385
2390
2395
2400
2405
2410
2415
2420
2425
2430
2435
2440
2445
2450
2455
2460
2465
2470
2475
2480
2485
2490
2495
2500
2505
2510
2515
2520
2525
2530
2535
2540
2545
2550
2555
2560
2565
2570
2575
2580
2585
2590
2595
2600
2605
2610
2615
2620
2625
2630
2635
2640
2645
2650
2655
2660
2665
2670
2675
2680
2685
2690
2695
2700
2705
2710
2715
2720
2725
2730
2735
2740
2745
2750
2755
2760
2765
2770
2775
2780
2785
2790
2795
2800
2805
2810
2815
2820
2825
2830
2835
2840
2845
2850
2855
2860
2865
2870
2875
2880
2885
2890
2895
2900
2905
2910
2915
2920
2925
2930
2935
2940
2945
2950
2955
2960
2965
2970
2975
2980
2985
2990
2995
3000
3005
3010
3015
3020
3025
3030
3035
3040
3045
3050
3055
3060
3065
3070
3075
3080
3085
3090
3095
3100
3105
3110
3115
3120
3125
3130
3135
3140
3145
3150
3155
3160
3165
3170
3175
3180
3185
3190
3195
3200
3205
3210
3215
3220
3225
3230
3235
3240
3245
3250
3255
3260
3265
3270
3275
3280
3285
3290
3295
3300
3305
3310
3315
3320
3325
3330
3335
3340
3345
3350
3355
3360
3365
3370
3375
3380
3385
3390
3395
3400
3405
3410
3415
3420
3425
3430
3435
3440
3445
3450
3455
3460
3465
3470
3475
3480
3485
3490
3495
3500
3505
3510
3515
3520
3525
3530
3535
3540
3545
3550
3555
3560
3565
3570
3575
3580
3585
3590
3595
3600
3605
3610
3615
3620
3625
3630
3635
3640
3645
3650
3655
3660
3665
3670
3675
3680
3685
3690
3695
3700
3705
3710
3715
3720
3725
3730
3735
3740
3745
3750
3755
3760
3765
3770
3775
3780
3785
3790
3795
3800
3805
3810
3815
3820
3825
3830
3835
3840
3845
3850
3855
3860
3865
3870
3875
3880
3885
3890
3895
3900
3905
3910
3915
3920
3925
3930
3935
3940
3945
3950
3955
3960
3965
3970
3975
3980
3985
3990
3995
4000
4005
4010
4015
4020
4025
4030
4035
4040
4045
4050
4055
4060
4065
4070
4075
4080
4085
4090
4095
4100
4105
4110
4115
4120
4125
4130
4135
4140
4145
4150
4155
4160
4165
4170
4175
4180
4185
4190
4195
4200
4205
4210
4215
4220
4225
4230
4235
4240
4245
4250
4255
4260
4265
4270
4275
4280
4285
4290
4295
4300
4305
4310
4315
4320
4325
4330
4335
4340
4345
4350
4355
4360
4365
4370
4375
4380
4385
4390
4395
4400
4405
4410
4415
4420
4425
4430
4435
4440
4445
4450
4455
4460
4465
4470
4475
4480
4485
4490
4495
4500
4505
4510
4515
4520
4525
4530
4535
4540
4545
4550
4555
4560
4565
4570
4575
4580
4585
4590
4595
4600
4605
4610
4615
4620
4625
4630
4635
4640
4645
4650
4655
4660
4665
4670
4675
4680
4685
4690
4695
4700
4705
4710
4715
4720
4725
4730
4735
4740
4745
4750
4755
4760
4765
4770
4775
4780
4785
4790
4795
4800
4805
4810
4815
4820
4825
4830
4835
4840
4845
4850
4855
4860
4865
4870
4875
4880
4885
4890
4895
4900
4905
4910
4915
4920
4925
4930
4935
4940
4945
4950
4955
4960
4965
4970
4975
4980
4985
4990
4995
5000
5005
5010
5015
5020
5025
5030
5035
5040
5045
5050
5055
5060
5065
5070
5075
5080
5085
5090
5095
5100
5105
5110
5115
5120
5125
5130
5135
5140
5145
5150
5155
5160
5165
5170
5175
5180
5185
5190
5195
5200
5205
5210
5215
5220
5225
5230
5235
5240
5245
5250
5255
5260
5265
5270
5275
5280
5285
5290
5295
5300
5305
5310
5315
5320
5325
5330
5335
5340
5345
5350
5355
5360
5365
5370
5375
5380
5385
5390
5395
5400
5405
5410
5415
5420
5425
5430
5435
5440
5445
5450
5455
5460
5465
5470
5475
5480
5485
5490
5495
5500
5505
5510
5515
5520
5525
5530
5535
5540
5545
5550
5555
5560
5565
5570
5575
5580
5585
5590
5595
5600
5605
5610
5615
5620
5625
5630
5635
5640
5645
5650
5655
5660
5665
5670
5675
5680
5685
5690
5695
5700
5705
5710
5715
5720
5725
5730
5735
5740
5745
5750
5755
5760
5765
5770
5775
5780
5785
5790
5795
5800
5805
5810
5815
5820
5825
5830
5835
5840
5845
5850
5855
5860
5865
5870
5875
5880
5885
5890
5895
5900
5905
5910
5915
5920
5925
5930
5935
5940
5945
5950
5955
5960
5965
5970
5975
5980
5985
5990
5995
6000
6005
6010
6015
6020
6025
6030
6035
6040
6045
6050
6055
6060
6065
6070
6075
6080
6085
6090
6095
6100
6105
6110
6115
6120
6125
6130
6135
6140
6145
6150
6155
6160
6165
6170
6175
6180
6185
6190
6195
6200
6205
6210
6215
6220
6225
6230
6235
6240
6245
6250
6255
6260
6265
6270
6275
6280
6285
6290
6295
6300
6305
6310
6315
6320
6325
6330
6335
6340
6345
6350
6355
6360
6365
6370
6375
6380
6385
6390
6395
6400
6405
6410
6415
6420
6425
6430
6435
6440
6445
6450
6455
6460
6465
6470
6475
6480
6485
6490
6495
6500
6505
6510
6515
6520
6525
6530
6535
6540
6545
6550
6555
6560
6565
6570
6575
6580
6585
6590
6595
6600
6605
6610
6615
6620
6625
6630
6635
6640
6645
6650
6655
6660
6665
6670
6675
6680
6685
6690
6695
6700
6705
6710
6715
6720
6725
6730
6735
6740
6745
6750
6755
6760
6765
6770
6775
6780
6785
6790
6795
6800
6805
6810
6815
6820
6825
6830
6835
6840
6845
6850
6855
6860
6865
6870
6875
6880
6885
6890
6895
6900
6905
6910
6915
6920
6925
6930
6935
6940
6945
6950
6955
6960
6965
6970
6975
6980
6985
6990
6995
7000
7005
7010
7015
7020
7025
7030
7035
7040
7045
7050
7055
7060
7065
7070
7075
7080
7085
7090
7095
7100
7105
7110
7115
7120
7125
7130
7135
7140
7145
7150
7155
7160
7165
7170
7175
7180
7185
7190
7195
7200
7205
7210
7215
7220
7225
7230
7235
7240
7245
7250
7255
7260
7265
7270
7275
7280
7285
7290
7295
7300
7305
7310
7315
7320
7325
7330
7335
7340
7345
7350
7355
7360
7365
7370
7375
7380
7385
7390
7395
7400
7405
7410
7415
7420
7425
7430
7435
7440
7445
7450
7455
7460
7465
7470
7475
7480
7485
7490
7495
7500
7505
7510
7515
7520
7525
7530
7535
7540
7545
7550
7555
7560
7565
7570
7575
7580
7585
7590
7595
7600
7605
7610
7615
7620
7625
7630
7635
7640
7645
7650
7655
7660
7665
7670
7675
7680
7685
7690
7695
7700
7705
7710
7715
7720
7725
7730
7735
7740
7745
7750
7755
7760
7765
7770
7775
7780
7785
7790
7795
7800
7805
7810
7815
7820
7825
7830
7835
7840
7845
7850
7855
7860
7865
7870
7875
7880
7885
7890
7895
7900
7905
7910
7915
7920
7925
7930
7935
7940
7945
7950
7955
7960
7965
7970
7975
7980
7985
7990
7995
8000
8005
8010
8015
8020
8025
8030
8035
8040
8045
8050
8055
8060
8065
8070
8075
8080
8085
8090
8095
8100
8105
8110
8115
8120
8125
8130
8135
8140
8145
8150
8155
8160
8165
8170
8175
8180
8185
8190
8195
8200
8205
8210
8215
8220
8225
8230
8235
8240
8245
8250
8255
8260
8265
8270
8275
8280
8285
8290
8295
8300
8305
8310
8315
8320
8325
8330
8335
8340
8345
8350
8355
8360
8365
8370
8375
8380
8385
8390
8395
8400
8405
8410
8415
8420
8425
8430
8435
8440
8445
8450
8455
8460
8465
8470
8475
8480
8485
8490
8495
8500
8505
8510
8515
8520
8525
8530
8535
8540
8545
8550
8555
8560
8565
8570
8575
8580
8585
8590
8595
8600
8605
8610
8615
8620
8625
8630
8635
8640
8645
8650
8655
8660
8665
8670
8675
8680
8685
8690
8695
8700
8705
8710
8715
8720
8725
8730
8735
8740
8745
8750
8755
8760
8765
8770
8775
8780
8785
8790
8795
8800
8805
8810
8815
8820
8825
8830
8835
8840
8845
8850
8855
8860
8865
8870
8875
8880
8885
8890
8895
8900
8905
8910
8915
8920
8925
8930
8935
8940
8945
8950
8955
8960
8965
8970
8975
8980
8985
8990
8995
9000
9005
9010
9015
9020
9025
9030
9035
9040
9045
9050
9055
9060
9065
9070
9075
9080
9085
9090
9095
9100
9105
9110
9115
9120
9125
9130
9135
9140
9145
9150
9155
9160
9165
9170
9175
9180
9185
9190
9195
9200
9205
9210
9215
9220
9225
9230
9235
9240
9245
9250
9255
9260
9265
9270
9275
9280
9285
9290
9295
9300
9305
9310
9315
9320
9325
9330
9335
9340
9345
9350
9355
9360
9365
9370
9375
9380
9385
9390
9395
9400
9405
9410
9415
9420
9425
9430
9435
9440
9445
9450
9455
9460
9465
9470
9475
9480
9485
9490
9495
9500
9505
9510
9515
9520
9525
9530
9535
9540
9545
9550
9555
9560
9565
9570
9575
9580
9585
9590
9595
9600
9605
9610
9615
9620
9625
9630
9635
9640
9645
9650
9655
9660
9665
9670
9675
9680
9685
9690
9695
9700
9705
9710
9715
9720
9725
9730
9735
9740
9745
9750
9755
9760
9765
9770
9775
9780
9785
9790
9795
9800
9805
9810
9815
9820
9825
9830
9835
9840
9845
9850
9855
9860
9865
9870
9875
9880
9885
9890
9895
9900
9905
9910
9915
9920
9925
9930
9935
9940
9945
9950
9955
9960
9965
9970
9975
9980
9985
9990
9995
10000
10005
10010
10015
10020
10025
10030
10035
10040
10045
10050
10055
10060
10065
10070
10075
10080
10085
10090
10095
10100
10105
10110
10115
10120
10125
10130
10135
10140
10145
10150
10155
10160
10165
10170
10175
10180
10185
101

feris regionibus satis ampla esse spacia tributa. Sed tamen, si ita vis, ponamus contra naturam in cœlo terrestribus motum adscribi: sensim iam, non commotis (vt sit in tragœdia) animis agendū hoc confideremus, hinc non demonstrari Lunam non esse terrā, sed terram alieno à sua natura loco sitam. quandoquidem ignis etiam Aetneus contra naturam infra terram est, ignis tamen est: & vtriusque contentus aer natura levis est, sursumque effertur, necessario tamen eò cogitur, quò vltro non ferretur. Ipsa autem, dii boni, anima an non contra suā naturam inclusa teneatur corpori tardo & frigido, ignea ipsa vobis auctoribus, & sensu nullo videnda. neque tamen idcirco dicimus animam corpore aboleri, aut esse nihil, non re diuinam, ob corporis grauitatem & molem: sed quæ toto cœlo, omni terrā marique pervagatis in carnes, ossa, medullasque subeat, & cum humore infinitis per passionibus fiat obnoxia. Iam ille vester Iupiter nonne sua natura inest magnus & continuus ignis? & tamen nunc se demisit, atque inflexit omniumque colorum formā accipit in se per omnigenas mutationes. Proinde vide tu, homo belle, ne transferens & abducens vnumquodque eò, vbi natura illi locum videtur assignasse, quandam dissolutionem mundi cōmenteris, & Litem Empedocleam rebus immittas: aut potius priscos illos excites contra naturam Titanes & Gigantes, fabulosamque illam & terribilem confusionem atque errores introducas seorsim omne graue, omne leue ponens. *

Non hæc iam Solis species formosa timetur,

Non terræ hirsutum genus, aut salis maris unda:

non terra caloris erat particeps, non aqua spiritus: nihil grauius sursum, leuius deorsum mouebitur. Sed mixtionem fugientes, & ab omni coniunctione abhorrentes res, solitariaeque eae, quæ principia rerum consentur, non admittentes vllam contemperationem altera alterius, omnem cōmunicationem auersan-

versantes, suisque peculiaribus & contumacibus contentæ motibus, eo modo habebant, quo Vniuersum à quo Deus abest, vt Plato dixit: hoc est, sicut se habent corpora animis destituta & mente. donec desiderabilis facultas Providentiæ venit in naturam, amiciciamque iis, Venerem, & amorē indidit: vt Empedocles, Parmenides, Hesiodus cecinerunt. vt locum mutantes res, & vnā alterius facultate impertita, aliæque mansionis, aliæ motus necessitatibus illigatae, & ad meliorem statum necessitate quadā adactæ, pro eo atque natura ferebat vt concederent atque mutarentur, concentum quandam societatemque conficerent. Etenim si nulla mundi pars præter naturam fuit adfecta, sed vnumquodque ita iacet vt natum est, nulla translatione, nulla mutatione indigens, quibus ne initio quidem opus haberet: miror quodnam sit munus providentiæ, aut quid fecerit pater ille & artificiosissimus opifex Iupiter. Non enim in exercitu opus est scientia ordines instruendi, si sua sponte quivis militum nouerit suum locum, ordinem & stationem, quam accipere debeat & tueri. neque usus erit hortulanis aut qui domos ædificent: si ibi aqua vltro adfluat plantis rigatione indigentibus: hæc lateres, ligna, & lapides naturalibus motionibus pro se in locum concinnitatemque desideratam cōeunt. Sin est, vt hæc ratio palā tollat providentiam, Deoque rerum dispositio & diuisio convenit: quid mirum sic ordinatam esse & concinnatam naturam, vt hæc ignis, ibi astra, rursumque hæc terra, superius Luna sit collocata, arctiore rationis quàm naturæ vincula constricta? Alioqui, si omnia naturalibus debeant ferri momentis, neque Sol iam in orbem revoluatur, neque Lucifer, neque aliorum vllum astrorum. sursum enim, non secundum circumferri leuia & ignea naturæ instinctus iubet. Si verò hanc naturam admittit varietatem in locorum mutatione, vt hæc ignis suo motu semper sursum ten-

dat, quando autem cœlum attingit, cum eius rotatione circūagitur: quid mirum, si etiam grauiā & terrena ita superantur à continente corpore, vt aliud motus genus suscipiant. Non enim profectò id fert natura cœli, vt leuiā sursum ferri prohibeat, grauiā & deorsum inclinātia compescere nequeat. Sed vtrorumque natura ita vtitur, vt eam in melius convertat. Verū enim verò si quod videtur nobis impaidē est dicendum, omisissis iis opinionibus quorū habitus serua nostra fecit iudicia: apparet nullam Vniuersi partem ipsam à se ordinem, situm, motūque habere propria, quæ absq; vlla conditione naturalia possint dici. Sed quando vnumquodque, si cuius rei gratia ortum factūve est, ei se vtiliter mouendum accommodet, & vel ad agendum, vel ad patientem & adficiendum ita se præbeat, vt eius salutis, pulcritudini & facultati congruit: tunc videbitur naturæ conueniēter collocari, moueri, affici. Etenim homo, quo non vlla alia res magis iuxta naturam est facta, in sublimi habet maximē grauiā & terrestria, circa caput: in mediis calida & ignita: dentium supernē alij, alij infernē sunt nati, neutri contra naturam. neque ignis qui supra ex oculis emicat, secundū naturam est, contra naturam is qui in corde & ventriculo: sed quodvis horum congruē est vtiliterq; ordinatum. Quin omnium ostreorum considera naturam, atq; (vt vtar verbis Empedoclis.)

Inspecte tergigraues conchas quandoq; marinas:

Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo

Esse potest, summo ut uideas in corpore terram.

neq; lapidea opprimunt aut affligunt humorem cui incumbunt, neq; contrā calor leuitate sua sursum e-volans perit: sed omnia sunt commixta, inter seque composita pro rei cuiusvis natura. Quamobrē probabile est mundum etiam, si quidem animal est, multis in partibus terram habere, in multis aquam, ignē, aerem;

aerem: nō necessitate aliqua elisa hæc eò, sed ratione ita disponente. nam neque oculus isthac in parte corporis est, leuitate eò compulsus sua: neque cor sua grauitate in pectus delapsus est, sed vtrunque ita collocatum, quia hoc modo erat conducibilis. Non ergo putemus de mundi partibus terram huc pondere suo prolapsam: Solem vtrius in morem sursum leuitate sua elisum: aut reliquas stellas veluti in bilance momento facto ea in quibus sunt loca occupauisse. Etenim ratione prævalente, stellę tanquam luciferi oculi in facie Vniuersi insertę circumferuntur. Sol autem qui cordis habet vim, ex sese calores & lumen tanquam sanguinem diffundit. terra & mari natura vtitur, sicut animal ventriculo & vesica. Luna Soli & terrę interposita, sicut iecur inter cor & ventriculum, aut aliud molle viscus in istum: calorem hęc demittit, & quæ hinc exhalant coquendo purgādōq; ad se extollit. quod si eius terreę partes & soliditas etiam ad alia habent accommodatam rationem: certē ubiq; hæc sententia potior est, quàm quæ necessitate materię isthac definit. Quid enim ex illorum dictis probabile eliciemus? Dicunt ætheris partes lucidas & tenues ob raritatem esse cœlum factas: densatas & coactas, astra, quorum ignauissimum & turbidissimum sit Luna. Et tamen videre licet, Lunam non esse ex aëre secretam: sed etiamnum in multo qui circa ipsam est moueri, magnamque habere infra se ventorum * volui, & cometas. Adeò non momentis grauitatis aut leuitatis vnumquodque corpus appenditur, sed alia ratione disposita atque ordinata sunt. Hęc cum essent dicta, & Lucius mihi successione differendi mandasset, iam ad demonstrationes tendente sententia: Aristoteles subridens, Testor, inquit, rotam tuam disputationem fuisse contra eos, qui Lunam semigneā faciētes, vniuersę corpora alia sursum, alia deorsum vergere suapte sponte ponunt. Id autem ne fortui-

*Analogia
mundi &
corporis
principum
partium.*

tò quidem nobis venit in memoriam, esse qui dicat
astra cum in orbem natura sua reuolui, tum diuersæ
à quatuor elementis esse naturæ. vt & mihi superse-
dere labore liceat & * Lucius * Mi homo, inquit,
alia fortassis astra & totum cælum nobis ponenti-
bus natura esse pura & sincera, omnisq; mutationis
& affectionis vacua, ac motu circulari prædita, ideo.

* que & nunquā desinente conuersione, nemo in præ-
sentia contra certauerit: quanquam innumera sunt
difficultates. Quando autem ista ratio deorsum tra-
ducta Lunā attigerit: nō iam immunitatem perpes-
sionum in ea tueri, eiusq; corporis pulcritudinē po-
test: sed vt reliquas inæqualitates & discrimina o-
mittamus: ipsa illa in Luna apparens facies, affectio-
ne quadam substantiæ, aut admixtione qualicunq; 15
alterius naturæ accidit. Patitur autem aliquid omne
quod miscetur, dum suam amittit sinceritatem, ac vi
à deteriore natura occupatur. Ipsius porro Lunę tar-
ditatem, & celeritatis retusionem, tum caloris inef-
ficacitatem & obscuritatem, quo (vt Ion ait) nigra 20
nō maturatur vua, quid aliud quā imbecillitatem
dicemus? Tum Aristoteles: Ergone affectio corpo-
ri sempiterno & cœlesti accidit? Omnino verò, in-
quit ille, mi Aristoteles, terra quatenus est, res pul-
cerrima, admiranda, & probè ornata videtur esse Lu- 25
na. sin vt astrum eam, lumenq; aut corpus diuinum
ac cœleste consideras, metuo ne deformis atque tur-
pis sit, & pulcræ appellationem dedecoret. Siqui-
dem in cœlo tam multis astris hærentibus, sola ipsa
alieno indiget lumine, vt ait Parmenides, 30

Et semper Solis radios aduersa tuetur.

De lune il-
luminatio-
ne.

Equidē locus noster in disputatione circulari cum
illud Anaxagoreum demonstrasset, Solem Lunæ suū
splendorem impartiri, laudatus est. Ego autem hæc 35
nō dicam, q̄ à vobis, aut vnā vobiscum didici: sed de
dita opera ad id quod reliquū est me conferam. Pro-
babile est ergo Lunam non vitri aut crysalli in mo-
rem

rem illuminari, Sole eam suo perlucente & illustran-
te lumine: neq; rursus quadam fulgoris & luminis
coitione, vt cum facēs lumine augentur. Sic enim
non minus in nouilunio quā cum dimidius orbis
3 nobis illustratus apparet, toto orbe refulgens nobis
videretur: non cohibens neque obstruens Solis ra-
diis transitum, sed ob raritatem transmittens. Neq;
verò Sol lumen Lunæ ei contemperato suo accēdit.
non enim vt cum diuiduo, aut vtrinque gibbo orbe
10 Luna cernitur, declinationes eius & auersiones pro
causa possunt poni, ita hoc etiā in nouilunio facere
licebit. cum tūc ad amussim, vt ait Democritus, sub-
iecta illustranti, excipiat Solis lumen. itaque tum &
fulgere ipsa debebat, & Sol per eam pellucere. quod
15 tantum abest ne fiat, vt cum ipsa in coitu obscura sit,
tum sæpenuerò Solem quoq; abscondat:

Dissipat in terram radios cum desuper eius,

Et terræ spaciū tam latum lumine priuat,

20 *Quā latum glaucæ Lunæ completitur orbis,*
vt ait Empedocles: perinde ac si in noctē & tenebras,
non in aliud astrum lumen Solis incidisset. Quod
autem dicit Posidonius Lunę profunditatem in cau-
sa esse, cur per eam Solis lumen non penetret: id e-
uidenter refellitur. Aer enim quantumvis immen-
25 sus, & qui multis modis quā Luna est profundior,
totus tamen solaribus radiis illustratur. Relinquitur
ergo Empedoclis sententiam esse veram: nempe
reflexione luminis Solaris ad Lunam, hic ab illa res
30 illuminari. vnde fit, vt neque calidum neque splen-
didum ad nos lumen perveniat: quod futurum vi-
debatur, si inflammatio & permixtio luminis fie-
ret. Sed quemadmodum reculsę voces obscuriorem
soni Echō faciunt: & ictus à resultantibus telis lan-
35 guidiore accidunt:

Sic Lunæ feriens fulgor Titaniū orbem,
imbecillum hebetemq; defluxū ad nos dimittit, ob

*Reflexionis
lex & de
speculis.*

infractionem vi debilitata. Sub hæc Sylla: sanè, inquit, aliquam hæc verisimilitudinem habent. quod verò validissimum est eorum quæ contrà obijciuntur, an iam est aliquo pacto explicatum, an verò fefellit socium nostrum? Quid, inquit Lucius, aliud dicis, quàm quod de Luna dimidium orbis illustratum exhibente quæritur? Hoc ipsum, aiebat Sylla. Habet enim rationē, quod cum omnis reflexio fiat ad æqualem angulum, cum Luna dimidiata medium cœli tenet, lumen ab ea non fertur in terram, sed ad 10 latus eius delabitur. Sol enim in horizonte constitutus, radiis suis Lunam tangit. itaq; is fractus ad æquales angulos in alterum relidetur extremum, neque huc splendorem dimittit. alioqui oportet magnam diuersitatem anguli fieri, quod est nefas. At me 15 hercle, inquit Lucius, hoc tamen dictum est fieri: et si te præsentē, (Menelaum mathematicum inter dicendum intuens compellabat) vereor thesin mathematicum istam euertere, quæ fundamenti instar catoptricæ subiacet de speculorum causis et rationib; 20 doctrinæ. Omnem ergo reflexionem tendere ad æquales angulos, neque sensui apparet necesse esse, neque in confesso est. Sed primum in curuis speculis hæc positio improbat, cum res maiores quàm sunt videntur, reflexione facta ad vnum visus punctum. Fallit deinde etiam in duplicibus speculis, cum duobus inter se confertis ad angulum, vtrique superficies duplicem speciem reddit: suntque quatuor 25 imagines ab vna facie, duæ exteriorib; aduersa, obsecure dextras partes in profundo speculorum sinistrorsum repræsentantes. Culpatur etiam * quæ cur fiant, Plato causam reddidit. Dixit enim, speculo hinc inde eleuato visus reflexionem variare, ab vna in alteram parte recidentem. Si ergo visus statim ad nos * recurrunt: quæ verò in alteram speculi partem delabuntur, rursus inde ad nos feruntur: sic 30 ri nō potest vt omnes reflexiones ad æquos accidant angu-

angulos: quanquam illi sententiam nostram impugnantes, contendunt defluxibus qui à Luna in terram feruntur æqualitatem angulorum tolli, hoc illo censes multo esse probabilius. Enim verò vt hoc de- 5 mus & gratificemur percaræ nobis geometriæ: primum fieri id par est in speculis ad vnguem leuigatis. at Luna multas habet inæqualitates, asperitates multas: vt fulgores qui à magno corpore accidunt altitudinibus non exiguis invicem resplendere possint, ac omnimodè reflecti, implicari, resplendentiamq; 10 inter se continuare, quasi à multis ea ad nos ferretur speculis. Deinde, vt reflectionē ponamus ad ipsam Lunam fieri æqualibus angulis: tamen fieri potest * vt radij per tantum spacium delati frangantur & delabantur, vt lumen componatur & splendeat. Sunt 15 qui etiam ostendant descriptione quadam, multa lumina in terram dimitti ad lineam sub inclinata subtenfam. Inter dicendum autem delineationem moli-ri, idque apud multos, non licebat. Omnino autem, dicebat, miror cur contra nos allegent dimidiatum orbem Lunæ, cum eius eadem sit cum vtrinque gib- 20 bosa, & cum falcata ratio. Nam si ætheream molem aut igneam Lunæ (siquidem talis esset,) Sol illuminaret, nunquam profectò relinqueret semper apparens sensui vmbrosū & luminis experts hemisphærium eius. Sed si vel paululum attigisset superficiē, imple-ri eam lumine totamque mutari visquequaq; ob agi- 25 litatem prodeunte conveniebat. Si enim vinū aquæ extremitatem attingens, aut gutta sanguinis in humorem incidens, totum inficit aut rubore tingit: ipsum verò aerem aiunt non defluxionibus quibus- 30 dam radiisve permixtis, sed totum ictu luminis mutari & alterari: quoniam pacto stella stellam, & lux lucem si attingat, arbitratur nullam confusionē, nullam per totā mixtionem fieri aut mutationem, sed ea duntaxat à Sole illustrari, quorum attingit superficiem. Quippe is circulus, quem suo circuitu Sol in

Luna describit, qui modò incidat in lineam qua Luna visibilis pars ab invisibili distinguitur, alias ad rectos insinat angulos & diuidat mediam, mox aliis atque aliis inclinationibus proportionibus varias splendide partis ad umbram efficiat, Lunæque formas vtrinque curuas, aut falcatas exhibeat: planissimè omnium demonstrat eam quæ dicitur Lunæ illuminationem, non contemperationem, sed contactum: neque luminis confluxum, sed circumfusionem esse. Quando autem non illuminatur tantum ipsa, sed huc etiam luminis simulacrum mittit: fit etiam acrius ut contendamus de ratione quæ de eius substantia fuit allata. Reflectiones enim sunt non ad ullam rem raram & tenuibus partibus constantem: neque facile imaginis ignem ab igne resilientem, aut lumen à lumine. Sed oportet solidum densumque esse id, à quo recelli & reflecti aliud debeat: ut in id ictus incumbat, indeque referatur. Ipsum adeò Solem aer transmittit, non impediens aut relidens radios eius: à lignis, lapidibus, & vestibus in Sole positis multæ resplendentia & circumfulgentia existunt. Sic & terram videmus ab eo illuminari. non enim in profundum ut aqua, nec per totam ut aer dimittit radios. sed sicut circulus Lunam ambit, partemque eius illuminandam describit: ita alius terram circuit, partemque eius definit, quam Sol subinde illustret, reliquo luminis experte. videtur enim aliquanto maior vtriusque portio quæ illuminatur, quam est semissis globi. Concedite verò mihi ut hoc geometricè loquar è proportionum collatione. Si tria sunt quibus à Sole lumen accedit, terra, Luna, aer: videmus tamen Lunam non magis quam aerem aut terram illuminari. necesse autem est similis esse naturæ, quæ ab eadem re affici eodem modo solent. Hæc omnibus laudantibus Lucium, Præclare, inquam ego, qui pulcræ rationi pulcræ adieciisti proportionem. non enim tu is es defraudandus. Tum subridens Lucius: Proinde,

de, ait, denuò proportionem utamur, demonstrabimusque Lunam terræ esse cognatam, non eo tantum quia eadem à re eodem afficiuntur modo, sed & quia idè agunt. Etenim nihil eorum quæ circa Solem sunt ita simile esse eius occasui atque est defectus ipsius, conceditis (puto) mihi: memores eius coitus Solis cum Luna, qui nuper fuit. quo statim sub meridiem incipiente, stellæ in multis partibus cœli partibus effulserunt, aerisque ea fuit temperies, qualis est incerta luce in crepusculo. si non concedetis, Theon hic noster Mimnermum allegabit, & Cydium, & Archilochum, & præter hos Stesichorum ac Pindarum, qui deplorant in defectibus splendidissimum sibi eripi Solem, & quasi in media nocte se esse, radiosque Solis tenebroso ferri tramite. super omnes Homerum, qui facies hominum nocte & caligine occupari ait, Solemque & Lunam de cœlo periisse: idque fieri alio mense desinente, alio incipiente. Reliqua putato mathematicis subtilitatibus in æductum esse. Id verò constat, noctem terræ esse umbram, & defectus Solis Lunæ umbram esse, quando visus nonster in eam incidit. Nam Solem, postquam occidit, videre ne possimus, terra interposita luminibus nostris officit: cum deficit, Luna nostro visui aditum obstruit. Horum vtrunque obscuratio est: sed occiduum, terra, defectum Luna facit visum intervertendo. Ex his autem quid consequatur, facile potest intelligi. Si enim similia sunt effecta, similes etiã sunt causæ ea efficientes. eidem enim eadem accidere ab iisdem, necessarium est. Quod autem tenebræ in defectibus non sunt ita profundæ, neque aer perinde atque noctu occupatur iis, non est quod miremur. Est enim eadem substantia eius quod noctem, & eius quod defectum efficit corporis: magnitudine differunt. Nam Aegyptij, nisi fallor, septuagies bis contineri in terræ quantitate Lunæ quantitatem censent: Anaxagoras tantam pronunciauit Lunam esse,

Eclipsis Solis, et Lunæ

Odyss. v. 352
& Odyss. x. 162.

quanta est Peloponnesus: Aristarchus proportionem diametri facit minorem quam sint LX ad XLIX, maiorem aliquanto quam sit CVIII ad XLIII. Vnde fit ut terra prorsus Solem conspectui nostro subtrahat ob magnitudinem: magna est enim obstructio, & nocturno tempore durat. Luna autem etiam si totum aliquando occultet Solem, tamen is defectus latitudine & tempore caret. sed quidam elucet splendor circa orbitam, non sinens altam nimiamque fieri umbram. Aristoteles vero antiquus ille cur Luna sapius quam Sol deficere videatur, causam inter alias etiam hanc posuit: quod Sol Lunæ interiectu obstructetur, Luna terræ. Posidonius autem sic definiens: Hæc affectio defectus est Solis, coitus umbræ Lunæ, cuius defectum * His enim solis defectus est quorum inter visum & Solem umbra Lunæ interiicitur. Fatens autem umbram Lunæ ad nos ferri, nescio quid sibi ad dicendum reliqui fecerit. Impossibile quippe est astri umbram existere: cum umbra dicatur id quod lumine caret. at lumen umbram non facit, sed abolet suapte natura. Sed quod nam post hæc fuit argumentum allatum? Et ego, Eundem, inquam, Luna defectum passa est. Rectè, aiebat, admonuisti. Sed utrum quasi nos posuissimus Lunam deficere ab umbra captam, iam ad eam se convertuntur rationem? aut vultis ut quasi exercitatione dicendi instituta singulis recensendis argumentis demonstrationes proferam. Omnino, dicebat Theo, de his declamato. Mihi enim opus aliquo est qui persuadeat: cum id dūtaxat inaudiuerim, quod cum in vna linea sint tria corpora, terra, Sol, & Luna, defectus contingant. tum enim aut terram Lunæ, aut Lunam terræ Solem adimere: hunc Luna, eam terra in medio trium constituta deficere: illud in coitu luminarium, hoc in oppositione fieri. Tum Lucius: Ferè, inquit, hæc de dictis sunt potissima. Verum si lubet, primo loco rationem ex umbræ figura du-

Umbra terræ.

ra ductam accipe. Est enim conus siue turbo: quippe cum magnus ignis lumenve Sphæræ formam habens, minorem, sed ipsam quoque globosam, amplectitur molem. Itaque in defectibus Lunæ circumscriptiones eorum quæ obscurantur, quibus à lucidis distinguuntur, circulares sunt. nam teretis ad aut accipiet sectiones, quæ præbet usquequaque progredientes, ob similitudinem sunt circulares. Secundo loco id te arbitror intelligere: quod Lunæ partes eæ primùm lumine destituuntur, quæ ad subsolanum spectant: Solis eæ, quæ ad occasum. mo uetur autem umbra terræ ab ortu versus occasum, Sol & Luna contra versus ortum. Hæc & sensus de præhendere potest in iis quæ apparent, & rationibus haud prolixis queunt perdisci. Ex his autem causa defectuum confirmatur. Quoniam enim Sol deficit deprehensus, Luna autem occurrens ei quod ipsam lumine priuat: convenienter, immò autem necessario ille à posteriore parte primùm invaditur, hæc à priore, hinc enim incipit obstructio, vnde primùm ingruit id quod obstruit lumini. Ingruit autem Soli Luna ab occasu contra eum contendens: Lunæ umbra ab ortu, ut in oppositam tendenti partem. Tertium est temporis & magnitudinis defectuum ratio. Etenim Luna quando sublimis & à terra longiùs distans deficit, non diu hæret in tenebris: cum verò humilis & terræ vicina in umbram incidit, admodum premitur, & tardè ex ea emergit. Et quidem humilis celerius, sublimis tardiùs movetur. Sed causa discriminis in umbra est: quæ latissima circa basin seu fundum, quippe conus, paulatimque se in verticem acuens, in exilem definit apicem. Itaque Luna humilis in eam incidens, maximis eius circulis capitur, profundamque & caliginosissimam partem pertransit. supernè autem velut in vado ob tenuitatem umbræ stricta, celeriter discedit. Omitto autem quæ seorsim, proprias * Videmus enim ignem

ex umbroso loco magis effulgere ac lucere ob crassiciem aeris caliginosi, qui splendorem diffuere & dissipari non sinit, sed eius substantiam continet atque cohibet. siue ea sensus est affectio, quo modo calida frigidis adposita calidiora, & voluptates iuxta dolores fiunt vehementiores: ita splendida ponēte nebrosa magis fulgeant, ob diuersas adfectiones in contrarias partes intenta imaginatione. Videtur autem prius illud esse probabilius. In sole enim omnis natura ignis, non modò fulgorem suum admittit, sed cōcedendo etiam languidior & obtusior fit: dissipat enim calor ac diffundit eius vim. Si ergo Luna ignem fortita est imbecillum & inefficacē, stella (ut ipsi aiunt) turbidior: nihil eorum, quā ei accidere videmus, sed contraria omnia evenire par fuit. nimirum ut videretur quando nunc occultatur, occultaretur quando apparet. hoc est, reliquo tempore occultari debebat, ab æthere continente obscurata, effulgere autem & splendēre per sex menses, rursumque alios quinque, quando sub umbram terræ subit. Nam illi CCCCLXV circuitus eclipticorum pleniluniorum, XLIV habent sex mensibus singulos, reliquos quinque mensibus constantes. Tanto itaque tempore oportebat Lunam apparere in umbra splendentem. At ea in umbra quidem lumen suum amittit: recuperat autem illud, postquam umbram effugit. Et sanē interdū sæpenumero apparet: ut quidvis potius quā igneum & sidereū corpus existimari debeat. Hoc ubi dixit Lucius prouolaerunt simul quodammodo ad impugnanda isthæc Pharnaces & Apollonides. Et concedente dicendi partes Apollonide, Pharnaces: hoc ipsum, inquit, maximè ostendit Lunam astrum esse, aut ignem. Nō enim prorsus latet in defectibus, sed effulget colore quodam prunam referēte & terribili, qui eius est proprius. Apollonides autem instabat adversus umbram, inquit sic semper à mathematicis dici locum qui

Luna an ignis an astrum.

qui nulla illustratur luce: tum umbram à cœlo non admitti. Hoc verò, aiebam, est contra nomen potius sophisticè, quā in rem physicè aut mathematicè disputare. Eum enim infra terram locum, ad quem aditus lumini est obstruētus, si umbram quis dicere nolit, sed luminis vacuum regionem, tamen necesse est Lunam quando eò pervenit. Atque omnino, dicebam, fatuum est negare umbrā terræ eò pertingere. umbra Lunæ incidens visui, & ad terram, defectum Solis facere. Nunc me ad te, Pharnaca, convertam. Color enim ille prunæ similis & ardens Lunæ, quem eius proprium esse inquis, corporis est densitate & profunditate præditi. nullæ enim reliquæ, nullum vestigium flamma in raris permanet corporibus neque prunæ fiunt, ubi non aliquod solidum corpus subiicitur, quod vim ignis altè admissam seruet. sicut & Homerus alicubi ait:

Luna color

Extincto postquam sed flamma evanuit igne,

Iliad. 1, 213.

Substravit prunas.—

non enim ignis, sed corpus ignitum videtur pruna, ab igni affecta res qui in corpore solido & radice habente permaneat ac duret. flammæ autem, rari nutrimenti & materiæ celeriter ob infirmitatem consumptæ incendium ac fluxus sunt. Itaque Lunam terrenam esse & densam vix vllō alio æquē evidenti argumento ostendi poterat: siquidem prunæ ille color eius esset proprius. Sed non est, mi Pharnaca, & videmus Lunam deficientem aliās alium colorem sumere: quos mathematici temporis ratione sic discernunt. Si sub vespem Luna deficit, horribiliter nigra apparet vsque ad horam tertiam & supra semissem horæ. Si media nocte, tunc istum puniceum & igneum colorem edit: à septima hora & semisse rubor ostenditur: versus aurorā iā cœruleū truceque vultum sumit, à quo eam potissimū poëtæ & Empedocles glaucopin, id est celsā appellat. Proinde

Fff iij

cum videamus Lunam in umbra tot colores adfcescere, non recte illi arripiunt prunem: quem potissimum aliquis alienum ab ea esse dixerit, ac mixturam potius luminis deficientis, & per umbram enitentis: proprium vero, nigrum & terrestrem. Iam cum hac Solis radios excipientibus purpureis aut puniceis vestibus, paludibus item & fluviis, umbrata viciniae loca colorem istorum amulentur, & ob omnigenas reflexiones multiplicibus illustrentur splendoribus: quid mirum res habet, si copiosus umbrarum fluxus veluti in pelagus caeleste incidens non stabilis aut quiescentis luminis, sed ab innumeris exagitati astris, variasque mixtiones & mutationes in se admittentis, aliud alias colorem a Luna expressum huc refert? Stella enim, aut ignis in umbra nunquam videbitur nigro, glauco, aut caeruleo colore. Montibus vero, & campis ac maribus multae a Sole colorum formae inferuntur, umbrisque, & nebulis tanquam pigmentis permixtus ea splendor inducit. Et maris quidem colores conatus est Homerus utcumque nominibus exponere, mare violae, viniq; rubri forma praeditum dicens, & alibi glaucum, undam purpuream, tranquillitatem albam. quae vero terrae accidunt diversitates colorum, alias aliter accidit, omisit: quia nimirum immensus eorum esset numerus. Ceterum Lunam probabile non est eandem cum mari habere superficiem: sed natura terrae cognatissimam esse ei, quam priscus iste Socrates fabulose protulit. siue per ambages Lunam innuens, siue de alia quadam mentionem faciens. Nihil enim vel incredibile est, vel mirabile, si Luna cum nihil in se corruptum, nihil cernosum habeat, & de caelo luminis puri fructum, caloremque non immodicum aut saevum percipiat, sed humectum & innoxium: in se pulcritudines locorum admirabiles, montes flammantes, ac cingula habet purpurea, aurumque & argentum non in profundo dispersum, sed quae in planiciebus

copio-

copiose efflorescat, aut in collibus laevibus circumferantur. quorum deinde simulacra ad nos per umbram alias alia continentis aeris mutatione diverse efferantur. Neque vero diuinitatis opinionem & venerationem hoc pacto Luna amittit, quae sacra ab hominibus iudicatur: quam si eam feculentum de sententia Stoicorum ignem & turbidum statuas. Ignis quidem apud Medos & Assyrios barbaricis colitur honoribus: qui damno praemetu venerantur, neque tam honore afficiunt quam abominantur. At vero terrae nomen nemini non Graecorum habetur carum, venerabile: & auitum nobis est ei, ut aliis quoque diis, diuinos honores deferre. Longe vero ab eo absumus, nimirum homines ut Lunam quae caelestis est terra, existimemus animae mentisque & eorum exsortem, propter quae diis primitias convenit offerri: sed legitimam ei beneficiorum gratiam rependimus, & pro iure naturae veneramus id quod virtute, potentia, ac dignitate humanam excedit conditionem. Quare nihil nos peccare arbitramur, dum eam terream statuimus.

Quod ad faciem attinet in Luna apparente: sicut nostra terra sinus habet quosdam magnos: ita censemus Lunam quoque profunditatibus & rupturis magnis esse apertam, aquam aut aerem caliginosum continentibus: in quas Sol suo lumine non penetrat, sed eas deferens, reflexionem dissipata faciat. Excipiens haec sermonem Apollinides: Ergone, inquit, ipsam obtestans Lunam, fieri hoc vobis videtur posse ut rupturarum quarundam aut coallium umbrarum sint, quae huc & usque ad nostrum visum pertingant? aut non ratiocinamini quid inde sequatur? Tum ego: Hoc, inquam, quamvis non ignorantes, tamen audiatis *

* Lunae diameter, xxi digitorum magnitudine apparet in mediis distantis. nigrarum autem & umbrarum

Fff v

Iliad. 2, 298.

Odys. 2, 34

Odys. 2, 43

294.

De facie in
ore Lunae
apparente.

brofarū macularū vnaquolibet semisse digiti maior videtur, ita vt amplius sit quā semuncia diametri. Iam si diametrum ponamus Lunā duntaxat triginta millia stadiorum, ex proposito in ea vnumquodque vmbroforum diametrum habebit 10 stadiis ⁵ ampliore * quingentis stadiis. Primum ergo vide an in Luna possint tanti hiatus, tantæ asperitates esse, vt tantam vmbra faciant. deinde tantæ cum sint, cur à nobis non cernantur. Ergo hæc renidens: Bene tu, inquam, Apollonida, qui talem nobis inuenis demonstrationē, qua & me & te evincas maiores Aloidis esse istis: non quidem quovis diei tempore, sed manē potissimum ac vesperi. Putāsne cum Sol vmbra nostras facit immensas, hanc præclaram subiici nostro sensui rationationem: si magnum est ¹⁵ quod vmbra de se proiicit, ingens est quod vmbra creat? In Lemno neutrum nostrū fuisse, liqui dō noui. tamen ambo pervulgatum hoc Iambicum sæpe audiuius,

Atbos obumbrat terga Lemniæ bouis.

²⁰ incidit enim, vt consentaneū est, montis vmbra buculæ æneæ, per mare in longum porrecta haud paucioribus 1000 stadiis. * obvmbra di altitudinem esse in causa, quod multipliciter excedentia quantitatem corporum intervalla vmbra faciant. Id ergo hæc etiam in Luna contemplare, quando in plenilunio maximè expressā faciei imaginem exhibet, ob profunditatem vmbra, longissimè tunc ²⁵ * Sole disita. nam distantia luminis ipsa vmbra magnam, non magnitudines inæqualitatum quæ sunt infra Lunam effecit. Quin etiam montium eminentias Solis radij non sinunt interdū conspici, cum cernantur valles & quæ in profundo sunt atq; vmbrosa, idque eminus. Non est ergo absurdū, si Luna quoq; vt illuminetur, radiosq; Solis in se recipiat, ³⁵ videre nequimus ita exactè. Quando autem vmbrofa iuxta splendida ponuntur, horum discrimen visum

sum non fallit. Verū id, dicebam, magis refellere videtur eā quæ perhibetur à Luna reflexionē: quod qui in reflexis stant radiis, iis non tantū id quod illuminatur contingit videre, sed etiam id quod illuminat. Quādo enim splendore ab aqua in parietem ⁵ reculso visus in ipso fuerit loco, vbi sit reflexio: tunc tria ista cernit, reflexum splendorem, aquam in qua radij recelluntur, ipsūq; Solem, à quo lumen in aquam incidens reflectitur. His & in confesso positis, & sensu perceptis, postulant ab iis qui reflexione radiorum illustrari à Luna terram adserunt, vt ostendant noctu apparentem in Luna Solem: sicut interdū in aqua cernitur, quando hæc eius radios reflectit. quod cum non appareat, aliter eam quā reflexione illuminari censent: ac proinde Lunā quæque terram non esse. Quid ergo aduersum eos dicendum est, aiebat Apollonides: nā isthæc de reflexione ratio etiam ad nos pertinet. Sanè, inquam ego, quodam modo communis ea est ratio, quodam modo ²⁰ non communis. Primum autē vide quale sit id quod de imagine dicitur, quā sit peruersum, & (quod aiunt) sursum versum flumina. Aqua enim in terra est & infra, supra tetram Luna & in sublimi. itaque etiam anguli reflexionum diversè sunt, cum alia sursum ad Lunam, alia deorsum ad terram vertice suo tendat. Non ergo postulent quāvis speciem esse speculum, & quovis intervallo æqualem fieri reflexionem. nam evidentia hoc repugnat. Qui verò dicit Lunam nō esse corpus tenue & læue, vt est aqua, sed ³⁰ solidum & terrenū: nescio quomodo Solis in ea imaginem à visu volunt cerni. Nam neq; lac huiusmodi speculares reddit imagines, neq; visum reflectit: ob inæqualitatem & asperitatem partium. nedū Luna possit emittere à se visa talia, sicut specula lauiora faciunt. Sed & in his si qua rima, aut sordes, aut turbatio incidat, punctū à qua solet visus reflexum efformatur: atque ista videntur quidem, sed resplen

dentiam nō exhibent. Qui autem cōtendit * aut
etiam visum nostrum ad Solem contendens esse: lu-
men autem visum, cœlum hominem. Est enim veri-
simile Solis ob vehementiam & splendorem cū icu
factam reflexionem ad nos ferri. At visus imbecil-
lis cum sit & minima particula, quid mirum si neque
icū repellentem infert, neque resiliens continui-
tatem seruat, sed frangitur ac deficit, cū tanta ei
non sit copia luminis, vt non diuellatur inæqualita-
tibus & asperitatibus occurrens. Non est enim im-
possibile ab aqua & aliis speculis reflexionem, cuius
in propinquo adhuc tenetur principium, validam
resilire. Sed à Luna etiam si aliquæ delabantur, infir-
mæ erunt ac languidæ, & quæ ob intervalli magni-
tudinem prius deficient quàm ad nos perveniant. 15
Alioquin etiam caua speculorum validius reflectūt
Solis radios, ita quidem vt flammæ quoque sæpenu-
merò edant. curua & globosa, quia vndique renitun-
tur, imbecillum & obscurā * videtur scilicet, quan-
do duæ irides apparent, nubē nube continente, eius
colores esse obscuros & incertos quæ est in conti-
nente. nam exterior nubes longiùs à visu distās re-
flexionem reddit invalidam. Et quid attinet plura
dicere? Quando enim Solis lumen à Luna refle-
xum omnem amittit calorem, & splendoris eius æ-
grè ad nos perferuntur tenues atque languidæ reli-
quæ: poteritne visus noster eodem tam longo per-
meato spacio Solaris qualemcunque portiunculam
imaginis de Luna reportare? Ego quidem non puto.
Considerate verò, aiebam, etiam vos, an idem acci-
dat visui nostro à Luna & ab aqua: an terræ, planta-
rum, & hominum siderumque imagines Luna plena
repræsentet, sicut faciunt alia specula. quod si visus
acies ad hæc non reflectitur tum ob imbecillitatē,
aut asperitatem ipsius Lune: ne adversus Solem hoc
requiramus. Ac nos quidem, dicebam, quæ ibi dicta
sunt, nisi si quid memoriæ sefellit, retulimus. Tem-
pus

pus autem est vt Syllam quoque exhortemur, adeo-
que poscamus ab eo narrationem, vt qui certa con-
ditione auditor interfuerit. Proinde, si ita vobis vi-
detur, ambulandi finem faciemus, & confidentes in
sedilibus, fixum ei præbebimus auditorium. Placuit
hoc. & cum consedissemus, Theo: Ipse quidem, in-
quit, non minore quàm vllus vestrū audiendi quæ
dicentur desiderio teneor. antè tamen, Lampria, de
iis qui Lunā dicuntur inhabitare, pervellem aliquid
audire: nō vtrū habitent aliqui, sed an habitari pos-
sit. hoc enim si nequit, à ratione alienum erit eam es-
se terram. nam videbitur ad nullum vsum & frustra
existisse, cū neq; fructus edat, neq; hominib. qui-
busdam sedem, ortū, & vitæ degendæ locum præ-
beat: quarum rerum causā hāc nostram terram existi-
tisse de Platonis sentētia dicimus, nutricem nostrā,
dieiq; & noctis fidelem custodem atq; opificem. Vi-
des autem de hoc argumento multa & seridè & iocō
disputari. Lunam enim aiunt eorum qui infrā degūt
tanquam Tantalorum imminere capitibus. rursū-
que eos qui ipsam incolunt, Ixionum instar illiga-
tos tanto impetu volui ac revolui. Et quidem non
vnico motu Luna versatur, sed est, vt solent appel-
lare, triuia: in Zodiaco simul in longum, & latum, &
profundum circummeans. primum motum circui-
tionem, secundum volutationem, tertiu nescio quī
inæqualitatem vocant Mathematici: cū nullam ea-
rum motionum constitutis certisque finibus inclu-
di videamus. * Mirum nō est, si impetu agitatio-
nis leo in Peloponnesum decedit. sed tamen nōne
innumeros quotidie videmus hominum casus, & vi-
tas quasi calcitrando proiecetas, isthinc in caput hāc
devolutorum. Etenim ridiculum est dubitare an ibi
mansio sit, si ortui locus nullus datur. Nam cū Ae-
gyptij & Troglodytæ, quorū vno die quotannis Sol
per momentum temporis in solstitio capitibus im-
minet, mox discedens, tantū non comburantur ob

An Luna
habitetur.

Timæo.

aëris siccitatē: an credibile est eos qui in Luna sunt quotannis duodecim perferre posse solstitia, singulis mensibus Sole in plenilunio supra capita eorum insistente. Iam flatus, nubes, imbrēsque (sine quibus
* neque nasci neque natæ durare possunt plantæ) ibi
coire, ne cogitari quidem potest, in tāto calore, tanta tenuitate ambientis. quādo ne apud nos quidem
* altorum montium vertices feris istis aduersisq; tan-
guntur tempestatibus: sed aër ibi iam tenuis, motūque ob leuitatem suo præditus, coitionem istam &
denstationem effugit. Nisi me herclē dicere velimus, quo modo Achillem Minerua nutrimentū respuentem nectare & ambrosia instillatis aluit: ita Lunam quoq; vt quæ Minerua dicitur atq; est, quotidie ambrosiam exhibendo istos homines nutrire: quemad-
modum ipsos deos Pherecydes ille priscus pasci putauit. Nam Indica illa radix, quam ait Megasthenes eos qui nihil bibant edantq; sed ore prorsus careāt, suffire, itaq; odore vitam tueri suam, vnde nata illic fumatur, cum nulla Lunam rigeret pluuia? Cū hęc
20 Theo dixisset * dicebam, & optimē ioco sermonis supercilia * vnde & audacia nos subit ad respondendum animans, cū non admodum acerbum austerūve exspectemus iudicium. Profectō enim in eadem sunt culpa cū iis qui nimiam huiusmodi re-
25 bus fidem adhibent illi, qui nimis offenduntur iis, omnēq; fidem derogant, neque animo æquo volunt quid fieri possit, quid contingat dispicere. Initiō itaque primum illud non est necessarium, si homines Lunam non inhabitent, frustra eam & nullius
30 rei gratia factam. Nam hanc ipsam nostram quoque terram videmus non totam feracem & habitatā esse, cuius exigua quædam pars quasi promontoriis & peninsulis è profundo extātibus animalia gignit ac plantas: cætera aut ob hyemes & siccitatem de-
35 fecta ac sterilia sunt, aut (quæ multo maxima est terræ portio) sub magnum demersa mare. Sed tu, qui Aristar-

Aristarchum semper diligis atq; admiraris, non audis Craterem, quando is sic legit:

Præbuit Oceanus cunctis primordia diuis,

Ilia. 5. 246.

Atq; hominum generi, & terram tegit undiq; latē.

- 5 Longē verò abest vt hæc frustra dicantur extitisse. Etenim mare exhalationes molles edit & iucundissimos flatus vere adulto: quando ex inculta & gelida terra niues paulatim liquatæ diffluunt. dieiq; & noctis stat fidelis in medio custos atque opifex, vt
10 ait Plato. Nihil ergo obstat, quin Luna etiā animantium vacua præbeat reflexiones lumini circa ipsam diffuso, & confluxum radiis astrorum ac contemperationem, quo adiuta concoquat exhalationes à terra elatas, simulque solis nimium feruorem mitiget.
15 Tum multum antiquæ tribuentes famæ, Dianā eam dictam statuemus, vtpote virginem & infecundam, aliā auxiliarem & vtilem. Nam eorum, quæ abs te, mi Theon, allata sunt, nihil est quod ostendat fieri non posse vt in Luna quis habiter. Quippe circumagitatio ista multam habens lenitatem & tran-
20 quillitatem, aërem demulcet atq; componit: vt nullus sit metus excidendi ac præcipitationis iis qui ibi degunt. Tum ipsa motus varietas vagæque conversiones non ab inæqualitate sunt aut conturbatione: sed admirabilem astrologi demonstrāt in his ordinem, circulis eam accommodantes circa alios circulos sese evoluentibus, alij quiescentem ipsam, alij placidē & æqualiter eadem semper celeritate sese mouentem. hæ enim circulorum adscensiones,
25 & circumductiones, atque inter se & ad nos respectus, eas quæ in motu Lunæ animadvertuntur altitudines, profunditates, & latitudinum diuersitates simul cum conversione secundum longitudinē exactissimē conficiunt. Magnum autem illum & continentem æstū solis metuere defines, primum si duo
35 decim istis æstiuis coitibus totidem plenilunia oponas: deinde continuitatem mutationis, quæ

exuperantiæ caloris non multum permittit tempo-
ris, itaque commodam vtrinq; temperiem efficiens,
mediocritatem (vt apparet) vernæ similimam redi-
git. Præterea solis lumen ad nos defertur per aërem
turbidum, atque in nos infligit calorem exhalatio-
nibus nutritum. isthic autem tentis est aër & pellu-
cidus, diffunditque & dissipat splendorem nullo fo-
mite, nullo corpore sustentatum. Materiam porrò
& fruges hisce in locis alunt pluuiæ. alibi autem, vt
apud nos in superiore Aegypto ad Thebas & Sye-
nam, nò pluuiæ aqua, sed e terra nata eadem nascun-
tur. quæ rigatæ, & ventis ac rore vegetatæ, virtutem
& temperiem soli tantam ostendunt, vt comparari
se cum terra plurimis irrigua pluuiis vbertatis cau-
sa id non patiatur. Iam eiusdem generis stirpes apud
nos, si vehementer adfligatur hybernis tempestati-
bus, pulcrum & multum fructum produciunt: in A-
frica, & apud vos in Aegypto, admodum sunt frigo-
ris & hyemis impatientes. Gedrosiæ etiam & Tro-
gloditicæ regionis ea pars quæ ad Oceanum perti-
nit, sterilis omnino est ob siccitatem, & arboribus
caret: at in mari vicino quo alluitur, inuisitæ ma-
gnitudinis plantæ nascuntur. & ex profundo pullu-
lant, quarum alias oleas, alias lauros, alias crines lli-
dis nominant. & qui vocantur anacampserotes, quæ
si amorem postliminio reducentes dicas, e terra e-
vulsi, non modò viuunt suspensi quanto quis velit
tempore, sed etiam germinant * seminatur au-
tem. Et alia quidem, vt Centaurium, si feratur in bo-
nam & pinguem terram, ac rigetur, vim qualitatem-
que suam naturalem amittit: siccitate gaudet, inque
ea suam naturam seruat. alia, vt aiunt, ne rorem qui-
dem tolerant, vt pleraque Arabicorum, quæ simul
atque humectata sunt, pereunt. Quid verò miri est,
si in Luna radices, semina, plantæq; nascuntur nihil
pluuiarum ope indigentes aut hyemis: sed æstiuo &
tenero aëre, ad naturam ipsorum accommodato,
conten-

contentæ? Qui autem non sit probabile emitti spi-
ritus qui à Luna calore afficiantur: & conversionis
eius agitationi comitari sensim auras, leuésque ro-
res & humores, qui circumfusi alimentum plantis
sufficiant. cum quidem ipsius Lunæ temperies nò sit
igneæ, nò squalida, sed mollis & aquosa. Nam ad nos
à Luna nulla pervenit siccitatis effectio, multæ hu-
miditatis, & femineæ (sic loquar) vbertatis. vt sunt
plantarum incrementa, concoctiones carniū, mu-
tationes & ad vappam inclinationes vini, lignorum
putredo, fertilitas mulierum. Vereor autem quie-
scientem Pharnacem rursus irritare & commoue-
re, si Oceani æstus, (vt ipsi dicunt) fretorūq; in-
crementa adducam, humorem à Luna submissum se-
quentia. Itaque ad te potius me convertā, mi Theo-
Tu enim nobis Alcmantica ista exponens,

Qualia Iouis & Lunæ proles ros educit:

Iouis nomine aërem dicis intelligi, qui à Luna hu-
mectatus in rorem vertatur. Eò enim, amice, reditu-
ra res videtur, vt Luna adversam planè Soli naturam
habere censeatur: siquidem non modò quæ densare
ille & siccare solet, ipsa relaxat atque humectat: sed
calorem quoque ab eo profectum in ipsam humore
& frigore mutare possit. Enimverò & hi errant, qui
Lunam ignitum corpus esse atque ardere putāt: ne-
que ii, qui eadem animalibus in Luna ad ortum & vi-
ctum necessaria putant, quæ nostratia requirunt, vi-
dentur vnquam considerasse diuersitatem naturæ:
quæ quidem maior est ac numerosior inter ipsa ani-
malia, quam sunt discrimina animalium & vitæ ex-
pertium. Ac demus sanè non esse homines qui con-
creto ore, Solis viuant odoribus. nisi * ne videan-
tur, & Ammonis nobis ipse vim enarrauit. obscure
etiam significauit Hesiodus his verbis:

Nec quantæ asphodeli, aut quæ sint compendia maluæ.
Re ipsa autem id planum tecit Epimenides, docens

Ggg

exiguo admodum fomento naturam sustentare ani-
mal, si nutrimentum vel oliuæ quantitate sumat, nul-
lo præterea indigens. Qui verò Lunam inhabitant,
(si quidem sunt) graciles & quouis alimento fouen-
dos apparet esse. quando ipsam etiam Lunam, vt &
Solem, corpus igneum, & multis modis quàm terra
maiorē, ab humoribus terrestribus ali aiunt, ac reli-
quas etiam stellas, número immensas, ita facilia, ac
tenuia & minimo indigentia corpora superiori ad-
scribunt regioni. Sed neque ista, neque hoc saltem
obseruamus, regionem, naturā, temperiēq; aliam
Lunaribus istis hominibus esse accommodatam. Er-
go sicut si non possemus ad mare accedere, neque
id attingere, sed tantum eminus adspiceremus, no-
bisque diceretur aquam eius amaram, salisam, potui-
que incommodam esse, magna autem & multa ani-
malia in profundo alere, & belluarum esse plenum
ita aqua, vt nos aëre fruētium: fabulas & monstro-
rum similia dici arbitraremur: ita videmur hic quo-
que adfecti, dum non credimus esse qui in Luna de-
gant. Ego autem istos qui in Luna incolunt multo
magis mirari existimo, cum terram intuentur tan-
quam faciem & cœnum Vniuersi per tot humores
nubes, nebulasque apparentem, locum obscurū, hu-
mitem, immobilem: posse eam animalia producere
& nutrire, motu, respiratione, & calore prædita. Et
sicubi illis contingat audire Homericā isthæc:

Iliad. v. 65.

Tetra, situq; oppleta, diis horrenda uel ipsis. item,
—tum Tartarus ipse,

Iliad. l. 16.

Bis patet in præceptis tantum, tenditq; sub umbras,
Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.

haud dubiè censerebunt de terra hæc dici, & hæc tar-
tarum, solam Lunam esse terram, æquali spacio à su-
perioribus istis & his inferioribus. dissitam. Nondum
planè finieram sermonem. cum Sylla interpellans,
Desine, inquit, Lampria, & sermoni fores obde: ne
impru-

imprudens fabulam tanquam nauim in terrā expel-
las, & drama confundas, quod iam alium habitum,
aliam scenam habet. Ego autem qui actoris partes
sustineo, principio autorem fabulæ vobis nomina-
bo, Homericè (nisi quid obstat) ordiens.

Ogygia huic longè uasto iacet insula ponto,
quinq; dierum nauigatione distans à Britannia ver-
sus occasum: tres autem aliæ eodem spacio & inter
solis æstiuum. in harum vna barbari Saturnum fabu-
lantur fuisse à Ioue inclusum: hunc, vt filiū, custodiā
egisse insularū istarū & maris quod Cronium siue Sa-
turnium dicitur, atq; inferius paulo sedes habuisse.
Magnam verò continentem, à qua magnum mare in
orbem cingitur, à reliquis minus distare, ab Ogygia
autem ad stadia 1000, cum quidem remigio aptis
nauibus eò sit eundum. Esse enim lentum traiectum
maris & cœnosum ob fluminū multitudinem, quæ
per magnam terram effluant, terramq; aggerent, æ
mare crassum & terrenum efficiant: vnde etiam opi-
nio insinuauerit, esse ipsum concretum. Continētis
porro partes ad mare habitari à Græcis circa sinum
Mæotico haud minorem, cuius fauces ori Caspij
maris eregiōnē maximè iaceat & ad rectam lineam.
Hos in ea esse opinione, ipsos continentem incole-
re, hanc autem nostrā terram esse insulam, vt quæ in
orbem à mari circū alluatur. Existimare autē eos, Sa-
turnio populo posteriorib. tēporibus Herculis co-
mites se admiscuisse, ibiq; relictos, iam exstinctū fer-
mē & lingua, & legibus, victūq; barbaricis oppres-
sum Græcum morem quasi resuscitasse, atq; auxisse.
ideò etiam primos honores Herculi apud eos, pro-
ximos Saturno haberi. & cum Saturni stella, quam
Græci Phærontē quasi lucidam, ipsi Nycturum (vt
aiebat.) ceu noctis custodem appellant, in taurū in-
greditur, quod trigesimo quoque sit anno tum eos
iam dudum à multo tempore ad hoc paratos, sacram

Ogygia in-
sula Satur-
ni.

rem facere, & nauib. auehi * emittere enim forte
* ad hoc lectos, qui tātum pelagus remigio conficiāt,
ac longum tempus peregrē degant. Auectos porro
non eadem omnes vti fortuna. qui verō incolumes
mare superauerunt, primū ad prapōsitas appelle- 5
re insulas, quas Græci inhabitāt: ac videre Solē per
triginta dies vnica tātum hora occidere: noctēq;
hāc tenebras habere tenues, & lucem crepusculinā
ab ortu. Ibi cū fuerint commorati dies xc, hono-
rificē comitēq; tractati, & sacri crediti atq; appella 10
ti: porro à ventis traici eos deinceps. Cæterū ne-
minē istas incolere insulas, nisi ipsos, & quos in co-
loniā mittant. Licere enim nauigio inde auehi, post-
quam deo decimumtertium ritē sacra fecerint. Ple-
rosq; tamen malle ibi manere: quosdā, quia adfueue 15
rint: alios, quia citra laborem & occupationem vl-
lam omnia abyndē suppeditātur ad sacrificia & cho-
rorum instructionē: & philosophari perpetuō con-
ceditur. Mirabilem esse enim insulæ naturam, & le-
nitatem aeris ambientis. Quibusdā etiam, cū aue- 20
hi in animum induxissent, genium loci impedi-
to esse: ostendentē eis se tanquā familiaribus & ami-
cis, non per somniā modō aut tesseras, sed palām vi-
sui audituī se exhibentem. Ipsum enim Saturnum
in profundo antro dormire, ibiq; contineri inter sa- 25
xa auri formam referentia. nam somnū ei loco com-
pedum esse à Ioue destinatum: & in vertice saxi esse
aues, quæ advolantes ei ambrosiam adferant. totam
* insulam suauī fragrantia oppleri, quæ è saxo illo tan-
quam fonte diffundatur. Genios autem illos Satur- 30
ni famulos esse atq; administratos, qui circa ipsum ver-
sentur adsiduō, & tunc eius fuerint socij, cū in ho-
mines ac deos regnum gessit. Eos, vtpote suapte na-
tura diuinos, multa vaticinari: maxima autem, & de
summīs rebus prædicere, dū somnia Saturni renun- 35
tiant: huic enim in somnis obversari, quicquid Iupi-
ter meditetur. Tū illa Titanica, esse assurrectionem
& mo-

& motus animæ in ipso. omnino somnus * & regia
illa ac diuina facultas ipsa seorsim pura atq; incōta-
minata existat. Huc ergo delatus, vt ipse narrabat,
hospes, deūq; per ociū demeritus, astrologiæ tan-
5 tam parauerat sibi peritiā, quantam geometria fre-
tus aliquis & longissimē procedens adipisceretur:
de reliquis partibus philosophiæ naturalem ample-
xus, cupiditate quadam & desiderio captus fuit spe-
ctandæ magnæ insulæ istius. sic enim nostrā illi con-
10 tinentem nominant. Ergo circumactis xx x annis,
cū successores venissent domo, salutatis amicis a-
uectus est, modico alioquin apparatu, sed qui ingēs
viaticum in aureis poculis secum portaret. Quæ ei
euenerint, per quos homines iter fecerit, vt sacras
15 in litteras inciderit, vt omnis generis sacris initia-
tus fuerit, recensere nō est vnius diei opera: quomo-
do ille nobis retulit, singula accuratē cōmemorans.
Quæ verō ad præsentem pertinent disputationem,
audite. Cū Carthagine permultū temporis extra-
20 xisset, quod ea vrbs apud nos post deletā veterem in *
magno est honore: inuenit membranas quasdam sa-
cras humi abditas, dudū ætatem clam exportatas &
latentes. Ac dixit de iis qui in deorū habentur nu-
mero, præcipuā venerationem Lunæ deberi, vt quæ
25 plurimū iuris in vitā nostram haberet: mēq; vt eam
studiosius quā alia numina colerem, hortatus est.
* Hæc ego cū mirarer, & planius mihi explicari cu-
perem: Multa, inquit, o Sylla, de diis apud Græcos,
non omnia tamen rectē dicuntur. Quale initio sta-
30 tim hoc occurrit, quod Cererem & Proserpinam re-
ctē nominantes, nō rectē simul, & circa eundem lo-
cum versari ambas censent. Ceres enim in terra est,
& terrestrium effectorum potestate prædita: Proser-
pina in Luna est, & rebus præest lunarib. Persepho-
35 nes verō nomē & Cores, quod est puellæ, apud eos
qui in Luna sunt gerit Proserpina: illud quia lucife-
ra sit: hoc, quod etiam pupilla oculi ita Græcis ap-
G g g iij

470 / PLVTARCHI DE

pellatur, quia visa res in ea conspiciatur haud seorsum
quàm Sol in Luna. Atq; iis quoq; de erroribus Pro-
serpinæ, utq; fuerit à Cerere quaesita fabulis veri ali-
quid inest. nam sese invicem desiderant disunctæ: &
in umbra se mutuo sæpe complectuntur. Et quod
Proserpina modo in cælo & lumine, modo in tene-
bris & nocte dicitur esse: id mendacium non est: ne-
que tempus errori ansam suo præbuit numero. Non
enim sex menses, sed fere sex menses videmus eam à
* terra tanquam matre sub umbra detineri. idq; raro, 10
cùm quinto post mense adveniat. Nam impossibile
est ut Plutonem relinquat, cuius est. quod & Home-
rus occultè quidem, sed non ineptè significavit:

Odyss. d. 563. Elysium in campum, quâ terræ terminus exstat,

Te ducent superi.—

*Animarum
post mortē
status.*

vbi enim umbra desinit ingruere, eum terminū & fi-
nem terræ posuit. In illum verò capum nemo impro-
bus aut impurus venit: boni post mortē eò delati, fa-
cilimā quidem, non tamen beatā aut diuinam vitam
agunt vsq; ad secundā mortē. Quæ verò ò Sylla hæc
est? aiebā. Tum ille: Noli, inquit, de his querere: sum
enim ipse narraturus. Hominem pleriq; cōpositum
sentiunt, rectè hoc, nō rectè, quod è duabus tantum
partibus cōstare putant: scilicet mentē partem quo-
dammodo animæ esse opinantes. Etenim mens tāto
est præstator quàm anima ac diuinior, quāto anima
* præstat corpori. Facit autē coitus animæ rationem
eorum, quorū alterum voluptatis & doloris est prin-
cipium, alterū virtutis & vitij. His tribus compactis,
terra corpus, animā Luna, mentem Sol creando ho- 30
mini præbuit. * sicut igitur Lunæ splendorē. Mors
autem, quā obimus, alia ex tribus duo facit hominē,
alia vnū è duobus. & alter est in Cereris * in ipsa
conficere. & mortuos Athenienses demetreos, hoc
est Cereales, dixerūt. antiquitus autē in Lunā * Pro- 35
serpinæ. * & huius quidem cōtubernalis est Mercu-
rius terrestis, illius cœlestis. Solnit autem ipsa cele-
riter

FACIE IN ORBE LVNAE. 471

riter ac vi animam à corpore: mentem ab anima le-
niter & longo temporis decursu Proserpina. ideòq;
vnigenita appellatur: vnica enim sit hominis melior
pars, ab ea secreta. Evenit autem sic secundū natu-
ram vtrunq;. Omnis anima, siue prædita siue carens
mente, vbi primū è corpore exiit, fati lege ad tem-
pus vagatur ea in regione quæ terrā & Lunā interia-
cet. Verū nō idem est omnib. tempus præscriptū.
Impiæ enim & intemperantes pœnas flagitiorū luunt,
10 piæ certum tempus, quantum ad lustrandum, & cor-
poris vtpote malæ causæ pollutiones abolendū suf-
ficiunt, in aëris purissima parte degunt, quā prætā Di-
tis appellant. deinde veluti ab exilio in patriam re-
ductæ, gaudium degustant, quale maxime percipiūt
15 qui sacris initiantur, trepidatione ac suavi spe per-
mixtum. Multas enim extrudit, æstuandōque proi-
cit, iam iam Lunam subire affectantes: nonnullas e-
tiam quæ iam eò pervenerint, subversas vident tan-
quam in profundum de volui. Quæ autē sursum eva-
20 serunt, ac firmiter sunt collocatæ, primū, ut solen-
ni certamine victores, coronantur pennis, quæ con-
stantiæ dicuntur: quia animæ vim brutā & motibus
vagus obnoxiam in vita rationi obsequentem cōpo-
sitamq; habuerint. Deinde visus eorū radiis est simi-
25 lis. Circa animā autem sursum subleuatā, sicut hæc
quod circa Lunam est æthere: & ab eo vim quādam
roburq; accipiunt ut ferrum candens aquæ immer-
sum. quod enim rarū adhuc est & diffusum, roborat-
ur sitq; stabile & pellucidum: ita ut à quavis exhal-
30 tione nutriatur. Et præclare dixit Heraclitus, Ani-
mas in Orco odorari. Cōspiciūt autē primū ipsius
Lunæ magnitudinem & pulcritudinem ac naturam:
non simplicem aut sinceram eam, sed aliquid è terra
& stella contemperatū. Sicut enim terra spiritu mi-
35 xta & humore mollis est facta, & sanguis carni admi-
xtus sensum præbet: ita ætheri aiunt Lunam profun-
dè permixtam, simul & animatam esse ac secundam,
Ggg iiii

*Lunæ sub-
stantia.*

& grauitatis leuitatisque æqualia momenta habere. Nam ipsum quoque mundum ex iis quæ sursum, & iis quæ deorsum feruntur natura temperatū, ab omni mutatione loci esse liberū. Hæc etiam Xenocrates diuina quadam ratiocinatione videtur deprehēdisse, à Platone sumto principio. Plato enim est, qui stellarum quoque; vnam quolibet ex terra & igni cōcinnatā pronunciauit per intermedias naturas proportionem datas. nihil enim sentiri, cui nihil terre & luminis sit admixtum. Xenocrates autē stellas & Solem ex igne ait & primo denso compositas: Lunam autem ex secundo denso, & peculiari aere, terram ex aqua, igni, & tertio denso. omnino autem neque densum ipsum per se, neque rarum esse capax animæ. Atque hæc quidem de substantia Lunæ. Latitudinem autem eius & magnitudinem non quantam geometræ dicunt, sed multis modis maiore. dimittitur autem vmbra paululum suis magnitudinibus, non ob paruitatem, sed calidissime motum concitat, ut celeriter perambulet vmbrosus locus, simul efferens animas bonorum festinantes & vociferantes. nam cum in vmbra sunt, exaudire desinunt harmoniam cœli. simul etiam animæ quæ infra sunt supplicia luentium tunc per vmbra lamentantes & conclamantes adferuntur. Ideo in defectibus plerique solent ira pulsare, ac sonitum fragoremque; aduersus animas edere. Terret eas etiam ea quæ dicitur facies quando propius accedunt, horrenda eis & terribilis apparens. Non est autem talis. Sed sicut nostra terra sinus habet profundos ac magnos, quorum vnus per columnas Herculis hac ad nos infunditur, alter foris est maris Caspii ac rubricæ in Luna etiam cauernæ sunt & profunda. Cauernarum eius maximam penetralia Hecates vocant, vbi animæ eorum quæ iam natæ egerunt aut passæ sunt, ratione reddunt ac pœnas dant sumuntque; duæ alia longæ dicuntur, quia per eas transmittuntur animæ, aliās à Luna versus cœlum, aliās versus terram.

ram. appellantur autem partes Lunæ cœlo obuersæ Elysus campus: huc pertinentes, Proserpinæ & Antichthonis, id est terræ oppositæ. Non semper autem in Luna morantur genij, sed huc descendunt ut oracula procurent, & supremis adsunt orgiis atque sacrificiis, puniunt flagitia, salutarēque; in bellis & mari adfulgent. Quod siquid horum non recte gerant, sed pro libidine, aut iniusta gratia vel odio: pœnas pendunt. detruduntur enim rursus in terram, & cum corporibus humanis conflantur. E meliorum geniorum censu Saturnus ac qui cum eo fuere se dixerunt esse, & antiquitus in Creta Idæi dactyli, in Phrygia Corybantes, & apud Lebadiam Bœotiæ Trophoniadæ, atque innumeri alij passim per orbem terrarum: quorum sacra, honores, & nomina etiam nū manent: facultates quorundam optimam naturæ mutationem aliō transuerunt. Nanciscuntur autem alij prius, alij posterius, mente ab animo secreta. fecerunt verò amore solaris imaginis, per quam effulget id quod expetendum, pulcrū, diuinū, beatūque; est bonum, quod omnis natura, sed alia alio modo, appetit. Nam ipsam quoque; Lunam amore Solis assidue reuolui & cum eo coire, ac fecunditatem ab eo captare. Animæ porro natura ad Lunam deficit, veluti vestigia quædam vitæ & somnia referuans. ac de hac recte istud dictum existimato.

Est anima, ut somnus, perniciosus augiat aliis.

non enim statim atque; à corpore soluta est hoc facit, sed postmodo, quando deserta & sola est, mente separata. Et Homerus de omnibus quæ dixit, maxime secundum Deum videtur hæc pronunciasse:

Post hos Alcida mihi sese obiecit imago:

Ipse inter superos etenim lætum exigit ænum.

Nam vnusquisque; nostrum ipse bono est animo: neque timor, neque cupiditas, ut neque caro, neque humores,

Ggg v

Odyss.
600.

sed quod cogitamus & intelligimus: & anima à mē-
te effingitur, formāque corpus & vndiquaque am-
plectitur, & ab eo formam ipsius sibi imprimit: vt e-
tiam diu ab vtroque separata, similitudinem tamen
eius effigiemque retineat, & imago recte dicatur. 5
Horum autem, sicut diximus, elementum est Luna,
in quam animæ resoluuntur, sicut cadauera in terrā.
celeriter quidem castæ quæ ocium & philosophicā
fuerunt amplexæ vitam, quæ dimissæ à mente, à mo-
tibus ad nihil porro vtentes evanescunt. at verò ani- 10
mæ ambiciosorum, rebus gerendis, & amoris corpo-
rum deditorum, itēque iracundorum aliæ veluti
in somno recordatione rerum in vita gestarum remi-
niscencia tanquam somniis vtuntur, vt Endymionis
anima. postquam autem eas inconstantia & mobili- 15
tas exturbat, trahitque à Luna ad alium ortum, non
finit * sed revocat & demulcet. Exiguū enim aut
placidum aut constans nullum est opus, quādo ab-
que mente vis quæ variis exagitur motibus cor-
pus arripit. Tityi quidem, Typhones, & is Typho 20
qui Delphis occupatis oraculum vi & libidine sua
conturbauit, à numero istarum erant animarum, mē-
tis expertes, ac tantum vagis incitati cupiditatibus.
Aliquanto post tempore eas quoque animas in se re-
cepit Luna, atque composuit. Deinde mentem rur- 25
sus adfeminante Sole, vitali eam vi excipiens, nouas
facit animas: tertio loco tetra corpus suppeditat. ni-
hil enim hæc post mortem dat, quæ ad generationē
accipit. Sol autem accipit quidem nihil: recipit au-
tem mentem quam dat. Luna & accipit, & dat, & cō- 30
ponit, & diuidit, alia atq; alia facultate: Lucina, cum
componit: Diana cum diuidit dicta. Et de tribus
Parcis Atropos circa Solem collocata, initium or-
tus præbet: Clotho circa Lunam vecta colligat &
miscet: vltima Lachesis terram contingit, eique plu- 35
rimum fortunæ est admixtum. Quod enim animæ est
expers, id sui iuris non est, sed alteri se afficiendum
præ-

præbet: mens imperium obtinet, neque aliunde af-
ficitur: mixtum est quippiam & medium anima. sic-
ut Luna etiam ex superis & inferis mixta à Deo est,
hanc ad Solem habens rationem, quam terra ad Lu-
nam. Hæc, aiebat Sylla, ego audiui narrante hospite.
ei autem exposuerunt Saturni famuli atque cubicu-
larij, vt quidem ipse referebat. Vos, Lampria, vestro
arbitratu sermonem hunc in quam lubebit partem
accipietis.

PLUTARCHI

Commentarius, cur nunc
Pythia non reddat oracula
carmine.

ASILOCLES. Hospitem, Philine,
per donaria deducēdo rem in pro-
fundam protraxistis vesperam. Ego
quidem vos exspectando defatiga-
tus sum. PHILINVS. Etenim, Basi-
locles, tardē incessimus, interim se-
minantes ac metētes sermones, qui
25 Spartorum illorum in morē bellicosi & infensi sub-
inde nobis ambulanti bus suppullabant. BAS. Er-
go aliquis alius eorum qui interfuere nobis compel-
landus est, aut tu nobis gratificaberis isthæc narra-
do, quānam fuerint, & quorum sermones? PHIL.
30 Mea est hæc, ô Basilocles, opera. nam reliquorum in
nullum faciliē incides in vrbe. vidi enim plerosq; rur-
sus in Corycium cum hospite & Lycuriam vnā ire.
* adeo spectādi, & nimis quā amicitie studiosus est
hospes, magis etiam discendi litterarūq; cupidus.
35 Neque tamen hæc maximē admirationem meretur:
sed mansuetudo pervenusta, & in dubitādo ac repu-
gnando acumen, adque respondendum facilitas ab

omni remota contumacia. ut etiam primo congressu diceret, Proles boni parentis. Nosti enim Diogenianum optimum virum? Bas. Ipse quidem, Philine, cum non vidi. multi autem diuersa de adolescentem narrant. Sed quodnam aliud initium habuerunt sermones, qua occasione orti? PHIL. More suo interpretes sacrorum agebant, nulla nostrum habita ratione, qui orabamus ut in pauca contraherent enarrationem, & pleraque inscriptionum praterirent. Hospitem verò forma & artificio statuarum mediocriter mouebant, qui (ut apparebat) multa præclara opera spectauisset. Miratus autem fuit ætis floridum colorem, non situi aut ærugini similem, sed cyani tinctura rutilantem, ita ut etiam aliquid ad nauium rectores splendoris emitteret. ab his enim spectare orsus est, cum fortè marinæ eorum statuæ colore ac profundum referente essent positæ. Nūnam, aiebat, temperatione quadam & medicatione æris præsci opifices vsi sunt? nam Corinthium quidem æs non ars, sed casus tam eleganter donauit colore, igne domum hauriente in qua aliquid auri & argenti, plurimum verò æris repositum erat: quibus confusus & in vnâ conflatis massam, à maiore copia æris nomen impositum est. Tum Theo subiiciens: Nos, inquit, aliam rationem callidiorem inaudimus. Fabrum quendam ærarium Corinthi incidisse in capsam multo auro repletâ, & cum metueret ne palam fieret hoc, paulatim aurum abscidisse & æris sensim permiscuisse, idque mirabili temperatum modo colorem pulcrum fuisse adeptum, magnoque idcirco venditum precio. Verum & hoc & illud, fabulæ sunt. Apparet autem fuisse quandam mixturam & apparatus: sicut & nunc argento aurum admisceres, peculiarem quendam & artificiosum, ut verò mihi videtur, vitiosum & minimè pulcrum pallorem faciunt. Quam ergo, aiebat Diogenianus, causam putas colori huic æris fuisse? Et Theo, Quando, inquit,

quit de iis rebus quæ natura primæ erunt atque sunt, ignem puta, aerem, terram, & aquam, nihil aliud æri accidit quàm solus aer, ab hoc illud affici liquet, atque ob eius assiduam præsentiam illud coloris discrimen consequi. Aut hoc quidem * antequam nasceretur Theognis, ut est apud comicum. Sed quanam aer natura præditus, qua facultate vtens cō tactu colorem hunc æri induxerit cupis scire? Aiente Diogeniano, & quidem, inquit, ego quoque mihi puer. Ergo communicata opera inquiramus. Idque primum dispiciamus, cur de omnibus humoribus oleum maximè ærugine oppleat. Non enim videtur ipsum æri eam inducere, cum purum & impolutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adolescens: sed alia videtur esse causa. ærugo enim oleo, quod tenue est & purum ac pellucidum, accedente maximè elucescit, cum eam alij humores tegant. Tum Theo: Præclare, inquit, mi puer: & * Considera autem sodes etiam eam quæ ab Aristotele adfertur causa. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obscure elucere & dissipari, quod ij sint inæquales, neque partes vnâ maneat: olei autem densitate eam cohiberi atque colligi. Proinde si nos quoque tale aliquid ponere possumus, non planè nobis deerit huiusce difficultatis explicatus. Ut ergo iussimus, veniamque dedimus, ita ferè is est locutus. Aer Delphicus crassius est, cōtinuus, & ob reflexionem ac renisum à montibus vehemens, itémque mordax: quod testatur nutrimenti concoctio. Subiens itaque sua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terrestremque æruginem eruit: eamque rursus sua densitate comprimit, * quæ non sinit, ut subsidens præ multitudine efflorescat, & in superficie splendorem atque nitorem adipiscatur. Hæc nobis probantibus, hospes aiebat ad reddendam rationem sufficere alteram positionem. Nā tenuitas, dicebat, videbitur etiam ei quæ cōmemo-

rata est aeris densitati aduersari. neq; adsciscitur necessario. Ipsum enim à seipso inveteratum as exspirat æruginem, quam densitas continens atque constringens, ob multitudinem adspæctui exhibet. Sub hæc Theo: Quid verò, inquit, obstat ò hospes, quin idem sit & tenue & densum. sicut sunt ferica & byssina texta. de quibus etiam Homerus dixit:

Odyss.
107.

Lintea pexa, oleæ quis lentus defluit humor.

ostendens accuratam texturæ subtilitatem, quæ oleum non transmitteret, sed id ob densationem deflueret. Enimverò non tantum ad æruginem foras eruendam uti aliquis possit argumento à tenuitate aeris petito: sed & colorem ea videtur facere posse iucundiorum, quando cœruleo admiscetur. Secundum hæc silentio facto, rursum enarratores sacrorum oracula depromserunt. Ibi cum oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno (nisi fallor)

*Carmina
Pythiæ quæ
lia.*

Aegonis Argiui: Diogenianus aiebat sæpenumero se admiratum fuisse versuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atq; vitia. Atqui Apollinem musarum ducem esse, & ad quem non minus eloquentiæ, quam cantilenæ & vocis elegantia pertineret, & qui Homerum Hesiodumq; longè antecelleret faciundia. tamen pleraq; oracula & contra metri leges, & vocabulorum prauitate peccare. Aderat vnà Serapio poetæ, qui Athenis eò venerat. Is, putatis ergo, inquit, versus istos Apollinis esse? Sinamus verò eos, uti dicitis, Homericis & Hesiodicis pulchritudine longè inferiores esse. an nò vtemur iis ut optimè, & pulcerrimè compositis, corrigentes iudiciū quod de iis praua consuetudine præoccupate fertur? Sub hæc Boëthius geometra, quæ nosti iam in castra Epicuri transitum parare, Audistine, inquit, Pausoni pictori quid contigerit? Non sanè, aiebat Serapio. Atqui dignum est auditu, inquit Boëthius. Conduxerat is pingendum equum qui sese volutaret: pinxit currentem, & locatore iniquè id ferente, ridens tabulam invertit,

vt

ut inferis sursum elatis partibus equus iam nò currens, sed volutans sese videretur. Hoc ait Bio quibusdam etiam orationibus accidere quando invertuntur. Itaque & oracula aliqui nò dicent bene habere, quia Deus eorum sit autor: sed Dei non esse, quia sint vitiosa. Illud enim incertum est: non elaborata esse oracula, vel te, Serapio, iudice liquet. pangis enim carmina de rebus philosophicis & seriis, facultate aut, elegancia, & apparatu dictionis magis ad Homerica atq; Hesiodica accedentia, quam ad versus à Pythia editos. Tum Serapio, laboramus, inquit, aurium oculorumq; morbo, adfueti ob luxum & molliciæ suauiora quæ sunt, pulchra appellare. Fortasse aut Pythiam quoq; culpabimus. quòd nò canit iucundius, quam Glaucæ fidicina, neq; vnguentis oblinitur, neque purpuram gestat: ab aliis reprehenditur quibusdam, quòd nò casiam, ladanum, thus, sed laurum & hordeaceam suffit farinam. Non vides, aiebat, quæta sit venustas Sapphycorum carminum demulcentium auditores? at Sibylla furente ore, ut ait Heraclitus, risus, ornatus, & fui expertia sonans, Dei beneficio vocem ad ceteros annos continuat. Cadmum quoq; Pindarus inquit à Deo audiuisse non rectam musicam, neq; suauem, neq; delicatam, neq; cantum infracto. Voluptatem enim non admittit quod integrum est & castum: sed hic vnà cum voce proicitur maxima eius pars, & (ut apparet) in aures hominum confluit. Hæc locuto Serapione Theo subridens, Serapio quidem, inquit, morem suum seruauit, vsusq; est occasione oblata contra voluptatem dicendi. Nos autem, Boëthe, quòd Pythici versus Homericis sunt deteriores, non censeamus Apollinis esse: sed hoc initium motus subiiciente, suo quanq; antistarum modo concitari. Etenim si scribenda fuissent, nò enuncianda oracula, nò puto nos literas Deo imputaturos fuisse ac reprehensuros, quòd elegancia regias nò æquarent. Non enim Dei est vox, nò sonus,

non dictio, non metrum: sed femina: ille duntaxat
visa suggerit, lumenq; in animo excitat ad videndū
futura. talis est enim instinctus furorve diuinus. V-
niuersē autē, vt dicam, vos Epicurei vates (de quib.
te quoq; esse apparet) effugere nō licet. Sed vitio da-
tis, priscis antistitis, q̄ malis vs̄ sunt versibus: itē-
que eas quæ hodie prosa oratione & quibusvis vo-
cabulis responsa dant, ne cogantur apud vos causam
dicere propter mutilos elumbesve versus. Hæc Dio-
genianus, Noli, inquit, ludere obsecro, sed hanc no-
bis difficultatem explica, communem omnium. ne-
mo enim aliorum etiam est, qui non causam quærat,
cur oraculum deserit versibus vti. At verò, subiicie-
bat Theo, rursus mi adolescens videbimur malicia
quadam enarratores suo munere defraudare. eos er-
go sine prius sua agere, postea per ocium disquires
de iis q̄ voles. Iam progressi perveneramus ad Hie-
ronis tyranni statuam. Et hospes quanquam reliqua
omnia nosset, tamen pro sua facilitate auditorem se
præbebat, verum audiens suprà stetisse æream Hie-
ronis columnam, quæ sponte sua cecidisset ea die,
qua Hiero Syracusis mortem obiit, admirabatur. E-
go similitum memoriam casum renouavi. qualis est,
quod oculi ē statua Hieronis Spartani exciderunt
antē quā ille ad Leuctra occubuit, quod tum stel-
la perierunt, quas de nauali pugna ad Aegospota-
mos dedicauerat Lysander. quod ex ipsius statua
Lysandri lapidea, tantum pullulavit sylvestris her-
bæ, vt faciem eius tegetet. quod sub Siciliensem A-
theniensium calamitatem aureæ glandes de pal-
ma defluerunt, & Palladij scutum corui rostris tu-
tulerunt. quod Cnidiorum corona quam Pharsalia
saltatrici Philomelus Phocæorum tyrannus dono
dedit, eam ē Græcia in Italiam profectam Metapon-
ti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis. nam ad
coronā impetu facto adolēcentes dum de auro in-
ter se pugnant, mulierem discerperunt. Aristoteles
qui-

Prodigia.

quidem, solum Homerum ait mouentia facere nom-
ina, ob efficacitatem. Ego autem dicere ausim, quot-
quot hæc sunt donaria, maximē vnā cū diuina pro-
videntia ea moueri, eiusq; significationem præbere:
nullamq; eorum partem inanem aut sensus vacuum
esse, sed repleta omnia diuinitate. Nimirum verò, a-
iebat Boëthius. Non enim satis est deum quouis mē-
se in corpus includere mortale: nisi eum etiam cum
omni lapide & ære confundamus. quasi huiusmodi
eventum non habeamus satis sufficientem causam
atq; opificē Fortunam & casum. Itāne, aiebam ego,
horū quodvis tibi fortuitæ rei & casui videtur simi-
le? & probabile putas atomos dilabi atq; dissolui &
inclinare non antē, nō pōst, sed eo ipso tempore quo
is qui dedicauit aliquid vel bona vel aduersa vsurus
est fortuna? Et tibi quidem nunc prodest Epicurus,
iis scilicet quæ dixit aut scripsit ante annos ccc?
Deus autem nisi includat seipsum in omnia, omni-
busq; permisceatur, nō videtur tibi motus adfectio-
nisq; principium rebus videre posse? Hæc ego re-
spondebam Boëthio. Similia etiam de Sibyllinis. Nā
cum adstitissemus ad saxum curiæ vicinum, cui insē-
disse dicitur prima Sibylla cū eō ex Helicone ve-
nisset, à Musis enutrita: (alij ad Maleonem advenisse
eam dicunt, filiam Lamia, quæ Neptuno nata fuit)
Serapio mentionem fecit versuum, in quibus ipse se
se celebrans, vaticinandi finem ne morte quidem fa-
cturam se ait: sed se in Luna circumire, mutatam in
eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: spiritum
autem aeri temperatum, semper omnia suo mo-
tu editurum: ē corpore autem in terra mutato her-
bas ac materiem exstaturam, quibus sacræ pecudes
nutriantur varios colores, formas, & qualitates vi-
scerum habentes, vnde hominib. futura præmon-
strentur. Hæc cū Boëthius apertē derideret, Zous:
vt inquit, hæc maximē fabularū videantur similia, ta-
men vaticiniis testimoniū ferunt multarū Græcarū
sc̄ptatio.

De Sibylla

De oraculo-
rum fide di

H h

urbium excidia atq; migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum everfiones: Hæc verò quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus. tempus veluti debens perfoluit? eruptione inquam motani ignis, feruorem maris, faxorum & massarum flagrantium venti vi eiectione, tot tantarumq; simul urbium interitum, ut hodie qui ea loca accedunt, non possint cernere vbinam condita fuerint. Quæ verò, aiebat Boëthus, mi homo, effectum tempus non debet naturæ? quid non expectari potest eventurum terræ, mari, urbibus, hominibus, quod qui prædicat futurum, non erret? Immo ferè non prædicere hoc est, sed dicere, aut potius iacere & disseminare verba principio carentia in infinitatem: quibus vagantibus sepe numero occurrat fortuna, ut casu eveniant. Diversa enim sunt hæc puto, fieri id quod dictum est, & dici quod futurum sit. & sermo qui ea dicit quæ non sunt, in seipso vitiosus frustra expectat fidem quam ei casus conciliet: neq; vero vitur argumento prædicendi, sciens postquam dixit futurum, omnia ferè te infinitate, & bene coniiciens, quem optimum vatem proverbium affirmat esse, investigati per probabilia atq; indaganti futurum similis est. Sibyllæ autem istæ & Bacides tanquam in mare promiscue in tempus cõiecerunt, & ut in buccam venit disseminaverunt nomina & verba omnis generis eventuum. quorum quedam cum fortuito evenerint, similiter falsum est quod nunc dicitur, etiã si postmodò verum fiat re contingente. Hæc locuto Boëtho, Vera est, inquit Serapio, hæc sententia de his quæ ita prædicuntur sicut Boëthus dixit, indefinite & incerto argumento: puta si vicit imperator, cui prædicta fuit victoria, si urbs deletur cui excidium prædictum est. Vbi autem non modò quid futurum sit, sed etiã quomodo, quæ qua occasione, quo autore, prædicatur: non hoc est coniectatio fortasse futuri, sed certò futuri prædictio.

Etio. Tale est oraculum de claudicatione Agefilai.

Sparta caue, quamvis altè te gloria tollat,

Rex ualida tibi det pedibus ne incommoda claudis.

Namq; insperatos cogèris ferre labores,

Pestiferosq; diu belli subsistere fluctus.

Et illud de insula, quæ ante Theram & Therasiam edidit mare, deq; bello Romanorum cum Philippo rege.

Sed quando Pænos uincet Troiana propago,

Tunc incredibiles mortalibus euenient res.

Immensa canum fulgebit tum mare flamma,

Fulminaq; ardentès per cæcula uasta procellas

Torquebunt, saxumq; simul: quod cõ insula stabit

Firma loco, nulliq; hominum de nomine nota.

Tum quoq; præstantem superabunt deteriores

Vi propria freti, atq; inuictæ robore dextræ.

Quod enim Romani breui temporis spacio Carthaginienses subegerunt debellato Annibale, & ab iisdem ac Aetolis Philippus prælio victus est, ac tandem

profundo insula erupit cum multo igne & vndis bullientibus: hæc nemo dicere potest simul omnia fortuito casu evenisse. Sed ordo prædictionem indicat.

ut & hoc, quod Romanis ante annos ferè 10 prædictum est tempus, quo bellum adversus omnes simul

gentes gesturi essent: quod factum est, bello adversus rebelles seruos suscepto. In his verò nihil est incertum, nihil obscurum, & cuius causa esset à Fortuna

repetenda: sed multa experientiæ pignora præbentur, quæ viam monstrat, qua fatum incedit. Non

enim puto quenquam dicturum, quod cum his sicut prædicta fuerunt, inciderit fortuito. Alioquin etiã

quid impedit aliud, sicut scripsit Epicurus suas ratas sententiæ, Boethe

* sed fortuito casu: sic rebus inter se coincidentibus liber absolutus est. Simul his dictis progressi sumus. Cum autem in Corinthiorum do-

mo spectaremus æream palmam, quæ sola donariorum est reliqua, toro insculptæ ad radicem ranæ & hy-

antis progressi sumus. Cum autem in Corinthiorum do-

mo spectaremus æream palmam, quæ sola donariorum est reliqua, toro insculptæ ad radicem ranæ & hy-

antis progressi sumus. Cum autem in Corinthiorum do-

Ranarum
in palma
symbolum.

dri Diogeniano admirationem iniecerūt, atq; adeo nobis quoq; Non enim palma vt alia arbores palustris est aut aqua amans planta: neq; Corinthius cū ranis quicquam rei est, vt pro nota aut signo eius vrbis haberi debeant: quomodo Selinuntij quondam aureum apium (Selinum) dedicasse dicuntur, & Tenedij securim, à canceris qui apud eos nascuntur ad locum cui Asterium nomen, soli in testa formam securis expressam gestantes. Iam ipsi deo cornos, olores, lupos, accipitres, & quidvis potiùs quàm ranas acceptum esse censemus. Serapio ad hæc cum dixisset, innuisse opificem hoc, Solem nasci & ali ex humore & exhalationibus: siue Homërum is audiuisset ita loquentem:

*Odyssey
initio.*

*Iam stagnum exoriens Phœbea relinquit amœnum
Lampas.*

siue Aegyptios vidisset orientem Solem exprimere picto puerulo qui loto insideret. ridens ego, Quorsum, inquam, bone vir denuò huc Stoam tu contradis, ac disputationi sensim inflammationes istas & exhalationes inferis? non sicut Thessalæ mulieres Lunam & Solem cœlo devocas, dum hinc à terra oriri & vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipsum hominem appellauit plantam cœlestem, quasi à radice supernè capite erectum. Vos autem Empedocle deridetis, qui dixisset Solem cū in terra luminis reflexu cœlestis exstitisset, rursus resplendentem

Intrepido iultu cœli conuexa tueri.

& ipsi interim Solem facitis animal terra natum aut palustrem plantam, eūmq; ranarum patriæ & aquæ accenseris. Verū hæc nos in Stolicam tragediam differamus. quæ verò artifices obiter præter institutum fecerunt, nos quoq; obiter & aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: sed ineptias & curiositatem non vbique euitant: sicut ergo qui gallum super manu Aesculapij pinxit, matutinum

tinum voluit significare tempus, & Solis ortum appetentem: ita hæc ranas aliquis possit vernæ tepestatis symbolum interpretari, quando Sol acri dominari, & hyemem discutere incipit. siquidem de vestra sententia Sol & Apollo non duo dii, sed vnus sunt habendi. Tu verò, aiebat Serapio, non idem sentis, sed Apollinem à Sole alium esse censēs? Omni-
no, inquit, sicut Luna à Sole differt, verū Luna neque sæpe, neq; omnibus Solem occultat. Sol autem ferè apud omnes homines vt ignoretur Apollo effecit, sensu intelligentiam auertens ab eo quod est ad id quod apparet. Deinde Serapio ex enarratoribus quæsiuit, Cur domum non Cypseli qui dedicauit, sed Corinthiorum nominent. Qui cum taceret, quia (puto) causa quam redderent destituebantur, ipse renidens: Quid verò, inquam, putamus istos iā scire aut meminisse, stupefactos planè nostro de cœlestibus rebus garritu. Ante quidem eos audiuius dicere, tyrannide eversa voluisse Corinthios & auream Pisæ statuam, & eum qui hæc est thesaurum vrbis suæ transcribere. Atq; id Delphos, vt iustum, cœcississe. Eleos, quod inuidissent eam ipsis gloriam, decreto Corinthiorum fuisse Isthmia festiuitate prohibitos: quare postmodo nullus Eleorum Isthmia certauit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas sunt occisi, id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnulli opinantur. contrà enim ipsis conveniebat arcere, si ea de causa Corinthios offendissent. Hæc ego tum dixi. Cum autem Acanthiorū & Brasidæ thesaurum nobis transeuntibus nobis interpretes locū monstraret, in quo ferrei obelisci Rhodopidis meretricis quondam fuerant siti: succensens Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, eiusdem ciuitatis Rhodopidi locum præbere, quò decimas suarum mercedum deponeret, & Aesopum eius conferuum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, isthæc tu indignè fers? quin oculos attollis, & auream inter
H h h iij

*Meretricum
honores.*

486 PLVTARCHI DE

Varia eius-
dem homi-
nis nomina

imperatores ac reges stantem Mnæsaretam contem-
plar, quam Crates aiebat trophæum de intempe-
rantia Græcorum esse statutam. Quam cum vidisset
adolescens, Atqui, dicebat, de Phryna hoc Crates
pronunciauerat. Næ respondebat Serapio. Mnæs-
arete enim nomen fuit, sed Phrynes cognomentum
tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus
ab cognominibus occultari. Alexandri quidem ma-
trem Polyxenam, porro Myrtalem, Olympiadem, &
Stratonicam dictam perhibent. Eumetin quoq; Co-
rinthiam pleriq; à patre Cleobulo Cleobulinam vo-
cant. Herophilam Erythream fatidica quod esset,
Sibyllam appellauerunt. Grammaticos quoque au-
dies Ledam Nemesis, Orestem Achæi nomine ad-
ficiens. sed quomodo tu censes, (Theonem adspi-
ciens hæc dicebat) hoc de Phryna crimen posse di-
lui? Ad hæc subridens Theo: Ita sanè, inquit, vt præ-
tereæ etiam te culpem, qui leuissima Græcorum pec-
cata insecteris. Sicut enim Socrates in Callia id re-
prehendit, quod vnguento tantum inimicus, salta-
tiones puerorum, in caput provolutiones, oscula,
sanniones videret æquo animo: ita tu planè mihi vi-
deris à templo arcere mulierculam non liberaliter
forma & ætate sua usam: cum autem videas cædiū,
bellorum prædationūq; primitiis ac decimis in
orbem cingi deum, non indignari, non miserari Græ-
cos, pulcerrimorum donariorum turpissimas leges
inscriptiones hæc: Brasidas & Acanthij de Athe-
nienfibus, Athenienses de Corinthiis, Phocenses de
Thessalis, Orneatæ de Sicyoniis, Amphictyones
de Phocensibus. Nimirum autem soli Praxiteli Cra-
tes succensuit, qui hoc suæ amasiæ donum dedisset.
cum laudare eum debuerit quod aureis istis regibus
apposuit aureā meretricem, diuitiis hoc exprobrās,
quod nihil venerabile eis inest, nihil admirabile. Iu-
sticiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis
dedicare diis reges & principes conveniebat: non
auræ

PYTHIAE ORACVLIS. 487

aureæ & luxuriôsæ abundantia, quæ obtingit inter-
dum etiam turpissimè viuentibus. Id verò non com-
memoras, aiebat alter interpretum, quod Cræsus ab
hæc etiam ancillæ suæ panem pincentis auream sta-
tuam posuit? non quidem ille per luxuriam insultas
templo, sed causam nactus iustam atque honestam.
Traditum est enim Alyatten Cræsi patrem inducta
filio nouerca alios sustulisse liberos: nouercâ Cræ-
so insidiantem, venenum prætici dedisse, ac iussisse
vt panem ex eo effictum Cræso daret. eam re clan-
culum Cræso indicata, panem nouercæ pueris istum
apposuisse. itaque Cræsum regno potitum, veluti te-
ste Deo gratiam bonam mulieri retulisse, laudabili
sanè instituto. Itaque dignum est etiam vrbium si
qua sunt talia donaria, ea venerari: quale in primis
est Opuntiorum. Cum enim Phocensium tyranni
multa aureorum & argenteorum donariorum con-
flauissent, & ex ea massa cusam monetam per vrbes
dispersissent, Opuntij tantum collegere, vt hydriam
ex eo argenteam conficerent, eamque hæc dedicaue-
runt. Ego autem Myrinæos quoque & Apolloniatas
laudo, qui aureas messes huc miserunt. magis etiam
Eretrienses ac Magnetæ qui hominum primitiis De-
um donauerunt, vt frugum datorem, paternum, ge-
nitalem, ac humanum. Megarenses autem culpo,
quod soli ferè Deum hæc hastatum posuerunt de pu-
gna, qua post bellum Persicum Athenienses, qui urbē
ipsorum obtinebant, victos eiecerunt. Postea qui-
dem temporis aureum Deo plectrum dedicauerunt:
obtemperantes, vt apparet Scythino, qui sic de lyra
scripsit:

Concinnat hanc Apollo filius Iouis:

Formosus, initia, finesq; omnes continens,

Plectrumq; splendidum Solis radios habens.

Hæc cum Serapio aggrediretur aliquid de istis dice-
re, hospes: Lucundū quidem, inquit, est huiusmodi

Hhh iij

audire sermones. me autem necessitas cogit primū
propositum reposcere de causa, cur Pythia desierit
heroico aliisque carminibus oracula edere. Itaq; si
vobis est volētib; reliquum spectaculi in aliud re-
iicientes tēpus, huc adfideamus, eāq; de re commen-
temur. Nā hęc potissimū ratio est, quæ oraculo fidē
derogat: q̄ alterutrum horū videtur esse, aut Pythiā
non accedere ad locum in quo numen est, aut spiri-
tum prorsus extinctum esse, & vim defecisse. Cir-
cumeuntes ergo confedimus in meridianis sedili-
bus templi, ponē fanum Telluris: in aquam contuen-
tes, vt statim dixerit Boēthus, ipsum locum hospitis
dubitationi patrocinari. Erat enim ibi ad laticū ex-
spirationem delubrum Musarum. vnde & ad libatio-
nes aquam fumebant, vt ait Simonides.

Vnde pollubris manuū latex pulcricomarum.

Musarum sursum hauritur.

rursūq; idem paululum exquisitius, Clæonem vō-
cans castam procuratricem, ait

Malluniorum optabilis, rara, & ueste carens aurea

Odorata ex ambrosiis aqua penetralibus.

Non rectē ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquā
Stygis vocari dixerunt. Musas verō vaticinio collo-
cauerunt adfidentes, eiūsq; custodes ibi ad aquam
& Telluris templum, cuius dicitur ipsum fuisse ora-
culum * numeris & carmine contentam diuina-
tionem. Quidam etiam primum heroicū versum
ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennas uolucres, & apes sua mella.

* quando obnoxia Deo facta amisit maiestatem. Tū
Serapio: æquiora, inquit, hęc Boēthe, & musis magis
congruentia. Non enim repugnandum est Deo, ne-
que simul cum vaticinio providentia & numen tolli
debent: sed quærendæ sunt eorum quæ aduersari vi-
dētur solutiones, interim pia & à maioribus ad nos
pro-

propagata persuasio non est prodenda. Rectē dicis,
inquam ego, optime Serapio. Nam philosophiā quo
que non ideo pro deplorata habemus prorsus aut
corrupta, quia antiquitus carmine suas sententias
philosophi proferebant, vt Orpheus, Hesiodus, Par-
menides, Xenophanes, Empedocles, Thales: postea
verō desierunt versibus vt, te demto: cuius opē
rursus in philosophiā poetica se ingerit, adolescen-
tibus classicum ingenuē canens. Neq; astrologiam
contentiorem reddiderunt Aristarchus, Timocha-
ris, Aristyllus, Hipparchus soluta oratione eam de-
scribentes: cū de ea antē carmine scripsissent Eu-
doxus, Hesiodus, Thales, si quidem is autor verē est
eius quæ ipsi inscribitur astrologiæ. Pindarus quo-
que de modo cantilenæ neglecto sua ætate dubita-
re se fatetur, & mirari quōd * Non enim iniquum
est aut absurdum, causas quærere huiusmodi muta-
tionum: iniustū verō est artes ipsas & facultates abo-
lere, si quid in iis mutatum sit. Sub hęc Theo. Atqui
isthæc, inquit, magnas reuera mutationes & innoua-
tiones passa sunt: oracula multa etiā dudū prosa ora-
tione sunt edita, ac de reb. ea haud leuibus. Lacedæ-
monis, vt scribit Thucydides, de bello cōtra Athe-
nienſes oraculū scitantib; Deus victoriā pollicitus
est, seq; vocatum & non vocatū auxilio futurum. Et
Pausaniam si non reducerent argentea * colle-
ctum ire. Atheniensibus de expeditione in Siciliam
consulentibus mādauit, vt antistitam Mineræ quæ
Erythrīs erat, ducerent. Ei nomen erat Hefychia,
quod significat quietem: & cessare ipsos ac quiesce-
re Deus volebat. Denomeni Siculo de filiis oracu-
lum petenti, respondit tres tyrannidem gesturos:
cūque subiecisset Denomenes, Quæ res nimirum
Apollo domine iis vertet malē, Respondit Deus, id
quoque se ei dare ac promittere. scitis autem Gelo-
nem aqua intercute, Hieronem calculo. renum di-
uexatos tyrannidem gefisse. tertius Thersybulus

Hhh v

Lib. I.

Oracula so-
luta oratio-
ne edita.

bellis seditionibusque confictatus, imperio, quod non diu tenuit, eiectus fuit. Procles Epidauri tyrannus cum alios multos crudeliter nefarieque; necauit: tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pecunia hospitio comiter exceperat, interfecit, cadauerque eius storea involutum in mare abiecit, vsus ad hæc Cleandri Aeginetæ opera, aliis ignorantibus. Postea rebus ipsius conturbatis huc misit Cleotinum fratrem arcanè consulturum de exilio & migratione, Huic respondit Deus, Fugam se eò & migrationem Procli concedere, quò is stoream deponti ab Aegineta hospite iussisset, aut quò ceruus cornu abiicit. Intelligens itaque tyrannus, sibi à Deo imperari ut vel in mare demergeret seipsum vel defoderet, (nam cerui cornua delapsa in terram defodiendo tollunt è medio) paululum temporis expectauit: deinde rebus planè pessum euntibus profugit, nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt, cadauerque in mare proiecerunt. Quod verò maximum est, rhetra illæ, secundum quas Lacedæmoniorum temp. Lycurgus composuit, soluta oratione edita sunt. Iam cum Alyrius, Herodotus, Philochorus, & Ister, qui maximè in id incubuerunt ut carmine dicta oracula conscriberent, oracula etiam profa oratione edita retulerint: Theopompus, quo nemo hominum diligentius oraculi huius res scrutatus est, vehementer eos reprehendit, qui putarent istis temporibus Pythiam carmine non respondisse: & cum demonstrare vellet suam deinde sententiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua iam tum soluto sermone ederentur. Nonnulla tamen hodièque carmine redduntur: quorum causa etiam rem celebrem fecit. Est in Phocide templum Herculis mulierum oris, & statutum ut sacerdos toto anno mulieribus se absteineat, itaque ut sacerdotium committitur. Tamen ferè senibus id sacerdotium committitur. Tamen paulo antè tempore adolescens non malus, & liberali

ralli ingenio, id munus occepit, puellam quandam tum amans. Is cum ab initio continens suisque potens amasiam fugeret, quodam tempore eam, cum ad ipsum quieti post cõuiuium & choreas deditum irrueret, confecit. Metuens ergo sibi & turbatus, ad oraculum confugit, quæsiuitque; an aliqua sui peccati esset expiatio: hocque illi datum est oraculum: Omnia necessaria concedit Deus. Enimverò dans hoc aliquis, nihil sine numeris hodie responderi, magis adhuc dubitauerit de priscis temporibus, cum aliquando soluta, interdum numeris adstricta oratione fata Deus cecinerit. Sed neutrum, mi adolescens, à ratione est alienum, modò rectas & puras de Deo habeamus opiniones: neque putemus ipsum esse qui olim carmina composuerit, & nunc Pythiæ oracula subiciat, tanquam per larvas ipse loquens. Sed rursus par est de his aliquid prolixius disserere ac per cunctari. In præsentia paucis hæc in memoriam reuocemus, quòd corpus instrumentis utitur multis, corpore & eius membris animus, qui est instrumentum Dei. Est autem virtus instrumenti ut quàm maximè qua fert natura eius facultate imitetur vten-tem ipso, opusque edat * notionis in ipso potens: ostendere autem nequit opifici purum, & motus errorisque vacuum, sed mixtum * Per se enim nobis ignotum est. aliud autem & in alio apparens impletur eius natura. Ac ceram quidem mitto, aurum, argentum, æs, & quæ alia fingi possunt, excipientia vnam formam impressæ similitudinis: aliud autem aliam differentiam imitando apponit. Et in speculis planis ac cauis & circum splendentibus simulacrorum ab vna forma innumeras effigies, sunt enim * nihil neque speciem magis, neque ut instrumentum usurpari natura obsequentius potest, quàm Luna. Hæc splendorem à Sole accipiens & igneum lumen, non simile ad nos demittit, sed cum ipsa mixtum, colorem vimque diuersa nanciscitur. calor etiam prop-

sus discedit, & prae imbecillitate lumen deserit. Puto autem intelligi id quod ab Heracleto est dictum, Regem cuius oraculum Delphicum est neque dicere neque occultare, sed significare. His recte dictis adiunge illud & considera, deum hanc Pythia uti ad visum, ad auditum, sicut Sol vitur Luna. demonstrat per corpus mortale & animam * quietem ducere, non potest autem mouenti immobilem se praebere & sibi constantem: sed tanquam aestu & fluctibus excitatur ac cōturbatur motibus qui in ipsa sunt. Sic ut enim vertigo corporum quae circulo rotantur deorsum, non constanter obtinet, sed circulo delata violenter, & natura deorsum vergentia turbidam quandam & incertam faciunt volutionē. ita qui enthu-
15 *Enthusiasmi qualis motus.* *Enthusiasmi* vocatur diuinus instinctus, videtur mixtio quaedam esse duarum motionum, quarum altera secundum affectionem, altera secundum naturam fit animi. Quando enim animae expertibus corporibus & suo in statu permanentibus contra eorum naturam vim hanc inferre non licet, ut si Kyndrum moueas Sphaerae aut cubi in morem, aut lyra pro tibia, buccina pro cithara utaris: neque aliter ars vna quavis re uti potest quam eius fert natura. multo minus animum motu suo sese cientem, ac impetu & ratione praeditum aliter quam insita ei vis aut habitus ferat, usurpare possis: neque villo pacto mens musicae exfors musice, litterarum rudis litteratae, indocta & inexercitata docte mouebitur. Testem habeo etiam hanc Homerū, qui cum nihil ferē effici sine deo scribat, tamen non facit deū omnib. ad omnia vten-
20 tem, sed quolibet ad id, quod eius arti aut facultati congrueret. An non enim vides mi Diogeniane, aiebat, Mineruam cum persuadere aliquid Achaeis vult, Vlisse ad hoc excitare? cum foedus confundere, Pandarum querere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem se conferre? quia nimirum Diomedes robustus erat & pugnax, Pandarus sagittan-
di pe-

di peritus & fatuus, Vlisses prudens & facundus. Non enim idem sensit Homerus cum Pandaro: si tamen Pandarus author huius est versiculi,

Deo uolente, saligno in uimine nauiges.

- 5 sed intellexit aliarum naturarum esse facultates ad alias res: & suo quaque moueri modo, quātumvis vnicum sit quod omnes mouet. Proinde sicut rem gradiendo destinata mouens non incitat ad volatū, neq; blasum ad liquidē loquendū, neq; tenui voce
10 hominem ad sonorū sermonem: sed Battiū etiā propterea puto cum hanc oraculum consulisset, in Africam fuisse missum ut Cyrenam cōderet, quia balbus homo & exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat & civilis ac prudens. sic Pythia hanc diffendi ut quisquam hominū indiserta, alioquin inge-
15 *** *nua & vitæ honeste actæ, educata in domo pauperū rusticorū, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate secum ferens, in oraculum descendit. Sed sicut Xenophon censet sponsam ita debere in mariti domum venire ut quā minimum viderit, quā minimum audiuerit: ita hanc imperita & ignara tantum non omnium, & verē quod ad mentem attinet virgo, ad Deum accedit. Sed nos deum credimus erodiis, trochilis, & coruis uti, ut earū auium voce ali-*
20 *quid significet, neque hoc postulamus, ut quia deorum nuncij & pracones sunt, deserto omnia sermone enarrent: Pythiae vocem & loquelam tanquam ē scena volumus non inconditam, non simplicem, sed cum numero, fastu, figmentis, nominum translatio-*
25 *nibus, & tibiae cantu nobis offerri. Quid ergo de antiquis dicemus? Non vnum, puto, sed multa. Primum enim sicut diximus, pleraque illae etiam soluta oratione pronunciauerunt. Deinde corporum quoque temperies & naturas illud tempus tulit ad po-*
30 *sin procliuiore: quibus statim studium quoddam accidit & alacritas apparatusque animi, & promptitudo gignitur, quae leui extrinsecus principio & ex-*

Ilia. β. 169.

Ilia. δ. 88.

Ilia. ε. 121.

hortatione facultatis imaginantis opus habeat, quæ
* statim trahantur ad carmen pangendum: nō modò,
vt Philinus inquit, astrologi & philosophi, sed etiā
in vino copiosiore, aut animi adfectionibus grauioribus,
miseratione aliqua aut gaudio oborto dilabuntur
ad suaue sonantem vocem, amatorisq; carminibus &
cantilenis libri & conuiuia sunt repleta. Et quod Euripides
ait, eum qui antè à Musis sit alienus musicam ab Amore
doceri, non hoc vult, facultatem poëtices ac musicæ ab
Amore ingenerari: sed insitam ac ociosè latentem excitari
atque calefieri. Alioquin, hospes, dicendū est neminem
hodie amare, sed Cupidinem evanuisse: quia nemo versibus
& cantilenis iocosis, vt ait Pindarus, iaculatur dulcisonos
hymnos. Atqui absurdum hoc est. Nam multī amoris
hominum insiti animis ad musicam segnibus & malè
compositis, vt tibia & lyra carent, loquaces tamen &
feruidi haud minùs sunt quàm antiqui illi. Et nefas
turpèq; sit dictu, amoris exortem fuisse Academiam,
ac Socratis & Platonis chorum: quorum sermones licet
legere amatorios, cū carmina nulla reliquerint. Quid
verò interest vtrum dicas solam de mulieribus Sapphonem
amori deditam fuisse, aut solam Sibyllam, & Aristonicam,
aliàsque carmine sortes quæ dixerunt, diuinas? Vinum
quidem, vt aiebat Chæremón,

Bibentium contempletur moribus:

at diuinandi furor, vt & amoris, vtitur subiecta sibi
facultate, & eo correptorū vnumquēq; pro ipsius
mouet ingenio. Enim verò Deū quoq; & Prouidentiam
considerantes, videbimus mutationem in melius esse
factam. Vfus enim sermonis, similis videtur esse
mutationi nomismatis: quorum vtrunque aliud alio
tempore valens, tum probatur cū notum est & vtitur.
Ac fuit sanè tempus, cū pro nomine sermonis homines
vterentur metris, carminibus, cantilenis, omnem
historiam, omnem philosophiam,

Oratio mota et similis.

philosophiam, omnes denique eventus & res grauiorem
requirerentes orationem, ad poëticam & musicam
applicantes. Non enim nunc tantū vix pauci intelligunt
quæ tunc omnes percipiebant, gaudebantque ea cū
cantarentur opiliones, aratores, & aucupes, vt
Pindarus ait: sed ob illius ætatis ad poësin facilitatem
plerique lyra & carmine castigabant aliorum mores,
liberè loquebantur, hortabantur, fabulis & proverbiiis
utebantur: quin & laudes deorum, vota, prænes
versibus & carmini includebant, alij ob vim ingenij,
alij propter consuetudinem. Itaque vaticinationi etiam
Deus elegantiam & ornatum non invidit, neque Musas
in honore alibi habitas hinc à suo tripode abegit:
sed adduxit potiùs, poëticas amplexus indoles, atque
visā ipse subiiciens, & excitans alacrem facundiam,
vt concinnam, & quæ in admiratione esset. Sed postquam
vitæ vnā cum eventis & ingeniis facta mutatione, vsus
superuacaneis reiectis aureis sese cincinnis exiit, &
molibus xyftidibus, comam quoque luxuriantem detondit,
ac cothurnum deposuit, iamque homines frugalitate
adversus luxum certare haud ineptè adfuerunt,
plūsque ornatus in simplici cultu ac tenui, quàm
superuacaneo & proteruo ponere: ibi tū orationis
etiam simul mutato habitu, historia à carmine
tanquam vehiculo descendit, & maximè pedestri
sermone verum à fabulis secreuit. philosophia quoque
perspicuitatem & docendi vim iis quæ tererent
animos antiquiora ducēs, soluto sermone disputationes
suas instituit. & Pythiam Apollo definire iussit
morem suum, ciues Delphicos ignicremorum,
Spartanos anguiuorum, oreanorum viros, orempetarum
fluuios nomine notantem. oraculisque detrahens
carmina, obscuras voces, ambages, perplexitatem,
ita eam iussit consulentibus responsa dare, vt leges
cum ciuitatibus, reges cum populis, magistri cum
discipulis loquuntur, ad euentiā &

probabilitatem ea accommodans. Probè tenendum est, Deum (vt ait Sophocles.)

Sapientibus per ambages fata eloqui.

Fatuis magistrum prorsus esse inutilem.

Illata oraculis perspicuitate, fides etiam sic mutauit 5 cum aliis rebus: vt cum antiquitus quod insolens rarumq; esset, planèq; obscuritate & circuitionibus obductum, plerique sub opinione diuinitatis aliquis pauidi venerarentur: postea apertè omnia & facile, ac sine fastu & figmentis discere cupientes, 10 poësin quæ oracula velabat inculauerint. non tantum quia aduersaretur intelligentiæ in vero percipiendo, obscuritatem & vmbra dictis admiscens: sed quod iam translationes & ænigmata atque ambiguitates, diuinationis quasi quosdam fucos, & ef- 15 fugium quibus ea se tueretur si quid secus evenisset, suspecta haberent. Multos quoque audiuisse, qui dicerent poëtas quosdam etiamnum apud oraculum desiderare, qui voces exciperent, iisq; subito versus & numeros tanquam vasa quædam circum- 20 plicarent. Taceo quantum criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodota, & Kinesones, vt qui tragœdiam iis fastumque supervacaneum apposuissent. * neque adesse mutationes. Maximâ poësi infamiam parauerunt circumforanei isti & circulator. 25 res, & scurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis vagi: quorum alij ex tempore, alij sorte quadam ex quibusdam libellis oracula dabant, seruis & mulierculis, quas maximè numeri & nomina poëtica mouerent. Quæ non minima fuit causa, cur poëtica tan- 30 quam communem se quæ videretur præbere impostoribus & præstigiatoribus ac falsis vatibus, tripode & veritate arceretur. Non itaque miror, si veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, & obscuritate quadam. Neq; enim priuatus aliquis 35 profectò de emendo mancipio oraculum consulabat, aut de conducendo opere: sed ciuitates admo-

Antiqua oracula cur versibus dicta.

dum

dum potentes, regesque & tyrani nihil moderatum cogitantes Deum interrogabant de rebus: quos irritare multa respondendo eorum voluntatibus aduersa, non erat ex vsu eorum qui oraculum procurabāt.

5 Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, Apollinem solum canere fata hominibus debere. Ergo cum vtatur ministris & vatibus mortali-
bus, quorum eum par est curam gerere & custodire eos, ne deo sacri à malis interficiantur homini-
10 bus: non vult veritatem opprimere, sed eius explanationem poësi pervertens velut splendorem variè reflexum & in multas diffusum partes, duriciemque eius hoc pacto & rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, & bella non presentiri. his igitur circumdabat suspiciosa verba & ambigua: quorum sen-
15 tentia aliis ignota, consulentes non falleret, si animum adverterent. Stultissimus itaque est, qui calumniatur & culpat quod rebus ita mutatis deus non quo antè, sed alio nobis modo vult prodesse. Porro autem nulla maior orationi à poëtica utilitas
20 conciliatur, quam quod numeris illigata & comprehensa facilius memoria tenentur ac seruantur. Antiquis verò multa opus fuit memoria, quibus multæ locorum notæ, tempora agendi, sacra deorum
25 transmarinorum, heroum reliquæ occultæ, difficilisque inventu, & longè à Græcia dissitæ indicabantur. Nam in Chium & Cretinum & * Nestichum & Phalanthum, multosque alios expeditionum duces, qui coacti sunt signis quibusdam vti in
30 inveniendò loco sedis & coloniarum concesso. Quidam etiam aberrauerunt, vt Battus. Huic enim dictum fuit, eiectionem iri, si non eum occupasset locum in quem mittebatur. deinde rediit quiritas. & deus sic respondens:

35 *Vrbs pecoris diues Lybie mea, non uenienti*

Notior est tibi, quam qui uenit. per mihi multum

Admiranda tua est certe sapientia uisa:

Iii

hic eum denuò emisit. Lyfander verò prorsus ignorans tumultum Orchalidem, qui & vulpium dicitur, & Hoplitam fluvium,

Terrigenamq; draconem à tergo qui subit astu:
prælio victus in illis locis interfectus est ab Inachione Haliartio, qui in scuto insigne ferebat serpentem. Neque necesse est apud vos horum probè gnaros plura id genus retentū & memoratu difficilia oracula antiquis data recitare. Res verò nostræ ætatis de quibus consulatur deus, ego quidem boni consulo & probo. Altum enim ocium est, & firma pax, finis bellorum & errorum, nullæ seditiones, tyrannides nullæ, neque alij morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis exquisitisque indigeant. Vbi autem nihil est varium, arcānum, arduum, sed rebus vilibus & vulgaribus quæstiones tanquam in schola proponuntur, An contrahendum matrimonium, an nauigandum, an fenerandum: & vbi maximæ ciuitatum interrogationes de frugum & pabuli provectu, de valitudine: ibi carmina circumponere, & fingere verborum ambages & notas quæstionibus simplici & breui responsō opus habentibus, ambitiosi fuerit sophistæ, qui oraculum gloriæ captandæ causâ fucet. Pythia autem cum ipsa indole est generosa: tum si descendit ad cortinam, & cum deo est, ampliùs quàm ipsa curet gloriam, & hominum vel laudes vel vituperationes. Ac fortasse nos quoque sic debebamus esse affecti. Nunc veluti solliciti ne decus ter mille annorum locus amittat, & oraculum quasi sophistæ alius cuius scholam deserant nonnulli cōtemnentes, defendimus & causas rationesque fingimus de iis rebus quas neque scimus, neque scire nos convenit: incusantēque dictis conamur in aliam pertrahere sententiam, quos missos facere potius debebamus. Etenim

Odyss. 190 Ante alios erit huic multo certè ægripi ipsi

qui

qui sic de diis sentit, vt hæc in aditu scripta sapientum dicta, Noris te ipsum, Ne quid nimis, probet, admireturque haud minimè ob breuitatem, quòd solidam & compactam in exigua mole habent sententiam: oracula autem culpet, quia breuiter, simpliciter, ac rectà pleraque indicant. At talibus quidem sapientum dictis idem vsu venit, quòd in angustias contritis fluminibus. non enim perspicit quit sensus, neque. Sed si consideres quid scriptum sit & dictum de eis ab his qui singulorum scrutati sunt sententiam, nō facile vllas prolixiores inuenies disputationes. Enimverò vt lineam rectam mathematici vocant breuissimum ab vno ad alterum terminum ductum: sic Pythiæ sermo absque vllō flexu, circuitu, ambiguitate, fraude, rectà ad veritatem proficiscens: quanquam de sua fide causæ dictionem non possit detrectare, tamen falsi à nemine in hunc vsque diem convicta est: sed donariis barbaricis Græcanicisque oraculum oppleuit. ædificiorum autem & Amphictyoniorum apparatus elegantia videtis nimirum ipsi pleraque iis adiecta, quæ antehac non erant, multa eorum quæ iam ruinā traherent & pessum irent refecta. Sicut verò arboribus secundis aliæ suppullulant: ita etiā iuxta Delphos pubescit & adolescit Pythia ob copiam eorum quæ hæc sunt figuram adeptā formamque & ornatum templorum, curiarum, aquarumque lustralium, quanta mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxiū Bœotiarum qui habitant, abvndantia lactis senferunt præsentiam dei:

Cum lac, ceu latices de fontibus, emanaret:
Doliaq; implerent auidè: tunc amphoræ & utres,
Seria tunc albo tingeret cuncta liquore,
Mulstraq; & è ligno distentas rumpere urnas
Humor, nec uacuas superarent uasa per ædes.

lii ij

Nobis autem Apollo splendidiora, meliora, & apertiora his signa praeiungit, ex tanto qui praecessit squallore, solitudine, & pauperie ad tantas copias, splendorem, honorumque nos evehens. Ego sane amo me ipsum eo nomine, quod ad has res factus sum alacer & utilis cum Polycrate & Petro. amo autem eum qui nobis huius conditionis autor duxque fuit, & pleraque horum excogitavit atque adornavit. * Sed fieri non potuit, ut tam ingens mutatio tantillo temporis spacio accideret hominum industria, deo non praesente, & diuinitatem oraculo largiente. Verum sicut olim fuere, qui perplexitatem oraculorum obscuritatemque vituperarent: ita hodie etiam sunt, qui nimiam calumniantur simplicitatem. admodum ipsi & iniuste & fatue adfecto animo. Nam pueri quando arcus coelestes, areas circa Solem aut Lunam, cometae vident: magis delectantur quam Sole aut Luna conspectis. Eodem modo hi aenigmata & allegorias mutata vaticinationis, quae reflexionibus numinis ad mortalem & imaginantem vim animi constat, desiderant: cuius quando causam non satis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque sibi ipsis: ut qui virium tantum non habeamus, ut nostra ratione assequi dei cogitationem possimus.

PLV-

PLVTARCHI
Adversus Colotem,
Liber.

COLOTES, quem Epicurus solebat Colotaram & Colotarium blandiendi causa diminuta voce appellare, librum edidit hac inscriptione, Secundum aliorum philosophorum decreta ne viui quidem possent eumque regi Ptolemaeo dedicavit. Quae vero nobis adversus Colotem disputare subiit, existimo te, Saturnine, cum voluptate lecturum, si perscripsero: ut qui honestis rebus antiquitatisque studio tenearis, hancque maxime regiam delectationem esse censeas, memoria complecti & in promptu habere quantum eius fieri potest, veterem doctrinam. Nuper, cum is liber recitaretur, unus de sociis nostris Aristodemus Aegienensis, quem nosti, secta Academicus, & non ferulam gestans, quod aiunt, sed ardentissimo instinctu Platonis orgia celebrans, nescio quomodo praeter morem suum silentium cum tenuisset, & ad finem usque modeste auditorem se praeuisset: absoluit lectione, Agedum, inquit, quemnam huic opponemus pro philosophicis propugnaturum? Non enim admodum probo Nestorem, qui de re heroibus cum deberet praestantissimum deligere, fortunae & sorti rem commisit. Atqui vides, aiebam, ipsum se sortitioni praefecisse, ut prudentissimo homine eam moderante conficeretur. itaque

Exiit de galea fors exoptata Pelasgis,

Aiacem pugnae dedens Telamone creatum.

Sed tamen quando tu deligere iubes,

Quonam diuini pacti obliuiscar Ulixis?

Iliad. 2, 171.

Iliad. 2, 243

Vide ergo ac meditare, qua ratione hominem vici-
scaris. Atqui, aiebat Aristodemus, meministi Plato-
nem, cum puero irasceretur, non ipsum verbera inges-
sisse, sed hoc Speusippo mandauisse, quod se animo
commoto esse diceret. Ita tu quoque; nunc meo loco
hominem tracta ut libet: ipse enim iratus sum. In ean-
dem sententiam aliis etiam exhortantibus: Dicen-
dum ergo est, inquam. Vereor autem ne videar ipse quo-
que maiore quam par est studio adversus hunc librum
cōrendere. Propterea quod quidam rusticitate & scur-
10 rilitate atque petulantia nimia elatus, senum Socrati
edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic se certō
scire pronunciaret: interrogauitque; cur cibum non in
aurem, sed in os imponeret. Sed fortassis hæc risum
alicui concitent, mansuetudinem & comitatem So-
15 cratis consideranti.

Sed integro iam pro Graiorum exercitu,

id est reliquis philosophis, de quorum numero sunt
Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Me-
lissus, ita traductis tacere turpe est: ac præterea ne-
20 fas etiā aliquid de summa pro illis dicendi libertate
remittere, qui tantā philosophiæ gloriā parauerint.
Etenim vitā quidem nobis parentes deorū auxilio
largiti sunt, à philosophis autem iuris & legū adiu-
tricē doctrinā, & quæ cupiditates coercere accipien-
25 tes, bene nos vivere putamus. est autē bene vivere,
amicē & societati hominū convenienter, temperan-
tēque & iuste vivere. Atqui horum nihil nobis relin-
quunt, qui summū bonū circa ventrem esse clamāt,
& voluptate vndique reiecta vniuersas virtutes ne
30 pertuso quidem ære emerent. Vitiosa est etiam eo-
rum de diis & animo ratio: hunc enim perire disso-
lutū, illos nullam rerū humanarū curā gerere aiunt.
Alios philosophos hi reprehendunt sapientiæ no-
mine, quod vitā e medio tollant: illi eos, quod tur-
35 piter & belluino more vivere nos doceāt. Atque hæc
quidē sparsa sunt per Epicuri disputationes, & phi-
losophiam

Iosophiam eius. Colotem autē voces quasdam rerum
inanes avellendo, & partes sermonum ac frustra affir-
mationis & intelligentiā fidemque conciliantis ratio-
nis expertia cōtrahendo librum composuisse, quasi so-
5 rum quoddam aut tabulam monstrorū, omnium opti-
mē vos nostis, qui in manibus habetis scripta anti-
quorum. Mihi verò videtur sicut Lydus ille aperire
adversus seipsum, non vnicam ianuā, sed plurimis dif-
ficultatibus & maximis involuere Epicurū. Initium
10 enim facit à Democrito, cui quidem præclarā & di-
gnam persoluit mercedē. Et sanē longo tēpore Epi-
curus se Democriteum professus est. quod & alij di-
cunt, & Leonteus vnus de summis Epicuri discipu-
lis ad Lycophronem scribit, honorē haberi Demo-
15 crito ab Epicuro, quia is primus rectā cognitionem
attigerit, ac primus in principia naturę inciderit, vnde
vniuersa tractatio Democritica appelletur. Me-
trodorus verò apertē de philosophia dixit, Nisi præ-
iussit Democritus, Epicurū nunquā fuisse ad sapien-
20 tiam perventurū. At verò si secundū Democriti de-
creta viui non potest, ridiculus Epicurus, qui ad non
vivendum ducentem sequatur. Huic primum id vi-
tio dat, quod vnamquāque rem adferens non magis
talem quam talem esse, vitam confuderit. Atqui tan-
25 tum abest hoc ut senserit Democritus, ut etiā Pro-
tagoram sophistam hoc adfirmantem impugnaue-
rit, ac multa & probabilia contra eū scripserit. Quæ
cum ne per somnū quidem vidisset Colotes, lapsus
est in verbis eius, quibus definiit non magis den esse
30 quam meden: den nominans corpus, meden ina-
ne, quasi hoc quoque suam quandam naturam &
substantiam haberet. Enimverò qui sentiret nihil
magis tale esse quam tale, Epicurē sequeretur de-
cretum, quo omnia sensus visa vera statuuntur esse. Epicurei de
35 Nam si duobus dicentibus altero austerum esse vi-
sensibus opi-
num, altero dulce, neutrius sensus fallit: qui magis
nio refelli-
austerum erit vinum quam dulce? quin & eodem
tur.

lauacro vides vnū vt calido, alterum vt frigido vti:
cū hęc calidam, ille frigidam affundi iubeat. & fe-
runt Spartanam quandā mulierem accessisse ad Be-
renicem Deiotari vxorem, cūque invicem appro-
pinquassent, aversas fuisse, quōd vnguentum altera, 5
altera butyrum olfaciens aversaretur. Si ergo vna
sensio nō est verior quā altera, consentaneum est
aquam nō magis frigidam esse quā calidam, & vn-
guentum butyro non melius olere, non deterius.
nam qui aliud alij videri ait, is imprudens vtrunque 10
affirmat esse. Illæ autem multorum sermone trita
concinnitates & proportionēs meatuum in sentien-
di instrumentis, & multiplices feminum permixtio-
nes, quæ omnibus saporibus, odoribus, colori-
busque inspersa aiunt sensum mouere ad alias alio- 15
rum qualitates percipiendum: an non rectā eos adi-
gunt ad dicendum, aliud alio non magis esse tale?
Etenim quando refellere hos volunt, qui sensus fal-
lere idē aiunt, quōd vident diversē ab eadem re
nos affici: docent confusis atque permixtis simul 20
omnibus, cū natura sit comparatum vt aliud alij
quadret, non esse contactum aut appræhensionem
eiusdem qualitatis, neque à re subiecta omnes omni-
bus partibus eodem modo affici: sed eas tantū vni-
cuique occurrere, ad quas sensum habet mensura 25
respondente concinnatum. itaque non rectē nos de
eo certare, rem esse albā aut non albā: dum no-
strum sensum volumus defendere, alienum impu-
gnare. nulli enim sensationi repugnandum esse, cū
quævis aliquid appræhendat ex illa multiplici mi- 30
xtura: quævis id, quod ei est accommodatum & con-
ueniens. neque de toto pronunciandum esse, cū
partes duntaxat attingantur: neque putandum om-
nes debere eodem modo à re eadem affici, cū alijs
alia eius vi & facultate afficiatur. Quærēdūne iam 35
est, quānam homines non magis hoc quā illud es-
se rebus inferant? certē hi, qui omnis generis qua-
litatum

litatum sensilium mixturam statuunt,
confusionem qualis est multi * *
fatenturq; suos canones perire ipsis, & omnino ab-
oliri facultatem iudicandi, si vllum sensile sincerum
5 relinquerent, non vnumquodque multa facerent.
Vide iam, quæ de vini calore secum disputantem Po-
lyæno, Negāsne Epicure vinum calefacere? sub-
iicit quidam, Non vniuersē de vino pronunciari es-
se ei vim calefaciendi. & paulo post. videtur enim v-
niuersē non habere facultatem calefaciendi vinum:
tantillum autem huncce calefacere posse dicemus.
Rursūque rationem reddens, collisiones & disse-
15 minationes atomorum, aliorūque admixtiones &
adiunctiones causatus in vini cum corpore commix-
tione, hęc addit. Itaque vniuersē dicendum non est
vinum esse vi calefaciendi præditum: sed tantū vi
ni huiusmodi itaque adfectam naturam calefacere 20
posse, aut refrigerare. Insunt. n. in tali congerie etiā
tales nature, è quibus frigus confici possit, si ita vsus
ferat, vt alijs adiunctæ naturam frigefactionis præ-
stent. Vnde per errorem alij vinum vniuersē frigefa-
ciens dixerunt, alij calefaciens. Sanē qui plerosque
25 errauisse ait, qd calefaciens id quod calefacit, frigefa-
ciēs id quod frigefacit censuerunt: ipse decipitur, si
nō sentit ex suis verbis hoc cōsequi, nisi magis esse ta-
le quā tale. Addit porro, sæpe vinum in corpus ita
venire, vt neq; calorē neq; frigus inferēt vim secū
30 adferat: sed commota mole & facta corporum mu-
tatione atomi quæ calorem inducūt aliquando (in-
quit) coeuntes sua multitudine calorem & inflāma-
tionem corpori præbent: aliquando elapsæ frigus
gignunt. Porro autem his licet adiicere ea quæ ha-
35 bentur & dicuntur amara, dulcia, purgantia, sopori-
fera, lucida quorum nullum perfectam in sese ha-
bere qualitatem & vim agendi potius quā patiendi
vbi in corpora incidunt, sed aliam in alijs nascisci

*Vinum an
calidum.*

De colorib.

differentiam ac temperiem, haud obscurè Colotes sentit. Ipse quidem Epicurus in secundo adversus Theophrastum libro negans corporibus innasci colores, sed generari secundum quasdam ordinationes & positus respectu visus, hac ratione inquit corpus non magis effici coloris expertus quàm coloratum. Suprà autem in hanc sententiam scripserat. Ceterùm etiam absque hac parte, nescio quo pacto oporteat ista, quæ in tenebris sunt, colorata dicere. Atqui sæpè enumerò aere tenebroso circumfuso, alij sentiunt discrimen colorum, alij non sentiunt ob visus hebetudinem, deinde ingressi in domum tenebricosam, initio nullum colorem videmus parua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodque corpus dicemus non magis habere quàm non habere colorem. Si autem color ex eorum est censu quæ aliò referuntur, albedo quoque respectu alterius albedo erit, & cæruleum, & si hæc, etiam amarum & dulce: fierique, ut de nulla non qualitate verè dicatur, eam non magis esse quàm esse. talis enim erit quævis, qualis est sentientis affectio. Proinde cæno, in quo iacere ait eos qui res non magis hoc quàm illud esse pronunciant, sese & magistrum suum perfundit Colotes. An verò hac tantum egregius ille

Aliis mederi vult, ipse ulceribus scaten?

Non profectò. Sed magis etiam in secunda reprehensione imprudens cum Democrito Epicurum è vita exturbat. Quod enim ille dixit instituto hominum esse colorem, itèmq; dulcedinem, & concretionem * atomos ait dici à Democrito sensibus. & qui perseveret in hac sententia, eamq; sequatur, nò posse intelligere viuatne ipse an sit mortuus. Nihil habeo, quod contra hæc dicam. hoc autem possum affirmare, tam non posse à decretis Epicuri ea separari, quàm ipsi figuram & gravitatem ab atomis negant disungi. Quid enim dicit Democritus? substantias multitudine infinita, diuisionis & differē

*Democriti
ortum rerū
negans sen-
tentia.*

tiæ, qualitatis quoq; & affectionis expertes in vacuo ferri disperfas. quæ si in vicè appropinquant, aut incidunt, aut sese complectantur, congeriem videri aliam ignem, aliam aquam, aliam plantam, aliam hominem. esse autè omnes atomos, quas ideas seu formas ipse appellet, aliud nihil. Nam ex eo quod non est, nihil fieri. ex iis quæ sunt, nihil nasci, cum ob soliditatem neq; adfici possint atomi, neque mutari. vnde neq; color ex carentibus colore, neq; natura aut anima è qualitate nulla præditis omnemq; affectionem subterfugientibus existat. Reprehendus ergo Democritus, nò quòd sit ea confessus quæ principiis eveniunt: sed quòd principia posuit, quibus isthæc accidunt. Non enim debuit immutabilia ponere principia: aut his positis non sentire tolli omnis generatione qualitatis: & negare hoc absurdo còspecto. Impudentissimè autè Epicurus ait, eum ponere principia eadem, & negare instituto hominum colorem, sapore, reliquasq; qualitates esse. Iam si negare hoc est, nònnè fatetur eum facere tale aliquid, quale ipse solet Epicurus? Etenim hic providentiam tollēs, profitetur tamè pietatē se relinquere: & cum voluptatis gratia amiciciā expetat, ob amicos tolerare grauissimos dolores: ponensq; infinitū esse Vniuersum, superiorem inferioremq; locum nò negare. E quidè poculo accepto licet bibere quantū velis, reliquum omittere. At in disputatione maximè tenendum memoria est sapiens illud dictū, Quorum principia non sunt necessaria, eorū fines necessarios esse. Quapropter hæc necessitas Epicuro incumbit, ut cum posuerit, aut potius postulatū Democrito suffuratus sit, atomos esse omnium principia rerum, idq; decretū primis eius probabilib. exornauerit rationibus: eibat etiā illud molestū, aut demòstret quomodo qualitatis omnis expertia solo coitu omnigenas qualitates produxerint. Verbi gratia, calor quē nos vocamus, vnde venit, vnde incidit atomis, si neque

convenerunt calore præditæ, neque congressas ali-
quid calidas fecit. illud enim est qualitatem habentis,
hoc ad recipiendum natura idonei: quorum vos neutrum
atomis convenire dicitis, propterea quia interitus
sint expertes. Quid ergo? an non Plato, in-
quies, etiam, atque Aristoteles & Xenocrates aurum
ex non auro, lapidem ex non lapide, & reliqua omnia
e quatuor primis & simplicibus nasci dicunt corporibus?
Omniño. Verum his statim ad quamvis rem procreandam
cogunt principia, magnamque veluti stipem conferunt
suas quodque qualitates: & ubi cōgressa sunt cum
siccis humida, cum frigidis calida, cum duris mollia,
mouentia cum his quæ invicem adficiuntur: facta
mutatione per tota, diuersam diuersa contemperatione
producunt formam. Atomus cum ipsa ex sese vacua
est omnis genitalis facultatis, tum in aliam incidens,
fragorem ob duriciem & rigiditatem, aliud nihil efficit.
sed feriunt & feriuntur mutuo per omne tempus:
& non modo nullum animal, nullam animam aut rem
naturalem, sed ne acervum quidem aut numerum conficere
possunt, ad id exagitatæ & diuulsæ. At Colotes tanquam
cū indocto rege colloquens, rursus Empedoclem in se
stat, quod is ita scripsisset.

*Empedocles
de natura
sententia
defenditur.*

*Nunc aliud dicam tibi. non mortalibus ullis
Natura est: neque res crudeli morte abolentur.
Mixtio sed tantum. & rebus secretio mixtis
Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.*

Hæc ego non video qui repugnent vitæ, si qui op-
nantur neque oriri id quod non est, neque interire
quod est: sed eorum quæ sunt coitioni generationis,
dissipationi interitus nomen inditum. Nam id qui-
dem aperte Empedocles ostendit naturam se pro or-
tu posuisse, cum mortem ei opponit. Qui verò mix-
tioni ortus, interitus dissolutioni tribuunt, ij si non
viuant, neque possunt vivere: quid hi aliud faciunt?

Sanè

Sanè Empedocles elementa glutinans & concinnans
caloribus, molliciebus, humiditatibusque, mixtionē
iis & concretionem in vnum utcunque tribuit. At
qui immutabiles & omnis consensus vacuas atomos
in vnum cogunt, ij nihil ex ipsis, sed ipsarum crebros
& continentes ictus faciunt. Etenim complexio dis-
solutionem prohibens, magis intendit collisionem: ut
neque mixtio fiat, neque glutinatio, sed tumultus &
pugna, quam illi generationem ducunt. Quæ verò
momento temporis nunc quidem abeunt ob relisio-
nem, nunc progrediuntur ictu languente, duplo am-
plius tempore a se absunt invicem, ut non contin-
gant se neque mutuo appropinquent: ut ne animæ
expers quidem possit ab iis effici quicquam. At ve-
rò sensus, anima, mens, intelligentia quomodo in ina-
ni existant & atomis: cum hæc neque pro se qualita-
tem habeant, neque coitu sese adficient mutentve in-
vicem: neque earum congressus contemperationem
mixturam aut coalitionem efficiat, sed ictus & repul-
sas. Itaque his decretis vita tollitur, & animal esse ne-
gatur, inania, nulli affectioni obnoxia, qualitate ca-
rentia, mixtionisque non capacia ponentium princi-
pia. Quo modo ergo relinquunt Epicurei naturam,
animam, animal? Eo, quo iurandum, preces, sacri-
ficia, venerationem deorum: verbo scilicet, & simu-
lando ac nominando ea, quæ suis principiis & decre-
tis tollunt. Sic quidem id quod natum est naturam,
& quod ortum est generationem vocant, ut qui trās-
lato vocabulo ligna rogam, & consonantia corpora
consonantiam dicunt. Iam unde venit Colotæ in mē-
te, ut huiusmodi voces Empedocli obiceret: Quid
defatigamus nos ipsos nostri causa, & res alias appe-
timus, alias declinamus? quando neque ipsi sumus,
neque cum aliis viuentibus agimus? Enim vero, di-
ceret aliquis, bono es animo mi Colotarum, nemo
verat te pro te ipso esse industrium, docens Colotis
naturam nihil esse aliud quam ipsum Colotem: neque

*Adversus
atomos.*

“
“
“

te res gerere prohibet (res autē vobis sunt voluptates) ostendens non esse naturam placentarum, odorum, rei venereæ, esse autē placentas, vnguenta, mulieres. Nam neque grammaticus dicens vim Herculeam esse ipsum Herculeum * neque qui consonantias ac trabium proiecturas dicunt, sonos esse & trabes negant. quando etiam animam quidam & intelligentiam tollentes, neque ipsum vivere, neque intelligere videntur negare. Cæterum quando Epicurus dicit, Eorum quæ sunt, natura est corpora & 10 inane, sic ne accipiemus, ut naturam intelligamus aliquid esse præter ea quæ sunt: aut ut ea quæ sunt innuerit esse, nihil præterea? sicut scilicet inanis naturam ipsum inane, atque aded vniuersa Vniuersi naturam solet appellare. Ac si quis quærat, Quid ais Epicure, hoc in me esse, illud inanis naturam? Ommino, 15 dicit, & instituto hominum atq; vsu recepta est hæc nominum communicatio. Adsentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens naturam nihil esse ab eo quod nascitur diuersum, neq; mortem à moriente. Sed sicut poëtæ sæpenumerò simulacra effingentes dicunt,

Intus erant Lis, atq; Tumultus, Perniciesq;
sic ortum quendam & interitum vulgò tribuūt iis
quæ nascuntur aut dissoluuntur. Tantum abfuit ut
moueret res loco, & iis quæ sensui apparent repug- 25
naret, ut ne vocem quidem vsitata significatione expulerit. sed quantum illa erroris damnosi rebus inferre poterat, id amolens, rursus consuetum vocabulis 30
vsum reddidit in his versibus:

* Ergo uir mixtis apparet quando elementis,
Brutorum uel agreste genus, fruticisue uidentur,
Aut uolucres: nasci tunc hæc dicunt, & oriri:
Cui seceruuntur, mortem miseram interitionq;
Appellant. — 35

Hos versus quamquam adduxit Colotes ipse, non tamen

men intellexit homines, feras frutices, aues ab Empedocle non tolli, cum ea dicat mixtione elementorum absolui. Neq; verò dum ostendit ubi qui his concretionibus & secretionibus ortum quēdam, & 5
miserum interitum mortēq; imputant, à vero aberrent: ided vetuit de re ipsa nos vocibus vsitatis loqui. Mihi profectò non hanc verborum translationem Empedocles voluisse videtur mutare, sed (ut dictum est) de re ipsa ei controuersiam fuisse cum iis, 10
qui ortum ex eo quod nō esset naturæ vocabulo notabant. Idq; hi maximè indicant versus:

Stulta, & prolixas non admittentia curas

Pectora: qui sperant existere posse, quod antè

15 Non fuit, aut ullam rem pessum protinus ire.

Hi quidem versus, eius sunt qui alta voce inlamer auritis hominibus, non se ortum, sed ex eo quod nō sit ortum negare: neq; interitum, sed eum interitū quo res in nihilum redigatur. Nam si quis non ita 20
inhumaniter, non etiam ita fatuè calumniari vellet: id quod sequitur diuersam in partē vituperare posset. dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod præsentiat ullus.

25 Dum uiuunt (namq; hoc uitæ nomine signant)

Sunt, & fortuna tum consistantur utraq;

Ante ortum nihil est homo, nec post funera quicquam.

Hæc enim non sunt negātis esse eos qui nati sunt & viuunt: sed eius, qui censeat esse & eos qui nati nō 30
dum sunt, & qui iam mortem obierunt. Sed Colotes omnino hoc non obiecit. Dicit autem de sententia Empedoclis nunquam nos ægrotaturos, nunquam saucios fore. At quomodo is, qui ante ac post vitam ait cuius bona & mala adesse, non hoc re 35
linquit ut is afficiatur. Quorum tandem, Colota, est nō vulnerari, non in morbos incidere? Vestrum, quæ ex atomis & inani estis compacti, quorum neutri

Parmenidis defensio.

sensus inest. Neque hoc adeo est atrox. Sed id, quod voluptatem quoque vobis quod afferat non habetis: atomo vim efficientium non recipiente, inani ab his non patiente se affici. Sed quando Colotes deinceps una cum Democrito voluit defodere Parmenidem: ego autem huius causa praterita Empedocleam adduxi, ut magis convenientia prioribus criminationibus: redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes eum turpia protulisse sophismata. Atqui his Parmenides neque amicicia infamiam, neque studio voluptatum ferociam adiecit, neque honesto suam dignitatem qua per se ad sui appetitum traheret ademit, neque de iis receptas sententias conturbavit. Neque video cur vivere nos prohibuerit eo, quia Vniuersum vnum dixit esse. Etenim Epicurus quando Vniuersum dicit esse infinitum, ortus occasusque expers, itemque incrementi & decrementi: tanquam de vno differit Vniuerso. Ab initio autem tractationis cum dixisset naturam rerum corpora esse & inane: veluti vnicam in duas diuisit partes. quarum altera cum re vera sit nihil, a vobis autem appelletur intactile, vacuum, corporis expers: etiam vobis Vniuersum est vnum, nisi inanibus uti vocibus velitis de inani aduersus antiquos umbratilem committentes pugnam. Sed infinita me hercle numero corpora sunt de Epicuri sententia, & sit vnum quodque eorum quae apparent ex iis. Videte quas ortui rerum causas adsignetis: infinitatem & inane: quorum hoc agendi & patiendi exors, corpore etiam caret. illa ordinis rationisque expers comprehendi nequit, ipsa se se conturbans ac perimens, quia ob multitudinem definiri non potest. At vero Parmenides neque ignem sustulit, neque aquam, neque praecipitium, neque vrbes, ut ait Colotes, in Europa & Asia habitatas. qui etiam propter mundum fecit: miscensque principia splendidum & tenebrosum, ex his & per haec omnia quae videntur conficit. Nam & de terra multa

multa dixit, & de coelo Sole, Luna, ac sideribus, ac hominum procreatione: nihilque eorum quae praecipua sunt non distincte descripsit, utpote homo antiquus in physiologia, & qui propriam, non alienam conscriberet philosophiam. Quoniam autem omnibus aliis, ipso etiam Socrate prior sensit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum: est autem opinabile istud inconstans & variis motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia respectum habens non semper eodem modo sensum afficiat: intelligibile vero alia species, quod est, ut ipse cecinit,

Aeternum, integrum semper, semperque quiescens,

suique simile & constanter suam naturam conservans. haec vocabulis calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahens disputationem, simpliciter ait Parmenidem quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Ille vero neutram abolet naturam, sed utriusque quod ei convenit tribuens, in forma vnius & Entis ponit intelligibilem. Ens quidem ut aeternum & interitus securum. Vnum autem ob similitudinem sui ipsius, & quia nullam admittit differentiam appellans. In forma porro inordinata & in motu versante sensilem naturam collocat. Atque etiam videre licet quomodo ea sentiat iudicari.

Aut uerum certa poteris cognoscere mente,
nimirum intelligibilem & semper eodem modo habentem naturam attingente:

Sive hominum sensus: quibus haud iam certa fides est:
quod scilicet opiniones hominum versantur iis in rebus, quae omnis generis mutationes, motus, inaequalitatesque admittunt. Et vero qui reliquisset opinionem & sensum Parmenides, sublato opinabili & sensibili, dici non potest. Sed quia ei quod verum est conuenit permanere in sua natura, ista autem alia modo

Kkk

Peripateti-
corum à Pla-
tone dissen-
sio.

sunt, modò non sunt, semperque mutant suam natu-
ram: statuit hæc aliam quàm quæ semper sunt appel-
lationem requirere. Ergo hæc oratio, qua Ens vnũ
esse pronuntiatur, nõ negat multa ista & sensilia, sed
ostendit quid ab intelligibili natura differat. Quod
discrimen plenius etiam in idearum tractatione mō-
strans, Colotæ ansam repræhendendi dedit. itaque
deinceps etiam quid contra eum dixerit, videamus.
Ac primũ diligentiam & multiplicem scientiam
consideremus huius scilicet philosophi: qui Plato-
nis sententiam secutos esse ait Aristotelem, Xenocra-
tem, Theophrastum, omnesque Peripateticos. Qua
enim in parte terræ non habitabilis scripsit librum
suum, vt hac accusatione recepta non liceat tibi isto-
rũ libros in manus sumere, & legere Aristotelis De
cælo & anima, Theophrasti aduersus physicos scrip-
ta, Heracliti Zoroastri, de iis q̃ sunt apud inferos,
de difficilibus naturæ quæstionibus, Dicæarchi de
anima? quibus in libris hi de præcipuis & maximis
philosophiæ naturalis capitibus Platonem continē-
ter impugnant atque subruunt. Et quidem Peripate-
ticorum reliquorum summus Strato, neque cum A-
ristotele sentit multis de rebus, & de motu, mente,
anima, ortu, contraria Platonice defendit. denique
mundum ipsum animal esse negat, & naturalia comi-
tari fortunæ, casu initium motus naturæ præbente,
iræque hos porro absolui. Ideas autem Platonice
Aristoteles vbique incessens dictis, in moralibus,
in naturalibus commentariis, in iis quæ exoterice
seu extraneæ vocantur disputationibus, visus est
quibusdam maiore contēdendi quàm sapientiæ stu-
dio id fecisse: vt qui sibi proposuisset philosophiam
Platonis contemnere. tantum abest vt eum fuerit se-
cutus. Cuius ergo leuitatis est, cum sententias isto-
rum hominum non addideris, falsò te iis adscribe-
re quæ non probauerunt? cumque in animum indu-
xeris alios refellere, tua te manu contra te inscitia
& te-

& temeritatis publicare indubitabile argumentum?
consentire dicentem cum Platone qui dissident, &
subsequi eum qui reclamant. Nimirum autem Plato,
inquis, temere dixit equos sub nobis equos esse, &
homines. Quo tandem in commentario Platonis in-
venit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus
legimus hominem hominem, equum equum, ignem
ignem ipsius opinione statui. vnde etiam opinabile
vnumquodque horum appellat. Sed Colotes, vt in
quo ne mica quidē philosophiæ esset, pro vno & eo-
dem accepit Non esse hominē, & Hominem esse nõ
Ens. At Platoni mirum in modum visum est differre
Non esse, & Non Ens esse. nempe illo penitus omnē
tollit substantiam: hoc innui diuersitatem participā-
tis & participati. Hanc posteriores in generis & for-
mæ, ac communium quorundam & propriarum quæ
dicuntur qualitatum differentiam duntaxat reiece-
runt, neque progressi sunt altius, cum in magis Lo-
gicas incidissent difficultates. Est autem participā-
ti ad participans ratio ea, quæ intercedit inter cau-
sam & materiam, exemplar & imaginem, facultatem
& effectum. quo pacto maximē differūt id quod per
se est semperq; eodem modo habet, & id quod ab alio
pendens sibi nunquam constat: cum illud neque
fuerit vnquam non Ens, neq; futurum sit, ideòq; om-
nino & reipsa Ens sit: hoc neque illud ipsum qui-
dem Esse, quo ei contingit ab alio impertiri, firmum
habeat: sed eo ob imbecillitatē excidat. quippe ma-
teria circa formam labētē, & multas affectiones mu-
tationesque in substantiæ imaginem, ita vt moueā-
tur ac fluctuet, recipiente. Sicut ergo qui dicit
Platonem non esse simulacrum Platonis, non
negat ipsius sensum & essentiam simulacri: sed o-
stendit discrimen eius quod per se aliquid est, ab eo
quod eius respectu exstitit. sic neque naturam,
neque vsum, neque sensum hominum tollunt,
qui communis cuiusdam substantiæ participatione

Platonis
Ens & non
Ens. Thea-
teto, Sophi-
sta, & alibi

vnumquaque nostrum seorsim factum esse imaginem eius quod similitudinem praebebat ortui pronunciant. Neque enim qui ignem ait non esse candens ferrum, aut Lunam Solem, sed (ut canit Parmenides.)

Nolle uagantem circa terram lucem alienam:

ideo ferri vltum, aut Lunae naturam inficiatur. Sed si corpus esse, aut illuminatum neget: iam sensui repugnauerit, ut qui corpus, animal, ortum, sensumque non relinquat. Qui vero participatione ista habere suam essentiam intelligit, ac quantum absint ab his quae semper sunt, ipsisque essentiam largiuntur: non is sensilia repudiat, sed quid sit intelligibile demonstrat. neque tollit eas affectiones, quae nobis accidunt & sensu percipiuntur: sed his firmiora & constantioris esse alia ostendit naturae, eo quod neque orientur neque intereant, neque perpetuantur quicquam: ac discrimen illud subtilius verbis exprimere docet, ut alia Entia, alia Fientia appellent. Idque recentioribus etiam usu venit. Multas enim & magnas res Entis nomine dedignantur: vacuum, tempus, locum, simpliciter genus dictorum, in quo & vera omnia insunt. haec enim non esse Entia, sed aliquid esse dicunt: istaeque ut exstantibus & subsistentibus in vita ac philosophia perpetuo utuntur. Caterum libenter ego ex isto reprehensore quarerem, An non in suis ipsi hoc discrimen rebus conspiciant, ut aliorum substantiae stabiles sint atque immutabiles: sicut ipsi aiunt atomos ob vacuitatem perpersionum atque soliditatem semper eodem in statu perdurare: concreta autem omnia fluxa esse & mutabilia, oriri que & interire, subinde innumeris defluentibus simulacris, aliisque (ut par est) ex ambiente influentibus & congeriem expleantibus, variatam his mutationibus & alia adfectam temperie. cum quidem etiam quae in profundo concreti sunt atomi, nunquam desinant moveri & tremula concitatione ad se invicem ferri, ut affirmant ipsi. Est ergo in rebus quidem huiusmodi

diuersitas substantiae: sed Epicurus Platone sapientior omnia similiter Entia nominat: inane puta illud tactum fugiens, corpus renitens, principia, res concretas. Eandem scilicet essentiam tribuens sempiternis ac caducis, & confundens cum nascente id quod interitu vacat, cum pereunte id quod perpetuum & immutabile est: cum iis quorum natura aliter nunquam habere potest, ea quorum Esse in motu & mutatione consistit, & nunquam sui similia manent. Ita ut optimo iure in his dicatur Plato deliquisse: de confusione vocabulorum, mi homo, accusandus erat ab hisce purius Graece scilicet loquentibus, & accuratius differentibus: non ut qui res perimeret, & vitam nos expelleret, quando Entia & Fientia non eodem modo quo ipsi appellat. Sed iam ad Socratem nobis est sermo convertendus. Haec ergo Colotes statim a sacra, quod dicitur, linea mouit, cumque narrasset Chærephonem Delphis oraculum attulisse de Socrate, omnibus nobis notum, sic loquitur: Ac Chærephontis quidem narrationem, ut plane sophisticam & praefastu odiosam omitto. Odiosus ergo Plato, ne de aliis dicam, qui id oraculum in litteras retulerit. Odiosiores etiam Spartani, qui oraculum de Lycurgo in antiquissimis adversariis scriptum seruat. Sophistica vero fuit Themistoclis narratio, qua Athenis cum persuasisset ut urbe excederent, nauali proelio devicit barbaros. Importuni Graecarum legum conditores, qui pleraque sacrificia Pythicum secuti oraculum instituerunt. Si ergo de Socrate viro ad virtutem diuino instinctu incitato allatum responsum odiosum ob arrogantiam fuit & captiosum: quibus quae so dignis vocabulis notabimus vestros fremitus, ululatus, plausus tumultuosos, cultus, ac diuinas acclamationes, quibus celebratis ac praedicatis vestrum principem, ad voluptates crebras & continuas exhortantem? Sic enim is in epistola ad Anaxarchum scripsit. Ego autem ad voluptates continē-

*Socrates de
fendiur.*

tes cohortor, non ad virtutes inanes, quarum de fructibus spes sunt vanæ & turbulentæ. Et tamen Metrodorus Timarchum exhortans, ait: Pulcrum aliud ex alio faciamus, adfectuum similitudine tantum non relicta vita terrestri in verè diuina Epicuri orgia nos demergentes. Ipse verò Colotes, cum audiret Epicurum de natura rerum verba facientem, subito ad genua eius accidit. hocque ipse Epicurus scribendo iactat. Tibi enim, tantum quam veneranti ea quæ tum à nobis dicebantur, incidit cupiditas nullam causam habens naturalem, ut genua nostra tangeres, nosque amplectereris, omnemque solitum ritum venerandi, honorandi, compræcandique perageres. Quo effecisti, ut nos quoque te vicissim sacrum deputaremus ac veneraremur. Igitur gnoscendum me hercle est dicentibus, quanto vis dato precio se picturam istius actionis spectaturos: Colotis ad genua Epicuri accidentis & eum amplectentis, Epicuri eum vicissim adorantis. Et tamen hoc demerendi officium, quanquam scitè obitum, Coloti fructum dignum non tulit. Non enim sapiens est pronunciatus, sed hoc tantum ei dictum: Interitus expers mihi ambula, nosque eadem conditione esse intellige. Huiusmodi verborum, motuum, affectuumque illi sibi conscij, tamen alios arroganter odiosos dicunt. Quin etiam Colotes cum arguta ista & pulcra de sensibus subiecisset, Cibis nos vesci, non feno, Magnos fluuios nauibus, vadosos pedibus transire, exclamat: Enim verò Socrates, arrogantibus ac gloriosis sermonibus studuisti: aliâque apud auditores disseruisti, alia egisti. Quid ni enim sint arrogantes Socratis sermones, nihil se scire, sed semper discere & querere veritatem profitentis? Quod si in huiusmodi voces incidisses, quales Epicurus ad Idomeneum scripsit: Mitte itaque nobis primitias ad sacri corporis cultum pro se & liberis, sic enim mihi dicere subit: quibusnam verbis uti potuisses magis importu-

portunis? Sed Socrate aliter locutum, aliter vixisse, mirum in modum tibi testimonium perhibet res gestæ ad Delium, ad Potidream, apud trigintauiros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors, scilicet enim hæc eius sermonibus indigna sunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutum aliter egisse poterat convincere, si sine vitæ posito voluptate vitam, qualem egit, egisset. Hæc ad calumnias responsa sunt. Quod autem ad euidentiam attinet, non sensit Colotes eorum se culpam sustinere, de quibus accusat Socrate. Est enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certò persuasum esse, ut de sententia deduci non possit, excepto sapiente. Quando itaque Colotes sapiens non fuit, etiam post illas venerationes, primum hæc interroget de suo familiari, Quomodo cibo vescatur non feno, Vestem corpori, non columnæ circumdet, cum neque vestem vestem esse, neque cibum cibum ita persuasum habeat, ut mutare sententiam ne queat? Sin & ista agit, & omnes aquis auctos pedes non transit, & serpentes fugit atque lupos, nihil horum irrevocabili certitudine habens cognitum, sed in singulis id sequens quod videtur: equidè Socrati quoque nihil obstabat sua de sensibus opinio, quin eodem modo vteretur iis quæ videbantur. Neque enim Colotæ panis panis videtur, & fenum fenum, quia cælo delapso istos legerat canones: Socrati autem præarrogantia panis fenum, hoc panis visum fuit. Nam sapientes isti decretis & rationibus vtuntur quam nos melioribus: sentire, & visa imaginari communis est affectio, quæ causis conficitur rationis expertibus. Et illa disputatio quæ sensus ostendit non esse perfectos, non certissimæ fidei, interim haud negat videri nobis vnamquamque rem: sed cum sensibus secundum ea quæ videntur vtamur ad agendum, monet nos non debere iis tanquam omnino veracibus & nusquam fallentibus fidere. Sufficit enim nobis necessarius sensuum usus & quas inde percipimus

De sensibus

*Sui cogni-
tio.*

320 PLUTARCHI

cōmoditates, quia aliud melius nihil suppetit: scien-
tia verò; quā sapientiæ studiosa anima de singulis
expetit ac cognitio, sensib. nō adest. Ac de his quidē
denuo occasione dicendi præbebit Colotes, multos
hoc nomine repræhendens. Vbi autē effusē deridet
atq; cōtemnit Socratem, quærentē homo quid sit, &
iuuenili ostentatione dicentē se ignorare hoc: appa-
ret ipsum nunquā eam cogitationē suscepisse. Hera-
clētus quidem tanquā re magna & præclara gesta,
Quæsiui, inquit, me ipsum. Nā inter ea quæ Delphis
scripta sunt, maximē diuinū illud creditū est, Noris
te ipsum. idq; huius dubitationis & inquisitionis So-
crati ansam dedit, ut ait in Platoniciis Aristoteles. At
Colotæ res videtur ridicula. Cur ergo nō deridet et-
iam præceptorē suū, idem hoc agentē, quoties scri-
bit aut differit de natura animæ & primitiis repenti-
nis. Si. n. ex ambob. ut ipsi volunt, corpore & anima
cōstat homo: qui naturā animæ quærit, hominis na-
turam is indagat à potiore orsus principio. Animam
autē ratione difficulter perspicere, sensu nullo compræ-
hendi, nō Socrati glorioso sophista, sed sapientibus
istis credamus: qui vsq; ad facultates animæ circa car-
nem occupatas, quib. calorē ea, molliciem, & robur
corpori præbet progressi, naturāque eius ē calore
quodā, spiritu, & aere cōpingentes, ad principē vsq;
vim nō perveniunt, sed animis concidūt. Aiūt enim
id, quo anima iudicat, meminit, amat, odit, deniq; in-
telligit ac ratiocinatur, supervenire à quadā innomi-
nata qualitate. Pudendæ verò esse ignorationis hāc
innominati istius confessionē, dum se nominare nō
posse dicunt quod comprehendere nequeūt, noui-
mus. Sed & hoc, ut aiunt, condonetur. Videtur enim
non vile aut facile, nec cuiusvis esse hoc perspicere,
eū in locū aliquē obscurū se abdiderit, admodū-
que occultatum sit: ac ne nomine quidem inter tam
multa proprio significari possit. Non igitur Socra-
tes stultus, seipsū quæres, sed oēs qui ante hoc aliud
aliquid

ADVERSUS COLOTEM. 321

aliquid quærendū suscipiunt: eū hoc cognitu ne-
cessarium, tā difficile sit inventu. non est enim quod
speres aliarum rerum scientiam te adepturum, si te
fugit eius quod tuorum est potissimum cognitio.
Sed demus hoc Colotæ, nihil perinde invtile ac o-
diosum esse, atq; est quærare seipsum: interrogemus
autem, Quænam in hoc sit vitæ confusio, aut quare
in vita perseverare non possit vir aliquando secum
ratiocinans, Agedum quisnam ego sum? An aliquid
confusum mixtumque ē corpore atq; anima? an po-
tius anima corpore vtens, ut equo eques, non com-
positum aliquid ex utroque? an princeps animæ vis
qua intelligimus, ratiocinamur, & agimus, id unus-
quisque nostrū est, reliquæ & animæ & corporis
partes, huius sunt instrumenta? aut omnino animæ
nulla est substantia, sed ipsum sua temperie corpus
facultatem intelligendi & viuendi nactum est? Ve-
rūm his quidem quæstionibus Socrates vitam non
eyertit, eū ab omnib. tractentur eā Physicis. For-
tasse autem quæ in Phædro leguntur, atrocia sunt
& res conturbant: quando iubet quemvis seipsum
debere excutere, sit ne animal ipse Typhone multi-
plicius & furiosius, aut diuinæ & fastus vacuæ por-
tionis natura particeps. Atqui his ipsis ille ratioci-
nationibus non vitam sustulit, sed stuporem fastū-
que inde expulit, molestasque illas & nimias homi-
num de seipsis opiniones atq; iactantias. Hæc enim
sunt Typhon ille: quorum multa vobis magister in-
seruit, diis diuinisque hominibus bellū faciens. Post
Socratem & Platonē Stilpo oppugnatur. Huius qui-
dem vera decreta, & sermones, quibus seipsum pa-
triam, amicos, regēsque ipsi operam navantes exor-
navit, tum animi elationem mansuetudini & affe-
ctuum mediocritati coniunctam, Colotes non retu-
lit. Quas verò iocans ille sophistis ridensque obie-
cit sententias, harum vnā allegans, eū neq; refel-
lisset neq; soluisset ipse probabilitatē, tragœdiā ad-

*Stilponem
defendit.*

versus Stilponem excitat, atque ab eo vitam tolli, quod dixisset, Alterum de altero nō prædicari. Quo modo enim, inquit, viuemus, si non dicamus hominem bonum, hominem imperatorem, sed hominem hominem seorsum, bonum bonum, ducem ducem, neque mille equites, urbem munitam, sed equites equites, mille mille, & alia similiter? Quis verò propter hæc vixit deterius? quis istam Stilponis vocem audiens non intellexit esse venustè iocantis, & hoc exercitationis dialecticæ causa proponentis? Non hoc, Colota atrox est, hominem non dicere bonum, aut mille equites: sed, quod vos facitis, Deum non dicere Deum, nō censere Iouem esse genitalem, non Cererem legum autorem, non Neptunū secundantem fateri velle. Hæc vestra nominum separatio mala est, vitamque implet impio deorum contemtu ac ferocia: quando adiuncta diis cognomenta auellentes, vnā aboletis sacrificia, mysteria, pompas, festos dies. Cui enim sacrificabimus ob arationis futuræ felicem eventum, ob partam salutem? quomodo Luciferia, Bacchica, auspicia nuptiarū obibimus, sublati luciferis, Bacchantibus, præparatoribus, seruatoribus. Hæc enim sunt quæ summas & præcipuas res attingunt, erroremque ipsis in rebus, non circa vocabula, aut dictionis constructionem, vel consuetudinem nominum gignunt. Proinde si hæc subvertūt viuendi rationem, ecquis magis in sermone peccat quàm vos? qui cum genus effatorum substantiā sermoni substernatis, funditus tollitis voces, & obvia tantum relinquentes vocabula, interim significatio-
* nes eorum per quæ discimus, (puta doctrinam, notationes anticipatas, noticias, animi impetus, adfensionem) prorsus nihil esse dicitis. Enimverò Stilponis argumentum tale est: si de equo prædicetur currere, non idem esse cum subiecto prædicatum. Sed aliam esse definitionem hominis, aliam boni: rursumque aliud esse equum, aliud currere, nam vtriusque

que definitionem postulati, non eandem vtriusque reddimus: ideoque errare qui alterū de altero prædicant. Nam si idem sunt homo & bonum, & equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo & medicamento dicitur, rursusque currere de leone & cane. Ergo non rectè dicemus bonum de homine prædicari bonū, de equo currere, cum diuersa sint. Hoc loco ut maximè lancines Stilponem, qui eorum quæ sunt in subiecto, vel de subiecto dicitur nullam admittat complexionem cum subiecto: sed vtrunq; eorum nisi prorsus idem sit cum eo cui accidit, ne ut accidens quidem de eo dici putauerit: tamen eū vocibus duntaxat quibusdam offendi, ac consuetudini dicendi se opponere, non vitā tollere, aut res abolere manifestò constabit. Porro autem Colotes reprehensione veterum defunctus, ad suæ ætatis philosophos se confert, neminem tamē nominans. cum aut hos etiā debuerit nominatim perstringere, aut ne veteres quidem. Verum qui Socratē, Platonem, Parmenidē toties stylo suo pupugisset: metu, quod manifestum est, viuentium nominibus pepercit, non verecundiæ causa moderatus sibi, qui præstantiores non fuisset reueritus. Vult autem, ut suspicor, Cyrenaicorum philosophia de sensibus explicata.
priori loco Cyrenaicos redarguere, posteriore Academicos. quorum hi de omnibus rebus adfensionem cohibent: illi affectiones & visa in homine ponentes, nolunt fidem ab his factam sufficere ad affirmandum aliquid de rebus: & veluti in obsidione desertis externis in affectiones sese concludentes, de his pronunciant eas percipi: extrinsecus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere posse, aut rebus uti negat. Comcediam deinde instituens, Hi, inquit, negant hominem esse, equum, parietem: ipsos autem parietari, equari, hominari. Primum ipsis, ut solent calumniatores, vocabulis vitatur fraudulentè. Nam tametsi hæc sequuntur è Cyrenaicorum dictis, tamen oportebat rem ita decla-

rare vt ipsi docent. Dicunt enim se à dulcedine, amore, lumine, tenebris affici, cum harum affectionum quævis propriam efficacitatem in se & ad fiduciam habeat. si verò mel sit dulce, frondes oleastri amare, frigida glacies, merum calidum, nocturnus aer tenebrosus sit: multa contraria testimonia ferri ab animalibus, rebus, hominibus: cum multi mel auerterentur, quædam animalia germen oleaginum pro cibo usurpent, à glacie vrantur, à vino refrigerentur, in Sole cæcutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones 10 sese cõtinent opinio, ab errore tuta manet: efferens autem se inde, & curiosius iudicare ac pronunciare de rebus externis conans, cum seipsam sæpenumerò cõturbat tum aliis repugnat, qui ab iisdem rebus cõtarias adfectiones & diuersa visa percipiunt. Mihi 15 verò videtur id vsuvenire Coloti, quod pueris etiam litteras discitibus: qui cum eas per notas agnoscant in suis tabellis, foris & alibi scriptas videntes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam quas in Epicuri scriptis amplectitur sententias, non intelligit neque agnoscit, si ab aliis dicantur. Quippe si imagine nobis oblata rotunda aut fracta, dicunt Epicurei sensum verè informari, non sinunt tamen dicere nos turrim esse rotundam, aut ramum infractum 20 reuera: equidem affectionum visa confirmant, externa ita habere vt visa nobis sunt, non fatentur. Sed vt Cyrenaici equari se & parietari dicunt de equo & pariete nihil affirmant: sic etiã dicendum est rotundari aut obliquari visum Epicureis, non interim necesse turrim esse rotundam, aut remum fractum ipsum 30 dicere: quippe simulacrum quod visum adficit, fractum est: remus à quo id fertur nequaquam. Ergo cum differentia sit inter affectionem & subiectum externum: necesse est aut fidem subsistere in affectione cui adhibetur, aut si præter quam quòd videri, 35 etiam esse rem id quod videtur pronuncies, te refelli. Vociferari autem & indignari propter sensum, quod

quod Cyrenaici id quod extrà est non dicunt esse calidum, sed in ipso sensu aiunt calidam exstitisse affectionem: nonne idem est cum eo quod de gustatu dicitur, quando rem externam non affirmant esse 5 dulcem, gustatum autem dulcedine affectum fuisse fatentur? Et qui dicit imaginem se hominis percepisse, an externum illud homo sit se non sentire: vnde ansum nactus est? nonne hi præbuerunt, qui dicunt curuum aut teres sibi visum esse oblatum, sensum autem non hoc etiam pronunciare, rem cõspecta quæ 10 fuit esse curuam aut teretem, sed effigiem quandam eius talem exstitisse. Atqui, dixerit mehercle aliquis, aggressus ego ad turrim, aut remum tangens, pronuntiabo hunc rectum, illam multangulam esse. ille 15 etiam si proximè adstet, videri sibi ita & apparere duntaxat, nihil ampliùs fatebitur? Omnino quidem mi homo. quia melius videt & seruat id quod est consequens, omne visum pro se similiter fidem mereri, nullum pro alio, sed in vtranque partem perinde esse. Tibi verò perit iam hoc decretum, omnes 20 sensus esse veros, nulli fidem derogandam, nullum falsum esse: siquidem huic sensationi putas etiam pronuntiandum de re externa, illi nihil præter affectionem fidei habuisti. Nam si eadem fides sensibus debetur comminus & eminus, aut omnibus, aut ne his quidem tribuamus iudiciũ & pronuntiationem de re externa. & si affectionis differentia accidit quando longius absumus, & propius à re quã sentimus: falsum iam est neque sensum sensui, neque visum vi- 30 so evidentia præstare. Illæ autem quas attestaciones dicunt Epicurei, nihil ad sensum faciunt, sed ad opinionem. itaq; volunt vt eas secuti de externis pronunciemus, opinionis iudiciũ esse, sensus affectionem videri facientes, citãque ab eo quod planè 35 verum sit ad id quod sæpe fallit transferunt iudiciũ. Verum hæc quanta turba & quot contradictionibus referta sint, quid attinet in præsentia di-

De Arcefilai
philosophia

cere? Arcefilai autem gloria videtur Epicuro haud
mediocrem attulisse ægritudinē, qui inter eius tem-
poris philosophos maximi fiebat. Dicit eum Epicu-
rus nihil proprium proferentem, suspensionem de se
apud illitteratos & gloriam parasse, scilicet quod ipse
esset litteratus admodum & doctus. Sanē Arce-
filaus tantum absuit ab omni nouandi, aut vetera
sibi arrogandi studio: ut etiam vitio ei sophistæ eius
ætatis dederint, quod sententias de cohibenda as-
sensione, & comprehensionis negatione, Socrati,
Platoni, Parmenidi, Heraclito acceptas ferret: nul-
la quidem necessitate, sed tantum eas viris nobili-
bus inscribendo confirmans ac commendans. Gra-
tias ergo agamus hoc nomine Colotæ, & omnibus
qui Academicam rationem ab antiquis ad Arcefi-
laum promanasse aiunt. Illam verò assensionis de
omnibus rebus retentionem, ne hi quidē qui in hoc
negocio valde occupati fuerunt, ac voluminib. scrip-
tis disputationibusque contenderunt, evertere po-
tuere: sed ad extremum ex ipsa Stoa vitam ociosam
proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta ter-
rerent, fessi deserunt. Quippe omnia tentan-
do, & omnia mouendo, tamen ab incitatione ea
qua ad agendum fertur appetitus, impetrare non
potuerunt ut se assensionem dici pateretur, aut pro
principio sui momenti sensum agnosceret: sed ap-
paruit eam sponte sua ad agendum ferri, nihilque
ad hoc assensu indigere. Et quidem aduersus alios le-
gitima sunt certamina: ac

Ulad. v. 250

Qualia dixisti, reddentur talia uerba.

De appetitu
& assensio-
nis reten-
sione.

Colotem autem puto quæ de appetitione & adsen-
sione disputantur ita audire, ut ahius lyram. Iis ve-
rò qui adsequantur & audiunt ista dicitur, cum tria
sint animi motuum genera, imaginans, appetens, ad-
sentiens: primum illud ne si conemur quidem abo-
leri posse, nam necesse est cum res nobis offeruntur,
earum visa nos concipere & adfici. Appetens autem
ab ima-

ab imaginante excitatū ad naturæ suæ accommodatæ
hominem efficaciter mouet, quasi momento & nu-
tu in principe parte facto. Ne hoc quidem tollunt,
qui de omnibus adsensum cohibent, sed appetitio-
ne vtuntur naturaliter ducente ad id quod videtur
conueniens. Quid fugiunt igitur vnum? id, cui soli
error & falsitas inhaeret, opinionem: quando adsen-
sus præ imbecillitate ei quod videtur concedit, ei-
que se applicat, nihil vtile habens. Actio enim dua-
bus opus habet rebus, viso eius quod naturæ con-
gruit, & ad hoc incitatione: quorum neutrum reten-
tioni adsensum repugnat. Nam hæc rationem ab opi-
nitione, non ab appetitione & visis abstrahit. Cum er-
go oblatum est visum rei ad naturā accommodatæ,
nihil opus opinione est ad motū quo ad eā feramur:
sed statim se exferit appetitio, qui motus est & latio
animæ. Et verò horum ipsorum quod debeat sensus
haberi, & carneus esse, & videbitur voluptas bonū.
Ergo etiam retinenti adsensum videbitur bonum.
etenim sensus habet, carneus est, visoq; boni oblato
appetit hoc, & incitatur, omniāq; agit ne ipsum hoc
effugiat: sed quantum fieri potest semper deget cum
eo quod naturæ ipsius est accommodatum, tractus
naturalibus, non geometricis necessitatibus. Ipsæ
enim hæc pulcræ absque doctore invitant lenesque
& blandæ motiones carnis, ut ipsi Epicurei dicunt:
adeo ut his omnino non adfirmans neq; confitens
flectatur tamen & emolliatur. Sed quomodo, in-
quis, non in montem abit currens, verum in balneū?
& in forum progressurus non ad parietem, sed ad ianuam
accedit? Tene hoc interrogare, qui summam
certitudinem, veritatemque visis tribuis? quia enim
non mons, sed balneum ei balneum videtur, & non
paries ianua, sed ostium, itemque eodem pacto res
singulæ. Nam retentionis istius ratio non pervertit
sensum: neque brutis eius affectionibus & motibus
alteratione infert quæ imaginantem vim cōturber.

tantum opiniones reicit, reliquis vitur ut natura fert eorum. At, dices, nefas est non adfentiri evidentibus: nam negare quorum fides est indubitata, absurdus est quam neque; affirmare neque; negare. Quis ergo conuellit ea quae credita sunt, quis evidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui providentiam deorum negant, qui Solem & Lunam animis praeditos inficiantur, cum omnes homines sacra iis & vota faciant ac colant. Nonne verò quod in confesso est apud alios, fetum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne contra omnem sensum dicitis inter dolorem & voluptatem nihil esse medium, & in voluptate esse quod vacat dolore, in dolore quod voluptate caret? Sed ut reliqua missa faciam, quid tandem ita evidens est, itaque pro certo habetur, atque hoc, eorum qui animo sunt abalienati, aut melancholicis conturbationibus laborant, falli visum atque auditum: cum talia dicuntur,

Hæc mihi nunc oculos inflammant, uesibus atris

Induta, manibusque facies ignemque gerentes. & * 20

— ipsa matrem in ulnis habens meam. Hæc &

huiusmodi multa, hisque atrociora, ac Empedoclis monstrorum similia (quae derident illi, bouum genus errabundis vestigiis ambulans, vastum gulum, humano capite) denique de somniis & furoribus omnis generis visa insolentia colligentes: horum nullum aiunt errare, nullum mendacium esse, nihil quod non cohereat: sed omnia visa illa vera esse, & corpora ac formas ab ambiente aëre venientes. Quid tandem impossibile censeamus, si ista credi possunt? Nam quas nullus opifex aut mirabilium fictor, aut temerarius pictor auderet inter se componere formas, ut spectaculum earum ludicrum redderet: ea ipsi serio affirmantes esse, immò autem si hæc non sint, actum esse de fide, constantia, & iudicio veritatis dicentes, omnes res in obscuritatem coniiciunt, iudiciisque metus, & actionibus suspiciones inducunt: si quidem quæ

quæ nos agimus, statuimus, usurpamus, præ manibus habemus, eidem imaginationi ac fidei innituntur, cui curiosa ista, absurda, & scelerata visa. Aequalitas enim quam ipsi ponunt, magis derogat fidem iis quæ pro certis habentur, quam conciliat istis rationi ita aduersis. Itaque nouimus philosophorum haud paucos malle hoc ponere, nullum esse visum verum, quam omnia esse vera. magisque diffidentes omnibus in quos incidant hominibus, rebus, ac sermonibus, quam vnum ut verum putent visum de his, quæ rabiosis, Corybanteo furore exagitatis, aut somniantibus accidunt. Ergo cum alia repudiare visa, alia non licet: hæc saltem, si nulla esset, causa sufficit, ut rebus tam suspectis ob tantam visorum dissonantiam, cohibeamus assensionem. nihil alioqui (ut dicitur) sani, obscuritatem autem conturbationemque haberi. Nam ille quidem mundorum quas Epicurus tradidit infinitates, atomorum naturæ, indiuiduorum & declinationum diuersitates, quanquam multos perturbant: tamen id consolari nos potest, quod non in proximo ea sunt, sed vnumquodque istorum de quibus disputant, longè est in alteram partem a sensu remotum. Illa verò ob oculos versans & aures manibusque incredulitas, conturbatio, & ignoratio de sensibus & visis, utrum vera hæc an falsa sint: quæ non labefactant opinionem, quam non sus deique fert assensionem & iudicium? Si enim non erapula obruti, aut medicamentorum vi concussi & delirantes, sed sobrii, sani, & qui scribant de veritate, normisque & iudicio veritatis, in evidentissimis sensuum affectionibus atque moribus, aut id quod non exstat verum, aut quod verum est, falsum & non exstans ponunt: digna res est admiratione neque incredibile quod nullum, sed quod contraria invicem de iis quæ apparent ferunt iudicia. Minus quippe mirum est, in neutram aliquos partem pronunciare, sed retinere assensionem in iis quæ sunt contraria, quam esse qui

pugnantia secum pronuncient. Qui enim neque aut
neque negat, sed cohibet sese, is & affirmanti minus
quàm negans, & neganti minus quàm aienti adver-
satur. Iam si de his potest adscētio retineri, de alijsq;
quoque non erit hoc impossibile: de vestra quidem
sententia, qui sensum sensu & visum viso neutiquàm
præstare dicitis. Non ergo fabula est, aut petulan-
tium & temerariorum inventum adolescentium de
cohibenda adfensione doctrina, ut putat Colotes:
sed habitus virorum, & affectio custodiens ab erro-
re, neque permittens ita suspectis & inconstantibus
sensibus iudicium: neque decipi sinens vnà cum his,
qui visis quæ de obscuris concipiuntur rebus fi-
dem aiunt habendam, cum in obviis tantum videant
inesse incertitudinis, atq; obscuritatis. Enimvero fa-
bula est infinitas Epicureorum & imagines, temeri-
tatem & petulantiam indit adolescentibus, is qui
de Pythocle nondum annos nato **XII** scribit,
Non esse indolem in tota Græcia meliorem, ac mon-
strofè eum prædicat, & muliebria pati, ut hæc exsu-
perantia adolescentis bona propria sint & ab invi-
dia ac Nemese tuta comprecans. Sophistæ verò sunt,
& arrogantes, qui adversus laudatos viros tam la-
sciue & superbe scribunt. Sanè Plato, Aristoteles,
Theophrastus, Democritus, iis qui ante ipsos fuere
contradixerunt: librum autem tali inscriptione, om-
nes eo vnà impugnari, nemo alius præter Colotam
est ausus edere. Vnde factum est, ut sicut qui numen
aliquod offenderunt, ipse suum prodens flagitium
in hæc verba scripserit sub finem iam libri: Qui vi-
tam, qui leges composuerunt, atque iura, utque re-
gerentur vrbes & imperio magistratuum parerent
instituerunt, ij in tranquillo admodum nos ac tuto
collocaverunt, tumultibusque liberauerunt. ista si
quis aboleret, ferarum porro vitam victuri essemus,
& quisque obvium quemque tantum non devoratu-
rus. Hæc neque iuste, neque verè dicuntur. Nam si
quis

quis legibus sublati, Parmenideæ, Socraticæ, Plato-
nica, Heraclitea relinquat nobis decreta, lōgè pro-
fecto aberit res nostra à belluina vita & mutuis de-
vorationibus. Metuemus enim turpia, & honesti
gratia venerabimur iusticiam, deos, bonos magistra-
tus: cum genios vitæ nostræ custodes nos habere
sentientes, tum omne aurum quod supra infraque
terram est precium virtutis non æquare censentes:
facientesque vltro monitu rationis, ut ait Xenocra-
tes, quæ nunc inviti metu legum facimus. Quan-
do ergo vita nostra erit belluina, fera, infociabilis?
Cum sublati legibus manebit ad voluptates exhor-
tans doctrina, providentia deorum negabitur, sa-
pientes putabuntur qui inhonestum despiciunt, cui
non adhæreat voluptas. cum ridebuntur isthæc &
substantur.

Est oculus omnia cernens Iusticiæ tamen: &

Stans in propinquo comminus videt Deus. &

Deus quidem, ut & antiquitus traditum est, princi-
pium, medium, finemque tenens omnium rerum, re-
ctam lineam conficit secundum naturam incedens.
Hunc sequitur Iusticia, vindex eorum qui à divina
deficiunt lege. Hæc enim qui tanquam fabulas con-
temnunt, & circa ventrem felicitati locum statuunt
reliquisque voluptati paradæ servientibus laboribus:
iis lege opus est, metu, verberè, ac rege vel principe
ius in manibus habente, ne proximum quisque quen-
que devoret præ gula studio impietate efferato. Ta-
lis quippe brutorum est vita, quæ nihil voluptate pul-
crius norunt, neque iusticiam deorum agnoscunt, ne-
que pulcritudinem virtutis venerantur: sed si quid
ijs à natura calliditatis, audaciæ, virium inest, eo ad
carnis voluptatem & satisfaciendum concupiscenti-
æ vtuntur. Itaque sapiens Epicurus, qui dicat, Om-
nia pulcra, sapientia, & subtilia animi inventa pro-
pter voluptatē carnis spēsque eò pertinentes esse con-
stituta: & omne opus inane esse, quod non eodem

*Epicuri de-
creta da-
monia*

tendat. Vbi his ratiocinationibus, ac philosophia tā
li sublata fuerint leges: tantum vngues leonum ad
vitam ferinam, & dentes luporum, bouum ventres, &
colla camelorum defunt. Atq; hos quidē animi sen-
sus, hæc decreta, bruta ob sermonis & litterarū in-
opiam mugitibus hinnitibūsq; exprimunt, omnisq;
eorum vox ventri voluptatiq; seruit, quam vel præ-
sentem vel ad futurā amplectuntur & adulantur. nisi
si quod animal natura laboris studiosum est aut gar-
rulum. Omni itaque laude maiores digni sunt, qui
adversus ferinas istas cupiditates legum reip. magi-
stratuumque constitutiones invenerunt. Qui verò
sunt qui hæc confundunt, funditūsq; tollunt? Nōn-
ne hi, qui coronam vacuitatis perturbationum po-
torem magnis imperiis aiunt? qui regnum gerere,
peccatum esse & errorem pronunciant, scribuntq;
his verbis. Hoc dicendū est, quo quis modo quam-
optimē naturæ finem conferuet: & quo pacto spon-
te sua iam ab initio caueat sibi à suscipiendo in mul-
titudine imperio. Quin & hæc ad illos scribit. Non
itaq; necesse porro est Græcos seruare, aut coronam
ab iis ob sapientiam reportare: sed edendū est & bi-
bendum o Timocrates, quātum carni gratum & in-
noxium est. Atqui in legum cōstitutione, quam Co-
lotes laudat, primum est & maximū, de diis opinio.
quam obrem & Lycurgus Lacedæmonios, & Numa
Romanos, & Ion antiquus Athenienses, & Deucalio
Græcos ferē vniuersos diis consecrauerūt, votis, sa-
cramentis, vaticiniis, omnibūsq; eos ob spem acme-
tum diis deditos obnoxiosq; reddentes. Et si terras
obeas, invenire possis vrbes muris, litteris, regi-
bus, domibus, opibus, nomismate carentes, gymnasi-
orum & theatrorum nescias: urbem templis diisq;
carentem, quæ precibus, iureiurādo, oraculo nō vta-
tur, nō bonorū causā sacrificet, nō mala sacris aver-
tere nitatur, nemo vnquā vidit. Sed facilius urbem
condi sine solo posse puto, quā opinione de diis
penitus

Religio.

penitus sublata ciuitatem coire aut cōstare. Cæte-
rū id quod omnem continet societatem, omnium
legum fundamentum est, illi non per ambages aut
obscurē & perplexa ratione, sed palām subvertunt
prima suarum maximē ratarum sententia prolata.
Deinde quasi diuina vindicta exagitari, fatentur a-
trox se committere flagitium, qui iura confunde-
rent, legūmq; constitutiones abolerent: vt veniam
quoq; impetrare nō debeāt. Nam opinionis aliquo
errore decipi, vt sapientis nō sit, saltem hominis est.
Eam autem culpam, quam ipse committis, in alios
conferre, quale sit nisi iis quæ res meretur nomini-
bus dici nequit. Cū enim adversus Antidorū aut
Bionem sophistam scribens, legum ordinis, & reip.
facit mentionem: nōne poterat rectē horum ali-
quis ei dicere,

Mane tuo quietus in lecto, miser,

Euri. Orest.

tuum curans corpusculum: me hoc nomine accu-
sent, qui ciuilitate & re familiari rectē instituta vixe-
runt? Hi verò sunt omnes ij, quos maledictis impe-
tiit Colotes. Ex his Democritus iubet artem belli-
cam discere, utpote maximā: ac labores sectari, qui-
bus res magnæ & splendor hominibus paratur. Par-
menides suam patriam optimis exornauit legibus,
eiusque adeo institutis ciues staturos se quotannis
iurare magistratus cogunt. Empedocles principes
ciuium peculatus & contumeliosarum iniuriarum
convicit: ac regionem sterilitate & pestilentia libe-
rauit, obstructis montis faucibus per quas Auster
in campos incidebat. Socrates damnatus, cū ei ef-
fugendi opportunitatem amici parassent, legū con-
firmandarum causā nō est ea vsus: maluitque iniuste
mori, quā contra leges evadere. Melissus patriæ
prætor, Athenienses nauali vicit prælio. Plato in
suis scriptis præclaram de legibus & rep. doctrinam
reliquit, multo autem meliora socios docuit: qui-
bus vsus Diō Siciliam liberauit, Pytho & Heracli-

*Verorū phi-
losophorum
cum Epicu-
ro comparatio.*

des Coty interfecto Thraciam. Chabrias quoq; & Phocion Imperatores Atheniensium ex Academia progressi sunt. Sanè Epicurus in Asiam misit qui Timocrati cōvicium facerent, & eum ex aula regis emerent, quòd offendisset fratrem Metrodorum. atque hæc in ipsorum sunt scripta libris. Plato autem de sociis misit Arcadibus Aristonymum reip. constituendæ causâ, Eleis Phormionem, Pyrrhæis Menedemum. Eudoxus Cnidius, Aristoteles Stagiritis leges posuerunt, familiaris vterque Platonis. A Xenocrate præcepta de regno petiit Alexander. Qui ad Alexandrum ab Asiam incoletibus Græcis missus fuit, maximòq; eū ad bellum in Barbaros suscipiendum inflammavit, Delius fuit Ephesus, Platonis socius. Zeno Parmenidis discipulus Demylo tyranno insidiatus, re infelicitè gesta doctrinam Parmenidis velut aurū in igne illasam ac probâ factò ostendit. scilicet turpitudinem magno viro metuendam esse: dolorem à pueris, & mulierculis, ac viris animū muliebrem gerentibus timeri. Linguam enim suam dentibus amputatam in tyrannum exspuit. Ex Epicuri autem decretis non dicā quis tyrannicida, quis eximiam rebus agēdis laudem meritis, quis legumlator, quis princeps, quis regis consiliarius, quis populi tutor exstitit, quis pro iusticia tortus, quis mortuus est? Sed, quānam sapientum istorū propter patriam nauigavit, legationem obiit, sumtus fecit? ubi civilis vlla vestrū alicuius actio scripta exstat? Metrodorus x l stadia in Paræum descendit, Mithracidam Syro vno de regiis capto opitulaturus. De hoc facinore scilicet in omnibus ad omnes epistolis magnificè scripsit Epicurus. Quid facturos putas fuisse, si quid tale egissent, quale est quod Aristoteles confecit, ut patria ipsius à Philippo everfa instauraretur, quod Theophrastus suam bis à tyrannis occupatam liberauit? nōne oportebat prius Nilum biblos ferre desinere, quàm illos de se scribēdo defati-

defatigari? Neque id maximè indignum est, quòd de tot philosophis soli hi fere asymboli in partē bonorum quæ sunt in ciuitatibus perveniūt, sed quòd Tragicis & comicis poetis semper conantibus aliquid stipis conferre & dicere pro legibus & republica: hi etiam si scribant, de repub. scribunt ne eam geramus, de rhetorica, ne ea utamur, de regno, ut fugiamus convictum regum præcipientes. Ciuiles autem viros deridentes, gloriāque eorum obruentes, solis verbis Epaminondam aliquid aiūt habuisse, idque perexiguū. ipsum verò ferreum viscus appellantes, quærun quid acciderit, ut per mediam iter faceret Peloponnesum, non pileolo sumto domi desideret, nimirum totus ventri curando intentus. Quæ autem Metrodorus in opere De philosophia digressus ad remp. traducendam scripsit, non putavi reticenda. Sapientum quidam ait fastus abundantia ita pulchrè perspexerunt opus eius, ut prouerint ad affectandas res Lycurgi & Solonis factis æmulas, secundum rationes vitæ & virtutis. Sicci- ne fastus hoc erat, & abundantia fastus, liberas esse Athenas, Spartam bonis regi legibus, adolescentes non ferocire, nō tollere prolem è scortis, neque diuitias, luxum, & libidinem rerum potiri in vrbibus, sed legem & iusticiam? Hæc enim sunt quæ expe- bat Solon. Et cōvicium Metrodorus his addit. Idèd æquū est ut rideat effusè liber homo cūm alios, tum Lycurgos istos & Salones. Atqui, Metrodore, hic liber non est, sed illiberalis & contumax, & ne libera- li quidem dignus flagello, sed nodoso illo, quo gallos in magnæ matris sacris delinquentes puniunt. Non legumlatores autem, sed ipsas leges fuisse ab his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam se ipsum in dubitationibus interrogat, facturūse sit sapiens quòd leges prohibent, si id clam sit futurū. & respondet, non expeditum est simplex attributum. hoc est, Faciā, sed diffitebor. Rursum, puto ad

Idomeneum scribens, seriò iubet eum viuere nò seruitutem legibus, & decretis, nisi quatenus ob vicinum ictum perturbationem adferunt. Ergo si vitam humanam perimunt, qui leges & reip. rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus & Metrodorus, familiares à rep. gerenda dehortantes, gerentibus infensi, principes & sapientissimos legum conditores maledictis proscindentes, leges contemnere iubentes, vbi metus plagæ & pœnæ abest. non, puto, tantum falsò Colotes aliis intentauerit crimen, quantum verè doctrinæ & decretis Epicuri intulit.

PLVTARCHI

De communibus noticiis
adversus Stoicos,
Liber.

Stoici sensibus fidē derogant.

LAMPRIAS. Te quidem, Diadumene, apparet non admodum curare, si quis vos philosophari contra communes noticias dicat: cum fatearis te sensus etiam contemnere, à quibus ferè pleræque noticiæ oriuntur, fundamentumque eorum quæ videntur si dem habent, cui innitantur. Me autem magnæ (vt mihi videor) & absurdæ plenum perturbationis ad te venientem, quamprimum velim sanes: siue id rationibus quibusdam, siue incantationibus, siue alio aliquo modo alloqui potes. adeò sum exagitatus, & animi incertus factus à Stoicis quibusdam, viris aliàs optimis, atque etiam familiaribus, sed qui nimis acerbè atque hostiliter Academiam insectarentur. Nam pauca quædam à me verecundè & grauiter (non enim mentiar) dicta, haud placide reprehenden-

præhenderant: veteres autem illos iracundè sophistas, & corruptelas euerforèsq; philosophiæ decretorumque ordine procedentium appellauerunt: multaq; his ineptiora cum pronunciaissent, tandem ad noticias prolapsi sunt, quibus confusionem direptionemq; aiebant quandam ab Academicis inferri. Fuit deinde qui diceret, non fortuitò, sed diuina prouidentia factum esse, vt Chrysippus post Arcesilaum & ante Carneadem nasceretur. quorum ille contumeliarum & iniuriarum in receptam consuetudinem auctor fuisset: hic maximè omnium florisset Academicorum. Chrysippum itaq; in medio horum situm, suis adversus Arcesilaum scriptionibus Carneadis quoq; facundiæ aditum obstruxisse, multa quidem sensibus veluti ad tolerandam obsidionem relinquentem præsidia: turbam autem de prænotionibus & noticijs planè sedantem & singulas ita dirigentem suoq; loco ponentem, vt qui rursus turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, sed maleficij ac sophisticæ temeritatis arguantur. His ego manè sermonibus incensus, restinguentibus opus habeo, quæ animi dubitationem veluti inflammationem adimant: idem fortassis cum vulgo passus.

Si verò tibi poëtæ fidem faciunt, qui priscam Sipyllum aiunt deorum prouidentia subuersam Tantalum punientium: crede etiam socijs à Stoa, Chrysippum non fortuitò, sed prouidentia ductu à natura editum, ima summis mutare & retrò auertere vitæ rationes volente ad quam rem nemo hominum fuit magis Chrysippo idoneus. Sed sicvt Cato aiebat neminem alium præter Cæsarem sobrium & prudentem ad remp. turbandarum rerum causâ accessisse: ita videtur hic homo summa cum accuratone & vi subvertere & demoliri consuetudinem, quantum quidem potuit. idque testantur qui eum prædicant, quando de pseudomeno seu mentiente (est

Chrysippus

* id dialecticarum argutiarum de numero) contra eū
disputant. Etenim, amice, connexum quod sit ex
oppositis dicere non promptē falsum esse: rursūque
affirmare quasdam ratiocinationes quarum adsum-
ta vera sint, & ductus veri, etiam porro contrarias
conclusiones habere veras: quāne demonstratio-
nis notionem, aut quam fidei non inuertit præsū-
tionem. Polypum aiunt hyeme sua vorare acetabu-
la. Chrysippi autem dialectica, potissimas partes ac
principia sua tollens atque amputans, quam tandem
aliā noticiā non fecit falsitatis suspectā? Non
enim possunt quæ superstruuntur constare, funda-
mentis iam pridem non subsistentibus. sicut hic pri-
ma tot dubitationibus & tumultibus exagitantur.
Sed quemadmodum qui lutum aut puluerem in cor-
poris superficie habent, tangentem ipsos & corpus
conferentem non mouere, sed adiicere id quod ex-
asperet videntur. sic nonnulli Academicos culpant
putantque eos causas præbere, quibus seipsum often-
dunt oppletos. Nam vtri tandem communes no-
tiones magis pervertunt? Si verò placet, omīssa il-
lorum accusatione ea defendemus, quæ nobis vitio
vertunt. LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie
varius quidam & versatilis homo factus. Modò de-
fensione à me postulata, animo demisso & trepidè
provinciam accepi. nunc ad accusationem alius ac-
cedo, volòque eandem rem istis obiciens ultione
perfrui. cernens philosophiæ quæ contra notiones
communes instituitur, vnde maximè sectæ, sicut in
anā * putant, & solam consentire naturæ aiunt.
An ergo primum communia illa & celebrata aggre-
di liber, quæ ipsi absurditati leuius nomen imponē-
tes paradoxa, hoc est admirabilia, & contra opinio-
nem, appellant? eos inquam, qui iis soli reges, soli
diuites, pulcri, ciues, & iudices sunt. aut his in forū
obsoletorum & frigidorum dimissis, in maximè quā-
tum fieri potest feriis, & cū industria ab iis disputa-
tis

Paradoxa
Stoicorum.

tis doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipse
quidem hoc malo. Quis enim non iam plenus est
argumentorum quibus illa refelluntur? LAM. Id er-
go primum perpende, an secundum communes no-
ticias cum natura consentire possint ij, qui secundū
naturam censent res quasdam indifferentes: (adia-
phora ipsi vocant) & neq; sanitatem, neque firmam
corporis constitutionem, neque pulcritudinem, ne-
que robur putant expetenda, commoda, vtilia, & ad
complendam quæ naturæ convenit perfectionem fa-
cientia esse: neque rursū fugienda & damnoſa esse
mutilationes, dolores, deformitates, morbos, à qui-
bus ipsi aiunt naturam nos partim alienos reddere,
partim ad eam accommodatos. Quod ipsum non
mediocriter cōmunibus repugnat noticiis. scilicet
à natura nos accommodari ad ea quæ neq; bona sunt
neq; vtilia, & abalienari ab his quæ neq; mala sunt,
neq; dānoſa. & quod maius est, in vtrāq; partem ita
agere hoc, vt qui illa nō adipiscantur, aut in hoc in-
cidant, bona cum ratione vitam detestentur, ac ea se
se educant. Etiam hoc arbitror contra communes
noticias ab iis dictum, ipsam naturam esse indifferen-
tem, summum autem bonum esse cum natura con-
sentire. Nam neque legi obtemperare, neque fidem
orationi adhibere officium iubet, nisi vtrūq; pro-
bum sit & scitum. Atque hoc quidem leuius est. Si
verò, vt Chrysippus in primo de exhortatione scri-
psit, secundum solam virtutem licet feliciter viuere,
reliquis (vt ipse ait) nihil ad nos pertinentibus, neq;
adiumentum ad felicitatem adferentibus: non mo-
dò indifferens iam erit natura, sed fatua etiam & stu-
pida, quæ nos rebus ad nos nihil pertinentibus accō-
modet. Stulti etiam nos, qui felicitatem definiamus
consensum cum natura, ducente nos ad ea, quæ nihil
ad beatitatem conducunt. Enim verò quid magis
potest cōgruere cōmunibus noticiis, quàm vt ex-
petendis rebus ad vtiliter viuendum ducimur, sic

De Adia-
phoris.

quæ naturæ sunt convenientia, ab his nos ad viuendum secundum naturam duci. Stoici autem non sic loquuntur: sed cum pro fine posuerint vivere secundum naturam, ea quæ sunt secundum naturam, indifferentia esse statuunt. Non minus repugnat communibus hoc noticiis, sanæ mentis hominem erga bona æqualia non æqualiter esse affectū: sed alia nullius precij iudicare, aliorum gratia quidvis toleraturum, quātumvis inter ipsa bona nihil magnitudinis paruitatisve causa interfit. Aiunt enim idem esse à vetula sese abstinere iam moribunda, & ab ea quæ sit ætate integra muliere: utrobique enim officium temperantiæ præstari: sed propter hoc ut splendidum & magnum vel mortem esse appetendam: de illo iactare se, turpe esse & ridiculum. Scribit etiam Chrysippus in commentario de Ioue, & libro de diis tertio, frigidum esse, absurdum, & insolens huiusmodi virtutis effecta laudare, quod muscæ morsum fortiter pertulerit, quod castè se abstinerit à moribunda vetula. Nōne ergo contra communem philosophantur noticiam, dum nihil pulcrius fatentur esse his actionibus, quas laudare ipsos pudet? Quis enim expectendum, qui admittendum sit, quod neque laude neque admiratione dignum est, quod qui laudet vel admiretur, pro inepto & frigido habeatur. Amplius verò, ni fallor, tibi cōtra communem hoc videbitur sensum, si prudenti audias neque præsentiam neque absentiam maximorum bonorum curæ esse: sed qualis est in rebus indifferentibus, earumque tractatione & dispensatione, talem etiam hæc esse. Nimirum enim omnes

Quicquid terræ munere uescimur,
cuius præsentis usus est, & absentis indigentia atque desiderium, id expectandum, bonum, atque utile iudicamus. cuius rei autē gratia nemo vel ioci aut delectationis causa quicquā agat, id indifferens. Nam haud alia ratione laborum studiosum ab eo qui inani-

nibus rebus industriam impendit distinguimus, ipso quoque plerumque rebus agendis occupato, quā quod hic in inutilibus elaborat & indifferenter, hic propter aliquod commodum & utilitatem. Stoici contra. Sapiens enim ipsis & prudens in multis memoriis & comprehensionibus versans, paucas ad se spectare sentit, cæteras non curat: neque amplius minusve ad se redire putat si recordetur nuper se aliquid comprehendisse, quā si memoria reuoluat sternutasse Dionem, aut Theonem pila lussisse. Atqui omnis perceptio in sapiente & memoria iactis radicibus confirmata, statim scientia, bonumque magnum & maximum est. Ergone itidem sanitate deficiente, sensus instrumento aliquo laborante, re amissa absque cura erit, nihilque horum ad se pertinere putabit sapiens? Aut potius ægrotans medicis mercedem persoluet, pecuniæ comparandæ causa ad Leuconem ibit Bosporanorum regulum, & ad Indathrysum Scythæ peregrinabitur, ut ait Chrysippus: quibusdam verò sensibus amissis, ne vivere quidem sustinebit? Qui ergo inficias ire possunt, se contra communes noticias philosophari, tantum occupationis & studij in res indifferentes cum conferant, bonis magnis vel præsentibus vel absentibus eodem in tranquille partem modò indifferenter sine affectu. Enim verò hoc etiam communibus repugnat notionibus, homo qui sit, eum non gaudere si è maximis malis in summa bona perveniat. Atqui hoc accidit Stoico sapienti. Nam è summa vitiositate in summā mutatus virtutem, simulque & miserima liberatus vita, & beatissimam adeptus, nullum præ se fert gaudium, neque animum eius erigit aut mouet tanta mutatio, omni infelicitate & vitio solutum, inque certo & tuto omnium bonorum cumulo constitutum, eoque perfectissimo. Nimirum hoc communi repugnat noticiæ, bonorum omnium esse maximum certitudinem erroris securam in iudicando & adfir-

*Stoicorum
sapiens non
gaudet de
malo optimus
factus.*

*Tempus bo-
na non au-
get Stoici.*

*Boni sensus
an aliquis.*

mando : ea verò nihil opus esse huic , qui ad sum-
mum profecerit , neque curare eum si ipsa potiat ,
ac sæpè ne digitum quidem porrigere huius securi-
tatis & constantiæ causa , quam bonum interim per-
fectum & magnum ipsi censent . Neque hæc solum
Stoici dicunt : sed hoc præterea , temporis accessio-
ne bonum non augeri : nam si quis momento horæ
sapiens fuerit , quod ad felicitatem attinet nihilo de-
teriore conditione futurum quàm eum , qui per om-
nem ætatem virtutem coluerit , inque ea beatè vi-
tam exegerit . Hæc illi ita audacter adseuerantes , ab
altera parte aiunt nihil prodesse virtutem paruo cõ-
tentam tempore . quid enim , si statim naufragio per-
iturus aut præcipitio prudentiam nanciscatur ? quid
si Lichas ab Hercule tanquam è funda in mare pro-
iectus de vitio in virtutem transisset ? Hæc iam non
tantum contra communes sententias philosophan-
tium sunt , sed suas etiam confundentium : cum per
exiguum tempus virtute præditum esse simul sum-
mam æquare felicitatem censeant , & rem nullo di-
gnam precio . Neque hoc maximum eorum est quæ
in Stoicorû doctrina possint mira videri : sed quod
virtutem & beatitatem præsentē sæpe ab eo cui ad-
sunt non sentiri opinantur : neque animadvertere
eum quod paulo antè miserrimus & stultissimus
qui fuisset , nunc subitò sapiens beatusque factus est .
Non enim id duntaxat ludicrum est dicere , eum qui
sapientia sit præditus , non intelligere se sapere , & e-
mersisse ex insipientia : sed , vt vniuersè dicam , bo-
num illi faciunt momenti & virum expert , cum ho-
mini accidens nullum sui sensum præbeat . Nam
de ipsorum sententia bonum suapte natura sensum
non subterfugit : cum in disputatione de Fine diser-
tis verbis Chrysippus dicat , bonum sensile esse , id-
que etiam abs se demonstrari putet . Reliquum est
igitur imbecillitate & exiguitate sui subterfugere id
sensum , quando præsens latet , & possidentes fallit .
Porro

Porro autem absurdum est visum , qui leuiter aut me-
diocriter alba sentiat , non assequi quæ extremè alba
sunt : aut tactum , quo molliter & remisse calida sen-
tiuntur , stupere ad sensum valdè calidorum . absur-
dus autem si quis id quod communiter secundum
naturam est percipiens , vt sunt sanitas & bona cor-
poris habitus : ignoret præsentem virtutem , quam il-
li summè & maximè aiunt esse secundum naturam .
Quo enim modo non sit contra naturam sanitatis &
morbi discrimen percipi , itémque sapientiæ & stul-
titiæ : interim tamen re hanc sublatam putare a des-
se adhuc , illam verò natum id ignorare ? Quoniam
verò è summo profectu in felicitatem & virtutem
fit mutatio , alterum horum sit oportet : vt vel pro-
fectus iste vitium & infelicitas non sit , aut non mul-
tum distet à vitio virtus , à miseria beatitas , sed pla-
nè exiguum & sensum effugiens sit bonorum à ma-
lis discrimen . qui enim ipsos falleret , esse ipsos ho-
rum loco illa adeptos ? Quando itaque nihil de his
pro quibus propugnant concedere volunt , sed om-
nia in confesso ponunt . Eos qui ad virtutem pro-
ficiunt esse stultos , ac vitiosos , Qui boni & sapien-
tes fiant , hanc mutationem non animadvertere , Ma-
gnum discrimen esse inter stultitiam & sapientiam :
nonne tibi videntur mirificè cõsensum suorum tue-
ri decretorum ? Multo magis eorum iustantiam ipsis
in rebus obserues , quando omnes æqualiter malos ,
iniustos , infideles , stultos pronuntiantes , qui non
sint sapientes : rursus alios horum auersantur & pro
impuris habent , quosdam etiam facti obuiam non di-
gnantur compellare : aliis pecuniam credunt , magi-
stratus committunt , filias elocant . Quæ si iocò isti
faciunt , deponant supercilium : si seriò & vt philoso-
phantes , iam hoc cõmunibus repugnat noticiis , Om-
nes homines eodè pacto vituperare , aliis aut vt me-
diocrib . vti , aliis tanquàm pessimis : & Chrysippu ni-
mio cū stupore admirari , Alexinû deridere , nihilomi

*De equali-
tate vitio-
rum et pro-
fectu.*

nus vnum altero infaniorum non cēsentēs. At verò,
inquiunt, res ita planè habet. Nam sicut is qui cubi-
tum à maris superficie distans non minus suffocatur,
quàm qui ad vlnas 10 demersus est: ita qui ad vir-
tutem accedunt, non minùs sunt in vitio, quàm qui
absunt ab ea procul. & sicut cæci sunt, etiamsi paulo
pòst essent visum recuperaturi: ita qui progressus fa-
ciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, stulti &
vitiosi permanent. At enim proficientes ad virtutē
non esse cæcorum, sed obtusius videntium similes, 10
neque suffocatorum, sed natantium, idq; prope por-
tum, ipsi suis factis testatum reddiderunt. Neque e-
nim vsui fuissent consiliariis, imperatoribus, legum-
latoribus, tanquam cæci ductoribus, neque imitati
fuissent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: 15
si omnes eodem modo suffocatos à stulticia & vitio
sitate vidissent. Sed hoc omisso, mecum mirare istos
homines hac in re, quòd ne suis quidem ipsorum ex-
emplis docentur missos facere istos qui sapientes de
stultis fiant: neque hoc sentiant, aut animadvertant 20
se suffocari desinere, & lucem videre, ac supra demē-
tiam emersos respirare. Sed & hoc contra commu-
nem sensum est, hominem cui omnia adsunt bona,
nihilque ad felicitatem & beatitudinem deest, ei con-
venire vt vitam proiciat. Multo magis id, Cui nihil 25
est boni aut erit, adversa omnia & difficilia ac mala,
& perpetuò adfutura: huic non convenire vt vitam
repudiet, nisi quid ei ab indifferentibus accadat. Hæ
leges in Stoa feruntur, multosque sapientes ad ne-
cem sibi ipsis inferendam impellunt, scilicet meliùs 30
à morte vsuros sua felicitate. Atqui sapiens illorum
fortunatus est, beatus, felicissimus, tutus, extra peri-
la constitutus: vitiosus ille & stultus, plenus, vt sic
dicam, flagitiorum, & quem quo ponas non sit lo-
cus: & tamen his permanſionem in vita, illis disces- 35
sionem putant convenire. Probabiliter autem di-
xit Chrysippus. Non enim bonis & malis, sed iis
quæ

De morte
sibi consi-
scienda.

quæ secūdam naturam sunt, metiri debemus vitam.
Hoc illi modo tutantur Consuetudinem, & adver-
sus communes philosophantur notiones. Quid ais
tandem? Non debet considerare,

5 Aedibus in propriis bona quæ sint, quidue mali sit, Odyss. 8, 392
qui de vita vel morte deliberationem iniuit? neque
tanquam in trutina examinare in vtram partem res
ipsius plura habeant momenta? Sed ex his quæ ne-
20 que vitia sunt neque damnosa, ratiocinari viuendū
dūne sit an moriendum? ac sequi huiusmodi prin-
cipia & sententias, quæ vitam omnium rerum fugi-
endarum plenam deligendam, fugiendam quæ nul-
lo bonorum caret iubeant? Enim verò, amice, à ra-
35 tione alienum est fugere vitam cui nihil adest mali:
alienius dimittere bonum, si quis non potiatur in-
differentibus. quod isti faciunt præsentem felicitate
virtutemque prodentes propterea quòd sanita-
te aut incolumitate careant.

20 Hac mentem Glaucō Saturnius abstulit omnem, Iliad. 3, 234.
cū esset in permutatione daturus arma pro æreis
aurea, & decuplo atque ampliùs meliora. Et tamen
ærea arma non minùs quàm aurea ad pugne vsus a-
25 pta erant: pulcritudo, & sanitas Stoicis nullum v-
sum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum:
& tamen illi sanitatem sapientia redimunt. A-
iunt enim Heracleto & Pherecydi conventurum
fuisse, si res tulisset, vt virtute ac sapientia dimissis fi-
30 nem aque intercutis & morbi pedicularis merca-
rentur. Cūque Circe duo vsurper venena, quorum
vnum stultos de prudentibus, alterum prudentes de
stultis redigit. * Vlissem bibere stulticiæ potiùs
poculum, quàm transire in bestie formam, præditū
sapienciæ, & nimirum simul etiam felicitate. Atque hæc
35 aiunt ipsam dicere & hortari sapientiā: Missam me
fac, nec rationem habe pereuntis, & in asini facie di-
scedentis. Nimirū, diceret non nemo, asini est q̄ hoc
M m m

Bonorum
comutatio
Stoica.

Odyss. 2, 235
et 391.

fuadet sapientia. quando sapere & felicitate frui bonum est, aini circumferre faciem, indifferens. Gentem aiunt esse Aethiopum, vbi canis regnet, rexque appelletur, & sacris ac honoribus colatur regiis: viri autem obeant principum & magistratum munia. Nonne res etiam apud Stoicos similiter habet? Certè nomen boni & species virtuti adest, solamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commentanturque, ita viuunt & moriuntur, sicut præcipitur à rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Aethiopum interficit, sed dignitate ornatus, & veneratione cultus sedet. isti virtutem suam perdunt atque corrumpunt, sanitatem aut opes ut consequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipsa nos coronis hortari, quam Chrysippus suis decretis imposuit. Nam cum in natura sint bona, mala, & neutra siue indifferentia: nemo hominum est, qui non malit bonum habere, quam indifferens aut malum. Sed & deos in testimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco possessionem bonorum, posteriore malorum fugam. id quod neque bonum est neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem invertens, ipsamque mutans naturam, ex ultimo loco medium in extremum collocat, extremo in medium traducto: sic ut tyranni solent priorem in confessu locum malis tribuere. ac lege lata iubet primò sectari bona, deinde mala, postremò id deterimum iudicare, quod neque bonum sit neque malum. Perinde faciens, ac si quis proximè post cælestia inferos ponat, terra & terrestribus in tartarum reiectis:

Ordo rerum
à Chrysippo
mutatus

Iliad. 8. 14.

Qua procul hinc ima stat sub tellure barathrum.

Ergo cum dixisset in tertio de natura, Expedire stulto vitam, etsi nunquam esset consecutus intelligētiā: hæc verba subiungit. Talia enim bona sunt hominibus, ut quodammodo etiam mala cæteris medio loco antecedant. Non autem hæc præcedunt, sed ratio

ratio quæ efficit viuendum esse potius, etiam si simus stulti: ergo etiam si iniusti, flagitiosi, diis inuisi, infelices. nihil enim horum abest à stultè viuētibus. Ergo cōuenit miserè potius viuere, quam non viuere miserè, & præstat ledi quam non ledi, iniustum esse quam non esse iniustum, leges violare quam non violare? hoc est, cōuenit non cōuenientia facere, & officij est viuere etiā contra officium? Sanè est enim peius ratione & sensu carere, quam stultum esse. Quid ergo in mentē eis venit, ut malum esse non fateantur, quod malo est peius? cur solam aiunt fugiendam esse stulticiam, si non minus, sed magis etiam conueniens est fugere eam affectionem, quæ stulticiæ non est capax. Sed quis de hoc queratur, memor eorum quæ in secundo de natura ille scripsit, pronuncians haud inutiliter rebus vniuersis malum existisse. Et meretur hoc res, ut decretum illud ipsius verbis proponam: quo intelligas qui Xenocratem & Speusippum incusant, quia sanitatem negauerint esse è censu indifferentium, neque diuitias de inutilium numero, ipsi quo loco vitiositate ponant, & quid de ea loquantur. Malum, inquit, suo termino à reliquis distinguitur accidentibus. Existit enim ipsum quodammodo secundum naturæ rationē, & (ut sic dicam) non inutiliter respectu vniuersarum rerum. alioqui enim ne bonum quidem poterat subsistere. Ergo diis boni nihil est, quando nihil mali? & cum Iupiter totam in seipsum retexens materiam vnica fiet abolitis reliquis differentijs, bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enim verò chorus cōcinere potest, nemine vitiosè canente: & corpus sanum est, nullo membro ægrotante: virtus autem absque vitio existere nequit? sed nimirum sicut quorundam medicamentorum facultatibus virus serpentis aut fel hyæne admiscere oportet: ita ad Socratis iusticiam requirebatur necessariò alicuius mali adiunctio, utpote malicia Meliti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? &

Mali naturæ.

quomodo Iupiter potuisset gignere Hercule ac Lycurgum, si non Sardanapalum quoq; & Phalaridem nobis creasset? Tempus iam est, vt dicant tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem cōducere, & podagram ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibus, qui dicunt non invtiliter ad continētiam exstitisse intemperantiam, & iniusticiam ad iusticiam? scilicet deos comprecemur, vt semper sint perversitas,

Hesiod. opes
ribus. 78.

Fallaces mores, blanda & mendacia verba:

siquidem his sublati, vnā evanescet & interibit virtus, Maüsne pernoscere suavisimam eius facundiā, politāque persuadendi vim. Sicut enim, inquit, comœdiæ inscriptiones ferunt ridiculas, quæ pro se nullius precij, toti poemati tamen aliquid venustatis addunt. ita ipsum quidem pro se vitium vituperaveris: ad alias res invtile non est. Primum vitium Dei providentia exstitisse, sicut voluntate poetæ malum epigramma factum est, tantum absurdi habet, vt absurdius cogitari possit nihil. Nam hoc dato, qui magis bonorum, quam malorum datores erunt dii? quomodo invisum erit diis flagitium? quid habebimus quod malè ominatis hisce dictis opponamus:

Iliad. α. 8.

Causam mortalibus creat aliquando Deus,

Cum familiam vult quandam adfligere funditus. &

In litem superum quis tandem compulit istos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem consequendum adiuuat, poeta spectatoribus risum movere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille, & supremus ac iusticiæ præses Iupiter, optimusque (vt eum Pindarus nominat) artifex, nō scilicet drama aliquod magnum & varium multiplici cognitioni serviens mundum fabricas, sed urbem diis hominibusq; communem in quo vnā vitam exigere iusticia & virtute ducibus concorditer

corditer ac feliciter: quorsum ad pulcerrimū hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, paricidis, tyrannis? Non enim iucundum Deo exordium aut elegans fuit vitiositas, quæ rebus humanis non facietas aut risum, sed scurrilitatē iniusticiamq; intulit, propter quæ ne somnium quidem decantatē illius cum natura consensionis videre licet. Præterea ineptum illud epigramma perexigua est comœdiæ particula, inque ea minimum planè locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum quæ rectè facta videtur cuiquam officium, aut venustatem eius corrumpunt. At vitiis repleta sunt omnia, totaque vita statim à primordio, fabulæ vsque ad coronidem decorum non seruans, aberrans à recto cursu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehensionis immunem. vt ipsi dicunt, omnium est dramatum turpissimum & iniucundissimum. Quare libenter ex ipso quæsiuerim, ad quam tādē rem vitiositas vniuersis rebus sit utilis. Non quidem ad cœlestia, & quæ sunt diuinę naturæ. ridiculum enim sit, si vitiis inter homines non obortis neque exstantibus (auariciam puta, mendacia, rapinas, calumnias, cædes) non fuisse Solem dicamus suum cōfecturum cursum, mundumque statis temporum & tempestatum circuitibus vsurum, terram in medio mundi sitam ventorum & pluuiarum materiem emissuram. Restat nobis & rebus nostris vtiliter vitia exstitisse: atque id fortasse intelligi Stoici volunt. Saniore ne ergo sumus, si vitiosi sumus? aut maiore copiam rerum necessariarum adipiscimur? aut ad pulcritudinē roburque nobis conducunt vitia? Negant. Si autem telluris nomen duntaxat est, & opinio somnio concepta pernoctantium sophistarum, non sicut vitium omnibus superiacet, & omnibus cōspicua, nullius vt invtilis partem capere, minime autem virtutis, dii boni, ob quam nati sumus. Proinde non indignum hoc sit, agricolę & gubernatori & aurigę que

350

PLUTARCHI

utilia sunt, conducere ad finem ei propositum: id autem quod à Deo ad virtutem est factum, amisisse & perdidisse suam virtutem? Sed fortasse tempus est nunc omisso hoc ad alia nos convertere. DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia. cupio enim audire, quomodo Stoici mala bonis, & vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum, mi sodalis. res enim cognitum digna est. Multa quidem balbutiunt: tandem verò prudentiam quæ sit bonorū & malorum scientia * & omnino tolli dicunt. Ut autem vera sunt, fieri nō posse quin & falsa quædam eodē sint modo: sicut par est cum bona sint, esse etiam mala. Verum hoc quidem non ineptè dictum est. Alterum etiam puto mihi quoq; non esse ignotum. Video enim discrimen, cur quod non verum est, statim falsum sit: non illicō etiam malum, quod bonum non est. Vnde fit, ut inter vera & falsa nihil sit medium: inter bona & mala intervenit indifferens, neque necesse est hæc cum illis eodem modo habere, nam potest bonū tribui naturæ, etiam si nullum malum ponatur, sed id modo, quod neque bonum sit neque malum. DIAD. Ad priorem rationem si quid à vobis dicitur, audiendum est. LAMP. Multa quidem dicuntur: sed in præsentia tantum necessariis utemur. Initio igitur stultū est opinari prudentiæ causa bona & mala existere. Exstantibus enim iam bonis & malis, supervenit prudentia: sicut medicina, salubribus iam & insalubribus subiectis. Nam bona & mala non propterea exstant, ut fiat prudentia: sed quatenus mala & bona iā subsistentia diiudicamus, vocatur prudentia. sicut visus est alborum & nigrorum sensus, nō in hoc factorum ut nos visum habeamus: sed nobis contra ad hæc iudicanda visu indigentibus. Deinde quando mundus de sententia ipsorū cōflagrauerit, malū quidem nullum prorsus supererit, & Vniuersum prudens tū erit atq; sapiēs. Est ergo prudentia etiā si malū nō sit: neq; necesse est ut si prudentia sit, malū etiam existeret, iam

Malum propter p. u. tiam nō est seponendū.

ADVERSUS STOICOS.

351

Iam si omnino oportet prudentiā esse bonorum malorūq; scientiam: quid incōmodi est, si malis sublati nulla relinquatur prudentia? locōq; eius aliā acquiramus virtutem, quæ non bonorū & malorum, sed duntaxat bonorum sit scientia. quemadmodum si de coloribus niger omnino interiret, & contenderet iam aliquis visum quoq; periisse, utpote qui non sit alborum & nigrorum sensus: quid obstaret quin ei respōderemus: Nihil mali est, si quem tu dicis visum non habemus, alio instructi sensu & vi, qua alba & non alba apprehendimus? Ego enim neque gustatum inanem puto fore amarum deficientibus, neq; tactum dolore sublato, neq; prudentiā malo nō existente: sed & istos mansuros sensus dulcia & nō dulcia, grata & adversa percipientes, & prudentiā bonorum ac nō bonorū scientiam nihilominus futuram. Quibus videtur secus, ij nomē tollant licet, rem nobis relinquunt. Præterea quid impedit quo minus malum intelligentia percipi possit, bona etiam substantant? Sicut, puto, diis adest sanitas, quid febris sit aut pleuritis intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum copia obtigit, bonum nullum, ut ipsi aiunt: tamen nō destituimur cognitione horū, sed sentimus quid prudentia, quid bonum sit, quid felicitas. Atque adeo mirum est, virtutis absentis esse tamen qui nos comprehensione aliqua instruant qualis ea sit: malum nisi existerit, quale sit intelligi nequire. Vides enim quid persuadere nobis velint qui contra cōmunes notiones philosophantur: stulticia nos prudentiam comprehendere, à prudentia sine stulticia ne ipsam quidem stulticiam percipi posse. Quod si omnino ortu mali opus fuit naturæ: vnum aliquod vitij exemplum atq; alterum sufficere poterat, immò si vis, decem, mille, vel ceteros vitiosos fingere debuisse nasci: non utiq; tantam vitiorum existere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, &

M m m iij

pennarum quibus variae volucres distinguuntur numerum superaret: nullum interim virtutis vel somnium. Qui Spartæ phiditiis præerant, vnum aut tres halotas meri plenos & ebrios producebant, vt adolescentibus demonstrato quid rei esset ebrietas, ad temperantiam seruandam eos condocerent. In vita autem plurima sunt huius vitij exempla. nemo enim ad virtutem sobriè se cõfert: sed vagamur omnes, turpiter agentes & miserè viuentes. ita ratio nos inebriat, adeoq; conturbat & dementat. similè 10 que sumus canum Aesopi, quæ cum in mari natæ quasdam viderent pelles, conatæ sunt illud ebibere, priusque crepuerunt quàm pelles apprehenderent. Etenim nos quoque doctrina, sperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priusquam 15 eò accedamus pessundat, multo mero amaræ vitiofitatis antè oppletos. Si quidem etiam iis qui ad summum profecerunt, nulla est (vt ipsi dicunt) alleuatio, nulla remissio, nulla respiratio à stulticia & infelicitate. Caterum qui vitiofitatem non inuoluit ait 20 existisse, videamus deinceps qualè eam rem, & cui vsui ostendat esse ea prædico: cum in commentario de perfectis officiis scribat, Vitiosum hominè nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei esse vsui, nihil proprium, nihil accommodatum aut aptum. Quo- 25 modo ergo utilis est vitiositas, cum qua neque bona valetudo prodest, neque diuitiæ, neque profectus? Non indigere autem aliquis eorum, quorum alia sunt præposita & parabilia, atq; adeo pervtilia, alia secundum naturam, vt ipsi appellant? Ergone his nemo 30 opus habet nisi sapiens? ita ne sapiens quidem vt fiat opus habet vitiosus. Hac ratione non sitient aut esurient homines antè quàm sapientes fiant: sitientes autem aqua opus non habebunt, non pane esurientes: hospitibusque erunt similes, qui tantum ignem 35 & tectum requirerent. ita hospitio & chlænâ non habebat opus is qui dixit,

Chlamydem

Chlamydem cedo Hipponasii, nam ualdè algeō. sed vis admirabile aliquid, subtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic sapientè nulla re opus habere, nullus indigere. ille fortunatus est, ille nullius rei indigens, sibi sufficiens, beatus, perfectus. Quæ verò ista est vertigo, eum cui nihil deest, opus habere suis bonis: vitiosum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chrysippus, non indigere sed carere vitiosos: tesserarum in morem hac illac 10 communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius esse quàm non egere sentiunt: existimantes eum qui eget rebus non in promptu sitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & aliis nemo hominum caret, quia ne indiget quidem 15 iis. armis carere eos, & pecunia, & veste dicimus, qui his, cum vsus erat, destituuntur. Sed Stoici adeo cupiunt semper aliquid contra communes noticias dixisse videri, vt nouitatis causa sæpe à seipsis desciscant. velut hæc. Considera verò illud paulo attentius, quod ipsum quoque vnum est de enunciatis 20 contra noticias, Neminem vitiosum percipere quicquam utilitatis. Atqui multi institutione proficiunt, multi seruientes liberantur, obsessi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes sanantur. At nihil 25 ad eos inde redit utilitatis, inquit, neque beneficiis adficiuntur, neque habent benefactores, neque eos negligunt vitiosi. Ergo vitiosi non sunt ingrati. At neque sapientes ingrati sunt. Nulla itaque est ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitiosis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid respondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodesse ac utilitatem percipere, sapientum esse, gratiam etiam ad vitiosos pertinere. Ergo qui gratiæ sunt participes, ab vsu excluduntur? 35 quò gratia pertingit, ibi nihil vtile est, nihil adaptatum? quid verò aliud facit officio, vt ineatur gratia, quàm quòd qui præstitit opus habenti, in aliqua re

Sapiēs Stoicorum.

An vitiosus beneficium accipiat.

M m m v

Vtilitas
Stoica.

profuit? Verum hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei est, quam ut magnum aliquid, sapientibus eximiam seruantes, ne nomen quidem eius vitiosis permittunt? Si, aiunt, vnus sapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum sapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus est vtilitatis Stoicæ, huc communicatis commodis virtutes sapientum desinunt. Delirauerunt ergo Aristoteles & Xenocrates, commodari nobis à diis, à parentibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quam sapientes invicem secundum virtutem moti percipiunt, etiam si non intelligant neque agnoscant. Enimverò vniuersi mortales delectus, adseruationes, dispensationes tum demum vtilis censent, cum vsum aliquem & commodum ea præbent. clauem emit, penam custodit homo rei faciundæ intentus,

Ody. 4. 448

Reserans opum thalamum suauissimum manu.
deligere autem quæ nulli sint vsui, & seruare anxie ea ac laboriosè, non pulcrum aut præclarum, sed ridiculum est. Vlisses quidem si nodo, quæ Circe eum docuerat, muniuisset, non dona apud Alcinoem accepta, tripodes, lebetes, vestes, aurum: sed quisquillas, lapides aliæque id genus vilia congerens, occupari se circa ea & possidere ac custodire, beatum putasset: ecquis stultam hanc providentiam, & inanem operam putasset laudandam? At enim hoc illud Stoicæ consensionis pulcrum est, & præclarum, & beatum, aliud nihil, quam defectus & custodia inutilium rerum & indifferentium. siquidem fimbriis & matulis aureis, atque adeo si ita eveniat, lecythis comparant maximas opes. Post, ut qui deorum aut geniorum quorundam sacris videntur superbe contumeliâ intulisse & maledixisse, mox mutata sententia demittunt sese, humilesque adsident magnificis præconiis numen collaudantes: sic Stoici iactantiam eorum & futilitatem. Nemesci quadam vlciscente, rursus

rursus in his sese exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipsos faciant: alta voce protestantes vnum esse bonum, pulcrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quibus qui non potiantur, non debere viuere, sed mortem sibi consciscere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem sanè ipsi prorsus abiecti animi fuisse aiunt, minusque timidum, qui dixerit:

10 Vt paupertatem fugias, vel te in mare vastum
Proicias: celsis Cyrene vel à scopulis.

Verf. 175.

ipsi soluta oratione hortantur, iubentque effugienti morbi magni causa, aut continetis doloris, si non sit ad manum gladius vel cicuta, in mare sese abiicere, aut de scopulo præcipitare: quorum neutrum sit damnosum, aut malum, aut incommodum, neque miserum faciat eos quibus huc res rediit. Vnde ergo, inquit, ordiar, & quod sumam officij principium, ac materiam virtutis, omissa natura, & iis quæ contra naturam sunt? Vnde verò, mi homo, Aristoteles & Theophrastus orsi sunt, quibus Xenocrates & Polemon vsi virtutis principis? nonne etiam Zeno hos secutus est, qui elementa ponerent felicitatis naturam, & id quod est secundum naturam. Verum hi quidem his institerunt, ut optabilibus, bonis, vtilibus: virtutemque his adiungentes efficacem, dum vnoquoque aptè vititur, inde vitam censuerunt perfectam omnibusque integram partibus absoluti & confici: & verè naturæ consentaneam ac concinentem.

20 Non enim eos imitati sunt, qui à terra exsistentes, rursus in eam deferuntur: non inquam ita conturbatè egerunt, ut easdem res parabiles, non tamen expectandas: accommodatas ad naturam, non tamè bonas: inuitiles, & tamen vsui bene aptas: nihil ad nos pertinentes, & tamen officiorum principia appellarent. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit istorum virorum: actiones suas dictis congruentes & cōci-

Constantia
verorū philosophorū:
& Stoicorū
inconstitia.

Summum
bonum.

Bonorum in-
ter se compa-
ratio.

nentes exhibentium. At qui à Stoicorum sunt secta,
instar mulieris illius apud Archilochum altera ma-
nu aquam dolose, altera ignem gerentis, aliis decre-
tis naturam sibi conciliant, aliis repellunt, immò fa-
ctis & re ipsa ea quæ secundum naturam sunt ut ex-
petenda & bona amplectuntur: verbis ac nomini-
bus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad feli-
citatem dicunt, repudiantes & contumelia afficien-
tes. Quoniam autem summum bonum, omnes homi-
nes sentiunt esse lætabile, optabile, faustum, summæ
dignitatis, sibi ipsi sufficiens, nullius rei indigum:
compara ipsorum cum his bonis. An verò læticiam
adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum
est ut prudenter torquearis? an fortunatus est, qui
se cum ratione præcipitem dat? an summa in eo con-
sistit dignitas, non boni causa id dimittere, quod ra-
tio frequenter maximi facit? an perfectum, totumque
ex se aptum est, quo præsentem nisi indifferentibus po-
tiantur, non tolerant neque volunt vivere? Est &
alia Stoicorum ratio, quæ maiorem consuetudini fa-
cit iniuriam, genuinas eius notiones tanquam libe-
ros subtrahens atque avellens, spurias autem alias
& belluinas absurdasque submittens, hæcque istarum
loco enutriti & diligi cogens. Atque hoc quidem in
iis, quæ dicuntur de bonis & malis, expetendis ac fu-
giendis, accommodatis ad naturam & alienis: quorum
vim oportebat notiosem esse quam calidorum & fri-
gidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagi-
nes extrinsecus visui obiciuntur: hæc ex bonis quæ
nobis insunt cognatam habent originem. Illi verò
in locum de felicitate tanquam in sophistarum aliqua
cauilla sua cum dialectica irruentes, nullam quidem
sustulerunt, per multas autem intulerunt ambigui-
tates. Equidem de duobus bonis, quorum alterum si-
nis sit, alterum ad finem pertineat, finem esse potius
& perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoscit etiam
Chrysippus hoc discrimen, ut liquet ex tertio de
bonis

bonis libro. Assentitur enim iis qui scientiam finem
faciunt, & ponit hoc in opere de iusticia ac si quis vo-
luptatem finem statuat, negat iusticiam seruari: con-
cedit, si non finis, sed simpliciter bonum voluptas di-
catur. Neque puto opus esse ut nunc verba tibi eius
recenseam: cum tertius de iusticia liber ubique ex-
stet. Quando ergo vice versa, amice, nullum bonum
alio bono maius aut minus, & non finem fini æqua-
lem aiunt: non communibus iam tantum noticiis,
sed suis ipsorum verbis repugnant. rursumque, si de
duobus malis alterum nos, si adsit, peiores facit, al-
terum nocet quidem, non facit tamen deteriores,
neque peius infert damnum, unde peiores reddamur.
Sed fatetur Chrysippus, esse quosdam metus & do-
lores & errores, quibus lædamur, non autem dete-
riores etiam redigamur. Lege verò primum adversus
Platonem librum eius de iusticia. nam cum alia, tum ma-
ximè hominis commenta cognita digna sunt, de om-
nibus rebus ac sententiis tum suis tum alienis con-
tra noticias communes loquentis. Ut cum dicit duos
fines ac scopos vite propositos esse, neque omnia quæ
agimus ad unum aliquid referri. Id verò magis etiam
noticiæ adversatur, alium esse finem, & alio singulas
nostras referri actiones. quorum tamen alterum eos
necessè est in se recipere. Si enim ipsa prima secun-
dum naturam * quatenus non est, delectus autem
rationi consentaneus & sumtio eorum, & quod om-
nia sua quisque; ideo agit, ut consequatur ea quæ pri-
ma sunt secundum naturam, eoque omnia quæ agun-
tur referantur, ut prima secundum naturam paren-
tur. Si enim putant non coniectantes, neque cupientes *
assequi illa finem habere, aliud erit cuius gratia de-
lectus sit aliò referendus, non ista. Finis quippe est
deligere, & prudenter accipere illa. ipsa autem, & eo-
rum possessio, finis non est, sed tanquam materia subi-
icitur, deligendo debitam habes æstimationem. hoc
enim puto & nomine ipso significari, & ipsos scri-

berē, discrimen ostendentes. L. Strenuē quidem &
* quid & quo modo dicant cōmemorauisti. Id autem
considera, idem iis accidere, quod umbram suam
transsilire conantibus. non enim post se relin-
quunt, sed vnā cum oratione trahunt absurditatem
longissimē a communibus distantem noticiis. Sicut
enim qui sagittantem diceret non omnia sua facere
scopi attingendi gratia, sed vt omnia sua faceret: is
enigmatum similia & monstrosa videretur adstrue-
re. ita plusquam deliri isti contententes, non esse si
nem expetendi quæ sunt naturæ cōuenientia iis po-
tiri, sed finem esse accipere & deligere, neque sani-
tatis appetentiam & consecrationem vnicuique no-
strum sanitate finire, sed contrā sanitatem referri ad
eius appetitionem & procuratiōem, ac fines esse am-
15 bulationes nescio quas, & vocis contentiones, atq;
adeo sectiones, & ratione institutas medicationes,
non horum finem ipsam sanitatem. Similiter nuga-
tur, ac si quis dicat, Cœnemus vt mactemus, vt laue-
mus. Illa verò recepti in hac re ordinis inuersio, om-
20 nes res conturbat atq; confundit. nō ambulabimus
tempestiuē cibi concoquendi gratia: sed amblandi
gratia cibum cōcoquemus? mirum, ni sanitatē quo-
que veratri causā fecerit natura, non veratrum pro-
pter sanitatem. Quid enim aliud restat iis ad summā
25 absurditatē, quā talia dicere? Quid interest vtrū
dicas medicamentorum causā sanitatem natam, non
medicamenta ob sanitatem existisse: an verò dele-
ctum medicamentorum, eorūq; compositionis &
vltus magis expetendum ipsa esse sanitatē? immo sa-
30 nitatem ne in expetendis quidem censeas, in dele-
ctus occupatione finem colles, appetitiōemque
apprehensionis, non hanc illius finem facias? At, in-
quiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni
accidit. Planissimē, si ea ad finem respicit quem af-
35 fectat, nempe consecutionem & possessionem. alio-
qui rationem ei ademeris, si omnia faciat eius adi-
piscendi

Define.

piscendi gratia, quod adipisci non sit præclarū, non
beatum. * hunc in sermonem devenimus, quidvis
potius dixeris cū notionibus consentire, quā ap-
petere bonum & consecrari, cuius nullam noticiam
5 acceperis aut habeas. Vides enim vt Chrysippus in
hāc compellat Aristonem difficultatem, Rerum in-
differentiam qua neque ad bonum neque ad malum
inclinant intelligi, non antē intellectis bono & ma-
lo. ita enim appariturum eius indifferentiam antē
10 subsistentem, si intelligentia eius percipi non pos-
sit, non antē cognito bono: ipsum autem bonum
est, nihil aliud. Iam mihi considera Stoicorū illam
quam ipsi vocant Consensionem, indifferentiam au-
tem esse negant: vnde nam & quo pacto ea ipsum
15 bonum cognoscendum præbeat. Nam si absque bo-
no intelligi non potest indifferentia respectu non
boni: multo minus prudentia bonorum intelli-
gendam se offeret, non antē intellecto bono. Sed
sicut salubrium & insalubrium artis intelligentia
20 non paratur, nisi salubri prius & insalubri cogno-
to: ita bonorum & malorum scientia cognosci non
poterit, non prius percepta boni & mali cognitio-
ne. Quid est ergo bonum? nihil nisi prudentia.
Quid est prudentia? nihil aliud quā bonorum sci-
25 entia. Hac verò adfatim in eorum orationem Io-
uis ille Corinthus admittitur. mitte enim prover-
bialem istam pistilli circumagitationem, ne falsius
notare homines videaris: quanquam ipsorum ra-
tioni idem quod huic accidit. Nam in definitione
30 boni prudentia, in prudentiæ bonum quid sit re-
quiritur, & alterum semper alterius opera conse-
crandum est: & vtrinque ad vnum intelligendum id
prænosse oportet, quod sine alterius prænotione in-
telligi non potuit. Est & alius modus non iam per-
35 versionem, sed eversionem rationis eorum planē in
nihilum abducentis depræhendendi. Substantiam
boni ponunt delectum eorū quæ naturæ congruunt

Boni cogni-
tio Stoicorū.

ratiocinatione bona constantem. atqui delectus talis nullus est, qui ad finem aliquem refertur: sicut diximus. Quis ergo est finis? nihil aiunt aliud, quam probè ratiocinari in delectu eorū quæ naturæ congruant. Primum itaq; perit & aufugit boni notitia. Nam probè ratiocinari in delectibus, accidens scilicet est proveniens ab habitu probè ratiocinandi. itaq; hunc è fine, finem autem non sine hoc coacti intelligere, utriusq; destituimur intelligentia. Deinde, quod maius est, iustissima ratione delectus ille 10 proba cōstans ratiocinatione bonarum debebat esse, vtilium, & ad finem adiumenta adferentium rerum delectus. nam neq; vtilia, neq; honorata, neq; omnino, expetenda deligere qui sit bonæ ratiocinationis? Esto enim, ut ipsi volunt, proba cum ratiocinatione delectus eorum quæ dignitatē habentia ad 15 felicitatem faciunt. ac vide ad quā perpulcrū eos ratio & suspiciendum capitulum perducit. Nimirum finis ipsorum de sententia erit probè ratiocinari in delectu eorum quæ dignitatē habent ad probè ratiocinandum. Verū hæ voces tibi, amice, audienti insolentes admodum videntur. D. Et sanè discere cupio, qui hoc eveniat. L. Magis itaq; adverte animum. non enim cuiusvis est ænigma hoc intelligere. proinde audi & responde. Nōne Stoicis finis 25 est probè ratiocinari in delectu rerum naturæ congruentium? D. Sic ipsi dicunt. L. Illa naturæ cōgrua, vtrū ut bona deliguntur, aut quia dignitates quasdam habeāt & productionem, idq; vel ad finem, vel
* ad aliam quampiam rem? D. Non puto, sed ad finem. 30 L. Iam ergo rem detegens inspicere quid illis eveniat. nempe probas ratiocinationes finem esse: & felicitatem neq; habere se ij, neq; intelligere dicunt aliam, quā preciosam illam in delectu rerū dignitate præditarum ratiocinationem. Verū hæc quidem sunt 35 qui putent adversus Antipatrum dicta, non adversus Academicos. hunc enim à Carneade pressum, in ista

ista commenta se abdidisse. Quæ porrò de amore in *De amore.* Stoa differuntur, & communibus adversa sunt notitiis, & passim absurda. Deformes aiunt esse adolescentes, qui vitiosi sint & stulti: formosos, qui sapiāt. 5 atque horum nullum neque amatum esse, neq; amari dignum. Neq; hoc gravissimū est. addunt, eos qui turpes amauerint, finem amandi facere vbi hi pulcri sint facti. Quis verò talem amorem cognovit, qui cum deformitate corporis animi prauitatē cernens 10 constet, pulcritudine vñ cum prudentia, iusticia, & temperantia innatis extinguatur & cōtabescat? Tales ego culicum similes iudico, qui spuma vini & aëto gaudent, bonum & potui aptum vinum avolantes fugiunt. Quam verò dicunt ac nominant pulcritudinis apparentem speciem quæ alliciat, de ea primum non loquuntur probabiliter. Nam in turpissimis & pessimis nulla potest pulcritudinis apparere species: cum ipsi dicant ob ingenij prauitatem deformitate faciem oppleri. Et quale tandem hoc sit 20 quod nonnulli dicunt, amore dignum esse deformem, qui sit aliquando futurus pulcer, expectetque formæ venustatem: si eam consecutus, ac pulcer factus & probus, à nemine debeat amari? Est enim amor venatio, ut aiunt, quedam imperfecti quidem, 25 sed tamen ad virtutem bona indole adolescentis. Iam verò nos, optime, aliud agimus, quā quod sectam eorum demonstramus neque probabilibus rebus, neque receptis nominibus communes nobis pervertere noticias? Nemo enim prohibebat, studiū 30 sapiētum erga adolescentes, si affectio ei & omnes sentiunt ac nominant * *

Cunctos concubitus desideriumq; subiit. *

Nam neq; Medea, nec mortali semine creta

35 *Femina tam rapido prius inflammavit amore.*

In huiusmodi res illi moralem orationem conii-
sientes, &

N n n

*Odyss. 212.
Iliad. 8. 315.*

Eurip. An-
drom.

Stoicorum
Physica de
mundo.

Perplexa, nilq; sani, ambages omnia
dicentes, vilem eam reddunt: quātumvis alios sub-
fannantes, & se solos naturam consuetudinēq; tu-
tari iactantes. * vbi oportet, & constituunt oratio-
nem: sed avertit atque abducit appetitionibus, con-
secrationibus, & incitationibus ad suum quodque.
* Consuetudo autem dialecticæ siquidem sit tranquil-
la & serena, nihil boni aut sani percipit fructus: sed
veluti auditus morbosus vanis sonis oppleta, ægrè
audit atque obscurè. De qua si videbitur aliàs nouo
facto initio loquemur. Nunc Physicam eorum do-
ctrinam, non minùs quàm quæ de finibus est com-
munes notiones turbantem, per prima & præcipua
capita decurrētes examinabimus. In vniuersum qui-
dem absurdum est & contrarium noticiis, esse ali-
quod quod non sit, & esse res quæ non sint res. Sed
omnium absurdissimū est quod de Vniuerso dicitur.
* Inane enim infinitum foris mundo circumponētes,
neque corpus Vniuersum, neq; corporis expers di-
cunt. Sequitur ergo id non Ens esse: cū Ens id so-
lum ipsis sit quod est corpus. Cū verò Entis sit
agere & affici, Vniuersum nō Ens sit: sequitur ipsum
nihil acturum, nihil passurum. Quin & in loco non
erit. Nam corpus est quod locum occupat: Vniuer-
sum corpus nō est. Et quia solum id manet, quod lo-
cum occupat: non manebit Vniuersum, quia locum
non occupat. Immo neque primò mouebitur: nam
quod mouetur, loco ad hoc opus habet, & spacio
subiecto. Porro quod mouetur, aut se ipsum mouet,
aut ab alio adficitur. Quod ipsum à se ciatur, mo-
menta quædam habet ratione grauitatis aut leuita-
tis. at grauitas & leuitas aut respectus sunt aut facul-
tates aut omnino differētiæ corporis. Vniuersum nō
est corpus. ergo necesse est ipsum neque graue esse,
neq; leue neq; ex se principiu motus habere. Atqui
ne ab alio quidē mouebitur. nihil est enim aliud. Ita-
que necessitas eò adigit eos vt dicant neq; manere
Vniuer-

Vniuersum, neque moueri. Deniq; cū ipsorum de
sententia Vniuersum nō sit corpus, cælum autem,
terra, animalia, plantæ, lapides sint corpora: eius
quod nō est corpus partes erunt corpora, & nō En-
tis partes Entia: & quod graue nō est, terminis vte-
tur grauib; leuib; quod nō leue. cū ne somnia
quidem fingi possint magis communibus aduersan-
tia noticiis. Porro nihil tam evidens, tamq; cū com-
munibus coniunctum est noticiis, quā quod anima-
tum nō est, inanimū: & quod inanimū non est, anima-
tum esse. Tamen hanc quoq; evertunt ipsi eviden-
tiam, Vniuersum fatentes neq; animatū esse neq; in-
animū. Præter hæc, imperfectum nemo censet vni-
uersum esse, cui nulla pars desit. Illi Vniuersum ne-
gant esse perfectum. quod enim perfectū sit, id defi-
nitum esse: Vniuersum ob infinitatem non definiri.
Est ergo ipsis autoribus aliquid neq; perfectum ne-
que imperfectum. Quin etiā neq; pars erit Vniuer-
sum, cū nihil sit eo maius: neque totum. hoc enim
prædicari aiunt de ordinato: Vniuersum ob infinita-
tem neq; definiri & inordinatum esse. Proinde neq;
Vniuersi causa aliqua est, cū nihil extra Vniuersum
sit: & neq; aliorum, neque sui ipsius causa nominari
Vniuersum potest. quippe vt agat, natura eius non
fert: agendo autem causa intelligitur. Agē nunc, si
interrogent cūcti homines quidnam sit Nihilum, &
quomodo eius notionem percipiant: nōne respon-
debunt hoc Nihil esse, quod neq; causa est, neq; cau-
sam habet, neq; totū est, neq; pars, neq; perfectum
neq; imperfectum, neq; animatum neque nō anima-
tum, neq; corporeum neq; incorporeum: hoc, & nō
aliud quippiam definient esse Nihil. Quando itaq;
ea quæ reliqui omnes Nihilo, soli Stoici Vniuerso
tribuūt: nimirū apparet eos idem facere Vniuersum
cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tem-
pus, prædicatum, essatum, connexum, complexum:
quibus ij maxime omnium philosophorum vtūtur,

Entia autem esse negant. At enim id quod verum sit, nō esse aut exstare, sed percipi & esse comprehensibile, ac fide dignum quod substantiam Entis nō participat, quomodo nō est quovis absurdo absurdius? Sed ne hæc videantur ad disquisitionem potius logicā pertinere, veniamus ad ea, quæ magis sunt philosophiæ naturalis. Quoniam ergo

Principium Iupiter, mediumq; est, cumq; ab ipso,

De diis. sicut ipsi tradunt: maximè oportebat eos notionibus de diis, si quid turbulentū aut vagum in iis inesset, remedium adhibere, & in melius dirigere atq; emendare: aut si hoc nequirent, in medio relinquere, ita ut quisq; legibus adstrictus de iis sentiebat, aut consuetudinem sequebatur, sentire concederet. 19

Sophocl. Antig. Non nunc enim, neq; heri sunt ista prodita:
Semper ualere, nec quando inierint liquet.

Illi verò tanquam ipsis à Laribus orsi mouere quietas res, & à maioribus traditas opiniones convelle, nullam fermè notionem integrā & incorruptam reliquerunt. Quis enim, iis demtis, homo est natus aut viuit, qui non interitus expertem ac sempiternum existimet deum? quid in communibus notionibus de diis vna voce magis decātur quā isthæc: 20

Odys. 46. Illic felices capiunt sua gaudia diui
Aeternū. — item,
Terrestresq; homines, & diui morte carentes, &
Illi morborum uacui, tristisq; senectæ,
Rudes laborum, freta Acherontis sonora euitauerunt. 30

Ac fieri sanè potest, ut incidat aliquis in homines barbaros & feros, qui Deum esse nullum putent: deum esse qui existimet, sed eundem non securum interitus, non æternum, inventus est ne vnus quidem homo. Certè qui athei appellantur quod negarent esse deos Theodorus, Diagoras, Hippo: nō aut sunt dicere deum esse interitui obnoxium, sed non credi-

crediderunt aliquid esse ab interitu immune: ac talem naturam aliquam esse posse negantes, noticiam de deo reliquerunt in medio. Chrysippus verò & Cleanthes, cum impleuissent (ut sic dicam) suis dictis cælum, terras, aërem, mare diis: nullum horum ab interitu liberū aut sempiternum statuerunt. solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putat: ut iam is perdat, quod nihilo est quàm perire melius. est enim imbecillitas ut pereundo in alium transire, ita interitu aliorum in se transeuntium nutriri atque seruari. Hæc verò non, ut alia ipsorum absurda, ex sententiis & decretis eorum sequuntur, aut ratiocinando colliguntur: sed ipsi magna cum vociferatione in libris de diis, providentia, fato, ac natura expressè omnes deos natos esse & interituros vi ignis autumant: conflatile opinione ipsorum, ac si cerei essent vel stannei. Enim verò tam est contra communes notiones, deū esse mortalem, quàm hominem immortalem: immò nō video quod sit futurum dei & hominis discrimen, si deus quoq; animal ratione præditum & interitui obnoxium est. Si enim argutum illud scitūque obiciant, mortalem esse hominem, deum non mortalem, sed interitui destinatum: vide quid impetrent. aut immortalem simul & interitui obnoxium dicent deum, aut neque mortalem neque immortalem. quibus absurdiora & magis à communibus notionibus aliena fingere nemo alius etiam dedita in hoc opera posset. Alius inquam: nam illi indictum intentatumque eorum quæ absurdissima sunt nihil reliquerunt. Ad hæc Cleanthes pro conflagratione mundi propugnans tradit, quod Sol Lunam & reliquas stellas omnes ipsi similes sit redacturus, & in se transmutaturus. Equidem si stellæ, cum dii sint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli, itaque suum ipsarum ad interitū: perridiculum fuerit nos eis pro salute nostrā vota facere, & seruatores hominum

Nnn iij

putare, quibus à natura hoc inest vt suum interi-
tum ipsa accelerent. At enim impensissimè aduer-
sus Epicurum ipsi contendunt, Id, Id, Proh Proh vo-
ciferantes: quòd is præsumptionem de deo labe-
factet providentia tollenda. non enim immortalem
modo, & beatum, sed & hominum studiosum, cu-
ramque eorum gerentem & commodantem prae-
sumi intelligique deum. quod quidem est verum.
Verùm si præsumptionem de diis tollunt, qui pro-
videntiam non relinquunt: quid agunt, qui deos
quidem providere pro nobis dicunt, negant autem
commodare nobis: neque largitores bonorum eos,
sed indifferentium faciunt? scilicet virtutem non
dantes, sed opes, sanitatem, prolem, aliàque id ge-
nus: quorum nihil vtile, commodum, optabile, 15
aut conducibile sit. An potius non illi notionem
de diis anticipatam tollunt: sed hi deos contumeliose
subsannant, frugum, matrimonij, medicinæ, di-
uinationis aliquos procuratores deos dum fingunt,
cum sanitas, proles, vbertas, bona non sint, sed in 20
differentia, & invilia adipiscuntibus. Tertio loco
id de diis distant notiones communes, Nulla eos
aliare magis ab hominibus differre, quàm beatita-
te & virtute. At si Chrysippum sequimur, ne hoc
quidem iis restabit. Ait enim virtute Iouem Dio- 25
ni non præstare, & æqualiter commodatum Ioui ac
Dioni fuisse alteri ab altero, cum sapientes essent,
& alter in alterius motum incidisset. hoc enim esse
bonum illud, quod & à diis ad homines, & ab ho-
minibus sapientibus ad deos pervenit, nullum aliud. 30
Porro virtute diis non inferiorem hominem, felici-
tate quoque non cedere iis: neque minùs beatum
esse Ioue Servatore eum, qui ob morbos & crucia-
tus corporis infortunatus, alioqui sapiens, seipsum
interficiat. At qui is nusquam gentium est, neque erit: 35
innumera autem hominum millia extremam infeli-
citatem tolerantium in Iouis sunt imperio & ciui-
rate,

tate, quam optimè administrari par est. Quid autem
magis potest communi sensui contrarium cogita-
ri, quàm Ioue optimè gubernante, quantum res
ipsa ferunt, nos quantum omnino fieri potest es-
se miserrimos. Sin, quod nefas dictu est, Iupi-
ter nolit servator esse & aueruncator atque in ma-
lis opitulator, nihilque eorum facere quæ pulcræ
ipsius appellationes pollicentur: nihil potest iis quæ
sunt adiacere malis neque ad numerum neque ad mo-
lem. quando ipsi dicunt omnes homines in summa
vivere miseria, neque vitio incrementum, neque infeli-
cite augmentum admittente. Neque tamen hoc
est gravissimum. Sed cum Menander pro theatro
dixerit,

35 *Summum hoc malorum humanorum est primordium:*
nimis bona illi ægrè ferunt: quòd hoc sit cōtra com-
munem sententiam. Ipsi Deum qui bonus est, malo
rum causam statuunt. Non enim (aiunt) malum ex se
potuit edere materia omnis expertis qualitatibus, &
20 quidquid habet differentiarum, à mouente eam & in-
formate in se recipiens. vt necesse sit malum, siqui-
dem nullam habeat causam, à nō Ente proficisci: sin
à mouente est principio ortum, à deo productum es-
se. Verùm Stoici, si arbitrantur Iouem non imperare
25 suis partibus, neque secundum rationem vti quavis ea-
rum: contra noticias communes loquuntur, & fingunt
animal cuius multa membra voluntatis imperiū sub
terfugiant, peculiaribus vrentia efficacitatibus & ac-
tionibus, ad quas à toto nō incitentur, neque mo-
30 tus principium ab eo habeant. Equidem nullum ani-
mal ita malè est compactū, vt ipso nolente gradian-
tur pedes, loquatur lingua, feriant cornua. quorum
pati pleraque necesse est Deum, si partes ipsius cum
sint vitiosi homines, iniussu eius mentiuntur, im-
35 sturas exercent, furantur, cedes perpetrāt. Sin, quod
Chrysippo placet, ne minima quidem particula se-
cus habet quàm iuxta Iouis voluntatem: sed anima-

tum quodvis ea natura est, vt sic habeat & moueatur, vt Iupiter mouet, impellitq;

Hæc iam priore uox est flagitiosior.

Tolerabilis enim erat infinitas partes dicere Ioui ob eius imbecillitatem vi facta agere multa improbe contra ipsius naturam & voluntatem: quam nullam esse libidinem, nullum scelus, quod non Ioui auctori imputandum esset. Iam mundum, ciuitatem, ciues stellas, atque si vis etiam tribules & magistratus, nimirum etiam Solem consulem, Luciferum prætorum aut præfectum esse ciuitatis, haud scio an aliquis ab iis inepte dici demonstrans, possit alia etiam ab ** surdiora* proferre de natura ab iis dicta. Nonne contra communem noticiam est, semen maius & grandius esse eo, quod ex ipso nascitur? Naturam quidem videmus omnibus animalibus, plantis, ac syluestribus stirpibus exigua, parca, & vix conspectui obvia ortus magnorum initia tribuisse. an non enim è grano tritici spicam, ex acino solo vitem, è nucleo aut glande quæ auim subterfugerit, tanquam è scintilla exigua incendens procreatione, germen rubi, quercus, palmæ, aut piceæ procerissimum edere solet? Vnde etiam dicunt semen è magna mole paulatim ** in* paruam dispersum quia sit nominari: naturam, quod quasi inflatio sit quædam diffusioque ab ea apertarum & dissolutarum rationum ac numerorum. Sed Stoici rursus ignem aiunt semen mundi esse, & post conflagrationem vbi semen mutauerit mundum è minore corpore & mole naturam habentem copiosam, & inanis spacium apprehendentem ** incremento* suo immensum: rursumque mundo nato magnitudinem recedere, & collabi, subsidente in ortu inque se contracta materia? Audire licet ipsos, & multa scripta eorum legere, cum Academicis altercantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi indiscreta ista similitudine, duabus substantiis vnâ quæ alitatem inesse contendentibus. Equi-

De semine.

Equidem nemo est hominum qui hoc non intelligat, contraque existimet mirum esse & à ratione alienum, si neque palumbes palumbi, neque apis api, neque tritico triticum, neque ficui formæ ficus vniuerso in tempore ita similis fieri potuerit, vt discerni nequeat. ** Hæc verò planè contra sensum communem sunt, quæ Stoici dicunt & fingunt, in vna substantia duas seorsim qualitates existere, eandemque substantiam, quæ vnâ habet eat peculiariter, superveniēte altera recipere & seruare eque ambas. nam si duo aut tres etiâ, quatuor & quinque erunt, & quotquot tribuere volēs vni substantiæ, dico autem non in diuersis partibus, sed omnes æqualiter in tota substantia: infinitæ erunt. Dicit ergo Chrysippus Iouem homini similem esse & mundum, animæ providentiam. Ergo cum conflagrabit mundus, Iouem (solum quippe de omnibus diis expertem interitus) recessurum ad Providentiam, ibique ambos in ætheris substantia perpetuo futuros. Sed nos iam diis dimissis, comprecati hos vt communem Stoicis sensum, mentemque cum aliis consentientem largiatur: videamus de elementis quæ sit eorum sententia. Contra noticias communes est, corpus corporis esse locum, & corpus *Corporum penetratio.* per corpus penetrare, vbi neutrum in se inane continet, sed plenum in plenum subeat, recipiaturque ab eo quod intercapedinem in se aut spacium recipiendi ob continuitatem habeat nullum. Illi verò non vnum in vnum, aut duo, tria, vel decem contrahentes, sed omnia mundi in minimas dissecti frustula ** in* vnum quodcunque fors obtulerit coniicientes particulas, minimoque à sensili aientes quodvis etiam maximum obuiam factum receptum iri, audacter novum decretum condunt, idque (vt alias solent crebro) probant sumtis iis, quæ adversus communes pugnant notiones. Satim verò necesse habent monstrare multa & insolentia suæ disputationi adsciscere, dum corpora tota totis commisceri aiunt. de quibus etiam*

Nun v

hoc est, tria esse quatuor: quod alij ponunt exemplū eorum quæ ne cogitando quidem concipi possint. At Stoicis vsu venit, vt cū vnus vini cyathus duobus aquæ cyathis permiscetur, si nō deficiet sed æquabit, (vt volunt) extendatur, & vnus duo fiat ex æquatione commixtionis. Quando enim vnus manet, & duobus pariter extenditur, duplūmq; æquat vt in temperatione ac diffusione duorum mensuram impleat: sit vt eadem sit trium ac quatuor mensura. triū, quia duobus vnus admixtus est: quatuor, quia duobus permixtus vnus, duorum quantitātē æquat. Hoc tam scitum accidit iis, dū corpora corporibus immittunt, & cōpræhensionem eorum faciunt qualis intelligi non potest. Necesse est enim dum miscēdo inuicem subeunt, non continere alterum, alterū contineri, neq; alterum recipere, alterum inesse: sic enim non contemperatio, sed contactus superficierum erit, altera intrō subeūte, altera foris ambiente: reliquis partibus sinceris & mixtionis expertibus. vnum autem dilatis, sed necessitate existente. Sicut postulant in permixtionibus inuicē misceri quæ miscentur: idēque simul quia insit, contineri, & quia recipiat, continere alterum, & vtrunque per alterū mixtione ista transire, neutrum posse esse sincerum: nullāmq; partem alterutrius manere integram, sed omnes natura alterius impleri contendunt. Huc iam illud in scholis tritum Arcesilai crus aduenit, cū risu absurdus Stoicorum insultans. Nam si tota totis permiscetur, quid obstat quin crure amputato, putrefacto, & in mare abiecto cūque eo diffusionē permixto, non Antigoni modō clāsis, vt aiebat Arcesilaus, per crus nauiget, sed etiam Xerxis ccc naues, cum Græcis ccc triremibus in crure naualem pugnam obeant. Non enim deficiet progressus, neq; desinet in maiori vsquam minus diffundi. aliās finē habebit mixtio, extremūque cruris mare contingens desperata mixtione non transibit in totum. Si verō

verō totum crus toti mari permiscetur, nōne mehercle crus locum naualis prœlij Græcis præbebit? Verū huic putredine opus est et mutatione. Si aut cyathus vnus, vel gutta vnica hinc in Aegæum inciderit aut Creticum mare, per totum miscebitur Oceanum ac Atlanticum mare: non summam attingens superficiem, sed vsquequaque per profundum in longum latūque diffusa? Atque hæc Chrysippus admittit, statim in primo physicarum quæstionū libro nihil inquiens impedire, quo minus vna vini stilla cū toto permisceatur mari. Ac ne id miremur, permixtione eam in totum ait pertenturam mundū. quibus quid absurdius possit videri, nescio. Iam hoc quoque contra communem est sensum, neque extremum in natura esse corpus, neque primum, neque vltimum vllum in quod desinat magnitudo corporis: sed semper sumto corpore vltà aliud dari, remque sic in immensum & infinitum protrahi. Nam neque maiorem, neque minorem licebit aliam alia quantitatem cogitare, si partibus in infinitum progredi vtrinque contingit: atque sic inæqualitatis tollitur natura, nam vbi hæc consideratur, alterum extremis partibus deficit, alterum excedit. Sublata inæqualitate, sequitur inæquabilitatem quoque & asperitatem corporū nullam esse. Est enim inæquabilitas vnius superficiei aduersus seipsam inæqualitas, asperitas inæquabilitati adiunctam habet duriciē. quorum nihil relinquunt, qui nullum corpus extremo finiunt, sed omnia multitudine partium in infinitum producunt. At enim quī non est evidens hominem ē pluribus quā digitum, mundum quā hominem constare partibus. hoc quidem sciunt & intelligunt oēs, nisi si Stoici fiant: Stoici facti, cōtra dicunt atq; sentiunt nō esse plures hominis quā digiti, mūdī quā hominis partes. Nam ad infinitum sectio eorum redigit corpora. infinitorum autem nullū plus est aut minus altero, neq; se multitudine inuicē ex-

cedūt, aut desinent partes residui secari & ex se multitudinem præbere. Quomodo se ex his evolvunt perplexitatibus? artificiosè admodū & strēuè. Dicit enim Chrysippus, interrogatos nos an ex partibus cōstemus, & quot illę sint, quibus & quot ē partibus conflata, distinctione vsuros: vt ponamus grādiōres, ē capite scilicet, thorace, & cruribus nos dicentes constare. hoc enim esse omne id de quo tam sollicitè quæritur. Si verò interrogationes ad extremas vsq; partes deducantur, nihil (inquit) tale est opinandum, sed dicendum neque ē quibusdam, neq; ex tot vel tot, neque ē finitis, neq; ex infinitis eas cōpactas portionibus. Ac videor mihi ipsius hæc verbis exposuisse: vt perspicias quomodo communes defenderit noticias: iubens nos intelligere corporum vnumquodq; neq; ex quibus, neque ex quot, neque ex infinitis, neque ē finitis constare partibus. Nam si vt inter bonum & malum medio loco est indifferens, ita etiam finito infinitōq; aliquid interuenit: hoc quale esset docēdo soluēda erat quæstio. Sin vt non æquale statim inæquale, & non interiturum interitus expers, ita non finitum etiam illico infinitum esse intelligimus: perinde est, ni fallor, corpus dicere compositum neq; ex finitis neq; ex infinitis, atque ratiocinationem affirmare cōstructam esse neque ē veris neque ē falsis sumtionibus: neque * His iuuenili quadam temeritate hæc adiicit, Pyramide ē triangulis constante, latera iuxta commissuram inclinantia inæqualia, non excedere tamen, quatenus vnum alio maius sit. Sic ille noticias tuetur. Si enim est aliquid maius & non superat, erit & minus quod non deficiat. erit ergo inæquale quod neque superet neque excedatur: hoc est, erit æquale non æquale, maius non maius, minus non minus. Porro autem vide quomodo occurrerit Democrito, physicè & prudēter quærenti, sic conus ad basin plano secetur, quid iudicandum sit de segmento

Inter æquale & inæquale an medium.

rum

rum superficiebus, æqualēsne fiant an inæquales? si enim sint inæquales, conum reddent inæquabilem, multas nactum graduum in morem incisuras & asperitates. sin æquales, erunt segmenta æqualia, videbiturque cono evenire quod est cylindri, nempe ex æqualibus, non inæqualibus constitui circulis, quod est absurdissimum. Hæc vt argueret Democritum ignorationis, superficies ait neque æquales fieri neque inæquales, sed corpora inæqualia, quia superficies eorum neq; æquales sint, neque inæquales. Equidem legem hanc ponere, superficies si non sint æquales, corpora quoq; esse inæqualia, hominis est mirandā sibi scribendi quidquid in mentem venerit sumentis licentiam. Contrā enim ratio & evidentia docent, inæqualium corporum inæquales esse superficies, maioremq; maioris: nisi debeat excessum quo minorē superat carentem superficie habere. Nam si non exceduntur minorum superficies à maioribus, sed hæc prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars absque termino & infinita. Si enim dicat quod coactus sic * Quas enim metuit coni incisuras, eas scilicet non superficierum sed corporum efficiet inæqualitas. Ridiculum itaq; superficiebus ademtā inæqualitatem relinquere, in ipsis corporibus mōstratam. Sed si in eo quod positum fuit maneamus, quid magis repugnat cōmunibus notionibus, quàm talia fingere? Quippe si ponamus superficiem superfici ei neq; æqualem esse neq; inæqualem: magnitudinem quoq; magnitudini, numero numerum dicemus neque æqualem esse neq; inæqualem. cū quidem quod neutrum & inter hæc medium sit, dicere aut cogitare non possimus. Ad hæc si superficies sunt neq; æquales neq; inæquales, quid obstat quin circulos quoq; neq; æquales neq; inæquales statuamus: ac proinde etiā eorū diametros, tū angulos, triangulos, parallelogrāma, parallelepipeda, corpora? Nam si longitudines sunt invicem neq; æquales ne-

- * que inæquales: erunt etiam pondera, istius corpora. Qui ergo audent invehiri in eos, qui Communitates introducunt, & quædā indiuidua & pugnancia, quæ neq; moueantur neque quiescant ponunt? cū ipsi huiusmodi pronunciata falsa esse dicant, Quæ non sunt æqualia inter se, sunt inæqualia: & Hæc nō sunt æqualia inter se, sunt ergo inæqualia. Quoniam verò dicit Chrysippus esse quippiam maius quod tamen non excedat minorem quantitatem, quæri haud iniuria potest, an invicem applicata ea quadrent. nā si quadrant, quomodo alterum altero erit maius? si non quadrent, quā non oportebit alterum excedere alterum superari: quia neutrum est, & non cōgruet cum maiore, aut etiam congruet maius esse alterum. Necesse enim est in tales difficultates devolui eos qui communibus non stant notionibus. Iam his adversatur illud, Nihil à quoquam tangi neque minùs hoc, Corpora se invicem, sed nihilo tangere. Id autem necesse habent admittere ij, qui non relinquūt minimas corporis partes: sed si quid eius quod videtur detur tangere prius sumunt, & nunquam illud ulterius producendo finem fieri. Quod ergo maxime ij indiuiduorum corporum patris obiciunt, hoc est: quod neq; totorum contactum, sed permixtionem facit. illud autem fieri non potest, cū indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipsi in hoc ipsum incidunt, nullam extremam aut primam partem relinquētes, dum tangi tota corpora à totis extremitate aliqua, non parte aiunt? Extremitas verò corpus non est. Ergo corpus incorporeo tanget corpus: rursumque non tanget interveniente inter ipsa incorporeo. Si tanget, agēt quoque aliquid, & patietur incorporeo corpus. est enim ea corporum natura, ut contactu invicē agant ac patiantur. Quod si tactum corpus incorporeo habet, contactum quoque habebit, & commixtionem, & coalitionem. Rursum enim in coalitionibus & commixtionibus, aut ma-

De conta-
ctu.

- manebunt aut non manebūt extremitates corporū, sed peribunt: quorum utrumq; contra notionem est. Interitus nimirum & ortus incorporeorum ne ipsi quidem concedunt. Commixtio & coalitio corporum suis contentorum extremitatibus fieri nequit. nam terminus definit & constituit corporis naturā: commixtio nisi partium iuxta partes appositionem eo nomine intelligas, tota confundit ea quæ miscentur. sicut hi dicunt, interitus extremitatum in mixtione ponendi sunt, in dissidio ortus. Hæc verò nemo facile animo conceperit. Enimverò quo corpora invicem tanguntur, eodem etiam premuntur, colliduntur, & conteruntur invicem. Hoc autem ab incorporeo fieri non potest, neque cogitandum est. Sed hoc est, quō nos cogūt sic intelligere. Si globus planum in puncto tangit, utiq; puncto etiam volvetur per planum. & si minio inducta sit superficies, iniatam in superficie plana imprimet lineam: si candens, vret planū. cæterum incorporeo colorari aut vri corpus, est contra communem sensum. Quod si crystallinam aut figlinam sphaeram imaginemur ab alto in planum lapideum deferri: absurdū dictū est eam non contractum iri, ictu in solidum & durum impactam: absurdus autem, confringi eam extremitate & puncto incorporeo incidentem. Igitur vndiq; eorum de incorporeis & corporibus præsumptiones turbantur, aut potiùs tolluntur, cū multis annectantur impossibilia. Contrarium est communi noticiæ, Tempus esse futurum, & præteritum præsens tempus non esse: sed quod modō & nuper fuit, id subsistere: quod nunc est, prorsus nihil esse. Atqui Stoicis accidit ut sic statuant, dum minimum tempus negant, neq; Nunc indiuiduū esse concedunt: sed quidquid ut præsens sumere aliquis putet se & intelligere, eius partem præteritam, partem futuram esse dicunt: nullamq; subsistere aut manere particulam præsentis, quando cū adesse dicitur, altera pars eius in præteritum, altera in futu-

De tempore

rum distribuitur. Ergo de duobus alterum fit: ut aut posito tempus fuisse & tempus fore, negemus esse tempus: aut tempus præsens sit, cuius pars iam instituerit, pars instituta sit. dicamúsque eius quod iá est aliud fore, aliud iam elapsum esse. & Nunc, diuidi in prius ac posterius: ut Nunc sit quod nondum est, & quod non adhuc est. nō enim est nunc id quod præterit, & nondum est nunc id, quod futurum sit. * diuidentibus dicere ipsis, quod & * & luminis altera pars præterito anno, altero appetente. & eorum quæ simul sunt, alterum prius, alterum posterius. Nihilo enim tolerabiliores sunt eorum labores, confundentium isthæc, Nondum, iam nunc, non amplius, nunc, non nunc. Reliqui omnes homines. Modò & Paulo post, ut diuersas à Nunc temporis partes, quarum alteram Nunc sequatur, alteram præcedat, statuunt, atque intelligunt. Archedemus verò principium quoddam & symbolam elapsi imminentisque esse Nunc illud statuens: imprudens, ut apparet, vniuersum tempus sustulit. Quippe si nunc non est tempus, sed terminus temporis: omnis autem portio temporis talis est, quale ipsum Nunc: videtur vniuersum tempus nullam habiturum partem, sed omnino in terminos, symbolas, ac momenta dissolutum iri. At Chrysippus artificiosiores cupiens diuisionem instituere, in libro de Inani, & aliis quibusdam, præteritum & futurum tempus non subsistisse, sed subsistere ait, solum præsens subsistere: in tertio, quarto, & quinto de partibus idem præsens temporis ait alteram partem præteritam esse, aliam futuram. Ita fit, ut tempus subsistens diuidat in non subsistentes partes: nihilque ei quod subsistit, atque adeo tempori, relinquat subsistens. si quidem præsens nulla est pars nisi futurum & præteritum. Ergo tempus ita considerant ij, ut qui aquam amplecti volunt, quanto magis premunt, tanto magis subterlabentem. Quæ autem ad actiones & motus pertinet, talia

alia sunt, ut omnibus modis evidētiam cōfundant. Nam necesse est, si Nunc in præteritum & futurum diuiditur, id quod mouetur nunc, partim motum esse, partim motum iri: terminum verò & principium morus sublatum esse, nihilque; primò, nihil vltimò factum dici posse, ac proinde tempore sic in actiones distributo, nihil in his fore primū aut vltimum. Etenim sicut præsens tēporis partē præteritam, partē futurā dicūt: sic eius quod agitur partē actā esse, partē actū iri dicitur. Quando ergo ceperunt, quando finientur hæc, Prandere, scribere, ambulare: si quicūque prandet, pransus iam partim est, partim prædebit: & omnis ambulans, partim ambulauit, partim ambulabit? Illud omnium quæ dici possunt est grauiissimum, quod si is qui uiuit, vixit etiam & viuēt, vita neque initium habet neque finem. Sed quilibet nostrum, ut apparet & natus est nullo viuendi facti initio, & morietur viuere non desinens. Nam si nulla est pars vltima, sed viuenti semper aliquid in futurū restat: nunquam falsum hoc erit, Viuet Socrates, quandiu verū erit, Viuit Socrates. Falsum itaque semper erit hoc, Mortuus est Socrates. Proinde si hoc, Viuet Socrates, verum erit per infinitas temporis partes: in nulla temporis parte verum erit hoc, Mortuus est Socrates. At enim quis erit actionum finis? quando desinet agi aliquid, si quoties verè dicitur aliquid agi, toties etiam verum est actum iri? Mentietur nimirum qui dicit Platonem scribendi & dissendi finem facturum: si de dissere nunquam falsò dicitur fore ut disserat, & scripturum esse de scribente. Præterea autem eius quod fit nulla pars erit, quæ non iam aut fuerit aut futura sit, hoc est aut præterita aut ventura. Cæterum præteritorum & futurorum nulla est sensio. proinde nihil omnino sentietur. Quod enim præterit aut futurū est, neque videtur, neque alio vilo percipitur sensu. quod præsens est, itidem videri nō potest, cum sit diuifum in

præteritum & futurum. Equidem ipsi grauitè accusant Epicurum, violariq; ab eo communes aiunt noticias, quòd æqualem corporibus motum tribuat, nullumq; altero celerius haberi sinat. Atqui multo hoc est peius, longiusq; à communibus recedit noticiis, nullam rem alterius motum posse assequi:

Non si tarda celer testudinis impete summo

Adraſti ſeſtetur equus ueſtigia. —

vt est in

Inſinitum.

proverbio. Est autem necesse hoc fieri, cum res promoueantur, intervalla autem, per quæ mouentur, in infinitum secari de Stoicorum opinione possint. Nā si solum iugero testudo equū antecedit: qui hoc in infinita secat, ambo autem animalia ratione prioris & posterioris mouent, nunquam celerrimū ad tardissimum perducunt: semper tardiore aliquod addente suo progressui intervallo, cum spacia sint in infinitum diuisa. Iam ē patera aliqua aut calice si effundatur aqua, nunquam omnē effusum iri, quomodo non adversatur communi sensui, aut qui non est consequens eorum quæ ipsi dicunt? Nam motum in priora eorum quæ in infinitum secantur, nemo intelligere potest cōsummari: sed semper aliqua restabit pars vt omnis effusio, omnis lapsus, & fluxus humoris, motus solidi, casus grauis maneat imperfectus. Multa alia eorū absurda prætermitto: ea tantum attingens, quæ sunt contra communes noticias. Disputatio de incremento antiqua est, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chrysippus ait. Cum autem Academici putent obscuritatem explicatus non admodum faciles aut in promptu esse sitas: multis eos inculcat, vt qui communes noticias perimant * non modò contra notiones tuentur, sed porrò etiā sensum pervertunt. Oratio enim simplex est, & assumptiones concedunt ipsi, Substantias omnes singulares fluere & ferri, vel quod ex ipsis aliquid emittant, vel aliunde aduentitia recipiant. quibus verò sit accessio & decessio numeris aut multitudinibus, eadem non maneat.

De incremento.

manere, sed alia fieri accessioibus dictis substantia mutante. Neq; verò iure, sed vi hoc consuetudinem obtrinuissè, vt mutationes istæ incrementa & decrementa dicerentur: cum debuerint potius ortus & interitus appellari, quia de statu in aliā expellunt naturā. augeri & minui, adfectiones corporis esse subsistentis & permanentis. His hunc fere in modum dictis ac positis, quid postulant patroni euidentiæ isti, & normæ communium sententiarum? Vnumquēq; nostrum duplicem esse, & geminum. non quo pacto poeta Molionidas finxerunt quibusdā partibus cōcretos, quibusdā diuulsos. Sed duo habere quemvis corpora, non colore, non figura, nō pondere aut loco differentia. quæ cum nemo hominum antè cōspexerit, illi primi hanc cōpositionem, duplicitatem, & ambiguitatē perspexerūt. Scilicet vnumquēque nostrum duo esse subiecta: quorum alterum sit substantia, alterum *. alterumq; in perpetuo sit fluxu & motu, incrementi decrementisque expers, & omnino nunquā sui simile manens. alterum maneat, augeatur, decreſcat, omniāq; contraria priori patiatur, cognatum, concinnatum, & confusum: neq; discrimen illud villo sensu posse percipi. Sanè Lynceus ille dicitur visu per saxum & quercum penetrasse. & quidam in specula Siciliæ sedēs numerauit Carthaginensium naues ē portu enauigantes, diei noctisq; cursu inde distantes. Callicrates & Myrmecides fabricati dicuntur esse currus, qui ala muscæ regerentur, & in sesamo insculpsisse versus Homericos. Hæc autem in nobis diuersitatem & discrimen hoc nemo aperuit: neque sensimus nos duplices esse, vna parte semper fluentes, altera iidē ab ortu ad mortē vsque manentes. Simplicius ego loquor, cum ipsi quatuor faciant subiecta singulorum, aut potius vnumquēque nostrum quatuor statuunt esse. Sufficiunt duo ad absurditatem monstrandam. Quando enim Pen-theum audientes in tragœdia dicentem,

Homo duplici corpore.

*

Eurip.
Bacch.

Ego me duos uidere iam Soles puto,

Duplicesq; Thebas, —

non uidere, sed visu aberrare dicimus eum emota mente: cum non vale dicamus istis, qui non urbem aliquam, sed omnes homines, animalia, arbores, vasa, instrumenta duplicat atque gemina ponunt? ut qui non intelligere nos, sed delirare cogant. Atque hoc quidem loco fortasse venia dari eis potest, diuersas subiectorum naturas fingentibus: cum nulla alia appareat machina, quæ (id quod vnicè contendunt) seruare & tueri possint incrementa. Quæ verò causa moti, aut quas alias à se positas sententias exornantes, in anima fabricentur corporum differetias atque ideas tantum non innumeras, non facile quisquam dixerit: nisi hoc res est, quod communes & receptas sententias migrare iubetes, aut potius planè abolentes & perdetes, alias introducunt peregrinas & alienas. Per enim absurdum est, quod virtutes, vitia, artes, memorias omnes, visa, affectiones, incitationes, et assensiones cum faciant corpora: nullibi locum iis statuentes, in corde vnicum iis relinquunt meatum puncti magnitudine, eoque contrudunt animi principem partem, à tot circumventam corporibus, quorum magnus numerus eos etiam subterfugit, qui exactè vnum ab altero se discernere posse putauerunt. Non modò autem corpora his adscribere, sed facere etiam animalia ratione prædita: tantumque examen animalium non amicum, neque mansuetum, sed turbam suam malicia actionibus reluctantem & Consuetudini * Illi verò non virtutes modò & vitia aiunt esse animalia: neq; motus animi tantum, putam iram, invidentiam, ægritudinem, gaudium quod de aliorum percipitur miseria, comprehensionses, imaginationes, ignorationes: neque etiam artes duntaxat, ut cerdonum, & fabrorum ærariorum: sed vltra hæc, etiam ipsas actiones corpora & animalia faciunt. ambulationem puta, saltationem, suppositionem, com-

Habitus
Stoicis ani-
malia.

compellationem, convicium. Horum cōsequens est, * risum quoq; animal esse, & fletum: ac proinde tussum etiam, sternutationem, gemitum, sputi & mucinarium eiectionem, & alia id genus satis nota. Neq; est quod ratiocinatione paulatim progrediente perexigua huc adduci se indignè ferant. cum meminisse debeant Chrysippum in primo naturalium questionū hac usum inductione: Nōne nox corpus est? vespera autem, diluculum, & medium noctis corpora non sunt? Dies autem corpus est, ergo & Kalendæ corpus sunt, & Nonæ, & Idus, & Prid. Kalend. & corpus est etiam mensis, & æstas, & autumnus, & annus? Caterum ista quidem illi contra cōmunes continent præceptiones. Hæc verò iam præter suas ipsorum sententias, quod calidissimum frigore circumfuso, & tenuissimarum quod sit partium condensatione gigni affirmant. Nimirum enim anima calidissima est, & tenuissimarum partium. Hanc tamen illi circumfuso frigore, & densatione corporis, spiritum veluti quadā ferri induratione coactam aiunt de naturali animale fieri. Quin & Solem aiunt factū esse animatum, cum humor eius in ignē intellectu præditum mutaretur. Tempestiuum verò est Solem cogitare circumdata refrigeratione natum. Xenophanes quidem narrante quodā vidisse se anguillas quæ in calida viuerent aqua: ergo, respondit, eas in frigida elixabimus. Stoicis verò hoc consequens est, Si circumfuso frigore calorem generant, & condensatione leuitatem: ut vicissim frigida calore, & grauitatem laxatione efficiant. Siquidem proportionis aliquam volent habere rationem * notiones: substantiam & ortum nōne cōmunib. contrarium notionibus ponunt? Noticia enim, quædam est imaginatio. Imaginatio impressio formæ in anima. animæ natura, exhalatio: quam in formā redigi & effingi operosum est ob raritatem: ut aut receptam cōseruet informationem, fieri nequit. Nam ortus & nutrimentum

De anima.

Deus Sto-
icorum.

Elementa.

tum eius cum sit ex humido, subvectionem habet & consumptionem continentem, & exhalationis cum aere commercium, semper novam facit exhalationem, quæ suo de statu decedat & mutetur à canale per quem materia extrinsecus subit, rursusque exit. Facilius enim aliquis imaginetur fluxum habentis aque, figuras, formas & species conservantis ac perferentis: quam spiritum qui per exhalationes & humores elatus, alio continenter extrinsecus, eoque alieno spiritu cõtemperetur. Verum Stoici adeo sese ipsi non audiunt: ut cum noticias definiant esse aliquas reconditas intelligentias: memorias autem constates quasdam & habitus similes impressiones: scientias etiam penitus defigant, ut omnis erroris & mutationis securas: hisce pro fundamento deinde & sede substernant lubricam, dissipabilem, semperque in motu versantem & fluentem naturam. Iam elementi & principij notio apud omnes ferè homines hæc est insita: simplex id esse, sincerum, compositionis expers. Non enim id principium est aut elementum, quod mixtum est: sed ea, ex quibus mixtum constat. At verò illi deum, quem principium statuunt, corpus aiunt esse mente præditum, mentemque in materia versantem: non simplicem eum, neque purum, sed ex alio & per aliud esse pronuntiantes. Materia quidem ipsa per se rationis expers & qualitatis, simplicitatem habet, & principio congruentem naturam. Deus autem, siquidem non caret corpore & materia, huius tanquam principij est particeps. Nam si materia & ratio idem sunt: haud rectè materiam rationis vacuum dixerunt. si diversa sunt, utrorumque iam deus quasi dispensator erit, & non simplex res, sed composita: ut qui ad intelligentiam corpus è materia adsciuerit. Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aerem, & ignem prima nominantes elementa, nescio quomodo partim pura & simplicia, partim composita & mixta faciunt. Terram enim norunt & aquam neque sese neque alia continere,

continere, sed communicatione aeris & ignis facultatis unitatem conservare. aerem verò & ignem cum sese ob robur suum continere, tum reliquis etiam permixta, vim eis, permutationem, & subsistentiam conferre. Quomodo igitur terra aut aqua elementum sit: si neque simplex, neque primum, neque seipso fretum aliquid est, sed semper aliquo indiget externo à quo substantia eius contineatur atque conservetur. Nam ne substantiæ quidem nobis reliquerunt: sed multum habet turbarum & obscuritatis id quod de terra tradunt. * alicuius ipsa per se. At quomodo aere opus habet ipsam compingente, & continente, si per se est? Non iam terra per se erit aut aqua. sed aer materiam hoc modo cogens & densans terram efficit, alio modo dissolvens & emolliens, aquam. Neutrum itaque horum est elementum, cum sit aliud, quod ambobus substantiam & ortum præbuit. Porro autem substantiam aiunt & materiam qualitatibus subsistere, atque sic ferè definiunt: rursus qualitates ita etiam corpora faciunt. Hæc verò valde sunt conturbata. Nam si peculiarem substantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur & sunt: non indigent alia substantia, cum habeant suam. Si verò hoc illis tantum subsistit commune, quod substantiam ipsi & materiam appellant: liquet corporum eas fieri participes, non esse corpora. quod autem subsistit & in se recipit, necesse est differre ab iis quæ recipit & quæ subsistit. Illi verò dimidium vident. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porro materiæ expertes dicere nolunt. At qui potest corpus absque qualitate facere, qui qualitates sine corporibus non intelligit. Quæ enim ratio corpus cum omni qualitate cõnectit, non patitur intellectum corpus ullum sine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorpoream negans etiam materiam qualitatis expertem esse inficiari videtur: aut alterum ab altero secernens, utraque invicem separat. Quam vero nonnulli

Ooo iij

eorum prætexit rationem, materiam qualitatis vacuum dici, non quod omni sit spoliata qualitate, sed quia omnibus prædita qualitatibus, maxime communi sensui repugnat. Nemo quippe id qualitatis explorat intelligit, quod nullius qualitatis non sit particeps: neque ab affectione immune id, quod ea est natura ut omnia pati possit: neque immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud autem solutum non est, etiam si semper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem à qualitate.

PLVTARCHI
De genio Socratis, Liber.

Historia cognitio.

ARCHIMEDVS. Pictoris cuiusdam, Caphisia, verba recorder, quæ is de spectantibus pictas tabulas pronuntiavit neque ineptè, & cum quadam similitudine. Aiebat enim rudes & artis ignaros spectatores similes esse eorum, qui magnam simul tur-

bam salutant: scitos autem & artificij studiosos eorum, qui singulatim obvios compellarent, illos nimirum non exactè in artificum opera inspicere, sed informatam quandam eorum concipere imaginem: hos iudicio partes operis perlustrantes, nihil inspectat, nihil non obseruatum relinquere eorum quæ vel bene vel malè facta sunt. Existimo autem de feriis etiam actionibus ignauis sufficere eam cognitionem, si summam rei exitumque audiant. qui verò liberali & rerum pulcrarum studioso animo ad virtutem tanquam magnam artem spectandam factus est, eum magis delectari singulis examinandis: quod sentiat in eventis multa Fortunæ esse cum virtute communia: causas autem eorum, virtutisq; per singulas rei gerendæ

gerendæ partes certamina, prudentemque in periculis audaciam libenter animadvertat. De horum spectatorum numero nos quoque esse existimamus, rogo totam ab initio rem ut gesta, qui sermones habiti * fieri * præsentem. nam huius auditionis gratia ne Thebas quidem proficisci grauaret: nisi iam nunc Atheniensibus viderer iusto amplius Bæotis studere. CAP. H. Oportebat sanè, Archidame, in tuam gratiam, qui rem gestam tanto studio cupis cognoscere, me etiam posthabito (ut ait Pindarus) negotio huc ad narrandum venire. nunc cum legationis causa adsum, ociùmque suppeditet dum responsum à populo accipimus: si reluctet, inciuiliterque me geram aduersus tam æquanimum & amicum auditorem, videar mihi antiquum illud & iam elanguescens crimen, quo Bæotis exprobratur quod ad colloquendum difficiles se præbeant, renouare. * apud * Socratem vestrum. nos autem cum duobus sacris properantes sic apparuimus. Sed vide an iis qui vnà adfuerint, audire tantas res orationesque sit tempestiuum. non enim brevis erit narratio, cum tu orationes quoque habitas ei velis inferi. ARCH. Ignoras o Caphisia istos, & quidem digni sunt noticia, bonis nati parentibus, & nobis familiaritate iunctis. Hic est Lyfithades Thrasymbuli sobrinus. iste Timotheus Cononis filij Archini filij: ceteri omnes de nostro sunt sodalicio: ut scias theatrum tibi beneuolum & auditioni aptum esse paratum. CAP. H. Bene narras. Sed quodnam narrandi istas res opportunum sumemus initium? ARCH. Nos, Caphisia, ferè nouimus quis Thebarum fuerit status ante exsulum reditum. Nam quomodo Archias & Leontides Phœbidæ Spartano cum persuassissent ut Cadmiæ (arx ea Thebarum est) pacis tempore & fœderis occuparet, alios ciuium eiecerint, alios metu represserint, ipsi summæ rerum per vim & iniuste gerentes: nouimus, ut qui hæc Melonem & Pelopidam priuato exceperimus

Thebanarum rerum status Pelopidæ ætate.

hospitio, & quandiu hi exfulauerunt adfidue vnā
versati simus: porrò vt Lacedæmonij Phœbidā mul-
tauerint propter occupatam Cadmiā, & à ducen-
do ad Olynthum exercitu abstinuerint, Lyfanori-
dæque in eius locum cum duobus aliis misso arcem
maiori tenuerint præsidio: audiuius. Rescuius
etiam Ismeniam statim post factū de ipso iudicium
morte non optima sublatum: Gorgida hæc exfuli-
bus huc omnia per litteras nunciant. Itaque tibi
restat narratio de reditu amicorum, vtque tyrannos
oppresserint. CAPH. Enimverò iis ipsis diebus,
Archidame, omnes conspirationis socij solebamus
in domo Simmiæ convenire, qui è vulnere quodam
in crus accepto conualecebat, ac de rebus neces-
sariis colloqui: palām autem disputationibus & phi-
losophando tempus terere: sæpenumerò, vt suspici-
one res vacaret, vnā perducentes Archiam & Le-
ontidam, non admodum alienos ab huiusmodi exer-
citatione. Nam Simmias longum tempus peregrin-
atus & apud externos vagatus paulo antè redierat
Thebas, plenus omnis generis fabularum & narra-
tionum barbaricarum. Itaque Archias, vbi erat ocio-
sus, libenter eum audiebat, inter adolescentes adfi-
dens: malebatque nos litteras tractare, quam obser-
uare ipsius actiones. Ea verò die, qua constitutum
erat vt tenebris ingruentibus exfules clam ad mœ-
nia alessent: quidam huc venit missus à Pherenico,
nemini inter nos (demto Charone) notus. is nun-
ciat, exfulum XII ætate reliquis minores cum ca-
nibus apud Citheronem venari, sub vesperam huc
venturos, seque missum vt hoc prædiceret, ac quis
domum præbiturus esset venientibus cognosceret,
in qua occultarentur, vt ea indicata statim eò se pos-
sent recipere ipsi. Hæsitantibus nobis, & deliberan-
tibus, ipse Charon domum se præbiturum promisit.
Atque is quidem nuncius statim ad exfules redire
properabat. Mea autem manum Theocritus vates
vehe-

vehementius premens, & Charonem intuens præ-
tereuntem: Hic, aiebat, philosophus non est Caphi-
sia, neq; institutus singulariter & accuratè vt frater
tuus Epaminondas: vides tamen vt natura per leges
ad honestatem ducente, vltro maximum pro patria
subit periculum. Epaminondas autem, qui se omni-
bus Bœotis ad virtutem rectius instructum putat,
segnis est, animiq; remissi * tatum, quæ meliorem
ei occasionem ad hoc nato & parato, rectè sic vsu-
rus. Tum ego, Alacerrimè, inquam, Theocrite: nos,
quod decreuimus, agamus. Epaminondas autè non
persuadēs nobis præstare hanc actionē omittit, quæ
ipsum est sententia: haud iniuria refragatur, ad socie-
tatē eorū ad quæ factus nō est, neq; ea probat, voca-
tus. Nā neq; medicū sine ferro & igne promittentem
se morbo medicaturū modestè feceris si ad secūdum
& vrendum adigas: * igitur & is * nimirum, ne-
que per ciues * incertum, sed & ciuili sanguine ac-
cedibus urbem liberare volentibus, socium se faci-
noris præbere Epaminondas recusat. & quoniā ple-
rosque non pertrahit in suam sententiam, nōsque
hanc viam ingressi sumus: vult vt ipsum cædis pu-
rum atque innocentem sinamus suis intentum esse
occasionibus, cum iusticia vtilitatē consecuturi-
sum. Non enim rem suis se cōtenturam finibus Phe-
renicum quidem fortassis & Pelopidam in fontes
maximè & malos impetum facturos: Eumolpidam
autem & Samiadam, homines ardentissimæ iræ,
& audaces, nocturnam adeptos licentiam, gladios
non antè deposituros, quàm totam urbem cædibus
impleuerint, & multos præcipuos viros interfecer-
int. Hæc me cum Theocrito colloquente inaudiens
Anaxidorus, ponē enim * & Lyfanoridam Sparta-
num à Cadmia veluti eodem pergētes, quō nos con-
tendebamus. Itaque gressum inhibuimus. Archias
autem Theocritum ad se vocans, & ad Lyfanori-
dam seorsim adducens, diu colloctus est, paulū-

*Epaminon-
da sententia
de patria li-
beranda.*

lum à via cum declinassent iuxta Amphium: ita vt
anxiè nos vereremur, ne ad eos suspicio aliqua aut
indicium esset delatum, de quo Theocritū percun-
tarentur. Interim Phyllidas, quem nosti, Archida-
me, polemarchi magistratum tum gerenti Archiæ 5
scribam fuisse, qui exfules venturos nōrat, & con-
spirationis erat socius, me manu mōre suo appre-
hensum, cum palam gymnasia & urbem dīcteriis im-
petiuisset, procul ab aliis abductū interrogat de ex-
sulibus, an ad diem dictū præsūd essent futuri. cū- 10
que ego ita esse respondissem, Rectè ergo, inquit,
ego conviuium institui hodie, Archiam invitatu-
rus, & inter pocula facilem captu iis exhibiturus.
Optimè, inquam ego, mi Phyllida: & operam da,
vt vel omnes, vt plerisque hostium in vnum co- 15
gas. Id verò, aiebat ille, non facile, adeoque impos-
sibile factū est. nam Archias sperans tunc quan-
dam nobilem matronam ad ipsum venturam, non
vult Leontidam interessē. itaque bifariam nobis se-
cundum domos sunt nostri diuidendi. Archia enim 20
simul & Leontida oppressis, puto reliquos aut fuga
se subdukturos, aut domi quietè contenturos, ac be-
ne secum agi existimatu-ros, si securis esse conceda-
tur. Ita, inquam ego, agemus. Sed quid hoc rei est,
de quo cum Theocrito colloquuntur? Non planè 25
nouī, ait, audiui autē signa & vaticinia sinistra Spar-
tæ obtigisse. * Phidolaus Haliartius occurrēs: pau-
lulum, inquit, expectare vos hac iubet Simmias. in-
tercedit enim opera Leontidæ pro Amphitheo, vt
mortis supplicium ei decretum in exsulum muta- 30
tur petens. Tum Theocritus: Tempestiuè, inquit, &
veluti dedita opera. volebam enim scire quēnam in-
uenta, & omnino quē facies Alcmenæ sepulcri apud
vos aperti esset: siquidem tu quoq; interfuisti, cū
Agesilaus eō misit, qui reliquias Spartam transfer- 35
rent. Interfui verò, inquit ille: & valdè indignans ac
quiritans aduersus ciues, ab iis intus relictus sum.
Inven-

Alcmenæ se-
pulcrum.

Inuenta est igitur corporis armilla græca non magna,
& duæ amphoræ figlinæ, terram continentes intus *
iam præ vetustate in saxum concretam *. monu-
menti * tabula ærea, litteras continens permul-
tas, & admirandas, vtpote vetustissimas. agnosci
enim non potuerunt, quanquam abluto ære exsta-
rent: sed forma peculiaris fuit & barbarica, Aegy-
ptiis maximè similis. itaque etiam Agesilaus exem-
pla earum regi Aegypto misit, rogans vt sacerdo-
tibus exhiberet, si fortè ij possent intelligere. Ve- 10
rūm de his fortè Simmias aliquid nobis potest in-
dicare, qui ob philosophiam frequenter isto tem-
pore sacerdotes convenit. Haliartij verò magnam il-
lam sterilitatem & paludis exundationem non for-
tuitò putant accidisse: sed ira numinis aduersum i-
psos, quòd effodi sepulcrum passi essent. Et Theo-
critus paululum moratus: Videtur, inquit, ipsis quo-
que Lacedæmoniis succensuisse genius, quod osten-
ta monstrant, de quibus modò nobiscum sermones 20
contulit Lysanoridas. & is nunc proficiscitur Ha-
liartum, rursū terra ingesta sepulcrum obruturus,
ac paraturus Alcmenæ & Aleo iussū oraculi cuius-
dam: cū quidem nesciat quis ille sit Aleus. rever-
sus autem quæret Dirces sepulcrum, Thebanis igno-
tum, exceptis qui magisterium equitum gesserunt. 25
nam magistratu eò decedens successorem solus eò
noctū adducens id ostendit: ibiq; sacrificiis quibus-
dam sine igne factis, quorum vestigia confundit &
abolent, per tenebras discedunt atque à se invicem *
30 separantur. Ego autem * quidē o Phidolæ * pro
bè eos inventuros existimans. Exsulant enim pleri-
que eorum qui magistri equitum fuerunt, secundū
leges, immò omnes, Gorgida demto & Platone:
quos non conabuntur interrogare, metu ipsorum.
35 Qui verò nunc præfecti sunt in Cadmia hastam &
sigillum ad se recipiunt, nescientes vel vnde * Hec
cū dixisset Theocritus, Leontidas cum amicis exiit.

Nos autem ingressi Simmiam convenimus, ob infestam (ut videbatur) rem sollicitum admodum ac mœstum, in lecto sedentem. Oculos enim cōiciens in omnes nos, Dij boni, aiebat, quàm feri & barbari sunt mores isti? Ergo non præclarissimè Thales ille priscus, cum longo pòst tempore à peregrinatione domum rediisset, amicis interrogantibus quid maximè rarum vidisset, respondit, Senem tyrannum? Nam etiam is, ad quem nulla priuatim iniuria pervenit, ipsam importunitatem & asperitatem tyrannidis ægrè ferens, inimicus sit iniustarum & nulli iuri se sistentium dominationum. Sed hæc fortassè diis curæ erunt. Hospes verò, Caphisia, qui ad vos venit, nostisne quis sit? Nescio, aiebam, de quo loquar. Tum ille: Leontidas, inquit, visum dicit apud Lyfidis monumentum à nocte surgentem hominè, comitatus multitudine & apparatu splendidum, qui in thoro ibi pernoctasset: nam inventos fuisse humistratos lectos & myrica factos, igneorum quoque sacrificiorum reliquias, & liba lactis. eumque manè ex obviis quævisse, an Polymnis filios domi esset inventurus. Quis verò, dicebam, ille hospes fuerit? nam ex iis quæ tu refers, non vulgarem aliquem, sed eximium fuisse apparet. Non ita est, inquit Phidolaus. Sed istum nos ubi venerit excipiemus. Nunc autem o Simmia, de quibus recens dubitatio nobis incidit, si quid habes non vulgare, id nobis aperit. traditum est enim Aegyptios sacerdotes litteras intellexisse tabulae eius, quæ nobis abstulit Agesilaus, cum sepulcrum Alcmenæ diruisset. Hæc Simmias statim te in memoriam revocata, Tabulam, inquit, istam non novi. Sed Agetoridas Spartanus multis cum litteris Memphin venit ad Chonuphin prophetam, cum ibi tunc vnà philosopharemur ego, Plato, & Ellopio Peparethius. miserat autem Agetoridam Agesilaus, petens à Chonuphi ut si quid scriptorum intelligeret, statim hoc interpretatum ad se remitteret.

teret. Ergo Chonuphis cum per triduum seorsim de antiquis libris omnis generis litterarum formas collegisset, rescripsit ad regem, nobisque indicavit, his litteris significari, Musis Græcos debere certamen edere. esse autem litterarum formas eius grāmaticæ, quam Proteo regnante Hercules Amphitruonis F. didicerit. & moneri Græcos his litteris à deo, ac iis præcipi, ut armis positis pacatam quietamque vitam ducant, & philosophicè concertantes de iure, eruditè & cum ratione inter se lites transigant. Nos & tum Chonuphis sententiam probauimus: & magis etiam cum nobis ex Aegypto avectis, & circa Cariam nauigantibus occurrerunt Delij quidam, qui à Platone, utpote rerum geometricarum perito, flagitarent oraculi explicationem, quod insolens ipsis deus edidisset. Erat autem oraculi hæc sententia: Delis & aliis Græcis calamitatum finem fore præsentium, si aram quæ in Delo erat cubica, duplicarent. Cuius cum sententiam assequi non possent, & in altaris structura ridiculè eis hoc evenisset ut pro duplici ara, ignoratione proportionis quadruplam excutarent: Platonis opem in hac difficultate explicanda implorauerunt. Ille verò Aegyptij istius recordatus, Ludrà Deo Græcos dixit, qui eruditionem negligenter, eorumque insultari incitiæ, mandarique ut seriò geometriæ operam darent. non enim leuiter aut segniter in tractandis lineis perspicacis ingenij opus esse, datis duabus lineis, alias duas quæ continent proportionem inter has intercedant invenire. quæ quidem vnica sit cubi duplicandi ratio, ex æquo omnibus eius auctis dimensionibus. rem iis ab Eudoxo Cnidio, aut Helicone Cyziceno cōsestum iri. Neque verò deum hanc aræ duplicationem requirere aut desiderare: sed vniuersis præcipere Græcis ut bellis & miseris ea comitantibus vitatis, Musis sese dedant, ac litterarum & doctrinæ vsu sedatis animi turbulentis motibus, innoxie & utiliter

*Philosophia
laus.*

*Duplicatio
cubi.*

inter se conversentur. Adhuc loquente Simmia, pater noster Polymnis ingreditur, & iuxta eum adsidens: Epaminondas, inquit, te & hos omnes rogat, ut nisi grauius aliquid urgeat negotium, hac ipsum expectetis. vult enim vobis hospitem ostendere, virum præclarum, & præclaro honestoque proposito huc profectum. Is est vnus de Italicis Pythagoreis, venitque ut Lyfidi seni ad sepulcrum parentet, quibusdam somniis, ut ait, ac spectris motus manifestis. adfert autem secum magnam vim auri, paratissimūque est nobis quantumvis recusantibus persolvere nutrimenta à nobis seni præbita, & paupertatem nostram, minimè id nobis petentibus, subleuare. Mirum, aiebat Simmias, hominem narras, dignūque philosophia. sed quid causæ est, quod non rectè ad nos accedit? Eum, inquit pater, quia ad sepulcrū Lyfidis noctem exegit (ut puto) Epaminondas ad Ilmenum duxit, ibi se abluturum: postea ad vos venient. Antequam verò vos conveniret, ad sepulcrum pernoctavit. statuit enim reliquias corporis secū in Italiam asportare, nisi noctu genius aliquā aduersaretur. His dictis pater cum conticuisset, Galaxidorus: Dij boni, inquit, quā difficile est hominem invenire fastus vacuum & superstitionis. Alij enim inviti ob imperitiā aut imbecillitatem hisce affectibus capiuntur: alij ut diis cari & singulares videantur, divinitatem quandam suis actionibus affingunt, somnia, spectra, aliāque id genus ab ipsis excogitata amplificandi gratia adponentes. Quod quidem civilibus viris, & quibus necesse est vitam suam adversus contumacem & dissolutā turbam instituere, fortasse nō est invtile: ut superstitione quasi fræno multitudinem compescant, & ad vtilia torqueant. Philosophiam autem nō modò dedecet hic pretextus, sed & professione ipsius repugnat. quæ pollicita se ostensuram rationibus omnis bonæ & vtilis actionis principia ad deum referri: veluti ipernens rationes suas,

*Superstitio
& fastus.*

suas, & demonstrationem qua excellit contumelia afficiens, ad oracula se conferat, ac somnia, quæ sæpenumero deterrimo cuique non viliora offeruntur quā præstantissimis. Itaque Socrates vestre Simmia, videtur mihi philosophiæ convenientiorem doctrinæ habitum indutus fuisse, simplex & figmentorum expers disputandi genus ut liberale & maximè amicum veritati amplexus: fastūq; veluti fumum quandam à philosophia in sophistas dissipans. Hac Theocritus interpellans, Quid, inquit, Galaxidore? an tibi quoq; fidem fecit Melitus, Socratem diuina contemnisse? hoc enim crimen ei apud Athenienses impegit. Nequaquā, aiebat Galaxidorus, diuina. Sed cum accepisset philosophiam spectris, fabulis, & superstitione obsitam à Pythagora & Empedocle, & admodum bacchantem: sobriam redegit veritatem, sobriāq; ratione in rebus eā intelligere docuit. Sint isthæc, inquit Theocritus. Geniū verò Socratis, mihi homo, an pro fabula habebimus? Mihi quidem, sicut Homerus Vlissi Mineruā in omnibus ærumnis facit præsentem auxilio esse, ita videtur genius Socrati visum quoddam vitæ quod anteiret ab initio statim adiunxisse: quod visum præcedens Socratem, lucem rebus obscuris inferret & humana ratione non penetrabilib. sicut & sæpe genius ipsum allocutus est, diuino quodam instinctu proposita animi eius dirigens. Horum pleraque & præcipua è Simmia licet, aliisque Socratis sociis cognoscere. Me autem præsentē, cum ad Euthyphronem vatem irem, iam Socrates, ut meministi Simmia, supernè apud Symbolum & Andocidis domum ambulabat, simul & interrogans, & per iocum exagitans Euthyphronem. subito autem subsistens, reliquisq; etiam ut starent persuadens, diu sanè commoratus, deinde cōversus per vicum arcas fabricantiū abiit: & socios qui præcesserant revocavit, indicans se à genio monitum ut hac diverteret. Ac pleriq; quidem vnā cū ipso con-

Ody. v. 300.

Genius Socratis.

PPP

verterunt se, inter quos & ipse fuit Eutyphroni adhe-
rens. Quidam autem adolescentuli recta proceden-
tes, nimirum ut Socratis genium redarguerent, Cha-
rillum tibicinem sibi adiunxerunt, qui & ipse mecum
Athenas ad Cebetem venerat. Cum autem ambula-
rent per vicum sculptorum iuxta curias iudicarias,
turba iis suum occurrit cœno oppletarum, quæ ob
multitudinem sese trudentes, cum decedendi spa-
cium hominibus non esset, alios impetu suo prostra-
uerunt, alios commaculauerunt. Venit etiam Charil-
lus domum crura & vestes luto plenus. ut cum risu
genij Socratis mentionem facere libuerit, nusquam
hominem relinquentis, nusquam negligentis. Et Ga-
laxidorus: Putas verò, aiebat, Theocrite Socratis ge-
nium peculiarem aliquam & eximiam habuisse vim,
non particulam aliquam communis Necessitatis eum
experientia exploratam habuisse, unde in rebus ob-
scuris & coniectu grauib. rationis momenta fece-
rit? Ut enim vnica drachma pro se lancem trutinæ
non commouet, adiecta autem æquali ponderi ad
se totum inclinat. ita omen, aliudve id genus signum
leuiusculum non percellit animum grauem aut ad
agendum incitat: sed cum animus cogitationib. di-
uersè trahitur, alteri parti accedens æqualitate sub-
lata dubitationem dirimit, mouetque & impellit.
Sub hæc pater: Enimverò, inquit, Galaxidore ipse
Terpsionem audiui Megaricum dicentem, genium
Socratis fuisse sternutationem cum ipso, tum alio-
rum. alio quidem sternutante à dextra siue ante si-
ue post ipsum, solitum se fuisse ad agendum confer-
re: sin à sinistra fieret, cessasse. de ipsius sternutatio-
nibus quæ fieret acturo aliquid, confirmasse eius
propositum: quæ inter agendum, inhibuisse. Sed
hoc mihi mirum videtur, si sternutatione vtens, non
ab hac, sed à genio se iuberi aut prohiberi sociis di-
xit. Fastus enim, amice inanis hoc & arrogantis fue-
rit, non veritatis & simplicitatis: quibus verè ma-
gnum

Sternutatio

gnum hunc virum & multis præstantiorem fuisse ar-
bitramur: à voce externa aut sternutatione fortuita
turbatum actiones deferere, & institutum omitte-
re. Socratis autem videntur in omni re incitationes
ad agendum fuisse graues ac vehementes, utpote à
recto & solido iudicio profectæ. Nam sponte sua in
paupertate totam vitam exigere, cum essent qui o-
ptima cum gratia & voluptate dare opes cuperent:
deinde à philosophando non desistere, tot obiectis
impedimentis: denique salute ipsi & fuga opera ami-
corum commodè parta, nullis precibus flecti, neq;
morti concedere, sed ad eam obeundam hilari con-
stantique ratione pergere: hæc non sunt hominis
qui omnibus aut sternutationibus desistentia sua
dimoueretur: sed qui à maiore quodam præsidio &
principio ad virtutem duceretur. Audio etiam Sici-
liensem Atheniensem cladem eum quibusdam ami-
corum prædixisse. Et ante ista Pyrilampes Antiphon-
tis F. in fuga apud Delium à nobis captus, pilo vul-
neratus, cum ex iis qui scæderis feriundi gratia A-
thenis venerant audiuiisset Socratem cum Alcibia-
de & Pachete per Retistam descendisse ac domum
eualisse: multis seipsum incusauit, multis amicos
suos quosdam & manipulares, qui cum ipso præ-
ter Parnetem fugientes à nostris equitibus occi-
derant, quod Socratis genio non obtemperantes
alia quam ipse ducebat via à prælio profecti essent.
Hæc Simmiam quoque audiuisse puto. Sæpe, in-
quit Simmias, audiui, ac è multis. nam ex illa re
Socratis genij fama non leuiter Athenis increbuit.
Cur ergo, aiebat Phidolaus, ô Simmia Galaxido-
rum sinamus iocose tantum diuinationis opus in
sternutationes & omina deiicere, quibus vulgò eti-
am in rebus leuib. ludentes vtuntur? nam ubi pe-
ricula grauiora, & maiores incidunt actiones, tum
Euripideum illud fit:

Non inter arma quisquam hæc nugari uolet.

PPP ij

Socrati grā
uitas.

Ego quidem, inquit Galaxidorus, Simmiam Phidolae, si quid is ex ipso auditum Socrate hac de re narrare vult, vobiscum audire paratus sum. quæ verò sunt abs te & Polymni dicta, nullo negotio refelluntur. Vt enim in medicina pulsus, aut pustula parua res, non parua rei signa sunt: & gubernatori sonitus maritimæ auis, aut discursus raræ nubeculae ventum præmonstrant & maris asperiores exagitationem: sic animæ diuinatrici sternutatio aut omen, res per se non magna * accidentis. Nam nulli arti hoc neglectum est, è paruis magnâ, & paucis multa prænoscere. Sanè si quis litterarum ignarus videret numero paucas & forma ineleganti litteras, neque crederet hominem grammaticum ex his relegere posse magna præscorum bella, urbium primordia, acta & eventa regum, iuraretque potius istam memoriter hæc recitare quàm istis contenta litteris enunciare: suauiter, amice, tibi imperitiam hominis ridere utique subiret. At vide sis, ne eodem modo nos singulorum quæ ad diuinandum faciunt vim ignorantes quæ ad futurum ea præscindum cōducunt: stultè succenseamus si cordatus homo ex his aliquid de re abdita pronunciet: idque adeò dicens non sternutationem aut vocem, sed genium sibi esse agendi ducem. Iam enim ad te, Polymni, me conuerto, mirantem cur Socrates, qui vnus vacuitate fastus & simplicitate maximè comem reddidit philosophiam, signū id non sternutationis aut ominis, sed tragicè admodum genij nomine affecerit. Ego autem mirarer contra si Socratis, homo dissuasi & verba rectè usurpandi callidissimus non à genio, sed à sternutatione se moneri dixisset: perinde ac si quis à iaculo se vulneratum dicat, non iaculo ab eo qui id coniecit: aut pondus à libra exploratum dicat, non ab appendente per libram. Non enim instrumento opus imputari debet, sed ei cuius est instrumentū, ac qui eo vtitur. Signum verò est ex instru-

instrumentorum numero, eoque is vtitur qui aliquid significat. Sed, ut dixi, audiamus si quid habet Simmias, rem enim is nouit absolutius. Et Theocritus, Prius, inquit, videamus qui sint qui intrant: atque adeò videtur hospitem illum Epaminondas adducere. Ergo ad ianuam respicientes, præcedere vidimus Epaminondam, cumque eo amicos Ismenodorum, Bacchylidam, Melisum tibicinem: sequi hospitem, specie neutiquam illiberali, sed qui vultu mansuetudinem ingenij comitatēq; præ se ferret, honesto vestitu. Is cum iuxta Simmiam, frater ponē me, reliqui ut cuique locus obveniret consedisent: factō silentio fratrem meum Simmias compellans: Agedum Epaminonda, inquit, quem, quomodo, & cuium debemus hospitem hunc salutare? is enim receptus compellationis & noticiæ contrahendę mos est. Tum sic respondit Epaminondas: Theanor, ô Simmia, hic vocatur, genere Crotoniata, vnus de ibi philosophantibus, magnam Pythagoræ gloriam haud dedecorans. nam & nunc longū iter huc profectus est ex Italia, ut pulcris factis pulcras sententias confirmaret. Ibi hospes sermonem excipiens: Ergo tu, inquit, Epaminonda pulcerrimum factum impedis. Nam si pulcrum est amicis benefacere: non est turpe ab amicis beneficium accipere. Gratia enim non minùs accipiente quàm dante opus habet, ab utrisq; perficitur ad pulcritudinem. Qui verò non accipit, tanquam pilam recte obiectam dedecorat, decidentem frustra. Quis autem scopus est, quem tangere sit iucundius, aut aberrare molestius, quàm si quis virum beneficio dignum demereri cupit? sed hoc interest, quod qui à scopo aberrat, ipse culpam sustinet: hæc qui recusat beneficium, iniuriam facit gratiæ eò quò tēdit pervenire nequeuntis. Tibi quidem causas exposui, propter quas huc nauigavi. volo autem etiā his eas narrare, iisque aduersum te uti iudicibus. Postquā sodalicia Pythagoricorum, per

Pythagorei
Lysis.

seditiones ex urbibus eiecta fuerunt, & superstiti-
bus Metaponti confessum agentibus quadam in do-
mo, ignem Cyclonij circumposuerunt, omnēsq; ibi
interfecerunt, Philolao & Lyside demitis, qui iu-
uenes robore & agilitate freti flammās evaserunt: 5
Philolaus quidem in Lucanos aufugit, eōq; incolu-
mis pervenit, & aliis sese adiūxit amicis, qui iam rur-
sum coibant, Cycloniōsq; viribus superabant. Ly-
sis autem quorsum abiisset longo tempore ignora-
tum fuit: donec Gorgias Leontinus ē Græcia in Ita- 10
liam navigio revertens, Arceſo nunciauit constan-
ter, in Lysidem se incidisse Thebis commorantem.
Arceſus hominis desiderio impulsus, rectā se ad na-
vigandum contulit. sed cū ob senectutem & imbe-
cillitatem planē conficere propositū nequiret, ami- 15
cis negocium dedit, vt, si omnino id fieri posset vi-
uum Lysidem: sin verō, eius reliquias in Italiam re-
portarent. Interea temporis quæ inciderunt bella,
seditiones, tyrannides, in causa fuerunt ne vivo ipso
amici rem effectam darent. Cū autem nobis Lysi- 20
dis vita iam defuncti genius evidenter mortem eius
significauisset, & vestra, Polymni, in eum officia, vi-
tamq; eius apud vos actā narraſſent quib. probē ista
erant cōperta, & quomodo in paupere domo cura-
tionem senectutis liberalissimā adeptus, filiūq; ad- 25
scriptus, beatissimē diem suū obiisset: iuuenis ego
missus sum & vnus à multis & natu grādiōribus, qui
loco beneficii magni accepti amicis indigentib. pe-
cuniā de suis copiis largirentur. Lysis verō à vobis
conditus est rectē, honestōq; sepulcro donatus. pro 30
quibus vobis gratiā omnino ab amicis & familiari-
bus eius persolui par est. Hæc locuto hospite, pater
memoriæ Lysidis aliquandiu illacrumauit. Frater
autem more suo subridens ad me, Quid facimus Ca-
phisia, inquit? tacitine paupertatem diuitiis prodi- 35
dimus? Minimē, inquam ego, caram istam & probam
puerorum educatricem. Proinde tu ei patrocinare,
tuum

tuum enim est dicendi munus. At enim, dicebat pa-
ter, hoc vnum erat quo metuebam ne diuitiæ domū
nostram caperent, Caphisia corpus. nam & vestitu
opus habet pulcro, vt tot tantisq; amatoribus cum
5 fastu se ostentare possit: & copioso nutrimento, vt
gymnasia & palæstricos labores perferre queat.
Quando autem is quoq; paupertatem non prodit,
sed velut ferri tincturam patriam retinet, ac quan-
tumvis adolescens frugalitate se exornat & conten-
10 tus est præsentiū: ecquis erit pecuniæ vsus, quæ di-
spositio? Nimirum, aiebat Caphisia, arma auro ob-
ducemus, & scutum permixto purpuræ auro vt Ni-
cias Atheniensis distinguemus? tibi autē, pater Mi-
lesiam chlamydem, matri prætextam purpura tuni-
15 cam ememus? nō enim puto in ventrem insumemus
donum, splendidiū conuiuentes, vt qui hospitē ali-
quem exceperimus grauiorem nobis diuitias. Apa-
ge hoc, dicebat pater. absit, fili, vt istam ego vnquam
vitæ nostræ mutationem videā. Atqui, inquā, ocioſi
20 quoq; sedere nolemus, domi pecuniā custodientes.
Sic enim & ingrata fuerit gratia, & infamis posses-
sio. Quorsum ergo tandem nobis pecunia? subiicie-
bat pater. Hæc Epaminondas. Sanē, inquit, in vrba-
nior visus sum nuper, cū Iasoni Theſſalorū duci huc
25 ad nos multū auri mittenti, vtq; acciperemus rogan-
ti, respondi Iniuriam mihi ab ipso oriri, qui vnus in
rep. dominationi studens, mei hominis popularis &
liberæ ciuis ciuitatis pecunia sollicitaret animū. Tuā
verō, hospes, promptitudinem, honestā eam & philo-
30 sophicam, probō, maioremq; in modum amplector.
venis autem medicamēta amicis non ægrotantibus
apportans. Ergo quemadmodū si rumore allato nos
bello peti nauigasses arma nobis & tela præsidio ad-
ferens, & huc delatus pacata omnia inuenisses, non
35 equidem putares danda nobis & relinquenda arma
esse nihil eorū indigentibus: ita auxilio quidem no-
bis venire voluisti aduersus paupertatē, quod ab ea

*
Contentum
opum.

nos infestari putabas. illam verò nos ferimus facili-
mè, & cara nobis est contubernalis: vt nihil opus sit
pecunia aut armis contra eam, nihil molestiæ nobis
adferentem. Proinde amicis tuis isthic renunciato,
ipso diuitiis optimè vti, hæc amicos ipsis esse qui
paupertate rectè vtantur. Lyfdis autem alimenta &
funerationem ipse pro se Lyfis persoluit, cum alia-
tum paupertatem docens æquo animo ferre. Sub
hæc Theanor: Ergo, inquit, paupertatem grauius
ferre illiberale est, diuitias metuere & fugere nō ab-
furdum, nisi quis verbis alias formas induat, aut præ-
imperitia rerum & fastu respuat? quæ verò ratio pos-
sersionem honestam & iustam ita repudiat, vt Epami-
nondas? Immo potius (quando de Theffalo illo
iam antè dictum est.) responde sodes mihi, vt tuam
defendas sententiam, Putasne dari pecuniam rectè,
nullo modo accipi posse, sed peccare omnes & qui
dant & qui accipiunt. E P A M. Nequaquam: sed vt
aliarum rerum, sic & pecuniæ donationem & acce-
ptionem puto esse aliam turpem, aliam honestam.
THEAN. Nōne ergo quæ quis debet vltro & ala-
cri dans animo, rectè dat. E P. Planè. TH. Qui verò
accipit quod rectè aliquis dat, nōne rectè accipit?
aut iustius accipi potest pecunia quàm à iustè dan-
te? E P. Nullo modo. TH. Ergo si de duobus amicis
dare alter, vtiq; alter accipere debet. In pugna enim
hostis qui benefecerit declinandus est: in beneficio
qui rectè id præstat amicum fugere & repellere non
est iustum. Nam si paupertas molesta non est, vicif-
sim diuitiæ quoque non ita sunt infames aut asper-
nandæ. E P A M. Sanè. sed rem nobiscū sic perpen-
de. Multæ sunt cupiditates ac multorum: aliæ quæ
innatè dicuntur, & circa corpus pullulant ad neces-
sarias voluptates incitantes, aliæ inquilinæ, è vanis
ortæ opinionibus: quæ tempore & consuetudine in
mala educatione corroboratæ, sæpe animum tra-
hunt ac deprimūt magis quàm necessariæ. Equidem
adfue-

Cupidita-
tes.

adfuescendo & meditando magnam etiam instarū
cupiditatum partem vt ratio aboleat effici potest. o-
mnis autem exercitationis vis, amice, aduersum ad-
uenticias illas & supervacaneas est adhibenda con-
cupiscentias, eaq; amputandæ, arcendæ, ac ratione
profligandæ atque opprimendæ sunt. Nam si ratio-
nis aduersus cibum & potū reluctatio sitim famém-
que compescit: longè nimirum facilius est diuitia-
rum, aut gloriæ cupiditatem elidere, abstinendo ab
his quæ appetunt & retrahendo planè abolitas. Nisi
tibi contrā videtur. TH. Assentior. E P. Ergo discrimen
cernis exercitationis, & rei ob quam exercita-
tio suscipitur? Sicut enim athleticæ opus dices
conflictationem cum adversario coronæ causa: ex-
ercitationē autem, corporis per gymnasia ad hoc
præparationem. sic virtutis etiam puto das aliud esse
opus, aliud exercitationem. TH. Do. E P. Agè iam,
(vt primū de continentia loquamur) abstinere à
turpibus & iniustis voluptatibus, exercitationemne
an exercitationis opus & demonstrationem censēs?
TH. Opus ego, & demonstrationem. E P. Exercita-
tionem autem & meditationem cum cōtinentia, nō
qualem vos omnes etiamnum adsciscitis, quando à
gymnasis, vbi brutorum instar appetitus excitaui-
stis, lautis mensis & variis cibis adstantes aliquādiu,
deinde seruis ista vescenda dantes, ipsi vtimini vili-
bus & frugalibus, iam fracto appetitu. nā abstinentia
à licitis voluptatibus exercitatio est condoces facies
ad abstinendum veritis. TH. Omnino. E P. Est ergo,
amice, quædam etiam iusticiæ exercitatio aduersus
opum studium & auariciam. non, quando noctu ali-
quis proximorum res obiens nihil furatur, neq; in-
tervertit aliena, neque patriam prodit & amicos pe-
cuniæ causa: (vbi lex etiam fortassis & metus cupi-
ditatem à maleficio deterrent) sed qui iustis & lege
licitis lucris sæpenuerò abstinet, is vltro se exer-
cet ac adfuefacit ad longè vitandum omnem iniustā

& illicitam capturam. Nam neque in magnis, absurdis autem & damnosis voluptatibus quiescere animus potest, qui non ante sapenúmero licitam earum fruitionem contemserit: neque lucra turpia & magnas capturas legibus adversas facile respuere est ei, qui non eminus studium lucri & habendi cupiditatem ex animo exciderit: quod aliis habitibus affatim enutritum ad lucrum faciendum fertur, cumque iniusto appetitu excitatum turget, difficilimè ab iniusta captura abstinetur. Qui autem neque amicorum beneficiis locum dat, neque regum munera admittit, ipsam quoque fortunæ sortem respuens, & insultantem thesauro exhibito repellens: nunquā hunc iam diuitiarum cupiditas turbabit, aut ad iniusticiā stimulabit: sed facile seipso utitur ad honestatē, magno animo, & sibi pulcerrimè conscio. Horum, Simmia, hominum ego & Caphisias admiratores & amatores, hospitem rogamus, ut nobis concedat, ut ad virtutem istam paupertate nos sufficienter condocere faciamus. Hæc locuto fratre meo, Simmias bis terve capite annuens, Magnus, inquit, magnus vir est Epaminondas. causa est præcipua Polymnis hic, qui liberis suis optimam in philosophia paravit educationem. Verum de hoc, hospes, tute cum ipsis transiges. Lyfidem verò, si tamen dicere tibi fas est, numnam è sepulcro moues, & in Italiam transfers, aut hæc apud nos relinquis, amicis & beneuolis contubernalibus vsurum, cum isthuc pervenerimus? Tum subridens Theanor: Apparet, aiebat, Lyfidem hac regione delectari, cui opera Epaminondæ nihil bonorum defuerit. Habent autem Pythagorici quendam sepulturæ peculiarem sacrumque ritum: quo qui carent, eos non putamus affecutos esse beatum illum & proprium finem. Postquā ergo ex somniis de morte Lyfidis facti sumus certiores (est aut signū quod apparet nobis in somnis, unde percipimus simulacrum vivine sit an morientis) venimus in eam cogitationē Lyfi-

Lyfidem apud externos aliter sepultum fuisse, ideòque corpus eius transferendum, ut apud nos ritè condatur. Hoc ego consilio cum huc appulissem, essemque ab incolis rectā ad sepulcrum Lyfidis deductus, libaui iam vespere facta, Lyfidis animam evocans, quæ quid quove modo agendum esset vaticinaretur. adolefcere nocte, nihil vidi, sed visus sum mihi audire vocem, quæ iuberet immobilia non mouere: nam corpus Lyfidis sanctè humatum esse, animam iā nunc secretam ad alium ortum esse dimissam, aliq; genio sorte obtigisse. Et quidem prima luce cum Epaminonda congressus, audito modo quo Lyfidem sepeliuisset, intellexi eum illum præclare vsq; ad ea quæ efferri nefas est à Lyfide fuisse institutum, eodemque ut in vita genio, quo vsus est ille: nisi malè ego ex navigatione de gubernatore coniecturam facio. latæ enim sunt vitarum semitæ: paucæ, per quas à geniis homines ducuntur. Hæc fatus, Epaminondam intuitus est, quasi de integro formam eius & naturam contemplans. Sub hæc medicus accedens, tanquam curandi corporis causa tæniā qua crus Simmiæ erat religata abstulit. Phyllidas autem cum Hippothenida intrò veniens, in angulum atrij quendā me, Charonem, & Theocritum surgere iussos abducit, admodum (quod ex vultu apparebat) perturbatus. cumque ego quævissem, Ecquid noui accidit Phyllida? nihil, inquit, noui: mihi quidem, qui præuidēs ac prædicens vobis Hippothenidæ molliciem, rogauit ne cum homine rem communicaretis, aut in societatem ipsum adscisceretur. Perterritis nobis hoc sermone, Hippothenidas: Noli obsecro, inquit, ista dicere, neque temeritatem pro audacia habens nos & ciuitatem evertere: sed si in fatis est, tutò sine exsules reditum sibi parare. Tum Phyllidas irritatus, Dic mihi, inquit, Hippothenida quot numero esse putes, qui nobis secretæ huius actionis sint conscij. Ego aiebat, triginta non pauciores noui. Cur ergo,

Redit ad historiam tyrannorum Thebis subditorum.

dicebat Phyllidas, quæ in tanta multitudine omnibus placuerunt, ea solus sustulisti atque impediisti, equite misso ad viros qui iam erant in itinere reverti iubens, neque hodie Thebas petere, cum quidem ad reditum plurima iis etiam casus commoda parauisset. Hæc fato Phyllida, & omnibus nobis turbatis Charon acerbo admodum vultu in Hippothenidam conversus, Pessime, inquit homo, quid fecisti nobis? Nihil mali, ait Hippothenidas: si asperitate verborum missa, sententiam hominis æqualis ætate, itidemque canos edentis pòderes. Nam si hoc nobis, Phyllida, *propositum est, ciuibz ostendere fortitudinem periculis se obicientem, iramque vitæ contemtricem: multum adhuc superest dici, neque expectanda nobis vespera: sed iam nunc arreptis gladiis eamus ad tyrannos, occidamus, occidamur, vitæ nostræ non parcamus. Si verò hæc quidem factu & perpeffu non sunt difficilia: Thebas autem liberare tot munitas hostilibus armis, & præsidium Spartanorum profigare duobus aut tribus hominibus interfectis non est in proclui: (non enim tantum meri in conviuum parauit Phyllidas, vt vnuerfi etiam Archiæ stipatores eo se sint inebriaturi: & vt hunc interficiamus, tamen sobrij per noctem excubias agent Hermippidas & Arcissus) quorsum festinamus amicos & familiares in certissimam adducere perniciem? præsertim cum hostes non planè reditus eorū sint ignari. Cur enim Thespiensibus tertiam iam hunc diem mandatum est, vt sint in armis, expectentque Spartanorum ducum iussa? Et Amphitheum audio hodie, vbi reuersus fuerit domum Archias, interemtum iri, questione prius habita. Non videntur hæc vobis magna signa esse detectæ aliquâ actionis nostræ? non præstat aliquantulam rei moram producere, dum numina placantur? Etenim aruspices cum Cereri bouem immolassent, exta portendere magnum tumultum ac periculum publicum pronunciauerunt. Et (quod

(quod tibi, Charon, maximè animadvertendum est,) heri Hypatodorus Erianthis F. è rure mihi factus comes, bonus alioqui vir & necessarius, sed nostri instituti omnino ignarus: Est tibi, aiebat, o Hippothenida amicus Charon, mihi non admodum familiaris. si tibi ita videtur, mone eum vt à periculo sibi caueat, propter somnium meum valdè minax & absurdum. præterita enim nocte per quietem sum imaginatus ipsius domum parturire, vt grauidæ solent: ipsum & amicos vnà anxios in orbem circum adfistere & vota facere. domum verò mugire, & incòpositas quasdam voces edere. tandem ignem copiosum & terribilem emicuisse è penetralibus eius, quo maior pars vrbs accensa fuerit, Cadmia solo fumo circumventa, igni ad fastigij superficiem se non efferente. Hoc quidem, Charon, ille sic mihi narrauit somnium. Ego & tū statim perterritus sum: & multo magis cum hodie audirem exsules in tuam domum diuersuros, anxie metuere cepi ne nobis ipsis magnum malū simus confecturi, nullum hostibus memorabile, nisi quod eos conturbabimus. vrbe enim nobis attribuo, Cadmiam, vt est, illis. Hæc Theocritus inhibito Charone dicere aliquid aduersus Hippothenidam molientem interfatus: Mihi verò, inquit, nullares maiorem, Hippothenida, agendi fiduciam parauit (quanquam semper pro exsulis sacrificia addixerint) atque hoc ipsum somnium. siquidem in vrbe lumen copiosum & splendidum ex amica domo ais erupisse, fumo autem obfuscatum fuisse hostium receptaculum, qui nihil vnquam melius quam lacrymas & trepidationem secum trahit. voces autem à nobis exiuisse obscuras: vt etiā si quis aliqua de voce nos accusare velit: incerta duntaxat suspicio simul & oriatur & dissipetur. iam illud non perlitare, ad rerum potientes pertinet, non ad rem publicam. Nondum finierat sermonem Thocritus, cum ego ad Hippothenidam: Quos, inquam, homines ad ex-

sules ablegasti. si enim non dudum hoc factum est, consequar eos. Et Hipposthenidas: Haud scio, ait, an affecuturus hominem sis (verum enim vobis dicere opus habeo) equo vehentem qui Thebis sunt equorum optimo. notus nobis is est, Melonis aurigarum præfectus, & per Melonem totius conficius ab initio inde rei. Ego autem, qui iam hominem cõspexissem, Nõnne, inquam, Chlidonem dicis Hipposthenida, qui superiore anno Iunonia solo equo vicit? Hunc ipsum, aiebat. Quis ergo, subieci, is est quem iam pri-
dem ad atriij adstare ostiũ, & in nos respicere video. 10
Conversus Hipposthenidas: Mehercle is est ille ipse Chlido, aiebat. Vah, ne quid grauius acciderit. Chlido autẽ ubi sensit se à nobis animadver-
ti, paulatim ab ostio cepit progredi. innuente verò Hippostheni-
da, & coram omnibus rem exponere iubente: Noui, inquit, probissimẽ hos viros Hipposthenida: & cùm te neque domi neque in foro offendissem, huc rectã contendi, quòd hæc te esse conicerem: nẽ quid vos eorum quæ acta sunt latèret. Nam cùm tu mihi man-
dasses, vt quanta omnino possem celeritate apud mō-
tem exsulibus occurrerem, domum me contuli, vt e-
quum sumerem. petẽti autem mihi frænum vxor nõ habuit quod daret, diũque in cella commorata est quærens, & omnem sus deque vertens supellecti-
lem. denique ubi satis diu mihi illusum fuit, falsa est se frænum vicino commodatò dedisse. vesperi ab ei-
us rogatam vxore. cùmque ego indignarer, & male-
dicta ingererem: conversa ad diras imprecationes, malam itionem, malam reditionẽ mihi optauit, quæ
omnia Dij, precor, in ipsam convertant. tãdem cùm iratus vsq; ad portas peruenissem, turba vicinorum & mulierum concurrẽte, turpissimẽ re gesta ad vos ægrẽ perueni: quòd alium ad illos emittendum sci-
retis. ego enim in præsentia planẽ mihi non consto, 35
& pessimẽ sum affectus. Nos verò subita inuasit mu-
tatio. Paulo enim antẽ indignẽ ferentes impedimen-
tum

Casus exem-
plum.

tum actioni iniectum, tunc rursus ob articulum tẽ-
poris tam celeriter appetentem & dilationis impa-
tientem in anxietatem & metum fuimus coniecti. Ego tamen Hipposthenidam comiter amplexus, bo-
no esse animo iussi: quippe diis ipsis nos ad rem ge-
rendam exhortantibus. Secundum hæc Phyllidas abiit, vt conuiuium appararet, inque id Archiam sta-
tim iniiceret: Charon, vt domum adornaret. Ego autem & Theocritus ad Simmiam rediimus, vt Epa-
minondam per occasionem alloqueremur. Illi verò iam processerant longẽ in tractanda quæstione non ignobili, sed quam paulo antẽ Galaxidorus & Phidolaus attigerant, disquirentes cuiusnam substantiæ aut facultatis fuisset genius ille qui Socratis dicitur.
Quæ ad Galaxidori argumentum responderit Simmias, non audiuius. Aiebat autem Simmias aliquando hac de re ipsum Socratem fuisse abs se inter-
rogatum, sed nullum dedisse responsum: idẽque posthac nunquam quæsiuissẽ. Sæpe autem se inter-
fuisse, cùm Socrates eos qui visum quoddam diuinum sibi oblatum dicerent, arrogantes iudicaret: iis verò animum adverteret, qui vocem aliquam se dicerent audiuisse, & de ea seriò percunctarentur. Itaque nobis, cum seorsim inter nos ista considerare-
mus subiit suspicari, Socratis genium non visum ali-
quod, sed vocis cuiusdam brutæ obseruationem esse, ad ipsum mira quadam ratione delatæ. sicut in somnis quoque vox non est, sed orationum quarundam opiniones concipientes putant se loquentes
audire. Verum his quidem re vera ista perceptio somnium sit ob quietem & tranquillitatem corporis dum dormiunt: & animum ægrẽ habent meliori principio obtemperantem, ac defatigati tumultu perturbationũ & occupatione, multiplici rerum
necessariarũ, exaudire id quod significatur, iisq; mentem advertere nequeunt. Socratis autem mens pura & perturbationum vacua, paulumq; habens cū cor-

Rursum de
Socratis ge-
nio.

pore commercij necessitatis gratia, facile tangebatur, & ab eo quod accideret sic vt par erat mutabatur. Quod autem accidit, id nō sonum, sed vocem genij sine sono fuisse probabile est, quæ ipsum intellectum eo quod significabat attingeret. Vox quidem ictui animi similis est, nobis per aures orationem vi penetrantem recipientibus dum colloquimur. Præstantioris verò naturæ mens animum idoneum ducit attingens eo quod intelligitur, neq; ad hoc ictu opus habet. animus concedit ei intendenti aut laxanti appetitiones, non vi ob perturbationes animi reluctantes, sed quæ facile tanquam habena circumagantur. Neque mirum hoc haberi debet, cum videamus magnas onerarias naues exiguis clauis circumduci: & rotæ figuli summa manu leuiter tactam pulcrè in gyrum volui. quæ quanquā anima carent, tamen ad cursum aptè facta, ob leuitatem mouenti concedunt impulsione facta. Animus autem hominis innumeris appetitionibus quasi rudentibus constrictus, longè est quàm vllum aliud instrumentum versatilius, faciliq; momento ab eo quod intellexit impellitur si quis ratione tangat. Hinc enim in mentem principia affectionum & appetitionum proficiuntur: eaque exagitata, trahunt intenduntq; hominem. Quo loco maximè perspicitur, quantam vim conceptus intellectus habeat. Ossa quippe sensus expertia, & nerui, ac carnes humorum plenæ, grauiq; moles corporis ex his compacta quiescens ac iacens: simul atque animus sobrie ictus appetitiones in sese ciet, tota surgens contentis viribus, omnibusque membris veluti alata fertur ad agendum. Neque non, aut adeò difficulter potest cerni modus motionis istius atque intentionis & excitationis, quo animus intelligens aliquid, appetitionibus suis corpus secum trahit. Sed quando admodum sine voce ratio mente concepta nullo negotio mouet: sic puto non difficulter à mente præstantiori foris attingente in-

ze intellectum nostrum cieri: quatenus rationi cum ratione cōtactus est, vt lumini cū resplendentia. Reuera enim animorū nostrorum sensa inuicem per voces tanquā in tenebris palpantes cognoscimus. Geniorum cogitationes lucem habent, assulgentque idoneis, nihil opus habētes verbis aut vocabulis: quibus inuicem vtuntur homines vt tesseriis & imaginibus animo conceptorū: ipsa hæc non percipiunt, nisi quibus peculiaris quidam adest & diuinus, vt dixi, splendor. Iam quod in voce fit, est quatenus fidē derogantibus persuaderi possit. Aer nimirum sonis articulatis informatus, totūq; in vocem mutatus, notationem mentis ad animū audientis perfert. vt mirari dignum sit, si hac ratione etiam præstantioris mentis conceptu aer ob facilitatem patiendi conuersus, diuinis & singularib; viris orationē mentis intrō annunciet. Sicut enim contorū ictus scutis æreis impacti exaudiuntur ob resonantiā, cum è profundo elati accidunt: reliqui ictus obscure transeunt & fallunt. sic geniorum orationes feruntur per omnia, in solis tamen resonant tranquillis & perturbationū vacuis animis: quos homines iam sacros & diuinos nuncupamus. Cæterum pleriq; putāt geniū dormienti homini diuinum aliquid inspirare: mirum & incredibile eis videtur, vigilantib; etiam ac mente sibi constantibus tales motus cōtingere. quod perinde est, ac si quis musicum putet lyra remissos habēti neruos ventem, si ea cōcinnetur atq; suis tonis cōponatur, non vsurum. Causam scilicet hi non perspicūt, animi sui tumultus & incōcinnitatem. quorum vacuus fuit socius noster Socrates: quod patri de puero eo etiamnum datū oraculum prædixit. mandabat enim patri, vt sineret eū agere quidquid in mentē venisset, & neq; vim faceret, neq; aliō abduceret, sed liberam pueri appetitionē ferri pateretur: ac pro eo vota faceret Ioui Forensi & Musis, de cætero in Socratem nihil curiosè inquireret. nimirū qui in se ducentem nihil curiosè inquireret. nimirū qui in se ducentem

Oraculum
de Socrate.

vita haberet sexcētis magistris & pēdagogis prēstā-
tem. Atq; hic quidē meus, Phidelae viuo ac mortuo
Socrate de genio eius fuit sensus, spretis omnibus;
sternutationibus, aliis talib. rebus. Quæ aut Timar-
chum Chæronensem audiuius hac de re differere, 5
haud scio an pro fabulis habituri sitis, præstetq; ea
reticere. Nequaquā, inquit Theocritus, sed narra-
st hæc. nā vt non planissimē, alicubi tamen etiā fabu-
læ veritatē attingunt. Prius tamen quis ille fuerit Ti-
machus expedi: nō enim noui hominē. Cōsentaneū 10
est, aiebat Simmias, mi Theocrite. Admodū enim a-
dolescens à Socrate petiit vt sepeliretur iuxta Lam-
proclē Socratis F. paucis antē dieb. mortuū, amicum
& æqualē suum. Is ergo cupiens Socratis genius quā
vim haberet cognoscere, vtpote iuuenis generosa 15
indole, & qui recens philosophiā gustauisset: re me-
cum & cum Cebate tantūm cōmunicata, in oraculū
Trophonij descendit, ritē peractis omnib. cūmq; du-
as noctes & vnum diē ibi exegisset, iam plerisq; actū
de eo esse putantibus, & familiarib. eum deploranti- 20
bus, manē admodū hilaris rediit. deūmq; cōpreca-
tus, vt primūm turbam evasit, nobis mira multa nar-
rauit visa sibi & audita. Aiebat se, cū descendisset in
oraculum, initio in magnas incidisse tenebras: votis
deinde factis diu iacuisse, non satis sentientē vigila- 25
rētne an somniaret. visum autem sibi caput strepitu
vnā accidente percussū fuisse, & futuris invicē di-
scedentibus animū exiuisse. Qui (verba ipsius refe-
ro) simul atq; recedens, aerī pellucido & puro per-
mixtus fuit, idq; lubens, tūc primūm longo pōst tē- 30
pore sibi respirare est visus, hætenus oppressus: ma-
iorq; pristino factus fuit, instar veli à vento inflati.
Audiui deinde obscurē quendam strepitū supra ca-
put circumagitatū, & suauē emittentem vocē. Suspi-
ciens aut, terram nusquā vidi, sed insulas splenden- 35
tes molli igni, mutantes aliū ex alio colorem, vnde
varie quasi tingeretur lumen istis mutationibus. Vi-
sæ sunt

*Narratio
fabule Ti-
marchi.*

sæ sunt mihi insulæ numero infinitæ, magnitudine
immodica, non æquales omnes inter se, sed similiter
rotundas. His putabam in orbem circumvectis, sub-
strepere ætherem. nam leuitati motus respondebat
3 vocis illius lenitas, ex omnib. concionatæ. Per medi-
as insulas mare aut palus diffundebatur, coloribus
glauco admixtis refulgens: Insularū pauca per fre-
tum enabant, & trans paludē efferebantur: alia mul-
ta * attrahebantur * ferē subsiditibus. Mar-
10 ris profunditas quibusdam in locis versus Austrum
magna: alibi stagna & breuia erant. passim etiam ef-
fundebatur & recedebat nō magis æstibus. color ali-
bi sincerus & marinus, alibi cōfusus & palustris. In-
sulæ simul etiā traicientes impetu fluctuū reverte-
15 bātur: neq; motus earū finis ad principium redibat,
neq; circulum conficiebant, sed cōuersione sua pau-
latim loco excedentes gyrum in se nō redeuntē tra-
hebant. Harum ad medium maximē ambientis in-
clinatū erat mare, paulo minus octaua Vniuersi par-
20 te, vt mihi (aiebat) videbatur. Habet autē duos aper-
tos meatus, quibus aduersi fluuij ignis irrupentis
excipiuntur: quo igni magna pars glauci coloris in
albedinem viriatur. Hoc mihi spectaculum fuit iucū-
25 dum. Deorsum autem intuenti, apparuit hiatus in-
gēs teres, vel vt exciso globo, terribilis valdē & pro-
fundus, & plenus tenebrarū non quiescentium, sed
subinde conturbatarū & exæstuantū. Hinc exaudie-
bantur infiniti rugitus & gemitus animalū, vagitus
30 infantium, mixti virorū & mulierū eiulatus, omnis
generis soni & tumultus eminus ē profūdo sursum
obtusē elati: quibus haud mediocriter fui perterri-
tus. Procedente tempore quidam à me nō cōspectus
dixit mihi, O Timarche, quid cupis cognoscere? O-
mnia, inquam ego: quid enim non est admirabile.
35 Tum ille: Ad nos quidem, inquit, superiorum isto-
rum pars exigua pertinet: sunt enim aliorum deorū,
Proserpinæ autem portionem, quam nos administra-

mus, vnam de quatuor, vt Styx eas discernit, licet tibi si vis contemplari. Cūque interrogassem quidnam Styx esset, Respondit viam esse ad Inferos, quę progreditur in contrarium, vertice lucem scindens, & (vt vides) ex Orco sursum tendens, quā lumen attingens, vltimam portionem vniuersarum rerū determinat. Sunt autem, dicebat, quatuor partes. prima vitę, motus secūda, tertia ortus, interitus quarta. Colligat autem primam cū secunda, Vnitas, secundū id quod visum fugit: secundam cum tertia Mens secundum Solem: tertiā cum quarta, Natura secundum Lunam. Singulis harum compagum afsidet Parca Necessitatis filia, clauem tenens: primę Atropos, secundę Clotho, tertię Lachesis, circa quā flexus est originis rerum. Nam reliquę sanē infulę deos habent: Luna, quę est geniorum in terra degētium, Stygem effugit paululū sublimiūs elata: semel ab ea occupatur in secundis mensuris CLXXVII. Itaq; Styge appetente ad Lunam, animę vociferantur prę metu. Multas enim Pluto rapit delabētes: alias Luna adnatantes sursum evehit, quibus in tempus nascendi interitus incidit. Exceptis quę sceleribus sunt pollutę. has enim fulminās & mugiens horrendum, non finit appropinquare: sed suam lamentantes exitium, inde prolapsę deorsum feruntur rursum ad alium ortum, vt vides. Atqui nihil video, aiebam, quā multas stellas circa hiatum agitari, aliasque in eum demergentes, alias sursum tendētes. Ipsos ergo, inquit ille, genios videns ignoras. res enim ita habet. Omnis anima mentis est particeps. neq; rationis expers in homine aliquid est, nisi quantum carni permixta anima & perturbationibus mutata voluptatibus & doloribus ad brutam desciscit naturam. Non omnis autem anima eodem modo miscetur. Nam alię totę in corpora se demergunt, prorsūque in vita perturbationibus corrumpuntur. Alię verō interdum se emergunt, & foras relinquunt

quant purissimam partem, non planē subidentem in corpus, sed veluti in superficie nauigans capite hominem quę tangat: eisque veluti in profundum demerso supra verticem suspensa & recta manet anima, quatenus menti parens non vincitur à corporis affectibus. Ergo id quod quasi demersum in homine fertur, anima dicitur. Quod autem ab interitu immune est, plerique mentem vocantes intra ipsos esse opinantur: quasi in speculis sint ea, quę in iis resplendent. qui rectē intelligunt, ij foris esse sentiūt, geniūque appellant. Proinde cū cernis stellas quę exstingui videntur, animas intellige quę totę in corpora se abdunt. rursum verō emicantes effulgentesque sursum, caliginem quandam & tenebras veluti cœnum excutientes: eas scito, quę à morte è corporibus huc redeunt. quę supernē differuntur, genij sunt hominum, quos sapientes dicunt. Conare autem vniscuiuslibet vinculum quo cum anima cōstringitur perspicere. His ego auditis, accuratiūs spectauī stellas alias magis, minūs alias fluctuantes: quo modo in mari videmus differri hinc inde suberis taleas quibus retia indicātur. alias fufis cōglomeratis similes motu agitari inæquabili & conturbato, neque posse eum in recta constituere linea. Tum vox ista dixit: Quę recto & ordinato motu feruntur stellę, eas ob bonam educationem & conueniēs alimentum corporum, animis vt obsequentibus, & quorum bruta facultas non sit planē terrestris & cœnosa. Quę verō sus deque crebrō inæqualiter & conturbatē vergunt, velut ruptis vinculis palpitantes: eas conflictari cum refractariis & indomitis ob prauam institutionem ingeniis. & aliquando vincere, & ad dextrum redigere ea latus: interdum flecti perturbationibus, & ad peccandi societatem pertrahi: rursum deinde eniti. nam copulam, vel vtī frænum brutę parti animę iniectum, quando retrahit, pœnitentiam peccatis inducere & volupta-

614 PLVTARCHI DE

tibus iniustis atque intemperantibus. hanc esse do-
lorem istumque animæ à principe parte illatum re-
frænante animam, donec ita castigata obtemperare
discat, & cicurata pecudis instar absque ictu & do-
lore sentiat se tesseriis argutis signisque à genio du-
ci. Atque hæc quidem, aiebat vox illa, serò & tar-
dè ducuntur, constituunturque in statu ipsas decen-
te. Ex obsequentibus autem istis & menti vltro pa-
rentibus ab ortu & initio genij sui, sunt diuinæ illæ
& cum numinibus colloquentes animæ. Qualis
* fuit * Hermodori, Clazomenij anima: quam
audiuisti nimirum corpore omnino deserto noctes
diésq; multa peruagatam loca, rursum in corpus re-
diisse, cum præsens multis in longinquo dictis ac fa-
ctis intervenisset: donec inimici corpus animæ va-
cum prodente vxore nacti domi combusserunt.
Hoc quidem verum non est. non enim egressa est è
corpore anima: sed identidem concedens & laxans
genio compagem, circumcursionem admisit, vt
is multa foris audita ac visa intrò annunciaret. Qui
verò dormientis corpus cremauerunt, etiamnum in
tartaro supplicium pendunt. Verùm hæc tu, ado-
lescens, tertio post mense plenius scies. nunc abi.
Ego autem voce finiente, aiebat Timarchus, con-
vertens me videre volui quis loqueretur. sed de-
nuò graui capitis dolore correptus tãquam vi com-
pressi, nihil sentire, nihil intelligere eorum quæ cir-
ca me erant potui. deinde paulatim ad me rediens,
vidi me in antro Trophonij apud introitum, vbi ini-
tiò procubueram, iacere. Atque hæc est Timar-
chi fabula. Qui cum Athenas venisset, & tertio men-
se post auditam vocem mortuus esset: Socrates, cum
admiratione ducti rem ei narraremus, increpauit
nos, quòd non viuo Timarcho hoc fecissemus: per
enim libenter se auditurum ista, & diligentius exa-
minaturum fuisse. Habes Theocrite expositam fa-
bulam, Sed vide, an non hospes quoque nobis ex-
hortan-

Hermoti-
mus est 4-
lis.

SOCRATIS GENIO. 615

hortandus sit ad hanc quæstionem tractandam. est
enim omnino diuinis conueniens viris. Quid, aiebat
Theanor? Epaminondas suam sententiam non pro-
fert, eadem institutus disciplina? Tum pater reni-
dens: Tale, inquit, est eius ingenium, taciturnum,
& cautè ad loquendum se dans, audiendo & discen-
do inextimabile. itaque etiam Spintharus Taren-
tinus, cum eo hæc non exiguum versatus tempus fre-
quenter dicebat, In neminem se hominem suæ æta-
tis incidisse qui & plura nosset, & pauciora loqueretur.
Itaq; tu quæ sentis hac de re ediffere. Ibi Thea-
nor ita dixit: Timarcheam quidem narrationem, tã-
quam sacram & inuolabilem, aio dedicandam esse
numini. Miror autem si futuri sint qui à Simmia di-
ctis fidem denegent: & cum olores, dracones, ca-
nes, equos sacros nominent, homines diuinos esse
ac diis caros inficientur. cum quidem deum non a-
uium, sed hominum amatorem censeant. Enimverò
sic vt vir equorum studiosus, non omnibus eandem
equis curam impendit: sed aliquem semper optimū
eximium habens seorsim exercet atque alit, & maio-
re quàm ceteros amore prosequitur. sic dii de nobis
optimos veluti è grege notatos aliquos, peculiari
dignantur institutione: non franis aut habenis, sed
doctrina & tesseriis dirigentes: quarum vulgus &
gregarij prorsus imperiti sint. Nam neque can-
um plerique, indicia vestigiorum, neque equorum,
artis equestris signa intelligunt: sed qui didicerunt,
quo vis sibilo aut plausu percipiunt quid iubeantur,
ac faciliè officium peragunt. Videretur autem mihi
Homerus quoque hanc nostri generis differentiam,
quam dico, habuisse cognitam. Nam vatium alios au-
gures, alios sacerdotes nominans, quosdam facit qui
ipsorum deorum colloquia intelligant, itaque futu-
ra prædicant.

Istuc consilium Phæbo, glaucæq; Minervæ
Arridens, Helenus persensit mente sagaci. &
Q q q iiii

Epaminon-
da laus.

lib. ii. 44.

Namque meas talis superum uox uenit ad aures.

Sicut enim regum & imperatorum sententiam exteri percipiunt ē facibus quibusdam ardentibus, praeconibus, tubis: quā fidis & familiaribus ij coram exponunt. sic numen paucos per se, idq; raro, compellat: plerisque signa suggerit, ē quibus signis diuinitas exornant, quos summē beatos & verē diuinos redere volunt. Animi autem ortu liberati, & vacantes postmodo à corpore, ut liberi prorsus emissi, genij sunt, curam hominum gerentes, ut ait Hesiodus. Et sicut athletae senectute eis vacationem artis largita, non omne tamen protinus abiciunt studium & curam corporis: sed delectantur cum alios exerceri vident, exhortantur, iisque praesto adsunt. ita confectis vitae ærumnis animi ob praestantiam in genios versi, non planē despiciunt res humanas, hominumque rationes & studia: sed propicij iis qui eundem finem affectant, adiuuant eorum conatus: incitantē & provehentes, cum eos vident propinqua spe contendere ad finem, eumque iam attingere. Non enim quosvis genius arripit. Sed sicut de iis qui nant in mari, eos qui in alto adhuc feruntur & procul à terra absunt, in terra stantes duntaxat spectant: li-
tori autem appropinquantibus iam auccurrentes & in aquam descendentes manu simul & voce succurrunt, eosque eripiunt. ita, amicē genius solet nos iam obrutos à rebus, & multa corpora tanquam vehicula mutantes, ipsos eluctari & tolerare, propria expertos virtute seruare, & ad portum pervenire. Quē verō per innumerōs ortus ærumnis exactis grauibus anima, iā bene & alacriter circuitione absoluta, ad ipsū exitū laborat & periclitatur multo cū sudore enitens sursum: huic quin familiaris eius genius opituleretur, nō invidet deus, sed volentē finit. studet autē alius aliā seruare exhortādo: & audit illa ob propin-

quita-

quitate, ac seruatur: non obtréperans autē, discedente genio, miserē agit. His ita dictis Epaminōdas in me intuens, Tibi quidē, inquit, Caphisia tempus adest iam in gymnasium eundi, neq; destitueri famiharē. nos Theanorem curabimus, & ubi visum fuerit concilium dimittemus. Tum ego: agentur, inquam, ista. sed parumper me presente & Galaxidoro tecum colloqui cupit hic noster Theocritus. Colloquantur, inquit, bona fortuna. simulq; surgens ad anfractum porticus praecessit. nōq; circumfusi cepimus eum ad societatem facinoris exhortari. Ille autem & probē sibi notū diem reditui exfulum destinātū aiebat, & cum Gorgida amicis esse ad opportunitatem vsurpandam omnia composita. se autem nolle quenquam ciuium indicta causa occidere, non graui urgente necessitate: praeterea etiam ad multitudinem Thebanorum esse hoc vtile, inueniri quosdam facinoris innocentes: qui eo facilius citra suspicionem persuadere optima deinde possint. Hac sententia probata, frater ad Simmiam se recepit. Nos in gymnasium degressi amicos convenimus * atq; cum vno post alterum concertans, alia quaesuit, alia composuit ad rem gerendam pertinētia. Vidimus etiam Archiam & Philippum vinctos ad cōnā abire. Metuens enim Phyllidas ne ante cōnam Amphitheum tyranni interficerent, statim atque deducto Lysanoridā rediit, Archiam salutans, & de muliere quam is concupiscebat spem iniiciens, eam isthuc venturā, persuasit ut cum suarum libidinū socii animo ocioso obsequeretur. Sub vesperam iam frigus se intendit vento oborto. ideoque plerisque maturius domum se conferentibus, nos Damoclidam, Pelopidam, & Theopompū obuij facti ad nos recepimus, alij alios. nam statim traiecto Cithærone divulserant sese, & tēpestas hoc eis cōferebat, ut facie quisque velata citra metum per urbem incederit. quibusdam etiam per portas intratibus fulgur à dextra

Historia ce-
forum The-
bis tyranno-
rum.

sine tonitru afflūit: quod videbatur securitatē por-
tendere, ac gloriam & splendorem facinus illustre
sine periculo confecturis. Cū omnes iam in domo
Charonis essemus, numero duodequingenta, iā
Theocrito in quodam conclavi seorsim hostiam ma-
stante: fores vehementius concreperunt. venitq;
mox quidā nuncians duos Archiæ apparitores pul-
sare ostium, festinanter ad Charonē missos, qui ape-
riri iuberent, indignarenturq; id non esse actutum
factum. Turbatus hæc Charon, aperiri illis statim 10
iussit: ipse coronatus eis occurrens, tanquam qui sa-
crificasset & potaret, quæsiuit ex apparitoribus, quid
vellent. alter eorum respondit, Missos se ab Archia
& Philippo, ipsum quam celerrimē ad se venire iu-
bentibus. cūque interrogaret, cur ita feriō ipsum 15
hoc tempore accerferent: Nihil, inquit apparitor,
nobis præterea notum est. Sed quid renunciabimus
eis? Nimirum, aiebat Charon, me posita corona &
veste sumta vos subsecuturū. nam si nunc vobiscum
eam, quosdam turbabo, qui me captum duci puta- 20
bunt. Sic ergo, dicebant, facito. nam & nos oportet
custodibus vr̄bis mandatū aliquod magistratus ad-
ferre. Cū hi abiissent, & ad nos Charon esset in-
gressus, hæcque significasset: perterriti omnes sunt,
indiciū rei delatum esse putantes. & plerisque su- 25
spectus erat Hippothenidas, quasi qui conatus re-
ditum exsulū opera Chlidonis impedire, infecta
hac re & periculi iam tempore imminente indiciū
conspirationis detulisset præ metu. atq; hoc fiebat
probabile, cū in Charonis domū se cum aliis non 30
contulisset, totūsq; videretur improbus & desertor.
Nos tamen vniuersi Charonē censuimus ire debe-
re, & vocantibus magistratibus obtemperare. Cha-
ron autem filium accersens, pulcerrimum ô Arche-
dame Thebanorum, & in gymnasiis laborum stu-
diosissimum, annos natū fere quindecim, sed æqua-
libus robore & magnitudine multo antecēte: Hic,
inquit,

Fortis in pa-
triā amor.

inquit, amici vnicus meus est filius, &, quod nostis
carus. hūc ego vobis trado, vōsq; per deos omnes,
omnes genios obtestor, si quid mala fide vobiscum
agere me sentietis, vt eum nulla habita nostrū ra-
tione interficiatis. vos autem porro aduersus even-
tum vōmet parate viri, neq; cōmittite vt à pessimis
hominib. corpora vestra interficiantur re parum vi-
riliter & sine decore gesta: sed vlscimini hostes, in-
victōsq; animos patriæ seruate. Ista locuto Charo-
ne, magnitudinem quidem animi & probitatem ho-
minis admirati sumus: sed quōd suspectum se nobis
putabat, iniquē tulimus, atq; abducere filium iussi-
mus. omnino autē, dicebat Pelopidas, nō bono vsus
consilio videre nobis Charon, qui non aliam in do-
mum transtuleris filium. quid enim attinet eum hæc
vnā vobiscum depræhensum periclitari? atque ad-
deō etiamnum ablegandus est, vt si quid nobis ad-
uersi contingat, generosus vindex in tyrannos clam
educetur. Minimē gentium, aiebat Charon. sed hic
20 manebit, & vnā vobiscum in discrimine versabitur.
nam ne hunc quidē expedit in potestatem hostium
pervenire. Tu verō, fili, etiam ante ætatem degusta
certamina necessaria, & cum multis bonisq; ciuib.
pro libertate & virtute periculum adi. Multum qui-
dem adhuc spei superest, ac fortasse aliquis nos deus
25 respicit decertantes pro iusticia. Hæc Archedame,
verba hominis lacrymas multis excusserunt. Ipse ni-
hil lacrymans, nihil emollitus, tradito in manus Pe-
lopidæ filio, per fores exibat, dextram vniciq; no-
strū iniiciens, & cohortans ad fiduciam. Magis
etiam pueri ipsius admiratus fuisset alacritatem &
confidentia aduersus periculum, Neoptolemi æmu-
lam. non enim expalluit non pavit: sed gladium Pe-
lopidæ extraxit atque contemplatus est. Interim ad
35 nos venit Diotonus Cephisodori amicus gladium
gestans, & lorica ferream indutus. qui cum au-
diret Charonem ad Archiam esse vocatum, culpa-

bat nostram cunctationem, instigabātq; vt ad e-
dem iremus. fore enim, vt anteverteremus eos subito ir-
ruentes: aut si res secus caderet, præstare sub dio
congruendi cum hostibus incompotis & palantibus,
quàm in domuncula inclusos manere, donec apum
examinis instar ab hostibus eximeretur. Sed &
Theocritus vates instabat, quòd ei sacra salutaria,
pulcra, & securitatem spondentia evenissent. Cùm
iam nos armaremus & componeremus, redit Cha-
ron hilari vultu, ac renidens, & in nos intuens: Bo-
no, inquit, este animo: res periculo caret, & succe-
dit probè. Archias enim & Philippus vt audiuerunt
me vocatum adesse, iam vino graues, & animis iux-
ta ac corporibus dissolutis, agrè surgentes foras
ad ostium processerunt. Hac cùm dixisset Archias,
Audimus ô Charon exsules in urbem subrepisse,
inquit; ea occultari: Ego non leuiter perturbatus, Vbi-
nam, inquam, esse, & qui dicuntur? tum Archias, Igno-
ramus, ait, ideòq; te venire iussimus, si quid tu for-
tasse certiùs inaudiuisses. Ego parumper veluti con-
sternatus animum recolligens, rumorem ratiocina-
tus sum esse hoc indicium, nihil certi, neq; rem ab vl-
lo conscribitorum elatam: non enim domum eos igno-
raturus fuisse, si quis rem compertam detulisset: sed
aliàs suspicionem aut obscurum rumorem urbem per-
vagatam ad eos pervenisse. Dixi ergo Archia: Vi-
uente quidem Androclida sæpenuerò memini ta-
les rumores inanes & falsos sermones nobis obtur-
basse. nunc autem nihil tale audiui Archia. tamen, si
iubes, inquiram, ac si quid dignum cura compere-
ro, nō patiar id à vobis ignorari. Planè, aiebat Phyl-
lidas, nihil ô Charon hac de re nō vestigatum & in-
quisitum relinque. quid enim obstat, quin nihil con-
temnamus, sed omnia caueamus & obseruemus? ex-
pedit prudentes esse & tutos. simūlq; Archiam ap-
prehensum in conclaue vbi potabant reduxit. Pro-
inde viri ne cessemus, sed deos cōprecari exeamus.

Hæc

Hæc locuto Charone, diis vota fecimus, & invicem
nos cohortati sumus. Hora erat ea, qua maximè ho-
mines cœnæ vacant: & ventus sese intendens niuem
tenuis pluuiæ guttulis permixtam edebat: itaq; ma-
gna solitudo passim erat nobis per vicos euntibus.
Qui in Leontidam & Hypatem (horum enim ædes
erant vicinæ) mittebantur, tunicati ibant, nihil ar-
morum præter gladios secum gerentes. erant in his
Damoclidas, Pelopidas, & Cephisodorus. Charon
autem, Melon, & qui cum iis adorturi Archiam erāt,
semithoraces induti, coronas gestabant densas abie-
gnas alij, alij piceas: quidā & muliebribus induti ami-
culis, & ebrios simulantes qui cū mulieribus come-
satum irent. At enim Fortuna maligna, Archedame,
hostium molliciem & ignorantiam nostræ ex æquas
audaciæ atque industriæ, actionemque nostram lu-
di in morè scenici iam inde ab initio periculosis va-
rians accidentibus, in ipsum rei gerendæ articulum
præcipit & summo cum discrimine coniunctū no-
stro casum intulit. Cùm enim Charon ab Archia &
Philippo domum reversus nos ad facinus instrue-
ret: ecce tibi venit Athenis epistola ab Archia sacer-
dote ad Archiam tyrannum amicum (vt apparet) ho-
spitemq; eius, reditum exsulum, & insidias, & domū
quam subiissent, & nomina adiutorum nunciās. Sed
Archias iā vino fractus, & mulierum expectatione
dementatus, acceptam epistolam, cū tabellarius
de rebus seriis scriptam diceret, In crastinum ergo
seria inquit, puluinarī subiecit, populūmque po-
poscit, & infundere iussit: crebrò interim Phyllidā
ad fores mittens speculatū an mulieres accederent.
Hac spe conviuium producente, supervenimus nos,
& rectā per famulos perrumpentes ad virorum con-
claue accessimus, paululūmq; ad fores substitimus,
singulos accumbentium contemplantes. Ceterū
coronarum & vestium conspectus decipiens adver-
sarios, silentium fecit. Vt verò primus Melon per

medium sese intulit manu capulo ensis admota. Cabirichus fabarum forte archon (magistratus id genus) creatus, prætereuntem brachio apprehendit, & exclamavit, Nōne hic est Melon, Phyllida? Huius itaque Melo excussit manum, strictoque gladio in Archiam agrè assurgentem irruens, non antè finem ferendi fecit quàm necavit. Philippum Charon in collum vulneravit: & poculis adiacentibus se defendere aggressum, Lysitheus à lecto in terrā deturbans interfecit. Nos autem Cabirichum demitigabamus, orantes ne tyrannis vellet opitulari, sed patriæ deliberandæ adiumento esse, homo sacer, & diis propter eam cōsecratus. cū autem ob merum non facile in mentem ei veniret quid vtile esset, & dubius animi surgeret perturbatūque, atque hastā (quam pro more gerunt semper apud nos archontes) cuspidem obiceret: ego mediam arripui & supra caput eleuavi, clamans ut dimitteret suāq; salutem consuleret, aliās percussus iri. Theopompus autem à dextra adstans, gladio eum feriit. & Hæc, inquit, iace cum iis, quibus adulatus es. non enim tu liberatis Thebis coronam geres, neque porrò diis sacrificabis, à quibus patriæ sæpenumerò mala es imprecatus pro hostibus vota faciens. Occiso Cabiricho Theocritus, qui vnā nobiscum aderat, sacrā hastam statim e cæde rapuit. famulorum paucos resistere aggressos nos interfecimus: eos qui se continebant, in cōclauē inclusimus, quod nollemus eos dilapsos rem actam enunciare antequam sciremus an reliquis etiam sociis res successisset. li verò sic egerunt. Pulsauere qui erant cum Pelopida ianuā Leontidæ, ad quam tacitè accesserant: & famulo qui exaudiverat eos dixerunt, venire se Athenis, Leontidæ litteras à Callistrato adferentes. is vbi renunciavit, iussusq; aperire amovit repagulum, paululūq; fores aperuit: confestim irruerunt, subversoq; homine per aulam ad cubile accurrerunt. Leontidas ven-

rò con-

rò confestim id quod res erat suspicatus, stricto pugione erupit ad vim profligandam: vir sanè iniustus & tyrannicus, sed animi corporisq; robore præditus. Non tamen sensit sibi lucernam esse subvertendam, & per tenebras cum irruentibus depugnandum. itaque in luce à nobis conspectus, simul atque fores aperuit, Cephisodorum in ilia ferit, moxq; cum Pelopida congressus, seruos magno clamore invocat. Hos autem Samidas & qui cum ipso erant represserunt, non ausos manum conferre cum nobilissimis & fortissimis ciuium. Digladiabatur in ianua cubilis cum Leontida Pelopidas acriter, quæ arcta erat, & iacebat in medio Cephisodorus animam agens, ita ut reliqui opem ferre Pelopidæ nō possent. tandem noster in caput accepto non magno vulnere, multis illatis deiecit Leontidam, supraq; calente etiānum Cephisodorū iugulauit. vidit enim cadere hostem Cephisodorus, & Pelopidæ dextrā iniecit, reliquisq; consalutatis placidè simul expirauit. Hoc confecto ad Hypaten contendunt, foribusq; eodem ipsis pacto apertis, Hypaten per tectum quoddam ad vicinos fugientem obtruncant. Inde ad nos properant, forisq; apud Polystylum cōveniunt. Hæc mutuò dicta salute de reb. collocuti, ad carcerē contendimus. Tum Phyllidas carceris præfectū evocans, Archias, inquit, & Philippus iubent te continuò Amphitheum ad ipsos ducere. Ille verò & temporis absurditatem considerans, & Phyllidam parum compositè loqui animadvertens, utpote adhuc calentem à certamine & æstuantem, suspicatus fraudem: Quando, inquit, ô Phyllida polemarchi hoc temporis ad se captium vocauerunt? quando per te? quam adfers tesseram? Loquentis adhuc latus Phyllidas conto equestri, quē gerebat, traiecit, improbumq; hominem prostravit: quem etiam interdiu calcauerunt & conspuerunt haud paucæ mulieres. Nos foribus carceris

624 PLVTARCHI DE

difficilis nominatim evocauimus, primum Amphitheum, deinde reliquos, ut quisque cuique notus aut necessarius erat, captiuos. qui voce agnita lati è stratis in quibus humi procumbebant se proripuerunt, catenas secum trahentes. quibus verò pedes in ligno erant inclusi, ij manus intendentes obsecrabant ne relinquerentur. His solutis, iam multi in vicinia habitantium accurrebāt, sentientes quid actum esset, & gaudentes. Mulieres quoque, ut quæque è suis audiuit, non seruato Boetico more vna ad aliam excurrerunt, & quid rei esset ex obuiis quæsuerunt: alia patres aut maritos suos reperientes, secutæ sunt. Neque prohibebat quisquam. magnum enim apud obuios momentum faciebat earum misericordia, lacrymæ, & obsecrationes castarum mulierum. 15 Hoc modo rebus habentibus, ego audiens Epaminondam & Gorgidam iam cum amicis congregari ad Mineruam, ad eos me contuli. Veniebant autem multi confertim & boni ciues, ac subinde plures cõfuebant. Itaque cum illis ordine singula uti gesta erant 20 narraui, hortatusque sum ut in forum progressi patrie opitulareretur: simul omnes ciues ad libertatem publico præconio vocauimus. Turbæ cõeunti arma suppeditabant cum ades omnis generis spoliolum plena, tum tabernæ fabrorum gladiatorum vicinæ. Venit etiam Hippothenidas cum amicis & seruis, adscitis qui tum fortè ad Herculis festum advenierant Thebas tubicinibus. Statim verò alij è foro signum cecinerunt, alij aliunde, vndique adversariis terrorem obiiicientes. ita ut omnibus desistentibus, 30 alij etiam fumum edentes * ad Cadmiam fugerunt, secum trahentes etiam eos qui meliores dicuntur, solitos circa arcem & * pernoctare. Qui arcem tenebant, his incompõsitè & trepidè accurrentibus cum nos in foro viderent nullibi quiescere, vndique tumultus & strepitus edi: de descendendo nullum iniuerunt consiliũ, quanquam erant numero ad 100.

SOCRATIS GENIO. 625

100. sed metu periculi se continentes, Lyfanoridam prætexebant. Manere enim * illius diei. *Vide Pelopidam Plutarchi.* Itaque hunc Spartani postea, ut rem compererunt, pecunia multarunt. * Corinthi adepti statim interfecerunt. Cadmiam autem nobis certo pacto inito reddiderunt, & præsidium abduxerunt.

PLVTARCHI
De Herodoti malignitate
commentarius.

HERODOTI multos, Alexáder, & dictio ut simplex, & nullo labore ac facile rebus sese applicans decepti: plures etiã ingenii eius candidum falso suspicati sunt fuisse. Nõ enim modò extremæ est, ut Plato ait, iniusticia, videri iustum cum non sis: sed summæ est malignitatis simulando facilitatem & simplicitatem, iniquissimum se præbere. * maxime adversus Bæotos & Corinthios vsus est, ne aliis quidem parcens: existimo debere me & maiores nostros & ipsam veritatem tueri, in hac ipsa operis parte. nam qui alia eius mendacia & figmenta velit recensere, multis opus habuerit libris. Sed, quod ait Sophocles,

Persuasionis uultus enalet —

30 maxime in gratiosa oratione & tantam vim habente, cum alia absurda, tum indolem scriptoris occultare. Philippus quidem Græcis ab ipso ad T. Quintium deficientibus dicebat eos lauiori sanè, sed longiori iugo colla submisisse. At Herodoti malignitas est sanè lauior & mollior quàm Theopompi, magis autem attingit & lædit. Sicut venti per angustias occulte spirantes, molestiores sunt apertis. Vide.

Rrr

626 PLVTARCHI DE

Indicia ora
tionis mali-
gna.

Lib.IX.

tur autem commodū fore, vt rudi Minerua delineemus, quæ communiter non puræ aut benevolæ, sed malignæ narrationis quasi vestigia & notæ sint: deinde singula eorum quæ examinabimus ed collocaturi quò pertinent. Primū si quis in re narranda aliqua odiosissimis nominibus vitur, cum in promptu sint molliora: (vt si quis Niciam diuino furore percitum dicat, cum nimis deditum diuinationi dicere liceat: aut Cleonis ferociam & insaniam, cum possit futilitatem.) is non æquus est, sed fruitur iam modo loquendi. Deinde si quid vitij inest aliàs, quod ad historiam nihil facit: id scriptor arripiens, & in res nullo vsu admiscens narrationē extendit & per ambages circumducit, vt calamitatem alicuius aut flagitium vel actionē illaudabilem inserat: satis ostendit se maledicendo oblectari. Itaq; Thucydides ne Cleonis quidem peccata, quæ plurima erant, perspicuè recensuit. & Hyperbolum popularē oratorem vno verbo attingens, hominēq; malum appellans, missum fecit. Philistus etiam Dionysij in barbaros iniurias, quæ cum Græcis rebus connexæ non essent, vniuersas præterit. Digressiones enim è narratione fabulis maximè permittuntur & antiquitatis explicationi: fierique ad laudandum debent. qui verò additamentum sermoni facit maledicta & vituperationes, videtur in tragicam incidere execrationem,

Percas, qui calamitates hominum colligis.

Iam quod ab altera parte huic respondet, nemo non videt, bonum scilicet aliquod videri impunè posse omitti. Sed tamen maliciosè hoc fit, quando quod omittitur in locū incidit qui ad historiam pertinet. Il libenter enim laudare nō est quàm libenter vituperare honestius, fortasse etiam turpius. Quarum ergo signū pono ingenij in historia scribenda parū æqui, cum duo aut plures vna de re sermones feruntur, deteriore amplecti. Sophistis quidem concessum est lu-

HEROD. MALIGNITATE. 627

Est lucri aut gloriæ causa sententiam peiorem sumere defendendam. non enim fidem validam faciunt de rebus, & plerumque non negant gaudere se absurdis & incredilibus probabilitatem conciliando. Qui verò historiam scribit, debet quæ vera sit scribere. de incertis meliora videntur rectius quàm peiora prodi: & hæc sunt qui omnino prætermittant. Verbi gratia de Themistocle Ephorus scribit, Eum Pausaniæ prodicionem & quæ cum regijs ducibus tractaret legisse, non tamen passum sibi hoc persuaderi, neq; admisisse Pausaniam, à quo ad spei societatem vocabatur. Thucydides id, vt planè damnatū falsū, omisit. Porro de rebus quas gestas constat, eatis autem & institutum actionis in obscuro est, malignus est & iniquus qui in deteriore partem coniecturas facit. vt Comici bellū à Pericle propter Aspasiam vel Phidiam incensum fuisse dicentes: non animi magnitudine & studio contendendi, retundere factum Peloponnesiorum, & nulla in re concedere Lacedæmoniis volentē. Præclaris enim & laudatis factis atq; rebus maligni causam qui subiiciunt vitiosam, calumniandoq; in sinistras abducunt suspensiones de latente eius qui rem gessit consilio, quando ipsum factū palam vituperare nō possunt: (vt qui cædem Alexandri tyranni à Theba perpetrata non magnanimitati & odio malorum, sed obtrectationi cuidam muliebri imputant: Catonēq; aiunt mortem sibi consciuisse, quod metueret ne Cæsar ipsum turpi morte afficeret,) hos liquet ad summam invidentiam & nequiciam nihil sibi fecisse reliquum. Etiam in modo agendi narratio historica malignitatem admittit: vt si pecunia quis, non virtute rem confecisse dicatur, quod de Philippo nonnulli perhibent: si nullo labore, & facile, vt de Alexandro: non prudentia, sed felicitate, vt Timotheum inimici pingebant dormientem, & vrbes ultro in retia eius ingredientem. Nam haud dubiè ma-

Rrr ij

gnitudinem & pulcritudinem actionum deminuit, qui generose, laboriose, per virtutem & sua ipsorum opera autores earum egisse inficiatur. Porro qui aperte male dicere volunt * morositatem exprobrare, ferociam, insaniam, nisi modum seruent. Hi vero oblique & quasi ex abdito calumniis tanquam sagittis impetentes, deinde pedem referentes, eoque se velantes quod non credere dicunt quae omnino credi volunt: dum malignitatem negant, ulterius etiam illiberalitatis sese obligant. Quibus affines sunt, qui vituperationibus laudationes aliquas apponunt, ut Aristoxenus, qui cum Socratem ineruditum, inscium, & libidinosum dixisset, addidit, iniusticia tamen aberrat. Sicut enim qui ex arte & callide adulantur, aliquando multis & longis laudationibus vituperationes admiscunt leuiculas, veluti condimentum adulationi libertatem immittentes: ita malignitas ut fidem criminibus faciat, laudem simul ponit. Licebat autem plures etiam notas enumerare, sed haec sufficiunt ad ingenium morisque; Herodoti qualia fuerint declarandum. Primum itaque a Vestra, quod aiunt orsus, Iō

*In raptio,
initio Cleus*

Inachi filiam, quam omnes Graeci a barbari cultam diuinis honoribus, reliquisse multis maribus, & fretis maximis nomen a se ob gloriam censerent, fontemque & principium nobilissimarum ac regiarum prosapiae praebuisse: praclarus iste negotiatoribus Phoenicibus se dedidisse ait, vitiatam a nauclero non invitam, & metuentem ne deprehenderetur a suis grauida. Mentiturque Phoenices hac de ea tradidisse: & Persarum narrationes ait testari, esse illam a Phoenicibus unam cum aliis raptam mulieribus. Mox sententiam fert de pulcherrimo & maximo Graeciae facinore, stulte inquiens bellum Troianum fuisse susceptum propter malam mulierem. Manifestum enim est, inquit, nisi ipsae voluissent, futurum non fuisse ut raperentur. Proinde dicamus deos etiam stulte fecisse, qui Spartanos ob violatas Leucitris Scedastidas

lias puniuerunt: & Aiace ob vim Casandrae factam. Manifestum enim est, si Herodoto credimus, nisi ipsae voluissent, non fuisse futurum ut violarentur. Atqui ipse ait Aristomenem viuum fuisse a Spartanis correptum. idemque postmodo Philopomeni accidit Achaeorum praetori, & Regulum Romanorum consulem ceperunt Carthaginenses: quibus non facile inueneris viros pugnaciores & bellicosiores. neque mirum hoc, quando pantherae etiam viae & tigres abripiuntur ab hominibus. Herodotus vero vim passas mulieres accusat, & raptoribus patrocinatur. Ita autem fauet barbaris, ut Busiridem sacrificiis istis, quae feruntur, humanis, & hospitem nece absolues, omnibusque Aegyptiis multum diuinitatis & iusticiae suo quidem testimonio deferens, abominandum illud scelus atque scelestas parricidia in Graecos conetur auertere. Nam in secundo libro Menelaum ait cum a Proteo recepisset Helenam, magnisque esset affectus muneribus, iniusticia omnes superasse homines, & improbitate. Cum enim nauigandi facultate destitueretur, commentum esse rem impiam, arripitque duobus puerulis incolarum, extra eorum inspexisse. ob hoc cum laboraret invidia, & essent qui persequerentur, profugum nauibus recta in Africam fuisse auctum. Haec narratio cuiusnam sit Aegyptiorum, equidem haud noui. Nam contra apud Aegyptios multi Helenae, multi Menelao honores etiamnum apud eos habentur. Idem Herodotus ut sibi similis maneret, Persas ait a Graecis violationem masculi sexus didicisse. At qui Graecis Persae huius impuritatis mineral debent, apud quos ferè omnes alij scriptores consentiunt mares fuisse exsecutos, antequam Graecum illi attigissent mare. Graecos autem didicisse ab Aegyptiis pompas, solennes festiuitates, & cultum horum xii deorum. Dionysi quoque nomen, (is est Bacchus) Melampodè ab Aegyptiis didicisse, & alios Graecos docuisse, mysteria quoque, & Ce-

*Homicidia
pro sacrificiis.*

De diu.

Libro sexto.

Solon. lib. 1.

Pittacum.
Ibid.

reris sacrorum initiationes ex Aegypto à Danais filiabus allatas. & verberari quidem Aegyptios ac lugere, sed nomina eorum nolle edere ac de numinibus os compescere. Herculem autè & Bacchum, quos Aegyptij deos appellant, Græci homines qui consueverint: nullibi istam adhibuit cautionem. quanquàm Herculem quoque Aegyptium in diis secundis ponit, Bacchum in tertiis: ut qui aliquod ortus sui principium habuerint, neque æterni fuerint. Sed tamen illos deos esse pronunciat, his ut caducis & heroibus parentandum putat, non sacrificandum ut diis. Eadem de Pane etiam dixit: Aegyptiorum superbis nugis & fabulis sacra Græcorum maximè veneranda & casta subvertens. Neque hoc satis atrox. Quin & Herculis genus in Perseum referens, Perseum, inquit, Asyrium fuisse Persæ aiunt: Doriensem autem duces videri possunt rectè ut genuini ab Aegyptiis descendere, recensentes in maioribus suis Danaës & Acrisij maiores. Nam Epaphum, Idæum, Isium aliisque omnino omisit, hoc sibi studio ducens non modo ut alios Hercules Aegyptios & Phœnices faceret: sed ut etiam tertium hunc è Græcia patria eiectum in barbaros deportaret. At enim de priscis & doctis hominibus, neque Homerus, neque Hesiodus, neque Archilochus, neque Pisander, neque Stesichorus, neque Aleman, neque Pindarus ullam habent mentionem Aegyptij aut Phœnicis Herculis: sed vnum illum norunt Herculem nostrum Bæotum & Argivum. Iam de septem sapientibus, quos ille Sophistas nominat, Thaletem à Pœnis oriundum ac barbarum genere pronunciat. Diis autem maledicens sub persona Solonis: Me, inquit, gnarum omne nomen invidum esse ac tumultuosum, de rebus humanis interrogas. suam enim de diis Soloni tribuens sententiam, malignitatem impio sermoni adiunxit. Pittacum idem in paucis & memoratu indignis usus, quod maximum ille vir edidit factum ac pulcherrimum, id omisit.

sit. Atheniensibus enim & Mitylenæis de Sigeo bellum gerentibus, Phrynoni Atheniensium duci ad singulare certamen provocandi si quis congregi vellet, occurrit, restique circumiecto homine, robustum ac magnum, interfecit. ac Mitylenæis magna ei dona offerentibus, coniecta hasta id duntaxat agri petiit, quod cuspis pertigisset: locumque is etiamnum Pittacium dicitur. Quid hæc Herodotus? Cùm eò loci pervenisset, pro re à Pittaco bene gesta fugam Alcæi ponit, arma in prælio abicientis. bene facta non scribendo, turpiter acta non pretermittendo testimonium perhibens, qui ex eadem malicia nasci invidiam & malevolentiam alienis gaudentem in commodis aiunt. Secundum hæc Alcæonidas, qui viros se præstiterunt, patriamque tyrannide liberaverunt, proditiōis insimulans ait recepisse ab exsilio Pisistratum, & reduxisse in patriam pactis filiarum Megaclis nuptiis. puellam autem matri narrasse, à Pisistrato se non ut fas est cognosci. hoc scelus Alcæonidas indignè tulisse, ac tyrannum eiecisse. Ne autem malignitas eius minus in Spartanos quàm in Lacedæmonios redundaret, vide ut Othryadam, in summa apud illos admiratione & honore habitum, fœderet. Vnum autem, inquit, de ccc superstitem Othryadem ferunt turpe ratum Spartam redire sociis amissis, ibi ad Thyreas sibi ipsi manum intulisse. Supra enim cùm incertam fuisse utrinque diceret victoriā, hæc pudore Othryadis victos fuisse Lacedæmonios arguit. turpe enim fuit ei vivere victo: at victori supervivere pulcherrimum. Mitto nunc, quod Cræsum hominem indoctum, gloriosum, & ridiculum in omnibus faciens: ab eo capto Ciry, qui prudentia & virtute ac magnanimitate facile omnes reges excelluisse creditur, institutum atque officij admonitum scribit. Cùmque de Cræso nihil aliud laudabile testetur, quàm multis eum ac magnis donariis deos esse veneratum: hoc ipsum facinus impiissimum

Lib. V.

Alcæonidas. Lib. 1.

Othryades. ibid.

Cræsus.

Deioces.

Iones.

Spartani.

fuisse monstrat. Vno enim patre Pantaleontem fratrem cum Cræso de regno contendisse. eo potitum Cræsum, vnum de sociis & familiaribus fratris in officina fullonis enecasse, donariæque ex eius pecunia facta diis misisse. Deiocem quoque, qui virtute & iusticia regnum in Medos sibi parauit. simulatione iusticiæ id ait esse consecutum. Sed mitto barbara, quando magnam exemplorum copiam res Græcæ sufficiunt. Athenienses, & plerosq; alios Iones ait nolle se Ionum nomine dehonestari, sed id fugere, qui verò se nobilissimos putarent, & ex ipso Prytaneo Athenis profectos, eos prolem è barbaris procreasse vxoribus, quarum parentes & liberos interfecissent. ideòq; has legem tulisse, & filiabus quoque suis seruandam iniunxisse, ne vnquam cum marito cibum fumerent, aut eum nominatim compellerent: & qui nunc sint Milesij, eos ex istis ortos mulieribus. Postea subiiciens Iones pueros esse eos qui Aparuria celebrant: agunt, ait, omnes, Ephesiis demtis & Colophonijis. hos ergo sic nobilitate spoliati sua. Porro Pactyā, qui Lydos vt deficerent à Cyro induxerat, vt dederent ait Cumæos & Mitylenæos precium pactos egisse: quantū, se ignorare. Scilicet præclarum est cum fatearis te precium ignorare, interim quasi probè comperta re tantā vrbi Græcæ infamiam impingere. Chios ait Pactyā ad se delatum ex Mineruæ poliuchi fano avulsam tradidisse, Atarneūq; mercedis loco acceperisse. At Charo Lampascenus ætate prior, vbi de Pactya ei sermo est, nullū tale neq; Mitylenæis neq; Chiis flagitium imputat. Hæc autem sunt eius verba. Pactyes audito exercitum Persicum appropinquare, profugit primò Mitylenam, deinde in Chium: eūq; cepit Cyrus. In tertio deinde libro Herodorus narrans Lacedæmoniorum aduersus Polycratem tyrānum expeditionem, scribit Samios existimare & dicere, Spartanos ipsi gratiam rependere pro auxilio quondam iis aduersus

sus Messenios lato, ideòque & exsules reducere Samios, & in tyrannum bellum mouere. Lacedæmonios autem id negare, ac dicere se non opitulandi, aut liberandi, sed viciscendi Samios causa eam suscepisse expeditionem, qui missam ipsis à Cræso craterā, rursumque ab Amaside thoracem surripuissent. At qui nullam ea tempestate urbem ita & magnificam & tyrannis infensam nouimus, vt fuit Sparta. Cuius enim thoracis causa aut crateris Cypselidas eiecerunt Corintho & Ambracia, Lygdamis Naxo, Pistrati filios Athenis, Sicyone Aeschinē, Thaso Symmachum, Phocæ Aulin, Mileto Aristogenem, dominationem in Thessalijs everterūt, Aristomede & Angelo opera Leotyridæ regis deiectis: de quibus alibi copiosius scriptum est. Si autem Herodoto credimus, nihil sibi maliciæ, nihil stulticiæ fecerunt reliquum, qui pulcerrimam & iustissimā expeditionis causam abnegantes, falsi sunt se ob acceptæ iniuriæ memoriam, rei que vilis magnam æstimationem miseris homines afflictosque adoriri. Enim verò Lacedæmonios vtcunque tum sub stylum suum venientes ibi pupugit. Corinthum autem, quæ hæc quidē extra cursum narrationis erat, tamen obiter quoque arripiens turpissimo crimine & calumnia pessima conspersit. Hæc, inquit, expeditio vt feret, studeosē Corinthij adiuerunt, quib. ipsi quoq; cōtumelia erat olim à Samiis facta. res ita habet. Coreyræorum pueros ccc primarios Periander Corinthi tyrannus ad Alyattem misit castrandos. hos cum in ipsorum insulam exscensionem fecissent, docuerunt Samij in fano Dianæ supplices sedere, ac placentas è sesamo & melle ad edendum proponentes conseruauerunt. Hoc cōtumeliam Samiorum in Corinthios appellat scriptor, ideòque hos stimulos Lacedæmonijs addidisse: nimirum quod Samij filios Græcorū mares relinqui obtinuissent. quod scelus Corinthiis ille tribuens, urbem ipso tyranno flagitiosorem fa-

Corinthij.
Samij.

634 PLVTARCHI DE

cit. Is quidem vltus fuit Corcyreos, qui filium eius interfecerant. Quid autem evenit Corinthiis, vt à Samiis pœnas expeterent, quòd ij crudelitati & improbitati tantæ impedimento fuerunt? idque adeò post tres ætates, vt memoriam acceptæ iniuriæ renouarent in eius gratiam tyrannidis, cuius, vt quæ grauissima ipsis fuisset, extinctæ omnia monumenta & vestigia abolendi finem nullum faciebant? Talis ergo fuit Samiorum in Corinthios iniuria. Qualis verò pœna Corinthiorum de Samiis expetitur? Equidem si verè irascebantur Samiis, non instigare, sed dehortari potiùs Lacedæmonios ab expeditione in Polycratem debuerunt: ne tyranno deiecto Samij vnquam libertatem recipere possent. Quod autem maximum est, cur tandem Corinthij Samiis irascebântur qui voluerûnt, nò potuerunt etiâ seruare Corcyreorum pueros: Cnidios, qui seruauerunt eos & reddiderunt, non culpant? Et quidem hac de re Corcyræi non magnam habent Samiorum ratione, Cnidiorum meminerunt, hisque sunt apud ipsos honores, immunitates, & decreta. nam hi nauibus aduerti custodes Periandri è templo expulerunt, puerosq; ad se receptos Corcyram pervexerunt. vt Antenor Cretensis perhibet, ac Dionysius Chalcidensis libro de origine vrbiũ. Non autem vlciſcendi Samios, sed à tyrâno liberandi causa Spartanos expeditione suscepisse, ipsis Samiis testibus potest doceri. Tradunt enim Archiæ Spartano, cùm is fortissimè tum pugnans cecidisse, sepulcrum in Samo publicè factum, idque à se honoribus affici. idèoque posteros etiam eius semper cum Samiis familiariter atq; humaniter agere. quod ipsum Herodotus quoque testatus est. Idem libro quinto de præstantissimis Atheniensium ac principibus viris Clisthenem ait Pythiæ persuasisse, vt Spartanis semper falsa oracula redderet, quibus iuberentur Athenienses à tyrannis liberare. factò pulcherrimo. & iustissimo tantam

Clisthenes.

HEROD. MALIGNITATE. 635

tam sceleris ac imposturæ annectens calumniâ: deoque adimens vaticinium bonum atque verum, & dignum Themide quæ ei adsidere dicitur. Ait præterea coniugis suæ abusum permisisse Isagoram Cleomeni ad eam ventitanti. & more suo fidei parandæ gratia admiscens vituperationibus laudes, aliquas: Isagoras, inquit, Tisandri F. familia fuit natus nobili, sed originem eius non habeo dicere. cognati quidem eius Ioui Cario sacrificant. ô hominem veruto & ciuili naso, qui ad Cares tâquam coruos Isagoram abominando reiiciat. Aristogitonem verò non obliquè iam, sed rectâ portis eiectum in Phœnicians proturbat, à Gephyræis originem eum transhere inquitens. esse autem Gephyræos nò ex Eubœa aut Eretrienſes, sed Phœnices: vt quidem ipse auditu acceperit. Sed cùm Atheniensium à tyrannis liberationem adimere Lacedæmoniis non posset: audet turpissimo affectu pulcherrimũ facinus conspurcare. Mox enim ait Spartanos correptos fuisse penitentia, quòd adulterinis moti oraculis viros hospitio sibi iunctos, promittentẽsque ipsis Athenas in potestatem tradituros, è patria expulſissent tyrânos; ingratoque populo urbem restituissent. Voluisse deinde eos Hippiam à Sigeo revocatum Athenas perducere: sed Corinthios eis obstitisse, Sofiele narrate qualia egissent Cypselus & Periander Corinthi tyrannidem gerentes. cùm quidem ipse nullum atrocius aut crudelius facinus retulerit, atque istam trecentorum emissionem: quos quia eripuissent Samij, ac ne castrarentur prohibuissent, idèois vt contumelia affectos iratos fuisse Corinthios dixerat. Tanto tumultu ac dissensione malignitas eius plena est, in narrationes quacunque passim se insinuans occasione. In sequentibus Sardibus gesta narrans, quantum potuit rem luxauit atque corrumpit: naues, quas Athenienses Ionibus qui à rege defecerant tutandis miserunt, ausus malorum vocare initiũ, quòd

Eretrienſes.

tot tantſque Græcas vrbes à barbaris liberare conarentur: Eretrienſium autem obiter admodum faciens mentionem, magnúmque eorum & præclarum facinus reticens, ac memorabile. Iam enim vt circa Ioniam, confuſam, claſſe regia adnauigante, foràs obuiam euntes Cyprios in mari Pamphylio pugna nauali devicerunt. Poſt hæc retrò converſi, nauibus apud Ephesum relictis Sardes adorti ſunt, & Artaphernem (qui in arcem confugerat) obſederunt, vt Miletum obſidione liberarent. quod & conſecuti ſunt: hoſtēsque mirabili terrore percuſos inde amouerunt. ipſi multitudine obrutum ſe iri videntes receſſerunt. Hæc cum alij, tum Lyſanias Mallotes in Opere de Eretria ſcripſerunt. & conveniebat, ſi nulla alia de cauſa, ſaltem excidio vrbis eius & interitui accinere memorandum iſthuc & præclarum facinus. Herodotus verò etiam viſtos à barbaris eos in naues ait confuſiſſe inſequentem hoſte. cum nihil tale Lampſacenus prodiderit Charo, cuius ſunt verba.

” Athenienſes autem xx triremibus nauigarunt, vt auxilium ferrent Ionibus. & ad Sardes expeditione facta, omnia circa eam urbem ceperunt, excepta munitione regia. his actis Miletum reverterunt. Porro in ſexto libro Herodotus narrans quomodo Plataenſes Spartanis ſeſe dediderint, illi verò eos ad Athenienſes ablegauerint, vtpote finitimos, & defenſores non malos: addit non quali ſuſpicionem aut opinionem, ſed tanquam rem ſibi còpertam, Lacedæmonios non ita iſtud conſilium benevolentia erga Plataenſes, vt ſtudio laborem Athenienſibus incutiendi rem cum Bœotis habituris dediſſe. Proinde, niſi malignus eſt Herodotus, inſidiatores fuerūt & maligni Spartani: ſtulti autem Athenienſes, ita ſibi imponi qui ſinerent: Plataenſes verò non honoris aut benevolentie cauſa, ſed vt belli futura anſa in medium proieciti ſunt. Sanè plenilunium præterdiſſe, quod exſpectantes ad Marathonem non venirent

*Marathonia pugna.**Athe-*

Athenienſibus ſupperias latum Lacedæmonij, dum pro re certa tradit, mendacio eos ſuo grauatur. Non enim modo ſexcenties alias illi exercitum eduxerūt & ſigna contulerunt initio menſis, nò præſtolati plenilunium: & parum abſuit quin ad hæc pugnam, ſexta Boëdromionis die còmiſſam, venirèt: adeò, vt cadauera etiam ſpectauerint ad locum prælij iam præſentes. Et tamen Herodotus de plenilunio iſta ſcripſit. Non poterant verò iſto hæc tẽpore facere, quia violare legem nolebant. erat enim nona menſis dies. quæ die exire ſibi licere negabant, orbe Lunæ non pleno. itaque plenilunium operiebatur. Tu quidem, Herodote, plenilunium transfers in principium menſis, quando Luna dimidio orbe fulget: vnòque conatu cælum, tempora, & res omnes conturbas. profectusque te res Græcas ſcribere, maxime autem Atticis operam impendere, ne pompam quidem cognouiſti, quam ſolennem etiamnum Athenienſes ad Aggram mittunt, gratias Hecata pro victoria agentes. Verum hoc facit pro Herodoto aduerſus crimen quod ei obiicitur, magnum eum ab Athenienſibus propter adulationem accepiſſe pecuniam. Si enim his iſta recitaſſet, non omiſiſſent aut neglexiſſent ſceleroſum iſtum Phædippidâ, qui è pugna veniens Lacedæmonios ad eam vocaret, biduo quidem (vt ipſe ait) Athenis Spartam profectum. niſi fortè Athenienſes deviſtis hoſtibus ad pugnam demum ſocios vocauerunt. Sanè x talenta Athenis dono veniſſe ipſi, Anyto rogationis autore Diyllus ſcripſit Athenienſis, homo in hiſtoria non contemnendus. Narranda porro Marathonia pugna Herodotum plerique aiunt ipſo occiſorum numero rei fidem derogaffe. Scribit enim Athenienſes Dianæ Agroteræ ſeu Agreſti vouiſſe tot hædorum victimam, quot barbarorum corpora ſtrauiſſent. poſt pugnam autem, cum immenſus videretur occiſorum numerus, decreto hoc deâ placaffe, vt quotannis ſe immolatuſque promitteret.

Ait nihil se certi hac de re scire. hoc scire, neminem sine crimine viuere, neque Argiuos esse omnium detestimos. Ego autem dicere hoc, inquit, debeo, isq; sermo valeat in quavis re. Nam & hoc dicitur, ab Argiuis, cum aduersus Lacedæmonios bellum malè sustinerent, accersitum in Græciā fuisse Persam, quid quid potius tolerandum ratos quàm præsentem molestiam. Nonne autem sicut ipse Aethiopem ait de vnguento & purpura dixisse, dolosas formas, dolosas vestes esse Persarum: ita aliquis de ipso pronūciauerit, dolosas esse dictiones, dolosas dictionis Herodoteæ figuras,

Perplexas, miq; sani, ambages omnia.

qui, sicut pictores umbris adiectis splendidiora faciunt, quæ apparere debent: ita negando ipsas intēdit calumnias, ambigendq; efficit ut suspiciones altius infideat. Argiui quidem si ob contentionem cū Lacedæmoniis de principatu & virtute Græcis se non adiunxerunt: non potest negari quin indignos se Hercule gesserint & sua nobilitate. Præstabate enim Siphniis & Cythniis ut Græciam ij liberarent, quàm ut cū Spartanis contententes de imperio, totatq; certamina subterfugerent. Sin autem ij sunt, qui Persam contra Græcos acciuerunt quod bellum ipsis contra Lacedæmonios non satis commodè succederet: qui factum est quod Xerxe veniente non palam Medis se adiunxerunt: aut si in regis castra se noluerunt conferre, cur non Laconicam incursionibus vexarunt, ipsi domi suæ relictī, aut Thyreas denuo tentauerunt, aut quouis alio modo Lacedæmonios adorti sunt, & conturbauerūt. cum sanè magnum Græciæ damnum inferre potuissent, his impeditis ne cū tanto grauis armaturæ exercitu ad Plataeas irent. Sed Athenienses quidem hoc loco verbis Herodotus effert, seruatoresque Græciæ appellat. rectè hoc, & merito: nisi eorum laudibus multa maledicta admiscuisset. Nunc cum proditos ab aliis Græcis

eis dicat Athenienses: solos autem relictos, maluisse magnum in se facinus recipere & mortem oppetere, quā videre Græcos ad Persam deficere reliquos, & cum Xerxa fœdus ferire: ostendit se non hæc laudandorum Atheniensium gratia dicere, sed Athenienses idē laudare, ut reliquis omnibus Græcis malè diceret. Quid verò attinet indignari, ubi acerbè, idq; ad nauseam usq; Thebanos & Phocenses subinde exagitat? quando etiam ijs, qui pro Græcia periculum primi adiuerunt, prodicionem vel ipso teste nō probabilem aut eventum habituram exprobrat. & de Lacedæmoniis pro incerto ponit, ceciderintne in pugna aduersus hostes, an verò hosti se dederint. exiguis mehercle indicij ipsos ab ijs qui ad Thermopylas ceciderunt separans. Secundum hæc cum naufragium narraret, quod accidit classi regie, utq; Amanocles Cratinæ F. Magnes magnum ex ea calamitate emolumentū perceperit, auri & pecuniæ immensam vim nactus: ne hoc quidem à mortu suo immune prætermisit. Verum, inquit, iste quidē aliā parum fortunatus, repertis opibus maiorem in modum locupletatus est. nam quod proli necem intulisset, id eū malum haud leuiter animi angebat. Quis non videat eum aureas istas inventas opes, eiectasq; ad litus à mari diuitias propterea in historiam introduxisse, ut locum faceret in quo Amanoclis eadem in prolem collocaret? Cum autem Aristophanes Bæorus scripserit quod pecuniam petens ab Atheniensib. nihil impetrauerit: aggressa aut cum pueris disserere & scholam instituere à magistratibus fuisse interdictum ob rusticitatem eorum & odium literarum: aliud quidem certum rei nullum extat argumentum. Sed Aristophani Herodotus testimonium tulit, dum alia falsò, alia per alia tanquam exosus Thebanos & aduersum eos iurgans vituperat. Thessalos ait ab initio necessitate compulsos ad Medos inclinasse. verè hoc, ut & cum ariolatus de

De Thebanis.

642 PLUTARCHI DE

aliis Græcis, futurū fuisse vt proderetur ab iis Spartani: subiecit, Non volentibus quidem, sed necessitate coactis, vna post alteram capta vrbe. Thebanis tamen eiusdem necessarij facti veniam non itidem facit. At enim Thebani 10 viros duce Mnania in Tempe miserunt, & ad Thermopylas tot, quot poposcit Leonidas: qui & soli cum Thespiensibus perseuerauerunt apud hunc, reliquis à circumventione deserentibus. postquam verò barbarus aditibus occupatis in montes pervenit, & Damaratus Spartanus ob 10 hospitium fauens Apagino tum paucorū in rep. dominationis prædici effecit, vt is amicus & hospes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neque terra quisquam accedebat. ita demū conditiones pacis acceperunt deserti, magna eos urgente necessitate. 15 Nā neq; mare & naues eis ad manū erant vt Atheniensibus: neq; procul disiti erant, vt Spartani penetrantia Græciæ incolentes. cūq; sesquidiei spacio itinere ab ipsis absenti Medo cū solis Lacedæmoniis & Thespiensibus se in faucibus angustiarū opposuissent, succubuerant. Verū hic scriptor ea est æquitate, vt cū dixisset Lacedæmonios ab omnib. destitutos sociis fortasse pactum inituros fuisse cum hoste: Thebanorum maximum & pulcerrimum facinus ob 25 litterare prorsus quia non poterat, tamen veluti vitiosa causa & suspitione corrupens, ita scripserit. Socij igitur qui missi erant, Leonidæ consiliū sequētes abierūt. Soli apud Lacedæmonios remanserunt 20 Thespienses ac Thebani. hi quidem inviti & nolentes: sed eos obsidū loco Leonidas retinebat. Thespienses admodū volentes, & qui nusquā se à Leonida discessuros dicerent & iis quos secū habebat. An 30 verò nō prodit liquidō se peculiari aliquo Thebanorum odio affectū? quo impulsus non modò urbē falsō & iniuriā vituperavit, sed etiā probabilitatē calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur secum pugnantiā dicere, sibiq; mendacij

HEROD. MALIGNITATE. 643

dacij esse conscius, posthabuit. Nā cū dixisset Leonidam, quōd sentiret non esse bene animatos, neq; paratos ad subeundum periculum socios, iussisse discedere: paulo post subiicit Thebanos invitos ab eo 5 fuisse detentos. quos, si ad Medos inclinare animis credebatur, etiā manere volentes debuit abigere. vbi enim nullo vsui sibi fore censuit, non alacres, quid at tinebat pugnantibus permisceri suspectos? Neq; verò rex Spartanorum ita stultus fuit, vt trecentis suis 10 quadringētos Thebanos armis instructos obsidum loco sibi putaret detinendos, hostibus maximē à frōte iam & tergo imminetibus. nam vt prius eos obsidum loco habens secum duxerit: certē ad extremū probabile erat eos contempto Leonidā fuisse discessuros, & Leonidam magis veriturū ne ab his, quā 15 ne à barbaris circumveniretur. Præter hæc quā non sit ridiculus Leonidas, si reliquos Græcos abire iubens vt mortem sibi impendere præsentem intelligens, Thebanos detinuit, scilicet Græcis eos seruaturus, iam iam moriens ipse? nam si verē pro obsidibus hos, aut potiūs mancipiis circumduxit non debuit inter perituros detinere, sed discedentibus 20 Græcis eos tradere. Quæ vna restabat causa cur Thebanos Leonidas noluisse dimittere diceretur, nempe vt vnā secum eos perderet: hanc quoque Herodorus ipse sustulit, de ambitione Leonidæ sic 25 scribens. Hæc reputans Leonidas, volēsq; gloriam hanc solis Spartanis parare, socios dimisit: magis ob hoc, quā quōd eorum diversæ essent sententiæ. Extremā verò stulticiæ fuit, à qua gloria socios arceret, in eius societatem pertrahere invitos hostes. Cæterū non fuisse suspectos malæ fidei Thebanos Leonidæ, sed pro amicis habitos constantibus, res gestæ demonstrant. Nam & Thebas 35 venit exercitū ducens, & orans id impeperavit, quod nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & visum diuinitus oblatum Thebanis exposuit. Imaginatus

Leonida
mors.

fuit enim in mari se videre multis & asperis exag-
tato vndis illustrissimas & maximas Græciæ vrbes
inæqualiter differri atq; fluctuare: Thebas supra o-
mnes alias ferri, & sublimes ad cœlū extolli, ac pōst
subitō evanescere. Atq; hæc quidem similia erant eo-
rum, quæ multo pōst tempore Thebis evenerunt.
In pugna autem narratione Herodotus, Leonidæ
etiam maximum facinus obscuravit, omnes dicens
in angustijs iuxta Colonom cecidisse. Res aliter ge-
sta est. Cū enim noctu se circumventos à barbaris
esse accepissent, rectā in hostium castra agmen mo-
uerunt suum, & ferē ipsum regis tentorium, vt eo
interfecto iuxta mortem oppeterent, venerunt ergo
vsq; ad tentorium regis, obvios subinde trucidan-
tes aut in fugam vertentes. cū autem Xerxes in tē-
torio non inveniretur, quarentes eum in vastissi-
mis castris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndi-
que circumfusi sunt occisione caesi. Quos alios co-
natus, & quæ alia dicta Spartanorū Herodotus præ-
termiserit, scribemus in vita Leonidæ. nihil tamen
impedit quin hæc etiam quædam ponamus. Certam-
en funebre Spartani Leonidæ egressuro in istud
bellum egerunt, patrib. & matribus vnā proficiscen-
tium spectantibus. Ipse Leonidas dicenti, Perpaucos
tecum ad pugnam educis, Multos verò, inquit,
vt pote morituros. Vxorī interroganti proficiscen-
tem ecquid mandaret, conversus, Bonis, inquit, nu-
bere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis
iām cinctus ab hoste, cupiens duos genere sibi
iunctos seruare, alteri epistolam dedit & emisit,
alterum amandauit magistratibus Sparta aliquid
nunciaturum. sed & ille litteras rejiciens cum sto-
macho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: &
hic apparitoris id munus esse satus, scuto sumto in
acie adstitit. Hæc si quis alius omisisset, fortasse re-
prehensione posset carere. At qui Amasidis crepi-
tum, ad ventum afinorum furis, vtrium incremen-
tum,

tum, multaq; talia conduxisset & cōmemorasset: cer-
te videri potest illa nō incuria aut contemptu præteri-
uisse pulcrè facta atq; dicta: sed quòd quibuscūq; malè
vellet, essetq; in eos iniurius. Thebanos autē ait pri-
mū cū Græcis cōiunctos necessitate cōpulsos pu-
gnauisse: credo, quia nō Xerxes modò, sed etiā Leo-
nidas haberet flagelliferos in suo comitatu, à quib.
Thebani contra animi sententiā cogebātur pugna-
re: ac pugnassee quidē invitos ait, qui discedere pote-
rāt & fugere: vltro autē ad Medos inclinasse, quibus
nullus aderat auxiliarius. Post hæc scribit, reliquis
ad Colonom contententib. Thebanos ab iis se avel-
lisse, manūsq; intendisse ad barbaros, ac clamasse ac-
cedentes voce verissima, se Medorū rebus studuisse,
regiq; aquā & terrā præbuisse, nūc necessitate ada-
ctos ad Thermopylas venisse, & extra culpā esse de-
vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos salutē impetra-
sse, cū Thessali etiā testimoniū ipsi perhiberēt. En
tibi tot verbis inter barbaricas cōclamationes, om-
nigenos tumultus, fugas, insecutiones exaudita cau-
sæ dictionem, & testiū examē, & Thessalos inter cæ-
des & conculationes in tantis angustijs Thebanis
patrocinales. nimirum quod hos Græcia vsq; ad
Thespias potitos Thebani nuper pugna superatos
eiecerūt, occiso eorū duce Lattamya. ita enim tū in-
ter Thessalos & Thebanos res erat, amicitia nulla
aut benevolentia. Sed tamen Thessalis testimonio
iuuantibus quomodo Thebani evaserunt? Alii eorū
inquit, accedentes à barbaris sunt obruncati:
plures etiam mandato Xerxis notis regijs compun-
cti sunt, initio facto à duce eorum Leontiada. Atqui
nō fuit Leontiadēs dux Thebanorū in Thermopy-
lis, sed Anaxander: vt Aristophanes ē magistratuum
cōmentarijs docuit, & Nicader Colophonius. Neq;
agnoscit quisquā hominū ante Herodotū compun-
ctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc adver-
sus calumpniā erat futura defensio, debebantq; glo-
S s s iij

riari ob istas notas Thebæ, quod Xerxes statuisset ipsos eodem modo tractare, quo inuisissimum sibi Leonidam. siquidem huius mortui corpus Xerxes contumeliosè habuit, illos viuos compūxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonstrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratū fuisse Xerxem: Thebanos autē Medorum rebus studentes & apud Thermopylas fuisse notis, cōpunctos, & tamen postea apud Platæas Medis alacriter fauisse: videtur mihi in morē Hippoclidis istius pedibus in mensa gesticulantis veritate ob ineptam saltationē amissa dicturus, Non curat hoc Hippoclidēs. Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemisio in Græciam meditados, Euboensium orantium vt exiguum temporis spaciū manerent, dum familiam exponerent, nullam habuisse rationem: donec Themistocles accepta ab Euboensibus pecunia Eurybiadem & Adimantum Corinthiorum ducem impertiit. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non sociæ vrbis, sed Medis fauere suspectæ ciuis, tamen Artemisij facta mentione exclamat:

Vbi filij Atheniensium

Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi sententiam pugnasse dicens. Neq; hæc malignitati finem statuit. Fatentur omnes homines ferè, Græcos etsi naualibus prœliis victoriam obtinerent, tamē Artemisio barbaris cessisse audita clade ad Thermopylas accepta. neq; enim expediebat ibi morari & mare custodiri, cū hostis iam intra Pylas pervenisset, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Græcos facit nondum audita Leonidæ morte fugam molientes, his adeo verbis: Malè autem accepti, & haud minimè Athenienses

ses, quorum nauium dimidium erat contractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat sanè ei discessionem ante conflictum sic appellare, aut potius hoc probro adficere. ita quidem odiosè hoc vocabulo inhaeret, vt & antè, & nunc, & mox rursus fugam nominet. Ad barbaros, inquit, statim secundum hæc navi venit vir Hestienensis fugam Græcorum ab Artemisio factam nuncians. Illi, quod incredibilis res videbatur, nuncio in custodiam dato, naues celes leres speculatum miserunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos post pugnam hostis nō credit fugere, sciens superiores multo fuisse? Iam par est homini huic credi de viro aliquo aut vrbe scribenti, qui vno verbo victoriam Græcis adimit, trophæumq; deiicit, & inscriptiones quas illi posuerūt apud Mineruā Orientale, factum pronūciat esse inanemq; iactantiam? epigramatis hæc est sententia:

Cecropia hoc quondam in pelago cū classe iuuentus

Deiicit populos omnigenos Asiæ,

Medorum peritq; exercitus: ista trophæa

Protinus crexit uirgo Diana tibi.

Porro in prœliis non indicans ordinem Græcorum, & quem quæq; ciuitas in pugna nauali tenuisset locum: in discessu (quem ipse fugam appellat) primos ait nauigasse Corinthios, vltimos Athenienses. Oportebat profectò nō nimis insultare Græcis Medorum partes amplexis hominem qui ab aliis Thuryus habitus ipse se inter Halicarnassenses refert, qui cū essent Dorienses, vnà cū gynæceo in bellum contra Græcos sunt profecti. Ille verò tantum abest vt necessitates prius recenscat eorum qui ad Græcos defecerunt: vt de Thessalis quoq; narrans, misisse eos ad Phocenses, quibus cum illis inimicitia & bella intercedebant, pollicitosq; regionē ipsorū ab omni damno immunē prætuituros, mercede talentorū accepta, hæc de Phocensibus scripserit. Soli enim

De Phocen-
sis &
Thessalis.

Phocenses istis in locis non inclinabant ad Medos: nulla alia de causa (quantum ipse coniectura assequor) quam quia oderant Thessalos. qui si Græcorum rebus studuissent, arbitrator Phocenses Medis se adiuncturos fuisse. Atqui paulo post ipse dicit, ⁵ XIII Phocicas vrbes à barbaro fuisse combustas, ¹⁰ evastatum agrum, incensum quod Abis erat templum, viros & mulieres interfectos, nisi qui fuga in Parnassum evasisent. Et tamen eos qui sustinuerunt extrema ne proderent honestatem, eodem ponit loco cum ijs, qui promissimè Medum secuti sunt. Ac cum Phocensium facta non posset culpae, causas malas & suspensiones stylo fingens adversus illos sedit, ¹⁵ premensque non ijs quæ egerunt: si non visum fuit iudicium de animo eorum Thessalis permittendum, qui inhabitabant eorum ditiori, ab alijs omnibus ²⁰ prodicionis infantes iudicatos. Iam si quis Thessalorum ad Medos defectionem aggressus excusare, diceret non sua voluntate eos ita egisse: sed odio Phocensium, quos viderent Græcis se adiungere, ipsos præter animi sententiam Medi partes fuisse secutos: nonne turpissimè is adulari videretur, & in aliorum gratiam malis factis bonas causas affingendo veritatem pervertere? equidem puto. Qui ergo ²⁵ non aperte calumniari putetur, qui non ob virtutem Phocenses optima delegisse ait, sed quia contrarium sentire Thessalos viderent? neque enim ad alios hoc commentum, ut aliàs solet, autores refert, sed ipsum se hoc ait coniungendo invenisse. Oportebat ergo certa argumeta proferre, quibus ei persuasum fuisset eos ³⁰ qui similia optimorum factis edunt, eadem cum pessimis sequi consilia. Nam quod de inimicijs adfert, ridiculum est. Neque enim Aegineta cum Atheniensibus, neque Chalcidenses cum Eretrienibus, neque Corinthios cum Megarensibus, discordia à societate Græcorum abstinuit, neque, rursus Thessalos punientes infestissimi Macedones ab amicitia cum barbaro everterunt. nam

nam priuatas inimicicias commune obruebat periculum, ut reliquis animi affectionibus excusis aut honestati virtutis studio, aut utili necessitatis impulsu quisque animum adiungeret. Enimvero post necessitatem illam, quæ ipsos coegerat Medis parere, rursus ad Græcos se contulere Phocenses. Idque de ijs Laocrates Spartanus palam testatus est: atque ipse Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocenses etiam Græcis adfuisse. Neque mirum videri debet, eum acerbè insectari eos qui adversam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, unaque cum Græcis salutem suam periclitati sunt, inter hostes & proditores numerat. Nam ³⁵ Naxios ait tres naues barbaris auxilio misisse, vnum autem de triremium præfectis Democritum persuasisse ciuibus ut reliqui Græcorum causam amplecterentur. Adeo laudare sine vituperio non potest Herodotus, ut si vnus hominem laudet, malè audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Testimonium ⁴⁰ contra eum dicunt de vetustioribus Hellenicus, de recentioribus Ephorus, alter sex, alter quinque nauibus ipsos Naxios auxilio venisse Græcis scribentes. Et ipse Herodotus planissimè arguit hæc à se fingi. Nam Naxiorum annalium scriptores aiunt antè ⁴⁵ quoque Megabatem fuisse ab ijs repulsum, cum ad insulam cum ceteris nauibus accederet: & Datin post eum profligatum ab ijs, cum incendio ipsis malefecisset. Quod si, ut alibi Herodotus dixit, urbem ipsorum barbari combusserunt, hominibus fuga in montes salutem consecutis: nimirum iustam causam habuerunt Naxij auxilium mittendi ijs qui patriam ipsum perdidissent: non potius adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. Non laudandi autem Democriti, sed Naxiis infamiam parandi causa ⁵⁰ hoc mendacium eum composuisse inde apparet, quod Democriti præclarum facinus remque pulcherrimè gestam ita præterit, ut ne verbo quidem vno attin-

Naxij.

Lib.V.

650 PLVTARCHI DE

geret. quam Simonides hoc epigrammate illustrauit

Tempore quo Graium robur Salamina sub amplam,

Cum mediis pugnam substitit in pelago :

Tertius ante alios ductor Democritus iuit,

Barbaricas uidor quinque ratesq; tulit.

Ceperat & sextam: sed barbarus impetu grandi

Victoris trepidam de manibus rapuit.

Themistocles,

sed quis pro Naxiis indignetur? Equidem si sunt, quod nonnulli aiunt, antipodes inferiorem terram 10 partem versis adversus nostra vestigiis incolentes, ne illis quidem puto inauditum esse Themistoclem, & consilium Themistoclis, quod cum Græcis persuasisset uti ante Salaminam nauali proelio decernerent, victo barbaro in Melita templum consulentis 15 Dianæ dedicauit. Hoc Themistocli scitus iste scriptor quantum in ipso fuit adimens, gloriāq; in alium transferens, in hæc verba scribit: Hæc Themistoclem cum in nauim venisset, interrogauit Mnesiphilus vir Atheniensis, quidnam cōstituisset. cum 20 que audiret decretum esse ut naues ad isthmum reducerentur, ac nauale proelium ante Peloponnesum committeretur: dixit, Non ergo tu, Themistocles, si illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria propugnabis. quivis enim suā urbem petent. Et paulo post: Sed si quid restat consilij, ito, & quæ decreta 25 sunt confundere conare: si qua ratione Eurybiadi possis persuadere ut maneat mutato instituto. Deinde subiiciens, Themistocli perplacuisse hanc admonitionem, nullōque eum dato responso, ad Eurybiadem illico abiuisse, his ipsis verbis sic loquitur. Proinde adfidens ei Themistocles exponit quæ è Mnesiphilo audiuerat, sua esse ea fingens, & alia addens. Vides ut Themistoclem improbitatis notet, sibi eum arrogare dicens quod esset Mnesiphili. Am 35 plius etiā deridens Græcos, Themistoclem ait non potuisse perspicere quid in rem esset, sed in eo cecutiisse.

HEROD. MALIGNITATE. 651

cutiisse. cum quidem ob prudentiam ei nomen Vlis-
sis factum fuerit. Artemisiam autem, Herodoti ciuē, Artemisia
nemine docente ipsam sua sponte re excogitata sic
Xerxem mouisse: Non diu poterunt tibi Græci resi-
stere, sed dissipabis eos, diffugiēq; per oppida. ne-
que verisimile est, eos te terrestres copias in Pelo-
ponnesum adducente quieturos, aut in earū curam
incubituros, ut pro Atheniensibus nauale proelium
obeant. si verò confestim properes nauale proelium
10 committere, metuo ne classiarij tui detrimentū pas-
si, etiam terrestribus grauiter incommodent. Nihil
præter versuum mensuram defuit Herodoto, quin
ex Artemisia Sibyllam faceret, ita exactè vaticinan-
tem futura. Itaque Xerxes etiā liberos suos ei Ephe-
sum deducendos tradidit: oblitus, quantum appa-
ret, Suis mulieres secum abducere, siquidem mulie-
bri comitatu ij indigebāt. Verum de Herodoti men-
daciis non est nobis rationes ineundi propositum.
in ea duntaxat inquirimus, quæ mentitus eō est, ut
20 alienæ gloriæ detraheret. Ab Atheniensibus ait nar-
rari, Adæmantum Corinthiorum ducem iam cū ho-
ste manus conserturū tanto fuisse metu percussū,
ut non puppi obuersa antrorsum, aut paulatim per-
pugnantes se subducens, sed apertè sublati velis
25 profugerit, auersis secum omnibus suis nauibus.
huic iam sub finem oræ Salaminæ occurrisset nauim
vniremem, & quendam ex ea sic locutum fuisse: Tu
quidem, Adimante fugis proditis Græcis: illi ta-
men vincunt, & ex voto hostibus sunt superio-
30 res. Haud dubiè nauicula illa de cælo fuit delata.
quid enim impediēbat quin tragicam machinam at-
tolleret, qui omnibus aliis in rebus tragicos sua
iactantia superaret? Ergo fidem habens Adiman-
tus, ad classē rediit, cum iam res confecta es-
35 set. Hic, inquit, rumor ab Atheniensibus est
diditus. Corinthij negant, seque in nauali pug-
na inter primos ponunt, testimonio illos iu-

Adimantus
& Corinthij.

uante reliqua Græcia. Talis est multis etiam aliis in
22 rebus Herodotus, diuersa de diuersis crimina spar-
gens, vt ne quem planè videretur damnassee. Ita hæc
quidem id sibi reseruauit, vt calumnia credita Co-
rinthij, repudiata Athenienses malè audirent: cum
Lib. I. interim de vtriusque mentiatur. Certè Thucydides
* Spartæ faciens Atheniensem legatum Corinthio re-
spondentem, & multa de Medico bello splendide ia-
ctantem ac Salaminio nauali prælio, nullum proditi-
onis aut deserti ordinis crimen Corinthiis infert. 10
Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho
obducere flagitia, cum secum eam & cum Sparta ter-
tio loco viderent insculptam donariis quæ erant de
barbaris dedicata: & in Salamina cõcessissent Athe-
nenses, vt Corinthij prope urbem suorum cadaue- 15
ra humarent, tanquã hominum qui se præclarè ges-
sissent: inscriptione etiam hæc posita,

*Hospes aquosa olim nobis est culta Corinthus:
Insula nunc condit paupera aquæ Salamin.*

*Hic Pænilis naues, Persas Medosq; prementes
Tutati benè te, Græcia diua, sumus.* 20

Et honorarium in isthmo sepulcrũ sic est inscriptũ:
*Nos sitam in extremo discriminis Hellada cunctam
Tutati nostris condimur hec animis.*

25 quin & Diodori Corinthiorũ de trierarchis vnus
in fano Latonæ repositis donariis hoc est inscriptũ:

Arma hæc Latonæ pugnae monumenta marinæ,

Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipse quidem Adimantus, quem Herodotus crebrò 30
infestatur, solũque omnium imperatorum ait fu-
gendi causa ab Artemisio auctum, neq; hostes sub-
sistere tolerasse, vide in quanta sit gloria.

Cuius sese opera redimuit Græcia ferro

Libero, Adimantus conditur hoc tunulo. 35

Nam neque mortuo probabile est homini timido &
proditori tantum honoris habiturum quenquã fuis-
se: ne-

se: neque filiabus suis ausus fuisset nomina ponere
Nausinicã, Acrothiniũ, Alexibiam: filio Aristeam: ni-
si quid ipse in ea pugna illustre & memorabile egis-
set. Iam solas Corinthiorum mulieres præclarum il-
5 lud & diuinum fecisse votum Veneri, quo petierunt
vt dea maritis ipsorum amorem pugne aduersus bar-
baros immitteret: non tantũ non est probabile
Herodoti ætate fuisse ignotũ, sed ne postremis qui-
dem temporibus obscurum fuit. Pervulgata enim
10 res mansit. & Simonides inscriptionem fecit, æneis
imaginib. positis in fano Veneris, quod Medea con-
didisse perhibetur: ab aliis, petens vt mariti amore
Iasonis ipsam Venus solueret ab aliis, vt is amore
Thetidis deæ liberaretur. Inscripção hæc est:

15 *Has Veneri matres statuas posuere Ephyræ:*

Pro Græcis, forti proq; suo populo.

Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem

Prodere, sic votis rite uocata, uolet.

20 Hæc potiùs scribere oportebat & commemorare,
quã Aminoclis eadem proli suæ illaram inculca-
re. Postquam abvndè criminibus Themistocli inten-
tatis satiatus uterque fuit, dum illum clam aliis du-
cibus ait nullum fecisse furandi & compilandi insu-

25 las finem: tandem coronam victoriæ ipsi palam ab-
strahens Atheniensibus, Aeginetis imponit, ita scri-
bens. Græci cum ad Delphos mitteret manubiarum
primitias, communiter è deo quæsiuerũt, an eas ple-

nas & placentes acceperunt. ille respondit, se habe- 30

re à reliquis Græcis, sed non item ab Aeginetis. ab

illis enim se donarium expectare, vt qui rem Salami-

nio prælio omnium gessissent optimè. Ecce autem,

35 non iã Scythiis, aut Persis, aut Aegyptiis sua figmen-
ta inscribit, sicut Aesopus solet coruis & simiis: sed
laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præci-
pua rei ad Salaminam gestæ laude detrudit. Idem
cum Themistocli secũdus inter optimè re gesta lau-

De Aegine-
tis.

dandos deferretur ab omnibus alijs ducibus locus,
quod horum quivis sibi primas, Themistocli se-
cundas assignaret partes, & iudicium absolui non
posset: cum deberet ambitionem imperatorum
reprehendere: omnes ait Græcos inde soluisse,
quod ob invidiam nollent Themistocli primas de-
ferre. Restat nonus, isque ultimus liber, in quo
omne suum reliquum virus in Lacedæmonios, &
* nobilissimam illam ad Plataas pugna partam glo-
riam effudit. Scribit enim, initio Spartanos me- 10
tuisse, ne Mardonium sibi hoc sinerent persuade-
re Athenienses ut ipsos desererent. Isthmo autem
munito, eos iam omnia Peloponnesi in tuto esse ra-
tos, reliquos etiam facile contemnisse, domiq; dies
agitalle festos, & Atheniensium legatis illulisse, ac 15
per iocum detinuisse. Quomodo ergo factum est,
ut Sparta ad Plataas proficiscerentur vici 100,
quorum quisque secum helotas septem duceret: aut
quomodo tam grandi periculo se oblicentes, vi-
cerunt, deteceruntque tot hominum millia? Au- 20
di verò causas probabiles. Fortè, inquit, Sparta
tum peregrinabatur Tegeates quidam, nomine
Chileus, cui amicitia & ius hospitij cum Ephoris
quibusdam intercedebat. is ergo Spartanis per-
suasit, ut exercitum emitterent. monens istam i- 25
sthmi munitioem, qua Peloponnesum intercepis-
sent, nullius fore momenti, si Mardonio se Athe-
nenses adiunxissent. Hoc ergo consilium Pausa-
niam cum exercitu ad Plataas eduxit. Quod si Chi-
leum istum Tegeæ aliquod priuatum negocium oc- 30
cupasset: actum scilicet erat de Græcia. Rursus
quia nesciebat quo modo ageret cum Atheniensibus:
sursum deorsumque eam iactat ciuitatem, Ait
eos de secundo loco cum Tegeatis in contentio-
nem ingressos, mentionem Heraclidarum fecisse, 35
& acta adversus Amazones protulisse, utque se-
peluerint Peloponnesios qui sub Cadmia occubuis-
sent:

De Plata-
ea pugna.

Athenienses.

sent: denique etiam ad Marathonem vsque sermo-
ne descendisse: cum ambitiosè ista proferentes, ta-
men contentos se fore ostenderent sinistri cornus
præfectura. paulò post ait Pausaniam iis & Sparta-
nos de principatu concessisse, hortatòsque fuisse
ut in dextro cornu contra Persas pugnarent, sini-
strumque ipsis darent, qui se imperitos pugna ad-
versus barbaros excusarent. Est verò ridiculum
non velle pugnare in hostem, nisi cum eo pugna-
re consueueris. Cæterum reliquos Græcos in alia
à ducibus translatos castra, cum essent victi: equi-
tatum ait non sine læticia fugisse ad Platæensium
urbem, itaque ad Heræum pervenisse. Quo qui-
dem loco & contumaciam, & ordinum desertio-
nem, & proditionem vniuersis ferè obicit. Ad ex-
tremum inquit solos Lacedæmonios & Tegeatas
cum barbaris, Athenienses cum Thebanis con-
gressos depugnasse: reliquas ciuitates ex æquo o-
mnes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat
20 neminem certamini socium se adhibuisse, sed ar-
matas desedisse omnes, proditis & desertis qui pro
ipsis depugnabant. Serò quidem Phliasios & Me-
gareses audito Pausaniam vincere, accurrisse,
cumque in equitatum incidissent, Thebanum te-
merè periisse. Corinthios pugna non interfuis-
se. parta victoria dum per colles properant, evita-
se Thebanorum equites. Nam Thebani fufis bar-
baris equitatu suo præcedentes, promptè fugien-
tibus opem ferebant. nimirum ut pro impres-
sis apud Thermopylas notis gratiam iis refer-
rent. Cæterum Corinthij in Plataica adversus
barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem
finem consecuti, audire licet Simonidem sic ca-
nentem:

In medioq; Ephyre quos misit diues aquarum
Fontibus & belli munera gnara manus:

Quiq; urbem Glauci pulcrum tenere Corinthum,
Indicium anilati grande laboris habent
Auri, quod miramur in æthere: at decus ipsis
Et fama augetur nominis, & generi.

Hæc enim non Corinthi ut qui artem demonstra-
ret, aut carmen in urbis laudem conderet, sed ut
qui propter facinora ista elegias scriberet, compo-
suit. Sed Herodotus, dum antevertere vult hæc ob-
iectionem, qua alijs interrogando utens menda-
cium eius evinceret, quaerens unde tot Polyandria,
arcæ, & monimenta mortuorum, ubi etiamnum Pla-
tæenses in præsentia Græcorum parentant * tur-
pius, nisi fallor quam proditiōis crimen gentibus
eo modo impiegit. Sic enim loquitur: Reliquorum
quæ visuntur apud Platæas sepulcra, audiui ego tur-
pitudine motos quod è pugna profugissent, vnum-
quenque inanem condidisse tumulum, posteritatis
causa. Hanc proditiōem & desertiōem pugnae so-
lus hominum omnium inauduit Herodotus. Pausa-
niam enim, & Aristidam, & Athenienses & Lacedæ-
monios fefellerunt Græci qui se subduxissent è pe-
riculo, ac neque Aeginetas ipsis adversarios inscri-
ptione excluderunt Athenienses: neque Corinthios
arguerunt, quod ante partam victoriam à Salamine
fugissent, contra testimonium Græcia perferente.
Equidem Cleadas Platæensis, decem post Medicum
bellum annis gratificans (ut ait Herodotus) Aegine-
ris, Polyandrium aggeravit ab iis nomen habes. At
verò qui factum est, ut de trophæi erectione statim à
bello confecto Athenienses & Spartani pœne etiam
manibus confertis litem transegerint? tamen Græ-
cos fuga à prælio deterritos non arcuerint ab ho-
nore eorū qui rem optimè gessissent? sed & in tro-
phæa ac colossos eos inscripserint, & de spoliis par-
tem concesserint? Denique aræ hanc insculpere in-
scriptionem:

Hanc

Hanc quondam Græci superatis hostibus aram,
Libertas patriæ cum sua tuta stetit,
Et profligatis servata est Græcia Persis,
Munus Eleutherio constituere Ioui.

Num hoc quoq; Cleadas, Herodote, aut alius ali-
quis adulando urbes demerens scripsit? Quid ergo
necesse habuerunt terram fodiendo inanem labo-
rem impendere, tumulos conficere, & monumenta
posteritatis causa statuere? cum viderent gloriam
suam in illustrissimis & maximis donarijs cōsecre-
tam. Pausanias quidem, cum iam ad tyrannidem ad-
spiraret, Delphis hoc inscripsit:

Istius Pausanias Phæbo posuit monumentum,
Medos Græcorum dux quia perdidit.

Medos Græcorum dux quia perdidit.
vtrunque Græcis gloriam deferens, quorum se du-
cem profiteretur. Cum autem id Græci non ferrēt,
sed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miserunt,
qui excinderent illud epigramma, & urbium nomi-
na, uti iustum erat, insculperunt. At enim quomo-
do probabile est, aut Græcos indignè tulisse in in-
scriptione sui non fieri mentionem, siquidem sibi
conscij erant desertiōis? aut Lacedæmonios ducis
sui nomine eraso desertores inscripsisse, & eos qui
se periculo communi subduxissent? Enimverò indi-
guissimum fuerit, Socharem, Dapnistum, & alios
omnes, qui se eo in prælio præclarissimè gesserunt,
æquo animo ferre ut Cythnij etiam & Melij inscri-
berentur trophæis: Herodotum tribus duntaxat vr-
bibus certamen illud adscribentem, reliquas omnes
è trophæis & sacris donarijs eradere. Quippe cum
quater sit tunc adversus barbaros pugnatum: ab Ar-
temisio profugisse Græcos ait: ad Thermopylas La-
cedæmonios rege ipsorum discrimen mortis ad-
unte, domi securos defedissee, Olympia & Carthæa
celebrantes rem verò ad Salaminem gestam narras,
plura de Artemisia verba fecit, quam de toto præ-

T t t

lio. Deniq; apud Platæas Græcos desedisse ociosos,
& ad finem vsq; ignorasse pugnam, veluti ranarum
quodam & murium duello facto. vt Pigres Artemi-
* siæ frater in suo carmine iocans & nugans ait Spar-
tanos de composito tacitè pugnasse, ne alij exaudi-
rent. Ipsos aut Lacedæmonios fortitudine nihil præ-
stitisse barbaris, sed vicisse, quia in nudos & inermes
pugnarent. Nimirū Xerxe ipso præsentè ægrè à ter-
go flagellis impulsū cum Græcis congressi sunt bar-
bari. ad Platæas aliis animis sumtis, audacia quidem
10 (inquit Herodotus) & robore inferiores non erāt:
sed vestis armorū expers ipsis nocuit, cum nudi ad-
versus grauis armaturæ hostem pugnaret. Quid er-
go relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex
15 istis certaminibus? quando Lacedæmonij cum iner-
mibus pugnauerunt, reliquos præsentēs præliū fe-
ellit, inania polyandria vbiq; coluntur, mendaciū
inscriptionem pleni tripodes, plenæ aræ stant corā
diis: deniq; solus Herodotus veritatem habet co-
gnitam: reliquos omnes homines, quicunq; aliquā
20 Græcorum rationem habent, decipit fama istorum
facinorum, vt præclaras & admirandas res gestas
putarent. Quid nī? Homo est scribendi gnarus, ora-
tio iucunda, venustate & vi quadam prædita, & nar-
rationibus inest elegantia, ac
25

Sermonem, ueluti cantor —
non quidem scitè, sed tamen suauiter proposuit.
Verū sicut in rosa cantharides, ita hæc cauendæ
sunt calumniæ eius & inuidentiæ, sub læuibus & te-
neris latentes figuris verborum: ne per impruden-
tiam absurdas & falsas de præstantissimis at-
que maximis Græciæ urbibus & vi-
ris opiniones con-
cipiamus.

IN III TOMVM PLV- TARCHI MORALIVM, Annotationes in- terpretis;

IN REPVGNANTIIS Stoicorum.

Hic ergo est.) τοῦτο δὲν. Nisi quid deest, τοῦτο δὲ
videtur omnino scribendum. essi τὸτο etiam legi potest αὐτοπο-
βουῶν. μοχλῶν; ἢ τὴν μάλλον, non ἂν. 5. 22. Vt Plato.) Lo-
tus est in Protagora.

8. 30. Causidicorum in morem.) λεανὸν ἴσα. Hæc
uox uitiosa est, sententia non obscura. Mutuum est etiam ἐν ἱπ ἁ-
ποῖς. Ego uideo in plerisq; uitiatas quid sit sequendum, idq; mea uer-
sio (ni fallor) testabitur. Sed commentarios scribere hæc non in-
fini. res sunt obscuræ, & non tales, quales breuiter à Gramma-
tica aut scriptoris alicuius testimonio possint emendari. Sunt enim
hæc argutiæ contra spinosas Stoicorum argutias.

11. 21. Omissa clausula.) παραλλήλου. planè contrarium
παράλληλου quasi uerò non obseruare opportunitatē & modum
suos discipulos iubeat medicus. pauld ante sic legenti sensus occur-
rēt. ὁ νόμος, ὁ μὲν δὲ προστάζει τὴν καὶ τὴν, etc. deinde ἀδὲ μὲν δὲ
lege meo periculo μὲν δὲ. Locus non est integer. Infra τὴν παραλλήλου
non genitiuū plurali legendum duxi. Et pro λέμματα reponē λέμ-
ματα. aliquāto post ὡς δὲ in ὁ δὲ muto, liquet. μοχλῶν τὸ σωφρονε-
ῖν. lego τὴν τὸ σωφρονεῖν. ἀπ. nolui omnium quæ corrigenda esse
ex mea uersione & iudicio liquet, rationem reddere.

21. 15. Idanthyrus.) Ἰδανθύρως. In Apopht. legitur Ἰδαν-
θύρως. Apud Strab. XIV. Idanthyrus. Infra de cōmunib. noticijs
Ἰδανθύρως (pag. 826.) qui locus facit ad hunc explicandum apud
Herodotum libro quarto Idanthyrus. Verba Chrysippi, quæ mox

sequuntur, non sunt integra. Infrā. ἀ γυγώσας ἰπαυῖν. Sic castigabis, cum totidem litteris fœdè legretur ἀ γυγώσας, ἀ π' ἰπαυῖν.

22. 33. Nam præter hæc.) ἰπαυῖν δὲ. Versus Gæcos integrabis ex sine libelli de audiendis poetis. Ego totos Latine posui. Paulo infrā τῷ ἀρροῖ, δὲ ἀνδρῶν. Locus uitiatu.

24. 5. Idem in exhortatorijs.) ἐν τῷ τῶν προσηνῶν. Deest numerus libri, fuerunt autem aliquot. Et suprā tertius citabatur, quinquam & absolute itidem προσηνῶν. Mox ἡγεῖται φεγῶν τι, deest τῶν ἀπορρυμένων, aut aliquid tale. Post ἡγεῖται μᾶλλον. ἡγεῖται μὲν ἀπορρυμένων. δὲ & ἡγεῖται inferui, ut sententia cohereret.

27. 35. In ornatu.) ἀφ' ἡλέσας legi, non patrio casu. Sed & uitiosum est, sensus ἀλλὰ requirit, & ἀφ' ἡλέσας, non ἀφ' ἡλέσας, ἔτι δὲ ἡγεῖται ἀφ' ἡλέσας. Si hæc rectè habent, ἔτι δὲ ἡγεῖται ἀφ' ἡλέσας est inconsiderate loqui quidquid in buccam uenerit, nulla repugnantiae aut constantiae habita ratione. Ego tamen loco uerbi ἀφ' ἡλέσας puto scribi debuisse ἡγεῖται.

29. 37. Si ægrotaret.) ἡγεῖται τὸ νοσῶσα. legebatur νοσῶσα. Sed hoc uoluit Chrysippus, uirtute præditis magna mala iuxta minimis tolerari. Itaq; cum amissioni totius rei perditionem drachmæ opponat, intelligere autem malum non sit: sensi eum offensionis leuiculae morbum opposuisse.

33. 7. Cum causam motus.) Ἀἰσῶσα. fortè αἰσῶσα. & ἡγεῖται, non ἡγεῖται: item non ἀπορρυμένοι, quæ uox Græca non est, sed ἀπορρυμένοι.

IN COMPARATIONEM TERRESTRIUM & æquatilium animalium.

Dialogus est, colloquantur Autobulus & Soclarus. Personarum notas ego perspicuitatis causa adieci.

46. 11. Ad demulcendos.) Initio statim ψυχὰς λανθάνει. Tamei si ferri hæc potest lectio, mihi tamen magis probatur.

batur quod in Cleomene legitur Plutarchi nostri hoc ipsum dictum referentis ἀνὰ λαγν, quæ uox est elegatior, & σάβαν, δὲ σάβαν, λανθάνει, προσηνῶν, id est (ut uno uerbo dicam.) blandiendo & demulcendo excitare significat, ut Suidas & alij testantur. & sic Aristophanes aliquoties in Equitibus utitur, ut cum sartor ille se oraculo demulceri & ad remp. capeffendam dicit excitari. τὰ μὲν λέγει ἀνὰ λαγν. δὲ σάβαν δὲ ἔπος τὸν δῆμον οἶδ' ἂν ἐν τῷ σάβαν. In Laconicis est λανθάνει, quod nihil, puto, significat.

47. 7. Et sub cælo uoluit.) ἡγεῖται. Vox mihi ualde suspecta, nisi si hic ψυχῶν significat. Scriptus habet ἡγεῖται. & in margine, quantum ex reliquijs (erat enim marginis extremum, unaq; cum eo litteræ abscissæ) colligere potui, παραδῶν πόντος χερσὶν τὴν ἀλάμωσαν βαλόντων, quod sanè est multo cōcinnius. bi uersus citantur etiam à nostro ψυχῶν.

ibidem 15. Dignus supplicio.) ἐν τῷ δὲ. de hoc monui in annotatis ad orat. 2. de esu carniū, ad ἀόρως habet ἀόρως superscriptum scriptus.

48. 2. Cum enim heri dixissemus.) λογισμὸς ἀφ' ἡγεῖται. inter hæc deest ἀφ' ἡγεῖται aut tale aliquid.

48. 37. Cum quoduis animal.) ἡ γε. γὰρ sensus requirebat inseri, & legi per interrogationem hoc comma quasi parenthesin.

51. 7. Sed quasi parare.) μάλιστα, ἡγεῖται ὡς αὐτὸς λανθάνει. Inter μάλιστα & ἡγεῖται scriptus habet optime inserta hæc (si pro ἡγεῖται legas ἀλλὰ.) ἀλλὰ ὡς αὐτὸς παρασκευάσθαι τὸν χηλιδῶνα. Mox μάλιστα ἡγεῖται. ἡγεῖται scriptus, μάλιστα autem, non μάλιστα, stare potest. Et post παρασκευάσθαι, ἡγεῖται, aut aliquid tale deest. ἀφ' ἡγεῖται etiam scriptus habet, & Aldus interim biat contextus. Paulo infrā ἀφ' ἡγεῖται, locum δὲ pro ἀφ' ἡγεῖται & distinctionibus confusis fœdè uitiatum corriges unius litteræ momento mutans.

53. 12. Quantum homo prudentia.) In Græco hæc

homo dicitur omnibus animalibus præstare alijs. Sed *ὅντις* planè est, eam uocem pro genuina ducere. fortè *ἐπιπλάττω*. nam & hæc tolerari adeoq; laudari potest in ijs, qui non sunt Promethei.

56. 29. Munera rependens.) pro *ἀντίδοτα* & *ἰσχυροῦ* legi *ἀντίδοτα* & *ἰσχυροῦ*, è libello nostri de Fortuna.

57. 16. Dionysij Delphici.) *ἀπὸ Δελφῶν*. Impressi *ἀπὸ Δελφῶν*. scriptus *φόν*. Grinæus *πῶστας ἀπὸ ἀπὸ Δελφῶν* nepotes conuertit. quod si quis sequi uult, non contendo. Ego in libro de ciuilibus præceptis, & alibi etiam, similem errorem detexi atq; sustuli. Sed & *ἀπὸ Δελφῶν* *ἰσχυροῦ* non cohæret. Deest *λεῖτα* aut *παρὰ* aut aliquid aliud. Videtur enim dicere eos Aristotimo ad stipulatos esse.

58. 9. Est * alijs.) *ὁ μὲν ἀγορὰ*. Hæc uerba quin sint mutilata & uitiosa, dubitari non potest, & sanè deesse puto aliquid. nam in hanc sententiam orsum fuisse Aristotimum piscium infestationem, ut alios steriles diceret (id est *ἀγορὰ*, pro qua uoce *ἀγορὰ* subrepsit) alios procreare contra leges naturæ. Si quis hæc uerba *ὁ μὲν ἀγορὰ*, &c. accipere uult pro clausula forensi, non litigo. Sed à τὰ *ἀ* ex ordium quale sit, uides. præsertim cum statim alia lex Platonis citetur, quasi alia antè adducta, quæ nuppiam extat. Amplius. Mox legendū *ἐν ἀπὸ φόν*. est enim Hesiodi uers. 521.

62. 1. Quod autem minutas suas res.) Locus ualde corruptus. τὰς *ἀ* τῶν *σώφρων*, *λόφρων* scriptus habet. quod non omnino improbari debere uideatur, siquidem posterior lectio, cuius mentio fit à Plutarcho, constet: ut *λόφρων* sint res minutæ, quales etiam commorfas formicæ in suas recondunt cauernas. Quod ad priorem attinet, eam ex ipso Arato restitui, quæ in Valderiana est quàm Moreliana planior. *ὅχις* utrobique legitur: rectè scilicet, si cauernā *ὅχις* significat, quod alibi nondū memini comperisse. & suspicabar *ὅχις* potius legēdum, nisi fortè quia ciuium *ὅχις* significat, etiam cauernam *μύρον* *μικρὸς* *ποῖτα* significat, seu penum, ubi formicæ cibum reponūt. Festus Auiemus (Nesq; enim

enim hunc locum à Ciccone uersum exstare puto) sic uertit:

Cum proprias solers sedes formica relinquens

Oua canis effert penetralibus, &c.

Virgil. 1. Georgicorum ita:

Sæpius & tellis penetralibus extulit oua

Angustum formica terens iter. — quem secutus sum.

Apparet autem hos legisse, ut hodie legimus, *ἐξ ὧν*. Quod ad aliam lectionem attinet, diuinare libet eam *ἐξ ὧν* id fuisse. qualia à diuisione & compositione uocum ambigua non in scriptis tantum, sed etiam in dictis occurrunt tam multa, ut Elenchi etiam sophistici inde oriantur. ibidem 36. Synceris & meris.) ex scripto *ἀπαρχύοις* reponendum, cum sit *ἀπαρχύοις*, pro elegante uoce absurdum. Sunt & suspecta multa, quæ mitto.

64. 16. Cursus flexibus.) *ῥόυμοι*. scriptus *νόμοι*, quod quadrare opinor. Obiter pius lector notet Deucalionis columbam in Græcorum fabulis, de Noachica historia traductam. Paulo post *ὅδ' ἔστιν ὁ νόμος*.) nisi quid excidit, ὅδ' ἔστιν malum.

65. 5. A quibus Hesiodus.) Vide pag. ult. comāijs septem sapientum.

66. 12. Nisi fortè nihil iuris.) Legendum est *ἐν ἀπὸ Δουσιμαχῶν*. Scribebatur traiectis particulis, & perperam distinctio nibus positus *ἐν ἀπὸ Δουσιμαχῶν*. Mox *ἡγεῖ τὸν αὐτὸν δῆλον* scriptum erat, quod planè absurdum producit sensum. Ego cum ad *αὐτὸν* uiderem in scripto infernè allitum à correctore *ἀπὸν*: id prætuli, & canis proprium nomen existimauit, quale & Caparius paulo antè occurrit. Paulo post *ἐν τῶν παρὰ δῆμον*. legendum *ἐν τῶν*, ut constet sententia.

68. 22. Ceruæ.) *τῶν ἰακκῶν*. In scripto est *τῶν ἰακκῶν*, planè ad aliud animal relata hæc calliditate. Sed id librario puto debere.

70. 27. Valde ridiculi.) *ἡ ἡγεῖ πολλὸς*. ἡ ἡγεῖ τὸς πολλὰς scriptus. Locus est obscurus, uersio mea docebit te quid sentiam.

84. 30. Eas amicitias componere.) παραβάλλαν; ὁ
 ἄρ. Vltimę hęc coherent. sed puto legendum παραβάλλαν ἁς
 ὁ ἄρ.

tui opposita principium, ut τὸ πρῶτον mutationis. Sic itaq; lego hunc locum. συμμεινύων (ὡν τῶ, &c. τὸ δὲ μινύειν) ψυχὸν γ. nec dubito quin sic etiam Turnebus legerit.

94. 33. Tangi videriq;.) ἀντὶν ἀπαρτῶν. καὶ inserit inter hæc duo uocabula. sic & Turnebus. 95. 32. Quod alienū.) παραμυθεύμενος τὸ ἀλλοθὺς τὸ λόγος. illud ἀλλοθὺς planè repugnat sensui. ἀλλοθὺς aut aliquid tale requiritur.

96. 31. Quæ ab eo.) ἀπὸ αὐτοῦ. malim αὐτὸ αὐτοῦ. sed quia aliquando istæ particulae confunduntur, non contendo, qui confusionem librarijs, non autoribus imputandam credent, αὐτὸ reponent, dixi de hac re alibi.

97. 19. Quo pacto id defendent,) ψυχὴ * γὰρ ἡ ἐξ οὐρα. quo tandem modo tuebuntur, Turnebus: siue meliorem lectionem, siue coniecturam secutus, quam ualde probo, etsi quid legendum duxerit suspicari est lubricum. Post uerba Platonis ex ipso autore corrige, ac nostra uersione: & quidem non uno loco, sed compluribus.

98. 28. Ignorans Eudemus.) Videndum an is Eudemus sit, quia supra Eudorus legitur, ut & infra de medietatibus.

102. 1. Quam mundum.) ἰσθὰς δὲ * ἡ τῶν πῶν. Quin magna hic de libro sit facta iactura, ne obscurum quidem est. ego indicare id allui asteriscis potui, nihil præterea. Numerus autem, qui à Pythagoreis γάμος seu coniugium uocatur, is est quinarium: ut eum aliunde tum ex libro de re apud Delphos notum est. Vide etiā secundam quaestionem in problematis Romanis. Nam alia ratione etiam senarium γάμος dici, infra intelliges. Sed quæ asteriscum subsequuntur uerba, planè sunt mendosa, quod uel ex eo perspicuum sit, quia negatur quadratum numerum, ternario ad unitatem adiecto, effici, quo falsius dici potest nihil. Dicam quod coniectio. Numerus 36, ut est apud nostrum in libro de Iside & Osiride, τῆς πέντης seu quaternio Pythagorcorum, ac sanctissimum iusturandum habebatur. Cuius cum hic fiat mentio, non dubito quin de eius constitutione egerit Plutarchus, & ad ψυχογονίαν à Pla-

tonis Timæo discrepantem accommodarit. Is autem procreatur ex duabus primis quas uocant progressionibus, quatuor terminos comprehendentibus minimos scilicet numeros, hæc impares, altera pares. nam & unitas hic pro numero habetur.

Imparium	1	3	5	7	Progres-
Parium	2	4	6	8	sio.

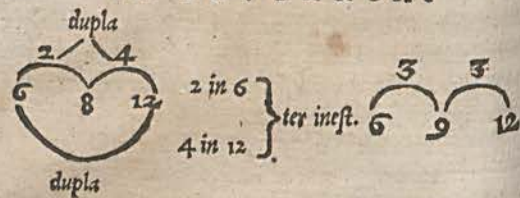
Voluit autem (ut coniectio) Plutarchus ostendere quatuor syzygias (quibus omnes numeri, ut expositi sunt, in unam contrahuntur summam) istam tetractyn colligi, quarum tres primæ neq; pro se ipsæ, neq; inter se copulatæ quadratum gignant numerum. Nam 1 & 2 sunt 3. 3 & 4 sunt 7. 5 & 6 sunt 11. atqui neq; 3. neq; 7. neq; 11. neq; rursus 10 (ut 1. 2. 3. 4.) 14. (ut 1. 2. 5. 6.) 18 (ut 3. 4. 5. 6.) 21 (ut 1. 2. 3. 4. 5. 6.) quadratum nullum referunt numerum. at si quarta syzygia, quæ ex 7 & 8 colligitur, nimirum 15, tribus prioribus addatur, iam liquidò quadratus numerus 36 constituitur. Ex his facillè iudicabit lector, primæ syzygiæ mentionem excidisse, & secundæ nomen: ubi pro uias sit τῆς πέντης legendum. & τῆς πέντης μὲν ὅτιν ἡ γὰρ ἡ, &c. Idem intelliges octo primis numeris ordine expositis, & binis coniunctis: sic

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

3 7 11 15.

Ita ipsæ syzygiæ quoq; primi quadrati numeri (qui est 4.) inter uallo æqualiter se consequuntur. Cætera studiosus arithmetices dispiciat, mihi monuisse satis est hoc loco, non enim scribo commentarium. Paulo post γὰρ τῶν ὀκτώων (τῶν ὀκτώων) puto legendum, & τῶν ὀκτώων, sicut & infra pag. 639. habetur. Sed librarius eam descriptionem omisit: nos in gratiam lectoris id quoq; laboris sumimus. Sic ergo habet.

	3.	9.	27.	tripla	} progressio.
1					
	2.	4.	8.	dupla	
Summa	5.	13.	35.		

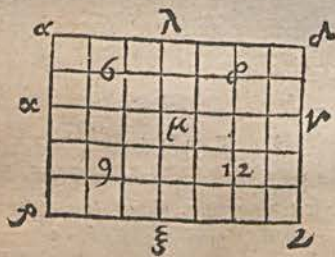

Harmonica

progressio

Arithmetica

103. 21. Figura KMBO.) $\eta\gamma\epsilon\iota\ \tau\acute{o}\ \mu\acute{\iota}\nu\ \kappa\ \mu\ \xi\ \beta$. Hæc inferui, cum res ipsa ita flagitaret. sicut $\epsilon\tau$ illud, $\tau\acute{o}\ \delta\epsilon\ \alpha\ \lambda\ \mu\ \nu$ ξ . atq; adeo ut loco lucem adferam, diagramma ei accommodatum subiiciam.

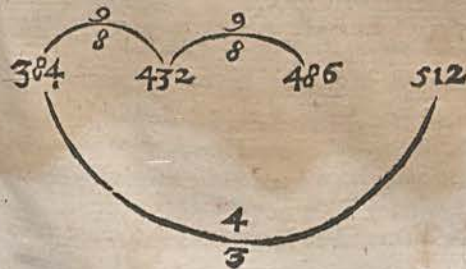

ib. 36. Quot dieb.) $\epsilon\gamma\ \delta\omicron\sigma\iota\sigma\iota$. Aldinus $\delta\omicron\sigma\iota\sigma\iota$. nescio unde tam poetice: $\epsilon\tau$ $\mu\omicron\sigma\kappa\alpha\varsigma$ pro diebus. lego $\delta\omicron\sigma\iota\sigma\iota$ $\delta\omicron\sigma\iota\sigma\iota$. Mox $\epsilon\pi\iota\ \tau\omicron\sigma\kappa\alpha\varsigma$ $\alpha\phi\eta\epsilon\iota$. lego $\alpha\phi\eta\epsilon\iota$. Mox posterius $\eta\gamma\epsilon\iota\ \tau\acute{o}\ \phi\epsilon\gamma\gamma\eta\sigma\iota\sigma\iota\ \tau\acute{o}\ \delta\iota\kappa\iota\sigma\iota$, $\eta\gamma\epsilon\iota\ \pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\alpha\gamma\mu\alpha$. temere incusatum est, ideoq; expungendum.

104. 20. Ut media ad summam.) $\eta\varsigma\ \mu\acute{\iota}\sigma\alpha\ \pi\acute{\rho}\sigma\ \epsilon\pi\alpha\lambda\lambda\eta\lambda\iota\sigma\iota$.

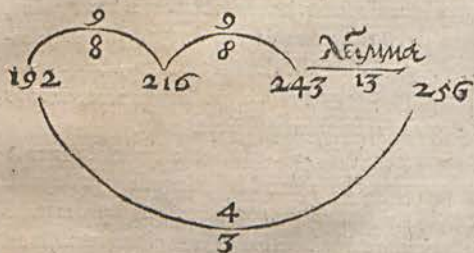
ut sic omnino est legendum. non $\omega\varsigma\ \nu\omicron\tau\eta\ \eta\pi\acute{o}\varsigma\ \mu\acute{\iota}\sigma\alpha$. ut enim ex proportionibus sesquitercia $\epsilon\tau$ sesquialtera duplam componi constat, sic ex $\delta\iota\alpha\ \tau\eta\alpha\rho\acute{\alpha}\tau\omega\varsigma\ \epsilon\tau$ $\delta\iota\alpha\ \pi\acute{\iota}\nu\tau\epsilon$ componitur integrum $\delta\iota\alpha\ \tau\omega\sigma\omega\varsigma$. nam G soluet (uerbi gratia) $\epsilon\tau$ g solue ut, distant $\delta\iota\alpha\ \pi\alpha\sigma\omega\upsilon$. cum a G ad e sit quarta ut uocant, a e ad g quinta. Sed $\epsilon\tau$ quod de medietate harmonica proxima pagina subsequitur, mea lectione tutatur. ex mea translatione et hæc $\epsilon\tau$ alibi, ubi in aperto res est, colligitur quid senserim $\epsilon\tau$ defendiposse arbitrer. 107. 5. Cum aut dixisset Plato.) $\delta\iota\alpha\ \tau\omicron\sigma\kappa\alpha\varsigma\ \delta\iota\alpha$. Hunc locum ex Platone $\epsilon\tau$ Procli in eius Timæum commentarijs restitui. $\nu\eta\tau\iota$ pro $\alpha\upsilon\tau\iota$ scriptum fuisse inepte patet.

Non multo post Vers. 28. Habet sesquioctauum.) $\epsilon\pi\iota\delta\iota\sigma\tau\omicron\sigma\iota\varsigma\ \epsilon\chi\omega\upsilon\ \tau\acute{o}\nu\ \kappa$. Dubio procul insigni menda est fædatus hic locus, $\epsilon\tau$ obscura sunt reliqua, neq; admodum (si quid uideo) a Timæi Platonici interpretibus horum sententia uel intellecta uel expressa. Primum hæc sic lego, $\epsilon\pi\iota\delta\iota\sigma\tau\omicron\sigma\iota\varsigma\ \epsilon\chi\omega\upsilon\ \tau\acute{o}\nu\ \sigma\beta$, $\eta\gamma\epsilon\iota\ \sigma\upsilon\tau\ \epsilon\tau$ $\tau\acute{o}\nu\ \omega\alpha$. Sunt enim continuè proportionales numeri sesquioctaua ratione 64. 72. 81. At uolebat de Plutarchi quidam sententia Plato inter extremos quorum alter alterum eiusq; trientem contineret, hoc est inter duos sesquitercios duos sesquioctauos continua proportionem interijcere. quam ad rem ij erant futuri oppido apti, si per senarium multiplicati essent, de cuius dignitate supra fuit dictum. Ita enim 64. erat in 384. euasius, itaq; omnino ea habitura, quam Plato requirebat, progressio.

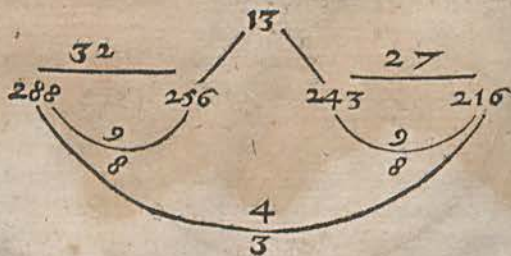

ἀλμυα autem erat futurum 26, quantum scilicet 512 ultimus penultimum 486 excedit. at ἀλμυα 13 modo esse debuisse, supra est explicatum. Itaque, non 384 sed 192 primum numerum ponit Plutarchus, ex 3 in 64 productum, cuius rei causam ipse tradit. numerorum hæc est expositio.

110. 18. In numeris est inter 256 & 243.) ἡ ἀριθμοὶ τὰ οὐκ. Hæc ὑπερέχουσι τῶν σμυ. aut aliquid tale excidit. Sed & mox ἡ ὁδοὶ pro octava parte à librario potius quam autore positum puto pro ὁδοὶ aut ὑποδοί. Non piguit autem etiam alterius sententiæ delineationem subdere: quæ quidem mihi neque minus concinna, neque minus mathematica quam prior videtur.

ἀλμυα.

111. 36. Nam sesquitercia.) τὸ γὰρ ὑμῖοιον. Verba sunt depravata, sententia non multum detrimenti passa. Sesquialterorum, inquit, mentio postmodum à Platone fuit neglecta, quia compositis seu additis proportionibus sesquitercia & sesquialtera, statim sesquipla emergit. nam proportio quæ scribitur $\frac{2}{3}$ addita ad eam quæ notatur $\frac{4}{3}$ gignit proportionem $\frac{3}{2}$ hoc est sesquialteram. quod norunt eruditi. Lego itaque sic, τὸ γὰρ ἐμπύρις τῶν πρυδῶν προσθηκὴς συμπληρῶται καὶ τὸ ὑμῖοιον. mox ὑμῖρ ἀρ αὐτοῖς pro ὑμῖρ restituere. manifestum hoc, & sic Turnebus qui & in fine paginæ ποίον nobiscum legit. & οἷον. In quo nimirum respicitur ad χιλλud siue χασμῖρ qui in Timæo commemoratur.

112. 18. Pares & plani *) ὡς * ἡ τὰ τὰ αὐτὰ. De sunt multa, quæ haud dubiè de numerorū elegantē habuerūt progressionib. et harū comparationib. cōmentationē. sed quid facias?

113. 20. Qui harmoniam.) ἀρμονίαν τῶν ἀριθμῶν. Omissa hæc Turnebus, quia mendosa erant, & legebatur ἀμαρτία. Ex ea quæ sequitur sub huius libri epitome titulo ecloga huius locum correxi.

116. 1. Ipse motus diuersum.) ὡς δὲ τὸ δαίμον. Turnebus legit, ut uersio eius suggerit, ὑπὸ δὲ τὸ δαίμον ἢ λίννοισ, ὡς ὁ δὲ δαίμον, aut fortè ἢ ταυτῶν ὁ δαίμον. nā recepta lectio est vitiosa lege δὲ τὰ τῶν ὁ δαίμον, quomodo planè in ecloga habetur, et sententia flagitare uidetur. paulo ante δόξας ἰναρδῶς, nō ἀναρδῶς legimus maximè ob uocem τταγμῶν. Sed & illud alterum quod defendi uicūq. potest, relinquimus.

220. 29. Quarum vna eadem parte.) Hunc locum ex ipso Platone, ut & alia multa, integravimus.

124. 37. Bestiarum coagula.) εἰς αὐτὰς πρὸς αὐτὰς, pro εἰς αὐτὰς πρὸς αὐτὰς lego. & tamen non coheret. & supra δὲ πρὸς αὐτὰς, ex sensu. Iam nāτ ἀφῖαν nō est obscurū quin ab ἀφῖαν pro manarit, & ἀφῖαν εἰς πρὸς αὐτὰς. Paulo post τὸ δὲ πρὸς αὐτὰς nō est, suspicor legēdū τὸ δὲ πρὸς αὐτὰς, εἰς in, etc. et ἀφῖαν nō dubito quin res poscat, nō ἀφῖαν, quod nihil est. Sūt aut et alia partim à nobis correctæ (ut cū τὸ αὐτὰς p τὸς, pro διωφῶν δὲ τὸ

672 IN PLVTARCHI

λεβήματα, scripsi διωπρόν, τὰ δὲ λεβήματα ἔχει τὰ λεβ. item πρό
ἀπαρτησιν ἡμεῖς παρὰ τὴν ἡμεῖς) partim ob obscuritatem, et ne
nimis temerarij uideamur, in medio relicta. Nam quæ subiungitur
epitoma, epitoma non est, sed descripta quædam ex libro frag-
menta.

IN AMATORIIS NARRA-
tionibus.

128. 5. Phido.) φίδω legendum, ut et postea.
ibidem 28. Virapere.) συρραπάζει legendum, non συρ-
ραπάζει, non enim rapuerat, sed raptionem meditabatur. Post
ἡμεῖς αὐτοῦ autem deest οὐδὲν, aut tale aliquid.
131. 28. Glisante.) γλισσαίνει. Apud Stephanum et Strabo-
nem libro nono, per simplex legitur γλισσαίνει. sub finem huius
narrationis γλισσαίνει mendose, quanquam id secutus sit Politianus,
infra παρὰ pro πρὸς τῷ ἔργῳ. repono et ὁ γλισσαίνει pro ὁ γλισσαίνει
non tam Stephani auctoritatem, quam analogiam secutus.

IN QUÆSTIONIBVS NA-
turalibus.

133. 27. Quæstiones naturales.) αἰτίαι. causæ enim red-
duntur eorum, de quibus est quæstio. Sic sua problemata Roma-
norum rerum αἰτίαι uocat autor in Romulo et Camillo.
134. 22. Ut Laito visum.) λαίττω. sic aliquoties legitur,
quis autem fuerit, si nomen hoc est integrum, dicam ubi comper-
tum habuerō. Arati uersum ex Arato corriges. 946. In quæstio-
ne quarta uide an pro ἀναπόσιστα ἀναπόσιστα scribendum sit
ut 4. Symposiac. 2. sed et illud eodem recidit.
137. 18. Euomit ore suo.) Locum Homeri ex ipso auto-
re emendabis. Odyss. 4. 322. et pro τὴν sensu inducente sub-
stitues.
138. 10. Bis tantum appendat.) ἰσάπεως. appensum
in trutina examinationem. id enim est ἰσάπεως, quod monui ne quis
Græci

MORALIA ANNOTAT. 673

Græca cum Latinis comparans, de hoc loco in dubium ueniat. Sic
Plato ἔστι δὲ ἡμεῖς. ἰδί τὸ ἰσάπεως ἡμεῖς, ἡμεῖς τὸ ἰσάπεως ἡμεῖς ἡμεῖς
τοῖς ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς. Illius ergo fontis aqua hyeme bis tantum
atq; æstate appendebat. Cæterum considera, an non in fine huius
problematis relictis ἡμεῖς legeretur quàm ἡμεῖς. Sed in
tam breui libello multa sunt mendosa, quæ lector facili de præ-
benda.

141. 10. Triticum.) σίτην ἢ πικρὴν. Nisi fallor, hunc uer-
sum ostionarium lambicum alibi etiam legi.
142. 36. Aiunt ad fiduò.) συνήκω. Vide num legendum
sit συνήκω, ἢ τοῖς ἡμεῖς ἢ ἀποστέλλω πρὸς τὸ σῶμα. ὅτι ἡμεῖς
enim utriusq; coherent omnia. Sed cum corruptis, ex coniectura
aliquid remediij referre sit res nequaquam paritenda, quis succe-
seat nobis, si quid exciderit, diuinare non licet.
143. 3. Cauernosa.) ἀδελφωδία. mendum est ἀδελφω-
δία. Ego ὅτι legi. scribunt Græci ἀδελφωδία genus siue apes esse,
siue uespæ. et eorum opus ἀδελφωδία uocari. nouum est autem fo-
raminibus esse refectum cereum illud opus, quæ melle implentur,
itaq; suspicor ἀδελφωδία esse multis foraminibus apertum. Ari-
stoph. in Vespis ἀδελφωδία pro domibus posuit, cauernas scilicet.
ἡμεῖς ἡμεῖς πολλοῖς non probo. Mallem ἡμεῖς ἡμεῖς, aut ἡμεῖς
πολλοῖς.
144. 23. Cur vrsæ.) τὰς ἀψύγας non ἀψύγας. Aldus habet
τὰς, quod si legas, expungitur ἡμεῖς proxima quæstione 145. 3.
Origanum.) οἶον ὅτι ἡμεῖς, forte ὅτι ἡμεῖς.
ibidem 32. Herbam edunt.) ἰδί τὸ ἡμεῖς, ἡμεῖς. hæc
refectum pro ἰδί τὸ ἡμεῖς, ἡμεῖς. neq; magnum est inter falsam
lectionem discrimen, et eam quam ueram esse uel ex Aeliano po-
test cognosci. uide historiæ animalium lib. 8. cap. 9. et lib. 5.
cap. 46. Quin et noster supra in comparatione terrestrium ac
aquatilium bestiarum, ἡμεῖς ἡμεῖς (inquit) ἡμεῖς τὴν ἡμεῖς
ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς. Atq; ex eo ipso loco ἀποστέλλω pro ἡμεῖς
ἡμεῖς reposueris uoce inutili et superuacanea: est. n. ibi ἀποστέλλω.

147. 5. Nihil dentium auxilio.) αὐτῶν ἡγε. forte, ἴσως μὴ ἡγε ἀλλὰ τῶν δὲ Α.
ibidem 18. Pleriq; horum.) εἰ πολλοί. Locus mutilatus, ut et sequens quaestio. Mediolanensem codicem, ex quo et hanc, et sequentem, aliasq; insuper octo quae nobis desunt, uertisse se ait Cybertus Longolius, uidere mihi non contigit.

IN LIBRVM PRIMVM CON-
uiuialium sermonum.

Inter philosophos qui scripserint in conuiujs disputata, Prytanis refertur. Ego hoc nomine nullum noui philosophum, et uocem appellatiuè accipere τὴν ἡγε copulae non sinunt, neq; (ut puto) sententia patitur.

150. 13. Equidem sunt.) ἀλλὰ γὰρ legendum est. et melius quadrat quam si ἀλλὰ ἢ γὰρ ἀπὸ legas interrogatiuè. nam recepta lectio non potest stare. ibidem 22. In conuiuio.) uox ἀποφύγεω aliquid ab ebrietate profectum significat, non quod in conuiuio etiam sobriè diceretur. itaq; eo sublato ἀποφύγεω scribes, ne quis ex uitioso loco (ut fieri solet) nouam obseruationem eudat.

151. 1. Legibus imperato silentio.) ἐν δημοσίῳ πῶς non uacat mendo hic locus, et δημοσίῳ quid rei sit, non plane puto sciri posse. Ex antithesiliquet, Orestem conuiuium uocari, in quo, ne homo scelerosus admitti petiret, alium seruaretur silentium. Quid si ἰνὸς μὴ οὐνοῦ legendum rectè somnio. Quomodo exceptus conuiuio Orestes fuerit, nondum solutus scelere, licet apud Athenæum legas libro decimo. Et Suidam in χείρ. Sed apud Euripidem praestat in Iphigenia Taurica legere, ubi ipse narrans, haec inter alia dicit: Ζῆνι δὲ ἰνὸς ἡρώων ἀποφύγεω μὲ, δῖος Διὸς γυδὶ πολὺ, πομπῆς τ' αὐτῶν Αἴλα. Iunius hic neque mihi, neque (quantum uideo) sibi satisfecit. Quis enim uideat omnia. Apud Macrobiū 7. Saturn. 1. ad Arcopagiticū iudiciū refertur, ineptius quidem, et conuiuio minus accommodatè, aliàs illud caput hinc magna sui parte exscriptum apparet.

Deniq;

Deniq; Orestis conuiuium disertè describitur infra lib. 2. οὐ μὴν 2. cap. ult. ὡς legendum, non τῶν. satis constat. Sed et pro οὐτῶν malim ἀποφύγεω legere, aut saltem δὲ omittere. nam non malè agitur cum indoctis, quoties is licet silentio suam inscientiam tegere: quam si loquendum esset, celare nullo modo daretur. Res est nota. Paulo post pro ἀποφύγεω, quod erat monstrum, ἐμὸς ἡγε restituo, non enim ignobilis est apud Platō. Hermogenes. Post τὸ τῶν δημοσίων legendum, nam sic solent Graeci, non τῶν.

152. 27. Succis imbuta aqua.) ἀποφύγεω τῶν. Librarius per incuriam loco uitium non à quouis animaduertendum obtulerat. Vox est medicis non ignota ἀποφύγεω. Αἰσθητὸν quid herbae sit, nescio: neq; statim p. uerbena accipio, quanquā et à magicis incantationib; et lustrationib; adhibituū nō nego. Ita quidem ut hic, etiā apud Eustath. in fine fermè cōmentarij in Odyss. legitur: et apud Varinū in Lexico, eius uerba referentem. us quoq; ante ἀποφύγεω non admodum probo.

153. 31. In tabula.) λευκαῖα μίϋον. Locus uitiat. Sed fabula etiam pueris est nota. non multo post τῶν ἀποφύγεω omnino legendum, non λευκαῖα. Fuit enim ut Utis Auxomenos, et alij, ita et Cornupeta seu cornutus Sophisticae farinae syllogismus, de quo aliàs.

154. 20. Asaron appellabat.) pro ἀσάρων lego ἀσάρων, qui mihi non dabit myrtum esse quae uocetur asarum, is ostendat esse, cui asaro sit nomen, ab ἀσάρ, canam, nostrum non paulo commodius potuit deduci puto: quanquam etymon hoc ab autore ad rem notam accommodatum, non à re ipsa deductum uidetur. Plinius. asaron inuenio uocitari, quoniam in coronis non addatur. 21. 6. Iunius ἀσάρων habet, quod unde uel quale sit, non satis uideo, pro ἀσάρ legendum uideat.

155. 13. Adbiberant.) Hec legendum ἐμὸς ἡγε. perculsi aliquātulum, interpret. putauit n. rectè legi ἐμὸς ἡγε. atqui taliū nō est. ridere affatim, et ea agere quae hi agebāt, et cur fuisset hoēs inepti ob ambitionē perculsi. Ego uerbū huc qua

drans substitui, quo eodem prorsus modo lib. de repub. secundo
us est Plato, nisi et alij sunt. Etenim, inquit, multi aliquantum
subbiberant, uel adbiberant enim multi eorum sic satis. Est enim
μεῖος ἢ πρὸς πινεῖν, citra ebrietatem uino indulgere, paulo infra
τὸ ἀκρασὲν dictio postulat, non τὸν. Et μέλαρ pro μέλας
reddidi, curæ esse.

156. 9. Qui eo minor est.) Quanquam plurimi, ut patet, à me sit Adrianus Iunius litteraturæ cultioris decus, & optime de rep. erudita meritis: tamen hoc quidem ei minime assentior, quod uocē *Ἀδριανῶν* quasi subdititiam loco mouit, et *Ἀδριανῶν* eius loco substituit, cumq; Latine dixit, qui missus apparat. neque libet huius uersionis initium demonstrare, cum neq; nesciatur *Ἀδριανῶν* esse diuidere, portiones distribuere, distosq; *Ἀδριανῶν* ἀπὸ τοῦ *Ἀδριανῶν* ἡγεῖσθαι *Ἀδριανῶν* (ut sub finem libri secundi huius operis Plutarchus etiam testatur) & mihi hic loci sit *Ἀδριανῶν* 7. Nam hoc uoluit Plutarchus pater: si conuiuiæ ad præbitore collocentur: ea ratione & digniori honorem deferri, honestiore locodum accumbere iubetur: neq; id cum qui posthabetur, & inferius collocatur, ægrè ferre, cum hunc non præripuisse locum superiorem, sed iussu Symposiarchæ cepisse uideat: itaq; ipsum ad iuefieri, ac disere usu locum dare & cedere potiori, cum hunc in conuiuijs honestis morem teneri animaduertat. Est enim *Ἀδριανῶν* secundum locum obtinere, *Ἀδριανῶν* 4. q̄d̄ 3. sicut *πρωταίων* primas ferre, & *Ἀδριανῶν* hoc ipso capite commemorantur (ne quid aliunde asseram) itidem ut *παρὰ τοῦ πρωταίου τὰ πρωταία*. Hanc loci sententiam cum elegantem tum geminam esse, omnes mihi existimo eruditos ad stipulatores fore: eamq; indicare habui necesse, ne quem Iunij autoritas abduccret & ad mutandum impelleret. Idem & Biantis faction, delatum sibi arbitrium de amicorum lite recusantis, male expressit, *Ἀδριανῶν* coenam uertendo. Sed persequi ista non est huius loci. Restituo etiam *τὴν ἀγορεύω*. Sic enim proverbia solent citari, non *ἀγορεύω*. Lacunas autem, quia nullus codex suppetias fert, ita uti inuenio relinquere co-

tius fui. ferent hanc mecum eruditi fortunam, dum aliquis aliunde impleat. Ipsum quoque lunium uideo de multis ita differasse, ut tota omitteret problemata, nonnulla suo arbitratu continuasse. Sed Plutarchi uerba reddere non possum: simq; id si coner, nimis temerarius.

157. 9. Iam si quidem.) Legi $\epsilon \mu \rho$. Sic & Aldus, non $\mu \rho$, est enim dilemma.

158. Ille Lyciorum rex.) τῶν ἑλλήνων βασιλεὺς. Atqui
versus non est Græci, verum Lyciorum regis, Iliad. ii. 311. ut sit vel
μνημονικὸν autoris, vel librarij incuriam ἀμάρτυμα. Laodaman-
tem ex ipso Homero reposui Odyss. ii. 170. Paulo post ἐν ποταμῷ
ἑλλήν. locus decurtatus. sententia est: Atqui fatetur Timon, alijs
non esse adimendum, quod uni deinde eximium deferas. fortē scri-
ptum fuit τῶν ἑλλήνων τὸ κοινόν, τῷ ἐν ποταμῷ ἴδιον, sed hæc conie-
ctura est. Nam illud quidem ἀδύνας hic non facit, ἔσθ' ἂν γὰρ οὕτω
ἔχω λέγο ἂν γὰρ. paulo post. ἂν ἔλθῃ * τοι) si sint, inquit, honoribus
aliqui æquales, cæterum morosi. apparet γοι esse caudam alicuius
adiciendi.

159. 1. Alicui cognatorum.) τῶν ὁμογύλων. lego, tribulidum. quid enim ἄλλοι αὐτὸς ὁμοῦ ἄλλοι in tali coniunctio. tribulibus autem inter se coniunctionem peculiarem fuisse, non ignoratur. Ἐπεὶ γὰρ τῷ ἀρχομένῳ baud dubiè scribendum est, non ἀναρχοῦ. Hoc uult: etiam inter eos qui dignitate sunt æquales, tamen inuitatorem faciliè ordinem instituturum, quatenus eorum aliquis genere, necessitate, aut etiam tribus coniunctione est reliquis ei propior. id uicinus non sensit.

ibidem 27. Ob nobilitatem.) διὰ τὴν οὐρανίαν, lego
ob sensum, & παραλαβάνοντων genitivo plurali, quem exem-
pla requirunt subsequencia. Et in secundo uersu Empedoclis in
ἀδερφῶν litteram p metri gratia geminato. significat cute seu
tegumento saxeo munitorum buccinorum. sic χιλόν in oraculo
Pythiæ apud Herodotum λελαιὸς est λεπατάριον, ualido tegmine,
quoniam mendosè ibi pro ἔσθονitur in λελαιάριον, uel μά

pro vae *plu* lego. Sic enim legitur infra de facie Lunæ, *commo-*
dius, nisi fallor.

161. 6. Rixosus. *τραγαλιώντας*. Forte *τραγαλιώντας*,
peruerſitatis ſtudioſos & rixarum, *τραγαλιών* ſunt etiam nota
ex *Psalm*o *quid*, uide *Suidam* poſt *ἔξυτόμυς* deſcit uox una, *ἐναντί*
puto, *ἔντιον*, *ἐντὶ*, aut aliqua talis.

161. 22. Secundum hæc.) suspicor legendum in δὲ
 τὸν.

162. 19. Nox incutit.) Locus est miserè depravatus. Cæterum uersus hic est Aeschyli uitiōsè etiam suprà adductus in libro quod secundum Epicurum suauiter uiui non possit. Exstat autem in Supplicibus. Est itaq; legendum : ἔγὰρ μένον ὁδὴν ἀντὶ τῆς νύκτος ἐλθόντων σὺν ὅσῳ λείπει τὸ ἰσχυλεῖν, ἀλλὰ reliqua sunt manca, & ἀνάσσει τὴν scribendum. sensus satis patet. historia Archiæ, cuius hic mentio fit, recensetur ab autore in uita Pelopidæ, & de Socratis dæmonio.

264. 28. *Insomnia*, (Σ.) ἀνομιε *stare non potest, cum con-*
tra ium sit uerum. neq; enim uideo cur curis intento, ut etiam mœ-
stitiam à curis abesse largiamur, non magis noceat uinum, quàm ei
qui nullis curis angitur. Cogitavi ἐννοε scribendum : quia cura-
rum comes est insomnia.

165. 26. Incandis vtil.) ἀφαιρᾶται ἄνω. Locus vitia-
tus. Sed ὅς οἱς ἄν ἐν ἐκαστῷ scriptum fuisse puto paulo ante
pro συμπολιτικόν, liquet συμπολιτικόν legi debere.

166. 8. Claudos saltare.) lege pro *αὐτῶν*, quæ uox nihil significat, quam ego restitui, ea haud dubiè est genuina, & explicatur à Polluce lib. nono. cap. de ludis. quamquam & paruo ibi legitur, sed litterarum apud Hesychium ordo & magnum comprobatur, pro stella ante *αὐτῶν* & *αὐτῶν*, reponunt *τοῖς* duo.

167. 9. Musicam quidem) Versus hos corrige ex Erotico nostri Plutarchi, fol. 770.

168. 3. Candaulem illum Lydum.) *ἡρώδης τῆς. ἡρώδης*
quidem nihil deesse puto, nisi sortè Candaulis nomen excidit. Sed

Et alterum asteriscum dimovis, si legas τὸν ἀνάλω. ἐν, &c. Nota est Candaule ex primo Herodoti libro historia. Paulo post, non minus commodè,) ἐν χαρπὶ ἀντίς. legebatur & χαρμαίν-
τις, planè ridiculo mendo, quod non fuisse à lunio deprehensum
mior : præsertim cum hoc loquendi genus sit Græcis omnibus
scriptoribus usitatissimum. Præstiterit (inquit) de musica
didicimur occasionem sumere è Theophrasti verbis. Sed pro δι-
δωκεν cur non fuissem ausus Theophrasti nomen reponere. Mox
ἐν ἐκείνῳ αὐτῶν παραδείγματι & ἐν τῷ συνθεσέ, ἡγεῖ πρὸς πόλιν
ἰσχυρίσας, si legas, licebit asteriscum abolere, sententia quidem
erit integra, legendum etiam αὐτὶ pro ἀπὲρ & μακίστη ἰσχυρότατε.
de quo vide annot. ad ἐκείνην χεῖρην. τὸν Σεργεῖον πάλιν omni-
nino fuit legendum. alludit autem ad Oedipi tyranni prin-
cipium.

159. 32. Calore excoctum.) *πικρὸν καὶ* monstrum est
πικρὸν. Eadem sententia legitur in Alexandro auctoris nostri, &c.
 Quæ sequuntur mutilata sunt, pertinere ea ad Callisibem con-
 stat in enim ut aliis. ita & in poculo recusando sua usus fuit li-
 bertas. meminit & Plutarchus *ὑπὸ δὲ τοῦ ποτοῦ*, ubi ἀνὰ τὴν αἰσθη-
 tionem legitur: malo autem gentium, ut hic est legere.

270. 31. *Palnam praeipientem.*) *περὶ πάλῃ* ὅ.
hanc vocem non probo, neque enim excellere aut superare signi-
ficat. fieri potest ut scribendum sit *περὶ πάλῃ* ὅς translatione,
quasi usus Horatius dixit:

Sifennas barros ut equis præcurreret albis.

Athenæus quidem, hunc locum nominatim citans libro secundo, *ἡ ὀψὲς αὐτοῦ* vocatus est. Postea Homeri locum facile ex ipso quibus integraverit poeta. Illud autem *γυμνασιῶν* suspectum habeo. *Ἐπὶ τοῦ σπουδῆς τὸ ἀνίστασθαι* mutilum est. In fine capituli ante *ἀνίστασθαι* id est inferendum. Sic enim Plinius vigesimo tertio, octavo, & alij narrant.

174. 1. Remouens florem.) ἀπὸ τοῦ ἀνθ. ἡ δὲ mutila
fuit, sensus est: Si longius rem fragrantem à naribus dimoveas, τὰ

μῦθ, etc. Sed & illud φρονίως nō quadrat. Mox. Nō. n. debet alterū ab altero.) Locus hāc emendari potest, si legas *λεπίσθην* ἀλλ' ἀν' ἀμφοτέρω τῶν μέσων ἀρμονία. sic enim conuerit. & τὸ τῶν, non τῶτων. & ante ἰγγίνται particula negans omnino requiritur. neq; uideo quā asterisco notari porro debeat locus. ibid. 34. Metrium Florum.) Suspecta uox Metrius. sed rursum ita legitur lib. 5. Sympos. cap. 7.

175. 13. Abs te propolitam.) Locus sic uidetur integer. *μακρολογεῖν, ὁ προβολήμας ὁμῖν. ἐν τῇ, &c. μοx. Maculas eluit.) τὰς λευκότητας.* Sic scribendum pro *λευκότηας*, & *λευκότηας* pro *ῶ.* Aristotelis locus est sectione 23. Problematum, & idem disputatur apud Macrobiū 7. Sat. 13. Ego uerbis comminiscendis quibus locum integrarem, nolui temeritatis culpam incurere: lacunas relinquere malo, quam de meo implere. sensum in uersione, puto, me retuli Homericā in promtu sunt.

177. 14. Choro ipsius.) τὸν χορὸν. lege τὸν αὐτοῦ χορὸν. & pro *φύλακιν*, *φύλακιν* reponere nihil addubitans, paulo inferius.

178. 8. Postea solo verso.) *Ἀισχύλῳ τῶν μελοποιῶν.* legendum est *Ἀισχύλῳ μετὰ τῶν ἱστορίων*, ut citentur elegiæ ab Aeschilo, cuius iam solum uertisset, & Athenis relictis in Siciliam ad Hieronem se contulisset, scriptæ. reponendum etiam *ἐν ἑνὶ* pro *datiūo* plurali, ut ad Militiadem referatur. Nymphæ autem Sphragitides, non Sphagitides, leguntur bis in Aristida nostri & in Bæoticis Pausaniæ.

IN LIBRVM II. CONVIV- LIUM QUÆSTIONUM.

179. 20. Scurræ: quibus.) *ἐν καλλίς φιλίῳ.* Non sanè assequor hoc quid sit. *καλλίς* quidem scurra etiam in libello nominatur, quo ostenditur secundum Epicurum suauiter uiuere non posse. fortasse scurrum dicere uult, qui alienam personam per iocum repræsentet.

180. 10. Talibus impetebant.) Legendum *ἐν ποσειδωνίῳ* & *μῦθ.*

ἢ μῦθ. ἢ ἐν ποσειδωνίῳ. οἷα συνεφθάρησαν ἡδὺν τῶν ἡμῶν. Ex ipso Xenophonte hāc restituiimus. Locus est libro quinto de uita & disciplina Cyri. Sed & illud *ἐν ποσειδωνίῳ* etiā infra in hoc ipso capite sic legitur, & offendere significat. Et *ἐν ποσειδωνίῳ* ubi erat *ἐν ποσειδωνίῳ*, legendum est. quid autem sunt *ἐν ποσειδωνίῳ* cum demonstrationibus & *ἐν ποσειδωνίῳ* obliquum est, sed quid hic. fortè legendum *ἐν ποσειδωνίῳ*, *ἢ ποσειδωνίῳ*, ut uocentur *ἐν ποσειδωνίῳ* ἀποδείξεις ratiocinationes non propriæ, uernaculæ, & domesticæ: sed logicæ, uagantes, & alienæ, idcoq; obliquæ & quasi aliunde obtorto collo attractæ, quales à scientijs repudiari ex analytica notum est doctrina. Sed hoc est coniectura, quidquid est.

181. 13. De his rebus.) τὰ ὅσα ἔσονται ἀδελφῶν legendum. Quæ sequuntur, ita sunt mutilata, ut neq; admodum sit obscura sententia, & uerba etiam comminisci possem quibus lacunas implerem: si mea pro Plutarchianis potius legi, quam hæc aliunde expectari uellem. quin autem *ἀναρροῦσαι* mendium sit ex *ἀναρροῦσαι* factum, nemo gnarus sermonis Græci dubitabit. Euripidis uersus est integer à me positus, ut alibi legisse recordabar, atq; etiam apud Macrobiū 7. Sat. 2. quod caput & sequens cū hoc cōparare expe- dit. Sed et Oedipi uerba corriges ex Sophoclis Oedipo Coloneo.

184. 15. Sambaulæ.) *Σαμβάουλα.* Sic legendum ex Xenophonte constat, apud quem hic iocus narratur lib. 2. Cyri prædix. Quintum pro *κὺρς* reposui à Macrobio, pro *μυδωρὸς* uide ne sit legendum *μυδωρὸς*.

ibidem 34. Cuminisectoris.) *λεμνίον.* fortassis *λεμνίον* pro *λεμνίον*. nam credo cuminum *μίσρον* *μυδωρὸς* poni pro cumini seclatore, id est (ut Aristoteles 4. Ethicorum Nicom. docet) præ parco & sordido, qualem Theocriti Milo in Messoribus notat. Paulo post Sophocleum & tyranno uersum reponito deletis asteriscis, neque uerò deesse post *ἐν ποσειδωνίῳ* quicquam arbitror.

186. 21. Aduncis naribus.) *ἐν ποσειδωνίῳ τὸν γένειον.* Locus, & Casandri Philippum puto, non *φίλων* dici. De Theocrito Chio aliter narratur in libello de educandis pueris. hæc em

Macrobio sensum positis adsequi: & uerba etiam alia, nescio an eodem omisis suggerere. pro α post $\epsilon\phi\delta\alpha\mu\alpha\delta\iota\upsilon\alpha\alpha$ $\alpha\iota$ legi- nam qui cum opthalmia laborantibus consue- runt, eorum oculos mali contagione affici traditur. paulo aliter est in libello de capi- enda ex inimicis utilitate.

$\sigma\iota\phi\alpha\mu$ *) Lego $\alpha\upsilon\tau\iota\varsigma$, & nihil desidero: mox $\alpha\upsilon\sigma\iota$, non $\alpha\iota$. Locus est de libro tertio Cyripædiæ Xenophontis. Cæterum illud $\alpha\mu\phi\theta\epsilon\phi\alpha$ hic quidem uox est nihili. mallem $\iota\lambda\alpha\phi\theta\epsilon\phi\alpha$, aut quiddam potius quam istud. Sub finem capitis $\lambda\epsilon\gamma\omega\upsilon$, $\alpha\lambda\lambda'$ $\iota\varsigma$ $\alpha\upsilon$, hoc aut prauum est, aut mutilum. pro $\gamma\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ autem $\iota\mu\iota\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ ipse sensus docet legendum esse. $\epsilon\tau$ $\tau\lambda\iota\upsilon$ α $\iota\mu\sigma\alpha\upsilon$, nam poëta (ut apparet) $\tau\lambda\iota\upsilon$ α $\iota\mu\sigma\alpha\upsilon$ scripserat: sed ioci gratia Timagenes diuulsis uocibus in inuoluentem torserat. aliter hoc paulo est apud Athenæum lib. xiv. prope initium.

190. 7. Vivellicandi.) $\delta\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$, non $\delta\alpha\upsilon\sigma\iota\varsigma$. Cæterum initio capitis est $\epsilon\phi\epsilon\upsilon\alpha\delta\iota\varsigma$ δ $\alpha\delta\alpha\phi\epsilon\varsigma$. quod uerbum si recte legitur, ad Glauciam refero: $\alpha\lambda\lambda'$ ante $\lambda\epsilon\phi\alpha$ in fine. puto adijciendum, ut $\mu\epsilon\gamma\epsilon\upsilon$ habeat, quod ei responderet.

ibidem 30. Initium huius capitis lego $\epsilon\gamma$ $\iota\upsilon\upsilon\alpha\upsilon\iota\varsigma$ $\tau\iota\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ $\alpha\upsilon\tau\iota\varsigma$ $\chi\epsilon\phi\epsilon\lambda\omega$ $\omega\upsilon\upsilon$ $\pi\alpha\upsilon\delta\iota\varsigma$ $\eta\delta\alpha$ $\chi\epsilon\phi\epsilon\upsilon\upsilon$. nam uox $\epsilon\phi\epsilon\upsilon\alpha\delta\iota\varsigma$ facit, ut iudicem hâc esse sententiam. In somnio aliquo motum Plutarchum aliquando o- uorum esu abstinuisse, cum tamen corde uesceretur, itaq; familiares fecisse periculum cum corde uesci uiderent, an ouum quoq; esset: cumq; id non faceret, suspitionem de se concitasse, ac si superstiti o- ne aliqua teneretur. $\iota\delta\epsilon\alpha\upsilon$ pro $\iota\delta\epsilon\iota\alpha\upsilon$ metri ratio postulabat.

191. 34. Cum ad vnguem.) $\sigma\tau\alpha\upsilon$ $\iota\upsilon$ $\delta\upsilon\upsilon\chi\iota$. Polyeteli dictum hoc est scitum, ut à tanto profectum artifice. Legebatur aut $\delta\upsilon\chi\iota$ uitiôsê. sententia est: Tum denuum opus difficilimum fieri ac plurimum laboris atq; industriæ requirere, cum materia iam suba- cta & utiq; præparata atq; informata, ad unguē omnia fingen- do limanda atq; exigenda restant. Idem est in fine de profectu ad uirtutem. Quod autem mox sequitur de cruce, ibi $\psi\chi\iota\omega$ restitui- quæ uox papilionem uidetur significare, & pro $\mu\epsilon\delta\iota\sigma\iota\alpha$ maluit

sem $\alpha\upsilon\iota\alpha\iota$. de re ipsa uidendi Aristoteles & Theophrastus, & Plinius 11. 32. Bombycem esse crucem, aut crucæ perijilem, & texto suo confesso in papilionem mutari, sæpe uidimus. & memi- nit rei Ouidius in suis transformationibus. In sequentibus $\lambda\alpha\upsilon\tau\epsilon\phi\alpha\upsilon$ & $\alpha\mu\omega\varsigma$ $\gamma\iota\alpha$. pro $\lambda\alpha\upsilon\tau\epsilon\phi\alpha\upsilon$ & $\alpha\mu\omega\varsigma$ $\gamma\iota\omega$. nemo me- diocriter eruditus mirabitur puto me legisse.

195. 15. Lyra ad tybiam.) $\alpha\omega\lambda\epsilon\upsilon$ confidenter pro- nuncio scribendum, non $\pi\alpha\omega\lambda\epsilon\upsilon$, uoce $\delta\upsilon\delta\iota\upsilon$ $\pi\epsilon\phi\epsilon\varsigma$ $\tau\epsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota$ $\tau\epsilon$ $\iota\omega\epsilon\varsigma$ faciente.

196. 27. Ordinem ratione.) $\iota\phi\alpha$. Totus locus est la- ter. Hic quidem lego $\iota\phi\alpha$ δ $\tau\epsilon\mu\omega\upsilon$, $\tau\lambda\iota\omega$ η . χ . τ . $\lambda\iota\omega$ $\delta\mu$. & Ho- merica in integrum restituantur ex Iliados ψ . & Odyss. ϵ . Post $\tau\omega\tau\epsilon\phi\omega\alpha\lambda\epsilon$, puto legendum $\tau\omega\epsilon\pi\iota\upsilon\omega\mu\epsilon\lambda\omega$: $\delta\eta$ $\epsilon\pi\iota\upsilon\omega\mu\epsilon\lambda\omega$, sorte $\epsilon\pi\iota\upsilon\omega\mu\epsilon\lambda\omega$.

199. 9. Erumpente humore.) $\epsilon\iota\mu\delta\epsilon\upsilon$ est in Aldino, $\epsilon\iota\mu\delta\epsilon\upsilon$, non ut nos $\epsilon\iota\mu\delta\epsilon\upsilon$. Ego tamen $\epsilon\iota\mu\delta\epsilon\upsilon$ malim. Si, inquit, arbores illæ inciduntur de more, &c. tum pro $\lambda\alpha\upsilon\tau\epsilon\phi\alpha$ omnino legerim $\eta\gamma\epsilon$ $\nu\epsilon\tau\epsilon\phi\alpha$. post $\gamma\omega\omega\phi\iota\upsilon$ * $\gamma\alpha\lambda\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ si $\gamma\alpha\lambda\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$ sit lacte abundare, amplius quam ad lactandum unum infantem sufficiat lactis in uberibus habere, aut nihil hic aut uox $\beta\epsilon\phi\alpha$ sola uidetur deesse.

201. 1. Id autem considerem.) Distinctiones hæc mu- tati. sensus enim est, multa euenta suas habere causas proprias, quæ tamen ipsa pro aliorum effectuum causis opinionis errore habeantur. De uitice uersum putauit esse senarium, itaque pro $\eta\gamma\epsilon$ δ legi poëtice χ ω : sed δ an rectè positum sit, nescio. alij quidem scriptores masculino genere usurpant. Quid $\iota\epsilon\upsilon\gamma\iota\alpha$ sit capite sequenti, non satis uideo. Iunius mercandum reddi- dit: ipse uiderit. Initio noni capitis pro $\iota\epsilon\upsilon\gamma\iota\alpha$ haud dubium est quin sit $\iota\varsigma\tau\alpha\tau\epsilon\omega$ scribendum.

204. 22. Homericæ illæ.) $\delta\mu\omega\iota\alpha\varsigma$ legi, non $\delta\mu\beta\omega\iota\alpha\varsigma$, quod nihil significat. Notæ autem sunt Homericæ $\delta\alpha\upsilon\tau\iota\varsigma$ $\iota\omega\omega$, moxq; sit earum mentio. pro $\iota\mu\pi\iota\varsigma$ quoque & ipso nauis

lego τὸ πρῶτον, ὅτι ἔστιν ὅ. Ἐ. Idem in fine paginae legit ἀδελφῶν
pro ἀδελφῶν, Ἐ. sanè herbam quæ hac uoce notetur puto
nullam esse: Ἐ. adianto folia esse æterna constat: frigidum si-
nec ne, hîc quidem non disputo.

215. 20. Vt sufficienter.) legendum est ὁρκεύτως. quid
enim sit ὁρκεύτως; Ἐ. ante οὐδ' αὖτε, μὴ desiderabatur.

216. 30. Impetu impullum.) pro ὀρκεύτως, mallem ὀρκεύ-
statim ἀπὸ *, fortè ἀπορκεύτως, aut simile aliquid.

218. 13. Vt decem virilibus.) Locus ualdè corruptus.
Iunius pro Ἀ. ἡγεῖ legit Ἀ. ἡγεῖ, quod facile probo. Eo autem facilius
loci huius iacturam fero, quod hoc ipsum argumentum apud Ma-
crobiū libro septimo, capite septimo Saturnaliorum integrè ex-
positum extat, ut, si mea pro Plutarchianis sufficere uerba li-
cuiisset, faciliè lacunam expleturus. Ἐ. sententiam expediturus fu-
rim, pro Ἀ. ἡγεῖ legi Ἀ. ἡγεῖ. Ἐ. pro οὐκ ἔστιν legi οὐκ ἔστιν.
Sicut Ἐ. infra ἰμυλῶ pro ἰμυον. In Aldino hæc sunt mon-
ströse deprauata, ex fine sexti capitis huc interpolatis, quæ planè
sunt ἀπορκεύτως.

219. 11. Mi Luite. ὅ. φῖλε δῆρι. At hic supra uoca-
tur Ἀδελφῶν, ut corruptum esse nomen uel utrobique ap-
pareat.

ibidem 16. Verum enim uerò.) ὅ. μὲν ἀλλὰ. Cuius
hæc uerba sint, obscurum est. Flori uix sunt, neque enim opinor
sua ipse prædicasset epiclermata. ἰφ. lego. neque enim querit,
sed respondet de uini natura Plutarchus, quas ei partes Thafius
ille medicus assignaret, cuius esse non puto, quia ridiculus sit si
querat de seipso cur uinum crediderit esse frigidum, ideo ὅ. μὴ
scribo, Ἐ. τὸ ψυχρὸς, neque deest quicquam. Fortassis uerba
sunt Apolloniæ illius, sed Ἐ. ὅ. μὴ pro ὅ. μὴ repono, ut dialo-
gus cohereret. In indice capitis cur ψυχρὸς maluerim legere, quàm
ψυχρότης, apertum est.

222. 1. A' cœna abduceret.) μεταδύνων ὅ. χ. Locus la-
ter Ἐ. suspectus. Vide Xenophontis Symposium sub finem.
ibid.

ibidem 29. Non satis exactè.) ἰφ. τὸ. omnino lege-
rim ὅ. μὴ ἰφ. negat enim se omnium meminisse argumentorum,
quædam producit. Vide autè an pro χαλκομένῳ, quod nihil est,
ἰφ. χαλκομένῳ legendum sit: qua uoce utitur non absimiliter
pag. 696. Ἐ. pro γινώσκων post διαλέκων, ἰφ. ὅ. μὴ. pro ἀνα-
δασκων, ἀναδασκων. ὅ. χ. γὰρ οὐκ ἔστιν, ἰφ. ὅ. μὴ. malim aut ἀποδῶ. μοχ-
ῶ. ἰφ. ὅ. μὴ. ὅ. χ. fortè ἰφ. ὅ. χ. ἰ. Sunt Ἐ. alia non satis integra:
Ἐ. manca de Thaletis in euiando coniugio astu narratio, ut
exre, Ἐ. Diogene apparet. infra ἡγεῖ τὸ λεγόμενον fortè ἰ-
τὸ ἡγεῖ. Ἐ.

225. 23. Ne ad templa.) ὅ. χ. ὅ. χ. omnino hoc uult, ad
sacra uenire, itaq; ὅ. χ. ὅ. χ. aut δῖον legendum.

ibidem 33. Pithægiam.) scribendum πῖθηγιαν. malè
enim legebatur ὁ loco γ. Sic Eustath. Iliados u. Proclus Ἐ. Zexa
in Hesiodum Ἐ. alij, atq; ipsum uocabuli etymon. Vñam uerò
additum esset, cuiusnam mensis undecima die id fieret. Iunius No-
uembri adscribit, secutus, puto, eos, qui Ἀνδρῶν ἡγεῖς sic uertunt.
Huic enim mensi πῖθηγιαν attribuit Suidas in uoce χῆρι, Ἐ. no-
ster disertè sub finem libri octauī, ubi γ. suum locum obtinet. Eo-
dem capite τῶν ἰνδῶν γὰρ μῆσιν, ἰνδῶν est mendosum. Capite
sequente τῶν ὁρκεύτως) μετ' præponendum uel ἰφ. In fine legerem
ἡγεῖ τῶν ὁρκεύτως τ. α. η. δ. α. ἡγεῖ τῶν ὁρκεύτως ἡγεῖ τῶν ὁρκεύτως τ. α. η.
τ. μ. π. γ.

228. 33. Quinque enim sesquial.) ὅ. χ. γὰρ ἰφ. Ego
nihil uideo hîc quod desit, quanquam duobus asteriscis locus erat
signatus. Ἐ. ὅ. χ. post λεγόμενον (sic enim opus est legi) sustu-
li, ad Ἀ. addito πῖα, optimè enim omnia sic habent, absq; ullo hia-
tu. ὅ. χ. ὅ. χ. autem uox est uitiosa, Ἐ. ex ἀνιστοῦσιν inculca-
ta, pro δειπῶσι aut simili, Ἐ. pro φῶσι malim ὅ. χ. ὅ. χ. aut λεγόμεν-
σιν. Ἐ. ὅ. χ. ex Hesiodo scribo. alludit enim ad uersum ὅ-
γ. 461.

229. 15. Aristonis.) Aut hæc Aristio, aut initio etiam ca-
pitis Aristio legendus, ut supra 1. Sympos. 1. Mox Idam.) legitur.

ἴτω. Sed ego Idam esse legendum ex Apollodoro didiceram, qui libro primo Bibliothecæ scribit Iouem à Iunone nutriendum dæmon Curetibus, & Melisseum filiabus nymphis Idæ atque Adrastæ.

230. 20. Sarius hauriet.) ἡ λασα δὲ uox nihil significat, pro qua omnino restitui debet λασαυαῖ, à uerbo λασαῖ uia, παρὰ τὸ αὐτὸν. nam quid Iunio in animum acciderit, cum uerteret durabiles seruabit, non scio. Significat enim exsiccabilis torrebit. Homericæ sunt Iliados ψ. 190. Paulo ante. humida resolvere. λασαυαῖ uox est hic nihil faciens, nisi forte deest τὸν οὐ ψῖψι aut aliquid tale. Mox ἡ γὰρ τὸ μᾶλλον μέδοντ' & cum defectu. Sensus est, id sibi non probari, quod quantitati caloris causæ adscribantur, quæ proprietati debeantur occultæ: & pro ὅτι γὰρ, lego δὲ γὰρ, & ἄλλοι pro ἴσω. Ostendit enim eundem calorem alio tempore plus, alio minus efficere, adeoque diuersis modis. Est instantia, ut Logici uocant, per interrogationem proposita.

232. 5. Terendo aptius.) ἴνα παρέρη. Difficile est coniectura medicinam facere, uidetur autem de triuira loqui. In Alemanis uerbis pro μύγα, uocem genuinam reddidi ὅρα, quæ poetis est ros, ὁρῶς. itaq; citat Plutarchus supra quæstion. natural. xxiv. pro ὅρα ὅρα legendum. sed αὐτοῖς sensui aduersatur.

ibidem 34. Putrefacienti adstringens.) Legendum esse sensus docet, ὅτι ἡ γὰρ τὸν οὐ πῶς τὸ πύρον. Nam non haberet sine ἡ. ἀντὶ τοῦ autem planè nihil habet in hac re loci.

IN QVARTVM LIBRVM Conuiualium quæ- stionum.

INITIO statim ad ποτόν, deest aliquid, aut ἂν in πρῶτον ἂν ἀβυρδατ, lego etiam φάλαξ & ὑπόστασις. Ipse etiam sensus docet, ὅτι ἡ γὰρ τὸν οὐ πῶς τὸν οὐ πῶς esse uitiosum, pro quo αὐτὸν οὐ πῶς recepit.

234. 31. Philinum.) Lege τριώνυμ. traictus literis erat φιλινός, 2001,

2001, sed errorem sequentia arguunt. illa autem τὸν οὐ πῶς non coherent. Iunius mendosa quædam suas secutus rationes conuertit, & ἡ γὰρ φάλαξ, & alia. De Hecatomphonis, distum in annotationibus ad conuiuium septem sapientum. De Elaphebolis uide in libro de uirtut. mul. capite Phocides. nam Iunium hic non sequor. 236. 18. Quibus nihil.) ante δὲ ἡ γὰρ ἄλλοι λασαυαῖ, ut plena sit constructio, inferendum est αἶς. & ἴνα δὲ statim pro ἂν δὲ scribendum ἀλάμυρα.

237. 25. Et discubitu.) ἡ γὰρ λασαυαῖ. forte λασαυαῖ. 238. 1. Ambab. manibus.) ἴνα ἡ γὰρ. Sic lego cum Iunio, ut intelligas xepi.

238. 12. Omnigena nos.) Eupolidis uersus ex Macrobij Saturnalibus 7. 5. sunt castigandi & distinguendi. pro ἀναλῶς ibi est ἀναλῶς. si legas ἀναλῶς, non improbo, legitur & αὐτοῖς. Sed uox hæc earum de numero est, quæ non uno tantum modo offeruntur & inclinantur, quod hic docere non est operæ. ὅτι ἡ γὰρ autem proba, non μύγα: siquidem τὸ πύρον & quæ nominatur, qui est myrica.

239. 3. Dulcia continuo.) Empedoclis hos uersus & Macrobio corrigas licet: nisi ἀναλῶς ποτὶς ut dixerit ἀναλῶς pro calido, fieri potuit.

ibidem 33. Githia.) nimirum γίθια. Legebatur γίθια, quæ uox se quid significat, me id fallere fateor. Ego ne longius abirem, γίθια legi. Plinius 19. 8. Gith, inquit, pistrinis, anisum & anethum culinis & medicis nascuntur. Optime igitur huc quædrat. scilicet quosque non cinaras hortenses, sed agrestes illos carduos intelligo. Iunius γίθια allia uertit: ut γίθια uideatur legisse, de quibus uide Lexica.

240. 21. Circa salem & cuminum.) De his uide problema ultimum libri huius operis quinti.

241. 12. Tanquam clauo.) inceptè legitur λασαυαῖ ὅτι τὸν οὐ πῶς xepi uox, lego λασαυαῖ ἡ γὰρ τὸν οὐ πῶς xepi uox. Talis menda etiam supra est à me indicata.

αὐτὸς ἀγρίως, qui erant ab eadem secta: cum infra eos, quibus-
cum disputat αὐτὸς ἐκινουμένους appellet, ubi quidem πρὸς ἑμᾶς
legendum est, non ἡμᾶς. τὸ μὲν πεπονημένους excidit, puto, ali-
quid: quid si legendum sit ἀλλοθί, καὶ τὸ μὲν πεπονημένους, ἀλλὰ
ἐν, συνήντας ἡμᾶς τὸ τοῦ πεπονημένου;

258. 9. Cui melleum.) scribo ἢ τι pro ἢ τι. perspicuum.
Et ibidem 18. Cui videt.) cum legeretur ἐν ἀγροῦ, ni-
mirum ineptē, Et nullo sensu, uestigia secutus vidi scribendum
fuisse ἐν ἀγροῦ.

260. 19. Non hastam.) ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἡμῶν, ἀλλὰ ῥή-
μων. ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἡμῶν non assequor, Et λαβὰς αὐτὸν etiam suspectum
est. Lego autem δὲ ἡμῶν, ἀλλὰ ῥήμων. Non enim hasta mo-
do iactu qui uinceret, praemio afficiebatur: sed Nestor quoque ob sa-
cundiam, Et Antilochus ob collaudationem Achillis. Locus est
Iliad. 4. notus, Et ἡμῶν sunt uersu 886. ibid. 34. Ery.)
forte τῆς ἐρυθράς, Erythrae.

261. 10. Iam hoc quoque.) ἀλλὰ δὲ ἔτι. mutilus locus,
sed pro ἀπαρτῆτι, ἀπαρτῆτι haud cunctanter scripsi, cum ἀπα-
ρτῆτι in Aldino esset.

264. 10. Hoc, ubi Neptuno.) Versus hos emendare
non facile est. Sic tamen lego:

Τὸν δὲ παρ' Ἀργεῶν δι' ἑπὶ τῆς αἰθῆρας ἀγῶνα

Θήσοι, νίκης σὺμβολον ἰδμεν ἄν,

Ζήλων τῶν Νεμελῶν: τί τινος δὲ ἀπὸ τῆς μύθοιο

ἡ πόρῃ ἀγωνιστῶν ἐστὶν τὸς Εὐφῶν.

Egeona dici Neptunum posse ab Aegis puto à poeta, ut alibi
Argeus dicitur, cetera liquida sunt. Meliora tamen meis prae-
tulero. primus uersus pentameter est, in quo fortasse ὁμοεισῶν
scribendum. deest heroicus qui cum praecessit, itaque Et sententia
minus patet, ideoque etiam omisi in uertendo. Αὐτὸς αὖτὶς sunt Co-
rinthij, ab Aleta qui unus ē posteritate Herculis cum Heracleidis
in Peloponnesum redijt, ac Corinthum condidit. Vide Pindari
scholiasten in Odam XIII. Olympiorum, ubi poeta Corinthios
Doric

Doric ἐν αἰθῆρας Ἀλκεία uocat. Velleius quoque Paternus lib. 1. Pau-
lo ante Alekes (sic enim legendum, non Halcetes) sextus ab Her-
cule, Hippotus F. Corinthum, quae antea fuerat Ephyre, claustra
Peloponnesi continentem in isthmo condidit. ἀπὸ αἰθῆρας autem
scribendum, quia mox sequitur ἀπὸ αἰθῆρας.

266. 29. De augmento urbium.) αὐξήσεων πόλεων.
Corrupta sunt uerba Platonis, Et non satis occurrit ad quem
Platonis locum alludat. Pro αὐξήσεων una littera mutata ἐν ἀγροῦ
scribendo sensum expedit, ἡμῶν sane in comitijs diligenter sunt
moderandae, Et dispositionis de ratione supra est disputatum.
Hic de uocandis agitur, non locandis comitijs. ergo ἡμῶν, legi
infra τῶν ἐν αἰθῆρας) deest aliquid. Lego mox μάστιγα καὶ συνάσεις
καὶ συνέσεις.

269. 28. Euoluit.) ἐξελύσσει. uox uitiosa, uide an legendum
sit ἐξελύσσει, euoluit. Nam Suidas quoque ἐξελύσσει inter ἀλ-
λὰ ἀγῶνα agnouit.

270. 2. Metrius Florus.) μέτρον φλόγος. Sic supra ca-
pite 9. libri primi, modeste uertit lunius, μέτρον legens.

ibidem 29. Pereunt defluentibus.) pro ἀπαρτῆτι
μυδόντων, Et αὐτὸς uocibus sensui officientibus, scribendum di-
co ἀπαρτῆτι, μυδόντων, αὐτὸς. De ijs qui hic uocantur ad Pontum
δουλάς, ad Θηβὰς diximus in nostro Geographico onomastico.

271. 17. Lædi videndo.) τροχῶν. uox hic nihil faciens,
Et constructio uerbi δαμνέω ostendit aliquid extrinsecum esse. Et
non multo post ἐκείνων uox erat talis, ut mihi uatio uertendum
non arbitrer, qui ex coniectura ἐκείνων subdiderim. Aliter hoc de
charadrio narratur apud Aelianum 17. hist. anim. 13. Sed nostri
auctoris sententia magis uidetur consentanea, Et ad prouerbum
optime congruit, quo rem utilem dissimulans atque occultans, cha-
radriū dicit imitari. Multo enim id rectius ex hoc fueris interpre-
tatus, quam ex ijs quae sunt apud Suidam Et interpretem Aristo-
phanis in Aianibus, in uersum non adeo longē initio comediae
situm, ἐμὴς ἐπὶ τῆς χαράδος μετὰ μὲν, adeoque diuino illi Eras-

mo demior huius Plutarchiani loci in illa paræmia interpretanda in mentem non uenisse.

272. 6. De corporis quidem.) *ἡσυχία τῶν σωμαστικῶν* *ἡσυχία* legebatur & perperam distincta, imò confusa *προσώπων* ratio facit totum locum turbat: sicut & *ἀνδρῶν* pro *ἀνδρῶν* sententiæ officiebat, & sunt, quæ sequuntur, manca, scilicet sibus interim satis euidentiibus: ut ex mea uersione peti correctio sit satis firma posse uideatur.

ibid. 26. Quæ aduersus fascinum.) *προβασκανία*. Locus hic & ob hoc ipsum uocabulum, & ob uocem *ἰσχυρὸν* eum difficilis tum suspectus. Probascanios lunius certum quoddam genus hominum esse putauit, ut eius uersio ostendit. cui minime adfentior. Puto enim *προβασκανία* (aut *προβασκανία* potius.) nomen esse, quo ea appellentur, quæ fascinationem amoliantur: qualis illa peculiaris adoratio in hoc inuenta, cuius meminit Plin. 28. 3. & Sputum etiam apud Theocritum. *ὡς μὲν βροχέουσι δὲ, φῆς δὲ ἡμῶν ἡνιόχευον ἡρότων*. Idyll. sexto. quod & Latini memorarunt, neq; hic istas mugas libet persequi. talia etiam auium amuleta Aelianus refert lib. 1. cap. 35. & 11. 18. hist. animal. Sed *ἰσχυρὸν* illud non intelligo. Non dissimulabo obiter, *συμβολὰς* neq; confictus esse, neq; uelitationes, ut uisum interpreti: sed symbolum, quod à non ingratis neq; parasitis hospitibus in conuiuio regi daretur, collationem: quam qui non daret, asymbolus esset. Notum est hoc eum aliunde, tum ex ioco in uoce ambigua *συμβολὶ*, quæ & confictum, & symbolum significat pro cæna datū, à Dicæopoli contra Lamachum usurpato apud Aristophanem *Ἀχαρνέων*. & eius interpres ibi. atq; adeo alij. Hoc ergo dicit Plutarchus (eòq; modo sæpe in hoc opere locutum, ut lib. 4. ea. 2. & alibi, facile animaduertas) se ista pro symbolo suo hostiti dare, quod & uerbum ipsum *ἀσχυρὸν* indicat Supra li. 1. ea. 1. *συμβολὸν ἀσχυρὸν* planè, pro ea quæ cæna sumeret portionē noster usurpauit.

273. 5. Quondam pulcer.) In his uersib. de Euteliida *φῆλας* crines significat, est pentameter primus, & lego *γῆρας*, *οὐκ ἔστι δὲ*.

et *αὐτὸν*, non *αὐτὸν*. nā de eo qui seipsum fascinauerit sermo est: *βροχέουσι*, non *βροχέουσι*. In *δὴν* (si aliud nihil legitur: neq; uero aliud ipse requiro) est cōtractio, qualis in *ἡμῶν* pro *ἡμῶν* 7, de quare aliās dixi, fortè sit *δὴν* *ἡμῶν*. *ἀσχυρὸν* porro scribo, non *ἀσχυρὸν*, quod sententiam impugnat. & *ἡσυχία* pro *ἡσυχία*, eadem de causa. Nam Plutarchus respondet Soclaro. sunt & alia mutilata, quæ prætereo.

275. 2. Egregio mali.) Versus Homeri integri sunt Odyss. 4. 115. sed *ἡδὲ ἰαχέαι ἡδὲ δόσαι* lubens expunxerim, nihil enim ad *ἡδὲ* recitatum. Eodem capite, ubi agitur de Empedocleis epithetis, *ἀμφοτέρω* scribo, v. post *ο* *ε* puncto, secutus etymologiam, & apparet Homericæ epithetæ ita sumpsisse sibi usurpanda Empedoclem: ut propriè appositèq; magis ijs uteretur. Homerus *ἀσχυρὸν* uocat *ἀμφοτέρω*. Iliad. β. 389. *ἰουὲν ἡσυχίᾳ* *ἀμφοτέρω* passim. hoc aëri, illud animæ (ut de ea disputant philosophi) oppido congruit. de *πλάτῳ* mentio facta est in priore de esu carniū oratione. Versum Arati ex ipso autore licuit reponere.

276. 13. Homerum.) *ἡσυχία* *ἀσχυρὸν*. Locus Homeri est Odyss. 7. 65. ut obiter lectorem iuueni. Et Eustath. ibi hanc ipsam etiam alijs refert expositionem.

277. 11. Colligerem.) *ἡσυχία* *ἡσυχία*. malim sanè *ἡσυχία*, quia adhuc Lampriæ sunt uerba, & solet iterare hanc particulam hoc ipso in opere noster. Noluī tamen mutare, quia si *ἡσυχία* legatur, excepisse sermonem aut Plutarchus uidebitur (certè *ἡσυχία* pro *ἡσυχία* mox sequenti capite ita positū fuit, ut obscurū non sit mendū) mox pro *ἡσυχία*, uoce hic nibili, *ἀσχυρὸν* subdi puto rectè.

277. 31. Et Plato.) Locus Platonis est in Timæo. Homeri est Iliad. nono. 214. ubi carnes *ἀσάδας* sale Patroclus inspergit. hoc enim est *ἀσάδας*, unde & *ἀσάδας* *ἀσάδας* eidem Homero, ut mirer Iunū de gustadi uoce in uertendo usum. Hunc ipsum Plutarchi locum in illo uersu interpretando adducit Eustathius.

278. 16. Equidē, inquā, causa hæc.) legi ego *ἡσυχία* *ἡσυχία*, *ἡσυχία*. Legebatur *ἀσχυρὸν*, uoce nō modò aliena, sed planè dialogū

peruertere, ut meam, quam in corrigendo sum secutus, coniecturam non debeam uereri improbatum iri, praesertim cum huius orationi subtexatur.

ibidem 35. Itaque Stoicorum etiam.) Asterisco hunc locum dudum notaueram, cum me, ut sit, non extricarem neque ad meditandum inquirendum uel spacii esset satis. Quae interea loci animaduerti, et in aduersarijs annotata, promere ex ijs non pigebit. Non enim inuideo gloriam huius loci restituti alijs qui edendo sua mihi antea uerterunt, eadem sectati (ut inperime deprehendi) uectigia, sed tamen corrigere meam uersionem asterisco sublato libuit, et rationibus quidem indicatis. Sic ergo lego: $\Delta\iota\delta\ \eta\gamma\epsilon\ \tau\omega\ \sigma\tau\omega\iota\kappa\omega\ \iota\pi\sigma\iota\ \tau\lambda\omega\ \tau\omega\ \sigma\epsilon\phi\eta\alpha\ \eta\gamma\epsilon\ \lambda\epsilon\pi\alpha\ \gamma\gamma\epsilon\tau\iota\ \nu\alpha\ \lambda\epsilon\gamma\omega\iota$. hoc est: Itaque etiam Stoicorum nonnulli suam nihil aliud quam carnes esse aiunt: quandoquidem anima salis instar per eas diffusa, et $\sigma\epsilon\phi\eta\alpha\ \eta\gamma\epsilon\ \lambda\epsilon\pi\alpha$ dici arbitror meram, puram putam carnem, nihil aliud quam carnem, cum aliorum animalium uiuentium caro utique; aliquid praeter carnem uideatur esse. Olim ego uero in $\nu\mu$ mutassem, nisi me Stoicorum mentio detinuisset, et mala uocum $\sigma\epsilon\phi\eta\alpha$ et $\lambda\epsilon\pi\alpha$ cohaesio, non enim tum legeram attentè, ut feci postmodo, septimum $\sigma\tau\omega\iota\kappa\omega\iota\omega\ \nu$ Clementis Alexandrini, cuius pagina 305. disertè dictum de anima sui pro sale data. Cleanthi tribuitur, quem Stoicum fuisse uel Plutarchus satis reliquit testatum. Nam Plinius li. 8. cap. 51. et Tullius quinto de Finibus nulli auctori tribuunt certo. In illo Clementis loco uitiòse legitur $\epsilon\alpha\tau\omega\varsigma$ pro $\lambda\epsilon\omega\omega\varsigma$, ac $\delta\ \lambda\epsilon\alpha\omega\varsigma$ pro $\delta\ \lambda\epsilon\alpha\omega\varsigma$, aut pro $\lambda\epsilon\alpha\omega\varsigma$. neque $\nu\tau\epsilon\chi\epsilon\iota$ sunt, ut quidam incircumspectè uertunt, setae: sed flagella è setoso suis corio confecta: si Graecis credimus Grammaticis. Ne quid dissimulem, absque essent tam luculenta Clementis uerba, de sue et esu carnium eo loco tot auctorum testimonia citantis: non erà sine haesitatione uero in $\nu\mu$ mutaturus. non enim deerat cit $\epsilon\chi\theta\epsilon\omega$ legendum cogitarem. et ut hunc ipsius Plutarchi locum accuratius perpenderem post editam uersionem: uerba Philonis fecerunt, qui in libro de opificio mundi disertè hoc ipsum de piscibus

bus confirmat, animam eis pro sale datam, ut sic quasi inanimata animalia quaedam à putrefactione defenderentur. Sed cum ad Cleanthis dictum alluisse, et quodammodo id correxisse, dicere (pulo) licebit. in fine libri uersus est, qui lucem et testimonium adferre potest Eustathio, in Odyss. u. 252. scribendi omnes pisces ab Empedocle uocari $\lambda\epsilon\alpha\ \mu\alpha\sigma\kappa\omega\iota$, quem cum superiori coniectura si conseras, uidebis Philonis dictum quam sit locuples.

IN SEXTVM LIBRVM
CINIUM ALIUM QUAECTIONUM.

280. 29. Communicata non minus.) $\epsilon\iota\varsigma\ \alpha\epsilon\tau\iota\mu\omega\ \pi\omega\pi\epsilon\chi\sigma\alpha\iota$. Non possum excogitare, quid sibi haec uelint. Sanè $\alpha\pi\sigma\lambda\epsilon\phi\epsilon\iota\varsigma$ non intelligo, ut Iunius, obliuio, sed qui cum carnis non interfuissent, ex alijs audiunt cum uoluptate quae ibi sunt disputata. 281. 31. Ignis diuellit.) ubi $\lambda\epsilon\iota\gamma\eta\sigma\iota$ est, aliter scribo.

286. 22. Deminuendo nutrimento.) Vocabula quaedam perspicue falsa in hoc capite, facile corriges, ut $\alpha\pi\alpha\lambda\lambda\alpha\tau\iota\sigma\tau\alpha\iota$ et $\pi\omega\lambda\lambda\omega\iota$ si scribas pro $\alpha\pi\alpha\lambda\lambda\alpha\tau\iota\sigma\tau\alpha\iota$ et $\pi\omega\lambda\lambda\omega$. sed illud $\lambda\alpha\tau\iota\omega$ si integrum est, aliquot à se uerba desiderat. Videtur mihi sententia saltem sic explenda: Oliua salsa aut capparidis non faciunt famem aut appetitum, eo quod deminuant aliquid de nutrimento, cum ipsa quoque cibis sint: sed sua acrimonia uentriculi os instigant. quid si $\lambda\alpha\tau\iota\omega$ legamus? cerè simplicissima erit sententia, minus penuriae alimentum fieri ijs suntis, quae ipsa quoque sunt in ciborum censu. post pro $\alpha\omega\tau\epsilon$ scripsi $\eta\gamma\epsilon\ \tau\epsilon$ euidentis ratio.

283. 2. Nobis oculi, ceterique.) $\epsilon\mu\mu\alpha\tau\omega\ \lambda\epsilon\iota\gamma\eta\sigma\iota$. haud obscure corruptus locus. Videtur sensus esse, non minus famem et sitim, quam sensuum instrumenta nobis ad nostri conseruationem largitam esse naturam, et subtiliter tantas res meatuum immutationibus adscribi. post $\mu\alpha\kappa\epsilon\tau\iota$ subiici $\lambda\epsilon\iota$, sicut solet fieri in comparatione.

284. 26. Plantas sitire.) $\alpha\phi\epsilon\iota\ \alpha\omega\tau\epsilon\ \lambda\epsilon\iota\gamma\eta\sigma\iota$. Legi $\alpha\phi\epsilon\iota$,
XXX V

τὰ φῦλα. Tertij capitis initium est mancum: titulus sententiam ut-
cunq; illustrat.

285. 36. Non ab iisdem.) lego τὸν μὴ ταῦτα. legebatur
τὸν μὴ ταῦτα, quod fecit. ut locum Iunius nō satis commodē red-
diderit. Sed ἀγέως hæc uox est mendosa.

287. 16. Ita ut superficiem.) τὴν φέρει τῆς γῆς. γὰρ nihil
facit huc. forte ἐπιπολεῖ aut quāvis tandem aliud. res sententiam
aperit.

ib. 37. Inquam ego.) ἴφλω legendum, non ἴφω.

288. 11. Et incudibus.) ὁ τὸν ἀκμόνον. uox hæc incudes
significat, Iunius ἀκμόνον legit, et cotes reddidit. certē articulus δὲ
ad ἀκμόνας non quadrat, et mox τὰς ἀκμόνας repetitur. Tamen
post αἰ ἀκμόνας commemorantur, ut et cap. huius libri octauo, et
in lib. de primo frigido.

289. 21. Calefacit, &c.) ληϊδὲ πάδω. Deprauati sunt En-
ripidis uersus non leuiter. Suspensus sum aliquando non pro-
cul abituros a scriptura recepta, si Διτῆσσι πάδωις legeremus, et
ἐπίλοις, aut potius ἐπίλοι, hoc planē congruit, illud ἀ ἐπίλοι, et
ἐπίλοις potuit fortassis tralatione aliqua poetica tolerabiliter dici.
σπαδὴ instrumentum textorium est, adeoque σπαδῆς χαλκὸν a So-
phocle refertur libro quarto, capite decimo Onomastici Pollucis.
Sic ergo legerem, Διτῆσσι πάδωις χαλκῶν ἐν ἐπίλοις. quid si
pro ἐν ἐπίλοις legas ἐπειλοῖς, μεταφορικῶς, rudibus, id est fra-
gmentis pannorum, centonibus. Non uolo nimium tribui meis com-
iecturis, quæ in re obscura non possunt habere multum certitudi-
nis. ἐπειλοῖς tamen non planē auersor, quia sic legitur παρὰ φιλο-
σοφίας libello, ubi ijdem uersus adducuntur, itidem non integri.

290. 22. Disceret.) μὴ μὲν, in Aldino est μὴ μὲν, et
non ἰδιόχου, sed ἰδιόχου, uideturq; corrector ferē idem secutus
quod Iunius. Locus est uitiatus, ut et uox ἀνωμαλὴς, quæ hic
idem significat quod ἀνωμαλὴς. Et rursum aliās Aristoteli, aliās Ari-
stio hic legitur, quorum hoc iteratur, et cap. ult. iterum est. Igitur
id tenui, cū supra Aristonē protulisset. Videntur autē fuisse diuersi.

291. 1. Honeſta translatione,) χερσὶ ἀμύνειν ἴχθυον. ἴ-
χθυον uel ἀπὸρ scribingendum. sed certē uox ἴχθυον non quadrat.
Si tamen posterius illud ἴχθυον castrationi satisfacit, et ἴχθυ-
ον ἴχθυον est acrimonia sua, et uī spoliare: tolerari potest. aliter Iu-
nius legit. ἐπὶ φρονέω. puto φρονέω. Notum est, Cypriū iu-
niorem hoc inter suas laudes numerasse, quod meri multum ferret.
Sapere non quadrat huc, σωφρονέω, quod legisse puto Iunium.
Locus Homeri, in quo uitis ἀνὰ φῦλον dicitur, est Odyss. ult.
341. et φῦλον apud eundem pro uite uinifera ponitur hymno in
Apollinem, uersu 55. δὲ φῦλον ὕστατος. et terra φῦλον φέρει,
uinifera, 529.

293. 35. Sed pulimum.) ὁ γὰρ βέλτερον. Sic lego, ἀλλὰ
πάλιν μὲν οἷον πολὺ μὲν πάλιν ἀνὰ φῦλον. ὁ βέλτερος est apud
Homerum Iliados w. 532. ibiq; ab Eustathio hæc Plutarchi sen-
tentia adducitur. Quis hæc loquatur non constat, infra συναντῶν
legitur sine nomine, neq; sunt integra.

295. 9. Principium respirationis.) αἰματῶδης uox ni-
hil huc faciens ut et τῶν κλημάτων, pro qua haud dubiè τῶν κλημάτων
legendum est, uox in hisce disputationibus usitatissima, et αἰματῶδης in
Cleomeneā definitione planē eius instituto repugnat.

296. 18. Cotes plumbeæ.) ἀνὸναι μολύβδω. Iunius laminas
plūbi uertit. et sanē dictū est (si rectē habet) eos plūbea ἀνωμαλο-
γία quadā, ein pleiener uertitstein, nam ἀνὸναι cautē significat: id
quod acuit, ἐν γὰρ. itaq; ampliūs. Locus est corruptus. de cotibus
plūbeis res iisdē uerbis ex Aristoteli citatur in lib. de primo frigido.

297. 13. Resplendentia.) ὕπερ γὰρ ἰλαίων, de quo hoc
capite disputatur. Hom. appellat Odyss. l. 79. cæterū fortasse
legendū sublato asterisco τῶν αὐτῶν γένων. et αὐτῶν, pro ψῦξιν,
quæ non uideo cur hic ponatur. pro βραχύνῃ ipse sensus βραχύν-
ῃ flagitabat.

298. 36. Et cortex.) ὁ γὰρ ὄρεον. absurdē, nisi fortē è ligno
fructuoso facta opera intelligit. pro ὁ γὰρ lege ὁ γὰρ.

300. 7. Communicationem colloquij.) ἀλλ' ἐν δὲ τῷ. hoc non puto in hac sententia locum habere : neq. dubito quin λέγῃ esse reponendum, ipse scopus orationis doceat. Locus Platonis de quo capite primo disputatur, est in Timæo. Versus Alcæi choriambicus extat apud Athenæum 10. Gellium 17. 11. Macrobius 7. 15. Satur. ut notum est. Demiror autem cum alios, tum Iunium πύρι πλάττει legendum putare (nam de mendofo apud Gellium ἀλλοθεν nihil est dubij, & Sirius λέγῃ ἐξ ὧν ἀστὴρ dicitur, facile omnium stellarum fulgore, magnitudinis apparentia, & efficacia, ut creditum est, princeps, ideōq. etiam pro anni canone usurpatus.) nam etsi apud Athenæum lib. primo sic legitur, tamen scriptus codex ibi πύρι πλάττει habet, itemq. impressus in decimo. Est autem uersus spondeo, tribus choriambis, & iambo constans, qualibus Alcæum usum cum alij pauci itidem superstites docent: tum quod apud Horatium, qui eorum similes sunt, Alcæici dicuntur, utpote Alcæi imitatione facti.

ibidem 35. Etiam frui.) ante ἀπολαύειν, deest ὅτι, aut tale quippiam, aut potius γὰρ sequi debuit. mox πολλὰ in ποτὰ mutabis reipsa iubente.

302. 2. Fauces, accelerant.) λανκνίλω, apud Homerum, unde hæc similita, λανκνίλω legitur, & a uerbo λανώ Eustath. deducit: quia tamen Lexicographi etiam λανκνίλω (quæ legitur in Apollonij argonauticarum secundo) uocem suo etymo afficiunt, nihil muto. illud quidem πλὴν δὲ λανκνίλω ἐστὶ δυνάμει, mendosum & mutilum est. Cæterum quæ de Cyclope citantur ex Odyss. 1. 373. Plutarchi uerbis corruptis sententiam obsuscant.

302. 8. Hic enim tantum abest.) τοῦτο ὑγρὸν ἀπὸ λανκνίλων, pro quibus scribendum τὸ πρὸ ὑγρὸν ἀπὸ λανκνίλων. & ὅτι post ἀπὸ λανκνίλων inserendum. Eupolidis uersum posteriorem recte habere ἐκλυτον, constat. nam & ἐκλυτον, quod est apud Athenæum & Macrobius, sensum planè gigneret contrarium, & Græci Lexicographi uocem ἐκλυτον agnoscunt, quæ significet ὑγρὸν, uocem ὑγρὸν, uicini, humectum: quod optime quadrat.

303. 21. Confertim ue infusus.) Emendabis hæc pu-
silla quedam, ut ἐμπέφυγον & ἀλφα, pro quibus ἐμπέφυγον & ἀλφα scribendum, & quæ tamen morari rudes poterant. Sed ubi Philistionis mentio est, & plurali deinde numero ὑγρὸν ὅτι αὐτὸν scribitur, excidit Dioxippi mentio, quod è Gellio liquet hunc locum citante, uidentur autem plura deesse.

305. 8. Maximè quod eam.) δὲ ἡνίκα. Luxata sunt hæc, in quæ ijs diuinari uertendis. mox φόνος τὸν πῖτον Pinum Iunius uertit nescio quid secutus. coagulum enim dicit Plutarchus, πῖτον, cuius (nolo enim nunc alios autores citare) mentionem non ster perspicuè fecit in libello de his qui serò diuinitus puniuntur. pro πῖτον lege ἡνίκα. De gallinarum lustratione Plinius 10. 41. ὑγρὸν autem scribi debet, & hoc ipsum Plutarchus alibi retulerat, ubi erat ὑγρὸν in lib. philosophum præcipuè cum ducibus debere philosophari.

306. 10. Positus commoditate.) ὁδὸν μοσχοῦς legendum, nam notus est de satione locus Hesiodi, ὁδὸν μοσχοῦς. 469. uersu. & locus, de quo capite tertio disputatur, est uersu 365. ἀνὰ γὰρ autem non puto esse uocem Græcam, ἀνὰ γὰρ lego, ut sit diminutiuum, suauitati seu saporis uini elegantiae ablandiens.

308. 30. Philarchus.) φιλάρχος. Hoc Flori nomen (nescio quàm rectum.) Iunius candidatum uertit. pro δὲ μάλα ego confidenter δὲ μάλα legi. De mensa est etiam in Romanis quaestio-
nibus problema, numero LXIV, sed & id non (puto) consentaneum est, idcirco à cæna lucernam non exstinctam, ne oleum frustra consumeretur: certè enim si exstincta fuisset, multo minus oleum ad nullos usus absumeretur. Est ergo mea opinione, in hanc scriptum sententiam: Tamen si aliàs studiosè cauere, ne oleum frustra insumerent, ut inter ἀνὰ γὰρ & ὅτι uideatur fuisse aliquid tale, ἀλλὰ οὐ τὸ δὲ φιλάρχος.

310. 13. Gratiitudinis meditandi.) μελέτης, apud Causa uertit Iunius, ut appareat eum legisse μελέτης, quam ego uocem hic si reperissem, nihil uertitus fuisset ea summois μελέτης substi-

tute. non enim obscurum est hoc agi, ut gratitudinis discenda, ad eamq; se ingenius exercitationibus adsuafaciendi causa talia prius agitasse ostendatur. Sic iidem Athenienses iuuentis quoq; ementis in ædificio publico, publicitus curarunt alimenta. Quid quod Paulus etiam boum triturantium regulam ferè eadem analogia exponit. Hesiodi locus est extremo operum. ibidem 25. Palsiq; sunt.) χρῆδαι ἴσθι. fortè χρῆδαι ἴσθι σωτῆρας.

313. 5. Et Pindarus.) Hic locus emendari potest è pagina postrema libri Plutarchiani de comparatione animalium.

314. 4. Is namq; ut perhibent.) ὡς φάσιν ἀβριῶ. legebatur Ἀβριῶ, sed emendabis ex libro Plutarchi de uirtute moralium. Ibidem pro ἡνυκῆς est ὄψις. ἡνυκῆς ὄψις. forte ἡνυκῆς ὄψις. Et pro ἡνυκῆς ὄψις legebam ἡνυκῆς ὄψις.

316. 5. Vbi furores sunt.) μανίαι τ' ἀλάλῃσι. uidetur ὄψις aut ἰνὰ deesse ante hæc uerba è Pindaro desumpta. Et non semel à Plutarcho adducta. ut 1. Sympos. 5. Et de oraculorum defectu. sunt autem reliqua manca. ἡνυκῆς ὄψις lege pro ἡνυκῆς. Cæterum hæc periodus τὸν μὲν ἵλαον. Et c. usque ad finem capituli, planè hic non pertinet, Et est prorsus ἀποσπασμένη. neque obscurum est è sequenti problemate extritam, hic ab oscitante scriba esse comicam.

ibi. 16. Et ad quos.) πρὸς τίνας legendum est.

317. 11. Qui nauigia locant.) ἀπὸν ociosum est, nisi parentheticon uelis. certè pro πρὸς ἡνυκῆς scribendum erat παρ' ἡνυκῆς.

ibidem 25. Opus habere.) Ἀπομύθην, non ἀπομύθην lege. Sed quis hæc omnia persequatur.

318. 29. Neq; seorsim.) Suprà etiam συμμύθους Et συμμύθους legi, ut ex uersione intelligere potuisti. sed hæc ἡνυκῆς uel scriptum est, uel accipi debet pro λέγειν. scribendumq;: Et si seorsim eos singulatim uel non nominent.

321. 27. Post opinio.) Porro aut uidetur aliquid de fine huius capituli perisse, Et inter ea, id quoque quod modo superiori capiti

perperam assutum monuisse. quod interiectis asteriscis significauit.

323. 23. Interimq; dispiciendum.) ἀμὰ τοῦ πρὸς μὲν lege. Sic enim fert usus linguæ huius.

326. 3. Ad effingendum.) πλάσιον. fortasse πλάσιον, initio huius capituli πλὴν scribe, pro πλὴν. aut potius legendum ἀπὸν. πλὴν. multa alia sunt mendosa. ἡνυκῆς ὄψις. λέγω ἡνυκῆς. ib. 27. Socia conuiuij.) τοῖς δαυτοῖς

ἡνυκῆς. Vbi ego rem ipsam secutus scribo τῶν δαυτοῖς ἡνυκῆς. Locum Homeri παρ' ὀδυσσεύς est Odys. 2. 271. pro σιγῇ, οὐκ ἔστιν ἡνυκῆς. magis enim hoc congruit, Et pro ἀμύθην reponerem ἡμύθην. βόμυκας autem non sanè hæc agnosco. βόμυκας quadrare facilius uiderentur: multo fortassis rectius ἀμύθην. Sed multa restant adhuc mendosa.

327. 32. Ad aures.) ἐπ' αὐτῶν. auritis, ut ita dicam, id est per aures. Hoc quidem uoluit Plutarchus significare, sed uocabulum est mihi suspectum: Et si fingendum uocabulum fuit, maluisse ἐπ' αὐτῶν. Post λεγόμενον legendum suspicor λεγόμενον, Et πλὴν μὲν sensus postulabat.

330. 2. Vacuum præstat.) ἀποπαύει est legendum. nam ἀποπαύει nullo sensu legitur.

331. 4. Si vino occupatum.) παρ' οἶνον lego, non παρ' οἶνον. Et mox ἐμύθην. quam uocem alibi sumus interpretati. rhombi autem hæc nihil faciunt ad rhombum. ib. 19. Histrones.) ὀρχηστῆς. Si non plura, hoc saltem deest, ὀρχηστῆς, cum uideamus. Et post apud Ἀπὸν τῶν ἡνυκῆς uel ὀδὺς deest. alluditur enim ad tragicum scenarium alibi positum.

IN LIBRVM OCTAVVM

Sympofiacorum.

336. 11. Quia sacrificia deorum.) Legitur θυοίας. Iunius in θυοίας mutauit. Ego de eo hæc non disputo, Et coniecturam ne sit an codicem secutus, nescio: nihil quidem muto. 337. 16. Tentarentq; hoc modo.) ἐπεὶ πρὸς μὲν. Hæc codicem

fides est imploranda. nimis quam enim deprauata sunt hæc uerba. Conati autem sunt Mathematici, *προσέλα* & alia id genus instrumenta conficere, quibus uterentur in inuestigandis duabus lineis medio loco continenter proportionalibus inter duas datas: quarum in duplicando cubo usus esset. Vide Vitruuium lib. 9. cap. 3. & ibi interpretes. De hac Platonis censura, itidem est mentio apud nostrum in uita Marcelli: paulo supra *ἡ ἀναλογία τῶν ὁρίων* legebatur *τῶν ὁρίων*. Quid sit *ἡ ἀναλογία*, nempe ipsorum iam arcanorum inspectio sacrorum, qua initiatis frui statim non liceret, didici est Plutarchi Demetrio & *ὡς πρὸς ἡλικίαν, χεῖρον*. Itaq; *τῶν ὁρίων* tolerare non potui: mox *ἔπειτα* ante *ὡς δὲ* abundat, si nibil ex- cidit, *ὑπερὸν ἀξίον ἐνομάτω* *δευτέρω* malim, ut usus cum men- te sit comparatio.

338. 20. Neq; Geometria, aiebat.) ἡ φη γὰρ εἰ τόπον
Verè *τόπον* est hoc lectionis. uidetur legendum γὰρ, ἔτι πλὴν γὰρ
μυσίαρ ἄλλας τινὲς ὕ, &c. Sed tamen qui illud *τόπον* irrepsit
non apparet. pro *ἄριστον* est *ἄδελφον* reponendum: causa neminem
eruditum latet.

339. 16. Figuris tertiam.) ἀλλότριον. alienissimum uerbo
mibi hoc planè uidetur esse ab hac sententia uocabulum, quò enim
dicatur ἀλλότριον id quod duabus datis alteri quantitate, alteri fi-
gura conuenit: legerim ἀλλότριον. Res docetur propositione
x xv. libri sexti Euclideorum elementorum, τὸ αὐτὸν bis ἐστὶν ἡμισυ
περπεραμ pro τῷ scriptum, & pugnat cum ipsa re.

ibidem 27. Appellamus. Materia.) Legendum est
 λαοσφύη, ἡ, ὅτι. erat ὅφ' ἡ, λαοσφύη. ὅτι erat distinctionibus
 confusus locus depravatus. Delerem autem δεσφύη, ἡ, pugnant
 enim cum sensu. Finis est distortus.

340. 30. Κακαίη.) legendum ἀκαίησι. erat ἀκαίησι
 πιδος: puto quod librarius nesciret ἀκαίησι cæcum esse: quod huc
 optime quadrat, cum nihil sit hic ἀκαίησι.

341. 5. Multum enim inane.) *wokwō* legitur, loco a *fleriscis* notato. Equidem nescio an aliquid desit si *wonāw* legas.

342. 2. Veluti in via.) ἀντίπαρξιν. quin potius ἀντίπαρ-
ξιν, & pro ἀναψάμην & alienissima voce quis non legat ἀν ἀ-
ψάμην?

ibidem 26. Mutissimum.) legi *λεψότατος*. quid enim sit
λεψότατος. sed & alia sunt manca, ut mox *ἰωά δ' ἄντα*, legerim
ἰωά δ' αὖ πρ. φασί ὁ *ἀντ*, forte ὁ *ἀντ*. Rursum *ἐπὶ δ' ἀφ' αὐτῶν* *ἐπὶ δ'*
ἀλλ' sensus poscit. 343. 21. Nam neq.) Simonidem a-
 liquantulum corrigemus. quid enim sit *πλωσιφάλλος*. Est autem
ἵππος seu *ἵππος* concussio, agitatio. unde Neptunus *ἵπποισιν*
 Plutar. Theseo. legendum etiam *μετὰ δ' αὖ γὰρ*.

344. 19. Contentiūs vociferamur.) γιγνώσκεις λε-
gicūm inueniſſem γιγνώσκεις.

345. 17. *Lychnitidibus.*) *Λύχνοι.* credo *λύχνοι* aut
λυχνίτις legendum, de qua herba cum etiamnum materiae medicae
periti disputent, stultè fecero si quid ipse pronunciem. id quidem ex
Plinij & aliorum scriptis notum est, quod huc pertinet, florem
fuisse elegantem, adeoq; rosæ genus, & coronariam. Homeri lo-
cus de Nansicaa frondi palmæ comparata est *Odys.* l. 162.
ἰβιδέη

32. Inquit Sospis.) Διὸ ἔχει μᾶλλον ἔφη. nimirum ὁ Σώσις, cuius elisum est nomen.

349. 1. *Διόκλεις*. Equidem hoc me legere apud Homerum pro
tingere non memini. At *μυαίνω* se usurpauit Homerus bis Iliad. 2.
in uulneratione Agamemnonis. Et uidere potes. Eustath. ibi, Et
in Iliad. 31. Et Homericus Hector non polluit sanguine, *δαί-
μωνος* *μυαίνω* dicitur Iliad. w. 420. non infectus. ut inficiendi quoq;
uoce Latini interdum pro corruptela sumunt. Viderint docti.
φειδωπ in coloribus mentio est facta de gloria Atheniensium.

350. 11. Alcæus.] scribendum δ' Ἀλκαῖος, non ἄλλιος. Pit-
tatum Mitylenæorum ἀσυννέτα Alcæus ut tyrannum in seclā-
tus est: ut ex eius vita satis constat. Et ipsæ quæ infra habet Plutar-
chus in Erotico. fol. 771. Erasmus Sophocles ὁ ἑρως legiti in Chi-
liadib. nescio quare, nec probō. τὸ μὴ τι πρότερον deest aliquid.
post ἐν ῥῶμον legendum ἰδι ῥῶμον, aut τὸν ῥῶμον. quod malo.

λεῖπε δόξα) λέει δὲ δόξα πuto. Iunius planē omisit, cuius sententiam eatenus probo, quod uidit finem capitis malē constare, sed emendationem non puto esse satis commodam.

352. 11. Supra Icopas.) σοφον uide quaest. Rom. 112. ibidem 27. Perpetrasse.) τὰ μὲν, τὰ δὲ. Sic scribendum non τὰς. Fabula est nota. certē enim utriq; & alium fuit scelere ac nefarie. & atroces acceptae calamitates.

353. 10. Turpiter ingrata.) ἀχαριστὸν ἔχει δ' αὖτος & fortasse λεῖπε δόξα. ibidem 26. Ceteri.) pro τοῖς αἰσιν lego τοῖς μὲν οἱ. sunt & alia id genus, ē uersione nostra correctu facilia. ut αἰσιν ὅσας, pro quo αἰσιν ὅσας scribendum.

354. 12. Cur hinc caput ordiar nouum, ne scilicet periodum in duo capita diuisum, facile uides.

356. 19. Facere hoc & operari.) ῥῆσιν lego. Hae enim uox, non (quod sciam) ῥῆσιν sacrificijs accommodatur. Facere & operari Latinos quoq; sic usurpare, sciunt eruditi.

357. 2. Mullum frugiperdam.) λυσιτερεῶν legendum, quae segetes depascere. Sic est epibeton apud Homerum Vlyss. 2. 29. ῥυγυγῆς, uuas morans, σποδοῖς & semina terrae credita eruens. bestiarum epibeta hominibus damna dantiū. Similis ratiocinatio est apud Ouid. 2. V. Metamorph.

ib. 16. Delicatis.) ἀβρῆσις, non ἀβρῆσις, quod nihil est.

359. 18. Possit producere.) ἰπποδρόμα, οὐκ habet Aldus, sed διῶμα, nisi abundat, aliquid deerit. paulo ante pro ἀδρῶν lego ἀδρῶν, quod mendum non semel occurrit.

ibi. 35. Compræhensis.) ἐμπερίαν ἐχέμεν monstri est simile: planissima lectio erit ἐμπερίαν ἐχέμεν. Post ἐμπερίαν scripsi, cum ἐμπερίαν contrarium sensu esset.

362. 26. Aut interciderunt nunc.) πρότερον ὅτε ἔσθον. Legi uult sententia πρότερον ἔσθον, ὅτι τῶν πρότερον ἔσθον, ὅτε ἔσθον ἐκείν. 363. 7. Quin & cerebrū.) λυσιτερεῶν. Lacer est hic locus. Dicam quod res est. Antiquitus (inquit) cerebro non uescebantur, uerū ab eo abhorrebant

bant, idq; abijciebant. quo factum ut cerebri appellatione quasi per prouerbum nauci res aut homines nihili significarent. Hanc esse genuinam huius loci sententiam, abundē demonstrat Eustathius in Iliados 1. 378. — τὸ δὲ μὲν ἐν γὰρ αἰσιν, hunc ipsum locum citans, cuius apponam uerba: ἰστέον inquit Πλάταρχος ἐν τοῖς σοφιστικαῖς, ὅτι ἐπὶ ἐν γὰρ αἰσιν οὐκ ἔστιν οἱ παλαιοί, διὰ τοῦτο αἰσιν οὐκ ἔστιν, τὸ τὸ μὲν ἐν γὰρ αἰσιν αἰσιν, τὸν ἐν γὰρ αἰσιν οὐκ ἔστιν, διὰ τὸ πᾶσι, φασὶ ἔτι ἀποβάλλειν μυσσάτορας αἰσιν. Sed et locus de frigidis mēsis est deprauatus, uidetur autē dicere eas cū olim essent ultimae, factas esse inuerso ordine primas. Versum autē herouū castigabis ex autore. Exstat. n. Odyss. 4. 513. 365. 16. Ut Epicurus.) Nisi Graeca uerba ita distinguas, quod sunt in nostra uersione interpuncta, nunquā sententiā uerā expedis, quam tamen nos nullo præterea apice multato damus integrā. 366. 37. De mortuis dicuntur.) ὡς τοῖς νεκροῖς γινώσκουσιν λέγεται. & sic habet Eustathius, uerba haec adducens in Odyss. 4. 201.

367. 5. Nondum enim humor.) οὐκ ἔστιν ἔτι. id uero & sententiā aduersatur. lego ὅμως, & pro ὅμως puto παρὸν.

IN LIB. QVAESTIONVM CON- UIUALIUM NONVM ANNOTATA.

ib. 35. Sorte cōparata.) ἀπὸ δὲ γινώσκουσιν. Credo ἐκ γινώσκουσιν legendum, & proximi capitis initium uidetur hanc coniectionem iniungere, & huius loci obscuritatem quodammodo, ac quid sit ἀπὸ δὲ γινώσκουσιν illustrare. 368. 15. Attemperate.) Lego τὸν λεγόμενον πρὸς τὸν αἶμα. Mendum enim est πρὸς τὸν αἶμα.

ib. 21. Videbatur.) ὁ δὲ ἀλλήλων. Historia satis nota est, Aldus habet ἀλλήλων ὁ δὲ ἀλλήλων: et nō malē fessit corrector οὐκ ἔστιν ἔτι esse participij puta integrū νομισμένον, aut sale aliquid & legendum ἔτι ἀλλήλων. Mox pro ὅτι ego ὅτι αὖτις reponere. Paenē etiam pro ἀποσκευῶν restituissim, quod certē puto esse genuinum, ὅτι δὲ ἀποσκευῶν aut ὁποῖον. Neumium, inquit, statim puerorū ingenuorū examē instituisse, etc. Inter ἀλλήλων ἐχέμεν

ἐν λείῳ. Sunt pleraq; hic manca.

382. 7. Conflatum esse cubis.) συναμύβδαι, συνα-
μύβδαι. Nisi hac interijcis uocem λυβου, nulla est omnino sententia
ibid. 31. Facultates.) ἀσφάλων scribe. Et pro χαμ-
ματινῶν re parum mathematica ἀριθμητικῶν, Et ὑψηλῶν ἀσ-
φῶς. Postea ἀσφάλων ὑψηλῶν πολυῶν. hæc uox est suspecta men-
di. In Erotico, pagina 767. pro ea legitur πορνῶν, neque uideo
quid hic polites Bacchus fucere posset, cū in Atticis meminit
Paulianus. certè Ἀσφάλων malum quàm Ἀσία. Sed tamen ita eti-
am legitur in Atticis Paulianæ. Bacchi ἀσφάλεως mentio est su-
prà lib. v. probl. III. χαλῖσαι pro καλῖσαι ex Homero ipso re-
pones. est enim Odyss. γ. 48.

384. 7. Quantum fieri potest.) *ὥς ἂν τίς ὁσπράσῃ*
monströse Lego *ὥς ἀνθρώποι* & ferè non dubito de hac com-
itura. scribo autem mox *ἡμετέρας*, nam de Platone loquitur, cuius
Sirenas invenies non procul sine decimi de *Repub.* libri multa au-
tem hæc sunt misère iuncta.

385. 24. Ista probabiliter.) ipsum metrum & sententia i^o i^o
μοισι repudiant, ἐτόμοισι requirunt.

386. 24. Deniq; aurium &c.) Melepomenen cum lego, &
 divisionem duarum Musicarum confidere, in eam ducor coniectura
 sententiam, fuisse scriptum: ἡ δὲ τῶν τε καὶ ὁφθαλμῶν, &c.

389. 1. Potest transferri,) μεταθεσις. Fortē μεταθεσις. Lo-
cus est mancus, hoc autem uult Simonidis dictū, qui pōēs in esse pi-
cturam loquentem, & picturam esse tacentem pōēs in docuit, huc
transferri posse, ut ἡρεως sit pōēs loquens. Cætera Delio opus
habent natatore. Et Græcia in uertendo relinquere con-sultius pū-
ti, quam malè uertere, denegata latinis huiusmodi cōpositionū pū-
tis & elumbiū exemplorū copia, de quib. hæc agitur. ἡρεως ἡρεως.

IN AMATORIVM LIBRVM.

Sunt quædā mendosa in hoc libro, sed quæ ob fœdæ impietatis
defensionē ijs contentā uix legere sustinui, tantū abest, ut emen-
danda duxerim, immo nimis etiā liquida quædam ob turpitudinem
dedi-
bilia

dedita opera obscurari inter uertendum. Huc certe pertinet illud,
dum legimus hunc librum. Mundis omnia munda. Cætero quæ
niam quedam menda suffulsi, ubi potui salua pietate: de quibus ra-
tionem reddere sit ociosum, quale est quod 391. 5. ex ijs quæ se-
quuntur Lysandram pro Lysandro restitui.

392. 6. Acerrimus erat.) ἀντιρρότατος τῶν ἑραστῶν. deest,
quod ex disputatione facile intelligi potest, vox ἀντιόμιος aut si-
milis, quæ impugnationem designet.

393. 10. Erhelluatio.) pro φιλοψυχία φιλοψίαν restituē. planum. Et pro ἐπαγγελίῳ, quod nihil huc facit, ἐπιγγελίῳ.

396. 27. Hæc verba.) lego ἔξωλίσαι.

397. 1. Adignem accedens.) *Λεγε γὰρ μοι τὴν πόριν διὰ πολὺν χρόνον πᾶσι.* locus constabit. *Ἐ paulo post, ἀνέλασσε.* *Ἐ ἡ λέραϊς, Ἐc. ibid. Inanes & leues.)* *ἐνέλαϊς.* *Ἰνὸ ἀδελφῶς.* cuius autem uocis locum obtineat *λεῖρας*, non succurrit, neq; qui exsarcentur reliqua. Hesiodi uersus ex ipso Hesiodo facile est corrigere *ὀφῶν* uersu 694. ego quidem *φύκων* ὄν μαλιν, quān quod ibi legitur *φινύων*. Quod autem asteriscus amissioni significat, non habeo restituere. *φύκων* quidem lego. *Ἐ palmarum fructus, non phœnices accipio.* Habeo quod diuinarem, sed non fido. *λεῖρα, ἀδύναται ὀφρὺς* Fortē *ὀφρὺς ἀφῶν* aut tale a liquid, uult eam simulare amantis contemptum, opinor.

398.28. *Eo ipso quod emitur.* ὁ ἰσὺς ἡ γὰρ ὑμῶν. *Lego* ἁδ' ὧν, existimōq; sententiā esse, emittas eo ipso quia emittē sunt mulieres, pignus secum obedientiæ ferre, neq; metuumdum ne se uiris anteponan. Vox autem λατὰρ ὑμῶν, λατὰρ ἡμῶν, seu ὁ νόμος ἡμῶν significat, mihi suspecta. Ante asteriscum permulta deesse apparet. Paulo post de Belestia uidentur uerba trāiecta esse. apud Athenæum lib. XIII. Bilistica uocatur, Ptolemæoq; Philadelpho tribuitur. 399. 16. Mulierum præda sunt facti. ἡμεῖς ἡμεῖς & ἡμεῖς est cum lacuna asteriscus, utrumq; tollendum puto, & nihil deesse. Phryne despoliauit Græcos, & trophæum illorum impudiciæ suas statuas & anathemata Delphis fixit.

ut Crates dicebat, sicut in libro de oraculis Pythiæ solutis Plutarchus perhibet, qui locus hunc explicat. Res est nota. Et meminit Pausanias Phocicis. Cur ergo non dicerentur ita sordē mulieris? homines λέει γυναικῶν;

401. 22. Luxurians opibus.) Δι γυναικῶν φρονῶν. Δι uersus non tolerat, Et φρονῶν nisi interrogatiue legas, sensui uidetur repugnare. Δι ac φρονῶν malim, Et βαδίζει debet legi non αμ.

402. 5. Cui & alia arcana.) Lege ita hoc membrum, ἢ γὰρ ἐν ἡμεῖς μὴ φ. &c. ἐν γὰρ οὗτοί τε αὐτῶν ἐκείνων τῶν τε ἀλλῶν μισθῶν, ita omnia erunt plana.

403. 8. Neque enim.) Lego δὲ γὰρ Δι ἀνέπαρ. neq; dubito senarium esse iambicum.

Mox Melanippæ.) μελανίππης. Hanc tragædiam præter Stobæum Et Aibæum citant hoc nomine ipso (non ut apud Stobæum alicubi uitiōse Menalippe legitur.) Diodorus Siculus initio primi, interpres Aristophanis, alij. Sed uersus, quos deinde emendārit Euripides, deprauati sunt. credo ita scriptum fuisse ὅτι δὲ γὰρ οἶδα, πλὴν ἔχω γὰρ μεταλάβω Δι' ἐχθρόν — καὶ τοὶ ἄλλοι ἐδάρι, &c. ut prioribus uersibus in dubium uocauerit Iouem suum inimicum. Attas porro Et Adonæos uidetur dicere Cybeles Et Veneris anafios, à barbaris in Græciam delatos. Porro autem Empedoclis uersus asterisco notatus, integer facili fiet sic:

καὶ φιλότιμος ἐν τοῖσι, ἰσὺ μὴν δὲ τῆς πλάτης τῆς
τῶν οὐ νό, &c.

Extant apud Simplicium inter complures alios in commentarijs in primum Aristotelis ἀποδείξεις φυσικῶν librum. Et adscribam propter lectorem tres saltem continuo sequentes, qui confirmant ea quæ hic dicuntur:

ἢ τις καὶ οὐνοῖσι νομίζεται ἡ φύσις ἀπὸ τοῦ,

τῆς φύλας φρονῶν, ἰσὺ ἐμὴν ὅρα τέλει

Γαδοσίωλο καλῶν τῆς πλάνης, δὲ δ' ἀποδείξει.

id est, me interprete:

Infia

Infia censeatur mortalibus artibus isthæc:

Qua duce mutuo amant, similes peraguntq; labores:

Læticiæ Et Veneri de re nomen facientes.

Sequuntur mox tres senarij optimè cohærentes Et integri: itaq; illos quoq; asterisci nota libera. Post οὐ γυναικῶν forte οὐ γυναικῶν. Sed Et illud stare potest.

494. 26. Amor ociosus.) Εἰς γὰρ ἀργῶν. λέει pro ἢ ἐν lego, secutus poetarum consuetudinem. Parro hic uersus apud Stobæum λέει γὰρ. citatur ex Euripidis Danae, sed legitur pro τοῖς τοῖς, τοῖς ἀργῶν, quod cū nostra lectione prorsum cōgruit. Et mox ibi sequitur φάσκει Δι μὴ εὖ. notū est autē illud Nasonis:

Cedit amor rebus: res age tutus eris.

Qui sequuntur senarij, cum compluribus ab eodem Stobæo citantur præcedente λέει, Et Sophocli adscribuntur. Inde Et ex coniecturis sic leges deprauata. καὶ πάλιν:

ὅτι πάλιν, ἢ τοὶ Κῦρος δὲ κ. μ.

Ἀλλ' ὅτι πάλιν. (hoc enim εὐνοῖαν καὶ οὐνοῖας. Et μάλα, non μάλας malo, quàm πάλιν, quod habet Stobæus.)

405. 6. Ita exponens, vt.) ἀνέπαρ γὰρ ἀνέπαρ. In hac Chrysippi etymologia uox ἀνέπαρ dupliciter turbat, cū quia uitiōsum est uerbum, tum quia apparet nomen fuisse à Chrysippo dictum. neque quadrat huc uerbum ἀνέπαρ, quod etymon est apud Phurnutium: cū dicat è Chrysippi sententia manasse, ut pars animi repugnans Et obstrepsens rationi ac effervesceas ἀπὸς dicatur. neq; enim puto ἀνέπαρ esse contradicere. Itaq; non liquet etiā.

406. 30. Animas hinc abducat.) pro λεῖψαν, λεῖψαντες legendum aut λεῖψαν, tum sententiam secutus οὐνοῖας pro οὐνοῖας scripsi. uersus non est integer, pro καὶ τὰ τοιαῦτα, lege ἢ τοῖς. et πάλιν pro πάλιν scripsi, ut sensus cohæretet. Enimvero quem ego auxiliariū extuli, is ἀπὸ γυναικῶν legitur, quod arbitratus sum pro ἀπὸ γυναικῶν obrepisse. Nunc autem ἀπὸ γυναικῶν uerum est, Et pro auxiliario deductorem scribendum autumno. Notius est φυχῶν εὐνοῖας Mercurij officium, quàm ut usus sit de eo annotare.

407. 23. A ratione est alienum.) *ἐπὶ τοῦ ἀλλοτρίου*. lege *πρὸς τὸ ἀλλοτρίον*, ut dicat Zeuxippus. Est ita ut dicis: aliena à uero, & absurda est eorum sententia, quam refert. & *ἡγεῖσθαι* *μαρξ*. non satis commodè stat. *Κόρυμβος* nihil sinit Corybantes noti.

408. 30. Ob efficacitatem.) *διὰ τὸ ἐνὶ ὁρῶν*. omnino hoc uocabulum retineo, repudiata, quam doctissimus uir Victorius lib. 23. cap. 14. suarum uariarum lectionum copiosissimarum substituere nititur, *ἐνὶ ὁρῶν*. non interim uel eius quicquam detractum existimationi uolo, uel nego *ἐνὶ ὁρῶν*, pro *ἐνὶ ὁρῶν* sæpe apud bonos autores, & eo ipso loco Quintilian. qui est cap. 3. libri sexti, perperam legi. Sed certè hæc ipsa Quintilian uerba, quæ à Victorio produciuntur, ut uideamur non cogitare, sed facere, magis *ἐνὶ ὁρῶν* puto indicant, quàm *ἐνὶ ὁρῶν*. Imaginationes amantium non intra uisa consistunt, sed in gestus, sermones, aliæq; etiā quæ dicere nihil attinet eripuit, et sunt *ἐνὶ ὁρῶν* *ἐνὶ ὁρῶν* *ἐνὶ ὁρῶν*, etc. ut hic docetur. Si cui tamē magis probatur Victorij sententia, per me me licet ei sequi. Mox post Catonis nobile dictum uidentur plurima interijisse. 409. 10. Vilitate laudentur.) *μακάρις αὖτις*. excidit participium: *οἰμυυμένους* puta, aut *ἐνὶ ὁρῶν*, aut tale, nihil opinor, præterea. 411. 15. Hæc in Cleomachi historia bellum Eretrienſium & Chalcidenſium mendosè Theſſalicum legitur. fortè facta mentio equitatus Theſſalini, quem adduxit Cleomachus, nunc elisa, mendo ansam dedit.

412. 3. Floret urbib.) *ἐν τῇ πόλει*. nihil enim huc *ἐν τῇ πόλει*, & uerbum requireret oratio, & una littera mutata expeditur sententia. *ἀντίοχος* fortè *ἀντίοχος*, in quæſtionibus ubi certarum rerum causæ exponuntur, sicut in problematis Plutarchi, quæ *ἀντίοχος* nomine ipsum citare suo loco monui. mox *τὸν ὁρῶν*, pro *ἐν τῇ πόλει*, quod nihil huc faciebat, scribito. Vide Plutarchū in Pelopida. *ἐπὶ τῇ πόλει* deest in hac periodo aliquid, puto *ἐπὶ τῇ πόλει* aut simile. & *ἐπὶ τῇ πόλει* haud dubiè autor scripserat, quod animæ & uitæ contentum significat, de quo hæc agitur, cuiq; adeo aduersatur *ἐπὶ*.

ἐπὶ τῇ πόλει. *ἐπὶ τῇ πόλει* uel *ἐπὶ τῇ πόλει* lego, nam *ἐπὶ τῇ πόλει* sententiam intiat. 413. 23. Veritatem attingunt.) *ψάσσει τοῦ **. Lego *ἐπὶ τῇ πόλει*, *ἐπὶ τῇ πόλει* & *ἐπὶ τῇ πόλει*, ita enim locus erit integer. *ἐπὶ τῇ πόλει* Lego *ἐπὶ τῇ πόλει*. & *ἐπὶ τῇ πόλει* pro *ἐπὶ τῇ πόλει*. *ἐπὶ τῇ πόλει* cur in *ἐπὶ τῇ πόλει* cōuertere, sciri potest ex 1. Coniunctual quæſt. 5. quanq; si *ἐπὶ τῇ πόλει* retinere quis uelit, habet quod pro ipso faciat in libello nostri auctoris de Pythiæ oraculis. Ego tamen *ἐπὶ τῇ πόλει* præfero, & alterum inrepsisse ex annotatione marginali puto alicuius, qui musicen latius patentem ad poetice uoluntad stringere. Neq; nego in citato loco poetam quàm musicam uideri posse commodius colloca-ri: sed citare ad rem præsentem ac honestè coaptare nō nimis mutationibus poetarum uersum, si cui alij, Plutarcho est familiare.

414. 14. Licuerit ei oia.) *ἐπὶ τῇ πόλει*. Legebatur *ἐπὶ τῇ πόλει*, sed historia est etiā in uita Alcibiadis descripta. mox scribe, *ἐπὶ τῇ πόλει*. 415. 12. Sed nisi ob Lylandræ.) *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει*, sed hoc est uersurā soluere. Ego legendum suspicor. *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει*. Nā Lylandræ amator fuit Daphnæus, ut sub initium libri fertur: quanq; *ἐπὶ τῇ πόλει* etiā legi potest, uel *ἐπὶ τῇ πόλει*. Mox *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει* uerbū *ἐπὶ τῇ πόλει* locū non habet, legendum est aut *ἐπὶ τῇ πόλει*, illustrari & splendore affici, uel potius *ἐπὶ τῇ πόλει*, incendi, calore scilicet intus membra & uiscera u-
rente. Nam *ἐπὶ τῇ πόλει* & *ἐπὶ τῇ πόλει*, quæ statim memoratur, non conueniunt sanè in eadem superficie: at intus calere, foris pallere, etiā in morbis uidemus hoīes. Verba Sapphis sunt, et Catulli interpre-
tatio in omnium manib. pro quib. hic asteriscus extat. Et quæ sequuntur planè sunt deprauata. Quod ad Menandri attinet locum:

ἐπὶ τῇ πόλει *ἐπὶ τῇ πόλει* *ἐπὶ τῇ πόλει*.

Versum eum sic corrigo, & impleo moto asterisco, sicut alibi me legisse memoria recolere potui, & e stat inter Comicorum *ἐπὶ τῇ πόλει*. Quæritur quī fiat, quod amore alij corripuntur, alij non respondetur, morbum animi esse causam, cur sagittæ Cupidinis uulnus infligant graue, *ἐπὶ τῇ πόλει* enim leibalis uulneris signi-

fiat hic opportunitatem, unde $\pi\lambda\upsilon\tau\alpha\rho\iota\alpha$.

416. 19. Epacriorum.) $\epsilon\pi\alpha\kappa\rho\iota\omega\nu$. Vide annotata in Solonem, in Onomastico nostro Suidam in $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\omega\nu$, & alios.

ib. 30. Alcæus negat.) legendum est $\epsilon\chi'$ $\omega\sigma\pi\omega\delta\iota$ $\epsilon\pi\alpha$ nisi uehementer fallor. Est enim $\omega\sigma\pi\omega\delta\iota\tau\omega\nu$. 417. 12. Disertè.) In illo $\alpha\pi\sigma\iota\delta\omega\varsigma$, alluditur ad ultimum uersum Odyss. μ . Quæ sequuntur, intelligi possunt, corrigi & expleri sine codice non possunt.

420. 11. Daphnæus. Audite.) $\alpha\kappa\upsilon\beta\iota\tau\iota$ $\epsilon\pi\omega\epsilon\iota$. Non credo hic quicquam deesse, quanquam asteriscus hoc innuit. Infrà $\eta\gamma\epsilon\iota\tau\omega\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ suspicari possis $\eta\gamma\epsilon\iota\tau\omega\pi\epsilon\iota\varsigma$ scribendum. Cæterum uel lippus uideat, Gorgius historiam non esse finitam, & multa, ut & aliâs, perijisse. Et quæ subsequuntur itidem malè sunt affecta, & sine boni libri subsidio inemendabilia.

424. 1. Græciam inflammauit.) $\epsilon\pi\iota\phi\omega\gamma\epsilon\iota$. Nihil diceret qui sic loqueretur, non enim fugit, sed attraxit Laïs Græcos. Legi ergo $\epsilon\pi\iota\phi\omega\gamma\epsilon\iota$ iam dudum, quod cum idem placere doctissimo homini Guiljelmo Cantero sensissem, postea ex eius nouis lectionibus, fuit mihi gratissimum meam opinionem ipsius $\sigma\upsilon\gamma\gamma\epsilon\iota\sigma\iota$ confirmari. Addo, mihi uideri immeritò huic narrationi iniectū asteriscum, nam sicut poetica uenustate Acrocorinthis epitheton est insertum: ita non uideo cur tot procorum numerus non potuerit $\mu\epsilon\gamma\alpha\varsigma$ $\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\iota\varsigma$ figuratè dici. adeoq; cum habeat sua castra Cupido, ei merentes $\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\iota\varsigma$ dici quæ inuidia est. Obiter moneo, Pausaniam ab Athenæo perhiberi, qui hic est Hippolochus nominatus. libro XIII. $\alpha\epsilon\pi\iota\upsilon\sigma\sigma\phi\iota\tau\omega\nu$, refertq; is ligneis columbis, quæ Venèri essent dedicatæ, cæsam fuisse Laidem. Götzen scind nit böß, buoren damitt zutodschlagen. $\tau\epsilon$ $\lambda\alpha\lambda\omega\upsilon$ $\Delta\iota\omega\iota$. lege $\lambda\alpha\lambda\omega\upsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$. quid enim rei est δ $\lambda\alpha\lambda\omega\varsigma$ $\Delta\iota\omega\iota\tau\omega\varsigma$? Mox. $\kappa\alpha\mu\mu\epsilon\upsilon$. lege pro $\kappa\alpha\mu\mu\epsilon\upsilon$. Eandem historiam habes in lib. de uirtute muliebri fol. 191.

429. 9. Volebat enim.) $\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\tau\epsilon\sigma\iota$ $\gamma\alpha\rho$ $\tau\omega$. non ratio hic, sed uerba Plutarchi desunt. Volebat (inquit) euulatu uxoris conficmare de morte sua opinionem, ut nimirum deinde inuestigatione sublata tutius euaderet. Tacitus libro XX. Epponiam uocat, ut quidem

quidem hodie legitur. apud Xiphilinum è Dione in Vespasiano Peponila legitur. de uoce disputare non uacat.

IN LIBRVM DE FACIE QVÆ
in circulo lunæ apparet.

NEq; hic neq; alibi, ubi tot lacunæ sunt, tot defectus, tot mēdæ, iniquus nobis esse debes, Lector, si tua adeoq; nostra etiam uoluntate minus præstitimus. Nam neq; affingere nostra Plutarcho debuius uerba, quod non tam ostentationis est arrogantis, quam temeritatis insolentis: neq; ipsius uerba codicum subsidio demto restitui possunt. Spero tamen quædam impedimenta nos solertibus cōiecturis usos summuisse, ut expeditior multo atq; ante hac huius libri tibi (quod idem in symposiacis, Erotico, alijsq; factum à nobis depræhendere potes) esse queat lectio, id quod te boni cōsulere par est, nos monuisse opus habuimus. Carere initio librum, quod est esse $\alpha\kappa\iota\phi\alpha\lambda\omega\nu$, non est obscurum. Syllæ huius etiam in alijs libris est mentio nostri Plutarchi. 431. 28. Quod cæcutire.) δ^* $\lambda\alpha\lambda\omega\upsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$, fortè δ $\alpha\mu\epsilon\lambda\omega\upsilon\sigma\iota\tau\omega\varsigma$ $\lambda\alpha\lambda\omega\upsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$. Mox δ $\alpha\iota$ $\lambda\alpha\iota\upsilon\alpha$ $\sigma\iota\lambda\omega\upsilon\upsilon$. Versum corrigere uix ausim, etsi fortasse pro δ $\alpha\iota$ scriptum fuit à poeta δ $\alpha\iota$ aut δ $\alpha\iota$ $\alpha\omega$: sed pro $\lambda\alpha\iota\upsilon\alpha$, minimè dubium est, legendum esse $\iota\alpha\lambda\omega\upsilon\alpha$. Lunæ enim nomen est $\iota\alpha\lambda\omega\upsilon\alpha$, quod non Hesychius modò annotauit, sed etiam uersus extat. Empedoclis in Simplicij in Aristotelis Physica commentarijs.

δ $\alpha\iota$ $\phi\lambda\omega\varsigma$ $\iota\alpha\lambda\omega\upsilon\alpha$ $\mu\epsilon\iota\upsilon\omega\delta\alpha\delta\iota\sigma\iota$ $\tau\upsilon\chi\epsilon$ $\gamma\omega\iota\upsilon\varsigma$.

Obtigit & flammæ lunari portio terræ.

Iam Apollodorus bibliothecæ li. 3. Phæbem & Ilairam Leucippi & Philodices Inachi filiae filias facit, quarum hanc Castor, illam Pollux duxerit uxorem, quod idem est apud Scholiasten Homeri Ilia. γ . ad uersum 243. atqui Phæben uocari Lunam notissimū est, minimeq; fallit poetarum fabulis etiam astronomica fuisse antiquitus inuoluta. quid quod Plutarchus $\epsilon\tau\upsilon\mu\omega\lambda\omega\gamma\omega\upsilon$ hoc loco, Lunæ nomen $\pi\alpha\rho\alpha$ $\tau\omega$ $\iota\alpha\lambda\omega\upsilon\alpha$ deducit? Non ergo iam saxeam lunam, sed renidentem & suauiter fulgentem habēt lectores: restitutamq; sibi Empedoclis sententiæ, et $\delta\epsilon\upsilon\phi\iota\lambda\omega\varsigma$ suspicor, non $\delta\epsilon\upsilon\mu\alpha\lambda\omega\varsigma$ legendū.

pro $\delta\upsilon$ $\chi\epsilon\theta$, $\chi\epsilon\theta\delta\alpha\iota$. Et pro $\pi\alpha\rho\tau\omega\epsilon\mu\beta\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$, $\omega\phi\epsilon\iota\omega\omega\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$. Cæterum in libello de oraculorum defectu harum quoque insularum et non dissimilis fabulæ breuiorem fecit Plutarchus mentionem. post ubi ante $\gamma\omega\mu\epsilon\phi\theta\sigma\alpha\omega\tau\iota$ est stella; nihil credo deesse, saltem quod ad sensum attinet. fortè $\epsilon\iota\alpha$ $\delta\eta$ aut $\delta\epsilon\tau\iota$ exciderat. sed et pro multis alijs poteramus uerba supplere, quibus sensus integri fierent: nisi Plutarchum nos non esse cogitassemus. infra pro $\iota\upsilon\epsilon\tau\iota$ * $\tau\delta$, lego $\iota\upsilon\epsilon\tau\iota$ 71.

474. 2. Undiquaque amplectitur.) $\omega\phi\epsilon\iota$ $\omega\omega\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$, fortè $\omega\phi\epsilon\iota\omega\omega\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$, et $\tau\omega\omega\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$ pro $\tau\epsilon\tau\epsilon\mu$. sed superius $\omega\phi\epsilon\iota\omega\omega\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$ $\delta\eta$ $\alpha\upsilon\tau\iota\chi\epsilon\theta$ et uide quid sit.

$\chi\epsilon\theta$ $\gamma\omega\mu$. $\gamma\omega\mu$ sententia requirit. In fine libri $\mu\epsilon\gamma\alpha$ $\omega\iota\pi\alpha\varsigma$ Lina dicitur, $\chi\epsilon\theta\sigma\alpha\omega$ uidetur interpret legisse, mixturam. qui sensus loco congruit. Et supra $\sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha$ appellabatur.

IN LIBRVM, CVR PYTHIA

nunc non reddat me-
trica oracula.

Colloquium est Basiloclis et Philini. quod quantum potui, per sonis notatis distinxī. Sed et censuras nostras quasdam minutulis et apertis mendis omisis, apponamus.

478. 8. Lintea pexa.) $\kappa\alpha\iota\phi\theta\iota\omega\mu$. Ex ipso Homero locum integrabis Odys. $\eta\iota$. 107. infra $\tau\delta$ $\delta\epsilon$ * $\pi\iota\pi$. legere $\tau\delta$ $\delta\epsilon$ $\delta\eta$ $\iota\alpha\pi\alpha\tau\omega\omega\delta\alpha\iota$, et c. post uersus 6. $\eta\gamma\epsilon\iota$ $\tau\iota\sigma\iota\upsilon$ $\alpha\iota\varsigma$ $\tau\delta$: excidit aliquid.

479. 26. Vnà cum voce.) $\mu\epsilon\tau\alpha$ $\tau\eta\varsigma$ $\alpha\omega\tau\eta\varsigma$. fortasse $\alpha\omega\tau\eta\varsigma$. Et ante $\alpha\eta\delta\sigma\alpha\iota$ pro $\alpha\eta\delta\sigma\alpha\varsigma$.

483. 1. Tale est oraculum.) $\eta\gamma\epsilon\iota$ $\tau\alpha\upsilon\tau\alpha$. Legendum $\epsilon\iota\alpha$ $\eta\gamma\epsilon\iota$ $\tau\alpha\upsilon\tau\alpha$, uel $\eta\gamma\epsilon\iota$ $\tau\epsilon\iota\alpha\upsilon\tau\alpha$. Oraculum ipsum ex Laconicis Pausania et Agesilao et Lyandro nostri corrige. pro $\beta\alpha\lambda\chi\iota\delta\iota\varsigma$ supra, lego $\beta\alpha\kappa\iota\delta\iota\varsigma$. Bacidis oracula extant multa.

ibidem 32. Alioquin etiam.) $\iota\omega\epsilon\iota$ $\tau\iota$ si legas, hunc locum ferè correxeris asterisco sublato. Notus autem est Epicuri li-
ber.

ber, $\lambda\upsilon\gamma\iota\omega\mu$ $\delta\epsilon\phi\alpha\mu$ ex alijs Plutarchi multis locis, Tullio 2. de Finibus, Laërtio, alijs.

486. 14. Achæi nomine.) $\alpha\chi\alpha\iota\omega\nu$ $\alpha\upsilon\delta\iota\mu\alpha\sigma\tau\alpha$. Nihil deest, itaque asteriscum amoue, et $\delta\iota\delta\omega$ à Theone malè repetitum. Sed et alter asteriscus inter $\alpha\upsilon\delta\iota\mu\alpha\varsigma$ et $\omega\alpha\lambda\omega$ iniuria locum integrum afficiebat. Supra pro $\kappa\alpha\iota\phi\theta\iota\omega\mu$ lego $\kappa\alpha\iota\phi\theta\iota\omega\mu$ ex alijs locis, et Symposio 7. sapientum, quæ tamen Corinthia nescio an fuerit, cum constet Lindium fuisse Cleobulum. Cæterum Lædam Nemesin fuisse dictam, intelliges ex ijs quæ Iunius 1. 15. animaduersorū diligenter congesit. Ego tamen non putavi mutandā $\mu\epsilon\tau\alpha\sigma\iota\upsilon\lambda\omega$, cum fieri potuerit ut tria nomina habuerit: quando Olympiadi tribuantur quatuor.

490. 34. Mulierum oforis.) $\mu\iota\sigma\sigma\alpha\upsilon$ $\gamma\alpha\rho$ $\eta\epsilon\pi\alpha\lambda\delta\iota\varsigma$. legendum puto $\mu\iota\sigma\sigma\alpha\upsilon\omega\varsigma$, oforis mulierum, idque fabulæ huic consentaneum est, et ex Propertij lib. 4. Macrobio 1. 12. Saturnal. alijsque scriptoribus notum est Herculem suis sacris mulieres aruisse. Deest autè aliquid. infra in uerbis Heracleti, $\epsilon\sigma\tau$ $\iota\upsilon\alpha\phi$, lego $\alpha\epsilon\tau$ $\iota\upsilon\alpha\phi$.

493. 27. Tanquam è scena.) $\omega\sigma\pi\theta$ * $\epsilon\iota\kappa$ $\theta\upsilon\mu\epsilon\lambda\alpha\varsigma$. nihil ad sententiam profectò explendam, deest. Sicut nec inter $\iota\omega\delta\epsilon$ et $\gamma\upsilon\phi\omega$. ac fieri potest ut uocum quarundam imperitus sibi defectus in mutilato sæpiusculè alioqui libro quosdam finxerit. De loco Euripidis uide annotationum decimamtertiam in Eroticum. Denique inter $\mu\epsilon\tau\sigma\iota\upsilon\lambda\omega$ quoque et $\gamma\iota\gamma\omega\tau\iota\alpha$ puto temerè signum loci mutilati positum. Suprà Pandarus autor sit uersiculi $\epsilon\iota\varsigma$ $\theta\lambda\omega\tau\epsilon$, et c. ualdè metuo ne ab altero Pandaro perperam in hanc translatus coloniam. Citatur $\alpha\upsilon\delta\iota\mu\alpha\varsigma$ ab interprete Aristophanis in Pace et alibi. Iam illud de Batto Romano ueniente insolens est historiam require ex Herodoti quarto libro. In reliquis seculis sum sententiam, et meas coniecturas.

495. 5. Opiliones, aratores.) $\alpha\phi\theta\epsilon\tau\alpha\iota$. asteriscum tolles, si pro eo ponas $\mu\epsilon\tau\alpha\phi\theta\epsilon\tau\alpha\iota$, et $\alpha\pi\theta\epsilon\tau\alpha\iota$ legas. locus enim Pindari extat Isthm. oda 1.

Hoc oraculum extat in uita Lysandri apud nostrum, sed quibusdam uariantibus, quæ lector ipse comparando intelliget. de Batto ex Herodoti Melpomena locum integrabis. Versus de Galaxio in fine disponat & emendat qui potest.

IN LIBRO CONTRA
Coloten.

501. 28. Admodum probo Nestorem.) ὁ γὰρ ἀγαπ. sensus est apertus, improbari institutum Nestoris, qui delectum fortis permisit. Locus est Iliad. x. 171. paulo post ποσειδάωντος * ὁ σὺν αἰδῶσιν. fit & infra huius rei mentio. Apparet Socratem, qui diceret nihil se scire, interrogatum fuisse cur ergo non ferum esset, sed panem, si horum discrimen ignoraret.

503. 21. Qui ad non viuendum.) ἐν τῷ μὴ ζῆν. male legebatur μᾶλλον, & ἐπὶ pro ἐπὶ. quos errores totam sententiam peruerentes tollere licet, uestigia ueræ lectionis secutum.

505. 7. Polyænum.) πολυαῖνον. Legebatur πολυαῖνον. Ego autem Polyænum intelligo, Epicuri familiarem ac socium, qui (ut est apud M. Tullium in Lucullo & libro primo de finibus) ei assentiens totam Geometriam falsam esse credidit, cum fuisset ante magnus Mathematicus. Cæterum γλαυκῶν & αὐλῶντος quid rei sit, non scio uidetur autem senarius esse Comicus.

206. 21. Proinde cerno.) καὶ τὸ γ. * nox una decet, quæ cœnum aut aliquid tale notet.

ib. 32. An sit mortuus.) αἰς * ἐστίν. Lego αἰς ἵερὸν καὶ ἐστίν. mox xj δ. αὐτὸς. αἰδῶσιν malim. quæ n. ijs omnib. priuata sunt, quib. hic atomi priuatur, ea differentiam habere nullam possunt.

507. 10. Omnemq; affectionem.) καὶ * παρὰ χερ. lego καὶ ἀπαρὸν παρὰ χερ. nam & supra hæc coniunxerat.

ibid. 26. Poculo accepto.) ἐστὶ δὲ οὗς * hic hæretur. Videtur autem dicere, Epicurum putare licere in philosophando principia ponere, & deinde quæ ex ijs necessario consequuntur, negare, aut saltem dissimulare (sicut ipse uerbis deos affirmabat esse, qui nulli esse possunt, si uera sunt principia philosophiæ Epicureæ).

Pietas

Pietatē esse nō negabat, cum ex ijs quæ disputabat, necessario nulla erat pietas futura, sublati dijs & prouidentia) quasi uero sicut cū bibimus, bibere licet quantum uolumus, reliquū omittere: ita liceat hic positis principijs ea quæ inde absurda sequuntur repudiare aut dissimulare. Quorū principia.) ut ebrietas necessaria est nō per se, sed ob multum uinum ingestum, quod ipsum poterat non ingeri, ingestum non potest non crapulam inducere: ita uolentes, non coacti facimus ea, ob quæ necessario deinde sumus miseri. De hac re disputatur in tertio Nicomachiorum Aristotelis ethicorum. 508. 24. Ita scripisset.) pro πρὸς ἐν, & ἀποτίς scribendum, aut πρὸς ἐν, potius. pro πρὸς ἐν reponere. pro ἀποτίς quod plane alienum erat, ἀποτίς restituere. si quis tamen malit ἀποτίς, nō improbo. Paulo post οἱ δὲ ἀναπῆς * πρὸς ἐν ego οἱ δὲ ἀναπῆς πρὸς ἐν ἀναπῆς intelligo ἐν ἀναπῆς πρὸς ἐν. & μὴd omnino legendum, non μὴd ἀποτίς hoc enim (puto) dicit, atomorum concursu ne inanimatum quidem aliquid, nedum animal aut hominem confici posse.

509. 18. Contemperationem.) σύννεμα οὖν, non οὖν. pro ἀποθέσας malim ἀποθέσας. Cæterum uoces ἀποθέσας & ἀποθέσας planè sunt absurde, nihil enim ad rem faciunt. mihi planè uerisimile sit, pro ijs legi debere ἀποτίς & ἀποτίς.

510. 10. Corpora & inane.) σώματα ἐστὶ καὶ κενόν. legerā. Erat σώματα ἐστὶ καὶ τὸ κενόν. Verū ego proximè insequēte pagina cū inuenire disputari contra hanc ipsam sententiā, nonnatum euidenterq; τὸ κενόν refutatione adiecta, nullā aliā afferre causam meæ lectionis opus habeo, respicio aut ad periodum quæ incipit ἐν ἀρχῇ οἱ τῶν πραγμάτων ἔστι, &c. Suprà 509. 32. Quid defatigamus.) ἵ ἐν τῷ μὴ πρὸς ἐν, non πρὸς ἐν liquet me iure legisse. nam neq; πρὸς ἐν locum habet, & constat uerba Colotis referri.

510. 23. Perniciesq;.) ἐν τῷ κενῷ. Legendum aut ἐν τῷ κενῷ aut πρὸς ἐν, quod putō non quadrare. Sed & cætera sunt utamur que confusa ac manca.

Mox. Ergo vir.) οἱ δὲ ἐστὶ. Versus sunt Empedoclei, & Colota prolati. fortè sic primus legendus: οἱ δὲ ἐστὶ οἱ δὲ

l. p. u. p. αἰδῶσι λέγει. τὸν * γυνῶσαι, fortè τὰ αἰ φασὶ γυνῶσαι.
Pro ἐπιφύμι lego ἐπιφύμι. 511. 15. Aut ullam rem pef-
sum.) ἢ τὴν scribo pro ἢ τὴν, & αἰ adijcio ad πᾶν, ut metrum
constet, nisi spondaeum uelis nimis durum. In tertio loco positis
πρὶν δὲ παύσθαι, lego πᾶν γυνῶσαι: ut si πᾶν γυνῶσαι, ἢ μὴ γυνῶσαι, pro
λυδῶσαι. suspicor ὡς λυδῶσαι, id est, ἢ λυδῶσαι, ἢ λυδῶσαι. Sed
haec uerisimilia sunt in obscura re. fortè alibi alia melior correctio
inuenietur. nostra quidem haec coniectura sensui congruit.
513. 28. Aut verum.) Existimo harum rerum diligentem le-
ctorem optime facturum, si praeter Aristotelea Simplicium excutiat
in α. ἀποδοῦ. φ. ο. permultos Parmenideos uersus referentem. Sed
eorum qui citantur hic, alterum corrigere ex Laërtio, & comple-
mentum asterisci loco ponere licet. Sic enim habet:

ἢ μὴ γυνῶσαι ἀνὰ δὲ αἰδῶσι τὸν.

alter Laërtiana uulgata lectione meliorem habere uidetur.

514. 6. Idearum tract.) non ἢ δὲ, sed ἢ δὲ locus hic re-
quirit.

516. 1. Seorsim factum.) legendum est ἰδία. nam ἰδία
huc nihil pertinet.

ibidem 12. Intelligibile demonstrat.) ἀλλὰ τὸ πᾶν
τὸν. Deest uerbum αὐτοῖς, ἢ δὲ ἀκινῶται, aut tale aliquid. παρὰ δὲ π.
ἀπὸ κοινῶν si repeteres, planè contrarium eius faceres, quod Plu-
tarchus uoluit.

519. 9. Ad euidentiam.) hoc est, τὸν ἢ γυνῶσαι. Legeba-
tur ἢ γυνῶσαι. Sed nota est uel ex Cic. in hac disputatione ἢ γυνῶσαι.

522. 3. Alterum de altero.) τὸν γυνῶσαι ἢ γυνῶσαι, ἢ γυνῶσαι
πᾶν δὲ erat, sed pro ἢ γυνῶσαι ego sententiam secutus, ἢ γυνῶσαι
& ea quae sequuntur.

ib. 19. Ob arationis futuræ.) πρὸς ἡμᾶς δὲ οὐ μὲν. et mox
repetitur uox haec πρὸς ἡμᾶς γὰρ, quod agnosco esse genuinum,
nam praeter alios etiā Plutarchus noster discretè meminit in narra-
tionib. amatorijs prius ergo illud mēdion est. legi itaq; πρὸς ἡμᾶς
quod sacrificij fuit genus quale expressi. Meminit huius sacrificij
ex

ex Hypride Harpocratio, explicat copiose Suidas, nisi quod ἀποφῶς
pro ἀποφῶς uitiosè legitur. deniq; ἀποφῶς Cererem noster in se-
ptem sapientum conuiuium nominat. itaq; dubito, quin rectè corre-
xerim etiam hunc locum.

523. 3. Nam si idem.) ἢ μὴ γὰρ. Nihil hic puto deesse, & ἢ
τὸν est pro ἢ τὸν. ib. 26. Suar ætatis.) ἢ γυνῶσαι, oppo-
nitur enim τοῖς πᾶσι. alijs ὅι ἢ γυνῶσαι essent, qui seipsos
philosophos putarent & perhiberent. cætera ualde sunt uitia-
ta. 524. 7. Mel auersentur.) ἀποφῶς ἀποφῶς. non du-
bito quin pro asterisco reponendum sit τὸ πᾶν, cum & reliquæ
eodem repetantur ordine.

525. 23. Illi nihil præter.) ἢ γυνῶσαι δὲ τὸ. non inde cur
asterisco locus hic sit notatus. & ἢ γυνῶσαι pro ἢ γυνῶσαι scribo, liquet.
quanquam locus uidetur decurtatus.

528. 14. Voluptate caret.) πᾶν τὸ μὴ * Suppleo ἢ
ἀποφῶς, ὡς in ὡς τὸ mutat sensus. posteriere asterisco desunt uerba
furijs agitati cuiusdam. ὡς γυνῶσαι ἀποφῶς πᾶν etiam Empedoclis a-
pud Aristotelem referuntur 2. Physicorum.

531. 10. Quæ nunc inuiti.) ἀποφῶς, non ἀποφῶς, notum
est Xenocratis dictum: & opponi hoc debet ijs ποιοῦντες ἢ γυνῶσαι.
ἀποφῶς legendum, pro ἀποφῶς, sicut paulo infra rectè est ἀποφῶς
πᾶν, sublatis.

532. 36. Facilius urbem.) ἀλλὰ πᾶσι. Legebatur ἢ γυνῶσαι
& ἢ γυνῶσαι, ubi nos ἢ γυνῶσαι, & πᾶν, ubi πᾶν legimus, & alia
id genus.

IN LIB. DE COMMVNIB. NOTICIIS.

537. 2. Euerforesq;.) ἀποφῶς. Liber habet ἀποφῶς,
sed sententia ostendit correctionem. ib. 25. Si verò tibi.) ἢ γυνῶσαι
οἱ ποιοῦντες. dubium non est, quin ante hæc uerba plurimum excide-
rit, adeo cum ijs non cohærent: uideturq; Diadumeni potius quam
Lampriæ esse uerba, ac responsio ad dicta huius.

ibidem 32. Neminem alium.) ἢ γυνῶσαι ἢ γυνῶσαι. No-
tum est Catonis dictum, Cæsarem sobriū ad opprimendam remp.

accessisse. itaq; legendum est *μὴ δὲ αὖ ἐκ τῶν ὑποφωτισμένων*. Valde laetum est hic liber, & personarum distinctio non facilis, itaq; multa coactus sum relinquere, quibus mederi non possem.

539. 24. Cum natura consentire.) *ἀγαθὸν μίσηται*. Opitulatus fueris huic loco, si pro *μίσσηται* constructionem turbante legas *ἀγαθὸν*, & *ἀγαθὸν* malim. Summum bonum putabat Chrysippus esse τὸ τῆ φύσεως ὁμολογεῖν, cum ipsam φύσιν bonū plānē esse negaret. id cum aliunde, tum ex sequentibus intelligitur.

540. 10. Aiunt enim idem esse.) *αἱ τοὶ τὸν τῶν τῶν*. Locutus mutilus. altera enim pars comparationis deest. Verbi gratia paria officia dicebat Chrysippus, a formosissima muliere & ætate integra, atq; a uetula decrepita abstinere. Scio Chrysippū uetulam habuisse contubernalem. sed ad eam hæc an spectent, dubito. *αὐτὴν μὲν δὲ χερσὶν*. Sic alibi sæpe Plutarchus ex Simonide, atq; etiam Plato in Protagora. itaq; asteriscū uia uoce integrata tolles.

541. 9. Sternutasse.) *ἰλαβὴ ἀπαρρομῆνός δὲ*. apparet locū esse mutilū. Sed ego lego *ἰλαβὴ ἀπαρρομῆνός Δίονος*, &c. & nihil requiro. *σφύριξεν* nescio quid esset, etsi *σφυρὸν* noui. puto *σφυρὶ ξεν*.

546. 2. Asini circumferre.) τὸ δὲ * *ὡς περὶ φέρον*. pro asterisco uocē *ἐν* reponendū uidetur ipsa sententia monere. infra ubi de Socrate et Melito, Cleone & Pericle, locus non est integer.

549. 27. Et rebus nostris.) *καὶ τὰ ἱμνῶνα*, uox planē aliena, lego *ἱμνῶνα*, ut opponatur cælestibus. ἢ *ἀπὸ τῶν γῆς*. Locutus est deprauatus.

551. 21. Quando nos etiam.) *ἀλλὰ τὸ γινώσκω*. uerbā commendare non possum. sententia est. Nos qui secundum Stoicos desistimus cum sapientia etiam aliorum bonorum possessione, tamen intelligimus quid sit bonum, quid felicitas. Fortē legendum, *ἀλλὰ τὸ τῶν* *ἐν τῇ φύσει* *ὅτι* *ἀπὸ τῶν τῶν τῶν*. Sed uox *γινώσκω*, quod ex præcedentibus & sequentibus constat, stare potest, exiit alius quibusdam superstes.

ib. 29. Cōtra cōmunes.) omnino *παρὰ* legendū, non *κατὰ*. 552. 16. Et felicitatem.) sententia *ὁ δὲ μὴ μὴ*, liber

ὁ δὲ μὴ μὴ suggerit.

553. 24. Mutilati.) excæcati potius, uel oculis capti. Hoc loco *παρὰ μὴ* uox est aliena: pro qua *παρὰ μὴ* aut *τῶν τῶν* *μὴ* malim: neq; enim *παρὰ μὴ* puto, hic facit aliquāto potest. *αὐτοῖς τοῖς σοφοῖς*. lego *αὐτῶν τῶν σοφῶν*, & *φιλίας*, *φιλίας*.

554. 21. Si nodo.) *ὁ δὲ μὴ* *ἐν τῶν τῶν*. repono pro *ἐν* ex sententia. asteriscus unius uoculæ defectum notat, ut *ὁ δὲ μὴ*, aut tale quippiam.

556. 31. Sophistarū aliqua cauilla.) *ἐπιτεταγῶνα*, non *ἐπιτεταγῶνα*. *ἐπιτεταγῶνα* et *ἐπιτεταγῶνα* (cuius etiā alibi noster meminit) fallaciæ sunt Sophisticæ, ad uexandos homines comparatæ: ut *αὐτῶν μὴ*, *κακοῦ δὲ κατὰ*, & aliæ id genus nugæ, de quib. aliis.

557. 11. De duobus malis.) *ὁ δὲ μὴ*, aut *κακῶν*, aut *κακῶν*, *ὡν* legendum. nam pro tali aliquo subrepsit *καὶ κακῶν*. Locus est mutilatus.

561. 33. Cunctos concubitus.) *καὶ κατὰ κατὰ*. multa desunt: maiore fortassis cum fructu quàm dispendio morum. posteriora sunt de Iliad. ξ. 315.

564. 16. Non nūc enim.) *ἐγὼ τοι*. Corrige ex ipso auctore. Sunt enim Sophoclis Antigona, & Aristoteles quoq; *ἡς* utitur. 565. 32. Quod sol lunam.) In Græco hæc multi sunt asterisci, utinam uerō omnia tam essent, atq; est meo iudicio hic locus integer. modo pro *ὅτι* *ἐν* legas, ut & alibi est depræhensum. mox *τῶν τῶν* *παρὰ*. lego *τῶν τῶν* *ἐν* *παρὰ*.

567. 6. Et auerruncator.) *ἀνέρος*. Hoc epitheton Iouis ut concedam esse (quod ægrè faciam) tamen hic nihil quadrat. itaq; arbitror *ἀνέρος* fuisse scriptum, auerruncum aut potius liberatorem, & qui malis irretitos soluat. Pollux lib. 5. cap. 26. dæmonas qui diras auerterent & irritas facerent imprecationes. *ἀνέρος* inter alios refert, ut tale Ioui epitheton. etiam alicubi tribui potuisse, non absurdum uideatur. *τοῖς* *ὅτι* *κατὰ* *κατὰ* lego. Sed & reliqua malè habent. 568. 8. Iam mundum.) *ἀλλὰ μὴ τὸ πάντες*, *πάντες* illud in Stoica philosophia uix

credo locum habere, & omnino de caelo loquitur. forte τὸν μὲν
λίον. non ualde abludunt elementa. & qui sequitur asteriscus,
non uidetur iure positus. Est enim τοῦ σωφροσύνης etymologia
pro ἰν φρόσιν, in φρόσιν lego. reliqua lacera sunt. sententiae non
admodum periclitantur. quid ἑς τοῖς, διὰ τοῖς sint non assequor.
& periculosum est sua pro alienis dicere.

578. 27. Ab Epicharmo.) τὸν ἐπιχάρμους. & de legerem,
suprà ante πλὴν δεστ φδάν, ἀπὸ πλὴν, aut tale aliquid. Salebro-
sa sunt pleraque omnia & liber fine truncatus. Quae non annotavi,
de ijs quid sentirem, è uersione mea intelliges. quae sicubi tibi non
satisfacit, cogitare debes ne mihi quidem ipsi in tam obscuro libro
me satisfacisse.

IN LIB. DE GENIO SOCRATIS.

Initio. καθεστὶς * δεστ μὲν μὲν, aut tale quippiam. Sed &
hic lacuna sunt quae codicis opem requirant. 584. 36. Cum
virtute.) πρὸς τὸν τίχων ἵχων. Lego τίχων, notum est uir-
tutem & fortunam causas diuersissimas. saepe similes produce-
re effectus. quod de fortuna Romanorum & Alexandri inscriptae
comentationes auctoris nostri satis docent, ne alios adducam testes.
585. 27. Sodalicio.) ἱτάλιας * ἑμὶ. Hic quidem nihil
deesse arbitror: locumque asterisco liberandum.

586. 16. Ut suspicione.) ante τὸ ἀνύποπτον, διὰ ego in-
serui. nam uoluerunt ipsis tyrannis in colloquia sua adscitis, eo fa-
cilius suspicionem de consilijs in tyrannos suis auertere.

587. 7. Ad virtutem.) πρὸς ἀρετὴν, δεστ δονούτων,
aut uox affinis. Caetera sunt hiulca.

588. 6. Qui exsules venturos.) γράμματάων * ἕξων.
δεστ ἑλθόντων τοῖς φυγάδας ante ἕξων aut tale aliquid. Confer cum
his quae sunt in uita Pelopidae, nomen Philidae uariè ibi & hic scri-
bitur per u & i. & λ geminum ac simplex.

ibid. 27. Haliartius.) ἡλιάρτης. ὁ τίς, quod gentile cuius
loci sit, non inuenio. & sanè grauis uidetur coniectura, Ἀλιάρτης
legendum. Nam Alemea monimentum fuisse apud Haliartios,
c

ex Lysandro Plutarchi ferè ultimo cognosci potest. In Agesilao
huius rei nulla fit mentio. 589. 15. Ira numinis.) μὲν μὲν τὰ
τὰς legendum, non μὲν μὲν, quod sefellit interpretem, & paulo
post ἀπὸ πρὸς ἰδὸς πρὸς in ἀπὸ πρὸς mutari oportet.

590. 34. Cum ibi tunc una.) προφύτιον * πρὸς. lego
ἴπουν τὸν. ante ὑπὸ πλὴν δεστ ἡδὲ τὰ τὰ τὸν.

592. 6. Et praclaro.) προαίσιμος * ἱ. Nihil deest ad
sensum, si post γένεας infratur ἂν, & loco asterisci legatur, ὅτι
ἂν τίς, quis fuerit, infra comperies.

593. Iam Socrates.) σωκράτης omnino legendum, non se.
Vbi stella est, uidetur sensus esse. Socrates iam progressos socios re-
uocauit, & indicauit, se à suo genio monitum aliò diuertere. asteri-
scum ante δαυμάστους non probō.

594. 27. Terpsionem.) τερψίων. ἂν. puto τερψίων ἂν
ἂν, nisi quid deest. Megarensis fuisse Terpsionem constat uel ex
Phaedonis initio. Porro τερψίων, & τερψίων, & τερψίων, & τερψίων,
τὸν τερψίων legendum pro προφύτιον apparet. Id δὲ τερψίων ἀπὸ πρὸς
mibi non placent. malim αὐτὸν ἑμὶ. & ad asteriscum deest ἡδὲ τὸν,
aut tale quippiam. τὰς τὸν. forte ἀπὸ πρὸς ἂν ἡδὲ τὸν, & ἡδὲ τὸν
paulo post ἡδὲ τὸν locum uidetur notare qui τὸν τὸν uocetur.
Sunt & ἡδὲ τὸν positae, ubi ἡδὲ τὸν scriptum fuisse uel haec
ipsa pagina potuit monere. Est & φάδα, pro quo non dubitavi
πρὸς τὸν legendum. & pro ἡδὲ τὸν πρὸς τὸν, forte πρὸς τὸν, nisi
si quid deest uel ad πρὸς τὸν uel ad ἡδὲ τὸν pertinens. 596. 10.
Non magna.) ἡδὲ τὸν * pro asterisco aliquid tale repone-
tur ex bono libro fortasse, μὲν μὲν ἂν ἡδὲ τὸν.

598. 16. Amicis negocium.) ἡδὲ τὸν. exciderunt haec
uerba τοῖς φίλοις, & pro ἡδὲ τὸν ἡδὲ τὸν, ἡδὲ τὸν ἡδὲ τὸν, legi, ut
expedirem narrationem. Paulo post pro γράμματάων repone meo
periculo ipso historiae tractu monente. ex qua quot menda possint
huius libri corrigi, mea te docebit uersio.

606. 32. Visq; ad portas.) legendum μὲν μὲν πρὸς τὸν, nisi πρὸς τὸν
τὸν proprium est loci nomen, quod non puto, optimo, id iure in

πυλῶν contuli. Proximos autem abhinc duos asteriscos tollo, cum non possim ne suspicari quidem aliquid deesse. Veniam librarij tam bona fide reddidissent nobis quæ inuenerant integra, quam facile asteriscos pro incolumibus locis nobis subdiderunt.

609. 17. Contorum ictus.) τῶν * ἐν τῶν. Lego τῶν ἀκύντων, ἀσπίς, ἔ. c. ad proximum asteriscum sic lego, μὴ μὲνους λογίζονται, ὥστε σιωπᾶν ἀμεινον.

612. 33. Doloribus ad brutam.) ἐς τὸ ἄλογον. Legebatur perabsurdè ἄγγιλον.

614. 11. Hermodori.) Ἑρμοδόρου. Plin. 7. 52. uocat Herminotinum, itemq; Lucianus muscæ encomio, ἔ. c. alij. Simile de Aethalida refert Apollonius ἀργοναυτικῶν. paulo post συνορῶντα optime ad sententiam congruit, non συνορῶντα. ἔ. c. λοιμωμένους pro loiv.

617. 18. Citra suspicionem.) μᾶλλον ἔ. c. deest ante hæc uerba οἱ τινες, uel οὗτοι γὰρ. Sed ἔ. c. ante ἡγεῖσθαι ἀλαλαχθέντων deest aliquid.

619. 3. Obtestor.) ἐπισκήψων, mandans, iniungēs, quid enim ἐπισκήψων sit. sed συμβόσιον uox est à negotio præsentis ualde abhorrens, pro qua συμβῆσεν. Infra σύγγενος ὑποστήριγμα.) Ferri hoc potest, malum tamen legere ὑποστήριγμα, ut est hac ipsa de re in Pelopida. Inde πρὸς ἀλλήλους.) ἀλλήλους aut tollendum, aut in ἄλλους mutandum, uel αὐτοὺς.

621. 31. Mulieres accederēt.) πρίπιτι. παρίσι legendum puto. Sed ἔ. c. ἐπιδημίαν non probo, nisi si ἀνύπαις pro aduentu quis uelit positum. ἐπιδημίαν malim. pro οἰκίαν posui οἰκίαν πομπῇ. ἐ Pelopida. χρύμασι ἐκείνων. Locus lacer Lysanoridam multatum Peloponneso abiisse, reliquos duos harmostas à Spartanis capitali supplicio de iudicium sententia affectos, est in uita Pelopidæ.

IN LIB. DE HERODOTI MALIGNITATE.

625. 10. Herodoti multos,) πολλούς. Nihil deest opinor.

nor. Ante μάλιστα tale aliquid deest ἢ ἰσχυρῶς, ἔ. c. ἀμύνεσθαι fortassis scriptum fuit.

628. 21. Primum itaq;.) ἀπὸ * ὅσοις, omnino nihil excidisse puto. de prouerbio ἀπὸ ἱστίας monui alio loco.

631. 43. Hominem indoctum.) ἀμαθῆ, non ἀμαθῆ, qd nihil significat. ante de Alcæo φύσιν in φύλῳ ex historia restitue, ex Terpsichora, ἔ. c. mox καταχρῶσθαι legebatur. Sed ego Herodoti librum secutus, καταχρῶσθαι legi. Sicut ἔ. c. infra λυαφῆς ex eodem, pro νάφης restitues.

632. 6. Simulatione iusticiæ.) ἐν φύσιν γρη῏σαι. Locus mutilus, fortè οὐ φησιν, ἀλλὰ βασιλεὺς γρη῏σαι, ἔ. c. Mox ἀνύπαις scribe pro αὐτοὶ. ἐκείνων. ἐκείνων. puto. Paulo post οὐ γὰρ μὴ. ἀλλὰ. deest aliquid. turpe, malignum est. post βίβλων lege, non βίβλων. extat historia lib. Herod. tertio, folio Basil. Græc. 93.

633. 11. Lygdamis Naxo.) ξυδάμης. uox non est (puto) ullius loci nomen, neq; litteris Naxo nimium absumis est uox ξυδάμης. Herodot. lib. 1. Lygdamidis Naxij meminit, qui Pisistratum in recuperanda tyrannide inuenerit. Ex ipso Herodoto pleraq; possunt corrigi, quæ prætereo.

ibid. 33. Filios Græci.) παῖδας ἑλλήνων. deest ante hæc uerba aliquid, fortè nihil præter particulam ὅτι.

636. 29. Non ira istud consilium.) οὐνοῖαν. οὐνοῖαν inserui ex Herodoto ἑρῶσι. 192. παρὰ τοὺς δὲ νόμους stare non potest, itaq; p. iniice, ut deceptos significet, παρὰ τοὺς νόμους. Cæterum inter γράφειν ἔ. c. ἰσχυρῶς nihil deesse arbitror, quatumvis lacuna notentur ἔ. c. asteriscus.

638. 7. De composito.) νόρῳσιν ἐν συμβήματι. Verba sunt Herodoti ἑρῶσι, fol. 194. inde emendato quædam, ut et ἐκβίσις ἡγεῖσθαι πολεμικαῖς, ἔ. c. alia. pro χύμασι legi σχήματα, in Sympo. 2. 1. legitur χρώματα. Vide ibi.

641. 23. Quis non videat.) Locum ex autore integro. Exstat enim πολυμνία 232.

643. 27. Hæc reputans.) ταῦτα δὲ αὐτῷ, deest ante hæc

INDEX IN

aeolica femina à dracone ad-
mata 70.7
aequalis & inaequalis compa-
ratio 572.33 573
aequalitatis effectus 205.8
aer Delphicus 477.27 fluvialis
138.8 cū igne quomodo &
per quā aquam & terrā
mutentur 38.26 nephele-
geretia 275.31
aeris profunditas 447.25 lu-
men 435.17 color 476.13
aerem à Luna humectatum in-
rorem verti 465.19 se-
cundum Chrysippum cali-
ginosum esse 39.35 eum
nunc leuem, nunc nec leuem
nec gravem pronunciasse
39.27 à Sole motu tremulo
cieri 343.1 corpora contine-
re 40.3 causam esse, ut v-
numquodq; certa sit prae-
dictum qualitate ibid.5 sed
hoc absurdum esse ibid.8
aeris telus insulsa vulnera mi-
nus nocere quā ferreis 232.31
aescur sit vocale 341.32 Co-
rinthium 476.19 visui pro-
desse 232.29 (343.18
aris tranquillitate sonoram esse
era cur pulsantur in eclipsibus
aschynes 3.11 (lunarib. 472.25
aschylus ut Achillem alicuius
Dei auxilium implorantem
introducatur 405.35
aschyli de Atlante distichon
436.25
aschylium, cum vino incaluisse
tragedias scripsisse 167.26,
331.26
asculapius 383.24.484.37
asopi canes 552.11 fabula de
grue & vulpe 153.29
aestate res citius putrescere
quā hyeme 140.9
Aethiopum gentem esse apud
quoscunq; regnet 546.2 in
regione aureis compedibus
vinciri homines 397.25
Affectio sentientis qualis sit,
talem esse quamlibet rem
506.20
affectionis & subiecti externi
sit ne differentia 524.33
affectione non carere, quae di-
cantur 584.6
affectiones animi plerorum-
que in vino maxime perspi-
ci 207.12 pro diis non ha-
bendas 405.16
Agamemnon temulentus 266.8
agamestor Academicus, quomo-
do compotiores insultantes
vltus sit 166.8
agathocleia 398.32
agenori primitias plantarum
cur obtulerint Tyrū. 210.28
agesianagis versiculi de facie in
Luna apparente 432.8
agesilai de claudicatione ora-
culum 483.1
aggressio quid ex Stoicorum sen-
tentia 50.15 cum intelli-
gentia coniunctam esse, &
omnibus animalibus conve-
nire ibid.20
Aiaceas tribus 176.35
aiax vi Cassandrae saeva puni-
tur 629.1
aiacis animam cur Plato dixe-
rit

MORALIA PLUTARCHI.

rit vigesimo loco ad sortem
venisse 373.15
Alcibiades 212.8 pusillanimis 631.
10
Alcibiades & Theodorus Poly-
tionis quomodo usurparint
consulium 165.13
Alcibiades iocum cum Socrate
184.23
Alcibiades amasius Anyti 414.
8
Alcippus 132.30
Alimenti abundantis effectus
144.2
Alcmeonide patriae liberato-
res proditoris crimine dif-
famantur ab Herodoto 631.
15, 638.639 vsq; ad versu-
culum 18
Alcmeonidis iniuria sit ab He-
rodoto 631.15
Alcmena sepulchrum 588.33
Alcyonis femella erga maritum
dilectio 87.35 in nido con-
ficiendo mira industria 88.
10 & sequentibus
Alexander Pheræus 425.30
Alexandri bibacitas 169.16
interrogatio de psalteria An-
tipatride 410.28 conui-
cium qui recusarint 21.31,
32 tyranni cades 627.25
corpus oluisse instar aroma-
tum 169
Alexandri Mag. vna eademq;
die cū Diogene Cynico obijisse
334.33 à Xenocrate praece-
pta regni didicisse 534.10
ad Venerem seignorem fuisse
269.24 & cur ibid.

allij natura 200.35
alojam piscem cantando pro-
trahi 50.37
alysim herba vires 212.25,
26
Amantium natura 414.3 cru-
menas folio porri ligatas
esse 167.24
amaritudinis & saluginis com-
paratio 137.20
amatorem non indigere stimulis
Martis 410.37
amatorum studia 168.5 (421.4
amatorius verus quid agat
amemoclis inuentio 641.25
amethysii natura 211.13
amie 82.38
amicitia 394.20
amicitia genera quatuor 407.
15
amicitia paranda modus 233.
37
amicitiam cur expetendam sta-
tuat Epicurus 507.23
amicitiarum dissolutio 14.6
amicum canem esse condimen-
tum 300.5
amici ad salem & cuminū qui
277.20
amicorum beneficium accipere
non esse turpe 597.25 res
eorundem esse communes
381.24
amicis benefacere pulchrum
597.24
amicis de duob; si alter dare de-
bet, alteri convenire ut acci-
piat 600.25
amor an sit Deus 402.30
Faunij et Iridis filius 420.7

INDEX IN

- quomodo desinat 393.15
num sine Venere esse possit
404.11 à Sole vi differat
418.12
amoris definitio Stoica 561.24
encomium 423.31 vis 392.
20, 408.27 cum Sole com-
paratio 417.27 conjugal
exemplum 428.28 eiusdem
commendatio 395.34 erga
maritum historia 424.22
à libidine discrimen 423.5,
10, 15 cum dictatura Ro-
mana collatio 424.13 cum
iride comparatio 420.13
potentia 409.14 ingenui
atq; modeste ab petulanti
discrimen 420.21 & Solis
contraria effectus 410.14
vis 167.15 comparatio
ibid. 25
amori quid cum alijs Dijs com-
munesit 421.11 repugnare,
grauē esse 402.7 deditis
quid accidat 413.18
amorem vxorum ad finem vi-
te esse solere constantē 428.
25 ex morosis & tristibus
reddere humanos & suaves
414.20 esse Musarum, Gra-
tiarum Venerisq; sodalem
407.8 docere Musicam
167.7
amores puerorum quales sint
428.7
amphibia Varsensis iocus 188.24
amphictyon liberator Theba-
norum 131.8
amygdarum vis 170.32, 35.
171.26
- amystizare quid 216.27
ἀμυστίζω quale sacrum 89.
35
anacampserotes, planta Troglo-
ditica terre 464.25
analogia mundi & corporis
principalium partium 445.
6
anaxagoras 451.37, 133.32,
343.1
anaximander 358.4
androcydes pictor 248.19,
243.21
anguilla sacra cicures 76.6
anima cur φῶς Gracis dicta
38.12 quid dicatur 613.7
quid sit 38.13 vt fiat 39.
11 quenam orta & nata,
quaq; ortus expertus sit 100.5
animantis vbi deat 409.
1 cur sensibilibus sit obno-
xia 113.34 quanam &
quid sit benefica contraria
98.35
anima natura 96.32, 473.25
de Anima origine 93.13, 15,
26, 94.19
anima experta qualia 48.25,
28 474.36,
anima totius forma quomodo
contexta 116.36, 117.4
partem nullam esse puram
et integrā 119.11 natura vt
queratur 520.19 ea pars
quæ affectibus exposita est,
quando indefinita fuerit,
quandoq; finita facta sit
118.25 coitus cum mente
quid efficiat 470.27. vi-
rium contextus 117.25 in-
qui-

MORALIA PLVTARCHI.

- quisitio quare difficilis 520.
34. singulas partes singula
vis nature 119.16. inesse
quæ dicantur 117.33
animam Dei opus esse 113.35.
nec terminum esse nec nume-
rum 114.1. diuersum quid
à corpore existere 418.11. v-
niuersalia intelligere, singu-
laria sentire 117.35. esse mo-
bile 113.32. esse motus prin-
cipium 98.37. quid sense-
rint esse Stoici 581.34. post
parum demum nasci 39.18.
omnem rationis esse partici-
pem 612.30
animam esse numerum vt acci-
piendum 95.2. indiuidue
nature commixtam esse, vt
intelligendum 96.36, 97.
1. nec genitam, nec interitu-
ram esse vnde Plato collo-
cat 99.21. corpore priorem
fuisse ibid. 29. similem esse
olei odoris expertus 97.20.
inordinatam & maleficam
quid Plato vocarit 97.7 &
8. natā esse & commixtam
cur idem dixerit 94.11. si-
bi innatā mali habere por-
tionem 120.11. esse ideam
eius quod intervallo vndiq;
distet 113.20. ratione diffi-
culter, sensu nullo comprehen-
di 520.20. & natam &
ortu posteriorem esse corpore
39.13. à Luna creatā 470.
30. ex corpore non ortā esse
113.9. atque sine materia
natam ibid. 13. esse mixtā
quiddam et medium 475.27
esse quiddam igneum 442.
12. nō posse esse ideam 113.
31. non totam opus Dei esse
120.10
de Anima Xenocratis, Cranto-
ris, Zarate, Platonis sententia
93.13, 15, 26, & 94.1 &
11
anima è corporibus exeuntes v-
bi vagantur 471.5
animarum post mortem status
470.25. vagantium la-
mentatio 472.21, 24. pia-
rum & impiarum à corpore
solutarum status 471.10.
castarum & vitiosarum nō
esse eandē resolutionem 474.
10
animas extinctas aut in lunam
resolutas nouas fieri 474.
7. 25. natas insita simili-
tudine ob corporum tempe-
riem non mutari 39.23
animal cur sentiendi facultate
instructum 49.10. exiguo
fomento sustentari à natura
466.1
animalis secundam quorundam
sententiam descriptio 49.5
animalia bruta reuera pertur-
bationibus obnoxia esse 51.
4. cuiusmodi ratione vtan-
tur 53.20. omnia quodam-
modo rationis esse participia
48.3. rationem & intelli-
gentiam habere 92.11. ma-
ritima nō secus aqua, quam
hominis aere frui 466.16.
quæ interficienda, quæq; ci-
A A a

INDEX IN

curanda & humaniter tra-	antipater	4.6
ctanda sint 56.21. quædã	antipathia	200.28
noctu videre 174.21. perfe-	antiphos	35.33
ctia & integra etiamnum ho-	antipodes	650.10
die terram parere 193.14.	antisthenis dictum	15.14
animalium exempla 72.26.	Apaturiensis	632.19
ingulatu morbosorum aut	aper ab Homero cur chelones d-	
a feris morsorum pelles qua-	ctus	144.20
les	apium cur inter alia pabula	
animalibus omnibus quæ conue-	Achilles præbuerit equis 265-	
niant 50.20. viuentes vel	29	
inse vel iniuste vt faciant	apum natura	199.6
57.10	apum Cretensium solertia	60.
animus quando ab iniustis &	27	
illicitis abstinere possit 602.	ætopum in homine quid sit 11.37	
3	apollo cur ridiculus 30.12. cur	
animi vis peculiaris extrinsecus	Lycolonos dictus 58.30. &	
adueniens 24.13. perturba-	Sol num idem 485.5. Am-	
tionis quid sint 50.25. &	ti venator	413.4
quomodo ex animo eluende	apollinis encomium	478.20.
157.3. motuum tria ge-	apollinis locum quem sibi elegit	
nera	præ reliquis Cretorum esse	
526.34	coloniam	89.22
animum instrumentum esse Dei	apollinem nõ dici Triglobolum	
491.20. humanum appeti-	89.10. cur sacerdotes Heb-	
tionibus scaterere	domagenã appellarint 335.	
608.19	10	
anserem in Aegypto pueru ada-	apollinatarum dona Apollini	
masse	missa	487.22
70.18	apollonius	135.30
anserum in Cilicia solertia 60.	apothymiasis	212.10.
29	apparatus quid	50.16
antagora poetæ responsum 248.	appetitio	527.16
22	appetitum quæ instaurer	282.22
antibia ubi appareat	apri lachryma cur dulcis 143.	
85.30	16	
antibia vt suos liberare conetur	apros plerosq; vnum habere te-	
78.19	stem	144.22
anticyra	apros captos dulcem emittere la-	
84.26	305.33	
antigonius quomodo Athenien-	crymam	
sium opes conatus fuerit atte-	Aqua	
rere		
399.29		
antigoni amici iocus		
187.4		
antigoni facinus		
186.25		

MORALIA PLVTARCHI.

Aqua astrapa 136.13. marina	scant 349.4. palustres cur	
cur incendatur & exarde-	hyeme potius sint apte. astate	
scat 176.4. celestis leuis,	vero minus	348.22
aërea & spiritus plena 134.	aquas potabiles æstate esse dete-	
35. per quæ in ignem mute-	riores 138.35. fluentes effirent	
tur 38.26. è puteo hausta	tem se in terram repellere	
vt frigidior reddatur 287.	349.6	
10. fontium & fluminum	aquatilia cur in mare deiecta	
qualis sit 134.31. 135.6. ma-	74.32. perspicacia esse vn-	
rina cur fluctibus agitata	de patet 76.33. 77.5	
excaleseat 138.19. pluuia	aquatilium natura cur non ita	
qui magis nutriat semina	vt terrestriu sit cognita 75.	
quàm alia	25. eorum vitam propter lo-	
134.21	cum nõ naturam nullis alie-	
aquæ marinæ granitas 134.1.	nis moribus permixtam esse	
eiusdem vis siccandi ibid. 4.	76.3	
pinguedo ibid. 9. eam faci-	aquile pennarum natura 270.	
le exardescere ibid. 10. cur	29. visus	272
potui inepta & amara sit	aquila	394.2
facta	arabiarum herbarum & plan-	
ibid. 12	tarum natura	464.33
in Aquâ iniecti lapilli & plum-	aranei in suo contexendo telo	
bee lamina cur frigidorem	Stupenda solertia	60.5
faciant	aratus	62.3
288.10	arbitri saltationis	387.11
aquam in terra esse & infra	arbores quæ inoculationem ad-	
459.22. pluuiam esse nouã	mittant	199.35
134.29. sinceram 135.5. fa-	arbores cur non alantur aqua	
cile mutari & putrescere	marina	133.20
ibid. 10. vernam necessa-	arcadibus rempub. quis institua-	
riam esse & utilissimam se-	rit	534.7
minibus 136.22. si non mi-	archesilais opinio de sensib. 523.	
scatur. sed pura maneat. sa-	25. 526.8.16. crux 570.27.	
lubrem esse 349.9. terre ve-	in amatorem iocus	187.30
ro admixtam; potui esse in-	archelaus interfecit	425.29
commodam ibid. 3. per se	archia	128.25
mutam esse spiritum tamen il-	archias Thebanorum poleman-	
lapse strepitum edere 342.18	chus	102.12
aqua potabili cur magis eluan-		
tur vestes. quã marina 174.		
30. pluuiati ranas & reli-		
qua pecora gaudere 135.19		
aquæ stantes cur facile putre-		

INDEX IN

Archias & Leontides 585.32
arcus caelestis 432.31
argenti cū auro mixtura 476.33
arguorum facinus 640.18
arguius crimen iniustum 639.24
argumentum in re obscura ubi
evidentius inueniri nequit,
quid agendum 403.5, 431.12
aridici elusio 188.20
de Ariete narratio 70.19
arietum natura 200.29
ægis nomen Martis 405.6
aristæus 405.30
aristarchus quantam proportio
nem diametri fecerit 452.1.
quare Cleanthem Samium
violatæ religionis postulandū
putavit 436.4
aristippi responsum cur eadem
non amaret 393.20
aristoclea 127.5
aristocnon 4.10
aristodemus 130.13
aristogeto Atheniensis 410.19
aristogitonis origo 635.12
aristomenes 412.28, 629.4
ariston 57.16. quare dicatur
prandium 350.29. idem cū
akratismate esse, Homero te-
fle ibid.16
aristonis de virtutibus sententia
5.33. dictum 422.12
aristonica 398.31
aristonymus 534.7
aristoteles de sepia 80.10
aristotelis iudicium de Homero
481.1. de funiculo piscato-
rio sententia 77.32. virtus
534.33. facta ibid.9
aristotimus 57.17. de echino
terrestri 81.10
aristoxenus 628.12
artemisia ab Herodoto ut intro
ducatur 651.2
de Artemisio à Græcis deserto
646.13
artium usus 492.22, 596.11
arteria aspera 301.35
arteriæ natura 303.16
Asander 421.27
asini salæ gestatūs solertia 67.27
assensus retentio 527.12, 529.23
30.35
assriorum religio 457.9
alter ut se tangentibus noceat
79.31
asti canis fides 66.15
astrologorum quorundam nomi-
na 489.10
astrorum materia 445.24
Ateramon quid 305.4, 306.8
atheï qui vocati 564.35
athenienses cur secundam diem
Boëdromioni mense eximant
375.23. seruatores Græciæ di-
cti 640.35. quomodo appel-
larint mortuos 470.34
atheniensium & Spartanorum
lus de trophæo erigendo 656.31
atheniensium & Mitylenæorum
de Sygeo bellum 631.1. mu-
nificentia 637.22.28
atheniensibus quid responderit
Apollo, querentibus de expe-
ditione Siciliensi 489.26
athenienses omni laude rei ab
Salamin

MORALIA PLUTARCHI.

Salaminam benè gesta spolia
ri ab Herodoto 653.25. libe-
ratos à tyrannus per Lace-
dæmonios 635.18
athenis tres olim disidentes fa-
ctiones 416.18. vi homici-
dia paulatim irrepserint
47.14
athletarum opus & exercitatio
ut differant 601.14
atomus vacuum omnis genitalis
facultatis 508.16, 509.14
512.3
atomi à Democrito quid vocen-
tur 507.5. refelluntur 509.5
atomorū perpetua collisio 508.22.19, 509.8
de Atomis Epicuri sententia 55.30
atomos esse principia omnium
rerum 507.32. neque affici,
neque mutari posse 507.8.
non esse posse absq; figura &
gravitate 506.35. interitus
expertes fingi ab Epicureis
508.6
atque in mors 334.35
Aues deorū præcones dictæ 74.20
aues carere epiglottida 303.22
ausidij Modesti iocus 184.17
augmentatio & imminutio quid
579.6
augurium quid 74.12
aurium oculorumq; luxu deprava-
torum vicio quæ fiant
479.11
aurium & oculorum oblectio
quibus congruunt 386.34
aurum & lapides cur exiles &
obtusos sonos edant 341.30
auri & argenti mixtura 476.33
aurum fundentes quomodo idi-
psum doment 231.8
auspiciorum genus 74.12
autumni fine cur simus voracio-
res 189.25
B
Babylone qualis aer 216.3
Babylonij palmam cur cele-
brent 347.25
bacchantes hedera cur fuerint
olim coronati 210.36
baccaris in qui adbibuerunt, ut
profit 211.32
Bacchus 89.27. & 276.5.
obliuionis filius 313.26
Bacchus cur Lysius & Liber di-
catur 151.4. Aegyptius 630.8.
methymneus 214.1. cur
ferulæ ebriis tradiderit 330.6.
cur medicus sit habitus
210.34
Bacchi nomina 332.25. Panici
furores 408.3
Bacchum cur antiqui Bubulen
dixerint 329.17
battius 493.10, 497.31
Belestia semina 399.9
bellum seruile Romanorū 483.23
bellorum causa 32.20
beneficium recusans & à scopo
aberrans quomodo differant
597.32. haud rectè recusari
ibidem 28. recusare quid sit
ibid.33. ab amico accipere nō
AA 2 ij

INDEX IN

esse turpe 597.25.31
bene viuere quid 502.26
berenicæ & Spartana mulieris
abalienatio mutua 504.3
bestia vt seipſas curent 72.31
bestias terrestres & aërias ra-
tione prœditas esse 59.5.
60. 61. 62. 63. &c. nume-
rare posse 73.29. amare
69.35.70
Bias 156.19
bibere & inebriari quid diffe-
rant 33.13
bibentes meri multum conse-
quens 220.21
bibentibus quæ commodiora
330.1
binarius numeri mater 93.
27
bionis de puerorum ludis senten-
tia 57.4
bio sophista 428.13
Boëdromioni mensi cur Athe-
nienses diem eximant securi-
dam 375.25
bonum quid sit 13.12. extra vir-
tutem nihil esse 30.26. sum-
mum in voluptate positam
habentes, vitam veram ex-
trudere & abolere 502.30.
sensibile secundum Chrysippum
540.34.
bonum & malum vtrū ob pru-
dentiam existat 550.14
bonum vel malum quid 30.15
boni cognitio Stoicorum 559.15.
substantia quid 37.
num sit sensus aliquis 542.
22
bona & mala sensibilia esse

20.16
inter Bona humana principem
sibi locum quæ vendicent
409.11
bonorum cumlatio Stoica 545.
28
bonorum inter se comparatio
556.35
bonis cur interdum res eueniant
adverse 34.20
bonis etiam interdum rerum vi-
lium neglectiones euenire 35.
22
bosporum 30.6
bosporanus tyrannus 21.20
boves furere 54.14
bones suis esse, quorum quilibet
centum vasa aquæ plena
portes, nec vt plura ferat adi-
gi possit 73.30
Brutum non recte, sed animæ
expers, ipsi rationali opponi
49.2. cur 48.28
bruta 531.30. 532.5
bruta rationem & intelligentiā
habere 54.15. 59.5. 92.11
loqui 70.22. amare 69.
35. numerare posse 73.29
ratione eorum a quibus pro-
creata sunt, familiaritate
quadam deuinciri 12.22. vt
seipsa curent, & medicinam
exerceant 72.31. quoad Ve-
nerē, cibos, &c. esse imitanda
24.5. ratione carere 54.33
brutis quatenus nec utendum
nec rescendum 54.35.
55.15
a Brutis quæ homines didice-
runt 22.26
Brutus

MORALIA PLUTARCHI.

Brutus 294.16
Babroſti nigrum taurum cur
Smyrnaei sacrificarint 294.2
bucephalus 66.25
buglosse vires 152.26
bulimi quæ sit causa 293.18
bulimi expulsio 293.23
bunn pestis vnde orta 84.27
busiridis sacrificia et cades 629.
12
busiridis scelera 629.16
Byxantium 91.11

C
C Abbas Romanus cui dor-
mierit 409.34
Cacus 415.8
cadmus 479.22
cadmia arx Thebarum capta
585.33
celi & terra amor 427.37.
445.23. superficies 440.32.
motus 116.10. ante eius o-
riginem quæ fuerint 115.18
celestes res non indigere laborio-
sa gubernatione 385.30
celestium corporum proportio
121.12. rerum causa 385.32
ceraunus 91.15
calamitates præstantium viro-
rum 35.30
calamus piscatorius 77.10
callieratus & Myrmecidius stu-
pende subtilitatis opera 579.
27
callumachus polemarchus 178.9
calliopes officium 386.1.16
callirrhoen 131.29
callisthenes 127.11
coloris vis 220.18. 348.19

camma Galatica 75.3.424.22
candaules Lydus 168.3
canis truium incidentis ratioci-
natio 64.8
canis solertia 60.21. 72.6
canis nomine Capparus vt A-
thenis sacrilegum quendam
prodiderit 65.8
canem alias ratione præditum
esse 54.15.25. quendam prodi-
disse 64.35
canum natura 67.3. 72.33.
136.7
canes alicubi comedi 47.24
canum dominis suis fidelium il-
lustria exempla 64.25.28.
65.5. 612.15. Indicorum ge-
nerositas 67.10
canicula cum sole oriente quæ
accidant 74.4. Sothe Ae-
gyptii dicta 74.3
cantus tria genera 382.20
cantilena & rhythmus cur collo-
quis adhibendi 327.17. ex
quibus componatur 118.23.
387.26
capella Cretenſes 73.22
caprifici syluestris fructus sicut
alligatus 305.30
caprarum Aegypti natura 74.4
capparus canis 65.8
carminis nimis pedestris exem-
plum 388.30
carneades 9.1
carni quid præbeat sanguis ille
admixtus 471.35
carnes & nervi humorum pleni
608.28. cur magis sub luna
quàm sub solem putrescant
229.30

INDEX IN

- carne ferina ne putrescat quomodo prae caueant venatores 230.5. mactata si de ficu suspendantur, cur mox tenerescant 298.20. a putredine ut vindicentur 348.18
carnosi cur prolem raro procreent 20.3
casta respuere voluptate 479.25
casus exemplum 606.11
Catonis dictum 248.8, 409.1, 531.31. de voluntaria morte hominum iudicium 627.27
cauere quorum sit 12.3
causa mali 97.25
centauri proprietates atque natura 464.29
centrum mundi quid 437.19, 438.13, 441.8, 25.36
ad Centrum cur corpora vndique naturaliter ferantur 41.24.35
cepe & salis comparatio 249.31
cephalus 15.35
cephisus amnis 198.24
cerebro & corde cur quidam non vescantur 190.53
ceres 469.32
cereris sacra unde habeant originem 630.1
cereri & Neptuno cur idem sanum consecratum 249.7
cerue cur iuxta vias pariant 68.22
cerus cur a Graecis ἱαρος dicti 77.1
cerus lacryma cur salsa 143.17, 305.33
cerus cornua ut defodiant 490.15
ceruorum natura 50.35, 68.25
certamen coronarium 197.34
certaminum lucta 195.3
cete ubi non reperiantur 85.11
ceti natura 84.20
Chabrias 534.1
chaos veterum fabularum 442.27
chalcidensium impia cantileua 411.36
chamaeleontis natura 80.26
cum polyo collatio ibid.32
chironi cur plantarum primitias obtulerint Magnetes 210.28
Conuphis propheta Memphiticus 590.33
chrysippus 3.19, & sequentibus
Cibus ne multiplex, an vero simplex concoctus sit facilius 234.22
cibi res 301.34
cibi qui cauendi 237.4
ciborum mutationes esse nocivas 237.12
ciconie gratitudo 52.28, 353.4
cimicum natura 23.18
cimon 412.28
cirrha 89.26
ciithare usus 326.25
cleantes 3.18, 4.5.32, 61.27
cleantes Samius 436.8
cleanthus opinio de facie in Luana 432.25
cleanthem Samium cur Aristarchus violata religionis accusandum putaret 436.4
clear-

MORALIA PLUTARCHI.

- Clearchus 112.5, 164.5
cleomachus 411.15
cleomenis regis responsio 50.1
cleon 626.9
cleo Musa quam partem vite humane gubernet 386.1, 118
dium honorum excitat in hominibus 386.17
clepsidrarum ratio 138.7
clinias Pythagoricus 223.16
clitthenes 634.35
Cnidus quare apud Coryraeos in honore habiti sint 634.20
cnidys leges quis posuerit 534.9
cena cur obson vocata sit 350.23
cena initio cur sedeatur angustis, postmodum laxis 269.3
condimentum amicus 300.5
cena quam acroamata sint adhibenda 323.26
cena Pindarica 204.31. Home rice 204.22
ad cenam multi an sint vocandi 266.18
cenam exiguum quomodo Philippus Macedo multis sufficere fecerit 316.33
cognitio quae non sit appetenda 521.2
coitus quando noceat 222.10, 224.37
coitus tempus quodnam obseruandum 221.26
coitus cur nox tributa 224.2
coitus quando utendum 223.
colloquia conuiuiorum conscribenda, & quae inter cenandum habita non eliminanda 300.15
coloniarius similis 31.37. non esse 32.1
colotes quomodo pueris similis 524.19
colotis liber, eiusque titulus 501.7
columba ut Deucalioni temporis & serenitatis indicium dederit 633.30
columbarum natura 52.33
Comedia vetus cur bibentibus non sit accommodata 325.2.
nova cur conuiujs immixta sit ibid.17
commendatio boni & docti uiri 475.35
comeffatio unde dicta 351.15
comitialis morbus cur sacer dicitur 85.18
communione vini & mensae plurimum ad mutuam noticiam conducere 207.17
Concilius rerum sua natura mobilis & immobilis 443.10
coctionem esse putrefactionem 135.12
concupiscentiae finis quis 393.23
concupiscentias aduentitias esse quauis ratione arcendas 60.14
confusionem ubique malam esse 160.6
congressus eiusdem in diuersum 115.35
coniugium impie traductum 393.5. quomodo Thales euitauerit 223.20. qui numerus & cur dicatur 104.4. quod amoris est particeps 423.21
coniugii definitio 396.30. honesta defensio 394.35. in eius principio oriri vehementissimas animi commotiones atque ΔΔΔ γ

INDEX IN

morfus, quid de iis sentien-
dum 427.8
coniugis ingenua continetia at-
que pudicitia 424.17
conjugum cōcordia commodita-
tes 427.30
coniuialis amoris commendatio
395.34
constantia rerorum philosopho-
rum 555.36, 556.1
consuetudinis vis quanta 47.35
consularis locus in conuiuiis cur
in honore habeatur 151.20
consules Romani cur vltimum
in accubitu locū occuparint
ibid.35
contactus Stoicorum 574.19.
et sequent.
contemptus opum 599
contentiosi versus Homericō na-
tati 151.17
continentia à voluptatibus tur-
pibus quid sit 601.20
conuiuia qui conuiuio excipit,
num debeat collocare, an ve-
rò collocationem conuiuariū
arbitrio permittere 154.32
conuiuia cuiusdam non digno lo-
co excepti stulticia 155.5
conuiuam gratū maiorē, quā
obsonia afferre voluptatem
318.30. minorem digniori lo-
cum cedere debere 156.9
conuiuia quales sint, qui adsunt,
primò considerandum 151.
20. honoribus pares, at mo-
rofi, quo astu disponendi 158.
37, 159.5. impares 160.
25. minores vt dignioribus
adiungendi 158.31
conuiuium vnicuique debere ad
se grammaticum 325.10
conuiuus vt absque fastu inter
se discumbant, assuefacien-
dos 157.15. de rebus sibi nō
ignotis interrogandos 180.
24. vocatos non temerē
fortuito iubendos esse discum-
bere 156.5. quomodo exhibe-
reauerit Helena 152.33
in Conuiuio collocādis ad quid
respicendum 159.21. cuius
rei ratio habenda 156.6,
158.2
conuiuiales narrationes quæ pro-
bentur 152.20. questiones
quales debeant esse 153.14
conuiuialium sermonum æquē
ac vini communitatem esse
debere 153.27
conuiuialium umbrarum deco-
rum 320.20
conuiuium quid 165.21, 319.
6. satrapicum 157.12
conuiuij magistrum qualem ef-
se oporteat 162.33
conuiuia in quem finem adun-
da 233.37. vini expertia
quid sint 267.30
conuiuiorum colloquia 149.37
in Conuiuio contentiosus et per-
plexus vitiligationes expel-
lendas 153.23. sintne adhi-
benda tibicina 322.2. neces-
saria et non necessaria quæ
179.16
à Conuiuio philosophiam able-
gantes quid agant 333.9
in Conuiuio quid cauendum li-
teratus 327.30. qualis sermo
ne

MORALIA PLUTARCHI.

ne vtendum 334.3. an sua
cuique tribuenda portio, an
in commune præbenda 203.
13. an sit vtendum sertis flo-
reis 208.4
corde et cerebro cur non vescan-
tur quidam 190.53
Corinthij vt ab Herodoto ca-
lumniam passi 633.23, 651.
22
corinthiorum mulieres 653.4
corinthijs et Bæoti iniquum es-
se Herodotum 625.23
de Corinthijs historia Timæi
263.3
corinthium æs 476.19
corona rosea quibus consecrata
210.20
coronarium certamen 197.34
corpus 562.24. nō idem quod
anima 418.11. mundi et
generatum et nō generatum
300.12. hominis vt creatū
470.30
corporis constitutio qualis 274.
2. natura quæ 96.30. do-
na cur nec bona nec mala
sint dicenda 30.15
corpora de celo tactorum qua-
lia 243.8. cur ad centrum
ferantur 41.24.35
corporum extremitatibus quan-
do deus vsus 113.26. penē-
tratio 569.23
coruorum in Africa solertia 60.
19
Crantor 112.5
crantoris Solensis anima 93.15
crassus 76.9
cratesus 425.29
crates ostiaperitor 185.24
cratis de Mnesaretha 486.2
crocodili natura 86.33
crocodili miranda cum trochilo
aue coniunctio 83.35, 84.5
crocodilum cum vetula in Aegy-
pto dormiuisse 76.15
crocodilum sacrum Ptolemæo sine
vitæ præmonstrasse 76.20
crocodilos vocem vocantium a-
gnosceret, et dentes purgādos
præbere 76.12
crocus vt in qui adhiberunt pro
sit 211.32
crasus 631.31, 632.1
cræsi erga ancillam gratitudo
487.4
crus Arcesilai 570.27
Cubus 104.21
cubi numeri primi 102.15
cubito naues emungere salamen-
tiorum 183.19
culices 561.12
cume et Dicaarchie quid acci-
derit 482.3
cupidinis cum Sole similitudo
417.22
cupidines duos constitui à Gre-
cis et Aegyptijs 417.18
cupiditatem glorie et diuitia-
rum æque posse certis quibus-
dam rationibus reprimi atque
fames et sitis 601.7 (386.25
cupiditates vnde gubernentur
cupiditatum varietas et mul-
tudo 600.32
cupressus 213.34 (598.7
Cyclonij à Pythagoreis superati
cyprios 211.8
Crenæicorum de sensibus philo-

INDEX IN

- sophia 523.26.30
pyri ad Tigranem responsum
188.8. facietia 185
D
Aetæ, datri, datymones
205.25
damocrita 132.30
daphneus Archidami filius 391.
4
debitum recte qui det 600.21
defectibus existentibus quare
multi era soliti sint pulsare
472.25
demomeni Siculo responsum ab
oraculo datum 489.31
deiocres 632.5
Deiotarus Galatus 32.6
δῖτρον quare dicatur pran-
dium 350.30 & cur Roma-
nis cena sit dicta 351.5
deliberare inter vinum qui so-
leant 328.21
delirare quid sit 333.35
delirationem philosophi quid
appellent ibid.
delius Ephesus 534.12
delij cubi duplicatio 591.18
delphi Venerem cur harma no-
minarint 426.1
delphin captus ut rete euadat
79.11
delphinus ut Cæranum in Cy-
thnum detulerit 91.10. ut Si-
nopem missos comode ad Cir-
rham deduxerit 89.30. qua
solertia quoque dormiens mo-
ueatur, & seipsum mouens dor-
miat 82.2. ut hominem gra-
tis amet 90.16
delphini humanitas 90.7. 90.
30. 91.7. 28
delphicum oraculum 500.3.10
delphici templi donaria 481.5
delphico in oraculo quæ repre-
hensa 500.13
Democritus 133.32
democriti de ortu rerum senten-
tia 506.37. de uisus opinio
365.10. sciendi cupiditas 177.
21. opiniones 72.26. 507.14
honor 503.15
demonstratio siue deixis, quid
387.33
demophontide ut Orestem exce-
perint 203.33
demosthenes 247.30
demosthenis Mitylinæi dicerii
186.9
demylus tyrannus 35.32
densatio quid 138.15
deucalion 63.30
Deus Stoicorum 582.23. homi-
num amator 615.18. an ma-
lorum causa, ut colligunt Stoi-
ci 567.17. qualis intelligen-
dus 566.6. ut à Platone non
natus, sed æternus pater, opi-
fex mundi, &c. nominetur
335.33. cur concilij & cladium
occasiones immittat 31.27. u-
tilissimus etiam cur rebus ut a-
tur 493.23
dei cogitationes 500.25. cogni-
tio 8.9. 13
Deo non necessaria 337.29. con-
uenientia 407.1. propria
406.20. quæ curæ 90.7. non
repugnandum 488.34
Deum hominem ex corporis &
anima expolitum, ordinatum &
concinnatum

MORALIA PLUTARCHI.

- concinnatis consecisse 96.20.
oculis mentis cerni 403.13.
consciendo animam ideam
imitatum esse 113.34. olim o-
pere, nunc ratione existere
101.29. principium, medium,
finem omnium esse rerum 531.
19. affectionis rerum princi-
pium videre 481.18. esse quen-
dam animas morietium hinc
ad manes deducentem som-
num conciliantem 406.30.
harmonia, proportionem & nu-
mero usum materie atq; na-
ture infinitatem & prauita-
tem eximisse 99.5. non corpo-
ris & materie simpliciter, sed
concinnitatis & pulchritudi-
nis fuisse opificem 101.10. ad-
ministrationi familie genios
malos non preficere 35.35. nul-
lum interitum uacare 36.22.
natum et interitum obnoxium
esse, neminem ferè unquam co-
gitasse 36.13. eum ut Antipa-
trem Torsem animal bea-
tum uocasse, & uarijs epithe-
tis ornasse ibid. 18. se sequiter-
tia se sequioctauis explentem,
teste Platone, leimma reli-
quisse 110.10. malorum au-
torem non esse 32.25. Deiotaro
Galatæ à Chrysippo simi-
lem factum esse 32.6. semper
geometriam tractare, qua
ratione dixerit Plato 336.15.
rerum sempiternarum esse pre-
stantissimum 99.37
Deorum de numero, ordine, na-
tura, potestate 416.3. opeo-
mnes homines indigere 383.
27
deos omnes, loue & mundo ex-
ceptis, nutrire 37.11. omnes
interitui obnoxios finxisse
Stoicos 565.6.16. deos esse
omnium potarum, legumla-
torum & philosophorum v-
nanimi consensu 416.3. non
omnibus ad omnia uti, sed
ad singula quæ arti atque
facultati conueniunt 492.30.
neque agrotantibus, neque
morientibus hominibus des-
se 406.29. delectum habe-
re inter homines, & differen-
tiam 615.20. & sequentib.
& numen raro & paucos ho-
mines compellare 616.6. mu-
tari in affectiones animi fas
non esse 405.15
diageras Atheum 564.36
diameter Solis ad diametrum
terre qua proportionem conti-
neatur 122.23
diametrorum variorum propor-
tiones 122.24
diana cur Lochæa, Eilythea,
siue Lucina sit dicta 231.32.
Elaphebolos 58.31. DiChyn
na 89.20
diapason 104.20.32. 105.20.
qua proportionem constet 109.
230
diapente 104.19.33. 105.20.
qua proportionem constet 109.
230
diatessaron 104.18.34. 105.
20. qua proportionem constet
109.230. leimmate & to-

INDEX IN

in duobus constare 111.29
dicarchia & Cum quid acci-
derit 482.3
diclami herbe vis 73.22
diclature Romana cum Amore
collatio 424.13
dichynna cur ipsa Diana ap-
pelletur 89.20
dichynna marina & agrestis
dea 57.27
diem aestati, noctem hyemi re-
spondere 348.24
digressiones & antiquitatis ex-
plicationes esse Historicis con-
cessus 626.22
dij qua potissimum re ab homi-
nibus differant 866.23. ut
mala, reliquis in exemplum,
puniant 16.13
de Djs questio adolescentibus
quando attingenda 6.29.
institutio ea cur teleton di-
cta 7.1, 8.5
diluculum cur Wycus κλύσις ap-
pellatur 344.7
dioptra 43.1
diogenes 4.6. in publico mastur-
bans quæ dixerit 22.37, 23.1
diogenis in Antisthenem iocus
185.26
diomedes utram manum vene-
ris sauciavit 372.17
diomedes 492.35
dionysij nomen 629.35
dionysius tyrannus 35.33
dirces sepulchrum 589.24
discendi a seipso facultas 71.37
disdiapason 104.37, 105.20,
124.5
disputatio de sensibus 519.

disputatio contra centrum mun-
di 437.35, 438
disputationibus in intricatis
quomodo veritas indaganda
431.21, 403.6
distantia lune solis, terre, centri
440.10
ditus prata 471.12
diuersitas seu diuersum quarum
rerum sit 117.15. eiusq; quod
nam sit munus ibid. 17
diuersitatis & identitatis inter
retribus quæ sit ratio 116.13
diuersum & idem quomodo in
anima fuerint cõmixta 116.5
diuersum Platonis 94.9
diuersum eidem cum inferitur
quid efficiat 116.6
diuersum vnde ortum trahat
116.4
diuersi & eiusdem congressus
115.35
diuinatio vnde confecta 616.7
diuitijs quid insit venerabile
486.35
diuitias etiam cum turpissimis
quibusq; esse cõmunes 487.2
diuitias per se non facere impe-
riosas mulieres 398.15
in Docendo plus esse rationis,
quàm in discendo 70.36
doctrina ad Rempub. gerendam
conducit 5.5
dona fortune & corporis cur nec
bona nec mala sint dicenda
30.15
donaria qualia dijs dedicare
debeant principes & Reges
486.36
dormientes non feriri fulmine
cur

MORALIA PLVTARCHI.

cur creditum sit 241.4
Dracout oculum acuerit sit soli-
tus 72.34
draco vt quidam Aeolicam fie-
minam amarit 70.7
draconem cur antiqui Baccho
consecrarint 221.15
Dulcia vno admixta quid effi-
ciant 226.20
E
Ebrietatis incommoda quæ
217.15, 220.25. quomodo
sint sananda 220.31
ebrietatem philosophi quo titu-
lo insigniant 333.33. eandem
quæ nam reprimant 226.20
ebrijs quales sint errores paran-
di 330.9
ebrios alios frigare, alios calere
219.33
Echeneis piscis 200.19
echini terrestris solertia 68.37,
69.1, 252.4
echini marini solertia 81.14
eclipsis solis & lune 451.7
eclipsibus existribus quare mul-
ti æra pulsarint 472.25
educationis bonæ præuæq; effe-
ctus 613.26
effecta similia similes habere
causas efficientes 451.29
eiusdem in diuersum congressus
115.35
Elaapi cur à Græcis cerus dican-
tur 77.1
aleis Phormio 534.8
elementi & principij notio 582.
17
elementa quatuor 477.1. om-
nium rerum esse materiam

508.6, 582.34. vt inuicem
mutentur 38.21
elementorum quatuor quis ordo
116.32
elephas vt amarit 70.8
elephantis erga dominum suum
fides 66.20. solertia 59.16
elephantem intellectu præditum
esse 62.30, 63.1, 6.13, 15
elephantum natura 63.20, 69.
13.15, 18.22, 73.19, 78.30,
85.34
elephantiasis 358.17
ellope 81.27
elysius campus 470.17
Empedoclea lis 442.25
empedocles 443.7. Venerem vt
appellari 404.6. vt natu-
ram accusari 56.8
empedoclis sententia de illumi-
natione lune 447.28. de
corpore lune 435.5. de disci-
mine solis & lune 431.33.
res gesta 533.26
empedoclem & Pythag. fabulas
in philosophiam inuexisse
593.15
ἐμπόδιον quid vocetur 407.33
ἐμποινα 428.37
ἐμποιον quid 407.33
Enalium Aeolensem à Delphino
ad Lesbum esse dilatum 90.
30
ens Platonis 94.9
ens vnum esse 514.3
ens esse & non esse 515.14
entis esse agere & affici 562.
21
entia omnia Epicuro vt vocen-
tur 17.1

INDEX IN

- entium differentia 516.19
enthusiasmus 407.31.35
enthusiasmus Arimanius &
bellicosus 408.7
enthusiasmus qualis motus 492.
15
enthusiasmus amantium descri-
ptio 409.6
enthusiasmorum genus 407.
36
enyalis deus quis dicatur
405.25
epaminondas 412.28
epaminonda sententia de pa-
tria liberanda 587.11.617.
14. locus 187.9. responsum
ad Iasonis Theſſalorum ducis
donum 599.24. laus 65.
5. amasii 412.29
ephorum Alexandri recusasse
convictam 21.31
epicurus 330. 21.10. & inde.
epicureorum hostes 536.1. quas
causas ortus assignent 512.
27
epicureorum vita qualis 511.29.
absurda & contraria decreta
502.32. 503.3
epicureos in sermone peccare
522.27. reuera esse odiosos
517.32. 518.25. animam mor-
talem & deos otiosos fingere
502.32. a senioribus philoso-
phis reprehendi, quod vitam
belluinam introducant 502.
36. deficere in peruestigando
animae naturam 520.22.25.
30
epiglottis ad quid condita 301.
13. 303.20
epiglottide aues carere 303.21.
Equae ferociam ut amittant
399.23
equus cur in certaminibus vsus
petur 197.37
equi lycoſpade cur dicantur fe-
roces 201.26
equos fieri rabidos 54.13
equos fluuiales patres suos occide-
re 52.29
Erato 386.30
eretrienſium donarium 487.
24
eretrienſium res gesta 636.2.
638.9
erodius 61.10
Eubiotus 57.15
eudemus 98.38
eudotus 94.19
eudorus 106.18. 107.26
eudoxus 534.9
eudoxus quid 12.1
euripides 31.31. 123.11. 494.8
euripidis dictum 74.20. 223.
10. 428.16.
euterpe 386.22
euxinus Pontus cur maximam
copiam piscium habeat 85.
10
euxynthetus 421.21
Exemplum carminis constantis
ex vere poetis vocabulis
388.25
exempla inusitatarum & poeti-
carum compositionum 388.
5.10.15
exemplorum vsus 121.16
exercitationis & rei ob qua fit
exercitatio discrimen 691.13
exulans

MORALIA PLUTARCHI.

- exulum Thebanorum conspira-
tio 588
F
Faba apud quos non sit in v-
su 355.4
fabarum effectus 365.2
fabula Aesopi de grue & vulpe
153.29
fabula Timarchi 610.23
fabulis qualis fides habenda 413.
21
fabule quando vere 610.8
facere quid Pythagorici 355.19
facies in Luna quid 432.27.
433
fagi natura 200.31
fames ut sedetur 285.10
famem quid efficiat 282.5
farina quando melius subiga-
tur 232.9
fascinatores 269.35. Thibij
270.20
fatum 43.8.31. 44.7.10.15.21
de Fato doctrina quibus repu-
gnet 43.1
favoni venti utilitas 226.2
Febri effectus 134.16
felicitatis augmentum & decre-
mentum 26.30
ferarum vestigia quare ver-
no tempore difficilius inda-
gentur 144.30
ferarum iclarum discrimen 202.
35
ferinam ne putrescat, venatores
ut conseruent 230.5
ferri qualitas 342.25
ferulam & obliuionem cur ve-
teres vna cum Baccho dedica-
rint 149.23
ferulam cur Bacchus ebrius tra-
diderit 330.6
ficulni ligni cremati fumus
298.37
ficulni succi vis 299.3
ficulnorum cinerum vsus 299.2
ficus arboris natura 200.35.
276.25.35.36. 298.20.30.
305.30
ficuum dulcedinis causa 177.21
fidium apud veteres diuisio &
definitio 123.37
finis quid sit 558.10. 560.3.25
Flagellum in sacris magnae ma-
gis 535.30
flores cuius rei gratia conditi
209.25
florum detractio cui rei similis
210.5. exhalationes caput
veluti arcem ad pellendam
ebrietatem munire 211.24
flumina & lacus hyeme vapo-
rare 140.15
Foemina pudice quae conueniat
396.24
feminarum temperamentum
217.25
fenum conuehendi tempus 140.
28
fetus hominis in vtero ut ala-
tur 38.10. partu edito ut
duretur ibid.11. septime-
stris quot diebus absoluitur
103.36
fontane aquae hyeme quales
140.14
forma virtutis 422.27
formica natura & praestantia
61.18. 62.10
formicarum canerae ut disposi-
BBB

INDEX IN

12 62.19. quale spectacu-

lum Cleanthes viderit 61.

27

fortitudo quid ex Zenonis sen-

tentia 5.27

fortuita inclinatio quid sit 25.

17

fortuna & casus 481.10

fortune dona cur nec bona nec

mala sint dicenda 30.15

fortune & sapientie compara-

tio 334.20

fortunam aduersam vt vir bo-

nus ferat 29.37

frans vt fiat 22.26

fretorum incrementa & maris

astus vnde 465.13

frigoris effectus 294.35, 295.

12

frumenti incremento que pro-

sint 140.30

fulgurum & tonitruum causa

efficiens 136.13

fulmine an feriantur dormien-

tes 241.4, 538.13

funiculus piscatorius cur leuis

77.16. a veteribus vnde con-

fectus 77.30, 141.22

furfuribus que conferant 35.30

furor 407.25. amatorius 413.

8

furor Magnae matris & Panici

Bacchi 408.3

furorum genera 407.25, 408.

4. diuinorum que acerrima

408.13. omnia genera vt

demulceantur 408.15.

20.25

futurorum & prateritorum nul-

la sensio 577.33

G

GAlatica facta 32.1

Galepsus in Eubaea 246.

20

galli in manu Aesculapij picti

symbolum 31.17, 484.

37

gallina prius ne fuerit an ouis

190.29

gaudium de alienis malis 26.

15.20

Gedrosia regio 464.19

generationis natura 335.30

genius 473.4, 613.11.17, 616.

11. Socratis 593.21, &

37, 594.1.28, 607.25

geniorum cogitationes 609.5.

orationes ibid.20. natura

609.25, 616.12.20

gentium bellicosissimarum na-

tura 412.26

geometria quid intellectui pro-

sit 337.10

geometriae utilitas 591.26. en-

comia 337.10

geometriam Deum semper tra-

ctare 336.15

gephyraei qui 635.14

Gigantes 442.26

gignere quid 335.25

Glauce 70.19

glaucias orator 178.5

γλαυκιάς 271.22

Gnato 317.29

Gobryas 180.6

gorgon 421.26

gorgus Cretensis 421.23

Graeci ab Aegyptiis que didice-

runt 629.33

graeorum trophaeum 647.15.

facta

MORALIA PLUTARCHI

sacra ab Herodoto subuersa

630.20

graeis auitum quid 457.12

gratia 553.31. quid fuerit ap-

pellata antiquis 395.4

gratia cui debeat 597.26

gratitudo ciconiae in hospites

353.4

grauis natura 438.33

gruum volatus 81.17. solertia

60.33

Gubernatorum nauium signa

de tempestatibus 596.6

H

HAbitus quid 40.3, 580.18

Heraclius & hericius ter

restris 68.27

hami cur rotundi 77.35

harmodius 178.3

harmonia vnde componatur

118.21. occulta & aperta

119.13. qui numerus Pytha-

goricus dictus 102.33, 103.34

Hecatombonia 235.11

hedera natura 213.3, 10.13,

214.26.28

hedera cur veteres Baccho con-

secrarint 221.15

hedera cur bacchantes fuerint

coronati 210.36

hegemon 84.11

heracleon Megarensis 57.21

heracletus 56.8, 402.8, 479.20

heracleti dictum 492.2

de Heracleti harmonia occulta

& euidente 119.13

heraclides pugil 170.20

heracletus 95.37

heracleti dictum 471.30, 520.9

heracletus fluius 134.32

hercules 405.34. Aegyptius

630.7. vt soporem duxerit

61.6. mulieris osor 490.34

herculus amores infiniti 412.34

hermodori fabula 614.18

herodotus Athenienses cur lau-

det 641.38. Corinthios vt vi-

tuperet 633.36. Graecis vt

detrahat 630.12, 647.25.

Soloni que tribuat 630.34.

Putaci vt mentionem faciat

630.37. Lacedaemonios quo-

modo proscindat 633.21.

quomodo multis imponat

625.15. refutatur grauitur

& vehementer 638.639.

septem sapientes vt infames

630.29. diis vt maledicat

630.31

herodoti figmentorum, maligni-

tatis, mendaciorum vna exem-

pla 628.22, 629.10.12.18.

29. & seq. dolosam esse dictio-

nem 640.10. de Pacha men-

dacia 632.21. malignitas

vnde perspicitur 635.33. ma-

lignitatis comparatio 625.

35. mendacia 625.26, 638.

639. 651.1

herodoto quando no credendum

647.13. fauor erga barba-

ros exprobat 629.12.29

heroicum carmen vbi primum

auditum 488.29

hesiodus 404.19, 443.7

hesiodi cadaver 90.27. canis

65.4

Hieronis columna in templo Del-

phico 480.21

INDEX IN

- hieronymus 3.30
iussus cur labruscam nomi-
narit Homerus 406.3
hippo atheus 564.36
hippoclidis iocus 646.10
hippota oppidum 132.12
hirundinis in nido conficiendo
solertia 59.31
hirundinem domo non esse re-
cipiendam 351.30. natura
odisse homines 353.16. in-
gratam esse hospitibus ibid.
19
hirundines suos vt pullos excer-
nere doceant 53.2
historia casorum Thebis tyran-
norum 617.25. vsque 625
historia conuicia arrogantioris
cuiusdam 155.1
historia diligentis & ositantis
differentia 584.30
historica narratio qualis esse de-
beat 627.31
historici officium 626.30.31
historiarum varia malignita-
tis nota 626.6.25.31. 627.
15.20.31. 628.6.10.15. obli-
qua & recta conuicia quan-
ta sint 628.6
historicis quid non liceat 626.
25.36
Homerus 144.20. 175.14. &c.
homericæ cænæ 204.22
homicidia vt Athenis paulatim
irreperint 47.14. pro sacri-
ficiis 629.12.22
homicidiorum & omnis huma-
nitatis origo 47.10
hominis natura 96.20. 470.
22.23.29. 520.17. & sequent.
hominis varia nomina 486.10.
esse errare 533.10. ortum ab
iniusticia esse 56.10
hominem non nasci quando sa-
tius sit 406.27
homines qui vocentur sacri &
diuini 609.22. quæ à bru-
tis didicerint 72.26
hominum ratio 500.25. iudi-
cia quibus corrumpantur 479.
11. varia formæ & naturæ
462.18
honestum solum esse bonum 14.
19
honesti dignitas 512.11
hordeum quare gaudeat tenui
solo 140.36. cur in puluere
serendum 141.20. tritico
imbecillus 141.2
hostis qui fugiendus 600.26
humori natura 286.33
hydrophoba 358.24
hyeme quæ aquæ tepidiores
140.14
hyperbolus 626.18
hypothymides 212.6
hyrcanus canis 66.13
- I
- I assensum moneta 91.9
Ibis 73.5. 251.35
ibycus 344.7
ibyci dictum 389.33
Ichneumon 59.27. 84.1
Idanthyrus Scythia 21.15
idea Platonis 113.31.33.34. 514.
27
Idem Platonis 94.9. unde o-
riatur 116.3. quid efficiat
in Diuerso 116.7
idem

MORALIA PLVTARCHI.

- idem & diuersum quomodo in
anima fuerint commixta
116.5
idem & diuersum 94.6. 95.7.
motus alterum, alterum quie-
tis esse causam ibid.
idem esse speciem seu ideam eo-
rū, quæ semper eiusmodi sunt
117.14. in celesti motu præ-
ualere 116.12
identitatis & diuersitatis in ter-
renis quæ sit ratio 116.13
iecur polyematon 275.33
ieiuni cur magis sitiant 281.8
ignis & aeris mutatio 38.26.
alimentum 297.29. natu-
ra 36.22. & sequent.
igniti natura 38.31
imber cum tonitru decidens cur
seminibus utilis 136.11
immobile quid 584.7
imperatoria theatra 53.31
inane & infinitas quid 512.28
inanimata cur rectè ratione
prædictis opponatur 48.25.28
inclinatio fortuita quid sit 25.
17
incommoda à temulentia illata
quomodo sananda 220.31
incontinentes qui dicantur 313.
35. 314
incrementum Stoicorum 578.
35. 579
indica radix 462.17
indictorum canum generositas
67.10
indifferentia Stoicis quæ sint
19.18
indifferentibus ipsa mala præ-
stare 19.15
individuorum natura 574.25
media laborantes vt reficiantur
190.10
infelicitatis natura 19.9
infelicitè & vitiosè viuere 19.
11
infinitas quid 441.9. 512.28.
571.15
infiniti natura 40.28. 441.
6. 578.12
ingratitude hirundinis 353.10
initiationis finis 336.33
iniuria alteri illata 18.3
iniusticia animi quid & qua-
lis 17.31.35. 56.5
ab iniusticia orta 56.10
iniustus sibi ipsi iniuriam vt fa-
ciat 18.13
inoculatio quid 198.25
inoculationem quæ arbores ad-
mittant 199.35
institia proprium 404.33
insipienter cum ratione viuere
quid sit 19.30
instrumenti virtus 491.21
intellectuum & noticiarum di-
scrimen 50.22
intellectus concepti vis 608.16
intelligentia quid sit 116.20
intelligibile 513.12
intervalum quid sit 128.23.
in cantu quid dicatur 108.
26
inuidia 272. quid ex Chrysip-
pi sententia 26.19
inuidia & inuicem inuicem co-
gnatio 631.13
inuidi vt comparati 26.22
inutile viuere cui sit 14.35
iocus Theophrasti in Philippum
BBb ij

INDEX IN

Casandri filius 186.18. men	natum 479.11
se affecit in Philippum 184.	iulius 428.30
26. Amphie Tarfensis 188.	iupiter 443.18. hospitalis 421.
24. parafiti in Lysimachum	17. genitalis ibid. forensis
186.12. amici Antigoni non	609.36. Ctesius, Epicarpus
impetrantis talentum, quod	Charidota cur cognomina-
petuerat 187. in Aeschyl	tus 30.8
Cabeos 185.36	iūs raptio 628.22
iocis & ludis vt exercēdi 327.	iustitia 531.22. quid sit 5.28
16	iusticie & societatis humana
iolaus amafius Hercules 412.35	principium 7.15, 51.25, 54.
iones pudere fui nominis 632.	31, 601.31

9	
iouis Corinthus 559.26	
iouis epitheta 548.32. sen-	
tentiam idem cum fato esse	
44.7. nomine quid intelli-	
gatur 465.18. transforma-	
tio in varias figuras 442.18.	
iouem homini virtute non pra-	
stare 566.25	
iouem & augere & pessundare	
genus humanum 32.15. &	
ternum esse 36.30	
Iratorum gestus representantes	
cur cum voluptate audia-	
mus 257.25	
ira resistere opus esse arduum	
402.8	
iris 432.31. eius descriptio 420.	
12	
iridis cum Amore collatio 420	
12	
Iagoras 635.5	
ismenie iocus 185.3	
ismenodora 391.20, 400.30	
isocrates rhetor 150.22	
iudei cur abstineant suilla car-	
ne 250.27	
iudicium de rebus quare depra-	

K

K Atorithoma Stoicorum 11.6	
K Kipas 77.26	
Kerasbolos quid sit 304.33	
Kλντορ quid 344.7	
Kosmetores 155.28	
Kreodate 205.27	

L

L Aborum prateritorum me-	
moria 182.1	
labrax vt vno se liberet 77.5.	
vt effugiat 79.9	
labruscam Homerus cur iupig-	
da vocarit 406.3	
lac vt coaguletur 299.3	
Lacedemonij quot ex locis ty-	
rannos expulerint 633.11.	
635.18. propter scelera terre	
motu puniti 133.21. propter	
stupratos Scedasi filias puni-	
ti 628.37	
Lacedemoniorum aduersus Poly	
cratem tyrannum expeditio	
632.34. 633.1. 684.25. &	
quanimitas 184.2	
lacheis 205.28	
lacryma	

MORALIA PLVTARCHI.

lacryma apri & cerui 143.17	161.24
laconis iocus 185.29	lucerna nunquam extincta &
lais 423.36	pud Romanos ratio 308.27
lane pexa dissolutio 175.1	lucerna melius vt ardeant
laricem quae loca maxime pro-	176.3
ducant 213.30	lucina 496.26
latio seu phora quid 387.20	lucta quid 198.17
laudatio inuita 626.33	lucte origo 195.3
laurus 213.34	ludi & ioci vt obeundi 327.16
leges qui tollunt, vitam tollere	Luna quomodo dicta ab anti-
536.3	quis 434.13, 462.12, 463.
leimma quid 102.31	15, 474.31. an inhabite-
lemnium facinus 401.34	tur 461.10, 463.18. quid
leo Byzantius 186.33	434.14, 454.13. cur non
leonis solertia 59.21	posuit decidere caelo 436.35.
leonem Soli cur dedicarint Ae-	ubi sit 459.23. humilis cele-
gyptij 251.28	rius, sublimis autem tardius
leonum natura 69.30, 73.11,	mouetur 453.29. licet non
85.35	inhabitetur ab hominibus,
leonidas Tyrtaeus 644.23	tamen ob id non esse frustra
leonidis visum 643.35	factam 462.30. in quan-
lepus marinus 89.17	tum obscuret Solem 452.6.
leporum solertia 68.10	infra degentibus quomodo
leporum natura 252	immineat 461.20. quanta
lepra causa 137.25	sit 436.15. nullam formae
leuco Ponticus 21.16	differentiam habet hebeti-
leucomantis 421.21	bis oculis 431.36. quale ad
leufrica calamitas 131	nos lumen mittat 491.35.
lenia & ignea instinctu naturae	quare Glaucopae appelletur
quo ferantur 443.34	455.36. unde & quibus sit
ligna plenilunio casa cur fabri	mixta 475.3. vitrum in se
abiciant 231.2	aerem contineat 434.28
linea a centro ad superficiem ter-	rae & Solis hominum diffe-
ra quanta 440.18. recta	rentia 431.33. mutuum amor
quid mathematicis 499.13	473.22. alimentum 466.5.
literas primum quis inuenerit	substantia 471.32, 472.11.
371.28	caverna maxima qui voce-
lixium 134.13. optimū 299.2	tur 472.32. color in defectu
locus consularis 161.20	suo 454.34, 455.11. cum
loca in conuiuiis honestissima	terra comparatio 436.24

INDEX IN

- Luna defectus quando longior,
quando breuior 453.25. de-
ficientis colores varij 455.30.
eclipses cur frequentiores,
quàm Solis 452.10. diame-
ter in medijs distantis 457.
36. faciem quæ in ipsius or-
be apparere videtur, non esse
visus refractionem 431.27.
faciem nō esse imaginem O-
ceani 432.27. 433. globum
ex igne & aëre non esse com-
pactum 435.26. ignis num
sit carbonis 434.20. illu-
minatio vnde 446.33. in
terram & homines effectus
& energia 465.7. inæqua-
litates & asperitates 449.
7. interpositio inter Solem
& terram quibus cum rebus
similitudinem habeat 445.
15 lumen cur neque calidu
sit, neque splendidum 447.
30. altitudo quāta sit 440.
15. motus 437.3. motus &
conuersiones 463.25. omne
dignitatem detrabi, adem-
pta ei natura & proprietate
terræ 446.28. partes quæ
primò lumine destituantur
458.10. 20. partium nomi-
na 473.1. quantitas 472.
15. quantitatem quoties con-
tineatur in terræ quantitate
451.35
lunam & accipere, & dare, &
componere, & diuidere 474.
30. aduersam à Sole natu-
ram habere 465.20. cum
Venere habere similitudi-
nem 418.8. esse terream &
caelestem terram 457.15. 20.
esse item triuiam 461.24
lunam incolentes 461.21. na-
tam esse 36.29. plurimum
iuris in vitam hominum ha-
bere 469.25. sacram quam
dam terram esse 457.5. pro-
funditatibus & rupturis esse
apertam 457.22. 472.32.
quid gesct 436.29. ex sese
non accendi 434.16. indi-
gam esse alieni luminis 446.
30. terrenam esse 455.25.
viginti septem diebus cursum
suum absoluere 104.26
lunaris orbis facies vnde 446.
14
lupi spiritus 202.22
lupos cibi abstinentia se curare
73.11
lusciniæ solertia 71.1
lusciniæ non alendas 23.11
Lycospadæ equi 201.26
lyncei visus 579.24
lyncei lyncurium occultare 33.1
lyre vel tibiæ cantus 327.14
lysander Kreodæta Agésilai in
Asia 205.29. interfecit
498.1
lysandra Simonis filia 391.5
lysanorida 586.4
lysidis genius 598.21
- M
- M** Agistum conuiuij qualem
oporteat esse 162.33
magistri bibendi epistathmi
149.15.19
Magna matris furor, 408.3
magnetæ-

MORALIA PLVTARCHI.

- magnetarum donū Delphicum
487.24
magnetis alio inuncti impoten-
tia 200.35
malacia 141.29
malea 89.29
malum cur ἀγαθὰ καὶ κατὰ φύσιν
καὶ κατὰ νόμον 274.33
malum & bonum cur existat
550.14. quid sit 30.15
mali causa 97.25
malorum causa 98.33
malis vitæ nil addi posse 31.5
mala & bona sensilia 20.16
mala indifferentibus præstare
19.15
malorum punicorum sapor 136.
30
Marathon pagus 178.2
marathonia pugna 636.37.
637.1
mare 466.15. pingue 175.36.
Saturnium 467.12. cur nō
densetur 138.14. 23. cur hie
me minus amarum 138.25.
oleo conspersum quomodo pel-
lucidum fiat 139.30
mare & terra in vniuersitate
quid 445.13
maræne an terra obsonio præ-
bendo præstet 246.20
maris æstus & fretorum incre-
menta vnde 465.13. sylue-
siria & planta 134.17
mare suppeditare salem 249.3
in Mari lauantium corpora
134.6
marina aquæ quomodo salugo
auferatur 137.1. 4. 7. 9. calor
vnde probetur 138.22
marina venationes adolescenti-
bus prohibita 58.17
marinorum animalium natu-
ra cur minus cognita 75.25
mars qualis deus 405.18. quæ
bus conuiuiis excipiat ab
Homero 405.3
marsias 327.27
masculum sexum feminino an-
tecellere 397.15
masculorum concubitus vitupe-
ratio 395.11
masculorum cum masculis amor
quid sit 425.15
materia quid 192.13
materia prima 118.15. corpo-
rata quare cū indiuidua nō
misceatur 112.37. 113.1. ma-
ter & nutritrix dicta 98.31. à
deo non ociosa constituta
99.1. mundi ante natum
mundum qualis fuerit 96.
15
materiam qualitatis expertem
esse 583.28. eorum quæ na-
scuntur veluti matrem esse
192.12. comparatam quid
soleat Plato vocitare 113.2
mathemate non opus esse Deo,
tanquam instrumento quod
à rebus natis ad æternas eius
traducat intellectum 337.
29
mathematica vbi collocanda
113.21
matrimonium cuius rei gratia
contrahendum 425.35.
426.5
matrimonij encomion & defini-
tio 392.35
- BBb 7

INDEX IN

matrimonij definitio 396.30
de Matrimonio inaequalium a-
tate 400.2
Medea templum 653.10
medicamentis admissum vene-
num 541.33
medicis quae licita 437.27.30
medicum bellum 32.4
medietates quae 105.31 vt in-
ueniende sint 106.19
megaris 43.14
megarensium donaria Delphi-
ca 487.26
megarica quaestiones 9.35.10.1
mel in vinu vt vertatur 221.12
melancholia morbus 54.20
melanipidis dictum de amore
407.10
melanthius 183.23.187.2
meleager 412.28
melissus 128.22. 533.33
melita 593.11
mellis inu, cur optimum 307.7
melpomene 386.37
memoria quid 50.17 cum in-
telligentia coniuncta ib. 20
memoria praeceptorum labo-
rum 182.1
memoria apud veteres vsus
497.23 (10
menalippus Agrigentinus 410.
menandri laus 325.18. 28
menedemus 10.6.21.32
menelaus 629.15
mensa unde & cur sic dicta
351.18
mensis prosterius 225.36
mens 613.8 Socratis 607.37
mentis imperium 475.1 prae-
stantia 470.25
mentem videre & audire, con-
dictum 49.32 ordinis prin-
cipium esse 98.37 dari &
recipi à Sole 474.30 à So-
le creatam 470.30 non
esse partem animae 470.24
mercurius 405.11 alius caelestis,
alius terrestris 470.36
mercurium primum inuenisse
litteras 371.28
meretricum honores 485.35
meri multum bibentium natu-
ra 220.21
metus effectus 331.36
Milesij 632.17
miliades 178.14. 326.16
minerua 405.11 apud Home-
rum vt introducta 593.20.
492.33 (25
misericordia unde nascatur 26.
misericordia nostra vita 31.5
mithridates cur Bacchus appel-
latus 170.18
mithridatis in bibendi & edendi
certamine victoria 170.1
infantis adhuc cune fulmine
incensa 170.10
mitylenaeorum contra Athenien-
ses de Sigeo bellum 631.1
mixtio Stoicorum 570
mixtionem quae admittant, na-
tura 446.16
Mnesareta 486.1
mnesiphilus 650.20
Mera 205.21
qui Morbus corporis sacer dica-
tur 402.15 gigni absq; cau-
sa an possit 359.16
morbi regij causa 272.32
morbi noui propter cibos an ex-
sistant

MORALIA PLVTARCHI.

sistant 358.15
mors quid 37.14
mortem malis & fatuis utilio-
rem esse vita 15.18 male &
inscita vita praestare 15.28
& vitam inter indifferentia
referri 19.35 sibi consciscere
quis debeat 544.23
mortui qui vocati ab Athenien-
sibus 407.34
motus subinde citius inebriari
quam quiescentes 164.27
motus 262.30 Platonis 94.9
motibus particularibus multa
occurrere impedimenta 44.28
Mugil vt viuat 58.10
mugil vt hamum tractet
78.1
mulciber claudus 434.25
mulorum natura 51.28
nulli praestantia 89.15
muliebris corporis temperies
216.20. 219.10
mulieris impudica ad hone-
stam antithesis 426.29 pu-
dica quid sit 396.24 inge-
nuae continentia atq; pudici-
tia 424.17
mulieres cur minime inebrien-
tur 216.7
mulierum luculenta defensio
atq; encomion 426.15
mulieribus non multum esse cu
Marterei 413.7
inter Mundiciem & superuaca-
neum cultum quid intersit
292.20
mundus unde vitium suum con-
traxerit 101.32
mundi aeternitatis causa 234.
34 conseruatio cur fortui-
ta 42.34 conflagratio 565.
31. 569.16 corpus qua con-
temperatione conflatum sit
116.26 & vniuersi cen-
trum 441.5 materies, ante
natum mundum, qualis 96.
15 partes vt moueri sint na-
tae 41.30 origo 94.12. 19
partes inanimatae vt a-
nimatam naturam & asci-
scent & amittant 39.2 se-
men 568.27
mundo conflagrato quid reli-
quum futurum 550.34
mundum esse animal 444.35
esse diuinam naturam proge-
nitam 101.37 perfectum esse
41.27 & quilibet eius par-
tem ex quib. constet 94.17
no mori 37.15. 17 no nutriti
37.11 nutriti ex seipso 22
primo omnium existisse 192.
33 à Deo factum 96.5. 19
conflagratum renascenturum
568.31 incepisse 94.12 esse
immobile 472.2 in medio
sui & sempiternu esse 41.4
fortunato medium occupasse lo-
cu 42.2 ortum & natum
vbiq; & semper 101.24 nec
à deorum nec hominum quo
quam factum esse 95.37
mundos infinitos esse 529.17
mures vt nos admoneant 23.19
muri araneo cur Aegyptij diui-
nos honores tribuant 251.22
muse illius, quae locu Lunae atq;
terrae interiectu obseruat, in-
ges inter hoies efficacia 385.
10

INDEX IN

- musæ* 405.11. octo cui loco
præficienda 385.34. quibus
rebus præfecta 386.15. quæ
octo sphaerarum revolutioni-
bus præpositæ sunt, quid effi-
ciant 385.10
musarum numerus 380.30
*musis Sirenium vocabulum quis
imposuerit* 385.3
musas quot præci finxerint 124.
18
musica principia 168.7
à *Musica deprauata & voluptati-
bus ut cauendum* 312.5
musica pars deprauata 389.31
*musicam ad luctus & mæsticias
transferendam* 323.10
*musicas voluptates Baccho ad-
miscendas* 123.15
*musicos senescentes fides accur-
tius intendere* 172.11
*mustela piscis natura & sôler-
tia* 86.10
mustum cur minimè inebriet
225.30
myrica flamma ad quid utilis
231.10
*myrinxorum dona Apollini mis-
sa* 487.22
*myrmecidis & Callicratis subti-
lissima opuscula* 579.27
- N
- Narcissus unde dictus* 211.5
*narrationes coniuuales o-
ptime* 152.20
nasci quid fuerit 118.7. nihil
ex iis quæ sunt 507.7
*natura vnica & simplex causa
rerum celestium* 385.32. pro
- ortus posita* 508.34. cura
*animal sentiendi facultate
instruxerit* 49.10. quid ha-
beat ex Socratis & Parmeni-
dis sententia 513.6. Stoicis
adiaphora 539.22, 540.4
naturæ simile quid 450.33.
contemplatio esse finis philo-
sophiæ 336.33
naturam nihil facere frustra
209.24. non nisi finis ali-
cuius causa facere 49.7. ut
eam Empedocles & Heracli-
tus accusarint 56.8. neces-
sitate & bellum esse ibid.
loco non mutari 441.36.
eandem & nunquã natam
& ortam esse 99.15
*naturalis cuiusque rei motus,
situs atque ordo quomodo et
qualis intelligendus* 444.
15
naturalis doctrina 7.29
*naues fluuiales hyeme maiora
ferre onera* 138.12. cur hye-
me in fluminibus tardius
incedant, in mari non item
138.1
*nauibz quibz. sal rehitur quæ
accidant* 136.9
*nauigantes cur ante diem a-
quam è Nilo hauriant* 348.
6
*nauigatio prope terram iucun-
disima* 165.30
nauseam quid moueat 139.18.
20
nausicaa 175.14
necessitas 97.6, 119.7. 384.
15

Neptunus

MORALIA PLVTARCHI.

- Neptunus Phylalmius cur dia-
ctus* 357.36
neptuni vicli fabula 375.24
*neptuno & Cereri cur idem fa-
num consecratum* 249.7.
cum Minerva templum com-
mune 375.36
nestoris electio 501.29
Nicander Euthydami F. 57.17
nicias 626.7
*nicolaos cur magnas palmæ glâ-
des appellent* 344.28
nihil à quoquam tangi 574.
17. quid sit 563.28. unde
fiat 507.6
*nili annua eluuiæ terminus
præmonstratus* 86.33
niobe 411.5
niuis usus 348.18
Nomades 55.2
non esse & non ens esse differre
515.14
notionum subiectum & usus
50.21
noticiarum origo 536.25
*nox ut antiquis Euphrone fue-
rit appellata* 329.20. hye-
mi respondere creditur 348.
24. cur sonos facilius reddat
quam dies 340.10. cur coi-
tui tributa 224.2
noctem terræ esse ymbra 451.
20
*Nucem cur caryam dixerint ve-
teres* 211.3
numerus qui perfectus dicatur
104.3 quadratus simul &
triangulus qui ibid.7
numerosum proportio 102.103.
104
- nunt quid sit* 576.5
*in Nuptiis cur plurimi ad cenā
vocentur* 245.11
*nutrimentum cur populus Greci
dicant* 282.22
- O
- Oblivio malorum bona* 149.
28
*obliuionem & ferulā vnā cum
Baccho cur dedicarint vete-
res* 149.23
*obliuione non conterenda quæ
149.32*
Oceani æstus unde 465.13
*oculi pupilla ut à Græcis voce-
tur* 469.37
*oculorum & aurium oblectatio
unde proficiatur* 386.34
Oenanthe 298.32
Officium perfectum quod 11.5
Ogygia insula 467.7
Olea sapor qualis 136.28
oleagini ligni vires 231.12
*oleum cur humidum dixerit Ho-
merus* 296.30. ut æruginē
oppleat 477.12
olei summum cur optimum
307.7. potentia & impoten-
tia 199.5.6. 297.29. 308.
17
ololygon 87.12
Opinabile 513.8.32
opinio quid sit 116.21. obno-
xia falsitati & errori 527.7
opuntia 487.17
Oraculum Trophonij 610.17.
de Socrate 609.32. piscato-
ribz datum 139.4. de in-
sula ante Theram & Thera-

INDEX IN

fiam à mare edita, & de bello Romanorum cum Philippo Rege 483.7 de claudicatione Agestilai 483.1
oracula Delphici carmina 479.
480.1
oraculo Delphico fides cur derogetur 488.5 obtemperare odisum non esse 517.21, 25
eracula & somnia quibus contingant 593.2 quæ sint credenda 482.35 quare posterioribus temporibus perspicuè & simplici sermone prolata sint 498.12 quæ obscura & ambigua, quæq; perspicua fuerint 496.5, 10, 15 à quibus carmine sint ex professo conscripta 490.22 antiqua cur versibus dici & obscurè proferri necesse fuerit 496.33 497.1
oraculorum enumeratio, quæ soluta oratione edita sint 489 obscuritatis & ambiguitatis causa 497.7 de eorum fide disputatio 481.36
oratio quid sit 118.20 monetæ collata 494.32
orationis & historiæ malignæ indicia 626.5, 11, 672.13, 15, 20, 31, 628, 610, 15
ad Orationem quæ desint 75.3
orationes & sermonum genera quomodo & qua occasione mutata 495
orationes inuversa cui similes 479.3
ordo in conuiujs 155.37
ordo rerum quæ statuendæ 443.30
ordinem qui obseruauerint 158.10
ordine Deum, mundum constituisse 155.31
orestes 203.33
origo rerum 118.7
equi hominis quid sit 11.34
ortus vocabulo quid intelligendum 100.30
ortui quas causas destinant Epurei 512.27
ortus hominis vnde 56.10
orus 119.8
Othryades 631.23
otides 84.32
otus 51.1
Ouis à lupo morsæ caro & lana qualis 202.15
cuum cur consecrari solitum in orgijs Bacchicis 192.26 in solo animali coire & nasci 194.19 Tyndareum 193.13
ouo ne prius gallina fuerit 190.29
P
Pæguri è cauernis saxorum vt eliciantur 50.36
palestra vnde deriuetur 195.20
pale vnde deriuetur 195.29
palma sapor 136.30 natura 484.2 lignum 347.35 mægnæ glandes 344.28
palmarum CCCLX utilitatum genera præbere 347.25 cur antiqui dilexerint 345.14
semper suis folijs ornata esse

MORALIA PLUTARCHI.

esse 346.5, 11 maxime longeuam existere 345.36 omnibus certaminibus esse communem 344.37
pambæotia 132.6
pammenes Thebanus 160.21
Πάραπος vnde dictum 79.6
pancratium quid 195.25
pandaris 492.34
panis vires 294.26 etymon 351.18
panthera 77.4, 629.9
panticapæum 21.34
papaueris spiritus 212.21
paradoxa quid 538.34 Stoicorum 538.34, 539.22
parasiti iocus 184.26, 186.12
parca necessitatis filia 384.12
parca quot & quæ 612.13
parcarum distincta officia 474.33
parmenides 404.15, 443.7
parmenidis acta 533.23 philosophia 512.32, 513.4 sententia vniuersum vnum esse 512.15, 513.18 doctrina 534.18
parmenonis sus 259.10
participati ad participans quæ nam sit ratio 515.20
pastidas 186.33
pathya 632.21
patroclus 196.29
paulus Aemilius 155.20
pauo cur creatus 23.7, 22
pauones non alendos 23.11
paupertas Epaminonda 600.2
pausanij epigramma 657
pausoni pictori quid vsuenerit 478.33
Plataica pugna 654.13, 655.656.10
peccatum quid 11.7
pecuniam dans & accipiens auerterq; peccet 600.17
pecus quam aquam libentius bibat 135.18
pecori quare sal obijci soleat 182.32 (135.25)
pelamydes 182.32 (135.25)
pelles animalium iugulatorum & morbosorum quales 203.10
peloponnesiacum bellum 32.4
peloponnesius 89.29
pennæ constantia 471.21
perdices vt astu aucupem à pulis abducant 68.2
perdicum mares 52.32
peregrinati quomodo laborum suorum laudem reportent 181.7
perfectus numerus qui 104.3
perfectum officium quod 11.5
periander Corinthiorum tyrannus 633.29
pericles 163.29
peripateticorum brutis rationem denegantium argumentum 54.33, 35
à Platone discessio 514.10, 15.20
perse vtrum à Græcis violatorem masculorum dedicerint 629.30
persarum regum mos 310.31
persarum mores 150.16
persuasiones maiorum pie ad postereros propagatæ cur non statim deferenda 488.37
perturbatioes animi quid 50.25
pestis quæ animalia primum inuadat 238.23
pestis nona Athenis 362.4

INDEX IN

- Phaebida Spartani 585.33
586.2
phadimus 57.20
phædra Euripidea 46.23
phædro 390.35
phaylus 410.5
pherecydes 462.16
phido 128.5
philinus 76.15
philippus Macedo 316.33
627.33
philippi regis curiositas castigata 188.30. apophthegma 625.32
philistus historicus 626.20
philo 337.10
philomela cur deterius canant 71.3
philomenes 629.5
philosophandum ne sit inter pocula 149.6
philosophari qui possint 152.8
philosophia Academicorum 530.7
philosophiam liberam esse debere à superstitione & fastu 592.34. primo carmine sua dogmata sparsisse 489.3.
veram nobis vitam largiri 502.23. à superstitione & vanitate repurgatam esse à Socrate 593.14. 596.26. à nullo ioco, ludo, aut oblectatione abesse 150.33. tantquam matrem familiam non debere loqui inter pocula 150.15. è conviviis eicientes pelius facere, quam qui lumē inde tollunt 333.9
philosophicam magis quam rhetoricam orationem conuivis quadrare 150.30
philosophicus disputationibus quatenus utendum in vino 150.10
philosophi vita qualis esse debet 3.12
philosophorum dī 416.5. sales 152.15. verorum cum Epicuro comparatio 533.21. quid non sit 437.27.30. quorundam diuersæ opinionēs de subitiis animi affectibus 117.27
philosophos quæ non deceant 55.25
philostatus Euboensis 57.21
phini filia 90.30
phocæarum natura 86.7
phocensium sacra 64.8
phocidis oraculum 490.33
phocion 534.2
phocus 131.28
phrynon Atheniensium dux 631.2
phycis 86.6
physica Stoicorum 562.
physices encomium 386.24
Picea cantus 71.12
picea & pinus cur non admittant inoculationem 198.20
pindarica cœnæ 204.31
pindarus 90.3. 335.1. 339.5. 479.22
pinus cur inoculationem nō admittat 198.20
pinum quæ loca maximè proferrant 213.30
è Pinus corona cur victoribus data Isthmico cerramine 261.27
piscatio

MORALIA PLUTARCHI.

- piscatio cur tursis 58.37 cur varia instrumenta & artes requirat 77.8
piscationis artificium 77.10
piscationem nulla re nobilem esse 58.27
piscatoris cuiusdam artificium 80.11
piscatorius calamus cur non sit crassus 77.10 funiculus cur leuis ibid.16
piscis natura 77.14
pisces marini ut & cur partu instante paludes fluuiosq; vicinos petant 85.5 cur semper aduersum vndas & fluctus natæ soleant 81.20
piscium fetus 12.24 astutia 79.30. &c. appellatio quibus tribuatur 74.24 & piscationis vituperium 58.10
piscis vaticinari 76.25 cur auersati sint Pythagorici 354.10 cur in flumina & maria deiectioni 74.32 perspicaces esse vnde constet 76.33.77.5 curam fetus habere 88.1 mutua auxilia ferre 78.15.21
piscistrati apophthegma 151.35
pithægia 225.33.366.16
pittacium 631.8
pittacus 631.2
Planetarum ordo 439.22 interualla 123.29
plani numeri 102.13
plantas animalia esse terrestria 133.32
plateenses 636.25
plato 94.11.12.36.95.23.97.6. 98.33.99.21.29.100.1.12. 111.33.117.7. 121.37.133.31. 336.15.426.33.520.2
platonis frugalitas 280 gnōme 152.10 beneficia 533.34.534.6 apophthegma de iustitia 625.19 dialogi in cœnis acti 324.2 de ente. eodem; diuerso, motu & statu sententia 54.9 difflorum de anime ortu & interitu conciliatio 99.12 de multitudine viritutum sententia 5.22 doctrine de entibus 517.11.514.27
platonica Tetractys 0 5.25
plenilunio melius quid fiat 232.9
pluto 413.11
pluuie cur profint segeti ante messem 140.30 cur feno noceant 140.28
pluuias inter fulgurā decident incrementis esse idoneas 241.28 vernas necessarias esse seminibus 136.22 de Pœnis diuinitus irrogandis 16.2
poetas inclinationes 493.37. 494.1 solertia 426.25 cum pictura collatio 389.9
poesi à quibus infamia sit contracta 496.25
poesim esse loquentem saltationem 389.4
poete quare nouandis vocabulis C C C

INDEX IN

- lis & translationibus indul-
ferint 388.2
poetarum veterum catalogus
qui vni tantum Herculem
agnouerunt 630.24 uisa esse
vigilantiū somnia 408.29
poetas deplorare Solis eclipses
451.14
poetica qua occasione ab oracu-
lis reiecta 496.30
poetice quid cum saltatione cō-
mune habeat 387.8.398.5
poetica concertatio 259.25
polybii apophthegma 233.14
polybus 538.9
polymathia Musa 386.20
polymnia 386.19
polypodis caput 365.2
polyppus piscis ut colorem mutet
80.17 ut se mutet 80.32 a
congro & muræna ut tracte
tur 81.1 seipsum depascens
ut desideat 58.12 excur-
rens in terram ut signum sit
venti 141.35 cur colorem
mutet 142.3 eiusdem caro
143.2
pompeius Magnus 369.9
posidonius 113.15
possibile quid 43.3
de Possibilibus doctrina 43.1
potus ras 301.33
Prædicetur ne alterum de altero
522.2
præsens tempus à Stoicis negatū
575.18
prætorum & futurorum sen-
sio 577.33
prandium cur δ'απρω dicatur
350.30 apud antiquos quale
fuerit ibid.20
principij seu elementi notio 382.
17
principia Epicureorum 509.28
non necessaria 507.29 immu-
tabilia 507.14 singulis actio-
nibus quot 386.9
priuatio quid præsupponat 54.
10
probus an aliquis 30.32
procles Xenocratis auditor 264.
19
proclis Epidauri tyranni respon-
sum 490.3
prodigia in Delphico templo
480.25
prolis dilectio quem habeat ef-
fectum 51.25
prolem cur carnosī raro procre-
ent 200.3
proportio numerorum 102.102
propositum quid 50.15 cum in-
telligentia coniunctum 20
proserpina 469.33.35.470.6.
471.1
prostitueris mensis 225.36
prostituentes corpora sua qua-
les habendi sint 425.20
protagoras sophista 503.26
protelea 127.32
protogenes Tarsensis 1391.8
providentia 443.17
providentia in enatis rebus
qualis 24.1
providentia vsus 443.15.20
prudens an careat negocijs 21.
3
prudencia 550.30.551.1
prudenciam à felicitate quid
differat 27.14
pruna

MORALIA PLUTARCHI

- pruna 455.21
prytaneum quid 247.5 quis
instituerit ibid.3
psalterij aut tybie vox 327.
25.188.30
pseudomenon 537.37
Psephus cur Grecis sit anima dicta
38.12
ptolomæus Soter 89.27
ptolomæus Philopator 69.22
ptolomæus 76.20
pugillatio quid 198.16
pugillatio cur inter certami-
na primo loco recensetur
196.16
pulmo 28.11
purpure piscis natura 83.25
putredinis expertia corpora
243.8
putrefactionis genus 348.35
pyrrhothea forma & natura
83.5
Pyrrhothea quid 287.10
pyrilampes 595.18
pyrrhus 64.27.74.22
pythagoras 35.31.
593.15
pythagoreos mansuetudinem
erga bestias cur præceperint
47.32 propter seditiones vi-
ribus esse expulsos 588.1 Me-
taponti igne à Cyclonij in-
terfectos ibid.2
pythagoricus quaternarius 121.
25
pythagorici quibus nominibus
numeros insigniuerint 102.
28. &c. cur quaternarius Tro-
phon appellauit 102.29 cur
tredecim defectum dixerint
104.28
pythia vilis conditio 493.14 ope-
ra vt vsus sit Deus 492.5 ser-
mo qualis fuerit 499.15 car-
mina qualia 478.25
pytholæus 425.38
pythacus 630.37.631.1
Quadratus & triangulus quæ
Numerus dicitur 104.7
quadrati numeri 102.15
quadrichorda quot sint 123.26
questiones conuales quales
esse debeant 153.14.179.6 de ca-
lamitatibus ubi cauenda 182.2
questionibus in difficilibus quæ
ratione veritas perscrutanda
431.21
qualitatis expertus quid sit 584.
35 quale 507.35
qualitatem materię non exper-
tem 583.28
quaternarius Pythagoricus 121.
25
R
Rane cur nocturnum, &
quid in terra coeant 87.15
coitura qualē vocē edāt ibid.12
ranarum in palma donarij
Delphici templi, symbolum
483.35
ranarum coaxatio 135.22
rationali quid opponatur 48.
28.49.2
rationis vi quando vtendum
10.28 documenta in anima-
libus 52.20 reclinatorem in
nullo hominum esse 52.14
facultate civili quæ sint præ-
posita 386.16
CCc

INDEX IN

ratio qualis debeat esse 52.11.
315.26
ratione animalia quævis præ-
dita esse 52.13, 19 bestias
carere 54.33
Reflexionis natura 448.92
reflexus in radius stans quid vi-
deat 459.3
refrigeratio & densatio ut mu-
tationis elementorum inui-
cem sit causa 38.26, 396.8
regia delectatio quæ sit 501.
17
regnum & virtutem diuinifi-
cama hominum bona 409.
11
regulus captus à Carthagenen-
sibus 629.6
regum & imperatorum senten-
tias cognoscendi olim varij
modi 616.3
religio 532.25 eius necessitas
532.35, 533.2
remora piscis 200.12
retentio assensus 527.12, 35
retia piscatorum hyeme ma-
gis quam æstate cur putrent
140.8
Rhetoria quid 27.35 ut sibi re-
pugnet 28.1
rhetra 490.20
rhodopes meretrix 485.31
Romani cur nunquam omnino
inanem mensam tollendo se-
cerint 308.25 cur lucernam
nunquam extinguere fuerint
ibid. 27
rosa Rhodona à Græcis cur dicta
sit 212.28
rose quas vires habeant 212.30
ros unde 465.19 quæ lepram
membris asserat 137.25
roris excipendi ratio 137.
36
rorem vim rodendi habere 137.
53
rubiginis vis 137.29
rubri maris syluestria & plan-
te 134.17
ruta cur peganos à Græcis di-
cta 211.9
rutam sub ficu aut propè nascentem
suauiorem fieri 277.12
S
Sacer crocodilus 76.19
Sacra anguilla 76.6
sacri significationes aliquot 85.
16
salus præstantia 249.1 & in-
sequentibus in pecoribus va-
rij usus 135.26, 136.5 & se-
quentibus
salem cur Homerus diuinum di-
xerit 277.20 appetitum cibi
conciliare 135.27 mare sup-
peditare 249.3
sale longè esse inferiorem cepæ
249.31 iniecto melius arde-
re lucernas 176.3
sales cur putredini obstitant
134.5, 139.12 qui consuetudo
sint conuenientes 179.6.
183.6
salsamentum ut fiat dulcius
175.1
salsuocum num species sit amaritu-
dinis 137.16
salsuginis & amaritudinis simi-
litudo & differentia 137.20
saltationis finis 387.28 quot &
quæ

MORALIA PLUTARCHI.

quæ eius partes ibid. 23
saltatio è quibus constet 387.25,
389.1
saltatorie artis cum poetice af-
finitas 389.5
salutatio hospitum apud Græcos
597.15
sanguis carni admixtus quid
efficiat 471.35
sapiens Stoicorum 553.3
sapiens ut affectus sit, si vel an-
plissimas etiam opes amittat
22.6 ut erga discipulos in
exigenda mercede se habe-
at ibid. 10
sapienti quot & qui rem faci-
endi modi 21.37, 22.1
sapientem cur Chrysippus cum
regibus viuere debere tradi-
derit 29.14
sapientes Græciæ septem Hero-
dotus ut appellet 630.29
sapientia momentanea 26.35
sapor quid 137.3
sapore falso cur careant fructus
136.27
saporum species 136.26
sapphiorum carminum venu-
stas 479.19
sappho 415.7
sarapis 89.27
saturnus 473.11
saturni stella quomodo Græcis
& Ogygiæ insula incolis vo-
cetur 467.33
saturnium seu Cronium mare
467.12
Scari ut se mutuo inuent 78.15
scedasi filiabus violatis nec
vendicatis à Lacedæmoniis,
poenam diuinitus Spar-
tanis illatam 129.15, 130.
31, 628, 37
scelerum impunitas punita di-
uinitus 131.1
scientia in sapiente quid 541.11
scolium carmen 154.11
scommma 183.25 Timagemis
189.12, 14
Segeti cur viles sint pluuie an-
te messem 140.30
serium sydus 74.2, 484.5
semen genitura ortu indigens
193.7
semen maius esse & grandius
eo quod ex eo nascatur 568.
14
semina opus habere vernis im-
bribus 136.22 quæ in bo-
um incidere cornua, cur in
coelibilia & dura fiant
304.34
semiebrii cur motibus magis ci-
tentur absurdus, quam ad-
modum ebrii 227.3
semiramidis superbia 398.33
senarij natura 104.3
senes à Græcis cur γέροντες dicti
217.2 cur facillime inebri-
entur 216.7 cur magis dele-
ctentur mero 171.31 facilius
inebriari quam iuuenes
164.26
seniores cur facilius litteras emi-
nus legant 172.20
sensus sensui num euentia
quadam præstet 525.30
sensum nullum esse præteritorum
& futurorum 519.37, 520.2,
577.33

INDEX IN

Sensus non esse perfectos atque
certos, quomodo intelligen-
dum 519. 31. cohibere tutum
524. 11. 529. 15
sentiendi facultate cur animal
instructum 49. 10
sentiendi vis anime quæ est
propria, quomodo moueatur
115. 29
sentientia omnia cur necessario
intelligent 50. 3
sentiri siue intelligentia nil pos-
se 49. 25
sepia 79. 23. 80. 10
septimestris fetus quot diebus
absoluatur 103. 36
serias res quæ Musæ procurent
386. 1
seriorum cū iocis contemperatio quæ
ob rem instituta 325. 25
serpentum & vulpium amici-
tia 84. 31
sertis flores an sit vitendum in-
ter pocula 208. 4
seruile bellum Romanorum 483.
23
sesquioctaua ratio num in par-
tes equales diuidi possit 109.
33
sete equorum quibus adhibean-
tur 141. 24
Sibylla 479. 20. 481. 22
de Sibyllinarum & Bacidarum
vaticinijs iudicium 482. 25
sicilia quare sit fertilis 136. 25
simulacra 586. 19
simonidis potest dictum 206. 29
simonides 389. 4
sinops 89. 27
sinopem misit vt Delphinus
dux fuisset 89. 30

Sirenium vocabulum musis à Pla-
tone impositum 385. 3
sitis cibo sumto cur fiat rebe-
mentior 285. 10
sitim quid efficiat 282. 5
similacris umbra 212. 19
smyrnæi cur bubrosti nigrum
taurum immolarint 294. 7
Societatis humanae & iustitiæ
principium 51. 25
socræ Aristonis filius 391. 6
socrates 486. 19 ab Melita cu-
ius rei apud Athenienses in-
simulatus 593. 11 pauper esse
maluit quam diues 595. 7
opum contemptor ibid. 8
saluti è vitæ fuga consulere
noluit, cum amicorum opera
id optime potuisset 595. 10
defenditur 517. 16 nū aliter
disputauerit, aliter vixerit
518. 31, 519. 1 ad virtutem
diuino instinctu incitatus
517. 30 à philosophando
nullis impedimentis retra-
ctus 595. 9 opum contem-
ptor 595. 8 prædixit cladem
Atheniensium in Sicilia per-
pessam 595. 16
socræ vita 533. 30 mens 607.
37 genius 593. 21, 594. 15
607. 25 iocus cum Critobula
184. 20 iudiciū de visionib.
& vocib. oblati 607. 20 gra-
uitas 595. 5 geniū fuisse ster-
nutationē 594. 28 questio-
nes 521. 10, 15, 19, 20. 25 vitæ
breuis 595. 6 cōdenatio 35. 30
socrati quondā loco panis sentis
comedendū oblatum 502. 12
sol

MORALIA PLUTARCHI.

sol & Apollo num idem 485. 5
sol & amor quid differant 418.
11
sol cur aliās quadratus, aliās cu-
bus appelletur 121. 16
solis cum Cupidine similitudo
417. 22, 418. 8. atque amo-
ris contrarij effectus 418. 14.
& amoris comparatio 417.
27 defectus causa 451. 21.
diametri ad terræ diametrum
proportio 122. 23. lumen qua-
re lunam non penetret 447.
23. à Luna distantia 440.
18. 21. partes quanam pri-
mum lumine orbentur 453.
11. 19. splendore omnes ignes
fulgoris suum amittere 454.
10. substantia secundū Xe-
nocratem 472. 10. atq; Lu-
næ lumina differre 431. 33.
defectus simile quid habeat
cum eiusdem occasu 451. 5.
radios non sinere interdum
conspici montium eminentiam
458. 31
solem animatum esse 38. 19. cum
stellis è mari accendi 38. 23.
natum esse 36. 29. ex quo 38.
20. 21. Lunæ amore teneri
428. 1. tribus accommodare
lumen suum 450. 31. dare
mentem 474. 30. alicubi
per triginta dies vnica tan-
tum hora occidere 468. 6.
nihil accipere 474. 29. in
cælo idem esse quod cor in
corpore humano 445.
12
solon 57. 33, 394. 18, 395. 25,
416. 21, 426. 4
somnia & oracula etiam pesti-
mis quibusque offerri 593. 2.
autumnalia 354. 14, 607.
28
somnia quid sit, & unde profi-
ciscatur 335. 29
somnia inducētia medicamen-
ta 220. 13
somnia difficiles quæ faciant
365. 2
somnia quid sit 118. 22
sophista ebrius 99. 15
sophocles 404. 7, 409. 15
socrati diætā 235. 4
Sparta 633. 8
sparte phiditiorum magistris
552. 3
spartane cuiusdam mulieris &
Berenicis mutua auersatio
504. 3
spartani tyrannorum expulso-
res 633. 11
spartani puniti 628. 37, 656. 30
spei natura 248. 35
species 113. 31, 33, 387. 29
specula 448. 23
spin harus Tarentinus 615. 7
spongia natura 83. 14
spongotheres 83. 12
Stella Saturni 467. 33
Stelle 466. 8
Stellarum substantia 472. 10.
472. 6. & oculorum in cor-
pore analogia 445. 10
Stellas esse deos 565. 34. ex ma-
ri nutriri 355. 11. cum Sole
è mari accendi 38. 23
CCC iij

INDEX IN

- Fellae interitum suum accelera-* 49.25
re 505.32
σφύρα & σφύρα quid disse-
rant ab σφύρα 423.17
Stesichorus 91.29
Stilpo 10.5, 521.31, 522.34,
523.9
Stirpes frigide cur facile amit-
tant folia 213.31
Stirpes ut pereant 199.5, *pa-*
lustris quadam ut germinet
134.25
Stoici cum gente Aethiopica col-
lati 546.6, *quomodo sua*
decreta probent 509.34, *ad*
rempubl. euecti suis ut placi-
tis repugnent 4.18
Stoicorum contra communes no-
ticias repugnantia axioma-
tia 538.12, *inde de amo-*
re deliria 561.1, *de diis phy-*
sica 505, *paradoxa* 538,
34, *eorum adiaphora* 539,
5, *de tempore deliria* 575,
576, 577, *absurditates in de-*
liria de fine 558.10, *de ma-*
lo sententia 97.37, *physica*
de mundo 562.17, 563, *vi-*
ta 3.18, *contra Academiam*
vehementia 537.1, *kator-*
thoma quid 11.6
Stomachus cibi vas 301.34
Stomacho languenti vinum me-
deri 220.6
Strathius deus unde dictus
405.25
Strato 127.8
Stratonis opinio de mundo, de na-
tura 514.25, *physici de in-*
telligentia & sensu sententia
- Stuprati per vim quo animo poss-*
iniuriam acceptam sint affe-
Eli 425.25
Styx que sit 612.3
Subiecti externi & affectionis
sit ne differetia 524.33, 525,
1.3.6.10
Substantia individua 112.25,
in una duas distinctas quali-
tates esse 568.36, 569.7
Succini natura 200.33
Sui cognitio 520.11
Sulphur cur būm dictum 243,
14
Summum bonum 556.9, *Stoici*
quod statuunt 555.2, *natu-*
re secundum eosdem consenti-
re 539.24,
76.26
Sura 76.26
Sursum & sublime ubi consti-
tuantur 441.12
Sus Parmenonis 259.10
Suum domesticarum frequens
partus 143.33
Syrenes 384
- T
- Taurus agrestis ut mitescat*
200.32, 298.30
Telemachus 91.10
Teleton cur dicta sit de diis insti-
tutio 7.1, 8.5
Tellus & quæ sit 275.30
Templa cur non edificanda 5.10
Tempus futurum, præteritum &
præsens 575.18
Terra & aqua per que in ignem
& aerem mutantur 38.26
Terra et maris comparatio 246.20
ferrē

MORALIA PLUTARCHI.

- Terra & luna comparatio* 437,
9, *pinguis natura* 140.36,
tenuis natura 140.37
Terra nomen 457.11
Terra quid afferat spiritus et hu-
mor mixtus 471.35, *fulcrū*
436.30, *diameter ad Lunæ*
tripla 122.24, *percurdū fore*
si ab amore dejeratur 428.4,
à quibusdam Veneris affingi
vocabulum 418.3, *partem*
maiores aut non frugiferam,
aut aqua demersam esse
462.32, *destinatum locum*
medium esse vniuersi 437.19,
substantia 472.12, *ymbra*
436.16, 453.12.
Terram sine fundamento perdu-
rare 437.16, *cum Lunæ glo-*
bo comparatam, ne centri
quidem equare rationē 433,
22, *nostram quare extitisse*
Plato putarit 461.15, *aquæ*
admixtam, eam vitare 349,
3, *duram & rigidam muta-*
tioni non esse aptam 199.28,
etiānum hodie animalia
parere perfecta & integra
193.14, *non posse esse centrū*
vniuersi 438.35, *animan-*
tium & inanimantium esse
matrem 428.2
Terras siccissimas & calidissi-
mas ihus & casiam proferre
169.30
Terrenorum natura 139.11
Terrestis venatio cur marinæ
preferenda 58.23
Testudinis marinæ in pariendo
& sicut in cado solertia 86.16
testudines ut se veneno laese cu-
rent 72.32
tetractyn Platoniam Pythago-
rica perfectiorem esse 105.25
Teuthis cur signum sit tempusta-
tis 241.28
Thaleia 386.1.26
thaliazem qui dicantur 386,
28
thales 67.27, 223.20
thaletis apophthegma 590.5
thaletem sapientem Herodotus
ut vocet 630.30
theatra imperatoria 53.31
thebanorum dux ad Thermopy-
las 645.33
thebarum status ante reditum
exulum 585.31
themistoclis consilium de Sala-
minio conflictu 650.13
themistocli cur Vlyssis nomē tri-
butum 651.1
theocritus Chius 186.29
theocriti dictum 183.33
theodorus Solensis 112.7
theodorus Atheus vocatus 564,
36
theognidis de paupertate fugien-
da sententia 15.19
theologi prisci 125.22
theophrastus 186.18, 534.35
theffali cur à Græcis ad Barba-
ros defecerint 641.36, 648
thraces ut glaciæ soliditatē ex-
plorant 63.32
thræciæ fons cuius aqua hyeme
quā estate plus appendit
138.8
thucydides 626.16
thyneus 81.30, 82.12
CCc 7

INDEX IN

- et hie vox quando admittenda sit 326.32, 327.25
hibicine an sint adhibenda in conuiuio 322.2
tigres viuos nonnunquam intercipi 629.9
tigrin ab hædi esu abstinere 73.14
timai de Corinthiis historia 263.3
timagenes 189.12
timarchi fabula 610.7. & que 614.30
timothei facta 627.35
tirannus 590.4.10
titanes 442.26
tity 474.20
Tonus qua proportionem constat 109.3.30
toni diuisio 108.6
tonitru oborto cur pastores pecus in vnum cogant 244.32
tonitrua cur magis vere fiant et autumno 136.18
tonitruum & fulgurum causa efficiens 136.16
torpedinis natura 79.34, 80.2
tota corpora totis an permiscantur 569.37, 570.571
tragædiæ usus & locus 324.30
tredecim cur Pythagorici defectum appellauerint 104.28
tria esse quatuor 570.1
tria cur bibantur aut quinque, non quatuor 228.17
triticum trimestre 141.5. cur pingue requirat terrā 140.36. cur in luto ferendum 141.10
tritici caliditas 299.18, 141
- triumphantibus cur permissum ut partem muri demoliantur 197.31
trochili aui natura 83.35, 84.5
troglodytica regio 464.20, 461.35
troglodytarum cibus 55.2
troianum bellum cur à diis immissum 31.32
trophæum Græcorum 647.15
trophon cur Pythagorici quinarium appellauerint 102.29
trophonij oraculum 610.17
Tuberum causa 241.3
tyndareum ouum 193.13
typho 474.21
typhones 474.20
- V
Aticinia & prædictiones quid sint 482.11. quænam sint magni habenda 482.35
venatio terrestris cur marina preferenda 58.23
venatio marina legibus prohibenda adolescentibus 58.17
venationi cur non exigua laus debeat 46.33
venationum effectus 47.10
venatorum numen 405.28
venti molestiores qui 625.36
venereæ rei mætio turpis 221.34
venus 405.10, à Delphis cur Harma nominata 426.1
quomodo vocetur ab Empe-
docle, quomodo à Sophocle
404.6. absq; amore manca
est 418.7. sine amore ritum
esse possit 404.10
veneris viram manum Diomedes

MORALIA PLEUTARCHI

- des sauciarit 372.17. gratiam absq; amore imbecillū quiddam & contemptū esse 409.29. sanam à Medea conditum 653.10
veneri nullum consecrari 89.11
venerē Trigloboron dictā ibid.
veratri vis 227.36
verborum & vocabulorum usus 609.6
vespasianus 72.22
vespillonum mos 218.13
vestes qua aqua magis eluantur 174.30
vestigia ferarum cur verno tempore difficilius inuestigetur 144.30
viginti septem qualis numerus 104.24
vinum an calidum 505.8
vini vis 207.3
vini & mensæ communiō quid præstet 207.17
vini medium cur sit optimum 307.7. commoda 226.2
vino cur nomen ei & factū sit 330.15. quæ conducāt 308.17. admixta dulcia quid efficiant 226.20
vinum athops quod Homerus vocet 291.31. an facultate frigidum 219.21. an percolandum 390.17. cur à quibusdam aqua marina diluatur 139.3. languenti stomacho mederi 220.6. tormenti instar esse 207.29. dilutum difficilius elui è vestibus 298.14. vna cū animo corpus calefacere 331.30.
loquaces reddere 330.19. motū prostigare 331.36. similitates tanquam plicas animi explicare 332.2. fecundissimum esse libertatis dicendi ac veritatis 332.5. corpus agile reddere 331.31
in Vino quæ insint 139.9
vino fluxus ventris & sudoris eruptiones sinit 220.7. affectiones animi plerorumque maxime perspicit 207.12
vinorum diversorum usus 236.11
viola quid prosint conuiuantibus 211.8
vipera si sistatur 200.31
virginum natura 218.18
vires mortalium 47.3
viris ne femina temperamento sint frigidiores an calidiores virtutis flos 422.27 (217.25 extra Virtutem nihil bonum est utile esse 30.26
secundum virtutē acta qualia 13.21
virtutem nullam per se expetendam 17.8. solā felicē dare vitam 539.29. solam expectendam 545.28. paruo contentam tempore nihil prædesse 542.12. maxime secundum naturā esse 543.7. absq; vitio nō esse posse 547.26, 548.3
virtute vna præditū reliquas omnes habere 27.19 (30.32
virtute præditum esse neminem virtutes sentiri 20.16. omnes vnius virtutis diversos esse respectus 3.33

INDEX IN

virtutes à se inuicem non sepa-
rari 5.25. pendere ab ani-
mi affectionibus 117.30
vifa animantium 408.35. fal-
lacia deum & spiritum sub-
mittere 45.18. omnia &
sensus promiscue veros esse
528.15
de Vifis disputatio 43.15. 44.
33. 45.6
vifus simulacra 408.33
vifus quid proficit 232.29
vita humana quibus fit occupa-
ta 385.36
vita bona definitio 502.26
vite humane corruptio 549.
13
vita miseria 31.5
viticem hedera caliditate peri-
re 213.13
vitiose viuere quid fit 19.11
vitiositas vtrum celestibus an
terrestribus vitilis fit 549.20.
& sequent. 552.26
vitiositatem infelicitatis natu-
ram esse 19.9
vitiosus vtrum vitilitatem aut
beneficium percipiat 553.21
vitiosus nihil esse vitile 12.8
vitium an providentia dei ex-
iterit 548.18
vitia vt fant 34.1.15. in vni-
uersum tollere fas non esse 35.
9
vitiolum multitudine 551.37
vitiolum equalitas Stoica 543.
27. 544
vivere cui fit inutile 14.35
Vlyffes 91.28, 357.19, 492.33,
554.21. cur factus prudens
202.10
vmbra quid dicatur 412.19
vmbra terra 452.37, 436.16
vmbra conuiuiorum 316.12
vmbra conuiuium deco-
rum 320.20
vntas numeri pater 93.27
vniuersum 562.24. vnum est
se 512.15. idem cum nihilo
Stoicus 563.35. quid sit 507.
24, 512.16. infinitu quid-
dam esse 441.6
vniuersi medium 437.19. nul-
lam partem, ordinem, situm
atque motum proprium ita
habere, vt simpliciter natu-
ralis appellandus sit 444.18
voluptas 394.21. à quibus nō
admittatur 479.25
voluptates iuxta dolores rebe-
mentiores 454.5
à quibus Voluptatibus maxime
cauendum 312.5
voraciores cur finis circa finem
autumni 189.25
voracitas Beotica 189.31
vox quid 608.5. quotuplex
118.19
Vrania Musa vnde dicta 385.
29
vratatores quomodo sibi lumen
in fudo faciant 139.34
vrsa vt nauseam curet 73.1. vt
grauedine correpta sibi astu-
te prospiciat 68.15
vrsa priores pedes quare sint esu
iucundissimi 144.23
vtilitas Stoicorum, item Aristo-
telis & Xenocratis 554.5-9
vna primus sapor 136.28
vulnera

MORALIA PLVTARCHI.

vulnera que facilius sanentur
232.31
vulpes piscis vt hamum eiciat
78.7
vulpis in exploranda glaciei so-
litudine solertia 63.33
vulpium & serpentum contra
aquilam amicitia 84.31
vulpes furere 54.14. amygda-
lis amaris elis mori 171.26
vxoris ingenua continentia at-
que pudicitia 424.17
vxorem opulentam ducere peri-
culi esse plenum 397.21
vxorum custodia 399.21
X
Xenocrates 93.13, 472.10,
534.10
xenophanes 416.11, 581.25
xenophon 493.19
Z
Zacynthius 91.9
Zaratas 93.26
xeno 3.18, 46.4, & inde.
xeno Citieus 125.4
xenicippus Lacedamonius 391.
8
xoster 4.8
xopetrop vnum 264.25

FINIS.

BASILEAE, EX OF-
FICINA THOMAE GVARI-
NI, ANNO SALVTIS HV-
manæ M. D. LXXII. Men-
se Augusto.

